CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

श्रीरामतोषणभट्टाचार्यप्रणीता

प्राणतोषिणी

[द्वितीयो भागः]

कुलपतेः प्रो. राजेन्द्रमिश्रस्य प्रस्तावनया विभूषिता

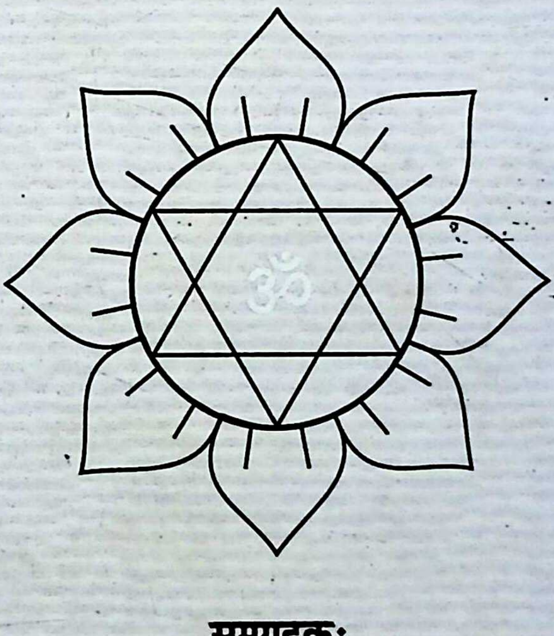

सम्पादकः

डॉ. हरिवंशकुमारपाण्डेयः

सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयः, वारा

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ISBN : 81-7270-105-5 (Part-II)
ISBN : 81-7270-033-4 (Set)

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयः
श्रुतम् मे गोपाय

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

YOGATANTRA-GRANTHAMĀLĀ

[Vol. 29]

PRĀṆATOṢIṆĪ

OF

ŚRĪ RĀMATOṢAṆA BHAṬṬĀCĀRYA

[PART - TWO]

FOREWORD BY.

PROF. RAJENDRA MISHRA

VICE-CHANCELLOR

EDITED BY

DR. HARIVANSH KUMAR PANDEY

Proofreader, Publication Institute

Sampurnanand Sanskrit University,

Varanasi

VARANASI

2002

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

Research Publication Supervisor—
Director, Research Institute
Sampurnanand Sanskrit University
Varanasi.

ISBN : 81-7270-105-5 (Part-II)
ISBN : 81-7270-033-4 (Set)

Published by—
Dr. Harish Chandra Mani Tripathi
Director, Publication Institute
Sampurnanand Sanskrit University
Varanasi-221 002.

Available at—
Sales Department,
Sampurnanand Sanskrit University
Varanasi-221 002.

First Edition, 500 Copies

Price : Rs. 460.00

Printed by—
Shreejee Computer Printers
Nati Imli, Varanasi-221001

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

योगतन्त्र-ग्रन्थमाला

[२९]

श्रीरामतोषणभट्टाचार्यप्रणीता

प्राणतोषिणी

[द्वितीयो भागः]

कुलपतेः प्रो. राजेन्द्रमिश्रस्य प्रस्तावनया विभूषिता

सम्पादकः

डॉ. हरिवंशकुमारपाण्डेयः

ईक्ष्यशोधकः, प्रकाशनसंस्थानस्य

सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालये

वाराणसी

वाराणस्याम्

२०५९ तमे वैक्रमाब्दे १९२४ तमे शकाब्दे २००२ तमे ख्रैस्ताब्दे

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अनुसन्धान-प्रकाशन-पर्यवेक्षकः —
निदेशकः, अनुसन्धान-संस्थानस्य
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालये
वाराणसी।

ISBN : 81-7270-105-5 (Part-II)
ISBN : 81-7270-033-4 (Set)

❒

प्रकाशकः—
डॉ. हरिश्चन्द्रमणित्रिपाठी
निदेशकः, प्रकाशन-संस्थानस्य
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालये
वाराणसी-२२१००२

❒

प्राप्ति-स्थानम्—
विक्रय-विभागः,
सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयस्य
वाराणसी-२२१००२

❒

प्रथमं संस्करणम् – ५०० प्रतिरूपाणि

मूल्यम् – ४६०.०० रूप्यकाणि

❒

मुद्रकः—
श्रीजी कम्प्यूटर प्रिण्टर्स
नाटी इमली, वाराणसी-२२१००१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नान्दीवाक्

श्रीरामतोषणभट्टाचार्यप्रणीतायाः प्राणतोषिण्या द्वितीयभागोऽयं **डॉ. हरिवंशकुमारपाण्डेय**सम्पादितस्सम्प्रति प्राकाश्यमुपनीयत इत्यवलोक्य प्रसीदतितरां मच्चेतः। इतः प्रागस्यैव ग्रन्थस्य प्रथमो भागः खैस्ते २००० तमे वर्षे प्रकाशितोऽभूत्। नेदमविदितं कोविदानां यदत्र विविधधर्मानुष्ठानानां व्रतोपवासादीनाञ्च शास्त्रानुमोदिता व्याख्या ग्रन्थकारेण सयत्नं सङ्कलिता वर्तते, येन सर्वमपि धर्मशास्त्रवाङ्मयं क्वचिदेकत्र पुञ्जीभूतं समवाप्यते। साम्प्रतिके युगे विद्वांसोऽपि नितरां विविधकर्मव्यापृताः समवलोक्यन्ते। द्वादशभिर्वर्षैर्व्याकरणाध्ययन-स्यावकाश इदानीं कस्याधिकारे? तावद्भिरेव वर्षैरधुना कश्चिद्युवा संस्कृतज्ञो विश्वविद्यालये प्रवक्तृपदादारभ्य विभागाध्यक्षपदं यावदात्मनीनामध्यापनयात्रां निष्प्रत्यवायं सम्पादयितुं समीहते। **यावज्जीवमधीते विप्र** इत्याभाणकस्तु वाचिकोपचारमात्रं प्रतीयते।

एवं सति ग्रन्थस्यास्य मूल्यं बहुगुणितं प्रतीयते। ग्रन्थस्यास्य प्रथमभागभूमिकातो ज्ञायते यदस्य परिकल्पने सर्वप्रथमं मतिर्जाता तन्त्रवाङ्मयाधीतिनः श्रीप्राणकृष्णविश्वासस्य। तत्प्रेरणयैव पण्डित-रामतोषणभट्टाचार्यः प्राणकृष्णसङ्कलितं विविधतन्त्रसन्दर्भजातं ग्रन्थरूपेण परिणमितवान्। अयं प्राणकृष्णविश्वासो मुर्शिदाबादशासकस्य अलीवर्दीखानस्य कायस्थजातीयो लेखाधिकारी आसीत्। स आसीद् वृद्धप्रपितामहः प्राणकृष्णस्य। तुमुलसङ्गरे मृते सति खड्गधनिनि शिवचन्द्रदासे तत्सुतो रामजीवनोऽपि भूपतिना लेखाधिकारिपदे नियुक्तः। किञ्च, शिवचन्द्रदासराजभक्तिप्रभावितः कार्तज्ञ्यभारमन्थरोऽलीवर्दीखानो रामजीवनमलञ्चकार विश्वाससंज्ञया पदव्या, वसन्तपुराग्रहारेण च। ततः प्रभृत्येव रामजीवनः स्वपैत्रिकं ग्रामं संकराइलसंज्ञं विहाय,

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वसन्तपुरमाजगाम। रामजीवनपुत्रो दयारामः प्रजाशातनदोषवशात् ताभिः प्रजाभिरेव निहतः। अस्यैव दयारामस्य पौत्रो रामहरिविश्वासस्य च पुत्ररत्नमासीत् प्राणकृष्णो विश्वासः। सोऽप्यासीत् परमविद्याव्यसनी काव्यशास्त्रविनोदरतो भूमिपतिर्लेखपालश्च।

प्रकृत्यैव सारस्वताध्यवसायनिरतः प्राणकृष्णस्तान्त्रिकं सुविशालं वाङ्मयमधीत्य किञ्चिद् विलक्षणमेव मधुकोषकल्पं सङ्कलनं कृतवान्। ततश्चाकाङ्क्षेयं समुदियाय तन्मनसि यत्कोविदः कश्चित् सामग्रीमिमां ग्रन्थरूपेण परिणमयेत्। एतदर्थमसौ साहाय्यं ययाचे स्वसुहृत्कल्पस्य गोपीनाथमिश्रस्य, यः खलु समानीय पण्डितवर्यं रामतोषणभट्टाचार्यं सारस्वतसृष्टिमिमां सम्पादयामास।

रामतोषणभट्टाचार्यस्यापि पूर्वज आसीत् **तन्त्रसारस्य** कर्ताऽऽगमवागीशपदवीकः श्रीकृष्णानन्दभट्टाचार्यः। तत्पौत्रो गोपालपञ्चानन**स्तन्त्रदीपिकां** कृतवान्। अस्मिन्नेव कोविदवंशे सप्तमपीठिकायां सञ्जातो **रामतोषणो विद्यालङ्कारः**, यः खलु प्राणकृष्णविश्वासप्रेरणया विविधेभ्यस्तन्त्रग्रन्थेभ्यः सारभूतानि रत्नानि पुञ्जीकृत्य **प्राणतोषिणी**नाम्नीमिमां तन्त्रमन्त्रानुष्ठानात्मिकां विलक्षण-रचनां सम्पादितवान्।

तन्त्रशास्त्रोत्तमसङ्ग्रहेऽस्मिन् महापण्डितो रामतोषणः शतमितानां तन्त्रग्रन्थानां समावेशं विदधे। नानादेशेभ्यः समानीतान् अज्ञातकर्तृकान् अप्रचलितान् अज्ञातसंज्ञांश्च तन्त्रग्रन्थान् परिशील्याऽसौ प्राणतोषिणीमिमां जग्रन्थ। तत्र मुण्डमाला-मत्स्यसूक्त-महिषमर्दिनीतन्त्र-मातृकाभेद-मातृकोदय-महानिर्वाणतन्त्र-मालिनीविजय-महानीलतन्त्र-महाकालसंहिता-मेरुतन्त्र-भैरवतन्त्र-भैरवीतन्त्र-वीरभद्रतन्त्र-निर्वाणतन्त्र-त्रिपुरासार-कालीविलास-विश्वसार-वासुदेवरहस्य-वाराहीतन्त्र-बृहद्गौतमीयतन्त्र-विष्णुयामल-बृहन्नील-ब्रह्मयामल-वामकेश्वर-वर्णविलास-फेत्कारिणीतन्त्र-पुरश्चरणचन्द्रिका-पुरश्चार-रसोल्लास-पञ्चदशी-प्रपञ्चसार-नवरत्नेश्वर-दक्षिणामूर्तितन्त्र-दत्तात्रेय-

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

संहिता-अष्टावक्रसंहिता-योगसार-योगार्णव-योगिनीहृदय-योगियाज्ञवल्क्य-रुद्रयामल-रामार्चनचन्द्रिका-कालीतन्त्र-कामाख्यातन्त्र-कालीकुलसर्वस्व-कुमारीतन्त्र-कृकलासदीपिका-कङ्कालमालिनी-कुलोड्डीय- कुलार्णव-यक्षडामर-ताराहस्य-श्यामारहस्य-स्कन्दयामलादि-तन्त्रग्रन्थानां ये उपादेयभागा आसंस्तान् अवचित्य विद्वच्छिरोमणिः श्रीरामतोषणभट्टाचार्यो विपुलरहस्यमिमं ग्रन्थं विरचितवान्। ग्रन्थकारस्य परिश्रममिमं दर्शं दर्शं श्रद्धावनतं जायतेऽद्य शिरोऽस्माकम्।

साऽसौ तन्त्रशास्त्रजीवातुकल्पा **प्राणतोषिणी** रामतोषणभट्टाचार्यकल्पिता श्रीसम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयीयप्रकाशन-संस्थानेन त्रेधा विभज्य प्रकाश्यते **योगतन्त्रग्रन्थमालाया** ऊनत्रिंशत्तमपुष्परूपेण। तत्रापि २००० तमे खैस्ताब्दे प्रकाशितप्राये प्रथमभागे ग्रन्थप्रतिपाद्यं काण्डत्रयात्मकमासीत्। प्रथमे **सर्गकाण्डे** दशपरिच्छेदाः, द्वितीये **धर्मकाण्डे** षट्परिच्छेदास्तृतीयेऽ**र्थकाण्डे** च पञ्चपरिच्छेदा आसन्। एषु परिच्छेदेषु ब्रह्मजगच्चतुर्विधदेहसृष्टि-मनुष्यजन्म-वर्णव्यवस्थाऽक्षरलेखादिप्रकार-संस्कार-गुरुशिष्यविचार-दीक्षा-प्रातःकृत्य-भूतशुद्धि-शक्तिपूजादिविषयाणां बृहद्विवेचनं कृतं दृश्यते, तच्चापि विविधतन्त्रग्रन्थसमर्थितमनुमोदितञ्च।

सम्प्रति काण्डद्वयात्मकेऽस्मिन् द्वितीयभागे वर्तन्ते चतुर्दशपरिच्छेदाः। चतुर्थे **काम्यकाण्डे** सप्तपरिच्छेदात्मके ग्रन्थिकथन-शाखाकथन-प्रशाखाकथन-पल्लवकथन-स्तबककथन-दुर्गोत्सव-मासकृत्यशीर्षकैरनेके विषया धर्मानुष्ठानसम्बद्धा व्याख्याता दृश्यन्ते। पञ्चमे चापि **भक्तिकाण्डे** तावद्भिरेव परिच्छेदैरलङ्कृते गणेशप्रकरण-लिङ्गप्रकरण-शिवप्रकरण-शाल-ग्रामप्रकरण-विष्णुपूजादिकथन-महाविद्या-कुमारीपूजाशीर्षकैः पुरश्चरणाङ्ग-भूताः सहस्रमिता विषयाः परिचयपदवीमानीतास्तिष्ठन्ति।

वस्तुतस्तु धर्माचरणलीनचेतसां कृते चिन्तामणिकल्पेयं **प्राणतोषिणी**। शैवशाक्तवैष्णवसौरगाणपत्यादिसम्प्रदायसम्बद्धा याः काश्चन पूजापद्धतयः प्रचलितास्तत्सम्बद्धाश्च ये आगमिका ग्रन्थास्तेषां समेषां सारांशभूतेयं प्राणतोषिणी। कस्मिन् मासे कस्य देवस्योपचितिः प्रशस्ता? कस्मिन् मासे किं किं वा करणीयमित्येतत्सर्वं मासकृत्यप्रकरणे निरूपितम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शालग्रामार्चनविषयिणी बृहती चर्चाऽत्र समवाप्यते। कीदृग्विधानि भवन्ति शिवलिङ्गानीत्यपि सोदाहरणं सविस्तरं साङ्गोपाङ्गञ्चात्र व्याख्यातं दृश्यते। तुलसीविषयकं सर्वथाऽज्ञातमपि तथ्यजातमत्र सयत्नं सङ्कलय्य ग्रन्थकारेण लोकोपकारधिया प्रस्तुतम्। नारायणविग्रहाणां विषयेऽपि विस्तृतं व्याख्यानमत्रावाप्यते।

प्राणतोषिणीति संज्ञायां प्राणशब्दो ग्रन्थस्वप्नदर्शिनं प्राणकृष्णविश्वासमहाभागं सङ्केतयति। तोषिणीशब्दश्च संस्मारयति सङ्कलनकारं विपश्चित्कुलमणिं रामतोषणभट्टाचार्यवर्यम्; परन्तु समन्वितरूपेण कृतिरियं निश्चप्रचं प्राणांस्तोषयति धर्माचरणप्रवणानां जनानामित्यत्र न कापि संशीतिः। परिशील्य पाठका एव प्रमाणम्।

डॉ. हरिवंशकुमारपाण्डेयं शुभाशीर्वचनैरलङ्करोमि, यो महत्या निष्ठया सारस्वतवैदग्ध्या च भागत्रयात्मकं विलक्षणग्रन्थमिमं सम्पादितवान्। सारस्वतोदयाचलस्थो विद्वानयं बालमार्तण्डकल्पः सुमहदुपकुरुते देववाणीं स्वीयया साधनया।

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयीयप्रकाशनसंस्थाननिदेशकाः पाण्डित्य-सौजन्यमूर्तयो **डॉ. हरिश्चन्द्रमणित्रिपाठिनस्तु** मधुवाङ्मात्रेण सम्यक्तया न प्रशंसनीया इत्यहमनुभवामि। वस्तुतस्ते स्वयमेव भगवत्या हंसवाहिन्याः प्रत्यक्षाशीर्विग्रहकल्पाः। यथा ते प्रकाशनकदम्बकैः प्रकाशयन्ति सन्ततं विश्वविद्यालयमिमं तेन कामयामहे वयं सर्वे तेषां निष्प्रत्यवायं शतायुष्यम्।

एभिरेव प्रणयविसंष्ठुलैर्वाक्यैरात्मानं विशदीकृत्य ग्रन्थरत्नमिदं समर्पयामि सहृदयानां करकमलेषु।

विद्वद्वशंवदः

वाराणस्याम्
अक्षयतृतीयायाम्,
२०६० तमे वैक्रमाब्दे

कुलपतिः
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सम्पादकीयम्

निषक्तमणिपादुकानियमिताघकोलाहल-
स्फुरत्किशलयारुणं नखसमुल्लसच्चन्द्रकम्।
परामृतसरोवरोदितसरोजसद्रोचिषं
भजामि शिरसि स्थितं गुरुपदारविन्दद्वयम्।।

मुक्तापीतपयोदविद्रुमजवावर्णैर्मुखैः पञ्चभि-
स्त्र्यक्षैरञ्जितमीशमिन्दुमुकुटं पूर्णेन्दुकोटिप्रभम्।
शूलं टङ्ककृपाणवज्रदहनान् नागेन्द्रघण्टाङ्कुशान्
पाशं भीतिहरं दधानमसिताकल्पोज्ज्वलाङ्गं भजे।।

प्राणानां तोषिणीयं लतिका सम्प्रत्यभिनवेऽस्मिन् कलेवरे मूलमयं स्वकीयं प्रथमं रूपमतिक्रम्य तनौ पीनतामङ्गीकृत्य शाखाः प्रशाखाश्च प्रतन्वती, काम्यकलापल्लवेषु खेलन्ती, भक्तिकुसुमसौरभं भावयन्ती, विविधप्रकारान् चिन्तनसरणिप्रकाशकान् विषयान् प्रकाशयन्ती, पुनः सहृदयहृदयानां शास्त्रस्वाध्यायात् सारस्वतस्वारस्यरसिकानां मनांस्याकर्षयन्ती समागताऽऽगमाजिरे। इयं नित्यानन्दमयी नितान्तनिपुणा प्रज्ञास्वरूपा वागीशीसुसंरक्षिता लता शास्त्रसुधाभिषिक्ता समिद्धतया समेधमाना संस्कारसम्पन्ने भारतभारत्या नभसि स्वात्मानन्दसामरस्य-रसमाश्यानतया प्रसारयन्ती मकरन्दञ्च विकिरन्ती विद्योततेतमाम्।

प्राणकृष्णप्राणपद्मपरिमलप्ररूषितेयं रामतोषणगुणगणरोचिष्णुतां प्रगुणतया समुद्गीर्णयन्तीयं **'प्राणतोषिणी'** अद्यापि विपश्चिद्वृन्दहृदयानि ह्लादयति। सत्यमेव यदियं सहृदयहृदयान् स्वात्मसौन्दर्यतः समाह्लादयन्ती विदुषो विमुग्धानेव विदधाति। काम्यकाण्डस्यादिसन्दर्भ एव कथयति रामतोषणः —

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

**'इदं ग्रन्थिशाखाप्रशाखासुपत्रैस्तथा तारकैः सुप्रसूनैः फलैश्च।
सदाशां जनानां बुधोपासकानां प्रपूर्णां विधाता द्रुतं काम्यकाण्डम्।।**

भक्तिकाण्डलेखनप्रसङ्गे लेखकानां पारतन्त्र्यविषये किञ्चित् सङ्केतितं श्रीरामतोषणेन। अपेक्षिताऽऽसीत् काचिद् विस्तृता मीमांसा; किन्तु सः प्राणकृष्णनियुक्तः पारतन्त्र्याभिशापशप्त इव नैवात्र स्वेच्छया सम्पादनं लेखनं कर्त्तुमपारयत्। विषयेऽस्मिन् सः स्वयमेव कथयति—

**आदेष्टृत्वरया न काण्डमतुलं मीमांसितं यन्मया
धीरा नोपहसन्तु तेन परनिघ्नस्येदृशी दुर्गतिः।
पश्यन्त्वेकमनीहमीशमसकृन्मायागुणैर्दुस्त्यजै-
र्नानारूपधरं विभुं त्वमहमित्याविष्टचित्तं सदा।।**

अन्यच्च—

**आदेष्टृत्यन्तशीघ्रत्वहेतुना दोषराशयः।
अत्र जाता बुधैः शोध्या इति भूयो निवेदनम्।।**

किमपि स्यात्। वक्तुं शक्यते समर्थतया यदासीत् स सौभाग्यनामधेयः कालखण्डो यस्मिन्नियं समुन्मिषन्ती सुव्यक्तकलेवरा साकारतां समागता **'प्राणतोषिणी'**। ऐषमः स्वाध्यायसत्रेऽपि स एव सौभाग्यभागधेयात्मकः कालखण्डोऽनुभूयते मया यदियं मदीयान् प्राणान् परितोषयन्ती पुनः प्रकटिता। सुप्रकाशितामेनां गवेषकाणामध्येतॄणां सहृदयानां करारविन्देषु दर्शं दर्शं स्वात्मनः पुण्यप्रकर्षं भृशमनुभवन् पराम्बां परां प्रवणतया स्मरामि, प्रणमामि च प्रकामं निष्कामतया। तस्याः सदनुग्रहेणाभिषिक्तमिव स्वात्मानमनुभवामीति।

व्यासेन यशोदाजिरे नर्तनरतो वेदान्तसिद्धान्त एव दृष्ट आसीत्। अत्र तु प्राणकृष्णप्रेरणया प्रवृत्तस्य रामतोषणस्य महाकवेरागमाजिरे आगमिकसिद्धान्तास्तेषां प्रक्रियाकल्पप्रकल्पसङ्कल्पसन्दृब्धाः सिद्धान्ता नृत्यन्तो दृश्यन्ते सम्यगिति वक्तुं शक्यते।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

न केवलं नाम्नैव **'प्राणतोषिणी'**, रोचकैः प्ररोचितैश्च विषयप्रसङ्गैरियं रामणीयकतया रमयन्ती प्राज्ञानपि समाश्वासयन्ती दृश्यते। सुसंस्कृतेयं रामतोषणप्रिया वाङ्मयप्रासादे परां रमणीयतां तनोति। श्रूयते चास्या विषयविन्यासोपक्रमे पदनूपुरशिञ्जनम्। रोचते चास्या हृदयावर्जकं शास्त्रीयं स्वरूपम्। स्वकीयेन कमनीयेनास्तित्वेनेयं तान्त्रिकं रहस्योपास्यमपि पुरुषं मनोज्ञतया मुग्धं विदधती वाग्विलासासवपीयूषं पाययन्ती स्वाध्यायशीलान् सर्वदा समाकारयति।

सर्वप्रियाऽपि नेयं नगरवधूः, विषयप्रवर्तिकाऽपि नैषा विषयप्रवर्तिनी, अनुपमाऽपीयं सर्वोपमेया, विज्ञानघनानन्दप्रवर्तिकाऽप्यविज्ञातब्रह्मविद्यासमर्थिका। सेयं **'प्राणतोषिणी'** अन्वर्थाभिधाना शाश्वतं राराजतामिति मे समीहा। एकैवेयमद्वितीया अनतिरिक्तमप्यतिरिक्तमिव द्वितीयभागभर्गतया भव्यतामातनोति। मन्त्रार्थप्रकाशिकेयं कृतिः शतसुधांशूद्दीप्तरोचिष्णुतां रोदस्यां प्रसारयति। निराकाराऽपि सारस्वतसौभाग्यभूषाविभूषिता प्रज्ञास्वरूपा चैतन्यचमत्कारतया चकास्ति।

वस्तुतः प्राणतोषिणीयं चिद्रसवर्षिणी। वागीश्वरा विद्वांसो मन्यन्ते यन्मन्त्राक्षराणि चिच्छक्तौ सङ्ग्रथितानीति। तथैवेयं रामतोषणविदुषः संविदि समुल्लसन्ती सहस्रारतः समुद्भूताऽनाहतं समुद्भेदयन्ती मध्यमामाध्यमेन वैखरीमाश्रित्य विद्योतते। काशी मम सर्वस्वभूता विश्वनाथनगरी। काश्या विषये स्वकीयान् भावान् प्रकाशयन् रामतोषणो लिखति यत्—

'इयं त्वमाकला काशी क्षयोदयविवर्जिता'।

एवञ्च—

'इयं रत्नमयी काशी त्रेतायां स्वर्णजा श्रुता।
द्वापरे सा शिलारूपा कलौ भूमिमयी शुभा।।
नातः परतरं क्षेत्रं त्रिषु लोकेषु विद्यते'।। इति।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

काम्यकाण्डाद्भक्तिकाण्डं प्ररोहन्तीयं 'प्राणतोषिणी' मदीयमभिलाषमेव समुल्लासयति। वच्म्यहं सम्प्रति यत् त्वं दूर्वेव—

काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ती परुषः परुषस्परि।

एवा नो प्राणतोषिणि! प्रतनु सहस्रेण शतेन च।।

यथौषधीषु रसा युगानुयुगं क्रमात्क्रमतया प्रवर्त्तन्ते, व्याधीनां हरणं च कुर्वन्त्येव, तथैवात्र सङ्गृहीता आध्यात्मिकाः काम्याः सामाजिका उपास्योपासनाप्रशस्या भुक्तिमुक्तिमार्गविमृग्याश्चिन्त्या अप्यचिन्त्याः शास्त्रीयविषयाः स्वाध्यायशीलानां मनांसि मनोज्ञतया मोहयन्त्येव।

विद्रुममञ्जूषेवेयं **'प्राणतोषिणी'** प्रज्ञाराजमहिष्या राजकोष इव पोषयति प्राज्ञप्रजाः। अस्यां हिरण्यगर्भोऽग्रतः समवर्त्तत। साम्प्रतिकेऽपि युगे इयं हैरण्यं वैचक्षण्यं वितनोत्येव। आयत्यामपि जिज्ञास्यतेऽनया 'कस्मै देवाय हविषा विधेम'?

प्रकृतेऽस्मिन् भागे काम्यकाण्ड-भक्तिकाण्डयोः प्रकाशनं क्रियते। काम्यकाण्डस्यादौ कविः श्रीरामतोषणो वाग्देवतां स्तौति। तस्य हृदये महती निष्ठा वर्त्तते वाग्देवतां प्रति। वाग्देवतायाः समुपासकोऽयं समुद्घोषयति यदियं परावाग्रूपिणी वागीश्वरी-शक्तिर्नित्यानन्दमयी भवति। आनन्दाह्लादसुधया वाग्देवता भक्तान् शाश्वतमभिषिञ्चति। यथोक्तम्—

नित्यानन्दमयी नितान्तनिपुणा भक्तेष्टसिद्ध्यै निरा-

कारा नूतननूतनोल्लिखितकृत् प्रज्ञास्वरूपा कवेः।

शब्दार्थोभयरूपिणी शतसुधांशूद्दीप्तशोचिः सदा

ध्याता चेतसि मे चकास्तु रुचिरा वागीश्वरी निर्मला।। इति।

काम्यकाण्डानुकूल्यं विमृशता कविना सत्यमेव समुदीर्यते यदियं देवी भक्तेष्टसिद्ध्यै नितान्तनिपुणेति निश्चितम्। निराकाराऽपीयं नूतननूतनोल्लेखलावण्यमयी समुल्लसति। इयं कवेः प्रज्ञास्वरूपा। शब्दार्थोभयरूपिणी चेयं ध्यातुश्चेतसि नित्यं चकास्ति। काम्यकाण्डस्य

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

निघण्टुनिभालनात्प्रतिभाति यदयं महान् सङ्ग्रहकर्त्ता। जीवनोत्कर्षाधायका: सर्वे प्रधानविषया अस्मिन् काण्डे सङ्गृहीता: सन्ति। प्रथमपरिच्छेद एव चैतन्यरहस्यम्, सर्वासां विद्यानां मन्त्रार्थरहस्यम्, प्राणयोगवर्णनम्, वार-मास-ग्रह-काल-पुरश्चर्यारहस्यादयो विषया: काण्डस्यास्य महत्त्वं पूर्णतया सुष्ठुतया च ख्यापयन्ति। एवमेव द्वितीये साधनोपयोगीनि महापीठादीनि वर्णितानि सन्ति। देवार्चनविधावेव तृतीये इष्टसाधनभेदा निरूपिता: सन्ति। तुर्यच्छेदे महाविद्यासाधनेन केन प्रकारेण काम्यसिद्धिर्भवेदिति सम्यग्रूपेण विचारितम्। पञ्चमपरिच्छेदे दुर्गोत्सवविधि-पूजाप्रकार-कालादिनिर्णयपूर्वकं तिथिकृत्यं सुविशदतया निरूपितमस्ति। षष्ठस्य परिच्छेदस्य नाम एव मानाध्याय इत्यत्र दुर्गोपासना सम्यक् प्रतिपादिता वर्त्तते। सप्तमे परिच्छेदे च देशे पूर्वं प्रचलिता देवीषोडशयात्रा, वैशाखे मञ्जुयात्रा, ज्येष्ठे महास्नानयात्रा, आषाढे रथयात्रा, श्रावणे जलयात्रा, कार्त्तिके दीपयात्रा, मार्गे नवान्नयात्रा, फाल्गुने दोलयात्रा, चैत्रे षोडशी-यात्राणां विशदं विवेचनं कृतं वर्तते।

काम्यकाण्डविषये समभिदधाति सुधियां धौरेयो यदिदं काम्यकाण्डं ग्रन्थिशाखाप्रशाखासुपत्रप्रसूनफलैश्च बुधोपासकानां सदाशां प्रपूरयितुं सम्यक्तया क्षमं वर्त्तते। सर्वेषां विषयाणां चयनं दुस्तरं प्रातिभविज्ञानसमाश्रितं कार्यं भवति। केषु केषु काण्डेषु के के विषया: सङ्ग्राह्या इति विविच्य विविच्य विविधेभ्यो ग्रन्थेभ्य: सनामग्राहं लिखितेभ्य: समाहृत्यैकीकरणं रामतोषणस्य महानध्यवसायसाध्यमिदं कार्यं स्वर्णाभूषणेषु मणिमाणिक्यादीनां संयोजनमिव कलाशिल्पशेवधिं प्रमाणयति।

रामतोषण: कविकर्ममर्मज्ञश्चासीत्। दर्शं दर्शं तस्य रचनाचातुरीं तस्य शब्दविन्यासादिकं मनो भृशं प्रचकास्ते। प्रतिभासते च तस्य वाग्देवता वर्णेषु वर्णेषु। स स्वयं स्वात्मानं जगद्धितविधायकं कृतिकारं मन्यते। स: काम्यकाण्डस्योपसंहारे स्वकीयां हृदयसुधां समुपोद्वलयति। कथयति स: —

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पृथ्वीविख्यातकीर्तिर्गुणिगणहृदयाम्भोजसूर्यप्रकाशः
स्निग्धः सम्पूर्णचन्द्रप्रतिकृतिरमराचार्यशुद्धोपलब्धिः।
जीयात् श्रीप्राणकृष्णाह्वय इह विबुधद्रुः सदोपासकानां
भूयांसो मातृकाख्ये वपुषि समगमन् ब्राह्मणा यत्प्रसादात्।।

अनेन प्रतिभाति यच्छ्रीप्राणकृष्णो विद्वत्प्रिय आसीत्। तेन प्रवर्तितैः सारस्वतप्रयासैरनेके ब्राह्मणा विद्वांसो जीविकां समुपलभ्य सम्यगुपकृताः। मातृकाख्ये वपुषि ब्राह्मणाः समगमन्नित्येतेन प्रतिभाति यद्विशालक्रियाक्षेत्रे विद्याप्रचारप्रसारसदध्यवसाये विबुधास्तेन तत्कालं नियोजिता आसन्। रामतोषण एव तेषु प्रधान आसीत्। कविरयं लिखत्यग्रे—

श्रीरामतोषणकृती जगतां हिताय
श्रीप्राणकृष्णपरितोषनिदेशवर्त्ती।
नत्त्वा सुचारुचरणाम्बुजमिष्टदेव्या-
श्चक्रे चतुर्थमिदमुत्तमकाम्यकाण्डम्।।

चतुर्थेऽस्मिन् काम्यकाण्डे एतादृशा विषयाः सङ्गृहीताः सन्ति, येषां स्वाध्यायेन जनानां महत्कल्याणं सम्पादयितुं शक्यते।

भक्तेर्महत्त्वं तु जगद्विख्यातमिति जानन्त्येव सर्वे। उपासनाक्रमे मूलतो भक्तिरेव कारिका शक्तिरिति वक्तुं शक्यते। सप्तभिः परिच्छेदैर्विस्तृतेऽस्मिन् काण्डे सर्वेषां भारतीयपरम्परायां प्रचलितानां कर्मकाण्डानां प्रातःकृत्यतः प्रारभ्य श्राद्धादिकृत्यपर्यन्तं वर्णनं सम्यक्तया द्रष्टुं शक्यते। काशीमाहात्म्यतोऽस्य काण्डस्य पूर्त्तिर्भवति। काण्डेऽस्मिन् विविधविषयाणां समावेशश्चिकीर्षित आसीत्; किन्तु रामतोषण एतत्कर्तुं नाशकदिति पूर्वमेव समुदीरितं मया। भक्तिकाण्डे वर्णितानां विषयाणां महत्त्वं सम्यगनुभवता रामतोषणेन लिखितमस्ति यदेतदर्थम् अर्थाद् भक्तेर्महत्त्वं ज्ञातुं भक्तिसत्क्रियाफलत्वस्य ज्ञानाय सुरा मानवाः किन्नराद्याश्च तपश्चेरुरुग्रं गलत्पर्णभोगैः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ग्रन्थभागेऽस्मिन् यान्युद्धरणानि सङ्गृहीतानि सन्ति, तानि सर्वाणि तन्त्रागमे विश्रुतेभ्यो ग्रन्थेभ्य एव गृहीतानि सन्ति। यथा— कुलमूलावतारतो गणेशप्रकरणम्, शारदातिलकतो मणिरत्नप्रवालाढ्यं फलप्रसवपल्लवैः शोभितं सर्वफलदं महाकल्पतरुवर्णनं भूतशुद्ध्यादिकञ्च, गायत्रीतन्त्रतो गणेशपूजनविधिम्, अत्र महागणपत्युपनिषच्च यथावत्समुट्टङ्किता वर्त्तते। हेमाद्रिकृतचतुर्वर्गचिन्तामणि-वीरमित्रोदय-सूतसंहिता-मातृकातन्त्र-लिङ्गार्चनतन्त्र-नारदपाञ्चरात्र-स्कन्दपुराण-भविष्य-पुराण-रुद्रयामलादि-ग्रन्थेभ्यश्च सङ्गृहीताः सर्वे वर्ण्यविषया इति।

वस्तुतः कस्यापि हृदि काचिदिच्छा केन कारणेन समुद्भवति? स्वाभाविकीयं प्रवृत्तिर्दृश्यते यन्मनुष्यः किञ्चिद्विचारयति। शास्त्रदृष्ट्या इच्छाज्ञानक्रियाशक्तिसमवायस्य प्राचुर्यं भवति। अत्र तस्य संस्कारस्य जागरणमेव कारणम्। संस्काराणां जागर्तिश्चेश्वरेच्छाधीना भवति।

विचारणीयमेतद् यद्यवनशासनकाले एतादृशः कश्चिद्वैचक्षण्य-विभूषितः क्षमः समृद्धिमान् राजशक्तिसमर्थितसामर्थ्यशीलः पुरुषः प्रादुर्बभूव, यस्य हृदये सम्यगेव सञ्जातैतादृशी लालसा यद् ग्रन्थरत्नेषु पृथक् 'पृथक्' पार्थक्यप्रथया प्रथितानि सन्दृब्धानि चिन्तनचिन्तामणि-रत्नान्येकत्रैव सङ्ग्रहीतव्यानि।

मन्ये, सर्वव्यापिकायाः क्रियाशक्तेरयमुल्लास एव। प्राणकृष्णैषणायाः पूर्त्तिः श्रीरामतोषणमाध्यमेन तददृश्यशक्तिसम्प्रेरणयैव जातेति निष्पन्ना **'प्राणतोषिणी'** काचिच्चितिशक्तेश्चमत्कृतिरिवेति मोमुद्यतेऽस्मिन् सन्दर्भे मे मानसं यदस्याः प्रकाशनेऽपि हरिवंश एव हेतुरुपलब्ध इति स्वकीयां प्रणतिं समर्पयामि परादेव्याश्चरणारविन्देष्विति।

अथात्र प्राणतोषिण्या द्वितीये भागे काण्डद्वयान्तर्गतपरिच्छेदानां संक्षेपतो विषयवस्तुनिर्देशः क्रियते। अत्र चतुर्थे **काम्यकाण्डे** प्रथमपरिच्छेदे निराकाराया नित्यानन्दमय्याः श्रीवाग्देवतायाः स्तुत्यनन्तरं काम्यकाण्डस्य निघण्टुनिभालनात्परं मन्त्रचैतन्यं सुविशदं निरूपितमस्ति।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततश्च सरस्वतीतन्त्रोद्धृतं मन्त्रार्थनिरूपणं कुल्लुकादिनिरूपणं स्वतन्त्रतन्त्रानुसारञ्च वारपुरश्चरणं तिथिपुरश्चरणं श्रीदुर्गाया रहस्यपुरश्चरणं ग्रहपुरश्चरणादिकं विविधतन्त्रेभ्यः सङ्कलय्य मालाप्रकरणं सुविशदं विविच्य करमालायाः सर्वोत्कृष्टत्वमपि प्रतिपादितम्। यथाऽत्रोद्धृते उत्पत्तितन्त्रे—

नित्यं नैमित्तिकं काम्यं करे कुर्याद्विचक्षणः।
करमाला महादेवि! सर्वदोषविवर्जिता।।
छिन्नभिन्नादिदोषोऽपि करे नास्ति कदाचन।
अक्षयस्तु करो देवि! माला भवति तादृशी।।
ग्रन्थिः सा कुण्डलीशक्तिः पञ्चाशद्वर्णरूपिणी।
अत एव महेशानि! करमाला महाफला।।

अथ द्वितीये परिच्छेदे च सर्वप्रथमं विविधतन्त्रानुसारं साधनास्थानविवेचनपूर्वकं शिवसन्निधानस्योत्कृष्टसाधनास्थानत्वं प्रतिपादितम्, यथा—

गृहे जपः समः प्रोक्तो गोष्ठे शतगुणस्तु सः।
आरामे च तथाऽरण्ये सहस्रगुण उच्यते।।
अयुतः पर्वते पुण्ये नद्यां लक्षगुणस्तु सः।
कोटिर्देवालये प्राहुरनन्तं शिवसन्निधौ।।

ततश्च सिद्धपीठ-महाहीठ-कामरूपमाहात्म्य-पूजाकाल-कुलपूजा-प्रायश्चित्तप्रभृतीनामनल्पविवेचनं विधायान्ते महापातकक्षयार्थं गङ्गास्नानमेव प्रायश्चित्तत्वेन निरूपितम्, यथा गायत्रीतन्त्रे पञ्चमब्राह्मणपटले—

महापातकोपपापं गङ्गास्नानाद्विनश्यति।
गङ्गायां मौषलं स्नानं महापातकनाशनम्।।

तृतीयपरिच्छेदे च विशेषसाधनाप्रसङ्गे कृकलाससिद्धि-वल्लीसिद्धि-मूषिकसाधन-मार्जारसाधन-शृगालसाधन-श्वशब्दसाधन-भेकसाधन-गोधा-साधन-गोशब्दज्ञान-मृगशब्दज्ञान-मेषं-छागल-वनविडाल-ऋक्ष-शूकरशब्द-

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ज्ञानपूर्वकं कङ्कालसिद्धिः सुनिपुणं विवेचिताऽस्ति। ततश्च काकशब्दज्ञान-खञ्जन-जलचरपक्षि-मयूरसिद्धि-कङ्कशब्दज्ञान-चटक-शुकशब्दज्ञान-सारस-सिद्धि-कपोतसिद्धि-कुक्कुटशब्दज्ञान-शरालुसिद्धि-क्षेमङ्करीसिद्धि-टिट्टिभ-सिद्धि-कोकसिद्धि-चकोरशब्दज्ञान-कीटशब्दज्ञान-प्रभृतीनां विशदं विवेचनं विधायान्ते कार्त्तवीर्यार्जुनप्रयोगः सुष्ठु निरूपितोऽस्ति।

अथ तुर्ये परिच्छेदे प्रथमं कुक्कुटप्रयोगः, ततश्च आकर्षणम्, स्तम्भनम्, उच्चाटनमित्यादिविषयाः कुक्कुटप्रयोगान्तर्गतमेव विवेचिताः। ततश्चोच्छिष्टचाण्डालिनीप्रयोगः, धूमवतीप्रयोगः, कृत्यापरिमलप्रयोगः, जयदुर्गाविवेचनपूर्वकं ज्वलामुखीप्रयोगो विधिवत्प्रपञ्चितः।

पञ्चमे परिच्छेदे दुर्गोत्सवविवेचने प्रतिपदादिकल्पकथनम्, पूजादिकालः, पूजाधारविवेकपूर्वकं प्रतिमाकरणविधिनिषेधावपि प्रपञ्चितौ। ततश्च सिंहासनादिलक्षणम्, दिक्पालनिरूपणम्, देशविशेषे नवपत्रिकाक्रमम्, कार्तिकेयपूजनम्, जया-विजया-मयूर-मूषिक-सिंह-महिष-गणेश-लक्ष्मी-सरस्वती-ब्रह्म-सावित्रीप्रभृतीनां ध्यानानि, नवपत्रिकापूजा, अस्त्रपूजा, निशीथकृत्यादिविषयाः सविस्तरं प्रतिपादिताः।

षष्ठे च परिच्छेदे दुर्गास्तोत्रं दुर्गाविशेषपूजाञ्च निरूप्य नाममाहात्म्यं प्रतिपादितम्, यथा—

न हि दुर्गासमा पूजा न हि दुर्गासमो जपः।
न हि दुर्गासमं ज्ञानं न हि दुर्गासमं तपः।।
दुर्गायाश्चरितं यत्र तत्र कैलासमन्दिरम्।।

ततश्च दुर्गाशतनामस्तोत्रम्, दुर्गागीता, बलिविधानम्, खड्गपूजा, बलिप्रयोगः, होमः, जिह्वाभेदनिरूपणम्, जिह्वापूजाप्रकारान्निरूप्यान्ते मानाध्यायो विवेचितः।

सप्तमे परिच्छेदे च मासकृत्यं सुविशदतया निरूपितमस्ति। तत्र प्रथमत आश्विनमासकृत्यं विवेचितमस्ति, यत्र सिद्धगौरीव्रतविधानपूर्वकं शुक्लदशम्यां खञ्जनदर्शनफलं निरूपितम्, यथा—

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जलप्रासादशिखरे पर्वते च जलान्तिके।
दृष्टे शुभं भवेत्कीर्त्तिर्गोष्ठेषु धनवर्द्धनम्।।
अब्जेषु नृपतिर्भूयात्तथा देवालयेषु च।
तडागतीरे धनवान् श्मशाने मरणं भवेत्।।

ततश्च लक्ष्म्या ध्यानमन्त्रादिकं प्रतिपादितम्। तदनु कार्त्तिक-मार्गशीर्ष-पौष-माघ-फाल्गुन-चैत्र-वैशाख-ज्येष्ठाषाढ-श्रावण-भाद्र-कृत्यानि सुविशदं निरूपितानि। अन्ते च वर्षकृत्यविवेचनपूर्वकं देवीषोडशयात्राः प्रतिपादयन् काम्यकाण्डस्य समाप्तिर्निरूपितेति।

पञ्चमे च **भक्तिकाण्डे** प्रथमे परिच्छेदे सर्वप्रथमं भक्तिकाण्डस्य निघण्टुनिभालनम्, ततश्च गणेशप्रकरणम्, भूतशुद्धिप्रकरणम्, मातृकान्यासः, यन्त्रकरणम्, हरिद्रागणेशादिनिरूपणपूर्वकमन्ते महागणपत्युपनिषच्चापि निरूपिताऽस्ति।

अथ द्वितीयपरिच्छेदे बाणलिङ्गेन्द्रलिङ्गाग्नेयलिङ्ग-याम्यलिङ्ग-नैर्ऋतलिङ्ग-वारुणलिङ्ग-वायुलिङ्ग-कुबेरलिङ्ग-रौद्रलिङ्ग-वैष्णवलिङ्गादीनां लक्षणानि निरूप्य बाणलिङ्गपरीक्षा, बाणलिङ्गपूजाफलम्, बाणलिङ्ग-प्रशंसा, दुष्टबाणलिङ्गलक्षणम्, शुभबाणलिङ्गलक्षणम्, बाणलिङ्गेष्वा-वाहनादिनिषेधपूर्वकं तद्ध्यानस्तवादिविवेचनं कृतमस्ति। ततश्च रौद्रलिङ्ग-शिवनाभिलिङ्ग-दैवलिङ्गार्षलिङ्ग-स्वयम्भूलिङ्गनिरूपणपूर्वकं शिवलिङ्ग-निर्माणद्रव्याण्युपस्थापितानि। तदनु शिवलिङ्गसंस्कारः, सशक्तिकशिव-लिङ्गपूजनफलम्, त्रिसूत्रीकरणम्, पञ्चसूत्रीकरणम्, लिङ्गमहिमा, पारदशिवलिङ्गमाहात्म्यम्, पारदशिवलिङ्गनिर्माणविधिः, शिवलिङ्गोत्पत्ति-निरूपणपूर्वकं शिवार्चनस्यापरिहार्यत्वं प्रतिपादितम्, यथाऽत्रोद्धृते उत्पत्तितन्त्रे चतुःषष्टिपटले—

शाक्तो वा वैष्णवो वाऽपि सौरो वा गाणपोऽथवा।
शिवार्चनविहीनस्य कुतः सिद्धिर्भवेत्प्रिये।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततश्च त्रैकालिकलिङ्गपूजाफलम्, कामनाभेदे पार्थिवशिवलिङ्गसङ्ख्या-लिङ्गायुग्मपूजानिषेधादिविषयाणां साङ्गोपाङ्गं विवेचनं विहितमस्ति।

अथ तृतीयपरिच्छेदे शिवपूजानिरूपणप्रसङ्गे प्रथमं पार्थिवपूजनं निरूप्य साङ्गोपाङ्गं शिवपूजारहस्यं प्रपञ्चितम्। अस्मिन्नेव क्रमे शिवार्पितद्रव्यफलम्, अरिष्टशान्तिः, लिङ्गोपर्यर्पितद्रव्यस्याग्राह्यत्वम्, निर्माल्यभक्षणे प्रायश्चित्तम्, निर्माल्यकल्पना चेत्यादिविषयाः सुष्ठुतया विवेचिताः। शिवनिर्माल्यग्रहणनिषेधे सत्यपि बाणलिङ्गादिषु शम्भोर्नैवेद्यभक्षणे न दोष इति वदता निर्माल्यधारणमभ्यनुज्ञातम्। श्रीविश्वनाथतीर्थादिधारणन्तु कर्तव्यमेव। यथाऽत्रोद्धृते स्कन्दपुराणे काशीखण्डे—

स्नापयित्वा विधानेन यो लिङ्गस्नानजोदकम्।
त्रिः पिबेत्त्रिविधं पापं तस्येहाशु विनश्यति।।
लिङ्गवरार्चनाद्भिर्यः कुर्यान्मूर्द्धाभिषेचनम्।
गङ्गास्नानफलं तस्य जायते कुम्भसम्भव।।

ततश्च शान्तिकादौ शिवलिङ्गपूजा, लिङ्गस्तवः, श्रीशिवकवचम्, बिल्ववृक्षादिमाहात्म्यम्, बिल्वमूले वेदीकरणम्, पञ्चवटीस्थापनविधिः, बिल्वपत्रमाहात्म्यम्, रुद्राक्षमाहात्म्यम्, संविदाप्रकरणम्, विजयास्तोत्रम्, द्रव्यविशेषेण विजयाभक्षणफलम्, विजयाधूमपानादिविषयाश्च सविस्तृतं सविधि च विवेचिताः।

अथ चतुर्थे परिच्छेदे शालग्रामोत्पत्तिः, शालग्रामपूजाफलम्, शालग्रामदेशफलम्, शालग्रामोत्पत्तिस्थाननिर्णयः, सकृच्चक्राङ्कदानफलम्, मत्स्यचक्रम्, कूर्मचक्रम्, वराहलक्षणम्, कपिलनृसिंह-लक्ष्मीनृसिंह-सर्वतोमुखनृसिंह-पातालनृसिंहाऽऽकाशनृसिंह-राक्षसनृसिंह-जिह्वानृसिंहाधो-मुखनृसिंह-ज्वालानृसिंहादिलक्षणानि, वामन-परशुराम-रणराम-राजराजेश्वर-सीताराम-दशकण्ठकुलान्तकराम-वीरराम-विजयराम-कवित्वदातृराम-

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दुष्टराम-सङ्कर्षण-ब्रह्ममूर्ति-कल्किमूर्त्ति-गोपालमूर्ति-सन्तानगोपाल-गोवर्द्धनगोपाल-लक्ष्मीगोपाल-कालीयमर्दन-स्यमन्तकहारि-चाणूरमर्दन-कंसमर्दन-केशव-हयग्रीव-परमेष्ठि-हिरण्यगर्भ-चतुर्भुज-गदाधर-नारायण-लक्ष्मीनारायण-नरनारायण-रूपिनारायण-माधव-गोविन्द-विष्णु-त्रिविक्रम-श्रीधर-पद्मनाभ-दामोदर-सुदर्शन-प्रद्युम्न-अनिरुद्ध-पुरुषोत्तम-अधोक्षज-अच्युत-उपेन्द्र-जनार्दन-हरि-अनन्त-योगेश्वर-पुण्डरीकाक्ष-चतुर्मुख-यज्ञमूर्त्ति-दत्तात्रेय-शिशुमार-हंसमूर्त्ति-परमहंस-लक्ष्मीपतिमूर्त्ति-गरुडध्वजलक्ष्मीपति-वटपत्रशायि-विश्वम्भर-विश्वरूप-पीताम्बर-चक्रपाणि-बहुरूपि-जगद्योनि-हरिहरमूर्त्ति-शिवनारायण-स्वयम्भू-शङ्करनारायण-पितामह-नरमूर्त्ति-शेषमूर्त्ति-सूर्यमूर्त्ति-हैहयमूर्त्ति-विष्णुपञ्जर-गरुडमूर्त्तिप्रभृतीनां लक्षणानि यथाशास्त्रं निरूपितानि। तदनु वर्णभेदेन पूजने मूर्त्तिविशेषा उक्ताः। यथाऽत्रोद्धृते हेमाद्रौ—

ब्राह्मणैर्वासुदेवस्तु नृपैः सङ्कर्षणस्तथा।
प्रद्युम्नः पूजितो वैश्यैरनिरुद्धस्तु शूद्रजैः।।
चत्वारो ब्राह्मणैः पूज्यास्त्रयो राजन्यजातिभिः।
वैश्यैर्द्वाविव सम्पूज्यौ तथैकः शूद्रजातिभिः।।

इत्थञ्च गण्डकीसरिदुद्भवा लक्ष्मीनारायणानन्तहिरण्यगर्भपुरुषोत्तम-चतु:संज्ञाः शालग्रामशिलामूर्त्तय आद्यानां ब्राह्मणानां पूजने प्रशस्ताः। क्षत्रियाणां पूजने लक्ष्मीनारायणानन्तकृष्णानिरुद्धगरुडध्वजगोपालराम-श्रीधरसंज्ञा मूर्त्तयः प्रशस्ताः। वैश्यानां पूज्यमूर्त्तयस्तु वासुदेवप्रद्युम्न-दामोदरगदाधरपीताम्बरहरिलक्ष्मीनारायणसंज्ञाः। माधवहरिलक्ष्मीनारायणा-च्युतानिरुद्धकेशवपीताम्बरसंज्ञा मूर्त्तयश्च सच्छूद्राणां पूजने प्रशस्ताः। चतुर्विंशतिषु मूर्त्तिष्ववशिष्टा मूर्त्तयो नृसिंहचक्रास्यमहाजिनमुकुन्दसंज्ञा यतीनां पूजने प्रशस्ता इति। ततश्च द्वादशशालग्रामपूजाफलम्, शालग्रामविक्रयनिन्दा, तुलसीदलैः शालग्रामपूजाफलम्, शालग्राम-द्वारकाचक्रयोरेकत्रावस्थानफलम्, शालग्रामाधिकरणकविष्णुपूजाफल-मित्यादिविषयाः सविस्तरं निरूपिताः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ पञ्चमे परिच्छेदे द्वारकाशिलालक्षणप्रसङ्गे श्रीधर-शिवनाभि-सद्योजात-वामदेव-ईशान-तत्पुरुष-सदाशिवेत्यघोरादिपञ्चकलक्षणमपि प्रतिपादितम्। तदनु लिङ्गाद्युद्धारविधिः, सविधि-शालग्रामपूजा, षोडशोपचारपूर्वकं विष्णुपूजा, विष्णुनाममाहात्म्यम्, श्रीकृष्णशतनामस्तोत्रम्, पुरुषसूक्तमाहात्म्यम्, द्रव्यविशेषेण विष्णुस्नापनफलम्, उद्वर्त्तनफलम्, देवगात्रप्रक्षालनफलम्, महास्नानादिमहापूजा, शङ्खमाहात्म्यम्, त्रिपदीलक्षणम्, तुलसीमाहात्म्यम्, तुलसीस्तोत्रम्, तुलसीरोपणविधिः, वैष्णवप्रशंसाप्रभृतिविषयाणां सुविशदं विवचेनं कृतमस्ति। अस्मिन्नेव क्रमे—

मन्त्रग्रहणमात्रेण नरो नारायणात्मकः।
पुनाति लीलामात्रेण पुरुषाणां शतं शतम्।।
मातरं तत्प्रसूं भार्यां पुत्राच्च सप्तपूरुषम्।
भ्रातरं भगिनीं कन्यां कृष्णभक्तः समुद्धरेत्।।

इत्यादिना श्रीकृष्णमन्त्रोपासनामाहात्म्यं प्रतिपाद्यान्ते—

चैत्रशुक्लप्रतिपदि रेवत्यां सोमवासरे।
द्वादशनाडिकामध्ये हरिर्मत्स्योऽभवद्दिवा।।

इत्यादिस्वतन्त्रतन्त्रोद्धरणेन दशावताराणामाविर्भावकालः सुष्ठुतया निरूपितः।

अथ षष्ठे परिच्छेदे महाविद्यानिरूपणप्रसङ्गे महाविद्यामाहात्म्यम्, महाविद्यादीनां भैरवनिरूपणम्, महाविद्यादीनामाविर्भावकालनिरूपणम्, एतासां माहात्म्यम्, माहात्म्यप्रसङ्गे कालीमाहात्म्यम्, तारामाहात्म्यम्, षोडशीमाहात्म्यं तद्भेदाश्च, विद्युद्गौर्याद्युत्पत्तिः, अर्द्धनारीश्वराद्युत्पत्तिः, छिन्नमस्ताद्युत्पत्तिः, उच्छिष्टचाण्डाल्युत्पत्तिः, धूमावत्युत्पत्तिः, बगलामुख्युत्पत्तिः, मातङ्गिन्युत्पत्तिः, महालक्ष्म्युत्पत्तिः, महाकालोत्पत्तिरित्यादिविषया विविधतन्त्रानुसारं सुविशदं विवेचिताः। अथ च—

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तव रूपं महाकालो जगत्संहारकारकः।
महासंहारसमये कालः सर्वं ग्रसिष्यति।।
कलनात्सर्वभूतानां महाकालः प्रकीर्त्तितः।
महाकालस्य कलनात् त्वमाद्या कालिका परा।।

इत्यादिमहानिर्वाणतन्त्रीयचतुर्थोल्लासगतसदाशिववाक्योद्धरणेन महाकाल्याः प्रशंसां प्रतिपाद्य महाकालध्यानं खड्गादिपूजाक्रमः, संक्षेपपूजाक्रमः, कालीशतनामस्तोत्रम्, महाविद्यास्तोत्रम्, महाविद्याकवचम्, श्मशानकालिकाकवचम्, शाक्तप्रशंसादिविषयान् विविच्यान्ते शक्त्युपासनानन्तरमन्योपासननिषेधोऽपि प्रतिपादितः। यथाऽत्रोद्धृते गन्धर्वतन्त्रे द्वितीयपटले—

अस्याश्चाराधनं कृत्वा नान्यस्याराधनं चरेत्।
अन्यस्य स्मरणाद्देवि योगिनीशापमालभेत्।।

अथ भक्तिकाण्डस्य चरमे सप्तमे परिच्छेदे कुमारीपूजाप्रसङ्गे कुमारीपूजास्थानं फलञ्च, कुमारीपूजाक्रमः, कुमारीदानक्रमफलम्, कुमारीमन्त्रपुरश्चरणम्, कुमारीपूजाप्रयोगः, कुमारीस्तोत्रम्, कुमारीकवचम्, ब्राह्मणप्रशंसा, तीर्थयात्रादिविषयाणां सुविशदं विवेचनं प्रतिपाद्यान्ते काशीमाहात्म्यं सुष्ठुतया प्रतिपादितम्, यत्र काशीक्षेत्रस्य पञ्चक्रोशात्मकत्वं मुक्तिदातृत्वञ्च विशेषण प्रपञ्चितम्, यथा—

पञ्चक्रोशात्मिका काशी ब्रह्मतेजोमयी श्रिता।
अर्द्धचन्द्रात्मिका देवि! दृश्यते सर्वजातिभिः।।
अन्नं दद्यादन्नपूर्णा ज्ञानं दद्यात् सरस्वती।
प्राणान्ते मुक्तिदाताऽहं काश्यां स्थित्वा सदैव हि।। इति।

भगवतो विश्वेश्वरस्य सान्नपूर्णस्य सन्निधौ तयोरनुकम्पया च ग्रन्थस्यास्यायं द्वितीयो भागः काण्डद्वयात्मकः सम्पादितः प्रकाशितश्च। आशासे, यच्छीघ्रमेवास्य तृतीयभागोऽपि प्रकाशमेष्यतीति। तदर्थं

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भवानीविश्वनाथयोश्चरणकमलेषु श्रद्धासुमनाञ्जलिं समर्प्यात्मानं धन्यं मन्ये। **'आचार्यदेवो भव'** इति श्रुतिनिर्देशानुसारमादित आरभ्येदानीं यावद् येभ्यो गुरुवर्य्येभ्यः स्वल्पमधिकं वा ज्ञानं मयाऽर्जितम्, येषामनुकम्पया च सम्पादनकर्मण्यस्मिन् प्रवृत्तस्तेषां समेषां पादरजांसि मनसा स्वशिरसि धारयामि।

प्रसङ्गेऽस्मिन्नेतावत्या महत्याः प्रकाशनयोजनायाः स्वीकर्तॄणां गुरुकल्पानां प्रख्यातयशस्कानां प्राच्यप्रतीच्योभयविधविद्याचणानां नवदेहलीस्थ-श्रीलालबहादुरशास्त्रिराष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठस्य (मानित-विश्वविद्यालयस्य), वाराणसीस्थसम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य, जयपुरस्थसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य च कुलपतिचराणां संस्कृतसंस्कृति-समुन्नायकानां **म.म. डॉ.मण्डनमिश्र**महोदयानां स्मृतौ श्रद्धाकुसुमाञ्जलिं विनिवेदयामि, येषामनुग्रहेणैव कार्यमिदं सम्पन्नम्।

अथ च दुर्लभस्यास्य ग्रन्थस्याचिरप्रकाशने साम्प्रतिककुलपतिपदं सभाजयतां सारस्वतरसास्वादनतत्पराणामन्ताराष्ट्रियख्यातिप्रख्यातानां प्राच्यप्रतीच्योभयविधविद्यापारदृश्वनां महाकवीनां **'त्रिवेणीकवि'– प्रो.श्रीमदभिराजराजेन्द्रमिश्र**महानुभावानां साधुप्रेरणैव महत्कारणम्। एतेषामाशीर्वचनशतैरेवास्य कार्यस्य सम्पूर्तिर्जातेति मे दृढो विश्वासः।

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य प्रतिकुलपतिपदमलङ्कुर्वतां साहित्यशास्त्रमर्मज्ञानां ख्यातयशस्कानां महाकवीनां यथाकालं स्वीयप्रेरणयाऽस्मानुपकृतवताम् **आचार्यश्रीशिवजी-उपाध्यायवर्य्याणां** परोक्षापरोक्षसाहाय्यं स्मरँस्तेषामाधमर्ण्यमानतेन मौलिना बिभर्मि।

'श्रेयांसि बहुविघ्नानि' इति वादसत्त्वेऽपि ग्रन्थस्यास्य यशस्विस्वरूपसमाहरणे फलोन्मुखीकरणे चाहर्निशं प्रेरयद्भिर्विलम्बलम्बनं प्रमादं प्रमार्जयद्भिर्जाड्यादिदोषं दूरीकुर्वद्भिश्च व्याकरणशास्त्ररहस्यविद्भिर्गुरु-कल्पैर्विश्वविद्यालयस्यास्य प्रकाशननिदेशकपदमलङ्कुर्वद्भिः श्रीमद्भिः **डॉ. हरिश्चन्द्रमणित्रिपाठि**महोदयैरहमनुगृहीतोऽस्मि, येषामनुग्रहेण

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रेरणयाऽऽशीर्वादेन च कृतेरस्याः प्रकाशनं विघ्नशतानां निवारणपूर्वकं जातमिति मोमुद्यते मे मनः।

अथ चात्र प्रसङ्गे साभिनिवेशविशेषेण तन्त्रशास्त्राध्ययनप्रवृत्तिं मदीयामुद्भाव्य प्रेरयद्भिस्तन्त्रशास्त्रमनीषिवर्य्यैरस्मत्पूज्यतमैर्विद्वद्वर्य्यैः **डॉ. परमहंसमिश्र**महाशयैर्ग्रन्थस्यास्य सम्पादनकर्मणि सुमहत्साहाय्यं कृतम्, तदर्थं तान् श्रद्धाकुसुमैः सविनयं समर्चनेन समलङ्करोमीति मत्कर्तव्यमिदम्।

प्रसङ्गेऽस्मिन् प्रत्यक्षमप्रत्यक्षञ्च प्रभावयन् ये मम साहचर्यमाचरन्ति, तेभ्यः प्रकाशनसंस्थानस्य सहकारिकर्मचारिभ्यः शुभाशंसनं समर्पयन् ग्रन्थस्यास्य मुद्रकाय श्रीजीमुद्रणालयसञ्चालकाय **श्रीमाननूपकुमार-नागर**महोदयाय बहुशो धन्यवादं समर्पयामि। पुनश्चान्ते षट्त्रिंशत्तत्त्वमयीं पराख्यां मातृकां महात्रिपुरसुन्दरीं भूयोभूयः प्रणम्य विरमामि।

वाराणस्याम्
कार्त्तिकशुक्लैकादश्याम्,
वि. सं. २०५९

विदुषां विधेयः
हरिवंशकुमारपाण्डेयः
ईक्ष्यशोधकः, प्रकाशनसंस्थानस्य
सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालये

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विषयानुक्रमणिका

४. काम्यकाण्डस्य

प्रथमः परिच्छेदः : ग्रन्थिकथनम् १-३३

१. काम्यकाण्डानुक्रमणिका १-४
२. मन्त्रचैतन्यं फलञ्च ४-६
३. मन्त्रार्थकथनम् ६-१०
४. कुल्लुकादिकथनम् १०-११
५. कुल्लुकाया अज्ञाने दोषः ११
६. सेतुकथनम्, अस्याज्ञाने दोषकथनञ्च ११
७. महासेतुकथनं तत्फलञ्च ११
८. निर्वाणकथनम् १२
९. अस्याज्ञाने दोषः १२
१०. जपादौ मुखशोधनम् १२-१३
११. अस्याकरणे दोषः १३-१४
१२. प्राणयोगप्रकरणम् १४
१३. दीपनकथनं तत्फलञ्च १४
१४. जपक्रमस्तत्फलञ्च १४-१५
१५. पुरश्चरणविशेषः १५-१६
१६. वारपुरश्चरणम् १७
१७. तिथिपुरश्चरणम् १७
१८. मासनियतकार्याणि वारादिपुरश्चरणसङ्कल्पाश्च १७-१८
१९. एषां दक्षिणावाक्यादिकम् १८
२०. तर्पणाभिषेकादिप्रयोगाः १८-१९

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

२१. श्रीदुर्गाया रहस्यपुरश्चरणम् १९-२०
२२. तत्र नक्षत्रपुरश्चरणं फलञ्च २०-२३
२३. करणयोगपुरश्चरणादिकं फलञ्च २३
२४. सङ्क्रान्तिपुरश्चरणं तत्फलञ्च २३
२५. ग्रहणपुरश्चरणं तत्फलञ्च २३-२७
२६. मालाप्रकरणं तत्फलञ्च २८-३३

द्वितीयः परिच्छेदः : शाखाकथनम् ३४-६२

१. साधनस्थानानि ३४-३७
२. सिद्धपीठकथनम् ३७-४०
३. कामरूपमाहात्म्यम् ४०
४. पीठरूपनिरूपणं फलञ्च ४०-४६
५. देवतास्थाननिरूपणम् ४६-५३
६. पूजाकालकथनम् ५३
७. शान्तिवश्यादिकालाः ५३-५४
८. महानिशादिनिरूपणम् ५४-५७
९. अकस्माद्देवपूजाबाधादिप्रायश्चित्तम् ५७
१०. गुरुत्यागादिप्रायश्चित्तम् ५८
११. कौलानां प्रायश्चित्ताभावः ५८
१२. रिपुमन्त्रादिपरित्यागविधिः ५८
१३. गुरुणा सहैकत्र शयनोपवेशनादौ दोषः ५९
१४. कौलानामेकपात्रे पानादौ दोषप्रायश्चित्तादिकम् ५९-६०
१५. मन्त्रमात्रादिगमनप्रायश्चित्तादिकम् ६०
१६. अनिवेद्यभोजनप्रायश्चित्तम् ६०
१७. अनस्थिप्राणिपक्षिसर्पमार्जारादीनां वधप्रायश्चित्तादिकम् ६०
१८. क्षत्रियवैश्यादिवधप्रायश्चित्तम् ६१
१९. महापातकादिप्रायश्चित्तादिकथनम् ६१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

२०. पशूनां व्रतभङ्गादिप्रायश्चित्तम् ६१
२१. शालग्रामशिलाद्यग्रे कृत्वा स्पृष्ट्वा दिव्यकरणप्रायश्चित्तम् ६१-६२

तृतीयः परिच्छेदः : प्रशाखाकथनम् ६३-१०४

१. विशेषसाधनं तत्र पशुवाक्यप्रबोधोपायश्च ६३
२. कृकलाससिद्धिः फलञ्च ६३-६४
३. प्रकारान्तरेण कृकलाससिद्धिः ६४
४. वल्लीसिद्धिः फलञ्च ६४-६५
५. मूषिकसाधनं फलञ्च ६५-६६
६. मार्जारसाधनं फलञ्च ६६
७. शृगालसाधनं फलञ्च ६६-६८
८. श्वशब्दसाधनं फलञ्च ६८
९. भेकसाधनं फलञ्च ६८
१०. गोधासाधनं फलञ्च ६८-६९
११. गोशब्दज्ञानम् ६९
१२. मृगशब्दज्ञानम् ६९
१३. मेषशब्दज्ञानम् ७०
१४. छागशब्दज्ञानम् ७०
१५. वनविडालशब्दज्ञानम् ७०
१६. ऋक्षशब्दज्ञानम् ७१
१७. व्याघ्रशब्दज्ञानम् ७१
१८. हस्तिसाधनं फलञ्च ७१-७२
१९. सिंहसाधनं फलञ्च ७२
२०. शूकरसाधनं फलञ्च ७३
२१. कङ्कालसिद्धिः फलञ्च ७३
२२. काकशब्दज्ञानम् ७३-७४
२३. खञ्जनसिद्धिः फलञ्च ७४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

२४. जलचरपक्षिसिद्धिः फलञ्च ७४
२५. मयूरसिद्धिः फलञ्च ७४-७५
२६. विद्याधरपक्षिविशेषसिद्धिः ७५
२७. कङ्कशब्दज्ञानम् ७५-७६
२८. चटकशब्दज्ञानम् ७६
२९. शुकशब्दज्ञानम् ७६
३०. सारससिद्धिः फलञ्च ७६
३१. कपोतसिद्धिः फलञ्च ७७
३२. कुक्कुटशब्दज्ञानम् ७७
३३. शरालुसिद्धिः फलञ्च ७७-७८
३४. क्षेमङ्करीसिद्धिः फलञ्च ७८
३५. टिट्टिभसिद्धिः फलञ्च ७८
३६. कोकसिद्धिः फलञ्च ७८
३७. चकोरशब्दज्ञानम् ७८-७९
३८. कीटशब्दज्ञानम् ७९-८०
३९. प्रकृतसाधनम् ८०-८४
४०. शय्यासाधनं फलञ्च ८५-८६
४१. त्रिवाट-चतुर्वाटसाधनं फलञ्च ८६-८७
४२. बिल्वसाधनं फलञ्च ८७
४३. कार्तवीर्यार्जुनप्रयोगः ८७-८९
४४. कार्तवीर्यार्जुनकवचम् ९०-१०४

चतुर्थः परिच्छेदः : पल्लवकथनम् १०५-१३४

१. कुक्कुटप्रयोगः १०५-१०७
२. वश्यकर्मप्रयोगादिकम् १०७-१०८
३. आकर्षणप्रयोगः १०८-१०९
४. स्तम्भनम् ११०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

५. उच्चाटनम्	१११-११२
६. अस्य प्रयोगान्तरं फलञ्च	११२-११६
७. उच्छिष्टचाण्डालिनीप्रयोगः	११६-१२१
८. ग्राममेधकथनं फलञ्च	१२१-१२२
९. धूमावतीप्रयोगः फलञ्च	१२२-१२६
१०. कृत्यापरिमलप्रयोगः	१२६-१३२
११. जयदुर्गामन्त्रं ज्वालामुखी-प्रयोगादिकञ्च	१३३-१३४
पञ्चमः परिच्छेदः : स्तवकथनम्	**१३५-१७६**
१. दुर्गोत्सवविधिः	१३५
२. दुर्गापूजाप्रकारः	१३५-१३६
३. पूजाकालादिनिर्णयः	१३६-१३८
४. पूजाधारादिकथनम्	१३९
५. प्रतिमाकरणे विधिनिषेधादिकथनम्	१३९
६. ब्राह्मणादिभेदेन बिल्वयुग्मस्य विशेषफलकथनम्	१३९
७. तत्र पूर्वादिस्थबिल्वयुग्मफलम्	१३९-१४०
८. बिल्वयुग्मादेश्च्युतिदोषः	१४०
९. अस्याः प्रायश्चित्तादिकम्	१४०
१०. देशविशेषे मूर्तिविशेषादिकम्	१४१
११. पूजामण्डपस्थाननिरूपणादिकम्	१४१
१२. सिंहासनादिलक्षणम्	१४२
१३. षष्ठीकर्तव्यकथनम्	१४२-१४७
१४. सप्तमीकृत्यम्	१४८-१६४
१५. अष्टमीकृत्यम्	१६४-१६८
१६. अस्त्रपूजा	१६८-१६९
१७. तत्र षोडशोपचारमन्त्राः	१७०-१७२
१८. देव्याः स्तुतिः	१७३-१७४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

१९. निशीथकृत्यम् १७४
२०. नवमीकृत्यम् १७४-१७५
२१. दशमीकृत्यम् १७५-१७६

षष्ठः परिच्छेदः : दुर्गोत्सवप्रकरणम् १७७-२२३

१. दुर्गाया मन्त्रविशेषः पूजादिकञ्च १७७-१८३
२. दुर्गानाममाहात्म्यं फलञ्च १८३-१८९
३. दुर्गायाः शतनामस्तोत्रम् १८९-१९१
४. दुर्गागीताकथनम् १९१-१९२
५. बलिप्रकरणम् १९२-१९३
६. सात्त्विकादिबलिलक्षणम् १९३-१७४
७. पश्वादिबलिप्रकरणं तल्लक्षणादिकञ्च १९४-१९६
८. तत्र शत्रुबलिविधिः १९६-१९७
९. तत्र छागादीनामुत्तरोत्तरप्राशस्त्यम् १९७-१९९
१०. खड्गादिमन्त्रादिकम् १९९-२००
११. खड्गपूजायां विशेषः २००-२०१
१२. बलिच्छेदनविधिः २०१-२०२
१३. रुधिरपात्रलक्षणम् २०२
१४. रुधिरग्रहणदानप्रकारः २०२-२०४
१५. होमविधिः २०४-२१०
१६. अग्निपूजाविधिः २१०-२१७
१७. आहुतिदानप्रकारः २१७-२२०
१८. होमद्रव्यप्रमाणम् २२०-२२२
१९. मानाध्यायकथनम् २२२-२२३

सप्तमः परिच्छेदः : मासकृत्यम् २२४-२७२

१. मासकृत्यादिकथनम् २२४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

२. आश्विनकृत्यम् २२४-२२५
३. तत्र खञ्जनदर्शनशुभाशुभादिकम् २२५-२२६
४. कोजागरकृत्यादिकम् २२६
५. लक्ष्मीध्यानम् २२७-२२८
६. कार्तिककृत्यं फलञ्च २२८-२३६
७. आग्रहायणकृत्यं फलञ्च २३७-२३९
८. पौषकृत्यं फलञ्च २३९-२४०
९. माघकृत्यं फलञ्च २४०-२४६
१०. फाल्गुनकृत्यं फलञ्च २४६-२५३
११. चैत्रकृत्यं फलञ्च २५४-२५५
१२. वैशाखकृत्यं फलञ्च २५५
१३. ज्येष्ठकृत्यं फलञ्च २५५-२५६
१४. आषाढकृत्यं वैष्णवानां मुद्राङ्कधारणं तत्फलञ्च २५६-२६०
१५. श्रावणकृत्यं तत्फलञ्च २६०
१६. भाद्रकृत्यं तत्फलञ्च २६०-२६१
१७. वर्षकृत्यं तत्फलञ्च २६१-२६५
१८. तत्र देवीषोडशयात्राविधानं तत्फलञ्च २६५-२७१
१९. काम्यकाण्डसमाप्तिनिरूपणम् २७२

५. भक्तिकाण्डस्य

प्रथमः परिच्छेदः : गणेशप्रकरणम् २७३-३१६

१. भक्तिकाण्डानुक्रमणिका २७३-२८०
२. गणेशप्रकरणम्, पूजा, प्रयोगः, फलञ्च २८०-३००
३. कुमार्यावेशनम् ३००
४. गजसम्पादनम् ३००-३०२
५. महालक्ष्म्यादिसाधनम् ३०२-३०३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

६. गणेशस्य यन्त्रराजः फलञ्च ३०३-३०४
७. आकर्षणादिप्रयोगः ३०५
८. गणेशगायत्री, प्रयोगः फलञ्च ३०५-३०६
९. गणेशबीजोद्धार-ध्यान-पूजादिकम् ३०६-३०९
१०. अस्य प्रयोगाः फलानि च ३०९-३११
११. अणिमादिमन्त्राः पूजादिकञ्च ३११-३१२
१२. हरिद्रागणेशप्रकरणम्, अस्योत्पत्त्यादिकथनञ्च ३१२-३१३
१३. महागणपत्युपनिषत् ३१३-३१५
१४. गणपतिस्तोत्रम् ३१५-३१६

द्वितीयः परिच्छेदः : शाखाकथनम् **३१७-३५८**

१. बाणलिङ्गलक्षणम् ३१७
२. इन्द्रलिङ्गलक्षणम् ३१७
३. आग्नेयलिङ्गलक्षणम् ३१७
४. याम्यलिङ्गलक्षणम् ३१७
५. नैर्ऋतलिङ्गलक्षणम् ३१८
६. वारुणलिङ्गलक्षणम् ३१८
७. वायुलिङ्गलक्षणम् ३१८
८. कुबेरलिङ्गलक्षणम् ३१८
९. रौद्रलिङ्गलक्षणम् ३१८
१०. वैष्णवलिङ्गलक्षणम् ३१८
११. बाणलिङ्गानामेकादशचिह्नकथनम् ३१९-३२०
१२. बाणलिङ्गलक्षणान्तरम् ३२०
१३. बाणलिङ्गपरीक्षा ३२०-३२१
१४. बाणशब्दव्युत्पत्त्यादिकम् ३२१
१५. बाणलिङ्गपूजनफलम् ३२२
१६. निन्द्यलिङ्गकथनम् ३२३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

१७. शुभलिङ्गकथनम् ३२३
१८. बाणलिङ्गोत्पत्त्यादि: ३२४-३२५
१९. बाणलिङ्गेष्वावाहनाभाव: ३२६
२०. बाणलिङ्गस्मरणफलादि: ३२६
२१. बाणलिङ्गस्तोत्रम् ३२६-३२८
२२. रौद्रलिङ्गलक्षणम् ३२८-३२९
२३. शिवनाभिलक्षणम् ३२९
२४. दैवलिङ्गलक्षणम् ३२९
२५. गोललिङ्गलक्षणम् ३३०
२६. आर्षलिङ्गलक्षणम् ३३०
२७. लिङ्गलक्षणम् ३३०
२८. स्वयम्भूलिङ्गलक्षणम् ३३१
२९. लिङ्गनिर्माणद्रव्यादि ३३२-३३७
३०. शिवलिङ्गसंस्कार: ३३८-३३९
३१. पार्थिवादिलिङ्गप्रमाणम् ३३९-३४१
३२. लिङ्गशब्दव्युत्पत्त्यादिकम् ३४१
३३. लिङ्गमहिमादिकम् ३४१
३४. द्रव्यविशेषनिर्मितलिङ्गपूजादिफलम् ३४२-३४४
३५. पारदशिवलिङ्गमाहात्म्यम् ३४४
३६. पारदशिवलिङ्गनिर्माणविधि: ३४४-३४६
३७. शिवलिङ्गोत्पत्ति: ३४७-३५१
३८. शिवपूजाधिकारिण: ३५१
३९. शिवपूजाकरणे दोष: ३५२
४०. शिवलिङ्गस्थापनादिकम् ३५३-३५५
४१. त्रैकालिकशिवलिङ्गपूजनफलम् ३५५-३५६
४२. कामनाभेदे पार्थिवलिङ्गसंख्यादिकं फलञ्च ३५६-३५७
४३. एकत्र लिङ्गद्वयपूजानिषेध: ३५७-३५८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तृतीयः परिच्छेदः : शिवप्रकरणम् **३५९-३९६**

१. पार्थिवशिवपूजाविधिः फलञ्च ३५९-३६२
२. शिवषडक्षरमन्त्रोद्धारः ३६२
३. शिवपञ्चाक्षरमन्त्रोद्धारः ३६२
४. अस्य मन्त्रान्तरम् ३६३
५. अस्याष्टमूर्त्तिपूजाविधिः ३६४
६. शिवपूजासूत्रम् ३६४
७. शिवपूजां विना शक्तिपूजादौ दोषकथनम् ३६५
८. शिवपूजायामुक्तपुष्पादि, तन्माहात्म्यादिकञ्च ३६५-३६६
९. शिवलिङ्गस्य काम्यपूजादिकम् ३६६
१०. उपचारादिभिः पूजनफलम् ३६६-३६८
११. शिवार्पितद्रव्यफलम् ३६८
१२. अरिष्टशान्तिकथनम् ३६८
१३. एकाहशिवपूजाफलम् ३६८
१४. लिङ्गस्य सार्वकालिकपूजाविशेषादिकम् ३६९
१५. शिवनिर्माल्यभक्षणे दोषः ३६९-३७२
१६. बाणलिङ्गनिर्माल्यग्राह्यत्वम् ३७२-३७४
१७. शान्त्यादौ शिवपूजाफलम् ३७४-३७६
१८. शिवस्य स्तोत्रम् ३७६-३७७
१९. शिवस्य कवचम् ३७७-३७८
२०. बिल्ववृक्षादिमाहात्म्यम् ३७९-३८१
२१. बिल्ववृक्षमूले वेदीफलम् ३८१-३८२
२२. पञ्चवटीस्थापनविधिः ३८२-३८३
२३. बिल्वपत्रमाहात्म्यम् ३८३-३८५
२४. रुद्राक्षमाहात्म्यम् ३८५-३८७
२५. संविदाप्रकरणम् ३८७-३९६

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चतुर्थः परिच्छेदः : शालग्रामप्रकरणम् **३९७-४४४**

१. शालग्रामोत्पत्तिप्रकारः ३९७-३९९
२. अस्यानुद्योगेन लाभफलम् ३९९-४००
३. तस्याः शुभाशुभलक्षणम् ४००-४०२
४. शालग्रामपूजनफलम् ४०२
५. शालग्रामस्थितदेशफलम् ४०३
६. सुदर्शनादिचक्रलक्षणम् ४०३
७. शालग्रामोत्पत्तिस्थाननिर्णयः ४०३
८. शिलासन्निधौ मृत्युफलम् ४०४
९. शालग्रामक्षेत्रे स्नानदानादिफलम् ४०४
१०. शालग्रामदानफलम् ४०४
११. मत्स्यचक्रम् ४०४-४०५
१२. कूर्मचक्रम् ४०५-४०६
१३. वराहलक्षणम् ४०६-४०७
१४. कपिलनृसिंहलक्षणम् ४०७-४०८
१५. लक्ष्मीनृसिंहलक्षणम् ४०८
१६. सर्वतोमुखनृसिंहलक्षणम् ४०९
१७. पातालनृसिंहलक्षणम् ४०९
१८. आकाशनृसिंहलक्षणम् ४१०
१९. राक्षसनृसिंहलक्षणम् ४१०
२०. जिह्वानृसिंहलक्षणम् ४१०
२१. अधोमुखनृसिंहलक्षणम् ४१०
२२. ज्वालानृसिंहलक्षणम् ४१०
२३. वामनलक्षणम् ४११-४१२
२४. परशुरामलक्षणम् ४१२
२५. रणरामलक्षणम् ४१२
२६. राजराजेश्वरचक्रलक्षणम् ४१३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

२७. सीतारामलक्षणम् ४१३
२८. दशकण्ठकुलान्तकरामलक्षणम् ४१३
२९. वीररामलक्षणम् ४१३
३०. विजयरामलक्षणम् ४१४
३१. कवित्वदातृरामलक्षणम् ४१४
३२. दुष्टरामलक्षणम् ४१४
३३. सङ्कर्षणलक्षणम् ४१४
३४. ब्रह्ममूर्तिलक्षणम् ४१५
३५. कल्किमूर्त्तिलक्षणम् ४१५
३६. गोपालमूर्तिलक्षणम् ४१५-४१६
३७. मदनगोपालमूर्त्तिलक्षणम् ४१६
३८. सन्तानगोपाललक्षणम् ४१६
३९. गोवर्द्धनगोपाललक्षणम् ४१६
४०. लक्ष्मीगोपाललक्षणम् ४१६
४१. कालीयमर्दनलक्षणम् ४१७
४२. स्यमन्तकहारिलक्षणम् ४१७
४३. चाणूरमर्दनलक्षणम् ४१७
४४. कंसमर्दनलक्षणम् ४१७
४५. केशवलक्षणम् ४१७
४६. हयग्रीवलक्षणम् ४१८-४१९
४७. परमेष्ठिलक्षणम् ४१९
४८. हिरण्यगर्भलक्षणम् ४२०
४९. चतुर्भुजलक्षणम् ४२०
५०. गदाधरलक्षणम् ४२०-४२१
५१. नारायणलक्षणम् ४२१
५२. लक्ष्मीनारायणलक्षणम् ४२१-४२३
५३. नरनारायणलक्षणम् ४२३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

५४. रूपिनारायणलक्षणम् ४२३
५५. माधवलक्षणम् ४२३
५६. गोविन्दलक्षणम् ४२३
५७. विष्णुलक्षणम् ४२३-४२४
५८. त्रिविक्रमलक्षणम् ४२४-४२५
५९. श्रीधरलक्षणम् ४२५-४२६
६०. पद्मनाभलक्षणम् ४२६
६१. दामोदरलक्षणम् ४२६-४२७
६२. सुदर्शनलक्षणम् ४२७-४२८
६३. प्रद्युम्नलक्षणम् ४२८-४२९
६४. अनिरुद्धलक्षणम् ४२९
६५. पुरुषोत्तमलक्षणम् ४३०
६६. अधोक्षजलक्षणम् ४३०
६७. अच्युतलक्षणम् ४३०
६८. उपेन्द्रलक्षणम् ४३१
६९. जनार्दनलक्षणम् ४३१
७०. हरिलक्षणम् ४३१
७१. अनन्तलक्षणम् ४३१-४३२
७२. योगेश्वरलक्षणम् ४३२
७३. पुण्डरीकलक्षणम् ४३२
७४. चतुर्मुखलक्षणम् ४३३
७५. यज्ञमूर्त्तिलक्षणम् ४३३
७६. दत्तात्रेयलक्षणम् ४३३
७७. शिशुमारलक्षणम् ४३३
७८. हंसमूर्त्तिलक्षणम् ४३३
७९. परमहंसलक्षणम् ४३४
८०. लक्ष्मीपतिमूर्त्तिलक्षणम् ४३४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

८१. गरुडध्वजलक्ष्मीपतिलक्षणम् ४३४
८२. वटपत्रशायिलक्षणम् ४३४
८३. विश्वम्भरलक्षणम् ४३५
८४. विश्वरूपलक्षणम् ४३५
८५. पीताम्बरलक्षणम् ४३५
८६. सप्तवीरश्रवो लक्षणम् ४३५
८७. चक्रपाणिलक्षणम् ४३५
८८. बहुरूपिलक्षणम् ४३६
८९. जगद्योनिलक्षणम् ४३६
९०. हरिहरमूर्त्तिलक्षणम् ४३६
९१. शिवनारायणलक्षणम् ४३६
९२. स्वयम्भूलक्षणम् ४३६
९३. शङ्करनारायणलक्षणम् ४३७
९४. पितामहलक्षणम् ४३७
९५. नरमूर्त्तिलक्षणम् ४३७
९६. शेषमूर्त्तिलक्षणम् ४३७
९७. सूर्यमूर्त्तिलक्षणम् ४३७
९८. हैहयमूर्त्तिलक्षणम् ४३८
९९. विष्णुपञ्जरलक्षणम् ४३८
१००. गरुणमूर्त्तिलक्षणम् ४३८
१०१. सूक्ष्ममूर्त्तिपूजाप्राशस्त्यम् ४३९
१०२. ब्राह्मणादिभेदेन शालग्राममूर्त्तिविशेषपूजा ४३९-४४१
१०३. स्त्रीशूद्रादीनां शालग्रामस्पर्शनिषेधः ४४२
१०४. शूद्रानां ब्राह्मणद्वारा शालग्रामशिलापूजनादिकम् ४४२
१०५. शालग्रामशिलापूजां विना भोजने दोषः ४४३
१०६. शिवलिङ्गद्वय-शालग्रामशिलाद्वयार्चननिषेधः ४४३
१०७. द्वादशशालग्रामपूजाफलम् ४४३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

१०८. शतशालग्रामपूजाफलम् ४४३
१०९. शालग्रामविक्रयदोषाः ४४४
११०. तुलस्या शालग्रामपूजा ४४४
१११. शालग्रामद्वारकाचक्रयोरेकत्रावस्थानफलम् ४४४
११२. शालग्रामाधिकरणकविष्णुपूजाफलम् ४४४

पञ्चमः परिच्छेदः : विष्णुपूजादिकथनम् ४४५-४९०

१. द्वारकाशिलालक्षणं श्रीधरादिचक्रलक्षणानि च ४४५-४४७
२. द्वारकाशिलामाहात्म्यम् ४४७-४४८
३. निषिद्धशिलाः ४४८
४. चक्रभेदे मूर्तिभेदादिकम् ४४८-४५२
५. त्याज्यमूर्त्यादिकथनम् ४५२-४५३
६. शालग्रामपूजा ४५३-४५६
७. चरणामृतभक्षणफलम् ४५६-४५७
८. विष्णुपूजासूत्रम् ४५८-४६०
९. विष्णुपूजोपचारमन्त्राः ४६०-४६३
१०. अक्षयधनावाप्तिप्रयोगः ४६४-४६९
११. विष्णुनाममाहात्म्यम् ४६९
१२. श्रीकृष्णशतनामस्तोत्रम् ४७०-४७२
१३. काष्ठपात्रे विष्णुपूजानिषेधः ४७३
१४. स्वर्णादिपात्रे विष्णुपूजाफलम् ४७३
१५. पुरुषसूक्तमाहात्म्यम् ४७३
१६. द्रव्यविशेषेण विष्णुस्नपनम् ४७४
१७. द्रव्यविशेषेण शिलाप्रक्षालनफलम् ४७४
१८. विष्णोर्महास्नानं फलञ्च ४७४-४७५
१९. शङ्खमाहात्म्यम् ४७६
२०. शङ्खादिलक्षणम् ४७६-४७८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

२१. त्रिपदीलक्षणम् ४७८-४७९
२२. तुलसीमाहात्म्यम् ४७९-४८२
२३. तुलसीरोपणविधिः ४८२-४८३
२४. तुलसीध्यानम् ४८३
२५. तुलसीस्तोत्रम् ४८३-४८४
२६. अस्याः प्रणाममन्त्रः ४८४
२७. तुलसीमालाधारणविधिः ४८४
२८. श्रीकृष्णानार्पितमालाधारणे दोषः ४८४
२९. श्रीकृष्णार्पितमालाधारणफलम् ४८५
३०. मालाधारणस्य नित्यता ४८५-४८७
३१. वैष्णवप्रशंसा ४८८-४८९
३२. दशावताराविर्भावकालः ४८९-४९०

षष्ठः परिच्छेदः : महाविद्यादिकथनम् ४९१-५४८

१. महाविद्यानिरूपणम् ४९१
२. महाविद्यामाहात्म्यम् ४९१-४९३
३. महाविद्यादीनां भैरवनिरूपणम् ४९३-४९४
४. महारात्र्यादिनिरूपणम् ४९४-४९५
५. विद्योत्पत्तिकथनम् ४९५
६. कालीमाहात्म्यम् ४९५-४९७
७. तारामाहात्म्यम् ४९७-५०१
८. षोडशीमाहात्म्यम् ५०१-५०५
९. विद्युद्गौर्याद्युत्पत्तिः ५०५-५०६
१०. अर्द्धनारीश्वराद्युत्पत्तिः ५०७
११. छिन्नमस्ताद्युत्पत्तिः ५०७-५०९
१२. उच्छिष्टचाण्डालिन्युत्पत्तिः ५१०-५१८
१३. धूमावत्युत्पत्तिः ५१८-५१९

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

१४. बगलोत्पत्तिकारणम्	५२०
१५. मातङ्गिन्युत्पत्तिः	५२०
१६. भुवनेश्वरीमहालक्ष्म्यादीनाम् उत्पत्तिकारणकथनम्	५२१
१७. महाकालोत्पत्तिः	५२१
१८. बटुकोत्पत्तिः	५२१
१९. कालीप्रकरणम्	५२२-५२३
२०. तत्राद्याप्रशंसा	५२३-५२४
२१. अस्या निन्दने दोषः	५२४
२२. अस्या मन्त्राः फलञ्च	५२४
२३. अस्या मन्त्रेण शान्तिपुष्ट्यादिकर्मकथनम्	५२४-५२५
२४. दक्षिणाकल्पकथनं फलञ्च	५२५-५२६
२५. तान्त्रिकपूजाधिकारिणः	५२६
२६. गुरुद्वारा तान्त्रिकपूजाफलम्	५२६-५२७
२७. पुरोहितेन तान्त्रिकपूजादौ दोषकथनम्	५२७
२८. पूजाकालेऽन्यमुखावलोकने दोषः	५२७-५२८
२९. दीपान्वितादौ पूजाफलम्	५२८
३०. आद्यापूजाप्रकरणम्	५२८-५२९
३१. अस्याः पूजासूत्रादिकम्	५२९-५३०
३२. महाकालध्यानं खड्गादिपूजा च	५३०-५३१
३३. संक्षेपपूजासूत्रम्	५३१
३४. नित्यपूजासूत्रम्	५३२
३५. पुरश्चरणविधिः	५३२-५३५
३६. कालीशतनामस्तोत्रम्	५३५-५३७
३७. महाविद्यास्तोत्रम्	५३८-५४०
३८. महाविद्याकवचम्	५४०-५४३
३९. श्मशानकालीकवचम्	५४३-५४६
४०. शाक्तप्रशंसादिकम्	५४६-५४८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सप्तमः परिच्छेदः : कुमारीपूजाप्रकरणम् ५४९-५९२

१. कुमारीपूजाविधिः फलञ्च ५४९-५५६
२. कुमारीपूजाक्रमः ५५६-५६०
३. कुमारीदानक्रमः फलञ्च ५६०-५६१
४. कुमारीमन्त्रपुरश्चरणम् ५६१-५६३
५. कुमारीपूजाप्रयोगः ५६३-५६४
६. कुमारीस्तोत्रम् ५६४-५७१
७. कुमारीतर्पणादिकम् ५७१
८. कुमारीकवचम् ५७२-५७६
९. ब्राह्मणप्रशंसा ५७६-५७८
१०. तीर्थयात्रा ५७८-५८२
११. अगस्त्यगयाक्षेत्रनिर्णयः ५८२
१२. गयामाहात्म्यादिकम् ५८३-५८७
१३. काशीमाहात्म्यम् ५८८-५९२

प्रथमं परिशिष्टम्

श्लोकार्द्धानुक्रमणिका ५९३-६९९

द्वितीयं परिशिष्टम्

ग्रन्थ-ग्रन्थकारनामानुक्रमणिका ७००-७०५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

।। श्रीः ।।

प्राणतोषिणी

अथ काम्यकाण्डम्

।। अथ प्रथमः परिच्छेदः ।।

नित्यानन्दमयी नितान्तनिपुणा भक्तेष्टसिद्ध्यै निरा-
कारा नूतननूतनोल्लिखितकृत् प्रज्ञास्वरूपा कवेः ।
शब्दार्थोभयरूपिणी शतसुधांशूद्दीप्तशोचिः सदा
ध्याता चेतसि मे चकास्तु रुचिरा वागीश्वरी निर्मला ॥

श्रीयुक्तः प्राणकृष्णो गुरुचरणसरोजातसंलीनचेता
दाता ख्यातः प्रमाता सुविहितकृतिको ब्रह्मसंस्थापकः स्तात् ।
भोगाढ्यो दीर्घजीवी यदनुमतिवशादुद्गतेयं विपश्चिद्-
वृन्दं श्रीप्राणतोषिण्यतिमृदुललता ह्लादयत्वद्रिकाण्डैः ॥

आदेष्ट्रत्यन्तशीघ्रत्वहेतुना दोषराशयः ।
अत्र जाता बुधैः शोध्या इति भूयो निवेदनम् ॥

काम्यकाण्डस्य निर्घण्ट आदौ चैतन्यमेव च ।
सर्वसामेव विद्यानां मन्त्रार्थस्तदनन्तरम् ॥

कुल्लुका च तथा सेतुर्महासेतुस्ततः परम् ।
निर्वाणं मुखशुद्धिश्च प्राणयोगस्ततः परम् ॥

दीपनीसूतकोन्मुक्तिजपक्रमनिरूपणम् ।
कुल्लुकादेस्तथा स्थानं पुरश्चर्या ततः परम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वारमासपुरश्चर्यारहस्यादिपुरस्क्रिया ।
ग्रहकालपुरश्चर्या तत्र सङ्कल्पवारणम् ॥
मालाप्रकरणमिति प्रथमच्छेद उच्यते ॥

साधनस्थाननिर्णीतिमहापीठनिरूपणम् ।
महापीठानि पीठानि तथैव पीठदेवताः ॥

पूजाकालस्तद्विशेषस्तथा देवार्चनाविधिः ।
एकाहादिक्रमाद्बाधे कर्त्तव्यनिर्णयस्ततः ॥
प्रायश्चित्तमितिच्छेदद्वितीयस्य समापनम् ॥

कृकलासाखुमार्जारश्शृगालश्वादिसाधनम् ।
इष्टसाधनभेदाश्च त्रिवाटादेश्च साधनम् ॥

कार्त्तवीर्यप्रयोगस्तत्कवचं तदनन्तरम् ।
परिच्छेदतृतीयस्य समापनमतः परम् ॥

कुक्कुटस्य प्रयोगश्चोच्छिष्टचाण्डालिनी ततः ।
धूमावती ततः कृत्या परिमालात्मिका ततः ॥
जयदुर्गादिरिति वै तुर्यच्छेदसमापनम् ॥

दुर्गोत्सवस्य षष्ठ्यादिकल्पतत्कालनिर्णयः ।
पूजाधारश्च मृण्मय्या निषेधविधिकीर्त्तनम् ॥

ब्राह्मणादिवर्णभेदे बिल्वयुग्मस्य निर्णयः ।
पूर्वादिदिश्यमालूरयुग्मस्य फलकीर्त्तनम् ॥

बिल्वयुग्मस्य मृण्मय्याश्चात्र दोषश्च्युतौ तथा ।
तत्प्रायश्चित्तकथनमुत्सवादिनिरूपणम् ॥

तत्रान्यकर्मत्यागश्च पूजाकर्म ततः परम् ।
देशभेदे मूर्त्तिभेदो मण्डपन्तु ततः परम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

षष्ठीकृत्यञ्च दिक्पालास्तन्त्रपूजाविधिरेव च।
बलिदानादि च ततो बिल्ववृक्षनिमन्त्रणम् ॥
ततश्च सप्तमीकृत्यं कार्त्तिकादेः प्रपूजनम्।
पत्रिकापूजनं स्तोत्रमष्टमीकृत्यमेव च ॥
निशीथकृत्यं नवमीकृत्यञ्च दशमीक्रिया।
परिच्छेदपञ्चमस्य समाप्तिरिति कीर्त्तितम् ॥
दुर्गामन्त्रस्तस्य ऋषिः पुरश्चर्या च यन्त्रकम्।
ध्यानं स्तुतिस्ततो दुर्गानाममाहात्म्यकीर्त्तनम् ॥
दुर्गायाः शतनामाख्यस्तोत्रं गीतावलिस्ततः।
होमप्रकरणं तस्य द्रव्यस्य परिमाणकम् ॥
मानाध्याय इदं षष्ठपरिच्छेदसमापनम् ॥
मासकृत्यं ततः खञ्जरीटदुष्टिश्च तत्फलम्।
कोजागराख्यकृत्यञ्च कृत्यं कार्त्तिकमासिकम् ॥
आग्रहायणकृत्यानि पौषकृत्यं ततः परम्।
माघकृत्यं फाल्गुनस्य कृत्यानि तदनन्तरम् ॥
वर्षकृत्यं हृतराज्यराज्याप्तिसाधनं ततः।
देवीषोडशयात्रा च मासि मासि यथादितः ॥
वैशाखे मञ्जुयात्रा च प्रथमा परिकीर्तिता।
ज्येष्ठे महास्नानयात्रा रथयात्रादिका शुचौ ॥
श्रावणे जलयात्रा च भाद्रे च धूननं तथा।
आश्विने च महापूजा कार्त्तिके दीपयात्रिका ॥
मार्गे नवान्नयात्रा च पौषेऽङ्गरागरूपिणी।
माघे यात्रा रटन्त्याख्या फाल्गुने दोलयात्रिका ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दूतीयात्रा रासयात्रा वासन्तीनित्ययात्रिका।
एताश्चतस्त्रश्चैत्रे तु षोडशीयात्रिका मता॥
दिग्दर्शनार्थं सङ्क्षेपान्निर्घण्टो विहितो मया।
अन्यान्यपि यथास्थानं वेदितव्यानि पण्डितैः॥

इदं ग्रन्थिशाखाप्रशाखासुपत्रै-
स्तथा तारकैः सुप्रसूनैः फलैश्च।
सदाशां जनानां बुधोपासकानां
प्रपूर्णां विधाता द्रुतं काम्यकाण्डम्॥
कालि! हृदब्जे शङ्करि! नित्यं राजतु देवाधीश्वरपूज्ये!॥

अथ चैतन्यम्। कुब्जिकातन्त्रे पञ्चमपटले। श्रीपार्वत्युवाच—

भगवन्! सर्वदेवेश! लोकानां हितकारक!।
चतुर्वर्गप्रदं देव! चैतन्यं मे प्रकाशय॥

शङ्कर उवाच—

शृणु देवि! प्रवक्ष्यामि चैतन्यं परमाद्भुतम्।
रहस्यं परमं पुण्यं गोपनीयं त्वया पुनः॥
चिच्छक्त्या ध्वनितं देवि! परिणामक्रमेण तु।
वर्णभावं समात्यज्य निर्मलं विमलात्मकम्॥
षट्चक्रञ्च तथा भित्त्वा शब्दरूपं सनातनम्।
नादबिन्दुसमायुक्तं चैतन्यं परिकीर्तितम्॥
अथवान्यप्रकारेण श्रूयतां पद्मलोचने!।
विना येन न सिध्येत्तु जपपूजादि किञ्चन॥
अनाहतस्य मध्ये तु ग्रथितं वर्णमुत्तमम्।
सुषुम्नावर्त्मना देवि! कण्ठदेशं विनिर्गतम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चैतन्यञ्च महेशानि! योगिनां योगरूपकम्।
सहस्त्रारे वर्णरूपं परिणामक्रमेण तु॥
कर्णिकामध्यसंस्थे तु नादबिन्दुसमन्वितम्।
एवं सञ्चिन्तयेद्देवीं चैतन्यञ्च पुनः पुनः॥
मन्त्राक्षराणि चिच्छक्तौ ग्रथितानि महेश्वरि!।
तानि सञ्चिन्तयेद्देवि! सहस्त्रारदले तथा॥
चैतन्यमन्त्ररूपा च चैतन्यानन्ददायिनी।
चैतन्यनादशक्तिश्च चैतन्यवर्णरूपकम्॥
मणिपूरे सदा चिन्त्यं मन्त्राणां प्राणरूपकम्।
अथवान्यप्रकारेण श्रूयतां वरवर्णिनि!॥
कामबीजं रमाबीजं शक्तिबीजं सुरेश्वरि!।
एतानि पूर्वमुच्चार्य मातृकां तदनन्तरम्॥
पुटितं मूलमन्त्रञ्च शतमष्टोत्तरं जपेत्।
कोटिकोटिगुणञ्चैव लभते नात्र संशयः॥
अथावान्यप्रकारेण चैतन्यं शृणु पार्वति!।
येन विज्ञानमात्रेण परमं पश्यति ध्रुवम्॥
सूर्यमण्डलमध्यस्थं चिन्तयेन्मूलमन्त्रकम्।
अष्टोत्तरशतं जाप्यं मूलविद्यास्वरूपकम्॥
गुरुं सञ्चिन्तयेत्तत्र शिवरूपं सनातनम्।
शक्तिञ्च चिन्तयेत्तत्र ब्रह्मरूपां सनातनीम्॥
एवं सञ्चिन्तयेद् यस्तु जपेद्वा सुरसुन्दरि!।
नासाध्यं तस्य लोकेऽस्मिन् मुक्तिर्देवि! करे स्थिता॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तथा प्रथमपटले—

मन्त्रार्थं मन्त्रचैतन्यं योनिमुद्रां न वेत्ति यः।
न सिध्यति वरारोहे! कल्पकोटिशतैरपि ॥
शतकोटिजपेनापि तस्य विद्या न सिध्यति ॥

इति सरस्वतीतन्त्रे पाठः।

कथयामि महामन्त्रं मन्त्रार्थञ्च महेश्वरि!।
येन विज्ञानमात्रेण सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥

केवलं भावबुद्ध्या च मन्त्रार्थं प्राणवल्लभे!।
केवलं ज्ञानयोगेन जीवन्मुक्तो भवेद्ध्रुवम् ॥

काली तारा महाविद्या षोडशी भुवनेश्वरी।
भैरवी छिन्नमस्ता च विद्या धूमावती प्रिये! ॥

बगला चैव मातङ्गी कमला च प्रकीर्तिता।
ब्रह्मविष्णुमहेशाद्यैश्चतुर्वेदैर्नमस्कृता ॥

भोगदा मोक्षदा देवि! कोटिब्रह्माण्डगोपिता।
अस्या ग्रहणमात्रेण जीवन्मुक्तस्तु साधकः ॥

वरदातन्त्रे षष्ठपटले, शिव उवाच—

मन्त्रार्थं कथयाम्यद्य शृणुष्व परमेश्वरि!।
विना येन न सिध्येत्तु साधनैः कोटिशः शिवे! ॥

आदौ प्रासादबीजस्य मन्त्रार्थं शृणु पार्वति!।
शिववाची हकारस्तु औकारः स्यात् सदाशिवः॥
शून्यं दुःखहरार्थन्तु तस्मात्तेन शिवं यजेत् ॥ हौं ॥

द दुर्गावाचकं देवि! उकारश्चापि रक्षणे।
विश्वमाता नादरूपः कुर्वर्थो बिन्दुरूपकः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तस्मात्तेनैव बीजेन दुर्गामाराधयेच्छिवे! ॥ दूं ॥
क काली ब्रह्म र प्रोक्तं महामायार्थकश्च ई ॥
विश्वमातार्थको नादो बिन्दुर्दुःखहरार्थकः ।
तेनैव कालिकादेवीं पूजयेद्दुःखशान्तये ॥ क्रीं ॥
हकारः शिववाची स्याद् रेफः प्रकृतिरुच्यते ।
महामायार्थ ईशब्दो नादो विश्वप्रसूः स्मृतः ॥
दुःखहरार्थको बिन्दुर्भुवनां तेन पूजयेत् ॥ ह्रीं ॥
महालक्ष्म्यर्थकः शः स्याद्धनार्थो रेफ उच्यते ।
ईस्तुष्ट्यर्थोऽपरो नादो बिन्दुर्दुःखहरार्थकः ॥
लक्ष्मीदेव्या बीजमेतत्तेन देवीं प्रपूजयेत् ॥श्रीं॥
सरस्वत्यर्थ ऐशब्दो बिन्दुर्दुःखहरार्थकः।
सरस्वत्या बीजमेतत्तेन वाणीं प्रपूजयेत् ॥ ऐं॥
क कामदेव उद्दिष्टोऽप्यथवा कृष्ण उच्यते।
ल इन्द्र ई तुष्टिवाची सुखदुःखप्रदश्च अं ॥
कामबीजार्थ उक्तस्ते तव स्नेहान्महेश्वरि! ॥ क्लीं॥
ह शिवः कथितो देवि! उ भैरव इहोच्यते ।
परार्थो नादशब्दस्तु बिन्दुर्दुःखहरार्थकः ॥
वर्मबीजत्रयो ह्यत्र कथितस्तव यत्नतः ॥ हूं॥
गणेशार्थो ग उक्तस्ते बिन्दुर्दुःखहरार्थकः ।
गं बीजार्थन्तु कथितं तव स्नेहान्महेश्वरि! ॥ गं॥
ग गणेशव्यापकार्थो लकारस्तेज औ मतः ।
दुःखहरार्थको बिन्दुर्गणेशं तेन पूजयेत् ॥ ग्लौं॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

क्ष नृसिंहो ब्रह्म रश्च ऊर्ध्वदन्तार्थकश्च औ।
दुःखहरार्थको बिन्दुर्नृसिंहं तेन पूजयेत्॥ क्ष्रौं॥
नामादिवर्णः सर्वेषां नाम उक्तं स्वयम्भुवा।
तेनैवार्थन्तु जानीयादर्थलभ्यन्तु चिन्तयेत्॥
यथायथं विभक्त्यन्तं मन्त्रार्थं चिन्तयेच्छिवे!।
तत्तद्वर्णादियोगेन संक्षेपात् कथितं त्वयि॥
दुर्गोत्तारणवाच्यः स तारकार्थस्तकारकः।
मुक्त्यर्थो रेफ उक्तोऽत्र महामायार्थकश्च ई॥
विश्वमातार्थको नादो बिन्दुर्दुःखहरार्थकः।
वधूबीजार्थ उक्तोऽत्र तव स्नेहान्महेश्वरि!॥ स्त्रीं॥
यत्र बिन्दुद्वयं मन्त्रे एकं दुःखहरार्थकम्।
अन्यत् सुखप्रदं देवि! ज्ञात्वा चार्थं विचिन्तयेत्॥
यत्र बिन्दुद्वयं मन्त्रे अन्यत् पूर्णार्थकं मतम्।
स्वाहामात्रार्थका देवि! परार्था वा प्रकीर्तिता॥
शक्रमाता वषट् प्रोक्ता हरिप्रियार्थका गिरा।
सुरार्था फट् हयग्रीवे विव्रिंबीजं विनिर्दिशेत्॥
यं बीजं वायुवाची स्यात् लमैन्द्रं परिकीर्तितम्।
अनेकाक्षरबीजे च स्वस्वबीजं स्वनामकम्॥
एवं ज्ञात्वा महेशानि! मन्त्रार्थं परिचिन्तयेत्।
एकबीजद्वयं यत्र पृथगर्थं प्रकल्पयेत्॥
वीप्सार्थं वा महेशानि! ज्ञात्वा मन्त्रं जपेद्धिया।
इति ते कथितो देवि! मन्त्रार्थः परमेश्वरि!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ईं बीजेनैव पुटितं मूलमन्त्रं जपेद् यदि ।
तदैव मन्त्रचैतन्यं भवत्येव सुनिश्चितम् ॥

सरस्वतीतन्त्रे प्रथमपटले, ईश्वर उवाच—

मन्त्रार्थं परमेशानि! सावधानावधारय ।
मूलाधारे मूलविद्यां भावयेदिष्टदेवताम् ॥
शुद्धस्फटिकसङ्काशां भावयेत् परमेश्वरीम् ।
धारयेदक्षरश्रेणीमिष्टविद्यां सनातनीम् ॥
मुहूर्त्तार्द्धं विभाव्यैतां पश्चाद्ध्यानपरो भवेत् ।
ध्यानं कृत्वा महेशानि! मुहूर्त्तार्द्धं ततः परम् ॥
ततो जीवो महेशानि! मनसा कमलेक्षणे! ।
स्वाधिष्ठानं ततो गत्वा भावयेदिष्टदेवताम् ॥
बन्धूकारुणसङ्काशां जवासिन्दूरसन्निभाम् ।
विभाव्य अक्षरश्रेणीं पद्ममध्यगतां पराम् ॥
ततो जीवः प्रसन्नात्मा पक्षिणा सह सुन्दरि! ।
मणिपूरं ततो गत्वा भावयेदिष्टदेवताम् ॥
विभाव्य अक्षरश्रेणीं पद्ममध्यगतां पराम् ।
शुद्धस्फटिकसङ्काशां शिरःपद्मोपरिस्थिताम् ॥
ततो जीवो महेशानि! पक्षिणा सह पार्वति! ।
हृत्पद्मं प्रययौ शीघ्रं नीरजायतलोचने! ॥
इष्टविद्यां महेशानि! भावयेत् कमलोपरि ।
विभाव्य अक्षरश्रेणीं महामरकतप्रभाम् ॥
ततो जीवो वरारोहे! विशुद्धं प्रययौ प्रिये! ।
हृत्पद्मगहनं गत्वा पक्षिणा सह पार्वति! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

इष्टविद्यां महेशानि! आज्ञांशे परिचिन्तयेत्।
पक्षिणा सह देवेशि! खञ्जनाक्षि! शुचिस्मिते! ॥

इष्टविद्यां महेशानि! साक्षाद्ब्रह्मस्वरूपिणीम्।
विभाव्य अक्षरश्रेणीं हरिद्वर्णां वरानने! ॥

आज्ञाचक्रे महेशानि! षट्चक्रे ध्यानमाचरेत्।
षट्चक्रे परमेशानि! ध्यानं कृत्वा शुचिस्मिते! ॥

ध्यानेन परमेशानि! यद्रूपं समुपस्थितम्।
तदेव परमेशानि! मन्त्रार्थं विद्धि पार्वति! ॥

अथ कुल्लुकादि। सरस्वतीतन्त्रे तृतीयपटले—

तारायाः कुल्लुका देवि! महानीलसरस्वती।
पञ्चाक्षरी कालिकायाः कुल्लुका परिकीर्तिता ॥

काली कूर्चं वधूर्माया फट्कारान्ता महेश्वरि!।
छिन्नायास्तु महेशानि! कुल्लुकाष्टाक्षरी भवेत् ॥

वज्रवैरोचनीये च अन्ते वर्म प्रपूजयेत्।
सम्पत्प्रदायाः प्रथमं भैरव्याः कुल्लुका भवेत् ॥

श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्याः कुल्लुका द्वादशाक्षरी।
वाग्भवं प्रथमं बीजं कामबीजमनन्तरम् ॥

लज्जाबीजं ततः पश्चात्त्रिपुरेति ततः परम्।
भगवतीति तत्पश्चादन्ते ठद्वयमुद्धरेत् ॥

अथवा कामबीजञ्च कुल्लुका परिकीर्तिता।
प्रासादबीजं शम्भोश्च मञ्जुघोषे षडक्षरम् ॥

एकार्णा भुवनेश्वर्या विष्णोः स्यादष्टवर्णकम्।
नमो नारायणायेति प्रणवाद्यञ्च कुल्लुका ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मातङ्ग्याः प्रथमं बीजं माया धूमावतीं प्रति ।
बालायाश्च वधूबीजं लक्ष्म्याश्च निजबीजकम् ॥

सरस्वत्या वाग्भवञ्च अन्नदाया अनङ्गका ।
अपरेषाञ्च देवानां मन्त्रमात्रं प्रकीर्तितम् ॥

इयं ते कथिता देवि! संक्षेपात् कुल्लुका मया ।
अज्ञात्वा कुल्लुकामेतां यो जपेदधमः प्रिये! ॥

पञ्चत्वमाशु लभते सिद्धिहानिस्तु जायते ।
तथा जपादिकं सर्वं निष्फलं नात्र संशयः ॥
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन धारयेन्मूर्ध्नि कुल्लुकाम् ॥

तथा—

विप्राणां प्रणवः सेतुः क्षत्रियाणां तथैव च ।
वैश्यानाञ्चैव फट्कारो माया शूद्रस्य कथ्यते ॥

अजप्त्वा हृदि देवेशि! यो वै मन्त्रं समुच्चरेत् ।
सर्वेषामेव मन्त्राणामधिकारो न तस्य हि ॥

महासेतुश्च देवेशि! सुन्दर्या भुवनेश्वरी ।
कालिकायाः स्वबीजञ्च तारायाः कूर्चबीजकम् ॥

अन्यासान्तु वधूबीजं महासेतुर्वरानने! ।
आदौ जप्त्वा महासेतुं जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥

धने धनेशतुल्योऽसौ वाण्या वाणीश्वरोपमः ।
युद्धे कृतान्तसदृशो नारीणां मदनोपमः ॥

जपकालो भवेत्तस्य सर्वकालो न संशयः ।
अथ वक्ष्यामि निर्वाणं श्रृणुष्वावहितानघे! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रणवं पूर्वमुच्चार्य मातृकाद्यं समुद्धरेत्।
ततो मूलं महेशानि! ततो वाग्भवमुद्धरेत्॥
मातृकाश्च समस्तास्तु पुनः प्रणवमुद्धरेत्।
एवं पुटितमूलन्तु प्रजपेन्मणिपूरके॥
एवं निर्वाणं महेशानि! यो न जानाति पामरः।
कल्पकोटिसहस्रेण तस्य सिद्धिर्न जायते॥

अथ मुखशोधनम्। पञ्चमपटले, ईश्वर उवाच—

अपरैकं प्रवक्ष्यामि मुखशोधनमुत्तमम्।
यन्न कृत्वा महादेवि! जपपूजा वृथा भवेत्॥
अशुद्धजिह्वया देवि! यो जपेत् स तु पापकृत्।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन जिह्वाशोधनमाचरेत्॥
महात्रिपुरसुन्दर्या मुखस्य शोधनं शुभे!।
श्रीबीजं प्रणवो लक्ष्मीस्तारः श्रीप्रणवस्तथा॥
इमं षडक्षरं मन्त्रं सुन्दर्या दशधा जपेत्।
शृणु सुन्दरि! श्यामाया मुखशोधनमुत्तमम्॥
निजबीजत्रयं देवि! प्रणवत्रितयं पुनः।
कामत्रयं वह्निबिन्दुरतिचन्द्रयुतं पृथक्॥
एषा नवाक्षरी विद्या मुखशोधनकारिणी।
तारायाः शृणु चार्वङ्गि! अपूर्वमुखशोधनम्॥
जीवनं मध्यमं लज्जां भुवनेशीं ततः प्रिये!।
त्र्यक्षरीयं महाविद्या विज्ञेयाऽमृतवर्षिणी॥
दुर्गायाः शृणु चार्वङ्गि! मुखशोधनमुत्तमम्।
द्वादशस्वरमुद्धृत्य बिन्दुयुक्तं त्रयं तथा॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अपरैकं प्रवक्ष्यामि बगलामुखशोधनम् ।
वाग्भवं भुवनेशीञ्च वाग्बीजं सुरवन्दिते! ॥
मातङ्ग्याः शोधनं देवि! अङ्कुशं वाग्भवं तथा ।
बीजञ्चाङ्कुशमेतद्धि विज्ञेयं त्र्यक्षरीयकम् ॥
लक्ष्म्याश्च शोधनं देवि! श्रीबीजं कमलानने ।
दुर्गायाः शोधनं माया वाग्बीजपुटिता भवेत् ॥
दुर्गे! स्वाहा पुनर्माया वाग्बीजञ्च पुनश्च वाक्।
प्रणवं दान्तमुद्धृत्य वामकर्णविभूषितम् ॥
पुनः प्रणवमुद्धृत्य धनदामुखशोधनम् ।
एवं मन्त्रं महेशानि! धूमावत्या भवेदपि ॥
प्रणवो बिन्दुमान् देवि! पञ्चान्तको गणेशितुः ।
वेदादिगगनं वह्निमनुयुग्मन्तु चन्द्रवत् ॥
द्व्यक्षरं परमेशानि! विष्णोश्च मुखशोधनम् ।
अन्यासां प्रणवं देवि! बालादीनां प्रकीर्त्तितम् ॥
स्त्रीणाञ्च शूद्रतुल्यं हि मुखशोधनमीरितम् ।
मुखशोधनमात्रेण जिह्वाऽमृतमयी भवेत् ॥
अन्यथा मुखविड्युक्ता जिह्वा भवति सर्वदा ।
भक्षणैर्दूषिता जिह्वा मिथ्यावाक्येन दूषिता ॥
कलहैर्दूषिता जिह्वा तत्कथं प्रजपेन्मनुम् ।
तच्छोधनमनाचर्य न जपेत् पामरः क्वचित् ॥
शैवशाक्तवैष्णवादेः सर्वस्यावश्यमेव वा ।
अन्यथा प्रजपेन्मन्त्रं मोहेन यदि भाविनि! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सर्वं तस्य वृथा देवि! मन्त्रसिद्धिर्न जायते ।
अन्ते नरकवासी च भवेत् सोऽपि न चान्यथा ॥

देवो यदि जपेन्मन्त्रमकृत्वा मुखशोधनम् ।
पतनं तस्य देवेशि! किं पुनर्मर्त्त्यवासिनाम् ॥

षष्ठपटले, ईश्वर उवाच—

अथ वक्ष्यामि देवेशि! प्राणयोगं शृणुष्व मे ॥
विना प्राणं यथा देहः सर्वकर्मसु न क्षमः ।
विना प्राणं तथा मन्त्रः पुरश्चर्याशतैरपि ॥
मायया पुटितो मन्त्रः सप्तधा जपतः पुनः ।
सप्राणो जायते देवि! सर्वत्रायं विधिः स्मृतः ॥
तथैवं दीपनं वक्ष्ये सर्वमन्त्रे च भाविनि! ।
अन्धकारे गृहे यद्वन्न किञ्चित् प्रतिभासते ॥
दीपनीरहितो मन्त्रस्तथैव परिकीर्तितः ।
वेदादिपुटितं मन्त्रं सप्तवारं जपेत् पुनः ॥
दीपनीयं समाख्याता सर्वत्र परमेश्वरि! ।
वेदादिपुटितं कृत्वा प्रयत्नेन सुरेश्वरि! ॥
दशधा प्रजपेन्मन्त्रं सूतकद्वयमुक्तये ।
अथोच्यते जपस्यात्र क्रमश्च परमाद्भुतः ॥
यं कृत्वा सिद्धसङ्घानामधिपो जायते नरः ।
नतिर्गुर्वादिनामादौ ततो मन्त्रशिखां भजेत् ॥
ततोऽपि मन्त्रचैतन्यं मन्त्रार्थभावनां ततः ।
गुरुध्यानं शिरःपद्मे हृदीष्टध्यानमाहरन् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कुल्लुकाञ्च ततः सेतुं महासेतुमनन्तरम् ।
निर्वाणञ्च ततो देवि! योनिमुद्राविभावना ॥

अङ्गन्यासं प्राणायामं जिह्वाशोधनमेव च ।
प्राणयोगं दीपनीञ्च अशौचभङ्गमेव च ॥

भ्रूमध्ये वा नसोरग्रे दृष्टिसेतुं जपं पुनः ।
सेतुमशौचभङ्गञ्च प्राणायाममिति क्रमाः ॥

चतुर्थपटले—

कुल्लुकां मूर्ध्नि सञ्जप्य हृदि सेतुं विचिन्तयेत् ।
महासेतुं विशुद्धौ च कण्ठदेशे समुद्धरेत् ॥

मणिपूरे तु निर्वाणं महाकुण्डलिनीमधः ।
स्वाधिष्ठाने कामबीजं राकिणीमूर्ध्नि संस्थितम् ॥

विचिन्त्य विधिवद्देवि! मूलाधारान्तिकां शिवे! ।
विशुद्धान्तं स्मरेद्देवि! विसतन्तुतनीयसीम् ॥
वेदिस्थानं हि जीवान्तं मूलमन्त्रावृतं मुहुः ॥

अन्यस्तु बीजचिन्तामण्यादावनुसन्धेयोऽत्र ग्रन्थगौरवभिया न लिखितः। पुरश्चरणन्तु तन्त्रसारकारेणैव धृतम्। पुरश्चरणविशेषो लिख्यते। कङ्कालमालिनीतन्त्रे—

अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते ।
अष्टम्याञ्च चतुर्दश्यां नवम्यां वीरवन्दिते! ॥

सूर्योदयं समारभ्य यावत् सूर्योदयान्तरम् ।
तावज्जप्त्वा निरातङ्कः सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥

अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते ।
अष्टम्याञ्च चतुर्दश्यां पक्षयोरुभयोरपि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अस्तमारभ्य सूर्यस्य यावत् सूर्यास्तमं भवेत्।
तावज्जप्त्वा निरातङ्कः सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥

अथवा विजनस्थश्च अस्थिशय्यासमश्च वा।
उदयास्तं दिवा जप्त्वा सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥

तेनासने च वा देवि! अस्तमारभ्य भास्वतः।
जपित्वोदयपर्यन्तं सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥

अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते ॥

सूर्योदयात् समारभ्य घटिकादशकं क्रमात्।
ऋतवः स्युर्वसन्ताद्या अहोरात्रं दिने दिने ॥

वसन्तग्रीष्मवर्षाख्यशरद्धेमन्तशैशिराः।
वसन्तश्चापि पूर्वाह्णे ग्रीष्मो मध्याह्न उच्यते ॥

अपराह्णः प्राविषः स्युः प्रदोषः शरदः स्मृतः।
अर्द्धरात्रे च हेमन्तः शेषे च शिशिरं स्मृतम् ॥

सूर्योदयात् समारभ्य वसन्तान्तं समाहितः।
तावज्जपेन्महेशानि! पुरश्चर्या हि सिध्यति ॥

ततः पूजादिकं कृत्वा शक्तियुक्तश्च साधकः।
गुरवे दक्षिणां दत्त्वा सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥

अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते।
ग्रीष्मादिषु महेशानि षड्तुषु च साधकः ॥

पृथग्जप्त्वा वरारोहे! पुरश्चर्या हि सिध्यति।
पूर्वोक्तविधिना सर्वं कर्त्तव्यं वीरवन्दिते! ॥

ऋतौ जप्त्वा तु ऋत्वन्ते शक्तितः पूजयेच्छिवाम्।
एवमाचर्य कृत्यं वै धनानामीश्वरो भवेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ वारपुरश्चरणं स्वतन्त्रतन्त्रे—

रविवारादिसर्वेषु वारसंख्यसहस्त्रकम् ।
जप्त्वा मन्त्रं सदा देवि! साधकः सिद्धिभाग्भवेत् ॥
पुरश्चरणमेतद्धि नात्र कार्या विचारणा ।
एवंविधं समाचर्य दशांशन्तु तदाचरेत् ॥
गुरवे दक्षिणां दत्त्वा सर्वकाममवाप्नुयात् ॥

अथ तिथिपुरश्चरणं तत्रैव—

प्रतिपत्तिथिमारभ्य कुहूर्यावद्भवेत् प्रिये! ।
तिथिसंख्याक्रमेणैव वर्द्धयेच्च सहस्त्रकम् ॥
एवं जप्त्वा तदा मन्त्री सर्वकाममवाप्नुयात् ।
पुरश्चरणमेतद्धि कथितञ्च वरानने! ॥
प्रतिपत्तिथिमारभ्य राका यावद्भवेत् प्रिये! ।
तावन्मन्त्रं प्रजपति तिथिसंख्याक्रमेण तु ॥
सर्वभावसमायुक्तो जायते भुवि साधकः ।
एतेनैव समृद्धिः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥

अथ मासनियतकार्यम्। 'अद्येत्यादि वैशाखे कार्त्तिके माघे वा मासि अमुकराशिस्थे भास्करे अमुकपक्षेऽमुकतिथावारभ्य अमुकगोत्रः श्रीअमुकदेवशर्मा अमुकदेवताया अमुकमन्त्रसिद्धिकामोऽमुकसंक्रान्त्यामारभ्य मेषतुलामकरस्थरविं यावत् प्रत्यहममुकदेवताया अमुकमन्त्रसहस्त्रसंख्यकजपमेषादावनन्तरतद्दशांशहोमतद्दशांशतर्पणतद्दशांशाभिषेकतद्दशांशब्राह्मणभोजनरूपपुरश्चरणमहं करिष्ये' इति सङ्कल्प्य मासं व्याप्य हविष्यान्नभुग् नियमस्थः प्रत्यहं सहस्त्रकृत्वो जपेत्। ततः सौरज्येष्ठसौरमार्गशीर्षसौरफाल्गुनप्रथमदिनेषु होमादिकं कृत्वा दक्षिणां कुर्यात्। यथा— 'अद्येत्यादि कृतैतत् अमुके मासि अमुकराशिस्थे भास्करे अमुके पक्षे

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अमुकतिथौ अमुकगोत्रः श्रीअमुकदेवशर्मा अमुकराशिस्थरविकालीनामुक-देवताया अमुकमन्त्र इयत्संख्यकजपतद्दशांशहोमतद्दशांशतर्पण-तद्दशांशाभिषेकतद्दशांशब्राह्मणभोजनरूपपुरश्चरणकर्मणः साङ्गतार्थं दक्षिणामिदं काञ्चनं वह्निदैवतम् अमुकगोत्राय श्रीअमुकदेवशर्मणे गुरवे तुभ्यमहं सम्प्रददे'। ततोऽच्छिद्रावधारणं कुर्यात्।

अथ वारादिपुरश्चरणसङ्कल्पमाह—'अद्येत्यादि अमुके मासि अमुकराशिस्थे भास्करे अमुके पक्षे अमुकतिथावारभ्य अमुकगोत्रः अमुकदेवशर्मा अमुकदेवताया अमुकमन्त्रसिद्धिकामो रविवारादिसर्ववारेषु अमुकदेवताया अमुकमन्त्रस्य वारसंख्यकसहस्रजपरूपपुरश्चरणमहं करिष्ये' इति सङ्कल्पयेत्। ततः शेषदिने तत्परदिने वा 'अद्येत्यादि कृतैतत् अमुकदेवताया अमुकमन्त्रस्य रविवाराद्यधिकरणकवारसंख्यकसहस्रजप-तद्दशांशहोमतद्दशांशतर्पणतद्दशांशाभिषेकतद्दशांशब्राह्मणभोजनकर्माण्यहं करिष्ये'। ततो दक्षिणा—'अद्येत्यादि कृतैतद् रविवाराद्यधिकरणकवार-संख्यकसहस्रजपतद्दशांशहोमतद्दशांशतर्पणतद्दशांशाभिषेकतद्दशांशब्राह्मण-भोजनरूपपुरश्चरणकर्मणः साङ्गतार्थं दक्षिणामिदम्' इत्यादि।

तिथिपुरश्चरणे सर्वत्र वारशब्दस्थाने तिथिशब्दप्रयोगः। अथ ऋतुपुरश्चरणसङ्कल्पः—'अद्येत्यादि अमुकगोत्रः श्रीअमुकदेवशर्मा अमुकदेवताया अमुकमन्त्रसिद्धिकामः सूर्योदयं समारभ्य वसन्तान्तं यावद् अमुकदेवताया अमुकमन्त्रस्य जपरूपपुरश्चरणमहं करिष्ये'। अन्यत्र ग्रीष्मऋतुव्यापकजपरूपपुरश्चरणमहं करिष्ये। एवं सर्वत्र। जपान्ते पूजां कृत्वा दक्षिणां कुर्यात्। यथा—'अद्येत्यादि अमुकदेवताया अमुकमन्त्रस्य वसन्तऋतुव्यापकजपरूपपुरश्चरणकर्मणः साङ्गतार्थं दक्षिणामिदम्' इत्यादि। एवं सर्वत्र। तर्पणाभिषेकप्रयोगो यथा—आचम्य सामान्यार्घ्यं कृत्वा आसनशुद्धिं कृत्वा प्राणायामम् ऋष्यादिन्यासकराङ्गन्यासौ च कृत्वा ध्यात्वा मानसैः सम्पूज्य पुनर्ध्यात्वा जले देवं समावाह्य इदमुदकात्मकं पाद्यम् अमुकदेवतायै नमः। इदमुदकात्मकमर्घ्यम्। इत्यनेन उदकात्मकैरुपचारैः सम्पूज्य सन्ध्योक्तविधिना परिवारान् सन्तर्प्य मूलमुच्चार्य 'अमुकदेवतां तर्पयामि नमः' इत्यनेन सन्तर्प्य आत्मानं

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

देवतारूपं ध्यात्वा नमोऽन्तमूलमुच्चार्य 'अमुकदेवतामहमभिषिञ्चामि' इति कुम्भमुद्रया मूर्द्धानमभिषिच्य संहारमुद्रया देवतां विसर्जयेत्।

अथ श्रीदुर्गाया रहस्यपुरश्चरणं स्वतन्त्रतन्त्रे। श्रीपार्वत्युवाच—

कथयस्व महादेव! सिद्धिकारणमुत्तमम्।
येन सिद्धिं समायान्ति सर्वे मन्त्राश्च सिद्धिदाः॥
येषु येषु च कालेषु पुरश्चरणं भवेद्ध्रुवम्।

शिव उवाच—

कथयामि समासेन श्रूयतां पर्वतात्मजे!॥
मेषे दशसहस्रञ्च प्रजपेन्मन्त्रमुत्तमम्।
पुरश्चरणमेतद्धि जायते हरवल्लभे!॥
वृषराशौ यदा मन्त्रमयुतं प्रजपेत् सुधीः।
तेन तत्र सुसिद्धिः स्यान्नात्र कार्या विचारणा॥
मिथुने च तथा मन्त्री अयुतं मन्त्रमुत्तमम्।
प्रजपेत् प्रयतो नित्यं पुरश्चरणमुच्यते॥
कर्कटे च यदा मन्त्री सहस्रं प्रत्यहं जपेत्।
तेन सर्वार्थसिद्धिः स्यात् पुरश्चरणकृद्भवेत्॥
सिंहे च सर्वमन्त्राणामयुतानां द्वयं जपेत्।
धर्मार्थकाममोक्षाणां फलभाग् भवति ध्रुवम्॥
कन्यायाञ्च यदा मन्त्री मन्त्रं मन्त्रपरायणः।
सहस्रद्वादशञ्चैव जपेन्नियतमानसः॥
पुरश्चरणमेतद्धि सर्वकामार्थसाधनम्।
इह लोके सुखं भुक्त्वा चान्ते देवीपुरं व्रजेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तुलायां प्रत्यहं मन्त्री सहस्त्रं साधको जपेत् ।
अनेन विधिना देवि! पुरश्चरणकृद्भवेत् ॥
वृश्चिके चायुतं मन्त्रं शय्यायां प्रजपेत् सुधीः ।
तेन सर्वार्थसिद्धिः स्यात् पुरश्चर्याफलं लभेत् ॥
धनुषि च यदा मन्त्रं जपेदयुतमादरात् ।
इहैव कन्दर्पसमो धनवान् बलवान् सुखी ॥
मकरे च यदा मन्त्रं जपेत् साधकसत्तमः ।
अयुतानि च चत्वारि प्रत्यहं यतमानसः ॥
धर्मार्थं भावयेन्नित्यं पुरश्चरणमुच्यते ॥
कुम्भे चैव यदा मन्त्रं जपेदयुतमादरात् ।
तेन सर्वार्थसिद्धिः स्यात् पुरश्चरणकृद्भवेत् ॥
मीने चैव यदा देवि! प्रजपेदयुतद्वयम् ।
पुरश्चरणमित्याहुः सर्वागमविशारदाः ॥
सर्वत्र जपनं कार्यं रात्रौ वा मैथुनेऽपि वा ।
शय्यायाञ्च विशेषेण परयोषित्समागमे ॥
हविष्याशी तदा देवि! जपेन्नियतमानसः ।
एवंविधं जपं कृत्वा दशांशञ्च तदाचरेत् ॥
दक्षिणां गुरवे दत्त्वा सिद्धिभाग्भवति ध्रुवम् ॥
येषु येषु नक्षत्रेषु जायते सिद्धिरुत्तमा ।
कथयामि समासेन श्रूयतां पर्वतात्मजे! ॥
अश्विन्यां प्रजपेन्मन्त्रं साधकश्च सहस्त्रकम् ।
तेनास्मिन् सिद्धिमाप्नोति साधको नात्र संशयः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

द्विसहस्त्रं यदा मन्त्रं भरण्याञ्च जपेत् सुधीः ।
यमलोकं परित्यज्य धनेन च धनाधिपः ॥
कृत्तिकायां जपेन्मन्त्रं द्विसहस्त्रञ्च साधकः ॥
रोहिण्याञ्च यदा मन्त्रं जपेत् साधकसत्तमः ।
सहस्त्रं वा शतं वापि सर्वकाममवाप्नुयात् ॥
मृगशीर्षे यदा मन्त्रं नियतं प्रजपेत् सुधीः ।
सहस्त्रपञ्चकञ्चैव बृहस्पतिसमो भवेत् ॥
आर्द्रायां जप्यते मन्त्रं साधकैः सुसमाहितैः ।
षट्सहस्त्रं यदा देवि! सर्वकामार्थसिद्धये ॥
पुनर्वसुसमायोगे सहस्त्रं मन्त्रमुत्तमम् ।
जपनात् साधको नित्यं लभते च सुरोत्तमम् ॥
पुष्यायाञ्च जपेन्मन्त्रं सप्तानाञ्च सहस्त्रकम् ।
तेन सर्वसुसिद्धिः स्यात् पुरश्चर्याधिको विधिः ॥
आश्लेषायां यदा मन्त्रं मन्त्री देवि! समाहितः ।
सहस्त्रषट्ककञ्चैव जपेत् सर्वार्थसिद्धये ॥
दशसहस्त्रं मघायाञ्च जप्त्वा मन्त्रं समाहितः ।
पुरन्दरसमो भूत्वा साधको विचरेद्भुवि ॥
एकादशसहस्त्रन्तु पूर्वात्रये जपेत् सुधीः ।
कुबेर इव वित्ताढ्यो जायते साधको भुवि ॥
उत्तरात्रितये देवि! सहस्त्रद्वादशं तथा ।
जप्यते साधकैर्नित्यं सर्वकामार्थसिद्धये ॥
हस्तायाञ्च जपेद्देवि! त्रयोदशसहस्त्रकम् ।
सूर्यस्येव समो भूत्वा विचरेद्भुवि साधकः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चित्रायाञ्च जपेन्मन्त्रं द्विसहस्रञ्च साधकः।
नानाभोगसमायुक्तो भवेद्भुवि पुरन्दरः॥
स्वात्यां सर्वार्थसिद्धिः स्याद्द्विसहस्रस्य जापनात्।
साधकोऽव्याहतगतिर्जायते नात्र संशयः॥
विशाखायां यदा मन्त्रं चतुःसाहस्रकं प्रिये!।
जपेच्च साधको नित्यं सोमवत् प्रियदर्शनः॥
अनुराधायां यदा देवि! मन्त्री मन्त्रं सदा जपेत्।
पुत्रपौत्रसमायुक्तः खेचरो जायते ध्रुवम्॥
ज्येष्ठायाञ्च यदा मन्त्रं द्विसहस्रं विचक्षणः।
जपनाल्लभते सिद्धिं नात्र कार्या विचारणा।
मूलायाञ्च जपेन्मन्त्रं सहस्रपञ्चकं प्रिये!।
नानासिद्धिमवाप्नोति साधको नात्र संशयः॥
श्रवणायां यदा मन्त्रं द्विसहस्रं जपेत्सुधीः।
अष्टसिद्धिर्भवेत्तस्य नात्र वै संशयः प्रिये!॥
धनिष्ठायां जपेन्मन्त्रं द्विसहस्रं समाहितः।
वरुणेन समो भूत्वा जायते साधको भुवि॥
शतभिषायां यदा मन्त्रं द्विसहस्रं जपेत् सुधीः।
स महापातकान्मुच्येत फलभाग् भवति ध्रुवम्॥
रेवत्याञ्च महामन्त्रं चतुःसाहस्रकं तथा।
जप्त्वा स्तुत्वा सदा देवि! सोमलोकमाप्नुयात्॥
रात्रौ वा मैथुने वापि शय्यायाञ्च व्यवस्थितः।
प्रजपेत् साधको नित्यं साधयेदात्मनो हितम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सर्वदा प्रजपेन्मन्त्रं हविष्याशी दिवा शुचिः ।
दक्षिणां गुरवे दद्याद् यथाविभवविस्तरम् ॥
अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते ।
बवादिकरणेनैव पुरश्चरणमुच्यते ॥
विष्कुम्भादिषु योगेषु यो जपेद्योगसंख्यया ।
सहस्त्रं साधको नित्यं सर्वसिद्धिपरायणः ॥
पुरश्चरणमेतद्धि तन्त्रे तन्त्रे निरूपितम् ॥
संक्रान्तिषु च सर्वासु विषुवादिषु पार्वति! ।
संक्रान्तेरनुसारेण वर्द्धयेच्च सहस्त्रकम् ॥
पूर्वमुखो जपेन्मन्त्रं धनार्थी सर्वदा प्रिये! ।
शत्रुनाशाय सततं प्रजपेत् पश्चिमामुखः ॥
लोकानां वश्यहेत्वर्थं मुक्त्यर्थं वा यदा प्रिये! ।
उत्तराभिमुखो भूत्वा जपेन्मन्त्रं समाहितः ॥
शत्रुनाशाय सततं दक्षिणाभिमुखो जपेत् ॥

॥ इति हरगौरीसंवादे रहस्यपुरश्चरणम् ॥

अथ ग्रहणपुरश्चरणम्—ग्रहणन्तु चक्षुषा राहोर्दर्शनम्। स तु चाण्डालस्वरूप इति किंवदन्ती। तस्य दर्शनं कथं पुण्यजनकमिति सन्देहे मातृकाभेदतन्त्रे षष्ठपटले, चण्डिकोवाच—

राहुश्चाण्डालविख्यातः सर्वत्र परमेश्वर! ।
पुण्यं कालं कथं देव! तस्य स्पर्शे दिवाकरे ॥
निशाकरे तथा नाथ! चेति मे संशयो हृदि ।
कथयस्व परानन्द! पश्चादन्यं प्रकाशय ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

श्रीशङ्कर उवाच—

शृणु सर्वाङ्गसुभगे! ग्रहणञ्चोत्तमोत्तमम् ।
ग्रहणं त्रिविधं देवि! चन्द्रसूर्याग्निसंयुतम् ॥
शक्तेर्ललाटे नेत्रे च वह्निस्तिष्ठति सर्वदा ।
वामनेत्रे तथा चन्द्रो दक्षे सूर्यः प्रतिष्ठितः ॥
शम्भुनाथेन देवेशि! रमणं क्रियते यदि ।
तदैव ग्रहणं देवि! शक्तियुक्तः सदाशिवः ॥
वामनेत्रे चुम्बिते च शशाङ्कग्रहणं तदा ।
दक्षनेत्रे चुम्बिते च भास्करग्रहणं तथा ॥
ललाटे चुम्बिते चाग्निग्रहणं परमेश्वरि! ।
शिववीर्यं यतो वह्निरतो दृश्यः सुरेश्वरि! ॥
राहुः शिवः समाख्यातस्त्रिगुणा शक्तिरीरिता ।
शिवशक्त्योः समायोगाद् ग्रहणं परमेश्वरि! ॥
शिवशक्त्योः समायोगकालो ब्रह्ममयः प्रिये! ।
अत एव महेशानि! राश्यादीन् न विचारयेत् ॥
तिथिनक्षत्रयोगे तु यद्योगं परमेश्वरि! ।
तदैव परमेशानि! राश्यादिगणनं चरेत् ॥
शिवशक्तिसमायोगात् सर्वं ब्रह्ममयं जगत् ।
मासपक्षतिथीनाञ्च नोच्चार्यं परमेश्वरि! ॥
दृष्टिमात्रेण जप्तव्यं तदा सिद्धो भवेद् ध्रुवम् ।
तत्कालं परमं कालं विज्ञेयं वीरवन्दिते! ॥
तत्र यद्यत् कृतं सर्वं बहु किं कथ्यतेऽधुना ।
एतत् सुगुप्तभेदं हि तव स्नेहात् प्रकाशितम् ॥
न वक्तव्यं पशोरग्रे प्राणान्तेऽपि सुरेश्वरि! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अत्रानन्तफलकीर्त्तनाद् जपदशांशहोमादिकमपि न कर्त्तव्यम्। तदुक्तं गायत्रीतन्त्रे प्रथमे ब्राह्मणपरिच्छेदे—

चन्द्रसूर्योपरागे च जप्त्वा ब्रह्ममयो भवेत्।
मन्त्रस्य परमेशानि! न च होमादिकञ्चरेत्॥

कृते होमादिके भद्रे! तज्जपं विफलं भवेत्।
जपमात्रे महेशानि! अनन्ततन्मनुर्यथा॥
अनन्तस्य महेशानि! दशांशं केन जायते॥

शाक्तानन्दतरङ्गिणीद्वादशोल्लासधृतबीजार्णवतन्त्रीयषोडशपटले—

एकदा परमेशानि! कामाख्यायां महेश्वरि!।
दृष्ट्वोपरागं यत्कार्यं तच्छृणुष्व वरानने!॥

कुतः स्नानं कुतः सन्ध्या प्राणायामः कुतः प्रिये!।
भूतशुद्धिः कुतो भद्रे कुतः पूजा वरानने!॥

कालातीतभयाद्देवि! सर्वं सन्त्यज्य कामिनि!।
सङ्कल्पं मानसं कृत्वा जपं कृत्वा वरानने!॥

पञ्चाङ्गैस्तु विहीनोऽपि सिद्धो भवति नान्यथा।
मन्त्रं विद्या महेशानि! कवचं स्तवमेव वा॥

ध्यानं वा परमेशानि! न्यासं वा कमलेक्षणे!।
एकोच्चारेण गिरिजे! तद्भवेद्दशकोटयः॥

असंख्यं तज्जपं देवि! ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः।
तत्कथं परमेशानि! क्रियते जपसंख्यकम्॥

अत एव महेशानि! होमो नास्ति शुचिस्मिते!।
अभिषेकञ्च देवेशि! तथा तर्पणमेव च॥

भोजनञ्च महेशानि! नास्त्यत्र कमलानने!।
चन्द्रसूर्यग्रहे देवि! पञ्चाङ्गं नास्ति कामिनि!॥
पञ्चाङ्गेन विहीनोऽपि सिद्धो भवति नान्यथा॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सङ्कल्पं विधिवद्देवि! मानसं यदुपस्थितम् ।
तत्सङ्कल्पं विजानीयाद् ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः ॥

तस्मात्तु चपलापाङ्गि! सङ्कल्पं नैव कारयेत् ।
सङ्कल्पं मानसं देवि! चतुर्वर्गफलप्रदम् ॥

ततो हि मानसं देवि! मुख्यं सङ्कल्पमीरितम् ।
व्यर्थं हि स्थूलसङ्कल्पं ग्रहणे परिकीर्त्तितम् ॥

सङ्कल्पेन विना देवि! यत्किञ्चित् कुरुते नरः ।
व्यर्थमेव हि तत् सर्वं तस्मात्तन्मानसं परम् ॥

प्रथमे प्रहरे देवि! चन्द्रग्रासं यदा भवेत् ।
तदैव दिवसे भुक्त्वा सत्वरं नरकं व्रजेत् ॥

निशीथे तु यदा देवि! ग्रसेच्चन्द्रं यदा तमः ।
तदैव दिवसे भुक्त्वा पीत्वाऽऽनन्दमयो भवेत् ॥

चन्द्रग्रहणकाले तु जपयज्ञादिकञ्चरेत् ।
रात्रौ भुक्त्वा च पीत्वा च जपयज्ञादिकञ्चरेत् ॥

सर्वेषु विष्णुमन्त्रेषु सौरे गाणपते तथा ।
शक्तिमन्त्रे महेशानि! प्रशस्तं सततं जपम् ॥

इति बीजार्णवे तन्त्रे शिवेन परिकीर्त्तितम् ।
एतत् कल्पं ज्ञानिनां त्वज्ञानिनामपि चोच्यते ॥

गान्धर्वे—

अथवाऽन्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते ।
ग्रहणेऽर्कस्य चेन्दोर्वा शुचिः पूर्वमुपोषितः ॥

नद्यां समुद्रगामिन्यां नाभिमात्रोदके स्थितः ।
ग्रहणादिविमोक्षान्तं जपेन्मन्त्रं समाहितः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दृष्ट्वा स्नात्वा सुसङ्कल्पो विमोक्षान्तं जपञ्चरेत्।
जपस्य तु दशांशेन होमं कुर्याद् यथाविधि॥
होमार्थं तद्द्विगुणं जपेन्मन्त्रं समाहितः।
होमस्य तु दशांशञ्च तर्पणं समुपाचरेत्॥
अभिषेकदशांशेन ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः।
तदन्ते महतीं पूजां कुर्यात् साधकसत्तमः॥
गुरवे दक्षिणां दत्त्वा भक्त्या विप्रांश्च तर्पयेत्॥

कालीतन्त्रे—

अथवाऽन्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते।
चन्द्रसूर्यग्रहे चैव ग्रासावधिविमुक्तितः॥
यावत्संख्यं मनुं जप्त्वा तावद्धोमादिकं चरेत्॥

यामले—

अपि शुद्धोदके स्नात्वा शुचौ देशे समाहितः।
ग्रासाद्विमुक्तिपर्यन्तं जपेन्मन्त्रमनन्यधीः॥
एवं जप्त्वाप्यसन्दिग्धो जपस्य फलभाग्भवेत्॥

ग्रहणपूर्वाहे उपवासाशक्तस्य फलदुग्धादिभोजनप्रामाण्याद् वरं हविष्याचरणं शास्त्रं निमित्तानिश्चये तस्याङ्गत्वाभावादुपवासं विनैव पुरश्चरणमिति गुरवः। अत्र श्राद्धमकुर्वाणः पङ्के गौरिव सीदतीति निन्दा-श्रवणमुपदिष्टविषयम्। उपदिष्टस्य तु जपस्यावश्यकत्वं वैधहिंसावदिति मान्याः। सनत्कुमारीये—

श्राद्धादेरनुरोधेन यदि जापं त्यजेन्नरः।
स भवेद्देवताद्रोही पितॄन् सप्त नयत्यधः॥

इत्यारब्धपुरश्चरणविषयम्। त्यजेदिति श्रवणात्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ मालाप्रकरणम्। नित्यातन्त्रे नवमपटले, ईश्वर उवाच—

अक्षमालां समाश्रित्य मातृकावर्णरूपिणीम् ॥
अथ मुक्ताफलमयी भोगमोक्षप्रदायिनी ।
राजवश्यकरी सर्वसिद्धिदा नात्र संशयः ॥
यथा मुक्ताफलमयी तथा स्फटिकनिर्मिता ।
रुद्राक्षमाला गिरिजे! मोक्षदा च समृद्धिदा ॥
प्रवालघटिता माला वश्यदा कर्मसाधिनी ।
माणिक्यरचिता माला साम्राज्यफलदायिनी ॥
पुत्रजीवकमाला तु विद्यालक्ष्मीप्रदायिनी ।
पद्मबीजाक्षमाला तु महालक्ष्मीप्रदायिनी ॥
रक्तचन्दनबीजाक्षमाला वश्यफलप्रदा ॥

मुण्डमालातन्त्रे द्वितीयपटले—

स्फाटिकैर्मोक्षलाभः स्याद् रुद्राक्षैर्बहुपुत्रदा ।
जीवत्पुत्रैश्च धनदा पाषाणैर्भोगमोक्षदा ॥
शुद्धस्फटिकमाला तु महासम्पत्प्रदा प्रिये! ।
श्मशानधूस्तुरैर्माला एका धूमावतीविधौ ॥

तथा—

मणिरत्नप्रवालैश्च हेमराजतसम्भवा ।
माला कार्या कुशग्रन्थ्या सर्वभोगफलप्रदा ॥

समयाचारतन्त्रे द्वितीयपटले—

पूर्वाम्नायादि सर्वेषां मालां शृणु यथाक्रमम् ।
जप्त्वा येनाशु लभते फलं देवैश्च दुर्लभम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अक्षमाला प्रथमतो मातृकार्णस्वरूपिणी ।
अथ मुक्तामयी माला रतिमोक्षफलप्रदा ॥
सर्वसिद्धिकरी माला सर्वराजवशङ्करी ।
प्रवालमाला वश्यार्थं सर्वकार्यफलप्रदा ॥
माणिक्यरचिता माला साम्राज्यफलदायिनी ।
पुत्रजीवकमाला सा लक्ष्मीविद्याप्रदायिनी ॥
पद्माक्षरचिता माला यशोलक्ष्मीप्रदा सदा ।
सुवर्णरचिता माला स्फाटिकी सर्वकामदा ॥
रक्तचन्दनमाला च भोगदा मोक्षदा भवेत् ।
रुद्राक्षरचिता माला सर्वकामफलप्रदा ॥
सर्वमालां प्रपूज्याथ चन्दनेन विलेपिताम् ।
समाश्रित्य जपेन्नित्यं यथोक्तफलमाप्नुयात् ॥
एता मालाश्च सुभगे! पञ्चाम्नायेषु पूजिताः ॥

मुण्डमालातन्त्रे, देव्युवाच—

अक्षमाला तु कथिता यत्नतो न प्रकाशिता ।
अक्षमालेति किं नाम फलं वा किं वदस्व मे ॥

ईश्वर उवाच—

अक्षमालास्तु देवेशि! काम्यभेदादनेकधा ।
भवन्ति शृणु तत्प्राज्ञे! विस्तरादुच्यते मया ॥
अनुलोमविलोमेन क्लृप्तया वर्णमालया ।
आदिलान्तलादि-आन्तक्रमेण परमेश्वरि! ॥
क्षकारं मेरुरूपञ्च लङ्घयेन्न कदाचन ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मेरुलङ्घनदोषस्तु तत्रैव—

मेरुहीना च या माला मेरुजङ्घा च या भवेत् ।
अशुद्धा प्रतिकाशा च सा माला निष्फला भवेत् ॥

चित्रिणी विसतन्त्वाभा ब्रह्मनाडीगतान्तरा ।
तया सङ्ग्रथिता माला सर्वकामफलप्रदा ॥

अष्टोत्तरशतं जप्त्वा आदिक्लीबं समाचरेत् ।
ऋॠऌॡद्वयं यत्तु तद्धि क्लीबं प्रचक्षते ॥

वर्गाणामष्टभिर्वापि काम्यभेदात् क्रमेण तु ।
अकचटतपयशा अष्टौ वर्गाः प्रकीर्त्तिताः ॥

मालया जपविशेषेण फलविशेषस्तु नित्यातन्त्रे—

अक्षमालां प्रपूज्याथ चन्दनेन सुलोचने! ।
समाश्रित्य जपेद्विद्वान् लक्षमात्रमनन्यधीः ॥

योषितः सकला वश्याः सप्तद्वीपस्य पार्वति! ।
ततो द्वितीयलक्षञ्च प्रजपेद्वीरवन्दिते! ॥

पातालतलनागेन्द्रकन्या वश्या भवन्ति हि ।
ततो लक्षत्रयं भद्रे! प्रजपेत् साधकोत्तमः ॥

देवाङ्गना भवन्त्येव वश्यास्तस्य महेश्वरि! ।
महापातककोटिश्च नाशयेत् कमलेक्षणे! ॥

अभिमानेन सौभाग्यं सौख्यं सौन्दर्यमाप्नुयात् ।
चतुर्लक्षं प्रजप्याथ महायोगीश्वरो भवेत् ॥

पञ्चलक्षजपाद्देवि! कुबेरपदवीं व्रजेत् ।
षड्लक्षजपमात्रेण सर्वविद्यासु कोविदः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सप्तलक्षजपाद्देवि! खेचरो भवति ध्रुवम् ।
अष्टलक्षं प्रजप्याथ देवपूज्यो भवेन्नरः ॥
अणिमाद्यष्टसिद्धीनां नायको नात्र संशयः ।
राजानो वशगास्तस्य योषितश्च विशेषतः ॥
नवलक्षं महादेवि! यो जपेत् साधकोत्तमः ।
रुद्रमूर्त्तिः स्वयं साक्षात् कर्त्ता हर्त्ता न संशयः ॥

समयाचारतन्त्रे—

उत्तराम्नायेषु या माला भूयः शृणु वदामि ते ।
अथ वर्णमयी माला सर्वोत्कृष्टा च सा मता ॥
महाशङ्खमयी माला वाञ्छितार्थफलप्रदा ।
उडुम्बरफलस्याथ सूक्ष्मस्याथ कृता मता ॥

योगिनीतन्त्रे पूर्वखण्डे द्वितीयपटले। ईश्वर उवाच—

वर्णमाला शुभा प्रोक्ता सर्वमन्त्रप्रदीपनी ।
तस्याः प्रतिनिधिर्देवि! महाशङ्खमयी शुभा ॥
महाशङ्खः करे यस्य तस्य सिद्धिरदूरतः ।
तदभावे वीरवन्द्ये! स्फाटिकी सर्वसिद्धिदा ॥

मणिभेदेन फलभेदमाह मुण्डमालातन्त्रे—

त्रिंशतैश्वर्यफलदा पञ्चविंशैस्तु मोक्षदा ।
चतुर्दशमयी मोक्षदायिनी भोगवर्द्धिनी ॥
दशपञ्चात्मिका देवि! मारणोच्चाटने स्थिता ।
स्तम्भने मोहने वश्ये बोधने अञ्जने तनोः ॥
पादुकासिद्धिसङ्गे च शतसंख्या प्रकीर्तिता ।
अष्टोत्तरशतं कुर्यादथवा सर्वकामदम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

योगिनीतन्त्रे—

मणिसंख्यां महादेवि! मालायाः कथयामि ते ।
पञ्चविंशतिभिर्मोक्षं पुष्ट्यै तु सप्तविंशतिः ॥
त्रिंशद्भिर्धनसिद्धिः स्यात् पञ्चाशन्मन्त्रसिद्धये ।
अष्टोत्तरशतैः सर्वसिद्धिरेव महेश्वरि! ॥
एतत्साधारणं प्रोक्तं विशेषं कामिनां वद ॥

श्रीशिव उवाच—

दन्तमाला जपे कार्या गले धार्या नृणां शुभे! ।
दशनैर्यदि कर्त्तव्या संख्या दन्तस्य ते प्रिये! ॥
सर्वसिद्धिप्रदा माला राजदन्तेन मेरुणा ।
अन्यत्रापि महेशानि! मेरुत्वेनैवमादिशेत् ॥
नित्यं जपं करे कुर्यान्न काम्यमवरोधनात् ।
काम्यमपि करे कुर्यान्मालाभावे प्रियंवदे! ॥
अत्राङ्गुल्या जपं कुर्यात् साङ्गुष्ठाङ्गुलिभिर्जपेत् ।
अङ्गुलेन विना कर्म कृतं तन्निष्फलं भवेत् ॥

उत्पत्तितन्त्रे प्रथमपटले—

नित्यं नैमित्तिकं काम्यं करे कुर्याद्विचक्षणः ।
करमाला महादेवि! सर्वदोषविवर्जिता ॥
छिन्नभिन्नादिदोषोऽपि करे नास्ति कदाचन ।
अक्षयस्तु करो देवि! माला भवति तादृशी ॥
ग्रन्थिः सा कुण्डलीशक्तिः पञ्चाशद्वर्णरूपिणी ।
अत एव महेशानि! करमाला महाफला ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

योगिनीतन्त्रे—

तथा तथातो ग्रथनं मालानां तत्र बोधनम्।
पूजां विधाय भक्त्या तु शुचिः पूर्वमुपोषितः ॥
विजने ग्रथयेन्मौनी स्वयं मालाञ्च साधकः।
कृतनित्यक्रियः शुद्धः शुद्धोऽक्षेषु च मन्त्रवित् ॥
यथाकालं यथाकाममक्षाण्यानीय यत्नतः।
अन्योन्यसमरूपाणि नातिस्थूलकृशानि च ॥
कीटादिभिरदुष्टानि न जीर्णानि नवानि च।
गव्यैस्तु पञ्चभिस्तानि प्रक्षाल्य च पृथक् पृथक् ॥
पृथ्वीदेवेन्द्रपुण्यस्त्रीनिर्मितं ग्रन्थिवर्जितम्।
त्रिगुणं त्रिगुणीकृत्य पट्टसूत्रमथापि वा।
शुक्लं रक्तं तथा पीतं शान्तिवश्यविचारके।
सूत्रं सम्पातयेद्विद्वान् तत् प्रक्षाल्य च पूर्ववत् ॥
मालामेकैकमादाय सूत्रे सम्पातयेत् सुधीः।
मुखे मुखन्तु संयोज्य पुच्छे पुच्छन्तु योजयेत् ॥
गोपुच्छसदृशी कार्याऽथवा सर्पाकृतिर्भवेत्।
तत्सजातीयमेकाक्षं मेरुत्वेनाग्रतो न्यसेत् ॥
एकैकमालामध्ये तु ब्रह्मग्रन्थिं प्रकल्पयेत् ॥

उत्पत्तितन्त्रे षष्टिपटले—

क्रमोत्क्रमाच्छतावृत्त्या पञ्चाशद्वर्णमालया।
यो जपः स तु विज्ञेय उत्तमः परिकीर्तितः ॥

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां चतुर्थे काम्यकाण्डे ग्रन्थिकथनरूपः प्रथमः परिच्छेदः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

।। अथ द्वितीयः परिच्छेदः ।।

अथ साधनस्थानम्

शारदायां द्वितीयपटले—

पुण्यक्षेत्रं नदीतीरं गुहापर्वतमस्तकम् ।
तीर्थप्रदेशाः सिन्धूनां सङ्गमः पावनं महत् ॥
उद्यानानि विविक्तानि बिल्वमूलं तटं गिरेः ।
देवतायतनं कूलं समुद्रस्य निजं गृहम् ॥
साधनेषु प्रशस्यन्ते स्थानान्येतानि मन्त्रिणाम् ॥

नदीतीरं पुण्यनदीतीरं सामान्यनदीतीरस्य निषिद्धत्वात्। विविक्तानि विजनानि। राघवभट्टधृतम्—

प्रत्यङ्मुखः शिवस्थाने वृषभादिविवर्जिते ।
अश्वत्थबिल्वतुलसीवने पुष्पान्तरावृते ॥
गवां गोष्ठेऽश्वत्थमूले पुण्यक्षेत्रेषु शस्यते ॥

गोष्ठ इत्यनेनैव गोस्थाने लब्धे गवामिति यदुक्तं तत् तात्कालिकगोसम्बन्धज्ञापनाय तेन गोसमीपे जपादिकर्म प्रशस्तम्, अत एव गवां समीप इत्युक्तम्। वायवीयसंहितायां यथा—

सूर्यस्याग्रे गुरोरिन्दोर्दीपस्य च जलस्य च ।
विप्राणाञ्च गवाञ्चैव सन्निधौ शस्यते जपः ॥
अथवा निवसेत्तत्र यत्र चित्तं प्रसीदति ॥

मुण्डमालातन्त्रे तृतीयपटले च—

नदीतीरे बिल्वमूले श्मशाने शून्यवेश्मनि ।
एकलिङ्गे पर्वते वा देवागारे चतुष्पथे ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शवस्योपरि मुण्डे वा जले वा कण्ठपूरिते।
संग्रामभूमौ योनौ वा स्थाने वा विजने वने॥
यत्र कुत्र स्थले रम्ये यत्र वा स्यान्मनोलयः॥

बृहन्नीलतन्त्रे द्वितीयपटले—

एकलिङ्गे श्मशाने वा शून्यागारे चतुष्पथे।
हर्म्ये वा साधयेद्देवीं सर्वाभीष्टप्रदायिनीम्॥

एकलिङ्गलक्षणमाह —

पञ्चक्रोशान्तरे यत्र न लिङ्गान्तरमीक्ष्यते।
तदेकलिङ्गमाख्यातं तत्र सिद्धिरनुत्तमा॥

इति श्यामारहस्यधृतेनैकलिङ्गं ज्ञातव्यम्। तथा—

उज्जटे पर्वते वापि निर्जने वा चतुष्पथे।
देवागारे देवशून्ये बिल्वमूले नदीतटे॥
स्वगृहे निर्जनेऽरण्ये तथा चाश्वत्थसन्निधौ॥

इत्यपि श्यामारहस्ये। नित्यातन्त्रे प्रथमपटले च—

एकलिङ्गे श्मशाने वा शून्यागारे नदीतटे।
पातालभवने वापि गिरौ वा दीर्घिकातटे॥

पातालभवने भूमिमध्ये।

शक्तिक्षेत्रे महापीठे बिल्वमूले शिवालये।
धात्रीवृक्षतलेऽश्वत्थमूले चैव तरोस्तले॥

समयाचारतन्त्रे द्वितीयपटलेऽपि—

जपस्थानानि देवेशि! सिद्धपीठानि यानि च।
सिद्धपीठे च शय्यायां खट्वाशय्याविशेषतः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चतुष्पथे सिद्धलिङ्गे गुरुदेवालये तथा।
वटाश्वत्थबिल्वमूले रम्भाया विपिने तथा॥
नदीतीरे शिवागारे गुहापर्वतमस्तके।
जपस्थानानि देवेशि! कथितानि नगात्मजे!॥
शृणु देवि! विशेषेण उत्तराम्नायहेतवे।
वेश्यागृहे श्मशाने वा गत्वा मैथुनमाचरेत्॥
ततो जपादिकं देवि! कृत्वा च लभते फलम्।
अथवा स्वगृहे रात्रौ भक्तिमान् सुसमाचरेत्॥
स प्राप्नोति फलं सर्वं चिन्तादिभयवर्जितः॥

पुरश्चरणरसोल्लासतन्त्रे चतुर्थपटले—

गोष्ठं चतुष्पथञ्चैव त्रिपथञ्च वरानने!।
निर्जनञ्च तथारण्यं शून्यगेहं तथैव च॥
पर्वतञ्च नदीतीरं तथैव दीर्घिकातटम्।
अश्वत्थवृक्षमूले च वटवृक्षतले तथा॥
धात्रीवृक्षतले देवि! तथैव वकुलस्य च।
यत्र पद्मवनं भद्रे! शुक्लं रक्तं वरानने!॥
द्रोणपुष्पस्य चार्वङ्गि! यदि भाग्येन लभ्यते।
अरुणादित्यसङ्काशं जपकालं परात्परम्॥

स्थानविशेषे अन्नदाकल्पे द्वितीयपटले—

गोशालायां पुण्यभूमौ गुरोर्गेहे विशेषतः।
बिल्वमूले नदीतीरे पर्वते शिवसन्निधौ॥
स्वगृहे पुण्यनिलये तथा साधकमन्दिरे।
श्रीदुर्गाप्रतिमास्थाने युवतीनाञ्च सन्निधौ॥
एवमादिषु देशेषु दीक्षाकर्म प्रशस्यते॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

फलविशेषस्तु राघवभट्टेनोक्तो यथा—

गृहे जपः समः प्रोक्तो गोष्ठे शतगुणस्तु सः ।
आरामे च तथारण्ये सहस्रगुण उच्यते ॥

अयुतः पर्वते पुण्ये नद्यां लक्षगुणस्तु सः ।
कोटिर्देवालये प्राहुरनन्तं शिवसन्निधौ ॥

अथ सिद्धपीठम्। कुब्जिकातन्त्रे सप्तमपटले,शिव उवाच—

श्रूयतां सावधानेन सिद्धपीठं पतिव्रते! ।
यस्मिन् साधनमात्रेण सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥

मायावती मधुपुरी काशी गोरक्षकारिणी ।
हिङ्गुला च महापीठं तथा जालन्धरं पुनः ॥

ज्वालामुखी महापीठं पीठं नगरसम्भवम् ।
रामगिरिर्महापीठं तथा गोदावरी प्रिये! ॥

नेपालं कर्णसूत्रञ्च महाकर्णं तथा प्रिये! ।
अयोध्याञ्च कुरुक्षेत्रं सिंहनादं मनोरमम् ॥

मणिपूरं हृषीकेशं प्रयागञ्च तपोवनम् ।
वदरीञ्च महापीठमम्बिका अर्द्धनालकम् ॥

त्रिवेणी च महापीठं गङ्गासागरसङ्गमम् ।
नारिकेलञ्च विरजा उड्डीयानं महेश्वरि! ॥

कमला विमला चैव तथा माहिष्मतीपुरी ।
वाराही त्रिपुरा चैव वाग्मती नीलवाहिनी ॥

गोवर्द्धनं विन्ध्यगिरिः कामरूपं कलौ युगे ।
घण्टाकर्णो हयग्रीवो माधवश्च सुरेश्वरि! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

क्षीरग्रामं वैद्यनाथं जानीयाद्वामलोचने! ।
कामरूपं महापीठं सर्वकामफलप्रदम् ॥
कलौ शीघ्रफलो देवि! कामरूपे जपः स्मृतः ॥

अन्यत्र जपेऽपि कामाख्यावस्त्रयोगेन फलमुक्तं तत्रैव—

कामाख्यावस्त्रमादाय जपपूजां समाचरेत् ।
पूर्णकामं लभेद्देवि! सत्यं सत्यं न संशयः ॥

तन्त्रचूडामणौ महापीठनिरूपणं यथा, ईश्वर उवाच—

मातः! परात्परे! देवि! सर्वज्ञानमयीश्वरि! ।
कथ्यतां मे सर्वपीठं शक्तिभैरवदेवता ॥

देव्युवाच—

शृणु वत्स! प्रवक्ष्यामि दयालो! भक्तवत्सल! ।
याभिर्विना न सिध्यन्ति जपसाधनतत्क्रियाः ॥
एकपञ्चाशतं पीठं शक्तिभैरवदेवता ।
अङ्गप्रत्यङ्गपातेन विष्णुचक्रक्षतेन च ॥
ममास्य वपुषो देवहिताय त्वयि कथ्यते ।
ब्रह्मरन्ध्रं हिङ्गुलायां भैरवो भीमलोचनः ॥
कोट्टरीशो महादेवस्त्रिगुणा या दिगम्बरी ।
करवीरे त्रिनेत्रं मे देवी महिषमर्दिनी ॥
क्रोधीशो भैरवस्तत्र सुगन्धायाञ्च नासिका ।
देवस्त्र्यम्बकनामा च सुनन्दा तत्र देवता ॥
काश्मीरे कण्ठदेशश्च त्रिसन्ध्येश्वरभैरवः ।
महामाया भगवती गुणातीता वरप्रदा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ज्वालामुख्यां महाजिह्वा देव उन्मत्तभैरवः ।
अम्बिका सिद्धिदानाम्नी स्तनं जालन्धरे मम ॥

भीषणो भैरवस्तत्र देवी त्रिपुरमालिनी ।
हृद्यपीठं वैद्यनाथे वैद्यनाथस्तु भैरवः ॥

देवता जयदुर्गाख्या नेपाले जानु मे शिव ।
कपालीभैरवः श्रीमान् महामाया च देवता ॥

मानवे दक्षहस्तं मे देवी दाक्षायणी हर! ।
अमरो भैरवस्तत्र सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥

उत्कले नाभिदेशस्तु विरजाक्षेत्रमुच्यते ।
विमला सा महादेवी जगन्नाथस्तु भैरवः ॥

गण्डक्यां गण्डपातश्च तत्र सिद्धिर्न संशयः ।
तत्र सा गण्डकी चण्डी चक्रपाणिस्तु भैरवः ॥

बहुलायां वामबाहुर्बहुलाख्या च देवता ।
भीरुको भैरवस्तत्र सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥

उज्जयिन्यां कूर्परञ्च माङ्गल्यकपिलाम्बरः ।
भैरवः सिद्धिदः साक्षाद्देवी मङ्गलचण्डिका ॥

चट्टले दक्षबाहुर्मे भैरवश्चन्द्रशेखरः ।
व्यक्तरूपा भगवती भवानी तत्र देवता ॥

विशेषतः कलियुगे वसामि चन्द्रशेखरे ।
त्रिपुरायां दक्षपादो देवी त्रिपुरसुन्दरी ॥

भैरवस्त्रिपुरेशश्च सर्वाभीष्टप्रदायकः ।
त्रिस्रोतायां वामपदो भ्रामरो भैरवेश्वरः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

योनिपीठं कामगिरौ कामाख्या तत्र देवता ।
यत्रास्ते त्रिगुणातीता रक्तपाषाणरूपिणी ॥
यत्रास्ते माधवः साक्षादुमानन्दोऽथ भैरवः ।
सर्वदा विहरेद्देवी तत्र मुक्तिर्न संशयः ॥
तत्र श्रीभैरवी देवी तत्र न क्षेत्रदेवता ।
प्रचण्डचण्डिका तत्र मातङ्गी त्रिपुरात्मिका ॥
बगला कमला तत्र भुवनेशी सधूमिनी ।
एतानि नव पीठानि शंसन्ति वरभैरवाः ॥
अङ्गुलीवृन्दं हस्तस्य प्रयागे ललिता भव! ।
जयन्त्यां वामजङ्घा च जयन्ती क्रमदीश्वरः ॥
सर्वत्र विरला चाहं कामरूपे गृहे गृहे ।
गौरीशिखरमारुह्य पुनर्जन्म न विद्यते ॥
भूतधात्री महामाया भैरवः क्षीरकण्ठकः ।
युगाद्या सा महामाया दक्षाङ्गुष्ठः पदो मम ॥
नकुलीशः कालिपीठे दक्षपादाङ्गुलीषु च ।
करतोयां समारभ्य यावद्दिक्करवासिनी ॥
शतयोजनविस्तारं त्रिकोणं सर्वसिद्धिदम् ।
देवा मरणमिच्छन्ति किं पुनर्मानवादयः ॥

॥ इति कामरूपमाहात्म्यम् ॥

भुवनेशी सिद्धिरूपा किरीटस्था किरीटतः ।
देवता विमलानाम्नी संवर्त्तो भैरवस्तथा ॥
वाराणस्यां विशालाक्षी देवता कालभैरवः ।
मणिकर्णीति विख्याता कुण्डलञ्च मम श्रुतेः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

काल्याश्रमे च मे पृष्ठं निमिषो भैरवस्तथा।
सर्वाणी देवता तत्र कुरुक्षेत्रे च गुल्फतः॥

स्थाणुनाम्नी च सावित्री अश्वनाथस्तु भैरवः।
मणिबन्धे च गायत्री सर्वानन्दस्तु भैरवः॥

श्रीशैले च मम ग्रीवा महालक्ष्मीस्तु देवता।
भैरवः संवरानन्दो देशे देशे व्यवस्थितः॥

काञ्चीदेशे च कङ्कालो भैरवो रुरुनामकः।
देवता देवगर्भाख्या नितम्बः कालमाधवे॥

भैरवश्चासिताङ्गश्च देवी काली सुसिद्धिदा।
दृष्ट्वा दृष्ट्वा नमस्कृत्य मन्त्रसिद्धिमवाप्नुयात्॥

शोणाख्ये भद्रसेनस्तु नर्मदाख्या नितम्बके।
रामगिरौ तथा नाला शिवानी चण्डभैरवः॥

वृन्दावने केशजाल उमानाम्नी च देवता।
भूतेशो भैरवस्तत्र सर्वसिद्धिप्रदायकः॥

संहाराख्य ऊर्ध्वदन्ते देवी नारायणी शुचौ।
अधोदन्ते महारुद्रो वाराही पञ्चसागरे॥

करतोयातटे तल्पं वामे वामनभैरवः।
अपर्णा देवता तत्र ब्रह्मरूपा करोद्भवा॥

श्रीपर्वते दक्षगुल्फं तत्र श्रीसुन्दरी परा।
सर्वसिद्धीश्वरी सर्वा सुनन्दानन्दभैरवः॥

कपालिनी भीमरूपा वामगुल्फं विभाषके।
भैरवश्च महादेवः सर्वानन्दः शुभप्रदः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उदरञ्च प्रभासे मे चन्द्रभागा यशस्विनी ।
वक्रतुण्डो भैरवश्च ऊर्ध्वौष्ठे भैरवपर्वते ॥
अवन्त्याञ्च महादेवी लम्बकर्णस्तु भैरवः ।
चित्रके भ्रामरी देवी किकुभाख्या जले स्थले ॥
भैरवः सर्वसिद्धीशस्तत्र सिद्धिरनुत्तमा ।
गण्डो गोदावरीतीरे विश्वेशी विश्वमातृका ॥
दण्डपाणिर्भैरवस्तु वामगण्डे तु राकिणी ।
भैरवो वत्सनाभस्तु तत्र सिद्धिर्न संशयः ॥
रत्नावल्यां दक्षस्कन्धे कुमारीभैरवः शिवः ।
मिथिलायां महादेवी वामस्कन्धे महोदरः ॥
नलाहाट्यां नलापातो योगीशो भैरवस्तथा ।
तत्र सा कालिका देवी सर्वसिद्धिप्रदायिका ॥
कालीघाटे मुण्डपातः क्रोधीशो भैरवस्तथा ।
देवता जयदुर्गाख्या नानाभोगप्रदायिनी ॥
वक्रेश्वरे मनःपातो वक्रनाथस्तु भैरवः ।
नदी पापहरा तत्र देवी महिषमर्दिनी ॥
यशोहरे पाणिपद्मं देवी यशोहरेश्वरी ।
चण्डश्च भैरवस्तत्र यत्र सिद्धिमवाप्नुयात् ॥
अट्टहासे चौष्ठपातो देवी सा फुल्लरा स्मृता ।
विश्वेशो भैरवस्तत्र सर्वाभीष्टप्रदायकः ॥
हारपातो नन्दिपुरे भैरवो नन्दिकेश्वरः ।
नन्दिनी सा महादेवी तत्र सिद्धिर्न संशयः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

लङ्कायां नूपुरञ्चैव भैरवो राक्षसेश्वरः ।
इन्द्राक्षी देवता तत्र इन्द्रेणोपासिता पुरा ॥
विराटदेशमध्ये तु पादाङ्गुलिनिपातनम् ।
भैरवश्चामृताख्यश्च देवी तत्राम्बिका स्मृता ॥
तत्रस्थाः कथिताः पुत्र! पीठनाथाधिदेवताः ।
क्षेत्राधीशं विना देवं पूजयेच्चान्यदेवताम् ॥
भैरवैर्ह्रियते सर्वं जपपूजादिसाधनम् ।
अज्ञात्वा भैरवं पीठं पीठशक्तिञ्च शङ्कर! ॥
प्राणनाथ! न सिद्ध्येत्तु कल्पकोटिजपादिभिः ।
न देयं परशिष्येभ्यो निन्दकाय दुरात्मने ॥
शठाय क्रूरकार्याय दत्त्वा मृत्युमवाप्नुयात् ।
दद्याच्छान्ताय शिष्याय मन्त्री मन्त्रार्थसिद्धये ॥

महानीलतन्त्रे पञ्चमपटले—

पीठार्चनं महादेवि! यत्र सिद्धिरनुत्तमा ।
पीठानां परमं पीठं कामरूपं महाफलम् ॥
तत्र या क्रियते पूजा सकृद्वापि महेश्वरि! ।
विहाय सर्वपीठानि तस्य देहे वसाम्यहम् ॥
तस्माच्छतगुणं प्रोक्तं कामाख्यायोनिमण्डलम् ।
तेषां फलं महेशानि! वक्तुं किं शक्यते मया ॥
तत्र कोटिगुणैः सार्द्धमाद्या वसति तारिणी ।
यत्पीठं ब्रह्मणा गुप्तं वक्तुं सर्वसुखावहम् ॥
यतो देवाश्च वेदाश्च मुनयश्चैव भावजाः ।
सर्वेऽप्याविर्भवन्त्येते तेन गुप्तं सदा कुरु ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

द्विविधञ्चैव यत्पीठं गोप्तव्यं तन्महेश्वरि! ।
वक्त्राद् गुप्तं महापुण्यं दुरापं साधकाधमैः ॥
व्यक्तं सर्वत्र देवेशि! लभ्यते कुलसुन्दरि! ।
पीठप्रसङ्गाद्देवेशि! पीठानि शृणु भैरवि! ॥
शृणु तानि महाप्राज्ञे! श्रेष्ठस्थानानि यानि च ।
सिद्धिप्रदानि साधूनां महद्भिः सेवितानि च ॥
पुष्करञ्च गयाक्षेत्रमक्षयाख्यवटस्तथा ।
वराहपर्वतञ्चैव तीर्थञ्चामरकण्टकम् ॥
नर्मदा यमुना पिङ्गी गङ्गाद्वारं तथा प्रिये! ।
गङ्गासागरसङ्गञ्च कुशीवर्त्तञ्च बिल्वकम् ॥
श्रीनीलपर्वतञ्चैव कलम्बकुब्जके तथा ।
भृगुतुङ्गञ्च केदारं सर्वप्रियं महाबलम् ॥
ललिता च सुगन्धा च शाकम्भरी पुरप्रियम् ।
कर्णतीर्थं महागङ्गा तण्डुलिकाश्रम एव च ॥
कुमाराख्यप्रभासौ च तथा धन्या सरस्वती ।
अगस्त्याश्रममिष्टं मे कर्णाश्रममतः परम् ॥
कौशिकीसरयूशोणज्योतिःसरपुरःसरम् ।
कालोदकं प्रियं श्रीमत् प्रियमुत्तममानसम् ॥
पतङ्गवापी सप्तार्चिर्महाविष्णुपदं महत् ।
वैद्यनाथं महातीर्थं प्रियः कालञ्जरो गिरिः ॥
रामोच्छेदं गर्गोच्छेदं हरोच्छेदं महाननम् ।
भद्रेश्वरं महातीर्थं लक्ष्मणच्छेदमेव च ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जानीहि प्रियश्रेष्ठा च कावेरी कपिलोदका।
सोमेश्वरं शुक्लतीर्थं कृष्णवेल्वाप्रभेदकम् ॥
पाटला च महाबोधिर्नगतीर्थं मदन्तिके!।
पुण्यं रामेश्वरं देवि! तथा मेघवनं हरेः ॥
ऐलमवनकञ्चैव गोवर्द्धनमजप्रियम्।
हरिश्चन्द्रं पुरश्चन्द्रं पृथूदकमतिप्रियम् ॥
इन्द्रनीलं महानादं तथैव प्रियमैनकम्।
पञ्चासरं पञ्चवटी वटी पर्वटिका तथा ॥
गङ्गाबिल्वप्रसङ्गश्च प्रियनादवटं तथा।
गङ्गारामाचलञ्चैव तथैव ऋणमोचनम् ॥
गौतमेश्वरतीर्थञ्च वशिष्ठतीर्थमेव च।
हारीतञ्च तथा देवि! ब्रह्मावर्त्तं शिवप्रियम् ॥
कुशावर्त्तमतिश्रेष्ठं हंसतीर्थं तथैव च।
पिण्डारकवनं ख्यातं हरिद्वारं तथैव च ॥
तथैव वदरीतीर्थं रामतीर्थं तथैव च।
जयन्तीविजयन्तञ्च सर्वकल्याणदं प्रिये! ॥
विजया शारदातीर्थं भद्रकालेश्वरं तथा।
अश्वतीर्थं सुविख्यातं तथा देवशिवप्रियम् ॥
ओघवती नदी चैव तीर्थमश्वप्रदं तथा।
छागलिङ्गमातृगणं करवीरपुरं तथा ॥
सप्तगोदावरं तीर्थं लिङ्गाख्यं सर्वमोहनम्।
किरीटमुत्तरे तीर्थं दक्षिणे तीर्थमुत्तमम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विशालतीर्थं काल्याश्च वनं वृन्दावनं तथा।
ज्वालामुखी हिङ्गुला च महातीर्थं गणेश्वरम्॥
जानीहि सर्वतीर्थानां हेतुस्थानानि सुन्दरि!।
अत्र सन्निहिता नित्यं सर्वे देवा महर्षयः॥
पितरो योगिनश्चैव ये ये सिद्धिपरायणाः।
आशु सिध्यन्ति कर्माणि श्रद्धाभक्तिमतां प्रिये!॥
पुण्यकाले पठेद् यस्तु तत्पुण्यमक्षयं भवेत्।
श्राद्धकाले पठेद् यस्तु जुहुयाद्वापि भक्तितः॥
अक्षयं तद्भवेत् कव्यं पितॄणां परमं सुखम्।
अस्मिन् स्थाने पठेद् यस्तु सिद्धिर्भवति तत्क्षणात्॥
अथ वक्ष्ये महेशानि! यत्र या देवता शृणु।
यत्र ते यानि नामानि कथयिष्यामि तच्छृणु॥
मग्नोऽहं परमानन्दे तत्कथामृतवारिधौ॥
पुष्करे कमलाक्षी च गयायाञ्च गयेश्वरी।
अक्षया अक्षयवटेऽमरेशोऽमरकण्टके॥
वराहपर्वते च त्वं वराही धरणीप्रिया।
नर्मदा नर्मदायाञ्च कालिन्दी यमुनाजले॥
शिवामृता च गङ्गायामश्वा देहलिकाश्रमे।
शारदा सरयूतीरे शोणे च कनकेश्वरी॥
अप्रकाशा यदा देवी ज्योतिर्मय्यब्धिसङ्गमे।
श्रीरहं श्रीगिरौ चैव काली कालोदके तथा॥
महोदरी महातीर्थे नीला चोत्तरमानसे।
मातङ्गिन्यां मतङ्गे च गुप्तार्चिर्विष्णुपादुके॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स्वर्गदा स्वर्गमार्गे च गोदावर्यां गवेश्वरी ।
विमुक्तिश्चैव गोमत्यां विपाशायां महाबला ॥
शतद्रवां शतरूपा च चन्द्रभागा च तत्र वै ।
ऐरावत्याञ्च ईर्नाम सिद्धिदा सिद्धितीरके ॥
दक्षपञ्चनदे चैव दक्षिणाहं प्रकीर्तिता ।
औजसे वीर्यदा च त्वं सङ्गमा तीर्थसङ्गमे ॥
बाहुदायामनन्ताहं कुरुक्षेत्रे रणेक्षणा ।
तपस्विनी पुण्यतमा भारती भारताश्रमे ॥
सुकथा नैमिषारण्ये पाण्डौ च पाण्डराननना ।
विशालायां विशालाक्षी मुण्डपृष्ठे शिवात्मिका ॥
श्रद्धा कनखले तीर्थे शुद्धबुद्धिर्मुनीश्वरी ।
सुवेशा सुमना गौरी मानसे च सरोवरे ॥
नन्दापुरे महानन्दा ललिता ललितापुरे ।
ब्रह्माणी ब्रह्मशिरसि महापातकनाशिनी ॥
पूर्णिमा चेन्दुमत्याञ्च काञ्च्यामतिप्रिया सदा ।
जाह्नवीसङ्गमे वृत्तिः स्वधा च पितृतुष्टिदा ॥
पुण्याहं बहुसित्याञ्च प्रपायां पापनाशिनी ।
शङ्खसंहारिणी चैव घोररूपा महोदरी ॥
स्वर्गोच्छेदे महावारि प्रबला च महावने ।
भद्रा च भद्रकाली च भद्रेश्वरी शिवप्रिया ॥
भद्रेश्वरे रमा विष्णुप्रिया विष्णुपदे तथा ।
दारुणा नर्मदाच्छेदे कावेर्यां कपिलेश्वरी ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भेदिनी कृष्णवेत्तायां सम्भेदे शुभवासिनी।
श्रद्धा च शुक्रतीर्थे तु प्रभासे चेश्वरी तथा॥
महाबोधौ महाबुद्धिः पटले पाटलेश्वरी।
सुबला नागतीर्थे च नागेशी नागवन्दिता॥
मदन्तौ च मदन्ती च प्रमदा च मदन्तिका।
मेघस्वना मेघवामे विद्युत् सौदामिनीच्छदा॥
रामेश्वरे महाबुद्धिर्वीरा चेलापुरे सती।
प्रिया च मार्गके दुर्गा सुरेशा सुरसुन्दरी॥
कात्यायनी महादेवी गोवर्द्धनेऽखिलात्मिका।
शुभेश्वरी हरिश्चन्द्रे पुरचन्द्रे पुरेश्वरी॥
पृथूदके महावेगा मैनाकेऽखिलवर्द्धिनी।
इन्द्रनीले महाकान्ता रत्नवेशा सुशोभना॥
माहेश्वरी महानादे महातेजा महाबले।
पत्यपासरसि सारङ्गा पञ्चकट्यां तपस्विनी॥
वटीशावटिकायाञ्च सर्ववर्णा सुरङ्गिणी।
सङ्गमे विन्ध्यगङ्गायां विन्ध्ये श्रीविन्ध्यवासिनी॥
महानन्दा नन्दतटे गङ्गबालाचले शिवा।
आर्यावर्त्ते महार्या त्वं विमुक्तिर्ऋणमोचने॥
अट्टहासे च चामुण्डा तन्त्रे श्रीगौतमेश्वरी।
वेदमयी ब्रह्मविद्या वशिष्ठे त्वमरुन्धती॥
हरिते हरिणाक्षी च ब्रह्मावर्त्ते व्रजेश्वरी।
गायत्री चैव सावित्री कुशावर्त्ते कुशप्रिया॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

हंसेश्वरी महातीर्थे परहंसेश्वरेश्वरी ।
पिण्डारकवने धन्या सुरसा सुखदायिनी ॥
नारायणी वैष्णवी च गङ्गाद्वारे विमुक्तिदा ।
श्रीविद्या वदरीतीर्थे रामतीर्थे महाधृतिः ॥
जयन्ती च जयन्ते त्वं विजयन्तेऽपराजिता ।
विजया च महाशुद्धिः शारदायाञ्च शारदा ॥
सुभद्रे भद्रदा भव्या भद्रकालेश्वरे तथा ।
महाभद्रा महाकाली हयतीर्थे गवीश्वरी ॥
वेददा वेदमाता च विदेशे वेदमस्तके ।
युवत्याञ्च महाविद्या महानद्यां महोदया ॥
चण्डा च त्रिपदे चैव छागलिङ्गे बलिप्रिया ।
मातर्दृशे जगन्माता करवीरपुरे सती ॥
मलिनी रङ्गिणी रामा परमा परमेश्वरी ।
सप्तगोदावरे तीर्थे देवर्षिरखिलेश्वरी ॥
अयोध्यायां भवानी च जयदा जयमङ्गला ।
माधवी मथुरायाञ्च देवकी यादवेश्वरी ॥
वृन्दा गोपेश्वरी राधा रासवृन्दावने रमे ।
कात्यायनी महामाया भद्रकाली कलावती ॥
चन्द्रमाला महायोगा महायोगिन्यधीश्वरी ।
वज्रेश्वरी यशोदेति वज्रश्रीगोकुलेश्वरी ॥
काञ्च्यां कनककाञ्ची स्यादवन्त्यामतिपावनी ।
विद्या विद्यापुरे चैव विमला नीलपर्वते ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

रामेश्वरी सेतुबन्धे विमला पुरुषोत्तमे ।
विरजा यागपुर्याञ्च भद्रेऽपि भद्रकर्णिका ॥
तमोलिप्ते तमोघ्नी च स्वाहा सागरसङ्गमे ।
कुलश्रीर्वंशवृद्धिश्च माधवी माधवप्रिया ॥
मङ्गला मङ्गले कोटे राढे मङ्गलचण्डिका ।
ज्वालामुखी शिवापीठे मन्दरे भुवनेश्वरी ॥
कालिघट्टे गुह्यकाली किरीटे च महेश्वरी ।
किरीटेश्वरी महादेवी लिङ्गाख्ये लिङ्गवाहिनी ॥
साक्षी सर्वत्र भक्तानामभक्तानां कुतोऽपि न ।
अथान्यत् सम्प्रवक्ष्यामि सिद्धस्थानानि सुन्दरि! ॥
सर्वपापविनाशार्थं सर्वसिद्धिप्रदं नृणाम् ।
निर्मितानि शिवेनेह सिद्धस्थानानि यानि च ॥
श्रुत्वा मनसि भाव्यानि प्रकाश्यान्यधिकारिषु ॥
अमरेशमहापीठे कुशतुङ्गारसंज्ञकः ।
तत्र दुर्गाद्वयं नाम चण्डिका च महेश्वरी ॥
प्रभासे सोमनाथोऽसौ देवी च पुष्करेक्षणा ।
देवदेवाधिपः शम्भुर्नैमिषे च महेश्वरः ॥
तत्र प्रज्ञा च देवी च शिवानी लिङ्गधारिणी ।
पुष्करे च राजगन्धिः पुरुहूता महेश्वरी ॥
श्रीपर्वते श्रियो नाम शङ्करस्त्रिपुरान्तकः ।
मायावी शङ्करी तत्र भक्तानामखिलार्थदा ॥
जप्येश्वरे महास्थाने शङ्करी च त्रिशूलिनी ।
त्रिशूली शङ्करस्तत्र सर्वपापविमोचकः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

आम्रातकेश्वरे सूक्ष्मा सूक्ष्माख्या परमेश्वरी ।
गणक्षेत्रे मङ्गलाख्या शिवो यः प्रपितामहः ॥
कुरुक्षेत्रे शिवस्थाणुः शिवास्थाणुः श्रिया परा ।
इष्टलाभे स्वयम्भूश्च देवी स्वायम्भुवा मता ॥
उग्रः कनखले प्रोक्तः शिवोऽग्रे शिववल्लभा ।
विमलेश्वरे विश्वशम्भुर्विश्वाविश्वप्रिया सदा ॥
अट्टहासे महानन्दो महानन्दा महेश्वरी ।
महान्तको महेन्द्रश्च पार्वती च महान्तका ॥
भीमेश्वरो भीमपीठे शिवा भीमेश्वरी तथा ।
वस्त्रपादे भवो नाम भवानी भुवनेश्वरी ॥
अद्रिकूटे महायोगी रुद्राणी परमेश्वरी ।
अविमुक्ते महादेवो विशालाक्षी शिवा परा ॥
महामाये हरो रुद्रो महाभागा शिवा तथा ।
महाबलश्च गोकर्णे शिवभद्रा च चण्डिका ॥
भद्रकर्णे महादेवो भद्रा च कर्णिका तथा ।
सुपर्णाख्ये सहस्त्राख्य उत्पला परमेश्वरी ॥
स्थाणुसंज्ञे शिवस्था श्रीस्वरस्था श्रीधरा शिवा ।
कनकालये महास्थाने कमलाख्यो महेश्वरः ॥
कमलाक्षी महेशानी सकलार्थप्रदायिनी ।
छागला तु कपर्दी च प्रसभा च महेश्वरी ॥
ऊर्ध्वरेता वरेण्ये च सन्ध्याख्यपरमेश्वरी ।
साकोटास्यमहाकोटा शिवा च मुण्डकेश्वरी ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मातुलेश्वरपीठे च करवीरा च शेखरा ।
श्रीमद्व्याघ्रपुरे साक्षाद्धरनामा सभापतिः ॥
शिवः सभापतिर्नाम यत्र नृत्यति शङ्करः ।
आत्मानन्दमहानादपूर्णानन्दमहार्णवम् ॥
नृत्यन्तं यत्र देवेशं देवेशी परिपश्यति ।
यत्र आशु महादेवो भक्तानां वरदो भवेत् ॥
नृत्यन्तं यत्र सर्वेशं वीक्ष्य लोको विमुच्यते ।
पुण्यस्थानेषु सर्वेषु स्थानमेतन्महोत्तमम् ॥
यद्यत्कर्माणि सर्वाणि अक्षयाणि भवन्ति वै ।
तस्मिन् महोत्तमे स्थाने शिवगङ्गाख्यमद्भुतम् ॥
तडागमस्ति तत्तीरे दक्षिणे नृत्यतीश्वरः ।
तडागेऽस्मिन् वसन् स्नात्वा सभानाथं समीक्षते ॥
अष्टोत्तरसहस्रन्तु जपेच्छुद्धो मुदान्वितः ।
यानि ते कथितान्यत्र सदा तिष्ठन्ति देवताः ॥
पितरः सिद्धगन्धर्वाः सिद्धयः सर्वसिद्धिदाः ।
अत्र दत्तं हुतं जप्तं स्नानमक्षयपुण्यदम् ॥
यद्यत् प्रकीर्तितं नाम भैरवं परिपूज्य च ।
प्रणवादि हृदन्ते च लभतेऽभीष्टमुत्तमम् ॥
भोजयेद् ब्राह्मणान् योऽत्र अक्षयं फलमश्नुते ।
इह नानासुखं भुक्त्वा हरगौरीपुरं व्रजेत् ॥
शोकदुःखविनाशोऽयं करुणानिधिरीश्वरः ।
निर्ममे सर्वसम्प्रीत्यै पुण्यक्षेत्राणि भूतले ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अकाले पुण्यशुद्धानामनेकैः पुण्यसाधनैः ।
आस्तिकानां भवेदत्र निवासः साधनं प्रति ॥

तस्माद् यत्नेन कर्त्तव्यमत्र साधनमुत्तमैः ।
इदानीं शृणु चार्वङ्गि! पीठं सर्वाङ्गसुन्दरम् ॥

अक्षमालामयं पीठं ब्रूहि मे परमेश्वरि! ।
यत्र सिध्यन्ति कार्याणि स्थितिस्ते शङ्करस्य च ॥

विष्णोरगाधबोधस्य तत्प्रियायां महेश्वरि! ।
अन्येषाञ्चैव देवानां युग्मं पदनिवासिनाम् ॥
प्रसादो हि भवत्याशु तत्र च प्रीतिरुत्तमा ॥

अथ पूजाकालः। समयाचारतन्त्रे प्रथमपटले—

पूजनादिषु यः कालो देवानाञ्च पृथक् पृथक् ।
स कालः समयो नाम यज्ज्ञात्वाऽमृतमश्नुते ॥

तथा—

प्रातर्मध्याह्नकः कालः प्रदोषश्च तृतीयकः ।
रात्रिप्रथमयामश्च चतुर्थः परिकीर्तितः ॥

पञ्चमस्त्वर्द्धरात्रश्च पञ्च कालाः प्रकीर्तिताः ।
दिनस्य प्रथमस्यादौ कालः प्रथम ईरितः ॥

दिनमध्ये तु यः कालो द्वितीयः परिकीर्तितः ।
सूर्यास्तरजनीकादौ प्रदोशो यस्तृतीयकः ॥

ब्राह्ममुहूर्त्तावधिकमर्द्धरात्रादनन्तरम् ।
कालः षष्ठात्मको ज्ञेयो देवानामपि दुर्लभः ॥

शान्तिकर्म तथा वश्यं स्तम्भद्वेषणमोहनम् ।
उच्चाटनं मारणञ्च कर्माणि च पृथक् पृथक् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शान्त्यर्थं प्रथमः कालो मध्याह्नस्तदनन्तरम् ।
सायं सूर्यास्तसमयस्त्रिकालानामयं क्रमः ॥

मत्स्यसूक्ते पञ्चमपटले—

अनुक्तकाले सर्वत्र दिवसादौ शुभेऽहनि ।
भागानुक्ते समं कुर्याद् वारानुक्ते गुरोर्दिने ॥
तिथ्यनुक्तेऽष्टमी ग्राह्या नक्षत्रे रोहिणी मता ।
योगेऽनुक्ते ध्रुवो योगः सर्वत्रैष विधिः स्मृतः ॥

योगिनीतन्त्रे पूर्वखण्डे द्वितीयपटले—

गते तु प्रथमे यामे तृतीयप्रहरावधि ।
कालो नक्तं जपस्योक्तं पूजाकालमिति शृणु ॥
सार्द्धयामगते नक्ते सार्द्धयामः स्थितो यदा ।
पूजाकालो भवेद् यामश्चतुर्वर्गप्रदः सदा ॥
श्लिष्टे द्वे घटिके ये तु रात्रेर्मध्यमयामयोः ।
सा महारात्रिरुद्दिष्टा तत्कृतं त्वक्षयं फलम् ॥
यद्यज्जप्तं हुतं यद्यत् यत्कृतं मोक्षसाधनम् ।
सर्वं तदक्षयं याति तथानन्त्याय कल्प्यते ॥

गुप्तसाधनतन्त्रे षष्ठपटले—

निशा तु परमेशानि! सूर्ये चास्तमुपागते ।
प्रहरे च गते रात्रौ घटिके द्वे परे च ये ॥
महानिशा समाख्याता ततश्चातिमहानिशा ॥

तन्त्रान्तरे घटिकाद्वयमेव चेति पाठः। अतिमहानिशान्तमुक्त्वा तु—

तत्र न पूजयेद्देवीं पशुभावः कदाचन ।
दशदण्डे तु या पूजा तत्सर्वमक्षयं भवेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

षष्ठक्रोशे महेशानि! तत् सर्वममृतं प्रिये!।
सप्तमक्रोशके देवि! सर्वं क्षीरोपमं भवेत् ॥

अष्टमक्रोशक इत्यादि समानम्।

अर्द्धरात्रे गते देवि! सर्वं क्षीरोपमं स्मृतम्।
अष्टमक्रोशके देवि! द्रव्यतुल्यं न संशयः ॥

अतः परं महेशानि! विषतुल्यं न संशयः।
एतत्सर्वं महेशानि! पशुभावे मयोदितम् ॥

दिव्यवीरमते देवि! तत्त्वज्ञाने प्रपूजयेत्।
पञ्चतत्त्वं समानीय यदि पूजापरो भवेत् ॥

कालाकालविचारन्तु देवि! तत्र विवर्जयेत्।
अर्द्धरात्रे गते देवि! कूलपूजा प्रकीर्तिता ॥
तत्तत्तन्त्रानुसारेण सर्वपूजादिकञ्चरेत् ॥

आगमप्रकाशधृते बृहन्मुण्डमालातन्त्रे—

शरत्कालेऽथवा चैत्रे सूर्येन्दुसङ्गमेऽसिता।
अर्द्धरात्रेऽर्चिता देवी भोगस्वर्गापवर्गदा ॥

सूर्येन्दुसङ्गमेऽमावास्यायाम्। असिता श्यामा कालिकेति यावत्। आगमसारे—

तुलामकरमेषेषु कुहूं प्राप्य सुरेश्वरि!।
पूजयेत् कालिकां देवीं चतुर्वर्गफलाप्तये ॥

नन्दिकेश्वरतन्त्रे—

निशीथे कार्त्तिके कुह्वां यजेद्दीपान्वितादिने।
कालिकां कालिका तस्य सर्वाभीष्टप्रदायिका ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रतिसंवत्सरं कुर्यात् कालिकाया महोत्सवम् ।
कार्त्तिके तु विशेषेण अमावास्यां निशार्द्धके ॥
तस्यां सम्पूजयेद्देवीं भोगमोक्षप्रदायिनीम् ।
तुलायां कुजवारेऽपि कुहूरेव यदा भवेत् ॥
प्रगल्भान्तु जगद्धात्रीं पूजयेद्गीतमङ्गलैः ॥

मुण्डमालातन्त्रे—

तुलादित्यनिशार्द्धे तु पञ्चदश्यां नगात्मजे! ।
पूजयेत् कालिकां तत्र प्रचण्डां मुण्डमालिनीम् ॥

षष्ठपटले—

दिवापूजा विधातव्या निशापूजा महेश्वरि! ।
सन्ध्यापूजा विधातव्या तदा सिद्धिमवाप्नुयात् ॥
न दिवा न निशाभागे न सन्ध्यायां कदाचन ।
पूजयेन्न जगद्धात्रीं हलायां परिपूजयेत् ॥
दिवा न पूजयेद्देवीं रात्रौ नैव च नैव च ।
सर्वदा पूजयेद् देवीं दिवा रात्रौ न पूजयेत् ॥

वचनत्रयाणामिति दिव्यवीरविषयत्वेन समाधानमतो न कश्चिद्दोषः, तथा च निरुत्तरतन्त्रे प्रथमपटले—

न दिवा पूजयेद्वीरः पशू रात्रौ न पूजयेत् ।
विपरीतं महेशानि! अभिचाराय कल्प्यते ॥

ननु प्रागुक्तगुप्तसाधनतन्त्रोक्तवचनेन पशूनां षोडशदण्डात्मकरात्रिमध्ये पूजाश्रवणाद् रात्रौ पशुकर्त्तृकपूजननिषेधः कथं सङ्गच्छत इति चेत्, सत्यम्, नन्दिकेश्वरमुण्डमालातन्त्रयोर्वचनैरागमप्रकाशधृतैः सहैकवाक्यतया गुप्तसाधनतन्त्रोक्तवचनं दीपान्वितादिनिमित्तकर्त्तव्यश्यामादिपूजाविषयकम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

निरुत्तरतन्त्रन्तु नित्यपूजाविषयमिति सर्वं समञ्जसम्। दिवा वीरपूजानिषेधोऽपि पञ्चतत्त्वहीनपूजाविषयत्वेन बोद्धव्यः। अन्यथा पूर्वोक्तकालाकालेति वचनमनर्थकं स्यात्। अतिनिशायां पूजानिषेधस्तु अप्रशस्तकालार्थः। अन्यथा द्रव्यस्यामृतत्वादिकीर्त्तनस्य वैयर्थ्यं स्यात्। सार्द्धयामेत्यादि वस्तुतस्तु कुलपूजाविषयम्। महानिर्वाणतन्त्रे चतुर्दशोल्लासे, देव्युवाच—

यद्यकस्माद्देवतानां पूजाबाधो भवेद्विभो! ।
विधेयं तत्र किं भक्तैस्तन्मे कथय तत्त्वतः ॥

अपूजनीयाः कैर्दोषैर्भवेयुर्देवमूर्त्तयः ।
त्याज्या वा केन दोषेण तदुपायश्च भण्यताम् ॥

श्रीसदाशिव उवाच—

एकाहमर्चनाबाधाद् द्विगुणं देवपूजनम् ।
दिनद्वये भवेद्द्विगुणं तद्द्वैगुण्यं दिनत्रये ॥

ततः षण्मासपर्यन्तं यदि पूजा न सम्भवेत् ।
तदाष्टकलसैर्देवं स्नापयित्वा यजेत् सुधीः ॥

षण्मासात् परतो देवं प्राक् संस्कारविधानतः ।
पुनः सुसंस्कृतं कृत्वा पूजयेत् साधकाग्रणीः ॥

खण्डितं स्फुटितं व्यङ्गं संस्पृष्टं कुष्ठरोगिणा ।
पतितं दुष्टभूम्यादौ न देवं पूजयेद् बुधः ॥

हीनाङ्गं स्फुटितं भग्नं देवं तोये विसर्जयेत् ।
स्पर्शादिदोषदुष्टन्तु संस्कृत्य पुनरर्चयेत् ॥

महापीठेऽनादिलिङ्गे सर्वदोषविवर्जिते ।
सर्वदा पूजयेत्तत्र स्वं स्वमिष्टं सुखाप्तये ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ प्रायश्चित्तम्

श्यामारहस्यधृतलिङ्गागमे—

श्रृणु देवि! प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्तमनुत्तमम्।
तद्विशुद्धिश्च विधिवद् भैरवेण सुभाषितम्॥
गुरुत्यागकरः शिष्यः प्रायश्चित्तीभवेद् ध्रुवम्।
लक्षं श्रीपादुकां जप्त्वा तस्मात् पापाद्विशुध्यति॥
मन्त्रत्यागकरः शिष्यस्तत्सङ्गं नैव कारयेत्।
लक्षमेकं जपेन्मन्त्रं होमतर्पणतः शुचिः॥

एतत्तु दिव्यवीरगुरुत्यागे बोद्धव्यम्। कुलशिष्येण पशुगुरुत्यागः कर्त्तव्य एव। इति श्यामारहस्योक्तम्, तन्न समीचीनम्, कौलिकानां प्रायश्चित्ताभावात्। तदुक्तं कुलार्णवे पञ्चमखण्डे—

प्रायश्चित्तं भृगोः पातं संन्यासं व्रतधारणम्।
तीर्थयात्राभिगमनं कौलः पञ्च विवर्जयेत्॥

तेन प्रायश्चित्तं पशुशिष्यविषयम्। पशुगुरुत्यागस्य शास्त्रोक्तत्वान्न तत्र प्रायश्चित्तम्। तद्वचनन्तु रुद्रयामल-कुलार्णवयोः—

मधुलुब्धो यथा भृङ्गः पुष्पात् पुष्पान्तरं व्रजेत्।
ज्ञानलुब्धस्तथा शिष्यो गुरोर्गुर्वन्तरं व्रजेत्॥

मन्त्रान्मन्त्रान्तरमिति पाठान्तरम्। तन्मते च रिपुमन्त्रः साध्यमन्त्रो जीवहीनः सन्दिग्धो वा यथा स्यात्तथा तं हित्वा अन्यमन्त्रग्रहणं कुर्यात्। तथा विद्यां विहाय महाविद्याग्रहणं कुर्यात्। तदुक्तं तत्रैव—

सकलो जीवहीनश्च सन्दिग्धो निद्रितस्तथा।
मनवस्ते न सिध्यन्ति गुरुः स्याद् ब्रह्मघातकः॥
तदा तं सहसा ज्ञात्वा मन्त्रदेवं गुरुं त्यजेत्।
बहुज्ञोऽपि गुरुस्त्याज्यो ज्ञात्वा सारं वरानने!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अल्पज्ञोऽपि गुरुः पूज्यो यो जानाति कुलाकुलम् ।
एकत्र गुरुणा सार्द्धं स्वपित्युपविशेच्च यः ॥

स याति नरकं घोरं यावदिन्द्राश्चतुर्दश ।
गुरुवाक्यं हतं कृत्वा आत्मवाक्यन्तु रोपयेत् ॥

गुरुं जेतुं मनो यस्य स पतेन्नरकार्णवे ।
अनेकधा पशोरन्नं भुञ्जते ये च कौलिकाः ॥

तेभ्यः प्रकुप्यते देवी तत्सङ्गं नैव कारयेत् ।
कौलिकः पशुसंसर्गी पशुशक्तिं रमेद् बलात् ॥

गोष्ठीमध्ये च यत्नेन दर्शं तस्य न कारयेत् ।
एकपात्रे पिबेद्द्रव्यं वीरो माहेश्वरो यदि ॥

शुनो विष्ठा भवेत् पानं प्रायश्चित्ती स कौलिकः ।
गायत्रीभिः सहस्रेण तत्पापं शमयेदथ ॥

होमयेद्धविषाज्येन निष्पापः स भवेद् ध्रुवम् ।
लक्षत्रयं जपेल्लोपां लक्षं वाप्यजपां जपेत् ॥

सम्यक् शोधितचित्तस्तु सुवर्णं गुरवे ददेत् ।
चक्रं कृत्वा तु देवेशि! पूजयेत्तर्पणं विना ॥
चत्वारि तस्य नश्यन्ति आयुर्विद्या यशो बलम् ॥

अभिषेके विना भूते आचार्यत्वं करोति यः ।
योनिकोटिशतं याति रौरवं नरकं व्रजेत् ॥

मातृरूपां परित्यज्य स्त्रीरूपां शक्तिमाचरेत् ।
स याति नरकं घोरं जन्मकोटिशतानि च ॥

मूलं लक्षत्रयं जप्त्वा अजपां लक्षमेव च ।
कूर्चबीजं पञ्चलक्षं ततः शुद्धिमवाप्नुयात् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मन्त्रमाता च पुत्री च भगिनी च कुलाङ्गना।
न रमेत् कौलिको नित्यमेताः सम्यक् समर्चयेत्॥
श्रीपात्रग्रहणं कृत्वा चक्रमुत्थापयेद् यदि।
पशुपानं भवेत्तस्य प्रायश्चित्तं प्रजायते॥

अथ मन्त्रमातृगमने प्राणान्तिकप्रायश्चित्तम्। तदुक्तं तन्त्रान्तरे—

बलाद्वा स्वेच्छया वापि यो रमेन्मन्त्रमातरम्।
दशलक्षं मनुं जप्त्वा तुषानलं समाचरेत्॥

पुत्रीकुलाङ्गनाभगिनीगमने मूलमन्त्रलक्षजपात् शुद्धिः, तदुक्तं तत्रैव—

मन्त्रपुत्री स्वपुत्री च भगिनी च कुलाङ्गना।
रमणाल्लक्षजापेन शुद्धो भवति कौलिकः॥

तन्त्रान्तरे—

पर्वण्यपूज्य देवेशीं गुरुमग्निञ्च शक्तितः।
अदत्त्वा च बलिं तत्र शतमष्टोत्तरं जपेत्॥
पत्रं पुष्पं फलं मूलमन्नपानादिमौषधम्।
अनिवेद्य न भुञ्जीत यदाहाराय कल्प्यते॥
अनिवेद्य तु भुञ्जानः प्रायश्चित्तीभवेन्नरः।
देव्याश्चाष्टशतं मन्त्रं जप्त्वा पूतो भवेन्नरः॥
अनस्थिप्राणिसङ्घातं हत्वा च दशकं जपेत्।
हत्वा च पक्षिणः सर्वान् त्रिभिरेकादशं जपेत्॥
सर्पमार्जारनकुलं श्वानमुष्ट्रं खरं हयम्।
गजाद्यांश्च मृगान् सर्वान् हत्वा चाष्टशतं जपेत्॥
जपेदष्टसहस्रन्तु सच्छूद्रविनिपातने।
त्रयोदशसहस्रन्तु दिव्यवीरवधे जपेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वीरस्त्रीगमनेनापि वृथापाने तथैव च ।
गुरुस्नुषामन्त्रपुत्रीगमने चापि कौलिकः ॥

इति त्वज्ञानकृते बोध्यम्, ज्ञानकृते तु लक्षजपात् शुद्धिः। तदुक्तं ब्रह्मयामले—

कृत्वा वीरवधं मन्त्री वृथापानं गुरुस्नुषाम् ।
वीरपत्नीं मन्त्रपुत्रीं रमित्वा दिगयुतं जपेत् ॥ इति ।

महापातकप्रायश्चित्तजपस्तु लतासम्बन्धेन कार्यः। तदुक्तं कालीतन्त्रे—

लतारतेन जप्तव्यं महापातकमुक्तये ॥

रुद्रयामले उत्तरखण्डे द्वितीयपटले—

पशूनां व्रतभङ्गादौ विधिं प्रथमतः श्रृणु ।
व्रतभङ्गे नित्यभङ्गे नित्यपूजादिकर्मणि ॥
सहस्त्रं प्रजपेन्मन्त्री व्रतदोषोपशान्तये ॥

गायत्रीतन्त्रे पञ्चमब्राह्मणपटले—

शालग्रामशिलाद्यग्रे कृत्वा दिव्यं करोति यः ।
शालग्रामादिकं स्पृष्ट्वा यदि दिव्यं करोति च ॥

तथा गङ्गाजलादींश्च ताम्रञ्च गोमयं तथा ।
तुलसीञ्च महादेवि! सुवर्णं गोरजस्तथा ॥

वेदादीन्यपि पुण्यानि द्रव्याण्यन्यानि यान्यपि ।
तीर्थपीठादिनामानि स्पृष्ट्वा दिव्यं करोत्यपि ॥

दिव्यकर्त्तुः कारयितुर्नरकान्न च निष्कृतिः ।
पूर्वोक्तं यन्महेशानि! तत्पापस्य विशुद्धये ॥

यदि ब्रह्मवधप्रोक्तप्रायश्चित्तं करिष्यति ।
तस्मात् पापात् तदा शुद्धो नान्यथा कल्पकोटिभिः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अपरञ्च प्रवक्ष्यामि शृणुष्व कमलानने! ।
गङ्गास्नानं हि नन्दादौ सर्वपापप्रणाशनम् ॥
गङ्गातोये कृतं दिव्यं तत्पापं नगनन्दिनि! ।
महापातकोपपापं गङ्गास्नानाद्विनश्यति ॥
गङ्गायां मौषलं स्नानं महापातकनाशनम् ॥

प्रायश्चित्तात्मकगङ्गास्नानसङ्कल्पः—'अद्येत्यादि-शालग्रामसन्निधि-दिव्यकरणशालग्रामगङ्गाजलताम्रगोमयगोरजस्तुलसीसुवर्णरजततीर्थमहापीठ-वेदादिशास्त्रस्पर्शपूर्वकदिव्यकरणदेवादिनामोच्चारणपूर्वकदिव्यकरणकारणाज्ञान-कृतब्रह्महत्यादिजनितपापक्षयकामो नन्दायां गङ्गास्नानमहं करिष्ये' इति तु समुच्चितपापक्षयसङ्कल्पः। 'अद्येत्यादि-गङ्गाजलस्पर्शपूर्वकदिव्यकरणदिव्य-कारणजनितपापक्षयकामो गङ्गायां स्नानमहं करिष्ये' इति गङ्गाजलस्पर्श-पूर्वकदिव्यकरणपापक्षयसङ्कल्पः। 'अद्येत्यादि-ज्ञानाज्ञानकृतब्रह्महत्यादि-पापक्षयकामो गङ्गायां स्नानमहं करिष्ये' इति ब्रह्महत्यादिपापक्षयसङ्कल्पः।

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां चतुर्थे काम्यकाण्डे शाखाकथनं नाम द्वितीयः परिच्छेदः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

।। अथ तृतीयः परिच्छेदः ।।

अथ विशेषसाधनानि

कृकलासदीपिकायां प्रथमपटले, श्रीनीलवाण्युवाच—

इदानीं कृकलासोऽपि पशुरूपधरोऽव्ययः ।
पशुवाक्यप्रबोधाय उपायं वद शङ्कर! ॥

ईश्वर उवाच—

साधु पृष्टं त्वया देवि! पशुवाक्यप्रबोधनम् ।
आदौ तु कथयिष्यामि पश्चात् साधनमुत्तमम् ॥
कार्त्तिके फाल्गुने मासि तृतीयायां महानिशि ।
एकाकी निर्भयो गत्वा चितायां वरवर्णिनि! ॥
शुद्धासनं समासाद्य देवीं ध्यात्वा तु चर्चिकाम् ।
शुष्ककण्ठीमुग्ररावां शुनां घोरतरेक्षिणीम् ॥
युवतीं द्विभुजां तालजङ्घां मुक्तकचां भजे ।
एवं ध्यात्वा प्रयत्नेन जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥
तारां मायां तथा चर्चिचर्चिके कृकलासकम् ।
बोधयद्वितयं वह्निकान्तामन्त्रः परात्परः ॥
एवं सहस्त्रं प्रजपेत् ततः सिद्धिरनुत्तमा ।
कृकलासरवं ज्ञात्वा साधको गतशोकभाक् ॥
तत्प्रसादान्महेशानि! साफल्यं तस्य जायते ।
स ब्रूते सकलां वार्त्तां साधकाय यदा तदा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

राजानं वशयेत् क्षिप्रं कामिनीञ्च न संशयः ।
अथवा गोष्ठमासाद्य निशीथे साधकोत्तमः ॥

उग्रचण्डां प्रयत्नेन धूपदीपैर्मनोरमैः ।
भक्तितः परमेशानि! पूजयेत्तारमायया ॥

निजमन्त्रसहस्रन्तु तदैव प्रजपेत्ततः ।
ततः सिद्ध्यति देवेशि! नात्र कार्या विचारणा ॥

अथवा कामिनीपुष्पमकरन्देन सुन्दरि! ।
तिलकं कारयेन्मूर्ध्नि जपेदेतं मनुं ततः ॥
तत्क्षणात् सिद्धिमाप्नोति सत्यं सत्यं न संशयः ॥

।। इति कृकलाससिद्धिः ।।

अथ वल्लीसिद्धिः, तत्रैव—

वल्लिकायां साधयेद्विद्वान्नदीतीरे महानिशि ।
उग्रकेशीं प्रयत्नेन पूजयित्वा विशेषतः ॥

तारं हृदुग्रकेशीञ्च चतुर्थ्यन्तां द्विठावधि ।
जपेदेतत् सहस्रन्तु सिद्ध्यत्येव न संशयः ॥

अथवा मुक्तकेशस्तु चितायां परमेश्वरि! ।
बगलां पूजयेद् यत्नादुपचारैर्यथोचितैः ॥

ॐ नमो बगले! माया स्वाहान्तोऽयं महामनुः ।
अष्टोत्तरसहस्रन्तु जपेदनन्यमानसः ॥

ततो देवि! समानीय गोधिकां गृहसम्भवाम् ।
पूजयेत्तां प्रयत्नेन पुनर्जापं समाचरेत् ॥

ततः प्रभृति देवेशि! वल्लिकाशब्दविद्भवेत् ।
अतीतानागतां वार्त्तां लीलया वक्ति सर्वदा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथवा निशि मांसाद्यैः पूजयेत् कृष्णपिङ्गलाम् ।
जपेन्मायात्रयं लक्ष्मीं ङेयुतं नामसंयुतम् ॥

जपेदयुतमानन्तु ततः सिद्धो भवेन्मनुः ।
तदैव फलमाप्नोति सत्यं सत्यं न संशयः ॥

प्रातःकालं समासाद्य जपेदेनं दिनावधि ।
सन्ध्यायां परमेशानि! ज्यैष्ठिकाशब्दविद्भवेत् ॥

अथ मूषिकसाधनम्। तत्रैव—

अथ वक्ष्ये महेशानि! मूषिकाशब्दसाधनम्॥

उपोष्य पूर्वेऽहनि शुद्धमानसः
प्रातः शुचिः सुन्दरवेशधारी ।
गत्वा नदीतीरमुषीं सतारां
ङेऽन्तां नमोऽन्तां प्रजपेच्च यत्नात् ॥

सिद्धावधि श्रीगिरिराजकन्या-
प्रसादतो मूषिकशब्दविद्भवेत् ॥

किं वा रमायुग्ममुषीञ्च ङेऽन्तां
द्विठावधि प्रोक्तमवीतिमन्यत् ।
जपेत् सहस्रञ्च शतं निशान्ते
ततो महेशानि! भवेत्तदेव ॥

वाणीं रमाञ्च प्रददासि विद्यां
लज्जाञ्च तारञ्च पुनश्च लज्जाम् ।
तारं पुनर्मूषिकशब्दपूर्वं
विचर्चिके वह्निवधूसमेतम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शय्यामुपेत्याशु जपेच्च विद्यां
स्वकान्तया वा परकान्तया वा ।
ततो महेशानि! स राजगोष्ठी
ब्रूते रहो मूषिकशब्दवृन्दम् ॥

दुर्भिक्षं वा सुभिक्षं वा बन्धञ्चापि शुभाशुभम् ।
देशानाञ्च महेशानि! शीघ्रं ब्रूते शुभाशुभम् ॥

अथ मार्जारसाधनम्। तत्रैव—

अथ वक्ष्ये महेशानि! मार्जारशब्दमुत्तमम् ।
पौषे वा श्रावणे वापि हविष्याशी जितेन्द्रियः॥
धूपदीपैश्च नैवेद्यै रक्तचन्दनपुष्पकैः ।
पूजयित्वा प्रयत्नेन विकटाक्षां महोत्कटाम् ॥
बिभ्रतीं कङ्कटीं ध्यायेन्मार्जारोपरि संस्थिताम् ।
तारं मायां कङ्कटाञ्च चतुर्थ्यन्तामुदीरयेत् ॥
स्वाहान्ता कथिता विद्या जपेत्तामयुतत्रयम् ।
एवं सप्तदिनं रात्रौ श्मशाने साधकोत्तमः ॥
कुर्यात् सिद्धोऽथ मार्जारशब्दं बुध्यति नान्यथा ।
अतीतानागतां वार्त्तां स ब्रूते परमेश्वरि! ॥

शृगालसाधनमपि तत्रैव—

अथ वक्ष्ये महेशानि! फेरूणां शब्दमुत्तमम् ।
अमावास्यादिने फेरुरेकघातप्रहारिणः ॥
गतप्राणोऽथ संस्थाप्य भूतले दर्भसञ्चये ।
तमारुह्य महेशानि! पूजयेत् फेरुकं सुधीः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चतुर्भुजां विशालास्यां विवस्त्रामुन्नतस्तनीम् ।
तप्तकाञ्चनसङ्काशां पद्मं शङ्खं गदामसिम् ॥
बिभ्रतीं मुक्तकेशीञ्च सर्वभीतिहरां पराम् ।
इति ध्यात्वा प्रयत्नेन गन्धपुष्पैर्मनोरमैः ॥
सामिषैः सुरसैश्चैव नैवेद्यैश्च मनोरमैः ।
पूजयित्वा वरारोहे! जपेत् प्रणवसम्पुटाम् ॥
काली माया तथा काली वह्निकान्तावधि प्रिये! ।
प्रजपेदर्द्धरात्रौ च लक्षमानं शुचिः पुमान् ॥
फेरुः स जीवति ततो दिव्यमुत्पद्यते तदा ।
वरं वरय भो वत्स! यत्ते मनसि वर्त्तते ॥
ततः स साधकश्रेष्ठो देवदेवं मनोरमे! ।
वशीभूत्वा सहस्राब्दान् त्वं मां पालय सर्वदा ॥
एवं प्रार्थ्य वरं देवि! पूजयेत्तां प्रयत्नतः ।
रक्तशाकान्नपिष्टेन भोजनञ्च यथोचितम् ॥
ततः स तिष्ठति सदा यावदायुर्न संशयः ।
तच्छयनञ्च लक्षमानञ्च हन्यात् स वीक्षणेन तु ॥
यद्यत् सम्प्रार्थयेन्मन्त्री सर्वमानीय यच्छति ।
सहस्रं वा शतं वापि धनं दद्याद्दिने दिने ॥
इच्छाभोज्यं महेशानि! तथैव वरसुन्दरीम् ॥
आनीय क्रोशलक्षस्थां जपे यच्छति पार्वति! ।
अनागतां तथा वार्त्तां ब्रूते षाण्मासिकीमपि ॥
अतीतां शतवर्षीयां ब्रूते नित्यं महेश्वरि! ।
शिवानां सर्ववार्त्ताञ्च स्वयं बोधयति ध्रुवम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रत्यहं प्रजपेत्तञ्च यत्नेन सामिषान्नकैः ।
स श्रुत्वा फेरुकाणाञ्च शब्दं प्रणतिमाचरेत् ॥

अथ श्वशब्दसाधनं तत्रैव—

निम्बमूलं समासाद्य पूजयेद्भोजनेऽसताम् ।
धूपदीपैश्च नैवेद्यैर्बलिभिः परमोत्तमैः ॥
पूजयित्वा निशाभागे जपेदष्टायुतं बुधः ।
स्फिं स्फिं कालि! वह्निकान्ता विद्येयं परमोत्तमा ॥
ततः सिद्धो महेशानि! सर्वं कुक्कुरभाषितम् ।
बुध्येद्देवि! तदा सर्वं तदर्थञ्च यथातथम् ॥

अथ भेकसाधनं तत्रैव—

नदीतीरं समासाद्य स्नातो निर्मलवस्त्रधृक् ।
प्रजापतिं वह्निसंस्थमनुस्वारसमन्वितम् ॥
त्रितयं तत्त्वतो भें भें मन्त्रमेतदुदीरितम् ।
जपेद्देवि! सहस्रन्तु प्रत्यहं सप्तवासरान् ॥
ततो भेकवरे देवि! सर्वतत्त्वार्थविद्भवेत् ।
अतीतानागतां वार्त्तां ब्रूते चापि यथोचिताम् ॥

अथ गोधासाधनम्—

गोधया हतया वापि अथवा बिल्वमूलके ।
गोधिकां खड्गहस्ताञ्च दंष्ट्रां शान्तिमुखीं शिवाम् ॥
रक्तगम्भीरनयनां रक्तवर्णशिरोरुहाम् ।
जपेल्लक्षप्रमाणन्तु गोधिकासिद्धिहेतवे ॥
सिद्धायां गोधिकायाञ्च किं न सिध्यति पार्वति! ।
इच्छारूपं ददात्यन्नं ददाति विपुलं धनम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अतीतानागतां वार्तां वर्त्तमानां तथा प्रिये ।
रक्तिशक्ती यथा स्यातां यद्यत् पृच्छति सर्वदा ॥

अथ गोशब्दज्ञानम्—

गवां मूत्रेण देवेशि! यावकं पाचयेद्बुधः ।
तस्माद्दिनत्रयं वापि शुद्धवासोधरः पुमान् ॥
धराबीजद्वयं देवि! जपेल्लक्षप्रमाणतः ।
पूजयेदेनां सतीं देवीं नीलवर्णां मनोरमाम् ॥
द्विभुजां सर्वभूषाढ्यां नानालक्षणलक्षिताम् ।
एवं ध्यात्वा प्रयत्नेन पश्येदेनां न संशयः ॥
तस्य गेहे सदा देवि! गवां वृद्धिर्भवेद्ध्रुवम् ।
गवाञ्च सर्ववार्त्ताञ्च सम्प्रबुध्येन्न संशयः ॥
तस्य गेहे स्थिरा लक्ष्मीर्जायते नात्र संशयः ॥

अथ मृगशब्दज्ञानं तत्रैव—

बिल्वमूलं समासाद्य देवि! गन्धादिभिः शुभैः ।
पूजयेत् कमलां देवीं नीलवस्त्राङ्गरागिणीम् ॥
द्विभुजामम्बुजद्वन्द्वधारिणीं परमेश्वरीम् ।
एवं ध्यात्वा प्रयत्नेन शुद्धासनगतः पुमान् ॥
कमलां कमलां मायां मायां वह्निवधूं तथा ।
जपेदष्टायुतं देवि! कमलासिद्धिहेतवे ॥
सिद्धायां कमलायान्तु मृगशब्दं सुबुध्यते ।
धनञ्च विपुलं देवि! भवेत्तस्य गृहे ध्रुवम् ॥
रिपुर्न जायते तस्य जायन्ते सर्वसम्पदः ।
कामिनी वशमायाति यदि रम्भासमा भवेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ मेषशब्दज्ञानं तत्रैव—

महागण्डारकं देवि! तस्य चर्मणि चार्द्रके ।
उपविश्य जपेद्विद्यां कोङ्कालां कनकप्रभाम् ॥
रक्तवस्त्रपरीधानां नानामण्डनमण्डिताम् ।
द्विभुजां सुन्दरीं देवीं ध्यात्वा प्रयतमानसः ॥
धराबीजद्वयं देवि! कामबीजद्वयं तथा ।
स्वाहान्ता कथिता विद्या जपेदष्टायुतं बुधः ॥
ततः सिध्यति देवेशि! कोङ्कणा परमेश्वरि! ।
शब्दं बुध्यति देवेशि! मेषाणां तत्प्रसादतः ॥

अथ छागलशब्दज्ञानम्—

केवलं छागदुग्धेन परमान्नन्तु पाचयेत् ।
तदेव भक्षयेद्देवि! जपेदेनामनन्यधीः ॥
जपेच्च कोङ्कणां विद्यां सप्तायुतमतन्द्रितः ।
तत्प्रसादान्महेशानि! छागानां शब्दविद्भवेत् ॥

अथ वनविडालशब्दज्ञानम्—

हविष्याशी निशाभागे जपेदेनां हि साधकः ।
षट्सहस्त्रप्रमाणेन षड्दिनं यावदेव हि ॥
ततश्च शशकानां वै शब्दं बुध्यति नान्यथा ।
अनेनैव विधानेन ऋतुमूललतां स्पृशन् ॥
अयुतैकप्रमाणेन सन्ध्यायां प्रजपेन्मनुम् ।
ततस्तस्याः प्रसादेन कपीनां शब्दविद्भवेत् ॥
अनेनैव विधानेन जपेद् यदि दिनावधि ।
ततो वनविडालानां शब्दं बुध्यति नान्यथा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ ऋक्षशब्दज्ञानम्—

तारं माया रमायुग्मं विशालां ङेयुतां तथा ।
अस्त्रान्तेयं महाविद्या स्वाहान्तामपि सुव्रते! ॥
विशालां घोरवदनां मुक्तकेशीं दिगम्बरीम् ।
यौवनोद्भिन्नवक्षोजां सरोजाक्षीं हसन्मुखीम् ॥
खड्गखट्वाङ्गपद्मादीन् बिभ्रतीं परमेश्वरीम् ।
एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं मुच्यते नात्र संशयः ॥
निशाभागे हविष्याशी जपेन्मन्त्रं जितेन्द्रियः ।
पूजयित्वा प्रयत्नेन रक्तचन्दनपुष्पकैः ॥
दशांशं जुहुयाद्वह्नौ निम्बकाष्ठैर्वरानने! ।
ततः सिध्यति देवेशि! ऋक्षाणां शब्दविद्भवेत् ॥
विवादे सङ्कटे युद्धे जयो भवति नान्यथा ।
केवलं स्मृतिमात्रेण ऋक्ष आयाति तत्पुरः ।
युद्धे वापि विवादे वा रिपुं हन्याच्छतायुतम् ।
विपुलञ्च बलं दद्यात् सत्यं सत्यं न संशयः ॥
गजेन्द्रमदसम्भूतद्रवेण तिलकं यदि ।
तदाज्ञावशतो हन्याद् रिपुसैन्यं शतायुतम् ॥
विपुलञ्च बलं दद्यात् सत्यं सत्यं न संशयः ।
अनेनैव विधानेन श्मशाने यदि साधकः ॥
जपेल्लक्षप्रमाणेन व्याघ्राणां शब्दविद्भवेत् ।
श्वापदस्मृतिमात्रेण समयाचारतत्परः ॥
अनेनैव विधानेन जपेदष्टायुतं बुधः ।
जुहुयात्तद्दशांशेन हस्तिसिद्धिर्भविष्यति ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अष्टभिः सहायुतमिति सहार्थे तृतीयासमासोऽपि क्वचिद् गमकत्वात्तेनाष्टाधिकमयुतमित्यायातम्।

करिशब्दञ्च स ब्रूते सभायां परमेश्वरि! ।
हस्तिनान्तु प्रसादेन स जयी सर्वविद्भवेत् ॥

करिकृतशब्दमभिप्रेत्य सभायां स ब्रूते इत्यर्थः।

हस्तिकर्णे तदा तेन कथ्यते यन्महेश्वरि! ।
तदेव कुरुते हस्ती द्रुमादीनान्तु भञ्जनम् ॥
अनेनैव विधानेन यदि पुष्पवतीगृहे ।
निशाभागे जपेल्लक्षं पूजयेद्बलिभिः शुभैः ॥

पुष्पवतीगृहे रजस्वलायोनिमण्डले ।

जुहुयादयुतं पद्मैर्लोहितैः परमेश्वरि! ॥
ॐ नमो देवदेवाय पञ्चास्याय महात्मने ।
त्वत्प्रसादान्महादेव! मम सिद्धिर्भविष्यति ॥
इति स्तुत्वा महेशानि! मृगेन्द्रशब्दविद्भवेत् ।
मृगेन्द्रस्य प्रसादेन तस्यासाध्यं न विद्यते ॥
युद्धे वापि विवादे वा स भवेद्विजयी नरः ।
मृगेन्द्रस्मृतिमात्रेण सिंहो गच्छति तत्पुरः ॥
तदाज्ञावशतो नित्यं कार्यं साधयति ध्रुवम् ।
इति ते कथितं सर्वं दुर्लभं भुवनत्रये ॥
तस्य गेहे स्थिरा लक्ष्मीः पुत्रपौत्रावधि स्थिता ॥
एतन्मन्त्रं महेशानि! यदि पर्वतमस्तके ।
हविष्याशी जपेद्देवि! सदा सर्वत्र सिद्धिदः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ शूकरशब्दज्ञानम्—

पङ्कभूमिं समासाद्य तारं घुरुघुरुद्वयम्।
घूत् घूत् स्वाहान्तमन्त्रोऽयं जपेत् सप्तायुतं बुधः॥
घोणिरापूरयेद् यत्नात्ततः सिद्ध्यति नान्यथा॥

अथ कङ्कालसिद्धिः—

नदीतीरं समासाद्य कृतस्नानो दिवा शुचिः।
कौलिकीं पूजयेद् यत्नान्नानापुष्पैर्मनोरमैः॥
मद्यैर्मांसैर्लोहितैश्च नृत्यगीतादिभिः स्वयम्।
पीत्वा कुलरसं यत्नात् कुलं गत्वा प्रयत्नतः॥
काली मायाबालिके च कङ्काली वह्निवल्लभा।
एतन्मन्त्रं महेशानि! जपेद्विंशसहस्रकम्॥
तदायाति महादेवि! कङ्काली तत्र सोद्यमा।
साधकाय वरं दत्त्वा वाहनञ्च वरानने!॥
याति वा वाहनं तस्य बाह्यं वहति सर्वदा।
हन्ति शत्रुसहस्राणि पृथ्वीं भ्रमति तत्क्षणात्॥
बलञ्च विपुलं दद्यात् सत्यं सत्यं न संशयः।
तारं माया रमाबीजं पशुनामाग्निवल्लभा॥
कालिकापूजनं यस्तु पशुनाम्ना जपेन्मनुम्।
सहस्रं परमेशानि! तस्य शब्दं प्रबुध्यति॥

अथ काकशब्दज्ञानम्। द्वितीयपटले—

काकपुच्छं महेशानि! मूर्ध्नि सन्धार्य यत्नतः।
कालीबीजं तथा काका कालीमन्त्रोऽयमुत्तमः॥
चितायां षट्सहस्राणि होमपूजाविवर्जितम्।
जपेन्निशीथे देवेशि! ततः सिद्धो भवेन्नरः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततः प्रभृति देवेशि! सार्वज्ञ्यं तस्य जायते ।
काकशब्दप्रबोधेन सर्वं वक्ति यथातथम् ॥
चिरजीवी भवेन्मर्त्त्यो नात्र कार्या विचारणा ॥

अथ खञ्जनसिद्धिः—

तारं तिमिरनाश्यै च मायाबीजं महेश्वरि!।
पूजयेत् परमेशानि! यत्नात्तिमिरनाशिनीम् ॥
ततः खञ्जनसिद्धिः स्यान्नात्र कार्या विचारणा ।
खञ्जनानां ततस्तस्य दर्शनञ्च भवेत् सदा ॥
मूर्ध्नि नीते च तत्पक्षे दैवेऽपि स न दृश्यते ।
जानीयात् खाञ्जनं शब्दं सर्वेषां प्रियतामियात् ॥

अथ जलचरपक्षिसिद्धिः—

एतन्मन्त्रं महेशानि! श्मशाने यदि वा जपेत् ।
षट्सहस्त्रप्रमाणेन पूजयेदम्बुवासिनीम् ॥
तदा वारिचराणाञ्च पक्षिणां शब्दविद्भवेत् ॥

एतन्मन्त्रं खञ्जनसाधनोक्तं मन्त्रम्।

स्मृतिमात्रेण देवेशि! पक्षिणः शतशः क्षणात् ।
तदाज्ञावशगाः सर्वे पक्षिणः पूर्ववर्त्तिनः ॥

अथ मयूरसिद्धिः—

वटमूलं समासाद्य निशीथे पूजयेच्छिवाम् ॥

परां चण्डीं सहास्यां विपुलकुचयुगां मुक्तकेशीं विवस्त्रां
नानालङ्कारपूरां शशधरशकलं बिभ्रतीं भीमकान्ताम् ।
जप्यन्तीमद्रिकार्णं वरजघनभरात् क्षौणिचक्रं समग्रं
न्यक्कुर्वन्तीं समन्तादवनिरिपुगणं चर्वयन्तीं भजामि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एवं ध्यात्वा ततो देवीं गन्धपुष्पैर्मनोहरैः ।
मद्यैर्मांसैर्महाभोगैः पूजयित्वा यथाविधि ॥
कालीबीजं समुच्चार्य पुनः काली वरानने! ।
ततो मयूरशब्दस्य मन्त्रोऽयं बहुसिद्धिदः ॥
अष्टायुतं जपेत् पश्चाद् हुमेत्तावत् सहस्रकम् ।
निम्बकाष्ठैर्हरिद्राक्तैर्बिल्वपत्रैर्मनोहरैः ॥
समायाति ततो देवी मयूरगणमण्डिता ।
वरं दत्त्वा साधकाय प्रयाति परमेश्वरी ॥
मयूरशब्दविद्भूत्वा सार्वज्ञ्यं लभते ध्रुवम् ।
यथेच्छति तथा क्षते विषं जारयितुं क्षमः ॥
रिपूणां जयमाप्नोति सत्यं देवि! वदामि ते ।
अनेनैव विधानेन बलिं दत्त्वा स्वदेहजाम् ॥
दक्षिणां शब्दमात्रेण मम तुल्यो न संशयः ।
पूजयेत् कालिकां देवीं मद्यैर्मांसैर्मनोहरैः ॥
ततः सिद्ध्यति देवेशि! कुलसिद्धिः सदा भवेत् ।
कुलानां शब्दविद्भूत्वा सार्वज्ञ्यं लभते ध्रुवम् ॥

अथ विद्याधरपक्षिविशेषसिद्धिः—

मायां तारं गौं गौं चैव पातयेत्तदनन्तरम् ।
एतन्मन्त्रं महेशानि! निशीथे तु जपेत् सुधीः ।
अयुतञ्च जपेद्देवि! ततः सिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ।
गन्धर्वशब्दविद्भूत्वा बलवान् पुत्रवान् भवेत् ॥

अथ कङ्कशब्दज्ञानम्—

कामं केलिकेलिद्वन्द्वं काममन्त्रेण उत्तमः ।
जप्त्वा सप्तसहस्त्रन्तु कङ्कशब्दप्रबोधनम् ॥
कङ्कालशब्दविद्भूत्वा सर्वज्ञो भवति ध्रुवम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कालकालो वरारोहे! वह्निकान्ता ततः परम् ।
बिल्वमूले महेशानि! जपेदयुतमानतः ॥
पूजयेत् कालिकां देवीं ततः सिद्धिर्भवेद्ध्रुवम् ।
वकानां शब्दविद्भूत्वा सर्वज्ञो जायते नरः ॥

अथ चटकशब्दज्ञानम्—

चाटु चाटु महेशानि! स्फ्रेंपूर्वं परमेश्वरि! ।
सप्तायुतं जपेद् यत्नात् कालिकामपि पूजयेत् ॥
ततो बुध्यति देवेशि! चटकाशब्दमुत्तमम् ॥

अथ शुकशब्दज्ञानम्—

मायाबीजं शुकद्वन्द्वं बोधयद्वितयं तथा ।
वह्निकान्तावधिर्मन्त्रो जपेदयुतमानतः ॥
ततः शुकस्य शब्दज्ञो नरो भवति नान्यथा ।
शुकस्यापि प्रसादेन महासम्पत्तिमान् भवेत् ॥
एतन्मन्त्रं महेशानि! निशीथे त्यक्तभोजनः ।
जपेदष्टसहस्त्रन्तु शारिकापददानतः ॥
शारिकाशब्दविद्भूत्वा सर्वज्ञो जायते नरः ॥

अथ सारससिद्धिः—

धराबीजं समुद्धृत्य भैं भैं बीजं समुद्धरेत् ।
एतन्मन्त्रं महेशानि! सप्तायुतमतन्द्रितः ॥
जपेत् कमलमध्ये तु हविष्याशी जितेन्द्रियः ।
ततः सिद्ध्यति देवेशि! नात्र कार्या विचारणा ।
सारसाणां रवं बुध्वा सर्वज्ञो जायते नरः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ कपोतसिद्धिः—

स्फ्रेङ्कारं पूर्वमुद्धृत्य हुङ्कारद्वयमुद्धरेत् ।
स्वाहान्ता कथिता विद्या जपेदयुतमानतः ॥

शाल्मलीमूलमासाद्य पूजयेत् सिद्धिकालिकाम् ।
ततः सिद्ध्यति देवेशि! नात्र कार्या विचारणा ॥

कौरवेरशब्दमुच्चार्य कूर्चबीजं समुद्धरेत् ।
सिद्धिकालीं प्रपूज्याथ जपेदयुतपञ्चकम् ॥

ततः सिद्ध्यति देवेशि! नात्र कार्या विचारणा ।
कपोतस्य रवं देवि! स बुध्यति न संशयः ॥

कपोतविष्ठया मूर्ध्नि तिलकेऽपि कृते बुधः ।
भूतं भावि वर्त्तमानं सर्वं वक्ति यथातथम् ॥

अथ कुक्कुटशब्दज्ञानम्—

कं कङ्कारं समुच्चार्य कूर्चबीजमथोद्धरेत् ।
जपेदष्टायुतं देवि! कालिकाञ्च प्रपूजयेत् ॥

मद्यैर्मांसैर्लतागेहे सिद्धो भवति नान्यथा ।
सिद्धे मन्त्रे तथा मन्त्री भवेद्भूमिपुरन्दरः ॥
शब्दं बुध्यति तेषां वै सर्वज्ञो भवति ध्रुवम् ॥

यावत्तिष्ठति तद्विष्ठा तस्य मूर्ध्नि वरानने! ।
कवित्वं कुरुते तावत् वादिनं जयति ध्रुवम् ॥

अथ शरालुसिद्धिः—

हं हङ्कारं समुच्चार्य स्फ्रें स्फ्रेङ्कारं समुच्चरेत् ।
हंस हंस ततो ब्रूयाज्जपेल्लक्षं वरानने! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

गुह्यकालीं प्रपूज्याथ मद्यैर्मांसैर्वरानने! ।
ततः सिध्यति देवेशि! हंसशब्दो हि सुव्रते! ॥
तद्विष्ठातिलकं कृत्वा महासर्वज्ञतामियात् ॥

अथ क्षेमङ्करीसिद्धिः—

मायाबीजं समुद्धृत्य धराबीजं समुद्धरेत् ।
क्षेमङ्करीपदं पश्चात्तदन्ते वह्निवल्लभा ॥
वटमूलं नदीतीरं गत्वा लक्षं जपेन्नरः ।
पूजयेत् कालिकां देवीं मद्यमांसैर्मनोरमैः ॥
रक्तपुष्पै रक्तमाल्यैर्नानालङ्कारसंयुतैः ।
ततः सिद्ध्यति देवेशि! निशीथे स भवेत् प्रिये! ॥
क्षेमङ्करीणां शब्दज्ञो जायते नात्र संशयः ।
परस्त्रीनिरतो देवि! मनोवाञ्छामवाप्नुयात् ॥

अथ टिट्टिभसिद्धिः—

टिट्टिभायास्तु स्वं बीजं वह्निकान्ता ततः परम् ।
कालीं सम्पूजयेद्यत्नात् टिट्टिभशब्दविद्भवेत् ॥

अथ कोकसिद्धिः—

कोकयुग्मं वह्निकान्ता जपेत् सप्तायुतं बुधः ।
कालिकां पूजयेद्यत्नात् कोकानां शब्दविद्भवेत् ॥

अथ चकोरशब्दज्ञानम्—

कालीबीजं चकोराय जपेदष्टायुतं बुधः ।
वटमूलं समासाद्य कालिकां पूजयेत्ततः ॥
चकोरशब्दविद्भूत्वा सर्वज्ञो जायते नरः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तारं काली चकोराय जपेदष्टायुतं नरः ।
महाकाली ततो देवि! अस्त्रं वह्निवधूं ततः ॥
एतन्मन्त्रं महेशानि! जपेल्लक्षं महेश्वरि! ।
मद्यैर्मांसै रक्तपुष्पैर्महाकालीं प्रपूजयेत् ॥
एवं कृत्वा विधानेन तत्पुच्छं मूर्ध्नि धारयेत् ।
तत्पक्षिणः शब्दवेत्ता जायते नात्र संशयः ॥

अथ कीटशब्दज्ञानम्—

अथ वक्ष्ये महेशानि! कीटसाधनमुत्तमम् ।
वटमूलं समासाद्य स्नातः शुक्लाम्बरः शुचिः ॥
व्याघ्रचर्मैः समासाद्य मद्यैर्मांसैर्मनोहरैः ।
धूपदीपैश्च नैवेद्यैर्बलिभिः परमोत्तमैः ॥
लताभिर्वेष्टितो भूत्वा कीटकञ्च समर्पयेत् ।
तुङ्गवक्षोजयुगलां चकोरनेत्रां हसन्मुखीम् ॥
पिबन्तीं रुधिरं धारां मुक्तकेशीं दिगम्बराम् ।
बिभ्रतीं खड्गमुण्डञ्च ततो विकटसन्निभाम् ॥
एवं ध्यात्वा प्रयत्नेन जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ।
कालीबीजं कीटकाली निवसेत्तत्र साऽसिता ॥
एतन्मन्त्रं महेशानि! जपेदेकाग्रमानसः ।
सहस्रं पद्मपत्राणां जुहुयात् संस्कृतेऽनले ॥
कीटकाली समायाति ततो नात्रास्ति संशयः ।
साधकाय वरं दत्त्वा प्रभाते याति कालिका ॥
ततः प्रभृति देवेशि! कीटशब्दस्य साधकः ।
लीलया साधकः सर्वं बुध्वा सर्वज्ञतामियात् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पिपीलिकादिकीटानां शब्दं बोद्धुं क्षमो भवेत्।
स्वर्गे मर्त्त्ये च पाताले धरायां या कथा भवेत्॥

भूतं भव्यं वर्त्तमानं साधकेन्द्राय सर्वदा।
कीटाः शंसन्ति देवेशि! नात्र कार्या विचारणा॥

कीटकालीप्रसादेन गृहे लक्ष्मीः स्थिरा भवेत्।
धनवान् पुत्रवान् भूत्वा स्वर्गमोक्षमवाप्नुयात्॥

अथ प्रकृतसाधनम्। मुण्डमालातन्त्रे चतुर्थपटले—

निशाभागे चतुर्दश्याममायां हरवल्लभे!।
जपेदयुतसंख्यञ्च स सिद्धः सर्वकर्मसु॥
स योगीन्द्रः स भावज्ञः स धीरः सर्वकर्मसु॥

तथा—

प्रभातेऽश्वत्थमूले च गत्वा परमकोविदः।
पूजयेत् परया भक्त्या सामिषैर्लोहितैरपि॥

बिल्वैर्बिल्वदलैर्वापि बिल्वपुष्पैर्वराननने!।
जपेल्लक्षं चतुर्दश्यामारभ्य नगनन्दिनि!॥

पञ्चमेन यजेद्देवीं बिल्वमूले दिवानिशम्।
तदा वाक्सिद्धिमाप्नोति स्फुटं वाचस्पतिर्भवेत्॥

तथा—

वामभागे स्त्रियं स्थाप्य धूपामोदसुगन्धिभिः।
ताम्बूलचर्वणाद्यैश्च पूजयेद्भवगेहिनीम्॥

भवानीं तारिणीं विद्यां ब्रह्मविद्यां मनोहराम्।
शुद्धां सिद्धिमवाप्नोति तत्क्षणादेव शङ्करि!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विश्वमातर्जयाधारे! विश्वेश्वरि! नमोऽस्तु ते।
करालवदने! घोरे! चन्द्रशेखरवल्लभे! ॥

मां तारय महाभागे! देहि सिद्धिमनुत्तमाम्।
कामकल्पलतारूपे! कामेश्वरि! कलामते! ॥

कामरूपे! च विजये! निस्तारे! शववाहिनि! ॥

गृहीत्वा शवचाण्डालं धृत्वा भालं मुखं शिरः।
नासां कर्णौ च हृत्पद्मं नाभिं लिङ्गं गुदं तथा ॥

बाहुपृष्ठञ्च जठरं धृत्वा धृत्वा मुहुर्मुहुः।
आदौ मायां पुनर्मायां पुनर्मायां नियोजयेत् ॥

वधूबीजं तथा लज्जां सर्वाङ्गे निक्षिपेन्मनुम्।
अष्टोत्तरशतं जप्त्वा कृत्वा च शवबन्धनम्[1] ॥

पुनः स्वमन्त्रबीजेन नीलद्रव्येण चक्षुषा।
सत्त्वेन रजसा देवि! तमसा नगनन्दिनि! ॥

हरबीजेन सम्मार्ज्य स सिद्धेश्वरतामियात्।
वायुस्तम्भं जलस्तम्भं वह्निस्तम्भं नगात्मजे! ॥
तत्क्षणादेव देवेशि! जायते नात्र संशयः ॥

शून्यागारे महेशानि! भवेद्धनददिङ्मुखः।
शङ्खमाला ग्रहीतव्या स्फाटिकी वाथ राजती ॥

चामीकरमयी माला प्रवालघटिता तथा।
मूर्ध्नि देशे कुल्लुकाञ्च जप्त्वा शतमनुत्तमाम् ॥

तदा मन्त्रं जपेन्मन्त्री महेशो नात्र संशयः।
स शाक्तः शिवभक्तश्च भैरवश्च सदाशिवः ॥

१. वन्दनं शिवमिति पाठान्तरम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तथा—

अश्वत्थे बिल्वमूले वा स्वजायामन्दिरेऽथवा ।
देवीं वा कामिनीं वापि ध्यायेत् परमदेवताम् ॥
आद्यां ज्योतिर्मयीं विद्यामभयां वरदां शिवाम् ।
प्रणमेत् स्तुतिभिश्चण्डीं सर्वदोषनिकृन्तनीम् ॥
श्मशानस्थः शवस्थोऽपि प्रपठेत् कवचोत्तमम् ।
तथा श्मशाने देवेशि! शवे वा वरवर्णिनि! ॥
सिद्धिर्भविष्यति तदा प्रतिपक्षा न भैरवाः ।
उन्मत्तः क्रोधनश्चैव भैरवो वटुकात्मकः ॥
संहारो भीषणश्चैव तथा च कालभैरवः ।
महाकालभैरवश्च भैरवा वसुसंख्यकाः ॥
दृष्ट्वा श्मशानं देवेशि! शवसाधनमेव च ।
नृत्यन्ति भैरवाः सर्वे गर्जन्ति रक्तलोचनाः ॥
अद्य मत्सदृशो वापि अद्यैव वातुलोऽपि वा ।
शवश्मशानयोर्मध्ये न जानामि कथञ्चन ॥
मा भैषीर्भैरवाः सर्वे वदिष्यन्ति च रक्षणात् ।
सिंहव्याघ्रवराहाद्याकारा गर्जन्ति सर्वतः ॥
मा भैषीश्चैव मा भैषीर्मा भैषीश्चैव साधकम् ।
यो वदिष्यति पुरतः स गुरुस्तत्त्वकोविदः ॥

पञ्चमपटले—

कृष्णाष्टम्यां नवम्यां वा प्रजपेदयुतं निशि ।
तदा सिद्धिमवाप्नोति मन्त्रध्यानपुरःसरम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तथा—

महापीठाश्रयं वाऽपि महापीठस्य दर्शनम् ।
महापीठे यजेद्देवीं भक्त्या परमया युतः ॥

पूजयेद्रक्तपुष्पैश्च रक्तगन्धानुलेपनैः ।
बिल्वपत्रैस्तथा पुष्पैर्मणिपुष्पैश्च चम्पकैः ॥

रक्ताम्बुजै रक्तमाल्यै रक्ताभरणभूषणैः ।
महिषैश्च यजेद्देवीं मेषजैः क्षतजैरपि ॥

छागजैर्लोहितैर्देवीं गात्रजैर्ब्राह्मणैरपि ।
तदा सिद्धेश्वरो भूत्वा गाणपत्यं लभेत्तु सः ॥

तथा—

स्तुतिपाठाद् दृढज्ञानात् पूजनाच्छिवसुन्दरि! ।
सुप्रसन्ना महाविद्या जपात् सिद्धिर्भविष्यति ॥

षष्ठपटले—

कुलवारे महेशानि! सहस्रमयुतं जपेत् ।
शनैश्चरे चतुर्दश्याममायां कुजवासरे ॥

स्थित्वा कुशासने ज्ञानी मन्त्रसिद्धिपरायणः ।
अयुतं भक्तिभावेन सहस्रं च वरानने! ॥
अन्तर्यागं ततः कृत्वा सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ॥

अश्वत्थे वटमूले वा बिल्वमूलेऽथवा प्रिये! ।
पूजयेत् परया बुद्ध्या मन्त्रसिद्धिं जनो लभेत् ॥

तथा—

सुषुम्नान्तः स्थितां देवीं पद्मकिञ्जल्कवासिनीम् ।
ध्यायेन्नाडीविशुद्धेन मन्त्रसिद्धिरनुत्तमा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तथा—

श्मशानेऽश्वत्थमूले वा शवे वा शून्यमन्दिरे ।
प्रजपेत् कालिकां तारां महाविद्या प्रसीदति ॥
जपेन तपसा स्तोत्रैरन्तर्यागैर्मनोहरैः ।
पूजनैः कवचैर्देवि! महाविद्या प्रसीदति ॥
वामे स्ववामां देवेशि! नानालङ्कारभूषिताम् ।
कुलचक्रस्य देवेशि! प्रजपेत्तु समः शिवः ॥
निशि चक्रे करालास्यां मुक्तकेशो दिगम्बरः ।
सहस्रं वाऽयुतं वापि जपेन्मदनमन्दिरे ॥
श्वेतं वा लोहितं वापि कुसुमं पञ्चमान्वितम् ।
एवंविधविधानेन महाकाल्यै निवेदयेत् ॥
दिवापूजा विधातव्या निशापूजा महेश्वरि! ।
सन्ध्यापूजा विधातव्या तदा सिद्धिमवाप्नुयात् ॥

तथा—

सव्ये बिल्वं करे दक्षे मालां सङ्गृह्य साधकः ।
प्रजपेत् पार्वतीमन्त्रं सर्वकार्यार्थसिद्धये ॥
घोरदंष्ट्रां करालास्यामट्टहासां दिगम्बराम् ।
प्रणम्य भक्त्या देवेशीं जपेच्चिन्तामणिं मनुम् ॥
चिन्तामणिप्रसादेन किं न सिद्ध्यति भूतले ॥
चिन्तामणिं कल्पलतां गृहीत्वा परमां शिवाम् ।
जप्त्वा महामनुं चण्डि! देवदेवेश्वरो भवेत् ॥

योगिनीतन्त्रे पूर्वखण्डे पञ्चमपटले, देव्युवाच—

भगवन्! सर्वधर्मज्ञ! लोकानुग्रहकारक! ।
साधनं सर्वमन्त्रस्य सर्वाशापरिपूरकम् ॥
साधनं सिद्धमन्त्रस्य वद मे करुणामय! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ईश्वर उवाच—

श्रृणु देवि! प्रवक्ष्यामि साधनं परमाद्भुतम् ।
सार्द्धयामगतायान्तु निशायां साधकोत्तमः ॥
भूत्वा दिगम्बरः सम्यगाचम्य विधिवत्तथा ।
अभ्युक्ष्य मूलमन्त्रेण शय्यायां तत्र संविशेत् ॥
गुरुं परमगुरुञ्चैव परापरगुरुं तथा ।
परमेष्ठिगुरुञ्चैव वामेऽभ्यर्च्य गणेश्वरम् ॥
दक्षिणे च ध्रुवाख्यन्तु श्मशानवासिन्यै नमः ।
ततो माया आसनाय नम इत्युच्चरेच्छिवे! ॥
शय्या शय्यातले देवि! प्रणवान्ते ध्रुवञ्च फट् ।
लिखित्वाचम्य यत्नेन स्वतन्त्रोक्तविधानतः ॥
प्रणवं मणिधरी चैव वज्रिणी च महापदम् ।
प्रतिसरे रक्ष रक्ष मां हुं फट् स्वाहया युतः ॥
अनेन मनुना देवि! शिखां बध्वा विधानतः ।
अङ्गन्यासकरन्यासौ मातृकान्यासमेव च ॥
भूतशुद्ध्यादिकं कृत्वा ततश्च परमां शिवाम् ।
ध्यात्वा भक्त्या समभ्यर्च्य मानसैः साधकोत्तमः ॥
शय्यातले महेशानि! मन्त्रोऽपि च वरानने! ।
प्रणवञ्च ततो देवि! वटुकेभ्यो नमस्तथा ॥
इति मन्त्रेण मनसा वटुकं पाद्यादिभिर्यजेत् ।
ततस्तु वह्निबीजेन समन्ताज्जलधारया ॥
वह्निप्राचीरमाचिन्त्य सङ्कल्प्य च समादरात् ।
जपं कृत्वा समर्प्याथ विधिना परमेश्वरि! ॥
पुनः सङ्कल्प्य देवेशि! कुर्यात् स क्रमतः शिवे! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

होमञ्च तर्पणञ्चैव अभिषेकं ततः परम् ।
विप्रस्य भोजनञ्चैव अभावे द्विगुणं जपेत् ॥
काञ्चनं दक्षिणां दत्त्वाऽच्छिद्रावधारणं चरेत् ।
सम्प्रोच्य वटुकं देवि! क्षमस्वेति विसर्जयेत् ॥
एवमुक्तं महेशानि! शय्यासाधनमुत्तमम् ।
मन्त्रसिद्धिकरं शीघ्रमस्मत्सायुज्यदायकम् ॥

विशेषशय्यासाधनन्तु निर्गुणकाण्डे वक्ष्यते। तत्रैव—

इतः शृणु त्रिवाटस्य चतुर्वाटस्य साधनम् ।
गत्वा तु त्रिपथं वापि चतुष्पथं वरानने! ॥
प्रागवद्देवीं समभ्यर्च्य मणिधरीति मन्त्रतः ।
बध्वा ग्रन्थिन्तु वस्त्रान्ते निर्भयं साधकोत्तमः ॥
श्मशानवासिनो ये ये देवा देव्यश्च भैरवाः ।
कृपां कुर्वन्तु ते सर्वे सिद्धिदाश्च भवन्तु मे ॥
प्रणमेत् प्रणवाद्येन मनुनानेन भक्तितः ।
ततः पूर्वमुखो वापि उत्तराशामुखोऽपि वा ॥
उपविश्य समाचम्य स्वस्ति वाच्य महेश्वरि! ।
स्थानं सम्मार्ज्य तत्रैव प्रेतबीजं लिखेत् सुधीः ॥
बीजोपरि महादेवि! विहितासनमास्तरेत् ।
तत्रोपविश्य देवेशि! हृदीष्टदेवतां स्मरेत् ॥
यथेष्टं मनसाराध्य अष्टाशासु बलिं हरेत् ।
काल्यादिभ्यो विशेषेण पूजयित्वा महेश्वरि! ॥
काली कपालिनी कुल्ला कुरुकुल्ला विरोधिनी ।
विप्रचित्ता तथा नीला वलाका च घना द्विषः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रणवाद्या ङेयुतान्ता पूज्या बल्या विना स्मृता ।
सङ्कल्प्याष्टोत्तरयुतं जप्त्वाऽच्छिद्रावधारणम् ॥
कृत्वा स्थानं परिष्कृत्य देवीं स्मरन् गृहं व्रजेत् ।
अतः परमहं वक्ष्ये बिल्वमूलस्य साधनम् ॥
बिल्वमूलं महेशानि! समन्तात् षोडशं करम् ।
अतस्तत्साधनं देवि! सर्वेषां प्रियकारकम् ॥
तत्र गत्वा बिल्वमूलं प्राग्वद्गुरुचतुष्टयम् ।
अभ्यर्च्य यत्नतो देवि! क्षेत्रपालं प्रपूज्य च ॥
क्षेत्रपाल! महाभाग! श्मशानाधिप! सुव्रत! ।
सिद्धिं देहि जगत्कर्त्ता देहि स्थानं नमोऽस्तु ते ॥
अनेन प्रणवाद्येन मनुना प्रणमेच्च तम् ।
ततः स्थानन्तु सम्पूज्य लिखेत्तत्र वरानने! ॥
वाग्भवं प्रेतबीजञ्च पुनर्वाग्भवमेव च ।
तदन्ते मूलमन्त्रञ्च लिखेत् साधकसत्तमः ॥
पूजयित्वा च काल्यादिं पूर्ववत् परमेश्वरि! ।
सङ्कल्प्याष्टोत्तरशतं जप्त्वाऽच्छिद्रावधारयेत् ॥
परिष्कृत्य ततः स्थानं गुरुं स्मरन् गृहं व्रजेत् ॥
इत्येवं कथितं तुभ्यं सारात्सारं परात्परम् ।
गोपनीयं सदा भद्रे! विशेषात् पशुसङ्कुले ॥

अथ कार्त्तवीर्यार्जुनप्रयोगः। मन्त्रमहोदधौ यथा—

फ्रौं व्रीं क्लीं ह्रुं ह्रीं क्रों स्त्रीं हुं फट् कार्त्तवीर्यार्जुनाय नमः॥

वह्नितारयुतो वाद्यो लक्ष्मीरग्नीन्दुशक्तियुक् ।
वेधाधरेन्दुशान्त्याढ्यो निद्राधीशाग्निरिन्दुयुक् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मायाङ्कुशं वधूर्वर्मास्त्रे ततः कार्त्तवीपदम्।
रेफवाय्वनलो वह्निजौ दक्षकर्णसंस्थितौ ॥
मेघः सदीर्घः पवनो मनुवक्त्रो हृदन्तकः।
ऊनविंशतिवर्णोऽयं तारादिमखवर्षकः ॥ इति प्रमाणम्।

।। ॐ कार्त्तवीर्यार्जुनाय नमः।।

अथास्य न्यासः। यथा— ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ ॐ ॐ मम हृदये दुष्टं दारय दुरितं हन हन पापं मथ मथ आरोग्यं कुरु कुरु हां हां हुं द्विषः।। ॐ फ्रौं व्रीं हुं आं ह्रीं क्रों स्त्रीं हुं फट् कार्त्तवीर्यार्जुनाय नमः। अयं विंशत्यर्णः।

द्वितीयन्यासः—ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ फ्रौं ॐ मम उदरे दुष्टं दारय दुरितं हन हन पापं मथ मथ आरोग्यं कुरु कुरु हां हां हूं हूं फट् फट् द्विषः।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ व्रीं ॐ मम नाभौ दुष्टं दारय दुरितं हन हन पापं मथ मथ आरोग्यं कुरु कुरु हां हां हुं हुं फट् फट् द्विषः।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ क्लीं ॐ मम जठरे दुष्टं दारयेत्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ द्रुं ॐ मम गुह्यमण्डले दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ आं ॐ मम ऊरुयुग्जानुपादेषु दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ ह्रीं ॐ मम मूर्ध्नि दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ क्रौं ॐ मम भ्रूयुगले दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ श्रीं ॐ मम कर्णाक्षिनासिकाजिह्वावक्त्रेषु दुष्टमित्यादि।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ हुं ॐ मम कण्ठबाहुयुगेषु दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ कां ॐ मम सर्वाङ्गेषु दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ फट् ॐ मम सर्वाङ्गेषु दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ र्त्तं ॐ मम सर्वाङ्गेषु दुष्टं दारयेत्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ वीं ॐ मम सर्वाङ्गेषु दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ र्यां ॐ मम सर्वाङ्गेषु दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ र्जुं ॐ मम सर्वाङ्गेषु दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ नां ॐ मम सर्वाङ्गेषु दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ यं ॐ मम सर्वाङ्गेषु दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ नं ॐ मम सर्वाङ्गेषु दुष्टमित्यादि।

ॐ नमो भगवते भो भोः कार्त्तवीर्यार्जुन ॐ मं ॐ मम सर्वाङ्गेषु दुष्टमित्यादि।

अथ गायत्री—

ॐ कार्त्तवीर्याय विद्महे महावीर्याय धीमहि तन्नोऽर्जुनः प्रचोदयात्।

गायत्र्येषा समाख्याता प्रयोगादौ जपेत्तु ताम्॥

इति मन्त्रमहोदध्युक्तप्रयोगः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथास्य कवचम्। श्रीदेव्युवाच—

देवाधिदेव! सर्वज्ञ! सर्वलोकहिते रत!।
केन रक्षा भवेन्नृणां भीतानां विविधापदि ॥
राजचौरादिपीडासु शस्त्राग्निविषपातने ।
मारीदुःस्वप्नपीडासु ग्रहरोगभयेऽपि च ॥
ज्वरापस्मारपीडासु सिंहव्याघ्रनिपातने ।
राक्षसासुरवेतालपिशाचप्रेतपातने ॥
महाभये महानाशे कारागारगतेऽर्णवे ।
महामृत्युभये घोरे महाकलहपातने ॥
केनोपायेन शान्तिः स्यात् साधकानां महेश्वर! ।
अनष्टद्रव्यता चैव नष्टस्य पुनरागमः ॥
सर्वाकर्षणसंक्षोभः सर्वसंहननं तथा ।
भवत्यभीष्टं जन्तूनां केवलं वद मे शिव! ॥

ईश्वर उवाच—

श्रृणु गुह्यतमं देवि! गोपनीयं प्रयत्नतः ।
अवाच्यमपि वक्ष्यामि तव लोकहिताय वै ॥
कवचं कार्त्तवीर्यस्य साङ्गावरणकं क्रमात् ।
स्वमूर्त्तिशक्तिमन्त्रौघं सजपध्यानपूर्वकम् ॥
सहस्त्रादित्यसङ्काशे नानारत्नसमुज्ज्वले ।
भास्वद्ध्वजपताकाढ्ये तुरगायुधभूषणे ॥
महासंवर्त्तकाम्भोजभीमरावविराविणि ।
समुद्धृतमहच्छत्रवितानितवियत्पथे ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

निर्माणकिङ्किणीजालचलच्चामरशोभिते ।
महारथवरे दीप्ते नानायुधविराजिते ॥

सुस्थितं विपुलोदारसहस्रभुजमण्डितम् ।
वामोरुकुण्डकोदण्डान् दधानमपरैः शरान् ॥

किरीटहारमुकुटकेयूरवलयाङ्गदैः ।
मुद्रिकोदरगन्धाढ्यैर्मौञ्जीनूपुरकादिभिः ॥

भूषितं विविधाकल्पैर्भास्वरैः सुमहाधनैः ।
आबद्धकवचं वीरं सुप्रसन्नाननाम्बुजम् ॥

धनुर्ज्यासिंहनादेन कम्पयन्तं जगत्त्रयम् ।
सर्वशत्रुक्षयकरं सर्वव्याधिविनाशनम् ॥

सर्वसम्पत्प्रदातारं विजयश्रीनिषेवितम् ।
सर्वसौभाग्यदं भद्रं भक्तानां भयनाशनम् ॥

दिव्यमालानुलेपाढ्यं सर्वलक्षणसंयुतम् ।
रथनागाश्वपादातिवृन्दमध्यगमीश्वरम् ॥

वरदं चक्रवर्त्तीनां महीलोकैकपालकम् ।
समानोदितसाहस्रं दिवाकरसमत्विषम् ॥

महायोगबलैश्वर्यं कीर्त्त्याक्रान्तजगत्त्रयम् ।
श्रीमच्चक्रहरेरंशादवतीर्णं महाबलम् ॥

सम्यगात्मविभेदेन ध्यात्वा रक्षामुदीरयेत् ।
दत्तात्रेय ऋषिः प्रोक्तोऽनुष्टुप्छन्दः प्रकीर्तितम् ॥

कार्त्तवीर्यार्जुनो विष्णुश्चक्रवर्त्ती च देवता ।
विनियोगश्च रक्षायै सर्वतः परिकीर्तितः ॥

सर्वदुष्टविनाशाय सर्वार्थस्य च सिद्धये ।
अस्याङ्गमूर्त्तयः पञ्च पान्तु मां स्फटिकोज्ज्वलाः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अग्नीशासुरवायव्यकोणेषु हृदयादिकाः ।
सर्वतस्तूज्ज्वलरूपवीरचर्मासिपाणयः ॥
अव्याहतबलैश्वर्यशक्तिसामर्थ्यविग्रहः ।
क्षेमङ्करीशक्तियुतश्चौराणां मदभञ्जनः ॥
प्राचीदिशं रक्षतु मे बाणबाणाशयायुधः ।
श्रीकराशक्तिसहितो मारीमदविभञ्जनः ॥
शरचापधरः श्रीमान् दिशं मे पातु दक्षिणाम् ।
महावश्यकरीयुक्तः शत्रूणां मदभञ्जनः ॥
कोदण्डेषुधरः सौर्यां दिशं मे परिरक्षतु ।
प्रजाकरीयुतश्चापबाणदुष्टप्रणाशनः ॥
परिरक्षतु मे सम्यग् विदिशं चैत्रभानवीम् ।
विद्याकरींसमायुक्तः सुमहान् दुष्टनाशनः ॥
पातु मे नैर्ऋतीं चापबाणवान् दिशमीश्वरः ।
धनकर्या समायुक्तो महादुरितनाशनः ॥
इष्वासनेषुधृक् पातु विदिशं मम वायवीम् ।
आयुष्कर्या समायुक्तः श्रीमान् भयविनाशनः ॥
चापेषुधारी शैवीं मे विदिशं परिरक्षतु ।
विजयश्रीयुतः साक्षात् सहस्रारधरो विभुः ॥
दिशमूर्ध्वामवतु मे महाभयविनाशनः ।
शङ्खभृत् सुमहाशक्तिसंयुतोऽप्यधरां दिशम् ॥
परिरक्षतु मे दुःखध्वान्तसम्भेदभास्करः ।
महायोगसमायुक्तः सर्वदिक्चक्रमण्डलम् ॥
महायोगीश्वरः पातु सर्वतो मम पद्मभृत् ।
एता दिङ्मूर्त्तयो रक्ता रक्तमाल्यांशुकैर्वृताः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रधानदेवतारूपाः पृथग् रथवरे स्थिताः।
शक्तयः पद्महस्ताश्च नीलेन्दीवरसन्निभाः॥

सुशुक्लमाल्यवसनाः सुलिप्ततिलकोज्ज्वलाः।
तत्पार्श्वदेवताः स्वस्ववाहनायुधभूषणाः॥

स्वस्वदिक्षु स्थिताः पान्तु मामिन्द्राद्या महाबलाः।
एतास्तस्य समाख्याताः सर्वावरणदेवताः॥

सर्वतो मां सदा पान्तु सर्वशक्तिसमन्विताः।
हृदये चोदरे नाभौ जठरे गुह्यमण्डले॥

ऊरुयुग्जानुपादेषु मूर्ध्नि भ्रूयुगलेषु च।
कर्णाक्षिनासिकाजिह्वाकण्ठबाहुयुगेषु च॥

दशबीजात्मका मन्त्राः सम्यक् सम्पत्तिदायकाः।
तेजोरूपाः स्थिताः पान्तु वाञ्छासुरद्रुमाः सदा॥

दश चान्ये महावर्णा मन्त्ररूपा महोज्ज्वलाः।
व्यापकत्वेन पान्त्वस्मानापादतलमस्तकम्॥

कार्त्तवीर्यः शिरः प्रातु ललाटं हैहयेश्वरः।
सुमुखो मे मुखं पातु कर्णौ व्याप्तजगत्त्रयः॥

सुकुमारो हनू पातु भ्रूयुगं मे धनुर्धरः।
नयने पुण्डरीकाक्षो नासिकां मे गुणाकरः॥

अधरोष्ठौ सदा पातु ब्रह्मगेयो द्विजान् कविः।
सर्वशास्त्रकलाधारो जिह्वां चिबुकमव्ययः॥

दत्तात्रेयप्रियः कण्ठं स्कन्धौ राजकुलेश्वरः।
भुजौ दशास्यदर्पघ्नो हृदयं मे महाबलः॥

करौ सर्वार्थदः पातु कराग्राणि जगत्प्रियः।
कुक्षिं रक्षतु मे विद्वान् वक्षः परपुरञ्जयः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

रेवाम्बुलीलासन्तृप्तो जठरं परिरक्षतु ।
वीरशूरस्तु मे नाभिं पार्श्वौ मे सर्वदुष्टहा ॥
सहस्रभुजभृत् पृष्ठं सप्तद्वीपाधिपः कटिम् ।
ऊरू माहिष्मतीनाथो जानुनी वल्लभो विभुः ॥
जङ्घे वीराधिपः पातु पातु पादौ मनोजवः ।
पातु सर्वायुधधरः सर्वाङ्गं सर्वमर्मसु ॥
सर्वदुष्टान्तकः पातु धात्वष्टककलेवरम् ।
प्राणादिदशजीवेशान् सर्वशिष्टेष्टदोऽवतु ॥
वशीकृतेन्द्रियग्रामः पातु सर्वेन्द्रियाणि मे ।
अनुक्तमपि यत् स्थानं शरीरेऽन्तर्बहिश्च यत् ॥
तत्सर्वं पातु मे सर्वलोकनाथेश्वरेश्वरः ।
वज्रात् सारतरञ्चेदं शरीरं कवचावृतम् ॥
बाधाशतविनिर्मुक्तमस्ति मे भयवर्जितम् ।
बध्वेदं कवचं दिव्यं न भेद्यं हैहयेशितुः ॥
विचरामि दिवारात्रौ निर्भयेणान्तरात्मना ।
राजमार्गे महादुर्गे मार्गे चौरादिसङ्कुले ॥
विषमे विपिने घोरे दावाग्नौ गिरिकन्दरे ।
संग्रामे शस्त्रसङ्घाते सिंहव्याघ्रनिषेविते ॥
गह्वरे सर्पसङ्कीर्णे सन्ध्याकाले नृपालये ।
विवादे विपुलावर्त्ते समुद्रे च नदीतटे ॥
परिपन्थिजनाकीर्णे देशे दस्युगणैर्वृते ।
सर्वस्वहरणे प्राप्ते प्राप्ते प्राणस्य सङ्कटे ॥
नानारोगजरावेशे विषादप्राप्तभूतले ।
मारीदुःस्वप्नपीडासु क्लिष्टे विश्वासघातकैः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शारीरे च महादुःखैर्मानसे च महाज्वरे ।
आधिव्याधिभये विघ्ने ज्वालोपद्रवकेऽपि च ॥
न भवेत्तु भयं किञ्चित् कवचेनावृतस्य मे ॥

आगन्तुकामानखिलान् सुरदस्युविलुम्पकान् ।
विनाशयेत्तद्दोर्दण्डसहस्त्रेण महारथः ॥

स्वकरोद्धृतनिर्भिन्नान् सहस्त्रशरखण्डितान् ।
राजचूडामणिः क्षिप्रं करोत्वस्मद्विरोधकान् ॥

खड्गसाहस्त्रदलितान् सहस्त्रमूषलार्दितान् ।
चौरादिदुष्टसत्त्वौघान् सहस्त्रारसहस्त्रभृत् ॥

कृतवीर्यसुतो राजा सहस्त्रभुजमण्डितः ।
अवतारो हरेः साक्षात् पालयेत् सकलं मम ॥

कार्त्तवीर्यार्जुनो नाम राजा बाहुसहस्त्रवान् ।
तस्य स्मरणमात्रेण हृतं नष्टञ्च लभ्यते ॥

यो भवेल्लोकरक्षार्थमंशाच्चक्रं हरेर्भुवि ।
तं नमामि महावीर्यमर्जुनं कृतवीर्यकम् ॥

सहस्त्रबाहुं सशरं सचापं
रक्ताम्बरं रक्तकिरीटकुण्डलम् ।
चौरादिदुष्टभयनाशनमिष्टदं तं
वन्दे महाबलविजृम्भितकार्त्तवीर्यम् ॥

कार्त्तवीर्य! महावीर्य! सर्वदुष्टविनाशन! ।
सर्वत्र सर्वदा तिष्ठ दुष्टान्नाशय पाहि माम् ॥

दक्षे पञ्चशतं बाणा वामे पञ्चशतं धनुः ।
यो बिभर्ति स पात्वस्मान् विषव्यालशताकुलान् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उत्तिष्ठ दुष्टदमन! सप्तद्वीपैकपालक!।
त्वमेव शरणं प्राप्तं सर्वतो रक्ष रक्ष माम्॥
उत्तिष्ठ किं त्वं स्वपिषि किं तिष्ठसि चिराय हि।
पाहि नः सर्वदा सर्वभयेभ्यः स्वसुतानिव॥
ये चौरा वसुहर्त्तारो विद्विषो ये च हिंसकाः।
अन्तरायकरा दुष्टाः पापका ये दुराशयाः॥
दुर्हृदो दुष्टभूपाला दुष्टा मान्याश्च पापकाः।
ये च कार्यविलोप्तारो ये खलाः परिपन्थिनः॥
सर्वस्वहारिणो ये च ये च मायाविनोऽपरे।
महाक्लेशकरा म्लेच्छा दस्यवो वृषलाश्च ये॥
ये महाशरदातारो वञ्चकाः शस्त्रपाणयः।
ये पापा दुष्टकर्माणो दुःखदा दुष्टबुद्धयः॥
व्याजकाः कुपथासक्ता ये च नानाभयप्रदाः।
छिद्रान्वेषरता नित्यं येऽस्मान् बाधितुमुद्यताः॥
ते सर्वे कार्त्तवीर्यस्य महाशङ्खवराहताः।
सहसा विलयं यान्तु दूरादेव विमोहिताः॥
ये दानवा महादैत्या ये यक्षा ये च राक्षसाः।
पिशाचा ये महासत्त्वा ये भूता ब्रह्मराक्षसाः॥
अपस्मारग्रहा ये च ये ग्रहाः पिशिताशनाः।
महालोहितभोक्तारो वेताला ये च गुह्यकाः॥
मनोबुद्धीन्द्रियजवाः स्फोटकाश्च महाज्वराः।
महाशना बलिभुजो महाकुणपभोजनाः॥
गन्धर्वाप्सरसः सिद्धा ये च देवादियोनयः।
डाकिन्यो घोनसाः प्रेताः क्षेत्रपाला विनायकाः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

महाव्याघ्रमहामेषमहातुरगरूपकाः ।
महापूजा महासिंहा महामहिषसन्निभाः ॥
ऋक्षवाराहशुनकरूपा वोलूकमूर्त्तयः ।
महोष्ट्रखरमार्जाररसर्पाणां विषमस्तकाः ॥
नानारूपा महासत्त्वा नानाक्लेशसहस्रदाः ।
नानारोगकराः क्षुद्रा महावीर्या महाबलाः ॥
वातिकाः पैत्तिका घोराः श्लैष्मिकाः सान्निपातिकाः ।
माहेश्वरा वैष्णवाश्च वैरिवंश्या महाग्रहाः ॥
स्कान्दा वैनायकाः क्रूरा ये च प्रमथसम्भवाः ।
महाशत्रुग्रहा रौद्रा महामारीमसूरिकाः ॥
ऐकाहिका द्व्याहिका त्र्याहिकाश्च महाज्वराः ।
चातुर्थिकाः पाक्षिकाश्च मासाः षाण्मासिकाश्च ये ॥
सांवत्सरा दुर्निवार्या ज्वराः परमदारुणाः ।
स्वाप्निकाश्च महोत्पाता ये च दुःस्वप्निका ग्रहाः ॥
कूष्माण्डा जृम्भका भौमा घोनसा निधिवञ्चकाः ।
भ्रामकाः प्राणहर्त्तारो ये च बालग्रहादयः ॥
दिवाचरा रात्रिचरा ये च सन्ध्यासु दारुणाः ।
प्रमत्ता अप्रमत्ता वा येऽस्मान् बाधितुमुद्यताः ॥
ते सर्वे हैहयेशस्य धनुर्मुक्तशरार्दिताः ।
सहस्रधा प्रणश्यन्तु भग्नसत्त्वबलोद्यमाः ॥
ये सर्पा ये महानागा महागिरिगुहाशयाः ।
कालव्याला महादंष्ट्रां महाजगरसंज्ञकाः ॥
अनन्तकुलिकाद्याश्च दंष्ट्राविषमहाभयाः ।
अनेन शतशीर्षाश्च खण्डपुच्छाश्च दारुणाः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

महाविषजलौकाश्च वृश्चिका रक्तपुच्छकाः ।
आशीविषाः कालकूटा महाहालाहलाह्वयाः ॥
जलसर्पा जलव्याला जलग्रहाश्च कच्छपाः ।
मासिका विषपुच्छाश्च ये चान्ये जलवासिनः ॥
जलजाः स्थलजाश्चैव नानाभेदशतोद्भवाः ।
ये च षड्बिन्दवो लूता भ्रामराः शुकपुच्छकाः ॥
स्थावरा जङ्गमाश्चैव कृत्रिमाश्च महाविषाः ।
गुप्तरूपा गुप्तविषा मूषिका गृहगोधिकाः ॥
अपस्मारविषा घोरा महोग्रविषसंज्ञकाः ।
येऽस्मान् बाधितुमिच्छन्ति शरीरप्राणनाशनाः ॥
ते सर्वे कार्त्तवीर्यस्य खड्गसाहस्रखण्डिताः ।
दूरादेव विनश्यन्तु प्रणष्टेन्द्रियसाहसाः ॥
मनुष्याः पशवो वृक्षा वानरा वनगोचराः ।
सिंहव्याघ्रवराहाश्च महिषा ये महामृगाः ॥
गजास्तुरङ्गा गवया रासभाः शरभा वृकाः ।
शुनकाः पिशुनाः शूद्रा मार्जारा विलयोनयः ॥
शृगालाः शशकाः श्येना गरुत्मन्तो विहङ्गमाः ।
भेरुण्डा वायसा गृध्रा हंसाद्याः पक्षिजातयः ॥
उद्भिज्जाश्चाण्डजाश्चैव स्वेदजाश्च जरायुजाः ।
नानाभेदकुले जाता नानाभावपृथग्विधाः ॥
येऽस्मान् बाधितुमिच्छन्ति सन्ध्यासु च दिवा निशि ।
ते क्षिप्रं कार्त्तवीर्यस्य गदासाहस्रचूर्णिताः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दूरादेव विनश्यन्तु विनष्टगतिपौरुषाः ।
ये चाक्षेपप्रदातारो द्वेष्टारो ये विदूषकाः ॥

कार्त्त्यर्यन्त्रप्रकर्त्तारः कूटा मायाविनोऽपरे ।
मारणोच्चाटनोन्मूलद्वेषमोहनकारकाः ॥

विश्वासघातका दुष्टा ये च स्वामिद्रुहो नराः ।
ये चाततायिनो दुष्टा ये पापा गोप्रहारिणः ॥

दाहोपघातगरलशस्त्रपातातिदुःखदाः ।
क्षेत्रवित्तापहरणबन्धनादिभयप्रदाः ॥

एते ये विविधाकारा ये चान्ये दुष्टजातयः ।
पीडाकराश्च सततं छिद्रमिच्छन्ति बाधितुम् ॥

ते सर्वे कार्त्तवीर्यस्य चक्रसाहस्त्रदारिताः ।
दूरादेव विनश्यन्तु क्षयं यान्तु सहस्त्रधा ॥

ये मेघा ये महावर्षा ये वाता याश्च विद्युताः ।
ये महाशनयो दीप्ता निर्घाताद्याश्च दारुणाः ॥

उल्कापाताश्च ये घोरा ये महेन्द्रायुधादयः ।
सूर्येन्दुकुजसौम्याश्च गुरुकाव्यशनैश्चराः ॥

राहुश्च केतवो घोरा नक्षत्राणि च राशयः ।
तिथयः संक्रमा मासा हायना युगनायकाः ॥

मन्वन्तराधिपाः सिद्धा ऋषयो योगसिद्धयः ।
श्रुतय ऋग्यजुःसामाथर्वणाद्याश्च वह्नयः ॥

ऋतवो लोकपालाश्च पितरो देवसंहतिः ।
विद्याश्चैव चतुःषष्टिभेदोत्था भुवनत्रये ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एते वै कीर्तिताः सर्वे ये चान्ये नानुकीर्तिताः ।
ते सन्तु नः सदा सौम्याः सर्वकालं सुखावहाः ॥

आज्ञया कार्त्तवीर्यस्य योगीन्द्रस्यामितद्युतेः ।
कार्त्तवीर्यार्जुनो धन्वी राजेन्द्रो हैहयेश्वरः ॥

दत्तात्रेयप्रियतमः सहस्त्रभुजमण्डितः ।
चापी खड्गी रथी वाणी तूणी चर्मी महाबलः ॥

सुभगः सुमुखः शान्तश्चक्रवर्त्ती गुणाकरः ।
दशास्यदर्पहारो वा लीलातृप्तः सुदुर्जयः ॥

दुष्टहा चौरदमनो राजराजेश्वरः प्रभुः ।
सर्वज्ञः सर्वदः श्रीमान् सर्वशिष्टेष्टदः कृती ॥

राजचूडामणिर्योगी सप्तद्वीपाधिनायकः ।
विजयी विश्वतो राज्ञां महामतिरलोलुपः ॥

देवविप्रप्रियो विद्वान् ब्रह्मगेयः सनातनः ।
माहिष्मतीपतिर्योद्धा महाकीर्त्तिर्महाभुजः ॥

सुकुमारो महावीरो मारीघ्नो मदिरेक्षणः ।
शत्रुघ्नः शाश्वतः शूरः शङ्खभृद्गोपिवल्लभः ॥

महाभागवतो धीमान् महाभयविनाशनः ।
असाध्यविग्रहो दिव्यभावो व्याप्तजगत्त्रयः ॥

सर्वशास्त्रकलाधारो विरजो लोकवन्दितः ।
वीरो विमलसत्त्वाढ्यो महाबलपराक्रमः ॥

विजयश्रीमयो नान्यो जितारिर्मन्त्रनायकः ।
चक्रभृत् कामदः कान्तः कामघ्नः कमलेक्षणः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भद्रवादप्रियो वैद्यो विबुधो वरदो वशी ।
जितेन्द्रियो जितारातिः महान् योऽनन्तविक्रमः ॥

चक्रभृत् परचक्रघ्नः संग्रामविधिपूजितः ।
महाधनो निधिपतिर्महायोगी गुरुप्रियः ॥

योगाढ्यः सर्वरोगघ्नो राजिताखिलभूतलः ।
दिव्यास्त्रभृदमेयात्मा सर्वगोप्ता महोज्ज्वलः ॥

सर्वायुधधरोऽभीष्टप्रदः परपुरञ्जयः ।
योगसिद्धो महाकायो महावृन्दशताधिपः ॥

सर्वज्ञाननिधिः सर्वसिद्धदानकृतोद्यमः ।
इत्यष्टशतनामोत्था मूर्त्तयो दशदिक्पतेः ॥

सम्यग् दश दिशो व्याप्य पालयन्तु च मां सदा ।
मनःसौख्यमसम्बाधमारोग्यमपराजयः ॥

दुःखहानिररिघ्नश्च प्रजावृद्धिः सुखोदयः ।
वाञ्छाप्तिरिति कल्याणमवैषम्यमनामयम् ॥

अनालस्यमभीष्टञ्च मृत्युहानिर्बलोन्नतिः ।
भयहानिर्यशःकान्तिर्विद्याबुद्धिमहोच्छ्रितिः ॥

अनष्टद्रव्यता चैव नष्टस्य पुनरागमः ।
दीर्घायुष्ट्वं मनोलाभः सौकुमार्यमभीप्सितम् ॥

अप्रधृष्टमनल्पत्वं महासामर्थ्यमेव च ।
सन्तु मे कार्त्तवीर्यस्य हैहयेन्द्रस्य कीर्त्तनात् ॥

य इदं कार्त्तवीर्यस्य कवचं पुण्यवर्द्धनम् ।
सर्वपापप्रशमनं सर्वोपद्रवनाशनम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सर्वशान्तिकरं गुह्यं समस्तभयनाशनम् ।
विजयार्थप्रदं नृणां सर्वसम्पत्प्रदं शुभम् ॥
श्रृणुयाद्वा पठेद्वापि पूजयेद्वापि पुस्तकम् ।
नित्यं शिरसि यो धत्ते सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥
मुच्यते सर्वदुःखैस्तु सर्वत्र विजयी भवेत् ।
मारीचौरादिपीडाद्यैर्न कदाचित् प्रबाध्यते ॥
पठतः प्रातरुत्थाय दुःस्वप्नादि विनश्यति ।
लभते वाञ्छितानर्थान् पूज्यते त्रिदशैरपि ॥
शय्यातलगतो रात्रौ य इदं कवचं पठेत् ।
न तस्य तस्करारातिदुःस्वप्नादिकृतं भयम् ॥
चौरैर्यदा हृतं पश्येत् पश्चादिधनमात्मनः ।
सप्तवारं तदा जप्त्वा निशि पश्चिमदिङ्मुखः ॥
सप्तरात्रेण लभते नष्टद्रव्यं न संशयः ।
सप्तविंशतिधा जप्यात् प्राचीदिग्वदनो यदि ॥
तदा देवासुरनिभं परचक्रं निवारयेत् ।
विवादे कलहे घोरे पञ्चधा यः पठेदिदम् ॥
विजयो जायते तस्य न कदाचित् पराजयः ।
सम्यग् द्वादशधा रात्रौ प्रजपेद् बन्धमुक्तये ॥
त्रिदिनान्निगडग्रस्तो मुच्यते नात्र संशयः ।
अनेनैव विधानेन सर्वसाधनकर्मणि ॥
असाध्यमपि सप्ताहात् साधयेन्मन्त्रवित्तमः ।
यात्राकाले पठित्वेदं मार्गे गच्छति यः पुमान् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

न तस्य चौरव्याघ्राद्यैर्भयं स्यात् परिपन्थिभिः ।
नित्यं गृहगतो जप्त्वा कल्याणैः परिपूर्यते ॥
न भयं जायते तस्य दुष्टसत्त्वादिभिः क्वचित् ॥

सर्वरोगप्रपीडासु त्रिधा वा पञ्चधा पठेत् ।
स रोगमृत्युवेतालभूतप्रेतैर्न बाध्यते ॥

जगन्नासेचनं कुर्याज्जलेनाञ्जलिना तनौ ।
न चासौ विषकृत्यादिरोगस्फोटैः प्रबाध्यते ॥

त्रिसन्ध्यं यः पठेदेतत् षणमासं विजितेन्द्रियः ।
कालमृत्युमपि प्राप्तं जीयान्नास्त्यत्र संशयः ॥

पठतः कवचञ्चेदं विषं नाक्रमते तनौ ।
न जाड्यान्धत्वमूकत्वं नोपसर्गभयं क्वचित् ॥

विंशत्या चोक्तविधिना ध्यात्वा देवं तदात्मकम् ।
मन्त्री गुरुप्रसादाप्तं मन्त्रराजं जपेत् पुनः ॥

कवचेनावृतो भूयो मन्त्रध्यानं समाचरेत् ।
आदौ सम्बोधनं कुर्यात्तन्नामध्यानपूर्वकम् ॥

चतुरश्चक्रमन्त्राणामुच्चरेद्बीजपूर्वकान् ।
कृत्वान्ते चैव मन्त्राणामुच्चरेद्बीजपूर्वकान् ॥

शरीरे न्यासमेवं हि यः करोति समाहितः ।
स यथोक्तं लभेत् सद्यः फलं वज्रतनुर्भवेत् ॥

यथातथेदं कवचं कस्यचिन्न प्रकाशयेत् ।
गोपनीयं प्रयत्नेन शिवस्य वचनं यथा ॥

सुभक्ताय सुशिष्याय दद्यात् सर्वस्वदायिने ।
साधकानां हितार्थाय यदुक्तं चन्द्रमौलिना ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कार्त्तवीर्यस्य कवचं यदुक्तं वै मया तव ।
तेन संवीक्षितो देवि ! कालेनापि न जीर्यते ॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन कवचं धारयेत् सुधीः ।
कार्त्तवीर्यः खलद्वेषी कृतवीर्यसुतो बली ॥

सहस्त्रबाहुः शत्रुघ्नो रक्तवासा धनुर्द्धरः ।
रक्तगन्धो रक्तमाल्यो राजा स्मर्त्तुरभीष्टदः ॥

द्वादशैतानि नामानि कार्त्तवीर्यस्य यः पठेत् ।
सम्पदस्तस्य जायन्ते जनास्तस्य वशे सदा ॥

।। इत्युड्डामरेश्वरतन्त्रे कार्त्तवीर्यार्जुनकल्पे उमामहेश्वरसंवादे कार्त्तवीर्यार्जुनकवचं नामाष्टाशीतितमः पटलः समाप्तः ।।

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां चतुर्थे काम्यकाण्डे प्रशाखाकथनं नाम तृतीयः परिच्छेदः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

।। अथ चतुर्थः परिच्छेदः ।।

अथ कुक्कुटप्रयोगः

फेत्कारिणीतन्त्रे द्वितीयपटले—

अथ वक्ष्ये कुक्कुटानामाद्यमन्त्रवरं तथा ।
जगतामुपकारार्थं क्षपणैकगुरुर्यथा ॥

नान्तं षष्ठस्वरपरिगतं बिन्दुमत् कुक्कुटाख्यं
वीप्सैतत्त्वां पुनरपि पदं वीप्सितं पूर्वकं तत् ।

नान्तं भूतस्वरपरिगतं वेत्ति मन्त्रोऽयमुक्तः
स्यादायुः श्रीविभवसुखसौभाग्यसम्पत्प्रदायी ॥

प्रोक्तः पञ्चदशार्णोऽयं मन्त्रः कुक्कुटदैवतः ।
स सर्वदेवतातेजःशक्तिबृंहितविग्रहः ॥

क्षीरोदधिमध्यगते द्वीपवरे कनकरत्नमयभूमौ
अनवरतसिकतामुक्तामणिमृदुपवनसुशीतले रम्ये ।

तत्र समुत्थितममलं विपुलतरं कलितवररत्नफलजातं
हैमं तालमहीजं बहुमणिविलसद्विचित्रपत्रवरम् ॥

तं पुनरधितिष्ठितं ध्यायेदखिलोज्ज्वलाङ्गमतिशोभम् ।
चूडाशोभितवक्त्रं कुक्कुटमतितीक्ष्णनखचरणम् ॥

वक्त्रं यस्य षडाननो गिरिसुता यस्योदरं कालहा
पृष्ठं यस्य च बर्हिकुक्कुटमुखौ पादौ च वक्रेतरौ ।

पक्षौ यस्य सुरद्रुमौ मणिमयौ या शृङ्खलाबन्धनी
कामाकर्षकरी करोतु स तु नः सर्वानसौ कुक्कुटः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

गौरीहस्तारविन्दे त्वनिशमधिवसन् षण्मुखारूढकामः
सर्वालङ्कारदीप्तः प्रचलितचरणः पक्षविक्षेपदक्षः ।
हेमाभो रत्नचञ्चुमणिमयविलसद्वृत्तकण्ठः सुरूपः
पायान्नस्ताम्रचूडः सकलजनरतः सर्वसिद्धिप्रदाता ॥

सर्वप्रियः सागरमध्यरत्न-
द्वीपस्य तालाग्रनिवासिकुक्कुटः ।
विद्याभिरामोऽखिलभूषणाढ्यो
वशीकरोत्याशु सुसेवितो नरैः ॥

अमुष्य पूर्वसेवार्थमेकलिङ्गे शिवालये ।
देवस्य महतीं पूजां कृत्वा आसीन उदङ्मुखः ॥
पर्वताग्रे नदीतीरे वृषशून्यशिवालये ।
पश्चिमद्वारसंयुक्ते कुर्यान्मन्त्रपुरस्क्रियाम् ॥
गुरुं प्रणम्य शिरसा आसनं परिकल्पयेत् ।
करशुद्धिं देहशुद्धिं तालत्रयमथाचरेत् ॥
दिग्बन्धनं कारयेत् पश्चाद् विद्यामन्त्रेण तत्परः ।
प्राणायामत्रयं पश्चात् प्रणवेन तु कल्पयेत् ॥
मातृकां विन्यसेत् पूर्वं पश्चान्न्यासं समाचरेत् ।
पक्षिमन्त्रस्य प्रथमं हृन्मन्त्रं तं विनिर्दिशेत् ॥
द्वितीयपदमुच्चार्य शिरसैव तु योजयेत् ।
वां शिखायाञ्च विन्यस्य वर्मपक्षितृतीयकम् ॥
तुरीयपदमुच्चार्य नेत्रे च विनियोजयेत् ।
पुराभ्याञ्चास्त्रसंयुक्तमङ्गषट्कं विधीयते ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नमः स्वाहा वषट् हुञ्च वौषट् फट् च क्रमान्न्यसेत् ।
पुमादिवान्तवर्णांश्च क्रमशो विन्यसेत् सुधीः ॥
ललाटे बिन्दुमध्ये च चक्षुःश्रवणयोरपि ।
नासाविवरयोश्चैव आस्ये कण्ठे तथा हृदि ॥
जठरे नाभिदेशे च लिङ्गे गुह्ये च विन्यसेत् ।
नमोऽन्तेन तु मन्त्रेण मूर्ध्नादिव्यापकं न्यसेत् ॥
एवं विन्यस्तदेहस्तु ध्यायेद्वह्निशिवात्मकम् ।
मनसा देवमभ्यर्च्य षोडशैरुपचारकैः ॥
विज्ञाप्यावाह्य यागेन देवं सन्तोष्य यत्नतः ।
ध्यात्वा कुक्कुटदेवञ्च जपेद्भानुसहस्रकम् ॥
तावच्छतं तर्पयित्वा पुरश्चर्या कृता भवेत् ।
वश्याकर्षणविद्वेषस्तम्भनोच्चाटनादिकम् ॥
कर्माणि कुर्यादिष्टानि मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् ॥

आलिख्य मन्त्रेण विदर्भितं तत्
साध्याह्वयं तालवरस्य पत्रे ।
प्राणान् प्रतिष्ठाप्य शतं तथाष्टौ
जप्त्वा धृतञ्चेत् शरणं प्रयाति ॥

ताम्बूलं यद्यष्टोत्तरसहस्रं जप्त्वा दत्तं भुक्त्यै यस्याः ।
वश्या नित्यं प्रत्युपदेशाद्दास्यत्यर्थान् प्रार्थितभोगान् ॥

मन्त्रं जपन्नथ पञ्चकमलं यः
कनकाह्वयमङ्गपञ्चयुक्तम् ।
भक्ष्यभोज्यविधिषु प्रतियोज्यं
सास्य याति वशगा मरणान्तम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मूलं तस्य च मूलकेन सहितं चित्ताह्वयस्य त्वचं
पुष्पं बीजसवीर्यहस्तिकुसुमं स्वर्णासिकान्तर्जलम् ।
पत्रं रोहिणमङ्गपञ्चकमलं तद्भाण्डयुक्तं मिथो
दत्तं वा पुरुषस्य तद्धृतमिदं वश्याङ्गना मन्मथैः ॥

अष्टोत्तरशतं जप्त्वा हयमारप्रसूनकम् ।
सप्तरात्रौ क्षिपेद् यस्य मूर्ध्नि सास्य वशीभवेत् ॥

हयमारं करवीरम्।

भूर्जे साध्यविदर्भितं मनुमिमं संलिख्य कौलालिकी
मृत्स्नाकल्पितपुत्तली हृदि कृता प्राणान् प्रतिष्ठाप्य च ।
जप्त्वा सप्तदिनं त्रिसन्ध्यमथ तामालोड्य भाण्डीरसै-
र्लिम्पेद्वश्यमवश्यमेव भविता चान्येषु जन्मस्वपि ॥

भाण्डी भार्गी।

अष्टोत्तरशतं जप्त्वा समूलकाण्डां कृताञ्जलिः शिरसा ।
धारयति सर्वलोकप्रियो भवेन्नियतमेव मन्त्रिवरः ॥

कृताञ्जलिर्लज्जावती। तच्छतमखवल्लीलक्ष्मीपुष्पाणि धारयेदेवं समुदाभद्रकविष्णुप्रियाश्च मूषली स मन्त्रजापेन। मधुकं दूर्वां सहाञ्चैव यथाधृतं शिरसा। सा तथैवैकं स्वर्गलोककल्याणनयनसमर्थकम्। का कथा मनुष्यलोकेषु दशरविवसुरुद्रमनुषु। अष्टवाक्षिविश्वद्रोगभागे अञ्जल्यादि क्रमशः। संयोज्यादशकमखिलवश्यकरम्। प्रत्येकं शतमष्टौ जप्त्वा संयोज्य दशकमपिष्ट्वा गुटिकीकृत्य सहस्राष्टकं जप्त्वा गुटिकया रचिता तिलकक्रिया सुरनारीनरलोकरञ्जनादिकं कपिलाघृतदीपितया तत्तच्चूर्णगर्भया वर्त्या कज्जलमुद्धृतमिव तत्कर्पूरयुतं सहस्रं परिजप्तम्। दिनमनु-दिननयनयुतं कुर्यादखिललोकमवश्यवश्यकरम्। एते वश्याप्रयोगाः।

आत्मानं कुक्कुटं ध्यात्वा स्वकीयगणशक्तया ।
साध्यां शृङ्खलया कण्ठे बध्वा स किमनुव्रजेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सहस्त्रमर्द्धरात्रे तु रात्रित्रयमतन्द्रितः ।
तुरीयकुक्कुटस्यान्ते साध्यनाम स्वकर्म च ॥
जपेत् संयोज्य वश्यादिकार्येषु सकलेष्वपि ।
यामारभ्य जपेदेनं योषितं सा मदालसा ॥
बिभ्रत् सदार्द्रवसना मदनाकुलचेतना ।
उत्फुल्लगुह्यजघना शिथिलांशुकभूषणा ॥
चलत्पादप्रविन्यासा स्फुरद्रोमाञ्चकञ्चुका ।
कामानलोष्णनिःश्वासा शोभिताधरपल्लवा ॥
विकीर्णकेशपाशासौ वेपिता घूर्णितेक्षणा ।
रचिताञ्जलिरायाति स्वयमस्यालयं निशि ॥
साध्याह्वानविदर्भितं मनुमिमं ताम्बूलपत्रोदरे
लेखन्या प्रविलिख्य कर्मसहितं प्राणान् प्रतिष्ठाप्य च ।
जप्त्वाष्टौ शतमर्कदुग्धजनिता दीपे त्रिरात्रान्तरे
गुप्तं दीपशिखाग्निना स्वयममुं वश्योर्वशी चाश्रयेत् ॥
भूर्जे मन्त्रममुं विलिख्य सकलं साध्याह्वयासम्पुटं
प्राप्तप्राणमथाष्टकोत्तरशतं जप्तं त्रिरात्रं पुनः ।
क्षौद्रक्षीरघृतेष्विदं पृथगपि प्रक्षिप्य मन्त्रं जप -
न्नाकर्षत्यचिरादभीष्टवनितां नागादिलोकादपि ॥
आलिख्यैव शरावके मनुमिमं तन्नामकर्मान्वितं
रात्रौ रोचनया प्रणीतपवनं जप्त्वा च साष्टौ शतम् ।
तस्या नाभिमुखाङ्गजन्मभवनं सन्तापयन् खादिरे
वह्नौ चैतमनङ्गवेगविवशा या वा समायाति च ॥
नाभिमात्रजले स्थित्वा साध्यनामविदर्भितम् ।
जपेत् सहस्त्रं त्रिदिनमिष्टामाकर्षयेद् ध्रुवम् ॥

।। इत्याकर्षणम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कपिरोमहिङ्गुदार्वीखरचर्माणि चूर्णयेत् ।
तच्चूर्णं मन्त्रसञ्जप्तं नामकर्मविदर्भितम् ॥
त्रिसहस्रं पुनस्तेन स्निग्धयोरन्तरात्मनोः ।
धूपैरतीव विद्विष्टौ स्निग्धावपि विभिद्यतः ॥
तालपत्रे लिखेन्मन्त्रं नामकर्मविदर्भितम् ।
कृतप्राणप्रतिष्ठान्तं प्रजप्तं त्रिसहस्रकम् ॥
विषलिप्तं द्विधा कृत्वा निखनेत् सिन्धुतीरयोः ।
स्निग्धयोराशु विद्वेषः स्यादुमेशानयोरपि ॥

सिन्धुतीरयोः नद्युभयतीरे ।

उलूककाकयोः पक्षौ गृहीत्वा मन्त्रवित्तमः ॥

मन्त्रे आलिख्य वै शरावे निशायाञ्च साध्याक्षरसम्पुटितं मन्त्रं स्थापितपवनं सहस्रजप्तं चतुष्पथे निखनेत्। स्तम्भनमेतदवश्यं भविता जगताञ्च नात्र सन्देहः। स्थापितपवनं कृतप्राणप्रतिष्ठम्। कृत्वा प्रतिकृतिमथवा श्मशानाङ्गारकेशशववसनजां सपदि सम्यगधिष्ठितपवनां हृद्गतनाम्नीं समन्त्रललाटां वसनाधिष्ठितपवनां सहस्रजप्तां प्रतिष्ठितप्राणाम्। बन्धनं प्रति तीक्ष्णतरं स्तम्भनमतितीक्ष्णाम्बुनिक्षिप्तम्।

लिखितमन्त्रचितामयकीलकं
सहितकर्म सनाम समारुतम् ।
कृतजपं त्रिसहस्रकसंख्यया
पथि खनेदथ याननिवारणम् ॥
विहितनिम्बतरौ रिपुनामयुतं
मनुमिमं निशया कृतनामकम् ।
नवसहस्रजपादिषु साधितं
पथि खनेत् परसैन्यनिरोधनम् ॥

॥ इति स्तम्भनम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अङ्गारकं पितृभुवो रिपुनैधनर्क्षे
जप्त्वा विनिर्मितमिदं पितृभूगताग्नौ।
दग्ध्वा च तद्भसितमिश्रितमात्रशत्रो -
रालिख्य नाम मनुकर्मयुतं स्वमूर्ध्नि ॥

क्षिप्रं स चालयति चाष्टसहस्त्रजप्तं
जप्त्वा शिवे कुजदिने सचतुर्दशीके ।
सहस्त्रजप्तं निखनेद् द्विषां गृहे
द्वारे तदुच्चाटनमाशु जायते ॥

निरस्य काकनिलयं पितृभूगताग्नौ
दग्ध्वा च तद्भसितमिश्रितमन्त्रिशत्रोः ।
आलिख्य नाम मनुमर्मयुगस्य मूर्ध्नि
प्रोच्चाटयेच्चाष्टसहस्त्रजप्तम् ॥

जप्त्वा शिवे कुजदिने सचतुर्दशीके
कर्माह्वयाढ्यमनुना त्रिसहस्त्रजप्तम् ।
दत्तं विधाय रिपुमूर्ध्नि विनिक्षिपेच्च
प्रोच्चाटयेद्रिपुमसौ द्रुतमाशु चैतत् ॥

श्मशानजे चेले वा रिपुनामकर्म-
संयुक्तं मन्त्रपञ्चसहस्त्रजप्तम्।
द्वारि क्षिपेदमुकामुकस्य शत्रो-
रुच्चाटयेत् सप्तदिनान्तराले ॥

कीलं चिताकाष्ठमयञ्च मन्त्री
कर्मान्वितं चाष्टसहस्त्रसंख्यम् ।
मन्त्रेण जप्तं निखनेदराति-
गेहे तमुच्चाटयति क्षणेन ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उन्मत्तरसालोचितामसीसकारूपक्षणविधिना ।
कारस्करफलकान्तमनुं लिखेत् कर्मनामसम्पुटितम् ॥
स्थाप्य प्राणानस्मिन् द्विषतोऽष्टविषानुलिप्तसंसिद्धम् ।
तत्रैव सहस्रजप्तं श्मशानदेशे चतुष्पथे वापि ॥
निखनेदरिभवने तदष्टमर्क्षे रिपोः क्षिप्तम् ।
देशान्तरमथवाऽसौ यास्यति लोकान्तरं सदा रोगी॥

।। इत्युच्चाटनम् ।।

मन्त्रं साध्यस्य नाम प्रतिपुटितमथालिख्य तालस्य पत्रे
पुत्तल्यां तन्निधायार्पितपवनमथो जप्तमष्टौ सहस्रम् ।
रात्रावुन्मत्तदीप्ते पितृवनजनिते तीक्ष्णतैलेन लिप्तं
छित्वा छित्वा निशार्द्धे त्रिदिनपरिमिते मोहयेन्मारयेद्वा ॥

मध्यार्कवृक्षकृतरूपमधिष्ठितेन
जप्तं सहस्रमपि कीलयति श्मशाने ।
मन्त्रेण दारयति साधितमन्त्रमङ्गं
यद्यद्रिपोरपि विनश्यति तत्तदङ्गम् ॥

वैरिप्रस्रवमृत्तिकापदरजःसंयुक्तचक्रीमृदा
कृत्वा पुत्तलिकाञ्च नाम हृदये शीर्षे पदे वा लिखेत् ।
अङ्गारैः पितृभूगतैर्मनुमिमं तन्नामकर्मान्वितं
तस्य न्यस्य हृदीदमाशु पवनं जप्यात् सहस्रत्रयम् ॥

सञ्छित्त्वैवमखण्डितेन शतधा शस्त्रेण तां पुत्तलीं
याम्याशाभिमुखो दिनानि दशभिर्दीप्ते श्मशानानले ।
तैलं तीक्ष्णतरं निषिच्य जुहुयाद् नैधन्य-ऋक्षेऽथवा
मन्त्री प्रेतपतेः पुरं द्रुतमसौ यास्यत्यरातिर्ध्रुवम् ॥

नैधन्य-ऋक्षे शत्रोर्वधतारायाम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अङ्गारवारे कुलिकोदये रिपो-
रालिख्य पत्रे प्रतिमां प्रतिष्ठिताम् ।
प्राणान् प्रतिष्ठाप्य विषानुलिप्तां
श्मशानभूमौ जुहुयाद्विनश्येत् ॥

रिपोः प्रतिकृतिं कृत्वा गोमयेन च तद्धृदि ।
तालपत्रे समालिख्य मनुमाख्याविदर्भितम् ॥

विन्यस्य तत्प्रतिकृतेः स्थाप्योपरि च राजतम् ।
मृण्मयं वा घटं सम्यग् गोमयेन च पूरितम् ॥

तत्रापि निक्षिपेन्मन्त्रं लिखिताख्यपुटं बुधः ।
वैरिप्राणान् प्रतिष्ठाप्य तस्मिन् गोमयवारिणि ॥

त्रिसन्ध्यं प्रजपेत्तस्मिन् छायायामाद्भविष्यति ।
दृष्ट्वा तां गोमयजले रिपुच्छायां समाहितः ॥

अस्त्रेण छेदयेदङ्गं यस्य यद्यदभीप्सितम् ।
तत्तद्विनश्यति रिपोः सप्ताहान्नात्र संशयः ॥

हृदयोदरकण्ठेषु छिन्नेषु भविता मृतिः ।
शिरोरोगो भवेत्तस्य व्रणे शस्त्रेण मस्तके ॥

शुण्ठी हिङ्गु च चित्रकं मरिचं रोहिपिप्पली ।
मन्दीवधूमयूरकल्पं प्रोक्तमेतद्विषं बुधैः ॥

कारस्करमामलकीमौडुम्बरजम्बूखदिरकृष्णा च ।
वंशपिप्पलनागौ रोहिणमलिनासनभ्रुमालिकाः ॥

अरिष्टबिल्वविकङ्कतकदम्बवकुलत्वक्संज्ञाः ।
वञ्जुलपनसार्कशमीकदम्बनिम्बप्रकाशमूलञ्च ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततः सहस्रमनुमादराद् जपति यः स रमाभवनं भवेज्जपविधौ कपिमांसीकुसुमैः। सिद्धजपे तु कुक्कुटमन्वहम्।

अष्टोत्तरं मनुमिमं प्रजपेत् सहस्रं
ध्यायेन्महेशमनुकुक्कुटरूपकण्ठम्।
पञ्चार्चितोऽस्य भवनञ्च मनोरथाद्यै-
रापूर्यते बहुविधैरपि वत्सरेण॥

नित्यं प्रत्युषसि प्रतीतमनसा पादेन भूधारिणा
रत्नान्येव समन्ततः स्वपुरतः पर्याक्षिपन्तं मुहुः।
ध्यात्वा कुक्कुटमीशरूपमथवा भूत्यैव माया स्वयं
भक्त्या यः प्रजपेदुपेन्द्रमितरं प्राप्येन्दिरां लक्षयेत्॥

तत्त्वेन खण्डीकृततालवृत्तां
क्ष्मां छादयेत्तां फलरत्नखण्डैः।
ध्यात्वा मनुं स्वं नयने जपेद् यो
विद्विष्टमाखण्डलवत् समेति॥

दोधूयमानो निजपक्षपत्रवत्
पतत्परार्द्धं बहुमूल्यरत्नम्।
ध्यात्वा मुनिर्नियतमेव मनुं प्रजप्य
प्रौढां श्रियं भृशमवाप्स्यति रत्नपूर्णाम्॥

भूमौ काञ्चनमृत्तिकापदरजोराजीं किरन्तं मुदा
कूजन्तं चरणेन धान्यनिचयानाकीर्य चञ्चादिना।
सञ्चिन्त्योज्ज्वलताम्रचूडमरुणं किञ्चित् समाकुञ्चित-
ग्रीवं यः प्रजपेदमुष्य भवनं धान्यादिभिः पूर्यते॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दशौषधदग्धभसितमनुनामुना
कृतजपं निशि वसाधृतम् ।
दुरितरोगविषभूतभयापहं
भजतां वशीकरणमतीव रमाकरम् ॥

मनुना तण्डुलमनुना ।

स्थलजेन्धनचर्मभसितं त्रिधा विधिवत्
सहस्त्रजप्तमभिरक्षति चाखिलम् ।
भूर्जपत्रमभिलिखितनाममात्रकं
नरमाशु रक्षति धृतं जपान्वितम् ॥

सहस्त्रजप्तं तद्वत् कुक्कुटं यो वेत्ति सोऽसौ ।
कुक्कुटसङ्घान् स्वकीयान् युद्धे जेष्यति क्षिप्रम् ॥
स्मृत्वा सहस्त्रमपि सञ्चिन्त्य कुक्कुटं जपेत् ।
जेष्यति सपदि रणे स्वभटे चरणायुधैः समायातः ॥

बहुना किमत्र मनुना लिखितं
परिवाञ्छितं सपदि साध्यतरम् ।
अचिरेण तस्य भवने जपतो
वसतिं प्रयाति कमला विमला ॥

इति जपनिरतानां कुक्कुटं लक्षयित्वा
क्षपणकमुनिराह क्षिप्तभूतारिपक्षः ।
दुरितनिवहपक्षक्षेपकः सर्वभक्ष्यः
प्रणतसुजनरक्षी वीक्षितानां स्वपक्षः ॥
निखिलमभिमतानामर्थिनां कल्पवृक्षः
सुरवरनरनारीरञ्जनाकृष्टिदक्षः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अनन्तं बिन्दुसंयुक्तं पुङ्कोलिद्वितयं ततः ।
वां शक्तिश्चाथ पुङ्कोलियुगलं विलिखेत्ततः ॥
वुकारं वरुणारूढमनन्तं वासबिन्दुकम् ।
क्रोशन्तमुद्धरेन्मन्त्रं कुक्कुटं सुमनोहरम् ॥

।। इति कुक्कुटप्रयोगः ।।

अथोच्छिष्टचाण्डालिनीप्रयोगः। तत्रैव षष्ठपटले, श्रीपार्वत्युवाच—

सूचिता मे पुरा शम्भो! मन्त्रा नैकविधास्त्वया ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि देवीमुच्छिष्टपूर्विकाम् ॥

शम्भुरुवाच—

श्रृणु देवि! वरारोहे! देवीं तां कथयाम्यहम् ।
यस्या विज्ञानमात्रेण भवेद्विद्यामयो नरः ॥
[आँ पूँ कोलि पूँ कोलि वाँ ह्रीं पूँ कोलि विगल चुँ वाँ हुँ हुँ]

श्रीदेव्युवाच—

को विधिः किं फलं चास्या मयि विद्यास्वरूपतः ।
कथ्यतां देव! यत्नेन रहस्येन निवेदितम् ॥

शम्भुरुवाच—

श्रृणु देवि! विधिं वक्ष्ये फलञ्चोच्चाटनादिकम् ।
विषञ्च स्थावरं देवि! विद्याभावान्निहन्ति च ॥
अथान्यत् सम्प्रवक्ष्यामि देवीं गुह्यतमां प्रिये! ।
उच्छिष्टपूर्विकां देवीं मातङ्गीं सर्वसिद्धिदाम् ॥
सर्वपापहरां देवीं सर्वदोषविवर्जिताम् ।
यया विज्ञातया नैकाः क्षयं गच्छन्ति चापदः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स्थावरं जङ्गमञ्चैव कृत्रिमं जङ्गमं तथा।
विषं जयति देवेशि! स्थावराङ्गसमाश्रितम्॥

इयं विद्या पराविद्या सर्वपापविनाशिनी।
स्वर्गदा मोक्षदा चैव राज्यसौख्यफलप्रदा॥

इयं देवी मया पूर्वं साधिता विषवर्जिता।
सकृदुच्चारिता विद्या ब्रह्महत्याविशोधनी॥

सर्वपापविहन्त्रीयं सर्वसौभाग्यदायिनी।
यद्युच्छिष्टमुखो भूत्वा स्मरेद्देवीं कदाचन॥

तदाचान्तो भवेद्देवि! विनैवाचमने कृते।
दुर्भगा सुभगा नूनं दुःखिता सुखिता भवेत्॥

वन्ध्यापि लभते पुत्रं शतहायनजीवितम्।
निर्धनो धनमाप्नोति मूर्खो विद्यामवाप्नुयात्॥

यां यां प्रार्थयते सिद्धिं हठात्तां तामवाप्नुयात्।
विधानं ह्यत्र वक्ष्यामि शृणु देवि! मनोरमे!॥

भोजनानन्तरं देवि! विनैवाचमने कृते।
बलिं दत्त्वा प्रथमतो मूलमन्त्रेण साधकः॥

ततो मन्त्रं जपेद्ध्यात्वा देवीं तामिष्टसिद्धये।
मन्त्रं शृणु महादेवि! यथावत् कथयामि ते॥

नम उच्छिष्टपूर्वन्तु तथा चाण्डालिनीति च।
सुमुखी च ततो देवी कीर्त्तयेत्तदनन्तरम्॥

महापिशाचिनि तस्माल्लज्जाबीजमतः परम्।
नादबिन्दुसमायुक्तं ठकारद्वितयं पुनः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सविसर्गं महादेवि! सर्वसिद्धिप्रदायकम्।
न तिथिर्न च नक्षत्रं नोपवासो विधीयते॥
नाङ्गन्यासकरन्यासौ न वर्णन्यास ईरितः।
नारिदोषो न वा विघ्नं नाशौचं नियमो न च॥
यस्य तिष्ठति मन्त्रोऽयं न स विघ्नैरवाप्यते।
ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि यथावज्जगदीश्वरि!॥
शवोपरि समासीनां रक्ताम्बरपरिच्छदाम्।
रक्तालङ्कारसंयुक्तां गुञ्जाहारविभूषिताम्॥
षोडशाब्दाञ्च युवतीं पीनोन्नतपयोधराम्।
कपालकृतकाहस्तां परमज्योतिरूपिणीम्॥
बालदक्षिणयोगेन ध्यायेन्मन्त्रविदुत्तमः।
उच्छिष्टेन बलिं दत्त्वा जपेत्तद्गतमानसः॥
उच्छिष्टेनैव कर्त्तव्यो जपोऽस्याः सिद्धिमिच्छता।
उच्छिष्टं जपमानस्य जायन्ते सर्वसिद्धयः॥
अपरञ्च प्रवक्ष्यामि श‍ृणु देवि! फलप्रदम्।
होमं सन्तर्पणञ्चास्याः सहसा कार्यसिद्धये॥
स्थण्डिले मण्डलं कृत्वा चतुरस्त्रं समाहितः।
पूजयेन्मण्डलं देवि! मूलमन्त्रेण मन्त्रवित्॥
ततो देवीं समाधाय वह्निरूपां व्यवस्थिताम्।
देवीं ध्यात्वा चरेद्धोमं दधिसिद्धान्नतण्डुलैः॥
सहस्त्रैकं विधानेन राजा भवति वश्यगः॥
मार्जारस्य तु मांसेन यो देव्यै होममाचरेत्।
स प्राप्नोति परां विद्यां सर्वशास्त्रवशीकृताम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कुर्यात्तु छागमांसेन होमं मधुसमन्वितम् ।
सहस्त्रैकं विधानेन भवन्ति धनसिद्धयः ॥

विद्याकामश्चरेद्धोमं शर्करामधुपायसैः ।
पुनस्तस्य भवन्त्येव सिद्धविद्याश्चतुर्दश ॥

रजस्वलाया वस्त्रेण मधुना पायसेन च ।
होमं कृत्वा महादेवि! त्रैलोक्यं वशमानयेत् ॥

नागवल्ल्या चरेद्धोमं मधुना सह सर्पिषा ।
अयुतैकं विधानेन सिद्धविद्या भवेद् ध्रुवम् ॥

सद्यो मार्जारमांसेन घृतेन मधुना सह ।
चाण्डालिकेशयुक्तेन भवेदाकर्षणं ध्रुवम् ॥

शशकस्य तु मांसेन मधुनालोडितेन तु ।
कृत्वा होममवाप्नोति विद्यां वित्तं वराः स्त्रियः ॥

धुस्तूरार्कस्य योगेन चितावह्नौ तु मन्त्रवित् ।
कोकिलाकाकपक्षैश्च होमः शत्रून् विनाशयेत् ॥

उच्चाटनाय शत्रूणां होमं कुर्याच्च मन्त्रवित् ।
पूर्वोक्तेन विधानेन चिताकाष्ठहुताशने ॥

उलूककाकपक्षाभ्यां कृत्वा होमं निरन्तरम् ।
वेधयेच्छत्रुमन्योन्यं कलहाकुलमुद्धृतम् ॥

उलूकपक्षहोमेन गर्भपातो वरस्त्रियाः ।
सहस्त्रैकं विधानेन कुर्याद्धोमं समाहितः ॥

बिल्वपत्रेण साज्येन मासमेकं निरन्तरम् ।
अपि वन्ध्या लभेत् पुत्रं चिरजीविनमुत्तमम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

बन्धूककुसुमं हुत्वा रक्तं मधुसितान्वितम् ।
दुर्भगाया हठाद्देवि! सौभाग्यसुखदायकम् ॥
प्रातरुत्थाय यः कश्चित् कुर्याद्धोमं दिने दिने ।
जवापुष्पेण साज्येन शतमष्टोत्तरं प्रिये! ॥
षण्मासस्य प्रयोगेण भवेदाकर्षणं ध्रुवम् ॥
देवगन्धर्वमर्त्यानां कन्या नागाङ्गनास्तथा ।
हठादागत्य कामार्त्ता बलादालिङ्गयन्ति तम् ॥
विद्यायाः क्रियते होमस्तिलपायसमिश्रितैः ।
स प्राप्नोति महाविद्यां शास्त्रौघपदशालिनीम् ॥
मधुना रुरुमांसेन होमं कुर्यात् प्रयत्नतः ।
विद्यावान् धनवान् बुद्धिं शस्त्रशास्त्रवशीकृताम् ॥
इयं देवी महादेवि! वामाचारफलप्रदा ।
दक्षिणाचारयोगेन न भवेत् फलदायिनी ॥
भोजनानन्तरञ्चास्या बलिं दत्त्वा दिने दिने ।
उच्छिष्टेन जपेन्मन्त्रं शतमष्टोत्तरं प्रिये! ॥
उज्जटे वा श्मशाने वा शून्यागारे चतुष्पथे ।
बलिप्रदानतो देवी प्रत्यक्षा भवति ध्रुवम् ॥
एषा देवी मया ख्याता भैरवाकारमिच्छता ।
इत्येषा कथिता देवी सर्वपापापहारिणी ॥
मन्त्रस्योच्चारणाद्देवि! सर्वपापविवर्जितः ।
उच्छिष्टदूषणं त्यक्त्वा स पवित्रो भवेद् ध्रुवम् ॥
इत्युच्छिष्टचाण्डालिनी देवी भुवनविश्रुता ।
नानाप्रवर्त्तने काञ्चिद्विद्यां शृणु वरानने! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

श्रीशिव उवाच—

श्रृणु देवि! महाविद्यां समयाकारधारिणीम्।
न तिथिर्न च नक्षत्रं न साध्यादिं विचारयेत्॥
महादेवीति विख्याता शिवदीक्षान्तगामिनी।
यज्ञोपवीतं देवेशि! धार्यते साधकेन वै॥
उच्छिष्टेनार्चयेद्देवीं महादेवेन साधिताम्।
नान्यमवगतस्तिष्ठेत् सर्वग्रन्थं सुविस्तरम्॥
बहुनोक्तेन किं देवि! त्रैलोक्यमपि साधयेत्।
सदाकालन्तु मन्त्रोऽयं स्मर्त्तव्यस्त्रिपुरारिणा॥
पयोगुडेन भक्तेन मांसेन जुहुयान्नरः।
आयुर्धनञ्च पुत्रांश्च विद्यामष्टादशीं लभेत्॥
गोप्तव्येयं प्रयत्नेन कथितव्या न कस्यचित्।
गुरुभक्तिः प्रदातव्या कायेन च धनेन च॥
लोकापवादो न च देवि! पापं
नैवापरस्तिष्ठति मर्त्त्यलोके॥
मर्त्त्यलोके सुखं भुक्त्वा परे देवीपुरं व्रजेत्॥
मोक्षैकसारां धनदैकसारां विद्यैकसारां श्रृणु देवि! विद्याम्।
सर्वोपकारां परमार्थसारां महानुभावां भुवि कामधेनुम्॥

॥ इत्युच्छिष्टचाण्डालिनीप्रयोगः ॥

मत्स्यसूक्ते अष्टपञ्चाशत्पटले—

ग्राममेधं प्रवक्ष्यामि कृते रोगैर्न बाध्यते।
अकृते मरणं ग्रामे तस्मात् कुर्यात् प्रयत्नतः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तत्र सम्पूजयेद्देवीं शिवं विष्णुं प्रजापतिम्।
भद्रकालीञ्च क्षेत्रेशं घण्टाकर्णं विशेषतः॥

अथ धूमावतीप्रयोगः। फेत्कारिणीतन्त्रे—

धूमावतीप्रयोगोऽयमधुना कथ्यते मया।
दान्तौ सार्धीशबिन्द्वन्तौ बीजे धूमावतीद्विठः॥
धूमावतीमनुः प्रोक्तो वैरिनिग्रहकारकः।
षडङ्गं जातिसंयुक्तं कल्पयेत्तेन मन्त्रवित्॥
पिप्पलादो मुनिश्छन्दो नीवृदेषा च देवता।
विवर्णा चञ्चला कृष्णा दीर्घा च मलिनाम्बरा॥
विमुक्तकुन्तला रुक्षा विधवा विरलद्विजा।
काकध्वजरथारूढा विलम्बितपयोधरा॥
सूर्पहस्तातिरुक्षाक्षी धूतहस्ता वरान्विता।
प्रवृद्धघोणा तु भृशं कुटिला कुटिलेक्षणा॥
क्षुत्पिपासार्दिता नित्यं भयदा कलहास्पदा।
एवंविधां समाध्यायेत्ततः कर्म समारभेत्॥
चतुर्थेन तु वर्णेन षष्ठस्वरयुतेन च।
षड्दीर्घजातियुक्तेन कुर्यादङ्गानि मन्त्रवित्॥
जपेत् कृष्णचतुर्दश्यां पुरश्चरणसिद्धये।
उपवासरतो मन्त्री शून्यागारे दिवानिशम्॥
श्मशाने विपिने वापि जपेल्लक्षन्तु वाग्यतः।
सोष्णीषः सार्द्रवासाश्च पुरश्चरणकर्मणि॥
साध्योपरि यन्त्रमालिख्य तस्मिन् स्थाप्य शिवं व्रजेत्।
अवष्टभ्य शिवं शत्रुनाम्नाथ प्रजपेन्मनुम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सहस्रादूर्ध्वतः शत्रुर्ज्वरेण परिगृह्यते ।
पञ्चगव्येन शान्तिः स्याज्ज्वरस्य पयसापि वा ॥

मन्त्राद्यक्षरमालिख्य शत्रुनाम ततः परम् ।
द्वितीयान्तं मनोः शत्रोर्नामैवं मनुमालिखेत् ॥

वनेऽयुतं जपेच्छत्रोर्निश्चितं मरणं भवेत् ।
कृत्वा मन्त्रे रिपोराख्यां मारणे यामिनीदले ॥

उत्सादो जायते शत्रोर्मनोरयुतजापतः ।
दग्ध्वा काकं श्मशानाग्नौ तद्भस्मादाय मन्त्रितम् ॥

विरोधिनामाष्टाशासु सद्य उच्चाटनं रिपोः ।
श्मशानभस्मना कृत्वा शिवं तस्योपरि न्यसेत् ॥

विरोधिनामसंरुद्धं कृष्णपक्षे समुच्चरेत् ।
महिषीक्षीरधूपञ्च दद्याच्छत्रुविपत्करम् ॥

महिषीरूपमास्थाय शत्रुं सा विनिपातयेत् ।
मन्त्रेणानेन निखनेत्तद्भस्म रिपुमन्दिरे ॥

शत्रुमुच्चाटयेत्तूर्णं नात्र कार्या विचारणा ।
न्यस्य पाणितले शत्रोराख्यानं चितिभस्मना ॥

वह्नावधोमुखं क्रुद्धः स्थापयन्नयुतं जपन् ।
धूमावतीमनुं मन्त्री शत्रुक्षयपरं नयेत् ॥

प्राग्वत् करतले न्यस्य त्वर्द्धयोर्ध्वं रिपोर्न्यसेत् ।
जलस्थः प्रजपेन्मन्त्री हुङ्कारान्नाशयेदरीन् ॥

श्मशानाङ्गारमादाय कृत्वा पुष्पादिनार्चयेत् ।
भगलिङ्गं समाभाष्य मनसा कर्म चिन्तयन् ॥

निम्बकाकच्छदानेकीकृत्य चाष्टशतं जपेत् ।
दद्याद्धूपं साध्यनाम्ना सद्यो विद्वेषयेदरीन् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चिताकाष्ठानले क्षीरहोमाच्छान्तिः प्रजायते ।
रजोधूपप्रदानेन गृध्ररूपेण कालिका ॥
मारयत्यरिमागत्य शान्तिनिर्माल्यधूपतः ।
वराहबालधूपेन हन्याद्वाराहरूपिणी ॥
अश्वत्थपत्रधूपेन शान्तिर्भवति नान्यथा ।
शान्तिः सर्वाभिचारस्य पञ्चगव्येन जायते ॥
क्षीरेणापि च देवेशि! मधुरत्रितयेन च ॥
कीलेत् क्षीरतरोर्विदर्भ्य विलिखेन्मन्त्रेण नामाक्षरं
जप्त्वाऽऽलिख्य पदद्वये तु निखनेदुच्चाटनं विद्विषाम् ।
तत्पादद्वयधूलिकीर्णहविषा दद्याद् द्विजेभ्यो बलिं
तज्जप्त्वा चितिभस्मकीर्तितमनोर्हुत्वेति तद्वद्भवेत् ॥
वान्तं शत्रुगृहेषु तच्छिरसि वा तेषां कुलोच्चाटनं
वायव्ये विलिखेत्तदर्णसहितं वायुस्वराष्टौ शिवा।
न्यक्षे रक्तत्तयारिमाक्षरदशः कृत्वैव तत्रोषितं
चूर्णं तस्य च पल्लवे विनिहितं जप्तं सहस्राक्षरम् ॥
जप्त्वारामे श्मशाने च निर्माल्ये पदगोचरे ।
गर्दभावासभूमौ च भूतस्थाने चतुष्पथे ॥
ऊषरे मेहनाभूमौ पुष्पितावासमेघयोः ।
आनीय शर्करां मन्त्री दिग्वासा दक्षिणामुखः ॥
श्मशाने लोष्टं निक्षिप्य तत्राग्नौ भर्जयेत्तथा ।
चूर्णं तत्तु जपेल्लक्षं प्रक्षिपेच्छत्रुवेश्मनि ॥
सेनामध्ये च सर्वेषां पक्षादुच्चाटनं भवेत् ।
गर्ते पिपीलिकानान्तु पादधूलिप्लुतान् कणान् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

घृतान्नं सप्तरात्रन्तु जुहुयान्मन्त्रविन्निशि।
भ्रमते काकवत् सर्वां महीमामरणाद्रिपुः॥

कृत्वा प्रतिकृतिं शत्रोर्जन्म-ऋक्षेण मन्त्रवित्।
कृत्वा प्रतिष्ठां प्राणस्य विध्वा मर्मसु कण्टकैः॥

[आयसैर्मन्त्रमावर्त्य वक्ष्यमाणैः प्रवेष्टयेत्।
पूर्वोक्तशर्कराभिस्तु जप्त्वा नित्यं प्रतापयेत्॥

सप्तरात्रेण तस्यापि भवत्युच्चाटनं ध्रुवम्।
अथ सैन्यद्वये लिख्य सारमेयवराहयोः॥]

मन्त्रेण गर्भितौ साध्यौ भौमवारोदयादिषु।
धुस्तूररससम्पिष्टचिताङ्गारेण मन्त्रिणा॥

वृषस्य पृष्ठतो बद्धकेशपाशेन तं जपेत्।
श्मशाने शत्रुमाहूय तद्गृहे निखनेन्निशि॥
विद्वेषणं भवेत् सद्यो गौरीशङ्करयोरपि॥

अश्वत्थत्वचि मन्त्रार्णैर्दर्भितं साध्यमालिखेत्।
अन्यद्विषतरोस्तद्वज्जप्त्वा तत्कृत्यया न्यसेत्॥

पूर्वोक्तकण्टकैर्विद्वान् जपेत् स्पृष्ट्वा शतं शतम्।
विद्विष्टौ भवतस्तौ तु नाम्नामपि च तत्क्षणात्॥

वर्णांस्तान् विलिखेद्विषाख्यमभितः कोणेषु मन्त्राक्षरैः
संरुद्धान् परितः प्रभञ्जनगृहं मध्ये च साध्यं पृथक्।
अङ्गारैः कनकोद्भवैरपि पदैर्मन्त्रं जपंस्ताडयेत्
कार्पासे लवणे कुजार्कदिवसे भूर्लोकविद्वेषणम्॥

आपाद्य पूर्वां मूर्त्तिञ्च शत्रोरालिख्य शोधयेत्।
आतपे निशि तां जप्त्वा वह्नेरुपरि लम्बयेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एवं सप्तदिनं द्रव्यैराजप्यालिख्य शोधयेत् ।
व्योमाग्निलशुनोन्मत्तहिङ्गुसिद्धार्थशूरणैः ॥
पिण्डैर्लवणसम्भूतैरुन्मत्तद्रवसङ्गतैः ।
पेषयित्वा तेन सम्यग् लिखेन्मन्त्री मनुं जपेत् ॥
बलिमध्ये खनेत् कीलं युक्तरूपं तथोपरि ।
वह्निं प्रज्वाल्य तद्ध्युच्चैर्गव्ययुक्तं हुमेज्जपेत् ॥
निक्षिप्य प्रतिमां तत्र जपेन्नित्यं महामनुम् ।
सप्तविंशं ततः कुण्डं शून्यागारे च वा हुमेत् ॥
त्रिकोणशूलदीप्ताग्रमेखलात्रितयान्वितम् ।
तत्रापि निखनेत् कीलं वह्निं प्रज्वाल्य पूर्ववत् ॥
ततः प्रतिकृतिं मन्त्री वह्नेरुपरि लम्बयेत् ।
उक्तद्रव्येण संलिप्त्वा ऊर्ध्वपादामधोमुखीम् ॥
रक्तद्रव्यैः समाराध्य प्रज्वाल्य विषवृक्षजैः ।
इन्धनैः प्रतिमायाञ्च समित्प्रज्वलितां हुमेत् ॥
आवरणादिभिरामर्त्त्यो लयं याति न संशयः ॥

।। इति धूमावतीप्रकरणम् ।।

अथ कृत्यापरिमलप्रयोगः। त्रयोदशपटले—

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि मन्त्रं परिमलात्मकम् ।
येन विज्ञानमात्रेण नासाध्यं भुवनत्रये ॥
रुद्रजाया महायोगिन्यतो गौरीपदं वदेत् ।
भुवनभयङ्करीति पदं वर्मान्तमुच्चरेन्मनुम् ॥
अथवा प्रथमादन्यमथातो ब्रह्मणः पदम् ।
परिमल इत्यादि ब्रह्माद्यखण्डपरिमलः।
षड्दीर्घयुक्तबीजेन मन्त्रार्द्धेनास्त्रयोगिना ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

हृदयञ्च ततोऽर्द्धेन वर्मास्त्रेण शिरः क्रमात् ।
शिखाकवचनेत्रास्त्रमेवं न्यासक्रमः स्मृतः ॥
अङ्गिरा च ऋषिर्देवी गायत्रीच्छन्द ईरितम् ।
सिंहवक्त्रा च भूतानां भयङ्करिण्यतः परम् ॥
महाकृत्या देवता चेत्युक्त्वा न्यासं समाचरेत् ।
सिंहाननां कृष्णमुखीं लम्बमानपयोधराम् ॥
दंष्ट्राकरालवदनां त्रिनेत्रां सर्वतोज्ज्वलाम् ।
कृष्णकञ्चुकसंवीतां विधूमाग्निसमप्रभाम् ॥
त्रिशूलचक्रमुषलखट्वाङ्गकरपङ्कजाम् ।
लेलिहानां महज्जिह्वां विद्युत्प्रेक्षणभीषणाम् ॥
ध्यात्वा कृत्यां विधानेन पूजयेन्मन्त्रवित्तमः ।
ध्यात्वा कृत्यामर्चयेद् रक्तपुष्पैश्च वश्यके ॥
कृष्णा मारणकृत्येषु मांसरक्तासवैस्तथा ।
कृत्याञ्च मदनां सर्वकुल्यां स्वच्छादिनीं तथा ॥
भीषणां श्रीमतीं चैव प्रतिष्ठाञ्च ततः परम् ।
विद्यामभ्यर्चयेदष्टपत्रेषु क्रमशः सुधीः ॥
पूर्वे तु शाङ्करीं नाम शुक्लवर्णां वरान्विताम् ।
द्विभुजां सौम्यवदनां पाशाङ्कुशधरां शिवाम् ॥
दक्षिणे भीषिकां नाम लम्बजिह्वां सुधामुखीम् ।
कृष्णवर्णां रक्तकेशीं रक्तमाल्यानुलेपनाम् ॥
चतुर्भुजां सिंहनादाह्लादकाञ्च कपालिनीम् ।
खड्गहस्तां शिरोमालां सर्वाभरणभूषिताम् ॥
पश्चिमे वारुणीं नाम स्वर्णवर्णां हसन्मुखीम् ।
सुवर्णमालिकां शुभ्रदंष्ट्रामभयदां सदा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उत्तरे भीमिकां नाम चतुर्वर्गभयङ्करीम् ।
पूजयित्वा जपेन्मन्त्रं नित्यमष्टोत्तरं शतम् ॥
अथास्या विनियोगस्तु कर्त्तव्यो मन्त्रिणा सदा ।
कालं विदित्वा प्रतिमां मधूच्छिष्टेन कारयेत् ॥
द्वादशाङ्गुलतः शत्रोर्नखलोमसमन्वितम् ।
हृदये नामधेयञ्च फट्कारं सर्वकर्मके ॥
[आं क्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं हं सः]
अमुष्य प्राणा इह चामुष्य जीव इह स्थितः ।
अमुष्य सर्वेन्द्रियाणि तथा चामुष्य वाङ्मनः ॥
चक्षुःश्रोत्रघ्राणप्राणा इहानय त्वमग्निवल्लभा ।
इति प्राणं प्रतिष्ठाप्य मरिचैर्लेपयेत्ततः ॥
मृतब्राह्मणचाण्डालकेशाभ्यां पादयोः पृथक् ।
बध्वा कारस्करमये तोरणे चाप्यधोमुखी ॥
तस्याधो मेखलायुक्तं त्रिकोणं यत्र कुण्डकम् ।
तत्र सायं विधायाग्निं परिस्तीर्य शरैस्तृणैः ॥
विभीतकपरिध्मातं कल्पयेद् यस्य मारणम् ।
जुहुयान्निम्बतैलाक्तैः काकोलूकस्य पिच्छकैः ॥
दारयैनं शोधयैनं मारयेत्यभिधाय च ।
अष्टोत्तरशतेनैव मनुना विधिना बुधः ॥
होमान्ते विधिवत् कृत्यामाराध्याग्नेश्च सन्निधौ ।
यो मे एकस्थगृहोऽतिदूरस्थो वान्तिकेऽपि च ॥
पिब कृत्येऽसृक् तस्य हुमित्युक्त्वा निवेदयेत् ।
संरक्ष्याग्निं विधानेन नवरात्रं समाचरेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

हुमेद् यावत्तावदस्य भवेदेव रिपोर्मृतिः ॥
अर्कक्षीरेण मरिचं पिष्ट्वा सिद्धार्थमेव च ।
जले संलोड्य मन्त्रेण रिपुं ध्यात्वा निरुद्धदृक् ॥
कृष्णाम्बरोत्तरीयाग्रं पादेनाक्रम्य तद्रिपुम् ।
वज्रं शूलमिति ध्यात्वा तस्योपरि विनिक्षिपेत् ॥
नवरात्रान्तरे शत्रुर्म्रियते नात्र संशयः ।
दूरसिद्धे चितावह्नौ तैलसिक्तैर्विभीतकैः ॥
जुह्वतो म्रियते शत्रुः सत्यमौशनसोदितम् ।
रिपोः प्रतिकृतिं कृत्वा साध्यर्क्षफलकेऽमले ॥
अर्कक्षीरेण मरिचं पिष्ट्वा तत्रैव लेपयेत् ।
फट्कारं हृदये कृत्वा शिवं निर्माय धूपकैः ॥
क्षिपेत् कृष्णचतुर्दश्यां जप्त्वा मन्त्रं सहस्रशः ।
सद्योऽवगाहनं कृत्वा कुर्याद् यस्यात्मरक्षणम् ॥
मन्त्रं जप्त्वा विधानेन भेदयेत् सह मुद्रया ।
षण्मासान्म्रियते शत्रुः सन्ध्ययोरुभयोरपि ॥
वायुना चोद्धृतं पर्णं शुष्कं वैभीतकं ततः ।
गृहीत्वा च लिखेन्मन्त्री कृष्णसर्पस्य शोणितैः ॥
नामधेयं रिपोरन्ते वायुबीजं प्रयोजयेत् ।
निखनेत्तस्य गेहे तु काकवक्त्रामये ध्रुवम् ॥
वातोद्धूतैः शुष्कपर्णैः काष्ठैरशनिपातितैः ।
उष्ट्रास्थिना चिताङ्गारैः शत्रोरुच्चाटनं भवेत् ॥
दूर्वागुडूचीगन्धेन सर्पिषा तिलतण्डुलैः ।
अन्नैः समिद्भिः पालाशैः शान्तिं कुर्याद्विचक्षणः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

लक्ष्मीं बिल्वफलैः पत्रैर्नन्द्यावर्तैः श्रिये तथा ।
वज्रपुष्पैरपामार्गैरङ्गारैश्च सुभद्रकैः ॥
मधुरत्रयसंयुक्तैरेभिः कुर्यात्तु वश्यकम् ।
उत्तमे पनसे तन्त्रे वासवस्यापि[1] कथ्यते ॥
शान्तिं कृत्वा विधानेन जपेत् परिमलं त्विदम् ।
महाव्याधिप्रशमनं नित्यमष्टाधिकं शतम् ॥
जपेदेकाग्रचित्तस्तु लोकवश्यकरं शुभम् ।
मनसा चिन्तयेदेतां गजारूढां वितन्द्रिताम् ॥
तस्य वश्या भवेत् क्षिप्रमश्वारूढा तथा भवेत् ।
चौरव्याघ्रमृगादीनां सलिलादिभयापहाम् ॥
सकृच्छ्रवणमात्रेण सर्वपापविनाशनम् ।
सप्ताभिमन्त्रितं तोयं पीत्वा नित्यं समाहितः ॥
मेधावी च भवेद्वाग्मी तावज्जप्त्वाभिषेकतः ।
सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा विषमप्यमृतं भवेत् ॥
मासं पक्षं द्विमासञ्च षण्मासं वत्सरन्तु वा ।
एवं यः कुरुते मर्त्यः स पुण्यां गतिमाप्नुयात् ॥
अथ वक्ष्ये विशेषेण महाशान्तिविधिक्रमम् ।
सर्वसिद्धिकरं पुण्यं सर्वपापविनाशनम् ॥
[सर्वग्रहादिदोषाणां नाशनं सिद्धिकारणम् ॥]
सर्वमुद्रापहरणं सर्वारिष्टविनाशनम् ।
[अकालमृत्युमथनं सदा विजयवर्धनम् ॥
आयुष्यं पावनं पुष्टिलक्ष्मीसौभाग्यवश्यकृत् ।
पुत्रदं कीर्तिदञ्चैव अलक्ष्मीमलनाशनम् ॥]

---

१. उत्तमौशनसे तन्त्रे वारमस्यापीत्यपि क्वचित्पाठः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

महाव्याधिप्रशमनमपस्मारविनाशनम् ॥
योगिनीभूतवेतालाः प्रेतकूष्माण्डपन्नगाः ।
तत्र स्थाने न तिष्ठन्ति डाकिन्याद्या विशेषतः ॥
कृत्यामभ्यर्चयेद्वत्स! यथाविधिपुरःसरम् ।
षोडशारं लिखेत् पद्मं योनियुक्तं सबिन्दुकम् ॥
तन्मध्येऽष्टदलं लिख्य पकारादीन् न्यसेत् क्रमात् ।
तन्मध्ये रसकोणन्तु लिखेन्मूलमनुं स्मरन् ॥
चन्द्रबिम्बं लिखेन्मध्ये तस्योर्ध्वे प्रतिमां लिखेत् ।
तस्य मध्ये न्यसेत् कुम्भं वने स्रग्दामभूषितम् ॥
तस्य मध्ये न्यसेत् कृत्यां सर्वलक्षणसंयुताम् ।
पूजयेच्च यथान्यायं पायसन्तु निवेदयेत् ॥
परितोऽष्टघटे न्यस्या असिताङ्गादिभैरवाः ।
असिताङ्गो रुरुश्चण्डः क्रोधीशोन्मत्तभैरवः ॥
कपाली भीषणश्चैव संहारश्चाष्टमः स्मृतः ।
गन्धपुष्पादिनाभ्यर्च्य तद्बाह्ये क्षेत्रपालकान् ॥
लोकेशान्तं यजेद्देवीं तदग्रे होममाचरेत् ।
जुहुयादाज्यापामार्गाक्षताभिरमर्षणः ॥
दूर्वाग्रखदिराश्वत्थं प्रत्येकन्तु शताधिकम् ।
कुण्डे वा स्थण्डिले वापि होमकर्म समाचरेत् ॥
तस्य दक्षिणपार्श्वे तु लक्ष्मीं ध्यायेद् यथाविधि ।
कुण्डमध्ये न्यसेद्देवीं दक्षिणे तु श्रियं स्मरेत् ॥
वामपार्श्वे स्मरेद्देवीं हृल्लेखां परमेश्वरीम् ।
तस्यैव वामपार्श्वे तु पूजयेद्दश नायकान्[1] ॥

१. पूजयेदणिमादिकमिति पाठान्तरम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अयुतं मूलमन्त्रञ्च जपेन्मृत्युविनाशनम् ।
अयुतं भ्रूणहत्यायां जपेत् परिमलं विदुः ॥
महाव्याधिप्रशमनं तावज्जप्त्वाभिषेकतः ।
एवं यः कुरुते मर्त्त्यः पुण्यां गतिमवाप्नुयात् ॥
येन ज्ञातं परिमलं यस्य वक्त्रे स्थितं सदा ।
तस्यासाध्यं न विद्येत व्याधिभ्योऽपि भयं न हि ॥
इत्यादिविधिना तन्त्रे ज्ञेयः परिमलो विधिः ।
महाशान्तिकरः पुंसां दुःखदारिद्र्यनाशनः ॥
[तस्य वश्या भवेत्क्षिप्रमश्वारूढा तथा भवेत् ।
सावित्र्या सम्पुटीकृत्य दुर्गाबीजं समं न्यसेत् ॥
इष्टसिद्धिर्भवेदाशु नात्र कार्या विचारणा ।
आत्मनो वा परस्यापि रोगादिपरिपीडितः ॥
समारभ्य जपेन्मन्त्री सद्यः सद्यो विमुच्यते ।
धान्यहोमाद् भवेद्धान्यं पयसा पशुलाभकृत् ॥
बिल्वाल्लक्ष्मीमवाप्नोति सत्यं सत्यं न संशयः ।
आदित्यमण्डलादग्रे यत्कृत्वा भुवि रोधशः ॥
ज्वरो निर्दग्धमानश्च अधोवदनमारुतम् ।
जानुदघ्ने जले तिष्ठन् ध्यायेद् वह्निमयं जलम् ॥
रिपुदेहे विनिःक्षिप्य सहस्रं क्रोधसंयुतः ।
प्रज्वाल्य हस्तं हृदयं शतं पद्मादिभिः स्पृशेत् ॥
प्रोक्षणेन जलस्यैव वैरिणः कारयेद् बुधः ।
आदित्यमण्डलाधस्तादग्निनापो विदर्भितम् ॥
तयोर्मध्यगतः शत्रुर्ज्वालामालाकुलावृतः ।
ध्यातः शत्रुर्विचार्यैतन्नात्र कार्या विचारणा ॥]

।। इति कृत्यापरिमलः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ जयदुर्गा। चतुर्दशपटले—

दुर्गे दुर्गे पदं चोक्त्वा रक्षिणीति पदं ततः ।
तारादिवह्निजायान्तो जयदुर्गामहामनुः ॥
जातिमध्यगतं कृत्वा न्यसेन्मन्त्रपदं बुधः ।
रक्षाकरीयं कथिता जयदुर्गा वर्मसंयुता ॥
श्यामां त्रिलोचनां दुर्गां ध्यात्वा त्वेनां चतुर्भुजाम् ।
शङ्खं चक्रं शरं शूलं वहन्तीं रौद्ररूपिणीम् ॥
युद्धे च व्यवहारादौ जयेदेतज्जपान्नरः ।
[ॐ दुर्गे दुर्गे रक्षिणि स्वाहा हूँ हूँ हूँ]
जयां श्रीं पूजयेन्नित्यां शङ्खञ्च छुरिकां तथा ॥
जयदुर्गामनुः प्रोक्तः कथ्यते चापरो मनुः ।
नमो भगवतीत्युक्त्वा ज्वालामालिन्यतः परम् ॥
गृध्रगणपरिवृते द्विठस्तारादिरीरितः ।
ओं नमो हृदयं प्रोक्तं भगवति शिरसस्तथा ॥
ज्वालामालिनि च शिखा गृध्रगणपरिवृते ततः ।
कवचं स्वाहास्त्रमित्येतज्जातियुक्तं न्यसेत्तनौ ॥
[ॐ नमो भगवति ज्वालामालिनि गृध्रगणपरिवृते स्वाहा]
अयुतं नियुतञ्चैतज्जयमन्त्रं जपेज्जयी ।
रुद्राङ्गनाग्निजायाभ्यां रुद्धा ज्वालामुखीत्यपि ॥
मन्त्रान्तरं समाख्यातं ज्वालामुख्यामनुत्तमम् ।
[ह्रीं स्वाहा ज्वालामुखि ह्रीं स्वाहा]
दीपतैलाक्तपादोऽर्द्धरात्रे गुरुदिनादितः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जपेदष्टसहस्त्रन्तु त्रयोविंशतिवासरान् ।
प्रत्यहं सा रौप्यषट्कं ददातीति न संशयः ॥

नारायणीये कथितमगस्त्यैर्नवधा पुनः ।
दुर्गा नवप्रकाराख्या नवदुर्गा विशेषतः ॥

सुसिद्धिमिच्छता गोप्या नाम्नाऽपि न समीरयेत् ।
पुत्रस्य नृपतेश्चापि धार्मिकस्य विशेषतः ॥
नवदुर्गाविधानन्तु दर्शयेत् कर्मगौरवात् ॥

नृपश्च सम्यगाराध्य मन्त्रज्ञं विविधैर्धनैः ।
भक्त्या सन्निहितं कुर्याद्रक्षार्थं नित्यमादरात् ॥

आपत्स्वयं प्रयोक्तव्यो मारणादौ विशेषतः ।
ततो मन्त्री प्रयत्नेन प्रकुर्यान्मारणक्रियाम् ॥

परैर्दुर्द्धर्षितो मन्त्री राज्ञे सर्वं निवेदयेत् ।
निवेद्य विधिवत् पश्चाद् मन्त्रवर्य्येण निर्दहेत् ॥

स्मृतिमात्रेण वै मन्त्री रिपून् सर्वान् विनाशयेत् ।
प्रदद्याद् दक्षिणां तस्मै सहस्त्रं शतमेव वा ॥

गवां सुवर्णनिष्काणां भूमिं वा शस्यशालिनीम् ।
सर्वशान्तिमवाप्नोति सर्वरक्षाकृतिर्भवेत् ॥

।। इति फेत्कारिणीतन्त्रे जयदुर्गागृध्रगणपरिवृतज्वालामुखीप्रयोगः ।।

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां चतुर्थे काम्यकाण्डे
कुक्कुटोच्छिष्टचाण्डालिनी-धूमावती-कृत्या-परिमल-जयदुर्गा-
गृध्रगणपरिवृतज्वालामुखीप्रयोगरूपपल्लवकथनं नाम चतुर्थः परिच्छेदः ।।

●

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

।। अथ पञ्चमः परिच्छेदः ।।

अथ दुर्गोत्सवः

मत्स्यसूक्ते महामन्त्रे उपरिभागे एकचत्वारिंशत्पटले, भगवानुवाच—

अथ चाश्वयुजे शुक्लपक्षमासाद्य नन्दिकाम् ।
समाराध्य ततो दुर्गां हविष्याशी जितेन्द्रियः ॥
कृत्वा स्त्रोतोजले स्नात्वा तस्यास्तीरे समर्चयेत् ॥

तस्या इति स्त्रीलिङ्गनिर्देशान्नद्यास्तीरे समर्चयेदित्यर्थः। पूजा-प्रकारोऽपि तत्रैव—

नन्दायां पूजयेत् कुम्भे द्वितीयायाञ्च पुस्तके ।
तृतीयायां तथा खड्गे चतुर्थ्यां केशशोधनम् ॥
पञ्चम्यां सूर्यबिम्बे च षष्ठ्यां बिल्वस्य मूलके ।
सप्तम्यां पत्रिकायान्तु अष्टम्यां प्रतिमासु च ॥
ज्येष्ठानक्षत्रयुक्तायां षष्ठ्यां बिल्वाभिमन्त्रणम् ।
मूलाद्यपादे सप्तम्यां पत्रिकायाः प्रवेशनम् ॥
पूर्वाषाढायुताष्टम्यां देवी पूज्या महोत्सवैः ।
उत्तरेण नवम्यान्तु बलिभिः पूजयेच्छिवाम् ॥
श्रवणान्ते दशम्यान्तु प्रणिपत्य विसर्जयेत् ॥

एतेन देवीपुराणोक्तस्य कन्यासंस्थे रवौ शक्रशुक्लामारभ्य नन्दिकामिति वचनस्य षष्ठीतः प्रभृति नवमीपर्यन्तं पूजेयमित्येकत्वेनोक्तमिति स्मार्त्तभट्टाचार्यव्याख्यानम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नन्दिकाप्रतिपदिति दुर्गाभक्तितरङ्गिण्युक्तं युक्तमिति वाच्यम् । महानवमीविहितषष्ठ्यतिक्रमे मानाभावादिति वचनादेवं प्रतिपदिति दुर्गाभक्तितरङ्गिण्युक्तमेव भद्रमुत्पश्यामः। केशशोधनमिति सप्तम्यर्थे प्रथमा। केशशोधनकङ्कतिकायां पूजयेदित्यर्थः। नक्षत्राणामभावे कृत्यलोपः स्यादित्याह तत्रैव—

नक्षत्राणामभावेऽपि षष्ठ्यादिक्रमशस्तथा ।
सर्वमेव विधिं कुर्यात्तारालाभे फलोदयः ॥

फलोदयो विशिष्टफलोदय इत्यर्थः। अन्यथा नक्षत्राभावे फलाभावप्रसङ्गः स्यात्।

॥ इति प्रतिपदादिकल्पकथनम् ॥

अथ पूजादिकालस्तत्रैव—

ज्येष्ठा वाप्यथवा षष्ठी सायंकाले न चेद्भवेत् ।
सायमेव तथापि स्याद्बिल्वशाखाभिमन्त्रणम् ॥

पूर्वां षष्ठीं सनक्षत्रां सायं प्राप्तामपि त्यजेत् ।
यदा तु पत्रिकापूजा न परेद्युर्भविष्यति ॥

सन्निकृष्टन्तु यत् पूर्वं पतितं दिवसस्य च ।
तद्दिने वरणं कृत्वा परे शाखां प्रवेशयेत् ॥

सप्तम्यान्तु यदा षष्ठी निःसृता वा न निःसृता ।
वर्द्धते सप्तमी किन्तु दण्डमात्रं परे यदि ॥

परेऽहनीति शेषः।

मुहूर्त्तमधिका वापि नवम्यामष्टमी भवेत् ।
वर्द्धते दशमी चैव तदा कार्यं यथा शृणु ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

न केवलं नवमी दशमी चेति चार्थः।

सप्तम्यां बिल्ववरणमष्टम्यान्तु प्रवेशनम्।
पूजाष्टका नवम्यान्तु दशम्यां प्रेषयेच्छिवाम्॥

अत्र केचित् सामान्यविधिप्राप्ततिथिबाधभिया सप्तम्यां बहुकालीन-सप्तमीयुतषष्ठ्यामिति व्याख्यान्ति। तत्र षष्ठी न निःसृतेति वचनमनाकुलं वेति प्रतिभाति।

यदा षष्ठी च सप्तम्यामष्टम्याञ्चापि वर्द्धयेत्।

स्वार्थे इण्, पाणिनिविदान्तु णिच् वर्द्धेत। अर्थात् सप्तमीति शेषः।

अष्टमी परगा चैव तद्दिने च दिनक्षयः।
तदा षष्ठ्यां पूर्वदिने बिल्वस्य वन्दनं मतम्॥

षष्ठीसंयुक्तसप्तम्यां पत्रिकायाः प्रवेशनम्।
अतिकल्ये तथाष्टम्यां मृण्मयीञ्च प्रवेशयेत्॥

अतिकल्ये अतिप्रत्यूषे।

सप्तम्या संयुताष्टम्यां महापूजोत्सवक्रिया।
नवम्यान्तु बलिं दद्याद्दशम्यां प्रेषयेच्छिवाम्॥

नवम्यामष्टमी यत्र नवमी परतो न चेत्।
भवेद्वा दशमीविद्धा नवमी च परेऽहनि॥

तदाष्टमीनवम्योश्च द्वयोः पूजाद्वयं किल।
एकस्मिन्नेव दिवसे कर्त्तव्यं बलिभिः सह॥

अष्टका नवमीपूजा त्रिसन्ध्यव्यापिनी परा।
तदा तदा नवम्युक्तं बलिदानं परेऽहनि॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

त्रिसन्ध्यव्यापिनी चेत् स्याद् यदा पूर्वदिनेऽष्टमी ।
दशमीविद्धनवम्यान्तु कुर्यात् पूजां न संशयः ॥
अष्टकानवमीयोगो रात्रियोगो विशिष्यते ।
अर्द्धरात्रौ शतगुणं सन्ध्यायां द्विगुणं स्मृतम् ॥
सप्तम्यादिषु पूर्वाह्णे तारायोगो न चेद्भवेत् ।
तदाप्यारभ्य पूर्वाह्णे नक्षत्रांशे समापयेत् ॥
दशम्यां श्रवणो व्यापी तथोत्थाय कृतक्रियः ।
प्रातः सम्पूज्य विधिवद् नृत्यगीतपुरःसरैः ॥
प्रतीक्ष्य श्रावणं कालं प्राप्ते सम्प्रेषयेच्छिवाम् ।
यदि नक्षत्रमाश्रित्य सप्तम्यादि त्रिकं स्थितम् ॥
तदैव श्रवणापेक्षा दशम्यां केचिदब्रुवन् ।
श्रवणान्ते गते रात्रौ तदन्ते नवमीदिने ॥
स्वस्वस्थानोचितं कर्म दक्षिणान्तं समापयेत् ।
दशम्यान्तु तदप्राप्तौ धनिष्ठायां यथाविधि ॥
प्रेषयेद्भगवतीं दुर्गामशेषैः शारदोत्सवैः ।
नवमी दशमीयुक्ता श्रवणा तु गता निशि ॥
तदा सम्प्रेषयेद्देवीं नवम्यां दशमीक्षणे ।
अष्टमीदिनपर्यन्ता रात्रौ चेन्नवमी भवेत् ॥
नवम्यामपि कुर्वीत महापूजां महानिशि ।
चन्द्रोदिते निशायान्तु या भवेदष्टमीतिथिः ॥
महाष्टमीति सा प्रोक्ता देव्याः प्रीतिकरी परा ।
ततोऽनु नवमी या स्यात् सा महानवमीतिथिः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूजाधारमाह तत्रैव—

चित्रे च प्रतिमायाञ्च मृण्मय्यां श्रीफलेऽपि च।
महायोनौ चन्द्रबिम्बे शिलायां योनिमण्डले ॥
पुस्तके पादुके खड्गे महाबिम्बे तथैव च।
पुण्यक्षेत्रे च गङ्गायां देवीमावाह्य पूजयेत् ॥

प्रतिमाकरणविधिनिषेधावपि तत्रैव—

न गृही मृण्मयीं कुर्यान्न वै तालमयीं क्वचित्।
त्रिहस्तां तृणगर्भाञ्च बिल्वयुग्मे समर्चयेत् ॥

न गृही मृण्मयीं केवलमृत्तिकया प्रतिमां न कुर्यात्तथा तालमयीं सार्द्धत्रिहस्तपरिमितां गृही न कुर्यात्। विधिमाह—**त्रिहस्तामिति**। त्रिहस्तां प्रतिमामित्यधिकपरिमाणव्यवच्छेदार्थमुक्तम्। तेन तन्न्यूनप्रतिमाकरणे न दोषः। मृण्मय्याः प्रतिप्रसवमाह— **तृणगर्भामिति**। तेन तृणगर्भमृण्मयीपूजने दोषः। चकारो भिन्नक्रमे। तृणगर्भां समर्चयेद् बिल्वयुग्मे चेति। ब्राह्मणादिभेदेन बिल्वयुग्मस्य विशेषमाह—

माहेन्द्रस्थञ्च ईशस्थं ब्राह्मणस्य प्रशस्यते।
ऊर्ध्वस्थमुत्तरस्थञ्च क्षत्रियस्य वरानने! ॥
वायव्यस्थञ्च वैश्यस्य शूद्रस्य च वरानने!।
माहेन्द्रस्थं तथेशस्थं सर्वेषामथवा प्रिये! ॥

पूर्वादिस्थबिल्वयुग्मफलमाह—

माहेन्द्रस्थे ज्ञानवृद्धिरीशस्थे सर्वकामदम्।
वायुस्थे च धनावाप्तिरैश्वर्यमुत्तरास्थिते ॥
याम्यस्थे शत्रुवृद्धिः स्यात् कोणगे मरणं भवेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वाय्वीशानकोणस्थस्य विशेषफलाभिधानादत्र कोणपदमग्निनैर्ऋत-कोणपरं पारिशेष्यादिति। बिल्वयुगस्य शुभलक्षणमग्राह्यत्वञ्चाह तत्रैव—

समं वृत्तं समं स्थूलं शस्तं कीटादिदूषितम्।
न ग्राह्यं परमेशानि! कदाचिदूर्ध्वमध्यगम्॥

ऊर्ध्वगेति क्षत्रियभिन्नस्याग्राह्यत्वम्। सममिति सर्वस्य। यद्वा कदाचिदुक्तस्थानस्थस्याप्राप्तादूर्ध्वमध्यगमपि ग्राह्यं निन्द्यफलाश्रुतेरिति तात्पर्यम्। बिल्वयुग्मादेश्च्युतिदोषोऽपि तत्रैव—

स्नानस्थाने नीयमाने च्युते युग्मे महेश्वरि!।
मृण्मय्याश्च च्युतिर्यत्र जायते मरणं ध्रुवम्॥
तद्दोषप्रशमनार्थञ्चायुतं जुहुयाद् घृतैः।
धेनुञ्च दक्षिणां दद्यात् श्वेताश्वं श्वेतछागलम्॥

॥इति बिल्वयुगप्रतिमाच्युतिप्रायश्चित्तम्॥

नन्दामारभ्य दशमीपर्यन्तमुत्सवं विदुः।
महामहोत्सवं ज्ञेयं त्रिदिनं तत् प्रकीर्तितम्॥
तदन्यदेवतायागं यः करोति महेश्वरि!।
न तस्य फलमाप्नोति सोऽन्ते नरकमाप्नुयात्॥
देव्या भागशतं सर्वं तस्मान्नान्यं समर्चयेत्॥

पुनरष्टम्यां प्रतिमासु चेत्यन्तमभिधाय —

प्रहरे प्रहरे स्नानं प्रहरे प्रहरे बलिः।
प्रहरे प्रहरे होममन्नञ्चामिषसंयुतम्॥
प्रभूतबलिदानञ्च नवम्याञ्च प्रशस्यते।
नवम्या पूजिता देवी ददात्यनन्तकं फलम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

देशविशेषे मूर्त्तिविशेषोऽपि तत्रैव—

ओड्रदेशे कलिङ्गे च मध्यदेशे तथैव च।
देवी चाष्टभुजा पूज्या अयोध्यायां सुराष्ट्रके॥
चोहारे चैव श्रीहट्टे कोशले शववल्लके।
अष्टादशभुजा कार्या महेन्द्रे च हिमालये॥
कौरवे मथुरायाञ्च केदारे रामठेऽपि च।
पूजयेद् द्वादशभुजां मकरन्दे विराटके॥
कौमारे चैव गौडे च पारिपात्रे च दक्षिणे।
देवी दशभुजा कार्या मरहट्टे गजाह्वये॥
पूर्णे चैव तु नेपाले कच्छदेशे च कङ्कणे।
चतुर्भुजा भवेद्देवी द्विभुजा सागरान्तिके॥

दीपस्थानन्तु कूर्मचक्रशिरःस्थानम्। तत्तु तन्त्रसारकारेणैव धृतम्। दीपस्थानविवर्जितेनेष्टकारचितस्थानेन कदाचन देवीमर्चयेदित्यनेन दीपस्थाने तृणकाष्ठादिमयगृहे न दोषः। तथा दीपस्थानभिन्ने इष्टकामयगृहेऽपि दीपस्थानभिन्नस्य प्रतिप्रसवमाह—

ऐशान्याञ्च महेन्द्रे वा उत्तरे भवनस्य च।
कारयेद्भवनं दिव्यं धनैश्वर्यप्रसादतः॥
एकत्रिंशच्च दैर्घ्येण पञ्चत्रिंशदथापि वा।
वर्त्तुलं नवहस्तं वा तूर्यहस्तमथापि वा॥
विभिद्य पार्श्वयोर्भागं कृत्वा मध्यं सुशोभनम्।
चतुर्दिक्षु प्रमाणेन देवीं तत्रैव कारयेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ सिंहासनादिलक्षणम्—

हस्तमात्रं समुत्सेधं लोम तत्र समन्वितम्।
सिंहासनं महाचक्रं सर्वतोभद्रमेव च॥
रजसा मण्डलं कुर्यात् पीठं तत्र निवेशयेत्।
क्षीरं श्रीपतिकोद्भूतं सहकारमथापि वा॥
मुष्टिबाहुप्रमाणेन प्रादेशोच्छ्रायमेव च।
प्राप्तेऽष्टधा च कुटिलं चतुष्कोणं समं शुभम्॥
भद्रासनमिदं प्रोक्तं कूर्मासनमथापि वा।
विवाहे सौरयागे च सहकारं विवर्जयेत्॥
वारुणं वा महेशानि! पद्मकं देवदारुकम्।
प्रशस्तं सर्ववेदीषु तथा शालमयानि च॥
ततोऽरुणेन गन्धेन कुङ्कुमेन गजेन वा।
महायोनिं लिखित्वा तु बहिः पद्मद्वयान्वितम्॥

गजेन मृगमदेन।

तत्र संस्थापयेद्देवीं सर्वकामार्थदायिनीम्॥

षष्ठीकर्त्तव्यकर्माह—

नित्यं निर्वर्त्त्य विधिवत् सायं षष्ठ्यां ततो गृही।
यायादलङ्कृतो मौनी बिल्वमूलं समाहितः॥
ब्राह्मणान् भोजयित्वा तु पञ्चाङ्गेन प्रणम्य च।
उत्तराशामुखो भूत्वा पीठं निर्माय साधकः॥
पञ्च देवान्नमस्कृत्य ततः सङ्कल्पयेत् सुधीः।
त्र्यम्बकेणैव मन्त्रेण वृक्षं तोयेन स्नापयेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

क्षीरेण पञ्चगव्येन तथा पञ्चामृतेन च।
स्नात्वा कुम्भत्रयेणापि सूत्रमाणेति वै ऋचा ॥
निषिक्तेन तु सूत्रेण त्रिगुणेन च पञ्चधा।
वेष्टयेद्दक्षिणावर्त्ते पञ्च व्रीहींश्च वापयेत् ॥

अद्यामुके मास्यमुके पक्षे एतस्मिन् पुण्यभूप्रदेशे भवन्तमम्बिका-शिवयोः प्रियतरं शाण्डिल्यगोत्रं बिल्ववृक्षम् अमुकगोत्रोऽमुकदेवशर्मा अमुककामनया अभिन्नवृन्तफलयुगलयुक्तां शाखां दुर्गास्वरूपतः पूजार्थं नेतुं नक्तमेभिरभ्यर्च्य वृणे।

हस्तं दत्त्वा वृक्षमूले फलैर्माल्यैः समन्वितम्।
संवाह्य तैः समभ्यर्च्य स्थण्डिले पूजयेत्ततः ॥
गणेशमुत्तरद्वारि पूर्वे चण्डञ्च दक्षिणे।
प्रचण्डं पश्चिमे चैव वेतालञ्च ततः परम् ॥
मध्ये आधारशक्त्यादीन् साङ्गोपाङ्गांस्तथैव च।
महारजतसङ्काशां पूर्णचन्द्रनिभाननाम् ॥
नानारत्नसमाकीर्णां कङ्कणैः कटकैरपि।
विभ्राजमानां दशभिर्बाहुभिः सुमनोहरैः ॥
शरदम्भोजसङ्काशविकासिमुखपङ्कजाम्।
इन्दीवराभैर्विषमैर्लोचनैस्त्रिभिरुत्तमैः ॥
विद्योतयन्तीं नयनैरुद्दामद्युतिदामभिः।
त्रिशूलं करवालञ्च चक्रं बाणञ्च शक्त्यपि ॥
चिन्तयेद् वामभागे तु खेटकं पूर्णचापकम्।
पाशाङ्कुशञ्च परशुं ज्वालामालोपशोभितम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ऊर्ध्वपादं वामपादं महिषोपरिसंस्थितम् ।
माहिषं छिन्नशिरसमधस्तात् परिचिन्तयेत् ॥
खड्गचर्मधरं तत्र समुद्भूतं महासुरम् ।
बिल्ववृक्षस्थितां ध्यायेत् सर्वकामार्थदायिनीम् ॥
एवं ध्यात्वा महेशानि! आसनं प्रतिपूज्य च ।
मूलेनावाहनं कुर्यात् प्रदद्यादासनं ततः ॥
पाद्यादिकं ततो दत्त्वा अङ्गपूजां विधाय च ।
पूर्वादिपत्रमूलेषु जयन्त्यादीन् समर्चयेत् ॥
पत्राग्रे चैव ब्रह्मादीन् भैरवान् पत्रमध्यतः ।
तत्रागत्य वृक्षमूले वृक्षाग्रे च समर्चयेत् ॥
वेतालं मणिभद्रञ्च यक्षकञ्च तथैव च ।
त्रिपुरान्तकं समाख्यातं कणं हेतुकमेव च ॥
अग्निजिह्वरसञ्चैव गन्धपुष्पैः समर्चयेत् ।
ततो ग्रहान् दिगीशांश्च तदस्त्राणि च तद्बहिः ॥

अत्र दिक्पालतदस्त्रपूजायां विशेष उक्तः शारदातिलके चतुर्थपटले महाप्रामाणिकैर्लक्ष्मणाचार्यैः। यथा—

अन्ते यजेल्लोकपालान्मूलपारिषदान्वितान् ।
हेतिजात्यधिपोपेतान् दिक्षु पूर्वादितः क्रमात् ॥

मूलपारिषदान्वितानिति। अस्यायमर्थः—यदा शक्त्यावरणे इन्द्रादिपूजा तदा प्रत्येकं शक्तिपारिषदायेति। एवं गणपतिपूजायां प्रत्येकं गणेशपारिषदायेति। एवं सूर्यपूजायां प्रत्येकं सूर्यपारिषदायेति। एवं विष्णुपूजायां विष्णुपारिषदायेति। हेतीति प्रतियोगे जात्यधिपानां

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूर्वमुच्चारणं पश्चाद्धेतीनां मूले हेतिशब्दस्य पूर्वनिपातः। शस्त्रजातयः स्वरतेजःप्रेतरक्षोजववातक्षेत्रभूतनागलोकान् सवाहनान् सपरिवारानित्यपि ज्ञेयम्। दिक्पालानाह तत्रैव—

इन्द्रमग्निं यमं रक्षो वरुणं पवनं विधुम् ।
ईशानं पन्नगाधीशमध ऊर्ध्वं पितामहम् ॥

पीतो रक्तोऽसितो धूम्रः शुक्लो धूम्रः सितावुभौ ।
गौरोऽरुणः क्रमादेते वर्णतः परिकीर्तिताः ॥

तेषां वाहनानि राघवभट्टधृतानि। यथा— ऐरावताजमहिषनरमकरहरिणाश्ववृषभरथहंसाः। एतेषां बीजानि कपिलपञ्चरात्रे—

यान्युलोमतृतीयन्तु द्वितीयं लविलोमतः ।
चतुर्थकं विलोमेन वानुलोमेन चाष्टमम् ॥

तृतीयञ्चानुलोमेन न विलोमात् तृतीयकम् ।
चतुर्थं सप्तमं वर्णं वानुलोमेन संस्थितम् ॥

चतुर्थं खविलोमेन तृतीयं गविलोमतः ।
सुरान्तेषु सुनादाभ्यां भेदितं सर्वमेव तत् ॥

आनुपूर्वोद्धृतं बीजं ब्रह्माण्डं वासवादिकम् ॥ इति ।

एतानि बीजानि दीर्घाणीति सम्प्रदायविदः। अनन्तब्रह्मणोर्माया पाशवी इति केचित्।

पृथ्व्यग्निपवनाद्यन्ता वरुणानिलसेन्दुकैः ।
अनन्तबिन्दुसंयुक्तैरर्च्याः पाशेन मायया ॥ इति ।

प्रयोगो यथा— ॐ लां इन्द्राय पीतवर्णाय सुराधिपतये वज्रहस्ताय ऐरावतवाहनाय सपरिवाराय दुर्गापारिषदाय नमः। एवं रां अग्नये

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पिङ्गलवर्णाय तेजोऽधिपतये शक्तिहस्ताय अजवाहनाय सपरिवाराय दुर्गापारिषदाय नमः। इत्यादि ऊह्यम्। तदुक्तं राघवभट्टधृतेन— प्रयजेत् स्वदिक्ष्वमलधीः स्वजात्यधीरहेतिपरिवारसंयुतानिति ग्रन्थकृदपि। नित्यातन्त्रे—

लोकपालान् यजेदन्ते वाहनायुधसंहतान् ॥

इत्येषां पूजानन्तरमायुधान् पूजयेत्। शारदायाम्—

वज्रं शक्तिं दण्डमसिं पाशमङ्कुशकं गदाम् ।
शूलं चक्रं पद्ममेषामायुधानि क्रमाद्विदुः ॥

मेरुतन्त्रे चतुर्थप्रकाशेऽपि—

वज्रं शक्तिं दण्डखड्गपाशाङ्कुशगदाः पुनः ।
पूर्वतस्तु तथैशान्यां शूलचक्राम्बुजान्वितम् ॥ इति ।

आयुधानां रूपमुक्तं शारदायाम्—

पीतशुक्लासिताकाशविद्युद्रक्तसितासिताः ।
कुरुविन्दपाटलाभा वज्राद्याः परिकीर्तिताः ॥

कुरुविन्दः पद्मरागः। तत्र प्रयोगो यथा— ॐ वज्राय वज्रहस्ताय पीतवर्णाय वज्रलाञ्छितमौलये सवाहनाय सपरिवाराय दुर्गापारिषदाय नमः। इत्याद्यूह्यम्। तदुक्तं राघवभट्टधृतेन—

अर्च्या बहिर्निजमलक्षितमौलियुक्ता
स्वस्वायुधाभयसमुद्यतपाणिपद्मा ॥ इति ।

मत्स्यसूक्ते—

बलिं दद्याद्विधानेन होमं कुर्याद्विधानतः ।
यवं क्षीरञ्च शाल्यन्नं शान्त्यर्थञ्च निवेदयेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यक्षेभ्यो यावकान्नञ्च माषभक्तमथापि वा।
कृताञ्जलिस्ततो भूत्वा जानुभ्यामवनीं गतः॥
ततो बोधनमन्त्रांश्च पाठयेत् सुरपूजिते।
ऐं रावणस्य वधार्थाय रामस्यानुग्रहाय च॥
अकाले ब्रह्मणा बोधो देव्यास्त्वयि कृतः पुरा।
अहमप्याश्विने मासि ततस्त्वां बोधयामि ते॥
षष्ठ्यां नक्षत्रयुक्तायां सायाह्ने बोधयामि ते॥

एतदर्थम् आर्द्रानक्षत्रालाभेन पाठ्यं तात्पर्यार्थस्यासमत्वतत्त्वादिति।

श्रीशैलशिखरे जातः श्रीफलः श्रीनिकेतनः।
नेतव्योऽसि मया गच्छ पूज्यो दुर्गास्वरूपतः॥
अशेषसुखलाभाय नारीविभवहेतवे।
नेतव्यः स्वोदिते गेहे सर्वकामप्रदो भव॥
मेरुमन्दरकैलासहिमवच्छिखरे गिरौ।
जातः श्रीफलवृक्ष! त्वमम्बिकाशङ्करप्रियः॥
नमस्ते बिल्ववृक्षाय सर्वकामप्रदाय च।
दातव्यं स्वोदिते हस्तं पूजनीयं फलद्वयम्॥
महादेवप्रियोऽसि त्वं श्रीवृक्ष! सर्वकामदः!।
दुर्गायज्ञनिमित्तार्थं शाखामेकां प्रयच्छ मे॥
तञ्च आरोहयेत् पश्चादुत्तराशामुखेन च।
किञ्चिदुष्णेन तोयेन कुशपुष्पफलाक्षतम्॥
शङ्खे कृत्वा ददेदर्घ्यं बिल्ववृक्षोद्भवेन च।
दन्तकाष्ठं ततो दद्यादरिष्टञ्चानुमार्जयेत्॥
दूर्वाक्षतेन सिद्धार्थं वस्त्रयुग्मेन वेष्टयेत्॥

॥ इति बिल्ववृक्षनिमन्त्रणरूपषष्ठीकृत्यम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ सप्तमीकृत्यं तत्रैव—

मूलयुक्तेन सप्तम्यां भास्करे चोदिते प्रिये! ।
बिल्वमूलं ततो गत्वा गन्धपुष्पैः समर्चयेत् ॥
गृहीत्वा चैव कट्टारं सुतीक्ष्णं मुष्टिसंयुतम् ।
द्वादशाङ्गुलकं मानं मुष्टिः षडङ्गुलं स्मृतम् ॥
छिन्धि छिन्धि युगं दद्यात्तारयुग्मं तथैव च ।
अस्त्राय हृदयान्तोऽयं छिन्नमन्त्र उदाहृतः ॥

युगमिति सप्तम्यर्थे प्रथमा युगे । अर्थाद्बिल्वयुगान्वितशाखाविशेषे। दद्यादर्पयेत् पूर्वोक्तकट्टारकमिति शेषः। रजकस्य वस्त्रं ददातीतिवदत्र दाधातोरर्पणार्थकता। अर्पणमन्त्रमाह—छिन्धि छिन्धीति, न तु छिन्धि छिन्धीत्यनेन युगशब्दात् त्रयञ्छिन्धीत्यस्य चतुष्कत्वापत्तेः। छेदन-मन्त्रस्तु—तारयुग्ममित्यादि। छिन्ने छेदने मन्त्रश्छिन्नमन्त्र इत्यर्थः। चालनमन्त्रस्तु—

चामुण्डे! चलयुग्मन्तु चालयद्वितयं तथा ।
शीघ्रञ्च मन्दिरञ्चैव प्रविश पूजालयं पदम् ॥
ताराद्यो वह्निजायान्तो मनुनानेन चालयेत् ॥

छेदनकाले स्त्रीप्रभृतीनां दृष्टिर्निषिद्धा, यथा तत्रैव—

स्त्रीणां दृष्टिः पशोर्दृष्टिर्यथा नैव तु छेदने ।
तथा कुर्यात् प्रयत्नेन शिबिकायां प्रवेशयेत् ॥

पूजादिषु प्रणयेत्, तदाह—

उन्मत्तं पतितं क्लीबं वामनं छिद्रसंयुतम् ।
न योजयेद्दरिद्रञ्च मन्त्रकुण्ठं न वेशयेत् ॥
छेदने नयने काले स्थापने च विशेषतः ।
भग्ने तु मरणं विद्यात् प्रायश्चित्तं तदाचरेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पार्श्वे दीपयुगं दद्यादिक्षुदण्डाश्रयं द्वयम् ।
गृहप्रवेशकाले च घटयुग्मञ्च स्थापयेत् ॥
घटं सम्मार्जनीयुक्तं रक्तसूत्रेण गुम्फितम् ।
चूतपत्रसमायुक्तां दर्भच्छेदनभूषिताम् ॥
द्वारि द्वारि न्यसेत् स्रक्तां सपुष्पां शोभनां शुभाम् ।
समूलां छिन्नरहितां तोरणेन विभूषिताम् ॥

जनतेतिवत् स्रक्शब्दात् समूहार्थे ताप्रत्ययः। स्रक्तां मालासमूहं द्वारि न्यसेदित्यर्थः।

प्राप्ते प्रतोलिकां द्वारि गृहिणी लक्षणान्विता ।
साध्वीभिर्नवनारीभिः कृतमङ्गलपूर्वकम् ॥
बीजयेद्व्यजनेनापि वामदक्षिणपार्श्वयोः ।
कटुत्रयं सलवणं मुखे कृत्वा महेश्वरि! ॥
देव्याः प्रचुम्बनं कुर्यात्ततः कुर्याद् गृहाङ्गणे ।
पत्रिकां स्नानपीठे च वस्त्रादीन् मध्यदेशके ॥

देशविशेषे नवपत्रिकाक्रममाह —

माणादींश्चैव श्रीशैले धान्यादिं मलये गिरौ ।
क्रमुकादिं सागरान्ते कच्वी चैकाम्रकादिके ॥
रम्भादिं गौडे वङ्गे च कौमारे कालरूपके ।
प्रतिपीठे यजेद्वापि लक्ष्मीकामेन सुन्दरि! ॥
रम्भा कच्वी हरिद्रा च जयन्ती बिल्वदाडिमी ।
अशोको माणकश्चैव धान्यादिर्नवपत्रिका ॥
समूला पत्रिका ग्राह्या हरिद्राधान्यकं विना ।
समूला एव रम्भा स्याद्रामरम्भां विवर्जयेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

श्वेतरम्भा राज्यरम्भा तथा चैव सुगन्धिनी ।
एषामेकतमं ग्राह्यं बीजरम्भां विवर्जयेत् ॥
शर्करास्वादुयुक्तायाः फलं वृक्षञ्च सन्त्यजेत् ।
त्रिपुत्रञ्चैकपुत्रञ्च मृतवत्सञ्च वर्जयेत् ॥
द्विजातिरोपितं ग्राह्यमथवा गिरिसम्भवम् ।
ब्राह्मणस्य गृहे जातं तीर्थेभ्योऽन्यसमुद्भवम् ॥
अन्त्यजस्यालये जातं श्मशाननिलयञ्च वा ।
शाखोटमूर्ध्वजं शुष्कं त्याज्यं स्याद्दूरधुक्षकम् ॥
एवमेव च मृण्मय्यामानीय शुभजैर्जलैः ।
स्नापयेत् शङ्खतोयेन प्रतिमायाञ्च दर्पणे ॥
दन्तकाष्ठं ततो दद्यान्मन्त्रेण च विशेषतः ।
दशाक्षरेण देवेशि! पञ्चगव्येन चान्तरम् ॥
प्रत्येकेन ततः पश्चात् तथा पञ्चामृतेन च ।
त्रिशीतेन त्रिरक्तेन तथा तीर्थोदकेन च ॥
वेद्यामीशानतो वाथ पत्रिकायाश्च स्थापनम् ।
मध्ये बिल्वं विजानीयादथवा एकमूलकम् ॥
रम्भावृक्षे निबध्नीयाद्विष्णुक्रान्तालतात्रिभिः ।
वेष्टयित्वा तु रम्भायां हस्तोच्छ्राये तु युग्मकम् ॥
पीतसूत्रेण वस्त्रेण वेष्टयेन्मुकुटान्वितम् ।
कुसुम्भरक्तं क्षौमं वा दुकूलं कीटकानि च ॥
वर्जयेत् प्रथमं देवि! ह्यलक्ताक्तं विशेषतः ।
महोत्सवं ततः कुर्याद् वेदघोषपुरःसरम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कुमारीणाञ्च साध्वीनां श्रावयेच्च तथा ध्वनिम् ।
बलिकर्मणि यात्रायां प्रवेशे नववेश्मनः ॥

महोत्सवे च माङ्गल्ये तत्र स्त्रीणां ध्वनिः शुभः ।
निर्मञ्छनं तथा कुर्याल्लाजजम्बूफलादिभिः ॥

स्वागतं कुशलप्रश्नमासनञ्च निवेदयेत् ।
जानुभ्यामवनीं प्रेत्य पठेन्मन्त्रं कृताञ्जलिः ॥

ॐ शारदीयामिमां पूजां गृहाण त्वमिहागता ।
स्वागतन्ते महादेवि! विश्वेश्वरि! नमोऽस्तु ते ॥

धन्योऽहं कृतकृत्योऽहं सफलं जीवितञ्च नः ।
आगतासि यतो दुर्गे! माहेश्वरि! ममाश्रमम् ॥

अर्घ्यमन्नं फलं पाद्यं मालां मलयवासिनि! ।
गृहाण वरदे! देवि! कल्याणञ्च प्रदेहि मे ॥

चण्डिके! चण्डरूपे! त्वं सर्वकामप्रदे! शुभे! ।
गृहाणार्घ्यमिदं भद्रे! आगच्छ मम मन्दिरम् ॥

गृहीत्वा शारदीं पूजां मर्त्त्यमण्डलमागताम् ।
चण्डिके! त्वां नमाम्यद्य पुष्पमर्घ्यं प्रगृह्यताम् ॥

चण्डि! त्वं चण्डरूपासि सुरतेजोमहाबले ।
प्रविश्य तिष्ठ मद्गेहे यावत् पूजां करोम्यहम् ॥

सामान्यार्घ्यं विधायाथ आसनं प्रतिगृह्य च ।
विकिरान् विकिरेत्तत्र प्राणायामं ततश्चरेत् ॥

गणेशग्रहदिक्पालान् कलसे पूजयेत्ततः ।
स्नापयेच्च स्वमन्त्रेण वरयेदर्घ्यपात्रकम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दिनेशार्घ्यं ततो दद्याद्भूतशुद्धिमथाचरेत् ।
दशाक्षरेण मन्त्रेण भावयेद्रक्तबुद्बुदम् ॥
तन्मध्ये रुक्मब्रह्माण्डं पुनरेव तु भेदयेत् ।
तन्मध्ये चिन्तयेद्देवीं सर्वकामप्रदायिनीम् ॥
जटाजूटसमायुक्तामर्द्धेन्दुकृतशेखराम् ।
नवयौवनसंयुक्तां सर्वाभरणभूषिताम् ॥
त्रिनेत्रां पूर्णवदनां महिषासुरमर्दिनीम् ।
त्रिशूलञ्च तथा चक्रं खड्गं बाणं तथैव च ॥
दक्षिणे च तथा शक्तिं वामतः खेटकं धनुः ।
पाशाङ्कुशञ्च घण्टाञ्च नागहारगरीयसीम् ॥
अधस्तान्महिषं तद्वद्विशिरस्कं प्रदर्शयेत् ।
शिरश्छेदोद्भवं तद्वद्दानवं खड्गपाणिनम् ॥
हृदि शूलेन निर्भिन्नं निर्यदन्त्रविभूषितम् ।
देव्यास्तु दक्षिणं पादं समं सिंहोपरिस्थितम् ॥
किञ्चिदूर्ध्वं तथा वाममङ्गुष्ठं महिषोपरि ।
एवं सञ्चिन्त्य मनसा प्रतिमां कृत्य सन्न्यसेत् ॥
आत्मानमन्तरात्मानं परमात्मानमर्चयेत् ।
मातृकान्यासपूर्वेण कलान्यासमथाचरेत् ॥
मन्त्रन्यासं ततः कृत्वा तारेणार्घ्यं विशोधयेत् ।
अर्घ्यस्योत्तरतः कार्यं पाद्यमाचमनीयकम् ॥
मधुपर्कं ततः पार्श्वे प्रोक्षण्याञ्च जपेन्मनुम् ।
अष्टकृत्वो जपेन्मन्त्री गायत्र्या रक्षयेत्ततः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ॐ दुर्गायै विद्महे नारायण्यै धीमहि
धियो यो नः प्रचोदयादितीरयेत् ॥
तेन तोयेन देवेशि! यागवस्तूनि सेचयेत् ॥

गणेशमथ चैशान्यां गणपं गुरुपादुकाम् ।
गुरुभ्यः परमं ह्येवं परमेष्ठिगुरोः परम् ॥

गुरुं ज्ञानञ्च वैराग्यमैश्वर्यञ्च यथा क्रमात् ।
रक्तं श्यामञ्च हरितं नीलाभञ्चैव पूजयेत् ॥

धूम्राभं कनकान्विद्युद्रूपान् धर्मादिकान् प्रिये! ।
अधर्मादीनि पत्राग्रे अग्न्यादौ च यथाविधि ॥

अधर्मञ्च तथाऽज्ञानमवैराग्यं तथैव च ।
अनैश्वर्यं कृष्णवर्णं पीतरक्तं विभावयेत् ॥

अजमेषहंसवर्णरूपान् धर्मादिकानपि ।
द्वारपार्श्वे महाकालं कपिलं कृष्णलोचनम् ॥

नन्दिनं रक्तपीतञ्च शूलखट्वाङ्गधारिणम् ।
भुजङ्गश्वेतसङ्काशं द्विभुजं पङ्कजाननम् ॥
चण्डेशञ्च करालास्यं पिङ्गोर्ध्वनयनं यजेत् ॥

अधः कूर्मशिवारूढां शरच्चन्द्रनिभाननाम् ।
आधारशक्तिं प्रयजेत् पङ्कजद्वयधारिणीम् ॥

मूर्ध्नि तस्याः समासीनं कूर्मासनं समर्चयेत् ।
ऊर्ध्वं ब्रह्मशिलासीनमनन्तं कुन्दसन्निभम् ॥

अधश्चक्रधरं मूर्ध्नि धारयन्तं वसुन्धराम् ।
तमालश्यामलाङ्गीञ्च नीलेन्दीवरलोचनाम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अभ्यर्चयेद्वसुमतीं स्फुरत्सागरमेखलाम् ।
तत्र सञ्चिन्तयेत् पद्मं विकारनवकेशरम् ॥
मन्त्री प्रकृतिपत्राणि भावयेद्दशकर्णिकम् ॥

भूस्तत्त्वञ्च भुवस्तत्त्वं स्वस्तत्त्वञ्च तथैव च ।
सत्त्वं रजस्तम इति सूर्यादीनां त्रिमण्डलम् ॥

पुनरनन्तरं वज्रनखदंष्ट्रायुधाय च ।
महासिंहाय वर्मास्त्रमहासिंहमनुर्मतः ॥

दद्यादासनमेतेन मूर्त्तिं मूलेन कल्पयेत् ।
गृहीत्वा रक्तकुसुमं प्रकुर्यात् पाणिकच्छपम् ॥

कृत्वा सम्पूर्णपात्रञ्च गन्धपुष्पाक्षतानि च ।
हृदये स्थापयेद्भक्त्या ध्यात्वा पूर्वोक्तवर्त्मना ॥

पूजयेदुपचाराद्यैर्मण्डले स्थापयेत्ततः ।
आसनं स्वागतं पृच्छेद् दद्यात्पाद्यादिकं त्रिकम् ॥

मधुपर्कं ततो दद्यादङ्गपूजां विधाय च ।
दर्शयेदष्टमुद्राश्च तत आवाहनं पठेत् ॥

ॐ आवाहितासि दुर्गे! त्वं मृण्मय्यां श्रीफलेऽपि च ।
स्थिरा त्वं गृहिणी भूत्वा गृहे कामप्रदा भव ॥

एहि दुर्गे! महाभागे! पत्रिकां गृह्यतामियम् ।
तव स्थानमिदं भद्रं शरणं त्वां नमाम्यहम् ॥

त्वं देवि जगतां मातः! सृष्टिसंहारकारिणि! ।
पत्रिकासु समस्तासु सान्निध्यमिह कल्पय ॥

आयुर्देहि धनं देहि यशो राज्यञ्च देहि मे ।
सन्तुष्टा चात्र मद्गेहे मनोऽभीष्टं प्रसाधय ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततः पूर्वादिपत्रेषु रुद्रचण्डादिकान् यजेत् ।
रुद्रचण्डां प्रचण्डाञ्च चण्डोग्रां चण्डनायिकाम् ॥

चण्डां चण्डवतीं चण्डरूपाञ्चैवातिचण्डिकाम् ।
अग्निवर्णां ततो मध्ये उग्रचण्डां समर्चयेत् ॥

सर्वा युवत्यो दीप्ताङ्गा वराभयकराः शुभाः ।
रक्ताः पीताम्बरधरा नानाभरणभूषिताः ॥

त्र्यक्षरेण च मन्त्रेण वागाद्येन महेश्वरि! ।
पूजयेदष्टपत्रेषु दलाग्रेषु विशेषतः ॥

ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा ।
वाराही च तथेन्द्राणी चामुण्डा चण्डिका तथा ॥

दण्डं कमण्डलुं पश्चादक्षसूत्रमथाभयम् ।
बिभ्रती कनकच्छायां ब्राह्मी कृष्णाजिनाम्बरा ॥

शूलं परश्वधं क्षुरं दुन्दुभिं चन्द्रशोभितम् ।
वहन्ती हिमसङ्काशा ध्येया माहेश्वरी सदा ॥

अङ्कुशं दण्डखट्वाङ्गं पाशञ्च दधती करैः ।
ध्येया बन्धूकसङ्काशा कौमारी कामदायिनी ॥

चक्रं घण्टां कपालञ्च शङ्खञ्च दधती करैः ।
तमालश्यामला ध्येया वैष्णावी विद्युतोज्ज्वला ॥

मुषलं करवालञ्च खेटकं दधती हलम् ।
करैश्चतुर्भिर्वाराही ध्येया कालानलच्छविः ॥

अङ्कुशं तोमरं विद्यां कुलिशं बिभ्रती करैः ।
इन्द्रनीलनिभेन्द्राणी ध्येया सर्वसमृद्धिदा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शूलं कपालं नृशिरः कृपाणं दधती करैः ।
मुण्डस्त्रङ्मण्डिता ध्येया चामुण्डा रक्तविग्रहा ॥
अक्षस्त्रजं रक्तस्त्रवं कपालं नीलनीरजम् ।
वहन्ती हेमसङ्काशा व्याघ्रस्य चर्मणोज्ज्वला ॥
रक्ताक्षीं दण्डिकाञ्चैव नृसिंहीं शिवदूतिकाम् ।
नारायणीं कालिकाख्यां मायाञ्चैव तु भ्रामरीम् ॥
अरविन्दां विशालाक्षीं भीमाञ्चैव सरस्वतीम् ।
अपराजितां सोमलतामनन्ताञ्च कपालिनीम् ॥
भद्रकालीञ्च पुरत एताः षोडश नायिकाः ।
चतुर्भुजा युवत्यश्च शङ्खचक्रगदाङ्कुशाः ॥
सर्वाभरणसन्दीप्ताः सिंहस्थाः शशिशेखराः ।
बालाद्यास्त्र्यक्षरेणैव सम्पूज्या रक्तविग्रहाः ॥

कालीविलासतन्त्रे विंशतिपटले—

आदौ दशभुजा पूज्या घटस्थापनपूर्विका ।
पञ्च देवान् प्रपूज्यादौ पश्चान्महिषमर्दिनीम् ॥
ततश्च कार्त्तिकादीनां पूजाञ्च यत्नतश्चरेत् ।
ततश्च पत्रिकापूजा देवीपुराणसम्मता ॥

इति वचनात् पत्रिकापूजनात् पूर्वं कार्त्तिकेयादीन् पूजयेत्। देव्याः कस्मिन् देशे कः पूज्य इत्याह तत्रैव—

जया वामे स्थिता विद्या विजया चापि दक्षिणे ।
वामे च कार्त्तिकं देवं दक्षिणे गणपतिं तथा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ कार्त्तिकेयध्यानमष्टादशपटले—

सुतप्तकनकप्रेक्षं खड्गपट्टीधरं वरम्।
सोष्णीषमस्तकं देवं मयूरवरवाहनम्॥

ब्रह्माण्डाभ्यन्तरे वीरं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम्।
ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा दशधा प्रजपेन्मनुम्॥

शृणु मन्त्रं प्रवक्ष्यामि कार्त्तिकेयं यथोचितम्।
ह्रीं गुहाय कार्त्तिकेयाय सेनान्ये स्वाहयान्विता॥

चतुर्दशाक्षरी विद्या कार्त्तिकेयस्य कीर्त्तिता॥
प्रतिमायां हृदि स्थाने दत्त्वाङ्गुष्ठं सुलोचने!।
दशधा मन्त्रमुच्चार्य प्राणन्यासस्ततो भवेत्॥

अथ जयाध्यानम्—

तप्तकाञ्चनसङ्काशां द्विभुजां लोललोचनाम्।
कटाक्षविशिखोपेतां दिगम्बरपरिच्छदाम्॥

दिव्याभरणसंयुक्तां ध्यायेत् सिद्धिप्रदायिनीम्।
ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा सम्पूज्य प्रजपेन्मनुम्॥

मन्त्रस्तु— ह्रीं ह्रीं जयायै ह्रीं ह्रीं।
सप्ताक्षरी महाविद्या जयायाः परिकीर्तिता।
मायाद्वयजया ङेऽन्ता पुनर्मायाद्वयं प्रिये!॥
सप्ताक्षरी महाविद्या कथिता सुरपूजिता॥

जयाया हृदयेऽङ्गुष्ठं दत्त्वा मन्त्रं जपेद्दश।
प्राणसिद्धिस्तदा देवि! जायते नात्र संशयः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ विजयाध्यानम्—

अधुनाहं प्रवक्ष्यामि विजयाध्यानमुत्तमम् ।
दलिताञ्जनसङ्काशां द्विभुजां खञ्जनेक्षणाम् ॥
कटाक्षविशिखोद्दीप्तामञ्जनाञ्चितलोचनाम् ।
दिव्याम्बरपरीधानां नानारत्नविभूषिताम् ॥
ध्यायेत्तां विजयां नित्यां सर्वसिद्धिप्रदायिनीम् ।
ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा दशधा प्रजपेन्मनुम् ॥

मन्त्रस्तु—

वाग्भवं शम्भुवनिता नाम सम्बोधनं ततः ।
माया च वाग्भवञ्चैव मनुः सप्ताक्षरः प्रिये! ॥
विजयाहृदयेऽङ्गुष्ठं दत्त्वा मन्त्रं जपेद् यदि ।
प्राणसिद्धिस्तदा देवि! जायते नात्र संशयः ॥

अथ मयूरध्यानम्—

नानाचित्रविचित्राङ्ग! गरुडाज्जननं तव ।
अनन्तशक्तिसंयुक्त! कालाहिभक्षणं तव ॥
गरुडस्त्वं महाभाग! अतस्त्वां प्रणमाम्यहम् ।
ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा एकधा मन्त्रमुच्चरेत् ॥
माया भगो नादबिन्दू ङेऽन्तनाम सुलोचना ॥
सप्ताक्षरं महामन्त्रं हृदये प्रजपेद् यदि ।
प्राणसिद्धिस्तदा देवि! मयूरस्य भवेद्ध्रुवम् ॥

अथ मूषिकध्यानम्—

वृषाकार! महाभाग! वृषरूप! महाबल! ।
कर्मरूप! वृषस्त्वं हि गणेशस्य च वाहनम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नमस्करोम्यहं देव! पूजासिद्धिं प्रयच्छ मे।
ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा क्षिपेत् पुष्पाञ्जलित्रयम्॥
मायाद्वयं समुच्चार्य वदेच्च मूषिकं ततः।
ङेऽन्तञ्च वनितां शम्भोर्मूषिकस्य मनुः प्रिये!॥
प्राणप्रतिष्ठा पूर्ववत्।

अथ सिंहध्यानम्—

सिंहस्त्वं हरिरूपोऽसि स्वयं विष्णुर्न संशयः।
पार्वत्या वाहनस्त्वं हि अतः पूजामि त्वामहम्॥

सिंहमन्त्रः—

मायाद्वयं समुच्चार्य सिंहाय महाबलाय च।
पुनर्मायाद्वयं देवि! मनुरेष प्रकीर्तितः॥
द्वादशाक्षरी महाविद्या सिंहस्य परिकीर्त्तिता।
ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा एकधा मन्त्रमुच्चरेत्॥

ऊनविंशतिपटले महिषध्यानम्—

महिषस्त्वं महावीर! शिवरूप! सदाशिव!।
अतस्त्वां पूजयिष्यामि क्षमस्व महिषासुर!॥
ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा एकधा प्रजपेन्मनुम्।
मायाद्वयञ्च नकुलं नादबिन्दुविभूषितम्॥
महिषञ्च तथा ङेऽन्तं कूर्चं मायाद्वयं तथा।
एकादशाक्षरी विद्या भक्त्या ते परिकीर्त्तिता॥

अथ गणेशध्यानम्—

लम्बोदरं महाकायं गजवक्त्रं त्रिलोचनम्।
सर्वदेवमयं देवं पार्वतीनन्दनं भजे॥
ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा एकधा मन्त्रमुच्चरेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मायां कवर्गतृतीयं नादबिन्दुसमन्वितम् ।
तथा गणपतिं ङेऽन्तं विलोमेन पुनर्लयम् ॥

अथ लक्ष्मीध्यानम्—

तप्तकाञ्चनसङ्काशां द्विभुजां लोललोचनाम् ।
कटाक्षविशिखोद्दीप्तामञ्जनाञ्चितलोचनाम् ॥
शुक्लाम्बरपरीधानां सिन्दूरतिलकोज्ज्वलाम् ।
शुक्लपद्मासनगतां ध्यायेन्नारायणप्रियाम् ॥
ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा दशधा प्रजपेन्मनुम् ॥

मन्त्रस्तु—

मायां कामञ्च देवेशि! कमलान्तरवासिनी ।
ङेऽन्तं कामं ततो मायां लक्ष्मीदेव्या दशाक्षरम् ॥

अथ सरस्वतीध्यानम्—

शङ्खेन्दुकुन्दसङ्काशां द्विभुजां पद्मलोचनाम् ।
कटाक्षविशिखोद्दीप्तां दिव्याम्बरपरिच्छदाम् ॥
दिव्याभरणवेशाढ्यां वाग्रूपां परमां भजे ॥

सरस्वतीमन्त्रो यथा—

मायाञ्च वामकर्णञ्च बिन्दुनादसमन्वितम् ।
सरस्वत्यै पुनर्बीजद्वयञ्चाष्टाक्षरी मता ॥

अथ ब्रह्मध्यानम्—

तरुणादित्यसङ्काशं चतुर्वक्त्रं चतुर्भुजम् ।
चतुर्वेदमयं वक्त्रं धर्मकामार्थमोक्षदम् ॥

ब्रह्ममन्त्रः —

मायां कवर्गस्याद्यन्तु नादबिन्दुसमन्वितम् ।
ब्रह्मणे नमश्चवर्गाद्यं नादबिन्दुसमन्वितम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मायां सप्ताक्षरं मन्त्रं ब्रह्मणः परिकीर्त्तितम् ।
सावित्रीपूजनं भद्रे! शृणुष्व कथयामि ते ॥

अथ सावित्रीध्यानम्—

तप्तकाञ्चनवर्णाभां द्विभुजां लोललोचनाम् ।
दिव्याभरणवेशाढ्यां दिव्याम्बरपरिच्छदाम् ॥
सिन्दूरतिलकोद्दीप्तामञ्जनाञ्चितलोचनाम् ॥

सावित्रीमन्त्रस्तु—

मायां सां सावित्र्यै ततः पुरः सां मायां ततः परम् ।
सप्ताक्षरमिदं देवि! सावित्र्याः परिकीर्त्तितम् ॥

अथ नवपत्रिकापूजा मत्स्यसूक्ते—

रम्भाञ्च द्विभुजां पीतां शूलपुस्तकधारिणीम् ।
पूजयेत् कामबीजेन मन्त्रेणानेन शङ्करि! ॥

दुर्गे! देवि! समागच्छ सान्निध्यमिह कल्पय ।
रम्भारूपेण मे देवि! शान्तिं कुरु नमोऽस्तु ते ॥

खड्गशूलाङ्कुशधरामभयं दधती करैः ।
महिषासुरयुद्धे त्वं कच्वीरूपासि सुव्रते! ॥

शक्रस्यानुग्रहार्थाय आगच्छ मम मन्दिरम् ।
मायाबीजेन सा पूज्या हरिद्रामथ चिन्तयेत् ॥

द्विभुजां पीतवसनां त्रिनेत्रां खड्गधारिणीम् ।
महिषस्थां विशालाक्षीमम्बरं वामहस्तके ॥

हरिद्रे! वरदे! देवि! उमारूपासि सुव्रते! ।
मम विघ्नविनाशाय पूजां गृह्ण सुरेश्वरि! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जयन्तीं रक्तवसनां पीताञ्च चण्डमालिनीम् ।
शूलचक्रधरां चैव सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥
निशुम्भमथने चैव सेन्द्रैर्देवगणैरपि ।
पूजितासि जयन्ति! त्वमस्माकं वरदा भव ॥
विपद्धन्त्रीञ्च द्विभुजां महावृषभवाहिनीम् ।
श्वेतामभीतिवरदां गगने तु समर्चयेत् ॥
महादेवप्रियकरः सर्वदेवरतः सदा ।
उमाप्रीतिकरो यस्मात्तस्मात् त्वां प्रणमाम्यहम् ॥
दाडिमीपत्रिकां रक्तां रक्ताभरणभूषिताम् ।
रक्तवस्त्रधरां सौम्यामर्द्धेन्दुकृतशेखराम् ॥
चतुर्भुजां त्रिनयनां महिषोपरिसंस्थिताम् ।
खड्गचर्मधरां स्कन्धे वामेनोत्पलपुस्तिकाम् ॥
मन्दरेणैव बीजेन बालाद्येन समर्चयेत् ॥
सिद्धमन्त्रं पुरा जातं रक्तबीजस्य सम्मुखे ।
उमाप्रीतिकरं यस्मात्तस्मात्त्वां प्रणमाम्यहम् ॥
अशोकपत्रिकां रक्तां सिन्दूरारुणविग्रहाम् ।
बाणचापधरां सौम्यां पद्मस्थां नागवाहनाम् ॥
हरप्रीतिकरो वृक्षो ह्यशोकः पापनाशनः ।
उमाप्रीतिकरस्त्वं हि मामशोकं सदा कुरु ॥
श्यामाङ्गीं माणपत्रीञ्च नीलनीरजधारिणीम् ।
महिषस्थां त्रिनेत्राञ्च कन्याबीजेन चार्चयेत् ॥
पत्रे वससि कौमारि! माणवृक्षे शचीप्रिये! ।
मम चानुग्रहार्थाय पूजां गृह्ण यथासुखम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

धान्यवृक्षे निमग्नाञ्च द्विभुजां श्वेतविग्रहाम्।
श्वेतपद्मोपविष्टाञ्च वराभयकरां शुभाम्! ॥
श्रीबीजेन सतारेण पूजयेत् कमलाननाम् ॥

जगत्प्राणहितार्थाय ब्रह्मणा निर्मितं पुरा।
उमाप्रीतिकरं धान्यं शान्तिं कुरु नमोऽस्तु ते ॥

बहिः पीठे जयन्त्याख्यां दिक्पतीन् सायुधांस्तथा।
उपचारैः समभ्यर्च्य हृष्टपुष्टिकरान् पुनः ॥

कुमुदोत्पलपद्मानि कुन्दशेफालिकाजवाः।
वकुलं तगरञ्चैव पुष्पाष्टकमुदाहृतम् ॥

मन्त्रं जपेदष्टशतं होमं कुर्याद् यथाविधि।
बलिदानान्तरे चैव पादं संश्रपयेच्चरुम् ॥

कृताञ्जलिस्ततः कृत्वा जानुस्पृष्टमहीतलः।
पठेत् स्तोत्रं यथान्यायं वाग्बीजाद्यन्तसंयुतम् ॥

अथ स्तोत्रम्—

दुर्गां शिवां शान्तिकरीं ब्रह्माणीं ब्रह्मणः प्रियाम्।
सर्वलोकप्रणेत्रीञ्च प्रणमामि सदाम्बिकाम् ॥

मङ्गलां शोभनां शुद्धां निष्कलां परमां कलाम्।
विश्वेश्वरीं विश्वमातां चण्डिकां प्रणमाम्यहम् ॥

ईशानमातरं देवीं सर्वलोकभयापहाम्।
ब्रह्मेशविष्णुनमितां प्रणमामि सदा उमाम् ॥

विश्वस्थां विश्वनिलयां दिव्यस्थाननिवासिनीम्।
योगिनीं योगमातरं चण्डिकां प्रणमाम्यहम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ईशानमातरं देवीमीश्वरीमीश्वरप्रियाम् ।
प्रणतोऽस्मि सदा दुर्गां संसारार्णवतारिणीम् ॥
य इदं पठति स्तोत्रं शृणुयाद्वापि भक्तितः ।
स मुक्तः सर्वपापेभ्यो मोदते दुर्गया सह ॥
पञ्चघोषेण भेर्यादिगीतवाद्यादिनिःस्वनैः ।
नयेच्च दिवसं पश्चात् संहिताश्रवणेन तु ॥
दिवावसाने स्नात्वा तु सायंसन्ध्यां समाप्य च ।
पश्चिमाशामुखो भूत्वा गन्धमाल्यैरलङ्कृतम् ॥
ध्यायेत् पूर्वे देवीरूपं हंसमन्त्रेण वाग्यतः ।
दद्यादर्घ्यं नमस्कुर्यात्ततो देवीगृहं व्रजेत् ॥
पञ्चोपचारैर्विधिवत् पूजयेत् परमेश्वरीम् ।
हविष्यान्नं ततो भुक्त्वा दन्तकाष्ठञ्च भक्षयेत् ॥

॥ इति सप्तमीकृत्यम् ॥

अथाष्टमीकृत्यम्—

ततः कल्यं समुत्थाय अष्टम्यां प्रातरेव च ।
नदीतीरं ततो गत्वा स्नानं कुर्यात् समाहितः ॥
अभावे स्त्रोतस्तोयेन यत्र सूर्यस्य दर्शनम् ।
स्वस्ति ततो वाचयित्वा पञ्च देवान्नमस्य च ॥
स्नानं होमं समुद्दिश्य बलिनिर्देशनं नुतिम् ।
यथा प्रहरपूजा च अर्द्धरात्रे विशेषतः ॥
नवम्याञ्च तथा पूजां दशम्याञ्च विसर्जनम् ।
तर्पणं ब्राह्मणानाञ्च गोत्रोद्देशं स्वसंज्ञकम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एवं सङ्कल्प्य मतिमान् देव्याः स्नानं समाचरेत्।
तारार्कवचनं ङेऽन्तं चण्डिकाहृदयं ततः ॥

पानीयस्य च कथितं क्षीरस्य शृणु सुन्दरि!।
मायां गां गौर्यै हृदयं पञ्चगव्यस्य च शृणु ॥

तारां वाणीञ्च नेत्राभ्यां सर्वतो हृदयान्तकम्।
मायान्तनुवुदाञ्चैव हृदयार्णञ्च शर्कराम् ॥

तारां मायाञ्च गिरिशे! मधुमन्त्र इतीरितः।
मायां शिखायै नम इति पुनः पानीयकेन तु ॥

तारं चक्रं भद्रकाली कवचायेति दधिमन्त्र उदाहृतः।
वाग्भवाद्यञ्च तैलस्य मायां गौर्यै नमः स्थितम् ॥

उष्णोदकस्य देवेशि! तथा गुडघृतस्य च।
वाङ्मन्त्रेण महेशानि! तथैवेक्षुरसेन च ॥

अनुक्ते चण्डिकाशान्तं यच्चान्तेन महेश्वरि!।
दशाक्षरेण मन्त्रेण नानागन्धोदकेन च ॥

त्रिरक्तेन त्रिगन्धेन त्रिशीतेन महेश्वरि!।
फलोदकैस्तीर्थतोयैः पुष्पतोयैः कुशोदकैः ॥

घटस्थापनं ततः कृत्वा पीठपूजां समाप्य च।
पूर्ववद्ध्यानं ध्यात्वा च मन्त्रेणारोपयेत्ततः ॥

आगतां स्वागतां पृच्छेद्दद्यात् पाद्यादिकं ततः।
गायत्र्या स्नापयेद्देवीमङ्गपूजां विधाय च ॥

मधुपर्कं ततो दद्यात् पुनराचमनीयकम्।
पूर्वादिपत्रे सम्पूज्या जयन्त्याद्याश्च मातरः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जयन्ती मङ्गला काली भद्रकाली कपालिनी ।
दुर्गा शिवा क्षमा धात्री स्वाहा स्वधा ततः परम् ॥
तत्रैव च दलाग्रेषु रुद्रचण्डादिका अपि ॥

रोचनाभां रुद्रचण्डां प्रचण्डामरुणप्रभाम् ।
चण्डोग्रां कृष्णवर्णाञ्च श्यामाञ्च चण्डनायिकाम् ॥
शुक्लाभां चण्डरूपाञ्च धूम्रां चण्डवतीमपि ।
अतिचण्डां पाण्डुराभां पीतवर्णान्तु चण्डिकाम् ॥

वागाद्येन तु मन्त्रेण तारादिहृदयान्तकम् ।
अग्निवर्णामुग्रचण्डां मध्ये तु परिपूजयेत् ॥
पूर्वादिष्वष्टपीठेषु चतुःषष्टीः समर्चयेत् ॥
ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा ।
पञ्चोपचारैर्विधिवज्जयन्त्यादि ततः परम् ॥

जयन्ती मङ्गला काली भद्रकाली कपालिनी ।
दुर्गा शिवा क्षमा धात्री पूजनीयाः प्रयत्नतः ॥
दक्षिणाप्रान्तेषु देव्याः स्वाहाञ्चैव स्वधां ततः ।
अम्बिकां चर्चिकाञ्चैव तथा कात्यायनीमपि ॥
रक्तदन्तिकाञ्च सर्वादिमङ्गलाञ्च ततः परम् ।
शाकम्भरीं भ्रामरीञ्च शिवदूतीं ततः परम् ॥
महाकालीञ्च गौरीञ्च तर्जनीं भाविनीं तथा ।
महामोहाञ्च प्रयजेत् तथा चैव भयङ्करीम् ॥
ततः पश्चिमप्रान्तेषु भीमां पद्मां शचीं तथा ।
मेधाञ्चैव महामायां सावित्रीं विजयां जयाम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

देवसेनां धृतिञ्चैव पुष्टिं तुष्टिञ्च भ्रामरीम् ।
महामायां महादेवीं महामेधां तथैव च ॥
कामेश्वरीमुत्तरस्यां कामदामपि चार्चयेत् ।
भ्रामरीं कालरात्रिञ्च महारात्रिं तथैव च ॥
चक्रेश्वरीं ततश्चैव पूजयेद्भगमालिनीम् ।
धूम्रां भीमाञ्च शान्ताञ्च विदारीञ्च महाम्बिकाम् ॥
लक्ष्मीञ्चैव सुपर्णाञ्च महोग्रोमां तथादरात् ।
कुलदेवीं त्र्यक्षरेण मन्त्रेण च समर्चयेत् ॥
वटुकान् पूजयेद् द्वारे द्वौ द्वौ कृत्वा विभागतः ।
सिद्धाख्यञ्चैव सन्देहं कालपुत्राख्यमेव च ॥
क्रियाकुलनिभञ्चैव मन्त्राङ्गं देवि! पुत्रकम् ।
मन्द्रेणैव बीजेन सतारेण प्रपूजयेत् ॥
भैरवानसिताङ्गादीन् क्षेत्रेशांश्च यजेत् क्रमात् ।
हेतुकं त्रिपुराङ्गञ्च अग्निजिह्वं तथैव च ॥
कालास्यञ्च करालास्यमेकपादञ्च भीमकम् ।
अनुग्रहञ्चोर्ध्वभागे अधश्च नासिकेश्वरम् ॥
नारसिंहेन बीजेन सतारं हृदयान्तकम् ।
बहिः पीठे चार्चयेद्वै तेन बीजेन साधकः ॥
जम्भकं मणिभद्रञ्च पूर्णभद्रं तथैव च ।
विरूपञ्च विरूपाक्षं चित्रकुण्डलमित्यपि ॥
चित्राक्षं चित्ररूपञ्च केलिमालिनमेव च ।
वरेन्द्रं नन्दिनं सिंहं ग्रहान् लोकपतीन् यजेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

आदित्यादिग्रहा ये च ये ग्रहाः क्रूरकर्मणः ।
तिथयो वासराः सर्वे तेषां हि सन्निधौ स्थिताः ॥
ते पूजार्थमिहायान्तु पूजयिष्यामि तानहम् ॥

क्रूरकर्मण इति छान्दसत्वाद् ह्रस्वः ।

अथास्त्रपूजा

दक्षिणादिक्रमेणैव देव्यस्त्राणि प्रपूजयेत् ।
प्रतिमन्त्रैः स्वबीजैश्च गन्धचन्दनपुष्पकैः ॥

इयं येन धृता क्षौणी हतश्च महिषासुरः ।
त्रिधाराय च शूलाय तस्मै शुद्धात्मने नमः ॥

असिर्विशसनः खड्गस्तीक्ष्णधारो दुरासदः ।
श्रीगर्भो विजयश्चैव धर्मपाल! नमोऽस्तु ते ॥

इत्यष्टावेव प्रयजेत्तीक्ष्णधाराभिरालिकम् ।
चक्रेश्वरीति मन्त्रेण लौहदण्डं तथैव च ॥

सुदर्शन! महाचक्र! दैत्यराजभयङ्कर! ।
त्रिपुरान्तकरः श्रीमान् चक्रवर्य्य! नमोऽस्तु ते ॥

चार्वङ्गगणसम्पन्न! चक्राय च नमो नमः ।
सतारश्चक्रमन्त्रोऽयं सर्वविघ्नविनाशनः ॥

नमोऽस्तु पञ्चबाणाय निर्मलाय महात्मने ।
पञ्चतत्त्वस्वरूपाय पञ्चबाणाय वै नमः ॥

शक्तिस्त्वं सर्वभूतानां व्यापकानाञ्च व्यापकम् ।
कालाकालमवष्टभ्य शक्तिवर्य्य! नमोऽस्तु ते ॥

रमाबीजं सतारञ्च सजयं मन्त्रमीरितम् ।
वामादिवामतः पूज्याः पश्चान्मन्त्रैर्यथाविधि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

धर्मप्रदस्त्वं समरे धर्माणामायुधोऽप्यसि ।
रक्षणीयस्त्वया यस्माद् वरानघ! नमोऽस्तु ते ॥

धृतं कृष्णेन रक्षार्थं संहारार्थं हरेण च ।
त्रयीमूर्त्तिञ्च सगरं धनुरस्त्रं नमाम्यहम् ॥

अत्यन्तं रामकृष्णाभ्यां धनुषे वह्निवल्लभा ।
विजयादिशरान्तञ्च धनुर्मन्त्र उदाहृतः ॥

नागराज! महापाश! अनन्तवरणाय च ।
निर्मितो विष्णुना यस्मादतः पाहि नमः स्वधा ॥

चण्डिकायाः प्रदत्तासि सर्वानुबालबर्हिणी ।
छुरिके! रक्ष मां नित्यं शान्तिं कुरु नमोऽस्तु ते ॥

छुरिकायै च ठद्वयम्।
घण्टायाः श्रृणु मन्त्रञ्च कोणान्तेन च सुन्दरि! ।
परितः पूजयेन्मन्त्रान् देवांश्चैव ऋषीनपि ॥

पीठेशांश्चैव जीवेशानुपचारैरनन्तरम् ।
तत्रैव च शिवं विष्णुं वनितारञ्च पूजयेत् ॥

वेदोक्तैरागमोक्तैश्च तथा पौराणिकैरपि ।
मन्त्रैर्यथा विभागेन स्वतन्त्रोक्तैः प्रयत्नतः ॥

शुभ्रेण दधिसूक्तेन गायत्र्या तदनन्तरम् ।
मन्त्रं जप्त्वा स्तुतिं कुर्याद्धोमं कुर्याद्दशांशकम् ॥

प्रसादनं ततः कुर्यादिमं मन्त्रं पठेत्ततः ।
यन्मयोपहृतं किञ्चित् पुष्पगन्धानुलेपनैः ॥

तत् सर्वमुपयुञ्जीत प्रसीद वरदा भव ।
पुष्टिं प्रज्ञां धृतिं मेधामारोग्यं भूतिमेव च ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ षोडशोपचारमन्त्राः —

प्रसीद जगतां मातः! संसारार्णवतारिणि! ।
मया निवेदितं भक्त्या आसनं सफलं कुरु ॥

आसनपरिमाणन्तु मातृकाभेदतन्त्रे पञ्चमपटले—

चतुरङ्गुलविस्तारं रौप्यनिर्माणपीठकम् ।
अलङ्कारं यथायोग्यं पुरुषस्तु निवेदयेत् ॥

मूलप्रकृतिरूपेण सूयते सचराचरम् ।
पूजामहं विधास्यामि स्वागतं ते महेश्वरि! ॥

दुर्गन्धि परमामोदं परं वागीश्वरेश्वरी ।
पाद्यमेतन्मया दत्तं प्रसीद भुवनेश्वरि! ॥

दूर्वातण्डुलसम्मिश्रं कर्पूरागुरुपूरितम् ।
अर्घ्यं दत्तमिदं गृह्ण मत्तस्त्रिभुवनार्चिते! ॥

आपो नारायणः साक्षादप्सु सर्वं चराचरम् ।
निवेदयामि ते देवि! अद्भिराचमनीयकम् ॥

वाजिमेधफलावाप्त्यै मया दत्तं वरानने! ।
मधुपर्कं प्रतीच्छस्व मातर्मे भुवनेश्वरि! ॥

पुनराचमनीयमप्याचमनीयमन्त्रेण वा दद्यात् ।

शङ्खस्थमुदकं पुण्यं सुगन्धि सुमनोहरम् ।
निवेदितं मया देवि! स्नानीयं प्रतिगृह्यताम् ।
त्वं देवि! परमेशानि! परंब्रह्मस्वरूपिणि! ।
गृह्ण वस्त्रमिदं देवि! यज्ञसूत्रमिदं शुभे! ॥
ज्योतिषां ज्योतिरेकस्त्वमनादिनिधनं न ते ।
मया दत्तमलङ्कारमलङ्कुरु नमोऽस्तु ते ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सुगन्धि दुर्गमं नान्यं कुमुदोत्पलमालिनम्।
सितपीतारुणादानं गृह्ण पुष्पं वरानने!॥

धूपं गुग्गुलसंयुक्तं चन्दनागुरुचर्चितम्।
दशाष्टाङ्गसमुद्भूतं गृहाण परमेश्वरि!॥

परं ज्योतिः परं ब्रह्म जगदेकं सनातनि!।
भूतये मम देवेशि! दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम्॥

यद्दत्तं परया भक्त्या फलमूलादिकं मया।
गृहाण परमेशानि! नैवेद्यं सुमनोहरम्॥

मातृकाभेदतन्त्रे—

नैवेद्यं विविधं रम्यं नानाफलसमन्वितम्।
शर्करासंयुतं कृत्वा पायसञ्च निवेदयेत्॥

मत्स्यसूक्ते—

अशेषजगदाधारभूते! त्रैलोक्यवन्दिते!।
प्रदक्षिणमहं वन्दे विद्वत्सु पादपङ्कजम्॥

धान्यमुद्गकलायस्य रजोवस्य तिलस्य च।
प्रकटानेकफलयुग्रचनां विनिवेदयेत्॥

प्राणान् रक्ष यशो रक्ष पुत्रदारधनानि च।
सर्वरक्षाकरी यस्मात्त्वं देवि! भुवनत्रये॥

अत्र बलिदानोक्तस्मार्त्तभट्टाचार्यलिखिताभिलापवाक्यवद् द्रव्यविशेषेऽपि कामनाविशेषेणाभिलाप उक्तस्तत्रैव—

द्रव्यदानोचितं वाक्यं शृणु वक्ष्ये समासतः।
यादृशं कल्पसम्पूर्णं तत् प्रयच्छ वरानने!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततो यथाभिमतविजयकामो गन्धमहं ददामीति गन्धं दद्यात्। कल्पकोटिस्वर्गनिवासकामश्चन्दनागुरुकर्पूरकुङ्कुमैरनुलेपनमहं ददामीति मिश्रितानुलेपनं दद्यात्। ततः पुष्पं दशसुवर्णदानफलप्राप्तिकामो नानाविधयुक्तपुष्पमहं ददामीति उद्दिश्य जातीयुक्तविमुक्तचम्पकबिल्व-पत्रोत्पलकुमुदमल्लिकाकाञ्चनशेफालिकाकह्लारकरवीरजयन्तीबन्धूकयथा-कालप्राप्तजलजारण्यजपर्वतसम्भूतोक्तानुक्तपुष्पाणि दद्यात्। अद्य राजसूय-यज्ञफलप्राप्तिकामो बिल्वपत्रमालाद्वयं दद्यात्। ततः पुष्पदानत्रिगुणफल-प्राप्तिकामः करवीरमाल्यमहं ददामीत्युक्त्वा नानाकर्मविरचितकृत्यं वकुलमाल्यं दद्यात्। अद्य गोसहस्रदानफलप्राप्तिकामो मालतीमालाद्वयं रक्तोत्पलञ्च दद्यात्। ततो वाजपेयफलप्राप्तिकामो धूपमहं ददामीति बहुविधधूपं दद्यात्। अश्वमेधफलप्राप्तिकामो घृतप्रदीपमहं ददामीत्युद्दिश्य घृतेन दीपमालायां दीपोल्काञ्च दद्यात्। ततो गोमेधशतयज्ञप्राप्तिकामो हृद्यनानाफलान्वितपत्रपुष्पोपेतबहुविधान्नपानताम्बूलादीनि मेध्यान्यमूनि दद्यात्। ततः पुष्कराधिकरणकदशसुवर्णतारदानफलप्राप्तिकामः स्तवकादिफलपञ्चशस्यप्ररूढधान्यशालूकपद्ममृणालानि यथासम्भवमेध्य-मतिरूपाणि दद्यात्। एतद्वस्त्रतन्तुसंख्यवर्षसहस्रावच्छिन्नशिवदुर्गा-लयमोदनकामो नेत्रक्षौमादियथासम्भववस्त्राण्यहं ददामीत्युक्त्वा सूक्ष्ममृदुरूपाणि वस्त्राणि दद्यात्। ततो गङ्गाधिकरणकदशगोदान-फलप्राप्तिकामः सोत्तरीययज्ञसूत्रं ददामीत्युद्दिश्य दद्यात्। ततो गोसहस्रदानफलप्राप्तिकामः सुवर्णमहं ददामीत्युक्त्वा दद्यात्। ततः स्वर्गाधिकरणकदीप्यमानकामश्छत्रमहं ददामीति छत्रम्। अग्निष्टोमयज्ञ-फलप्राप्तिकामश्चामरमहं ददामीति चामरं दद्यात्। अद्य दीर्घायुरारोग्य-विजयावच्छिन्नविपुलभोगप्राप्तिकामः अद्य चन्द्रांशुजन्ममणिसमः अतिसौभाग्यकामो रूपधान्यकन्यायुतसहस्रावच्छिन्नदुर्गालोकप्राप्तिकामः सोपधानशय्यापादुकादीनि दद्यात्।

दत्त्वा बलिं ततः कुर्यात् कृष्णच्छागं परात्परम्।

बलिदानस्य विशेषोऽग्रे वक्ष्यते।

जप्त्वा प्रदक्षिणं कुर्यात् स्तुतिपाठं सदाचरेत्।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ स्तुतिः

नारद उवाच—

ॐ भगवति! भयोच्छेदे! कात्यायनि! च कामदे!।
कौशिकि! त्वं महेशानि! कालिके! त्वां नमाम्यहम् ॥१॥
प्रचण्डे! पुत्रदे! देवि! सुप्रीते! सुरनायिके!।
कुलद्योतिकरे! चोग्रे! पार्वति! त्वं प्रसीद मे ॥२॥
दुर्गोत्तारिणि! दुर्गे! त्वं सर्वाशुभनिवारिणि!।
सर्वे! सर्वार्थदे! देवि! भव त्वं वरदा मम ॥३॥
चण्डोग्रे! वरदे! देवि! प्रचण्डे! विजयप्रदे!।
धर्मार्थकामदे! देवि! कात्यायनि! नमोऽस्तु ते ॥४॥
जन्मान्तरसहस्त्रेषु तिर्यग्योनिगतस्य च।
अघं संहर मे देवि! ज्ञानतोऽज्ञानतः कृतम् ॥५॥
शान्तिपुष्टिप्रदे! देवि! मातस्त्रैलोक्यतारिणि!।
नमस्यामि जगद्धात्रि! त्वामहं बिल्वभाविनि! ॥६॥
नमस्तेऽस्तु शिवे! देवि! सर्वव्यापिनि! शाङ्करि!।
निजधर्मादिकं काम्यं कल्याणञ्च प्रदेहि मे ॥७॥
सर्वेषां नाथभूतासि त्वमेवैकाकिनी यतः।
तस्मान्नमामि देवेशि! प्रसन्ना वरदा भव ॥८॥
इयं सर्वेश्वरीपूजा यन्मया देवि! ते कृता।
पूर्णा भवतु सा सर्वा त्वत्प्रसादान्महेश्वरि! ॥९॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जातस्य यजमानस्य गर्भस्थस्य च देहिनः।
मा भूत्तत्र कुले जन्म यत्र देवी न चण्डिका॥१०॥

।। इत्यष्टमीकृत्यम्।।

अथ निशीथकृत्यम्

अर्द्धरात्रौ ततः कुर्याद् दिवसे वा समाहितः।
सन्ध्यायां वा महेशानि! शरणाम्भसि पूर्वकम्॥
अष्टम्याञ्च नवम्याञ्च शिविकायां यथेच्छया।
निशायात्रां प्रकुर्वीत सन्ध्यायां रजनीमुखे॥
ततः सम्पूजयेद्भक्त्या बलिभिः पायसादिना।
नृत्यगीतविचित्रैश्च वाद्यैरुच्चावचैरपि॥
रक्तपुष्पस्य कुसुममष्टम्याञ्च निवेदयेत्।
सहस्रसंख्यकैर्देवि! वकुलैर्वा मनोरमैः॥
पुण्डरीकन्तु यो दद्यादर्द्धरात्रौ विशेषतः।
सर्वान् कामानवाप्नोति शतमष्टोत्तरं तथा॥

अथ नवमीकृत्यं तत्रैव—

नवम्यां पूर्ववत् पूजा कर्त्तव्या भूतिमिच्छता।
देव्यै नवम्यां सन्ध्यायां पिशितान्नं सशर्करम्॥
दद्याद् यदि तदा मद्यवर्जितं तदरान्वितम्।
अरं काञ्जिकम्।
शान्तिं कृत्वा ददेद्धेनुं दक्षिणां विधिवद् यथा॥
दक्षिणां वस्त्रयुग्मञ्च आचार्याय निवेदयेत्।
परितोषं पुनर्दानं विधिज्ञाय च काञ्चनम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

धान्यं वासस्तथा ताम्रं ब्रह्मणे धान्यकाञ्चनम् ।
ऋत्विजेऽपि तथा धान्यं सतिलं काञ्चनं तथा ॥

ब्राह्मणांश्च कुमारीश्च अन्यानपि च पूजयेत् ।
दीनान्धकृपणानाञ्च भक्तितः पूजनं चरेत् ॥

दद्यादुक्तमर्कभोज्यं दिनभोज्यं विशेषतः ।
पतिरन्यं यदा दोर्भिर्बलिदानाद्यशान्तये ॥

शिवभक्तान् पूजयेच्च शिवाभक्तान् विशेषतः ।
शिवभक्ताश्च ये केचिद् विष्णुभक्ताश्च पार्वति! ॥

गृहं प्रविश्य च पुनर्गीतवाद्यपुरःसरम् ।
गृहं सम्पूजयेद्भक्त्या भुञ्जीत बान्धवैः सह ॥

।। इति नवमीकृत्यम् ।।

तत्रैव—

प्रातरेव दशम्यान्तु नित्यं निर्वर्त्त्य सादृतः ।
जानुभ्यामवनीं गत्वा इदं संश्रावयेत्ततः ॥

ॐ कालि! कालि! महाकालि! कालिके! पापनाशिनि! ।
कालि! करालनिष्क्रान्ते! कालिके! त्वां नमोऽस्तु ते ॥

सिंहवाहिनि! चामुण्डे! पिनाकधनुवल्लभे! ।
उपहारं गृहीत्वैवं प्रसीद परमेश्वरि! ॥

ॐ उत्तिष्ठ देवि! चामुण्डे! शुभां पूजां प्रगृह्य च ।
व्रज त्वं स्त्रोतसि जले वृद्धौ च स्थीयतामिह ॥

निर्माल्यधारिणी पूज्या चाण्डाली गन्धचन्दनैः ।
समर्पयित्वा मन्त्रेण मन्त्रमेतदुदीरयेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

निमज्याम्भसि सम्पूज्या परकालार्चिते जले।
पुत्रायुर्धनवृद्ध्यर्थं स्थापितासि जले मया॥
यजमानः स्वयञ्चैव चण्डिकां प्रेषयेच्छिवाम्।
न वीक्षेत महेशानीं न नग्नां प्रेषयेज्जले॥
दशम्यां श्रवणाप्राप्ते अप्सु निक्षिप्य दारकः।
अलाभे केवलायान्तु न निशायां कथञ्चन॥
पूजोपहारद्रव्याणि आचार्याय निवेदयेत्।
तदर्द्धञ्च विधिज्ञाय तदर्द्धञ्चैव ब्रह्मणे॥
तच्छेषं ऋत्विजे दद्यात् परितोषं तथैव च।
पूजालयं न वीक्षेत गृहस्थः स्वं कदाचन॥
अप्सु निक्षिप्य देवेशीं ब्राह्मणायोपपादयेत्।
देवीस्थितगृहेणापि यो गृहं कारयेत् सुधीः॥
तस्य लक्ष्मीर्बलञ्चायुः सर्वं नश्यति तत्क्षणात्॥

।। इति दशमीकृत्यम् ।।

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां चतुर्थे काम्यकाण्डे दुर्गोत्सव-
प्रकरणे प्रतिपदादिकृत्यरूपस्तवकथनं नाम पञ्चमः परिच्छेदः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

।। अथ षष्ठः परिच्छेदः ।।

मत्स्यसूक्ते एकपञ्चाशत्पटले, भगवानुवाच—

अथ दुर्गामनुं वक्ष्ये सर्वतन्त्रानुसारतः ।
शारदीयप्रयोगे तु तद्विशेषं यथा शृणु ।।

वाक्शक्तिकमलास्याश्च त्र्यक्षरं परिकीर्तितम् ।
नित्ये नैमित्तिके काम्ये मोक्षेषु च नियोजयेत् ।।

ऋषिः स्यान्नारदश्चास्य छन्दोऽनुष्टुप् प्रकीर्तितम् ।
शम्भुश्च देवता देवी चतुर्वर्गेषु योजयेत् ।।

कामलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशेन तर्पणम् ।
तत्त्वन्यासं बलिञ्चैव होमं दशदशांशके ।।

षट्पुरञ्चाष्टपत्रञ्च कलापत्रं धरापुरम् ।
चतुर्द्वारं बीजयुक्तं पीठयुक्तं समर्चयेत् ।।

ब्राह्म्यादीनथ पत्रे च जयन्त्यादींश्च षट् पुरे ।
शेषशेषं तथा मध्ये अमृताद्याः कलाच्छदे ।।

अथ ध्यानम्—

जटाजूटसमायुक्तामर्द्धेन्दुकृतशेखराम् ।
लोचनत्रयसंयुक्तां पूर्णेन्दुसदृशाननाम् ।।

तप्तकाञ्चनवर्णाभां सुप्रतिष्ठां सुलोचनाम् ।
नवयौवनसम्पन्नां सर्वाभरणभूषिताम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सुचारुदशनां तद्वत् पीनोन्नतपयोधराम् ।
त्रिभङ्गस्थानसंस्थानां महिषासुरमर्दिनीम् ॥

त्रिशूलं दक्षिणे हस्ते खड्गं चक्रं तथैव च ।
तीक्ष्णबाणं तथा शक्तिं दक्षिणेऽपि निबोधत ॥

खेटकं पूर्णचापञ्च पाशमङ्कुशमेव च ।
घण्टां वा परशुं वापि देव्या वामे विचिन्तयेत् ॥

अधस्तान्महिषं तद्वद्द्विशिरस्कं प्रदर्शयेत् ।
शिरश्छेदोद्भवं तद्वद्दानवं खड्गपाणिनम् ॥

हृदि शूलेन निर्भिन्नं निर्यदन्त्रविभूषितम् ।
रक्तरक्तीकृताङ्गञ्च रक्तविस्फुरितेक्षणम् ॥

वेष्टितं नागपाशेन भ्रुकुटीभीषणाननम् ।
पिबन्तञ्चैव रक्तञ्च देव्याः सिंहं प्रदर्शयेत् ॥

देव्यास्तु दक्षिणं पादं समं सिंहोपरिस्थितम् ।
किञ्चिदूर्ध्वं तथा वाममङ्गुष्ठं महिषोपरि ॥

ध्यात्वानेन जपेन्मन्त्रं बलिं दत्त्वा स्तुतिं पठेत् ।
ऋषिः स्यान्नारदश्छन्दोऽप्यनुष्टुप् शम्भुरेव च ॥
देवता च समाख्याता चण्डिका परमेश्वरी ॥

ॐ परंब्रह्मस्वरूपाञ्च वेदगर्भां जगन्मयीम् ।
शरण्ये! त्वामहं वन्दे दुर्गां दुर्गतिनाशिनीम् ॥१॥

कामाख्यां कामदां श्यामां कामरूपां मनोरमाम् ।
ईश्वरीं त्वामहं वन्दे दुर्गां दुर्गतिनाशिनीम् ॥२॥

त्रिनेत्रां हास्यसंयुक्तां सर्वालङ्कारभूषिताम् ।
विजयां त्वामहं वन्दे दुर्गां दुर्गतिनाशिनीम् ॥३॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्मादिभिः स्तूयमानां सिद्धगन्धर्वसेविताम् ।
भवानीं त्वामहं वन्दे दुर्गां दुर्गतिनाशिनीम् ॥४॥
निशुम्भशुम्भमथनीं महिषासुरघातिनीम् ।
दिव्यरूपामहं वन्दे दुर्गां दुर्गतिनाशिनीम् ॥५॥
विंशत्यर्द्धभुजां देवीं शुद्धकाञ्चनसन्निभाम् ।
गौरीरूपामहं वन्दे दुर्गां दुर्गतिनाशिनीम् ॥६॥
त्रिशूलं खड्गचक्रञ्च बाणशक्तिं परश्वधम् ।
दधानां त्वामहं वन्दे दुर्गां दुर्गतिनाशिनीम् ॥७॥
जगन्मयीं महाविद्यां सृष्टिसंहारकारिणीम् ।
सर्वदैवमहं वन्दे दुर्गां दुर्गतिनाशिनीम् ॥८॥
इदन्तु कवचं दिव्यं महामन्त्रं महाफलम् ॥
यः पठेन्मानवो नित्यमस्मद्भक्तिसमन्वितः ।
धनं धान्यं प्रयच्छामि सकृदावर्त्तनेन तु ॥

॥ इति मत्स्यसूक्ते दुर्गास्तोत्रं समाप्तम् ॥

निगमाद्यं वह्निजायां दशार्णं परिकीर्तितम् ।
एषा विद्या महाविद्या जयदुर्गा प्रकीर्तिता ॥
ऋषिः स्यान्नारदश्छन्दो गायत्री परिकीर्तिता ।
देवता च भवेद्दुर्गा सर्वार्थे विनियोजयेत् ॥
मन्त्रं लक्षं जपेन्मन्त्री तत्त्वन्यास उदाहृतः ।
तद्दशांशं जुहुयाच्च तर्पणं ऋतुसंख्यकम् ॥
दद्यान्महिषमन्त्रेण आसनं परिकीर्त्तयेत् ।
मूलेन कल्पयेन्मूर्त्तिं श्रृणु ध्यानं वरानने! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततो जलनिधेस्तीरे वनराजिविराजितम् ।
तमालतालहिन्तालपाटलामलकैर्वृतम् ॥
कुन्दमन्दारदाडीमकदम्बकुसुमैर्युतम् ।
चम्पकाशोकरम्भाढ्यं चन्दनागुरुभूषितम् ॥
सुगन्धिकुसुमामोदगन्धामोदितदिङ्मुखम् ।
पशुपक्षिगणाकीर्णं बिल्वनीपसरोवरम् ॥
कुसुमोत्पलकह्लारपुण्डरीकोपशोभितम् ।
तस्मिन्नमृतदं चारुपारिजातचतुष्टयम् ॥
पादपल्लवमामोदि मञ्जरीपुञ्जधारितम् ।
तस्मिन्मणिमयं कुण्डं मण्डपं मणिकुट्टिमम् ॥
तडित्कोटिप्रतीकाशं बालादित्यसमप्रभम् ।
मण्डितं पाण्डरच्छत्रैर्विमानेन विराजितम् ॥
शोभितं शतसाहस्त्रैर्ध्वजैः पाण्डरचामरैः ।
तत्र सिंहासनं रम्यं रत्नदामविराजितम् ॥

ततो भावयेद्भास्वरं सिंहमाजं
चतुर्वेदपादं चतुर्विंशतत्त्वम् ।
बहिर्लोलजिह्वं चलत्पिङ्गलाक्षं
तुषारप्रभं दुर्निरीक्षं समस्तैः ॥

महत्ताप्रभवारक्तपङ्कजं षट्पुरान्वितम् ।
विभ्राजमानं विस्तीर्णं मृगराजोपरिस्थितम् ॥

ध्यायेत्तस्मिन् तप्तजाम्बूनदाभां
दिव्यैर्भव्यैर्भासयन्तीं त्रिनेत्रैः ।
चन्द्रादित्यौ कुण्डले द्वे दधाना-
मूर्ध्वं चन्द्रं धारयन्तीं मुदा हि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स छिन्नबलवीर्यौघो निर्गतो महिषासुरः ।
सप्रासेन त्रिशूलेन भ्रुकुटीकुटिलाननाम् ॥
गृहीतनागतत्केशमृगेन्द्राकृष्टवाहकम् ।
लोहितास्यैर्महाघोरैः शार्दूलैरपि भक्षितम् ॥
नियुक्तं रक्तपं सिंहं वीक्षयन्ती मुहुर्मुहुः ।
सिद्धगन्धर्वरक्षोभिर्यक्षविद्याधरोरगैः ॥
गीतवादित्रनिर्घोषैः स्तूयमाना महेश्वरी ।
महोत्सवे महारात्रौ उत्थाने शयनेऽपि च ॥
महामखे महायोगे ध्यानं तत्र नियोजयेत् ।
नित्यां नीलोत्पलाभां तां त्रिनेत्रां शशिशेखराम् ॥
चतुर्भिः स्वकरैर्धत्ते शङ्खचक्रकृपाणकम् ।
त्रिशिखञ्च जटाजूटं सिंहस्थामपि चिन्तयेत् ॥
पीठसिंहे महेशानि! यजेत् शक्तिसमन्विताम् ।
प्रभा माया जया सूक्ष्मा विशुद्धा नन्दिनी तथा ॥
सुप्रभा विजया सर्वसिद्धिदा नव शक्तयः ।
षट्पुरे भैरवीञ्चैव शेषमध्ये समापयेत् ॥
पूर्वाद्यग्रे च ब्रह्मादीन् यच्छेषं पूर्ववत् प्रिये! ।
अष्टादशभुजायाश्च वक्ष्ये मन्त्रं शिवप्रदम् ॥
भावस्थाने समुन्नीय तत्त्वदुष्टे उदाहृतः ।
ध्यानं देव्याः प्रवक्ष्यामि सर्वपापप्रणाशनम् ॥
सूर्यमण्डलमध्यस्थां दावाग्निसदृशप्रभाम् ।
जटाजूटसमायुक्तां त्रिनेत्रां शशिशेखराम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अष्टादशाब्दिकां देवीं रक्ताम्बरविभूषिताम् ।
निघ्नन्तीं महिषञ्चैव सिंहासनोपरिस्थिताम् ॥
शक्तिञ्च दुर्द्धरं शूलं वज्रं खड्गं तथाङ्कुशम् ।
शरं चक्रं शलाकञ्च वामदक्षिणतः शृणु ॥
सिद्धाख्यवटुकञ्चैव सन्देहवटुकं पुनः ।
समयाद्यं तथाङ्गानि पत्राद्यञ्च क्रिया तथा ॥
पुत्रं तेषामनन्तन्तु वटुकं शक्तिवामतः ।
तारेण भावयुक्तेन नमसान्तेन चार्चयेत् ॥
अजितापराजिता चैव जया च विजया पुनः ।
काली चैव तथा श्यामा मङ्गला सिद्धिरेव च ॥
कात्यायन्याः प्रवक्ष्यामि मन्त्रं सर्वार्थसाधनम् ।
वागाद्या जयदुर्गायास्तारमूले महेश्वरि! ॥
ततश्चार्कभुजायाश्च कमलाद्यं समुद्धरेत् ।
मायान्यासञ्च सर्वत्र द्विभुजायाश्च वाग्भवम् ॥
सिन्दूरार्कप्रसङ्काशां पीनोन्नतपयोधराम् ।
त्रिनेत्रां महिषघ्नीञ्च चन्द्रलेखांशुभिर्युताम् ॥
करैश्चतुर्भिः खड्गञ्च शूलं चक्रं गदां तथा ।
वामे चर्माङ्कुशं घण्टां मुण्डपञ्चकमेव च ॥
यवाद्याः पूजयेत् पत्रे श्रीकण्ठादींश्च तद्बहिः ।
अथ चाष्टभुजायाश्च ध्यानं वक्ष्ये समाहितः ॥
सूर्यकोटिप्रतीकाशां त्रिनेत्रां शशिशेखराम् ।
मृगचर्मोत्तरासङ्गां सिंहस्कन्धनिवासिनीम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अष्टभिर्बाहुभिः खड्गं चक्रं दक्षिणबाहुभिः ।
वज्राशनिं कपालञ्च वामे चर्म धनुः शरम् ॥
घण्टाञ्च परशुं चैव क्रमादस्त्राणि वै प्रिये! ।
पुष्ट्यादिमातरः पत्रे श्रीकण्ठादींश्च तद्बहिः ॥
चतुर्भुजायाः श्रीवत्सध्यानं वैष्णवचोदितम् ॥
सिंहारूढां महाभीमां शूलं चक्रं धनुस्तथा ।
शङ्खं पद्मञ्च महिषं निघ्नन्तीं परिचिन्तयेत् ॥

।। इति दुर्गाविशेषपूजा ।।

अथ दुर्गानाममाहात्म्यम्

तत्र स्वरूपं दर्शयति रुद्रयामले—

तवर्गतृतीयो वर्णः पञ्चमस्वरसंयुतः ।
कवर्गस्य तृतीयश्च रेफं तस्योपरि प्रिये! ॥
द्वितीयस्वरसंयुक्तं नामेदं परिकीर्तितम् ॥

अथ नाममाहात्म्यम् । मुण्डमालातन्त्रे द्वितीयपटले—

न हि दुर्गासमा पूजा न हि दुर्गासमो जपः ।
न हि दुर्गासमं ज्ञानं न हि दुर्गासमं तपः ॥
दुर्गायाश्चरितं यत्र तत्र कैलासमन्दिरम् ॥

तृतीयपटले—

दुर्गास्मरणजं देवि! दुर्गास्मरणजं फलम् ।
दुर्गायाः स्मरणेनैव किं न सिध्यति भूतले ॥
शैवो वा वैष्णवो वापि शाक्तो वा गिरिनन्दिनि! ।
भजेद्दुर्गां स्मरेद्दुर्गां यजेद्दुर्गां शिवप्रियाम् ॥
तत्क्षणाद्देवदेवेशि! मुच्यते भवबन्धनात् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तथा—

दुर्गाया मन्त्रमाकारं नानातन्त्रे श्रुतं त्वया।
दुर्गे दुर्गेति दुर्गाया दुर्गे नामपरं मनुम्॥
यो भजेत् सततं चण्डि! जीवन्मुक्तः स मानवः॥

हे दुर्गे! दुर्गे घोरसङ्कटे दुर्गायाः परं मनुं दुर्गे इति नामशतं यो भजेज्जपेत् स जीवन्नपि मुक्तो भवेदित्यन्वयः।

फलान्तरमाह तत्रैव—

महोत्पाते महारोगे महाविपदसङ्कटे।
महादुःखे महाशोके महाभये समुत्थिते॥

यः सदा संस्मरेद् दुर्गां यो जपेत् परमं मनुम्।
स जीवलोके देवेशि! नीलकण्ठत्वमाप्नुयात्॥

महोत्पातादिषु दुर्गां यः स्मरेत् स्मृतिविषयताशालिनीं कुर्यात्, यश्च जपन् मानसप्रत्यक्षविषयतावतीं कुर्यात्, स नीलकण्ठत्वमाप्नुयात् कालकूटस्येव महोत्पातादेः पात्रत्वं लभेत्। उत्तरत्र तु नीलकण्ठत्वं शिवत्वमिति सर्वं समञ्जसमिति। तदेव स्पष्टयति चतुर्थपटले—

श्रद्धयाऽश्रद्धया वापि यः कश्चिन्मानवः स्मरेत्।
दुर्गां दुर्गशतं तीर्य स याति परमां गतिम्॥

सप्तमपटले—

नानातन्त्रमतं देवि! नानारत्नं प्रकाशितम्।
ब्रह्मस्वरूपं विज्ञातुं कः समर्थो महीतले॥

नानामार्गे प्रधावन्ति पशवो हतबुद्धयः।
श्रीदुर्गाचरणाम्भोजं हित्वा यान्ति रसातलम्॥

सत्यं वच्मि हितं वच्मि पथ्यं वच्मि पुनः पुनः।
न भुक्तिश्च न मुक्तिश्च विना दुर्गानिषेवणात्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अष्टमपटले—

भक्त्या भगवतीं दुर्गां दुःखदारिद्र्यनाशिनीम्।
संस्मरेत् प्रजपेद्ध्यायेत् स मुक्तो नात्र संशयः॥
जीवन्मुक्तः स विज्ञेयस्तन्त्रभक्तिपरायणः।
स साधको महाज्ञानी यश्च दुर्गापदानुगः॥
न च भुक्तिर्न वा मुक्तिर्न गतिर्नगनन्दिनि।
विना दुर्गां जगद्धात्रि! निष्फलं जीवनं भवेत्॥
शक्तिमार्गरतो भूत्वा योऽन्यमार्गे प्रधावति।
न च शाक्तास्तस्य वक्त्रं परिपश्यन्ति शङ्करि!॥
विना दुर्गां जगद्धात्रि! वाग्जालशास्त्रमोहिताः।
अन्यदेवं भजन्ते ते चान्यशास्त्रेषु घूर्णिताः॥

पिच्छिलातन्त्रे पूर्वखण्डे तृतीयपटले—

न दुर्गानामसदृशं नामास्ति जगतीतले।
यस्य स्मरणमात्रेण पलायन्ते महापदः॥

दुर्गानामस्मरणेन सर्वविद्यास्मरणमाह—

तारिणी सुन्दरी काली दुर्गा च भैरवी तथा।
भुवनेशी महालक्ष्मीस्तासां दुर्गेति नाम वै॥

तासामिति बहुवचनाद्गणो लभ्यते। प्रागुक्तनाम्नो मन्त्रत्वमत्र स्पष्टयति—

दुर्गानाममहामन्त्रः सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः।
लक्षसंख्याजपेनैव पुरश्चर्या विधीयते॥
राजादिभयमापन्ने दुर्गानाम परा गतिः।
महापदि महात्रासे महादारिद्र्यसङ्कटे॥
लक्षसंख्याजपेनैव पलायन्ते महापदः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यामले, शिव उवाच—

आरोग्यस्य च सम्पत्तेर्ज्ञानस्य च महोदयः।
नामेदं परमो हेतुर्मुक्तये भवसङ्गिनाम्॥

कलिकाले विशेषेण महापातकिनामपि।
निस्तारबीजं विज्ञेयं नामसंस्मरणं प्रिये!॥

परदाररतोऽपि स्यात् परद्रव्यापहारकः।
सोऽपि पापात् प्रमुच्येत यो वा स्यादतिपातकी॥

ब्रह्महत्या सुरापानं स्तेयं गुर्वङ्गनागमः।
तस्मादपि प्रमुच्येत यदि नाम स्मरेत् सुधीः॥

विष्णुनामसहस्त्रेभ्यो ह्यधिकं परमेश्वरि!।
दुर्गानाम समाख्यातं चतुर्वेदविदां मतम्॥

दुर्गानामजपात् पापं सर्वं याति हि तत्क्षणात्।
वेदेष्वागमतन्त्रेषु पुराणेषु सुनिश्चितम्॥

हरिनाम्नः परं नास्ति वैष्णवानामिदं स्मृतम्।
तादृशाञ्च मते ज्ञेयं दुर्गानाम ततोऽधिकम्॥

न तस्य दुर्लभं किञ्चित् परत्रेह च सुन्दरि!।
यः स्मरेत् सततं दुर्गां स एव श्रीसदाशिवः॥

शौचाचारविहीनोऽपि संस्मरेत् परमेश्वरीम्।
स एव परमं स्थानं कथितं वीरवन्दिते!॥

वैष्णवानाञ्च शैवानां शुद्धानां यादृशी गतिः।
नामसंस्मरणाद्यस्य तथा शाक्तजनस्य च॥

कर्मणानेन देवेशि! नाधिकारी यमो मम।
दुर्गानामजपो यस्य किं तस्य कथयामि ते॥
अहं पञ्चाननः कान्ते! वर्षकोटिशतैरपि॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यावद्दूर्वायुराकाशं जलं वह्निः शशी ग्रहाः।
तावत्तिष्ठन्ति ते स्वर्गे दुर्गानामपरायणाः ॥

धनी पुत्री सुखी सोऽपि चिरजीवी भवेद्भुवि।
प्रत्यहं यो जपेद् भक्त्या शतमष्टोत्तरं शुचिः ॥

अष्टोत्तरसहस्त्रन्तु यो जपेद्भक्तिमान् नरः।
प्रत्यहं परमेशानि! तस्य पुण्यफलं शृणु ॥

धनार्थी धनमाप्नोति ज्ञानार्थी ज्ञानमेव च।
रोगार्त्तो मुच्यते रोगाद् बद्धो मुच्येत बन्धनात् ॥

भीतो भयात् प्रमुच्येत पापान्मुच्येत पातकी।
पुत्रार्थी पुत्रमाप्नोति देवि! सत्यं न संशयः ॥

अयुतं यो जपेद्भक्त्या प्रत्यहं परमेश्वरि!।
निग्रहानुग्रहे शक्तः स भवेत् कल्पपादपः ॥

तस्य क्रोधाद्भवेन्मृत्युः प्रसादे परिपूर्णता।
एवञ्च तं विजानीयात् समर्थं सर्वकर्मणि ॥

मासि मासि च यो लक्षं जपं कुर्याद्वरानने!।
न तस्य ग्रहपीडा स्यान्नापि बन्धुवियोजनम् ॥

न चैश्वर्यं क्षयं याति न च सर्पक्षतं क्वचित्।
नाग्निचौरभयं वापि न चारण्ये जले भयम् ॥

पर्वतारोहणे देवि! सिंहव्याघ्रभयादिके।
भूतप्रेतपिशाचानां भयं वा कुत्रचिद्भवेत् ॥

न च वैरिभयं कान्ते! न च दस्युभयं पथि।
ज्वरादीनाञ्च रोगाणां न शरीरे स्थितिः क्वचित् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

परलोके भवेत् स्वर्गी कथितं वीरवन्दिते! ।
चन्द्रसूर्यसमो भूत्वा वसेत् कल्पायुतं दिवि ॥
वाजपेयसहस्रस्य यत् फलं स्याद्वरानने! ।
प्रत्यहं तत्फलं दुर्गानामजापाद्वरानने! ॥
पूजाकाले जपेद्यस्तु गङ्गातीरे च मानवः ।
शताश्वमेधयज्ञानां फलमाप्नोति साधकः ॥
प्राजापत्यव्रते यादृक् तथा चान्द्रायणेऽपि वा ।
एकादश्युपवासेन कोटिसंख्येन यादृशम् ॥
चन्द्रसूर्यग्रहे गत्वा गङ्गायाञ्च सुरेश्वरि! ।
कुरुक्षेत्रे च सर्वस्वदाने यत् फलमीरितम् ॥
प्रयागादिषु तीर्थेषु माघस्नाने च यत् फलम् ।
शिवरात्रिचतुर्दश्यां शम्भोश्चैव प्रपूजनात् ॥
रथस्थं वामनं दृष्ट्वा क्षेत्रे श्रीपुरुषोत्तमे ।
कामरूपे महामायां कामाख्यायोनिमण्डले ॥
पूजयित्वा फलं यादृग् दुर्गानाम ततोऽधिकम्॥
अष्टम्याञ्च चतुर्दश्यां नवम्याञ्च महानिशि ।
श्मशाने च जपं कुर्याच्चाण्डालहृदयोपरि ॥
दिगम्बरो निरातङ्को मुक्तकेशो भवेद् यदि ।
स सिद्धिं समवाप्नोति देवानामपि दुर्लभाम् ॥
शनिभौमदिने देवि! भवेदिन्दुक्षयो यदि ।
तत्रायुतं जपेद् यस्तु निरातङ्को महानिशि ॥
स वन्द्यो देवतानाञ्च मुनीन्द्राणाञ्च सुन्दरि! ।
भौमवारे महादेवि! यदि स्यादष्टमीतिथिः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

बिल्वपत्रसहस्त्रैस्तु तत्र सम्पूज्य पार्वतीम् ।
बलिं दद्याद्विधानेन जप्त्वा नामसहस्त्रकम् ॥
यद्यदिष्टतमं लोके तत्तदाप्नोति निश्चितम् ।
कृष्णाष्टमीसमायुक्तनिशायां स गणो भवेत् ॥
तत्र गत्वा श्मशाने वै शनिवारे वरानने! ।
पशूनां घातनं कृत्वा योनिमुद्रां विधाय च ॥
सर्वपापविनिर्मुक्तः साधकः साधयेच्छिवाम् ।
अष्टम्याञ्च चतुर्दश्यां नवम्याञ्चैव पार्वति! ॥
शतमष्टोत्तरं यस्तु दुर्गानामजपं चरेत् ।
स लभेद्वाञ्छितं सर्वमिह लोके परत्र च ॥
गङ्गागोदावरीरेवायमुनाजलसन्निधौ ।
यो जपेत् साधको भक्त्या सहस्त्रञ्च तिथिक्षये ॥
परस्त्रीहरणात् पापं परद्रव्यापहारणात् ।
सर्वं तत् क्षयमाप्नोति महारौरवकारणम् ॥
कामरूपे महातीर्थे कामाख्यायोनिसन्निधौ ।
लक्षमेकं जपेद्यस्तु निशायां वीरवन्दिते! ॥
स च वागीश्वरो भूत्वा परत्र शिवतां व्रजेत् ॥
भवानीसन्निधौ यस्तु वाराणस्यां जपं चरेत् ।
दरिद्रोऽपि धनी भूत्वा शिवलोके महीयते ॥

।। इति दुर्गानामफलम् ।।

अथ दुर्गाशतनामस्तोत्रम्

मुण्डमालातन्त्रे द्वितीयपटले—

दुर्गायाः शतनामानि शृणु त्वं भवगेहिनि! ।
दुर्गा भवानी देवेशी विश्वनाथप्रिया शिवा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

घोरदंष्ट्रा करालास्या मुण्डमालाविभूषणा ।
रुद्राणी तारिणी तारा माहेशी भववल्लभा ॥
नारायणी जगद्धात्री महादेवप्रिया जया ।
विजया च जयाराध्या शर्वाणी हरवल्लभा ॥
असिता चाणिमा देवी लघिमा गरिमा तथा ।
महेशशक्तिर्विश्वेशी गौरी पर्वतनन्दिनी ॥
नित्या च निष्कलङ्का च निरीहा नित्यनूतना ।
रक्ता रक्तमुखी वाणी वसुयुक्ता वसुप्रदा ॥
रामप्रिया रामरता रघुनाथवरप्रदा ।
राज्येश्वरी राज्यरता कृष्णा कृष्णवरप्रदा ॥
यशोदा राधिका चण्डी द्रौपदी रुक्मिणी तथा ।
गुहप्रिया गुहरता गुहवंशविलासिनी ॥
गणेशजननी माता विश्वरूपा च जाह्नवी ।
गङ्गा काली च काशी च भैरवी भुवनेश्वरी ॥
निर्मला च सुगन्धा च देवकी देवपूजिता ।
दक्षजा दक्षिणा दक्षा दक्षयज्ञविनाशिनी ॥
सुशीला सुन्दरी सौम्या मातङ्गी कमला कला ।
निशुम्भनाशिनी शुम्भनाशिनी चण्डनाशिनी ॥
धूम्रलोचनसंहर्त्री महिषासुरमर्दिनी ।
उमा गौरी कराला च कामिनी विश्वमोहिनी ॥
इत्येवं शतनामानि कथितानि वरानने! ।
नामस्मरणमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यः पठेत् प्रातरुत्थाय स्मृत्वा दुर्गापदद्वयम्।
मुच्यते जन्मबन्धेभ्यो नात्र कार्या विचारणा॥

सन्ध्याकाले दिवाभागे निशायां वा निशामुखे।
पठित्वा शतनामानि मन्त्रसिद्धिं लभेद्ध्रुवम्॥

अज्ञात्वा स्तवराजञ्च दश विद्या भजेद् यदि।
तथापि नैव सिद्धिः स्यात् सत्यं सत्यं महेश्वरि!॥

॥ इति मुण्डमालातन्त्रे दुर्गाशतनामस्तोत्रं समाप्तम्॥

अथ दुर्गागीता

मुण्डमालातन्त्रे सप्तमपटले—

नानातन्त्रमतं देवि! नानारत्नं प्रकाशितम्।
ब्रह्मस्वरूपं विज्ञातुं कः समर्थो महीतले॥

नानामार्गे प्रधावन्ति पशवो हतबुद्धयः।
श्रीदुर्गाचरणाम्भोजं हित्वा यान्ति रसातलम्॥

सत्यं वच्मि हितं वच्मि पथ्यं वच्मि पुनः पुनः।
न भुक्तिश्च न मुक्तिश्च विना दुर्गानिषेवणात्॥

पार्वत्युवाच—

गोलके चैव राधाहं वैकुण्ठे कमलात्मिका।
ब्रह्मलोके च सावित्री भारती वाक्स्वरूपिणी॥

कैलासे पार्वती देवी मिथिलायाञ्च जानकी।
द्वारकायां रुक्मिणी च द्रौपदी नागसाह्वये॥

गायत्री वेदजननी सन्ध्याहञ्च द्विजन्मनाम्।
योगमध्ये पूषाहञ्च पुष्पे कृष्णाऽपराजिता॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पत्रे मालूरपत्रञ्च पीठे योनिस्वरूपिणी ।
हरिहरात्मिका विद्या ब्रह्मविष्णुशिवार्चिता ।।
विशेषानुग्रहेणैव विज्ञेया शङ्कर! प्रभो! ।।
यत्र कुत्र स्थले नाथ! शक्तिस्तिष्ठति शङ्कर! ।
तत्रैवाहं महादेव! निश्चितं मतमुत्तमम् ।।
शक्तिमार्गं परित्यज्य योऽन्यमार्गे हि धावति ।
करस्थं स मणिं त्यक्त्वा भूतिभारं प्रधावति ।।

भूतिभारं भस्मभारम्।

।। इति दुर्गागीता ।।

अथ बलिः

समयाचारतन्त्रे—

सर्वासां देवतानाञ्च बलिदानं शृणुष्व मे ।
येन कृत्वाशु लभते यथोक्तफलमुत्तमम् ।।
नित्यन्तु भोजने काले मूलमन्त्रेण साधकः ।
कारयेद् बलिदानञ्च भोजनात् प्रथमं प्रिये! ।।
ततश्चानन्तरं कुर्याद्भोजनं स्थिरमानसः ।
भोजनानन्तरं देवि! शुचिस्थः कृतवान् भवेत् ।।
बलिं समुद्धरेद् यत्नादेकान्ते स्थापयेत्तदा ।
स्थापयित्वा बलिं तत्र विहरेच्च यथासुखम् ।।
उत्तराम्नायेषु देवेशि! मातङ्गी या प्रकीर्तिता ।
तस्या बलिं भोजनान्ते विनैवाचमने कृते ।।
मूलमन्त्रेण सुभगे! बलिं दद्याद्दिने दिने ।
ततः किञ्चिज्जपं कृत्वा ततश्चाचमनादिकम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पुनश्च रात्रौ सर्वेषां बलिं कृत्वा प्रयत्नतः ।
यथोक्तविधिना कुर्याद् यथोक्तफलमाप्नुयात् ॥
बलिश्च द्विविधो देवि! सात्त्विको राजसस्तथा ।
सात्त्विको बलिराख्यातो मांसरक्तादिवर्जितः ॥
राजसो मांसरक्तादियुक्तः स प्रोच्यते प्रिये! ॥

गायत्रीतन्त्रे पञ्चमब्राह्मणपटले—

त्रिविधा बलयः प्रोक्ता उत्तमाधममध्यमाः ।
उत्तमश्चोत्तमं दद्यान्मध्यमो मध्यमं तथा ॥
अधमः कथ्यते देवि! अधमेऽप्यधमा गतिः ।
दशसंख्यबलिर्यत्र मध्यमस्तेन कथ्यते ॥
सात्त्विकी उत्तमा पूजा यदि दद्यान्महाबलिम् ।
अष्टमी-नवमीसन्धौ दद्याद्यत्नान्महाबलिम् ॥
शतं सहस्त्रं लक्षं वा अयुतं कोटिकोटिशः ।
शस्यते नृपतिश्रेष्ठः सात्त्विकीपूजने बलिः ॥
एकेन बलिदानेन चतुर्वर्गमवाप्नुयात् ।
बहुभिर्बलिदानैस्तु परंब्रह्ममयो भवेत् ॥
बहुभिर्बलिदानैस्तु जपयज्ञैस्तु भूपतेः ।
क्रियते सात्त्विकी पूजा सात्त्विकी तेन कथ्यते ॥
दशभिः पशुभिः पूजा जपयज्ञैस्तथैव च ।
या कृता शारदी पूजा राजसी तेन कीर्तिता ॥
बलिभिः पञ्चभिः पूजा तामसी तेन कीर्तिता ॥

मत्स्यसूक्ते—

साधकास्त्रिविधाः प्रोक्ताः सात्त्विका राजसास्तथा ।
तामसाश्च तथा देवि! तेषां वक्ष्यामि लक्षणम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सात्त्विकः सात्त्विकैर्युक्तो लक्षणैश्चैव सुन्दरि! ।
सात्त्विकं बलिदानादि नित्यं कुर्यात् प्रयत्नतः ॥
राजसो राजसगुणैर्युक्तः सत्यं वरानने! ।
राजसं बलिदानादि सुरेशे! राजसैर्युतः ॥
तामसस्तामसगुणै राजसाद्यैर्युतः प्रिये! ।
न श्रद्धा बलिदानेषु पूजनादिषु सुन्दरि! ॥
न स्तोत्रपाठहोमेषु नाममात्रेण साधकः ॥

योगिनीतन्त्रे उत्तरखण्डे सप्तमपटले—

विप्राणां क्षीरबलयः शाल्यन्नं वाथ पायसम् ।
घृतप्लुतं चरुफलं पुष्पं तस्य घृतान्वितम् ॥
प्रदद्याच्च गवां क्षीरं दुग्धाम्राम्लान् निवेदयेत् ।
शाल्यन्नं वाथ समधु सरसं खण्डमोदकम् ॥
राज्ञां हि पशवः शस्ता वैश्यानां व्रीहयस्तथा ।
क्षौद्रं वृषलजातीनां सर्वेषां पशवोऽथवा ॥
निवेदयेत् शोणगण्डं मानुषं वा लुलापकम् ॥
वराहं वाथ छगलं चामरं वारुणं तथा ।
मेषञ्चाथ वराहञ्च गोधिकाञ्च निवेदयेत् ॥

मत्स्यसूक्ते—

लुलापञ्च तथा खड्गं चामरञ्च वराहकम् ।
कच्छपं शल्लकीं गोधां मानुषं तदनन्तरम् ॥
न दद्याद्ब्राह्मणो मद्यं मानुषञ्च तथा रुरुम् ।
त्रैपक्षिकान्न विवर्णान् मानुषान्न कृशानपि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

संवत्सरात् परं छागं यावत् स्यात्तु त्रिहायणम् ।
वराहदन्तसदृशविषाणाभ्यां सुशोभनम् ॥
मदगन्धसमायुक्तं रोमराजिविराजितम् ।
कृष्णं तारणकञ्चैव तृप्तौ द्वादशवार्षिकम् ॥

जातिभेदे वर्णविशेषमाह तत्रैव—

श्वेतञ्च छागलञ्चैव ब्राह्मणस्य विशिष्यते ।
रक्तं श्वेतं क्षत्रियस्य वैश्यस्य गौरमेव च ॥
नानावर्णं हि शूद्रस्य सर्वेषामञ्जनप्रभम् ॥

योगिनीतन्त्रे—

पशूनाञ्चैव षण्मासात् परतश्च बलिर्भवेत् ।
छागलः कृष्णः श्वेतो वा द्विवर्षात्परतो यदि ॥
तथा चाश्वं मृगञ्चैव छागञ्च पर्वतीयकम् ।
मूषिकञ्च करालञ्च क्षुद्रमार्जारमेव च ॥

वर्ज्यमपि तत्रैव—

काकोलं कलविङ्कञ्च राजहंसञ्च शारिकम् ।
शुकं गृध्रञ्च काकोलं मयूरं चित्रकं तथा ॥
अश्वञ्च वेणुपृष्ठञ्च कृष्णपारावतञ्च यत् ।
बृहत्कपोतकञ्चैव खञ्जरीटं तथैव च ॥
वकञ्चैव बलाकञ्च प्रयत्नेन विवर्जयेत् ॥

बल्यन्तरमाह तत्रैव—

रम्भा जाती बीजपूरं सुगन्धिपरिमिश्रितम् ।
मिश्रीकृत्य बलिं दद्यादष्टम्याञ्च विशेषतः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रयोगे बलिमन्त्रोऽयं प्रयोगान् धारयेद् यदि ।
अर्द्धरात्रे बलिं दद्यान्नित्यं देवि! चतुष्पथे ॥
परसैन्यग्रहाविष्टरोगकृत्यानिवारणम् ।
प्रणवं पूर्वमुच्चार्य उग्रतारे ततः परम् ॥
विकटदंष्ट्रं परपक्षं मोहयद्वयमुच्चरेत् ।
खादयद्वन्द्वमुच्चार्य पचद्वन्द्वं वदेत् पुनः ॥

ये मां हिंसितुमुद्यता योगिनीचक्रे तान् दारय हुं फट् स्वाहा। सर्वविद्यामाकर्षयाकर्षय छेदय छेदय हन हन कपाले गृह्ण गृह्ण स्वाहेति॥

अनेनैव च देवेशि! बलिं दद्यान्महेश्वरि! ॥

बृहन्नीलतन्त्रे षष्ठपटले—

ततः शत्रुबलिं राजा दद्यात् क्षीरेण निर्मितम् ।
द्वयं छिन्द्यात् क्रोधदृष्ट्या प्रहारजनकेन च ॥
कोपेन च सकृद्देवि! सत्यं सत्यं महेश्वरि! ॥
प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा वै शत्रुनाम्ना महेश्वरि! ।
शत्रुक्षयो महेशानि! भवत्येव न संशयः ॥

शत्रुमधिकृत्य विशेषस्तु मत्स्यसूक्ते—

मन्त्रेणानेन देवेशि! प्रकुर्यात् पूर्वनिर्मितम् ।
कात्यायन्यम्बिके! तारं हनयुग्मं दहद्वयम् ॥
पचद्वन्द्वं मथद्वन्द्वं प्रथमद्वन्द्वमेव च ।
मायाद्वयं वशञ्चैव चण्डि! चण्डि! च तारकम् ॥
नारसिंहद्वयं पश्चाद् मन्दरञ्च सतारकम् ।
चामुण्डे! प्रणवञ्चैव भक्षयेति दहद्वयम् ॥
मथद्वयं पचद्वन्द्वं छिन्धियुग्मं ततो न्यसेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ॐ जयद्वितयञ्चैव स्फोटयद्वितयं तथा।
कर्त्तयद्वितयस्यान्ते ततो दह समीरयेत्॥
मम शत्रुं समुत्तार्य ततो बीजं समुच्चरेत्।
दाहय दाहयद्वन्द्वं ततश्छेदय मोहय॥
छेदयद्वितयस्यान्ते विश्लेषय ततः परम्।
मम शत्रुपदस्यान्ते मन्त्रमुच्चारयेत्ततः॥
तारं हनयुगस्यान्ते भक्षयद्वितयं तथा।
त्रासय नाशयद्वन्द्वमावेशय ततः परम्॥
आरोहय स्फोटयान्ते उच्चाटययुगं ततः।
उन्मत्तययुगस्यान्ते इमं मन्त्रमुदीरयेत्॥
कृष्णपुष्पं समादाय कुर्यान्निर्मञ्छनं स्वयम्।
कलत्राणाञ्च देवेशि! मन्त्रेणानेन दापयेत्॥
विलयं यान्तु ते सर्वे ये मां हिंसन्ति जन्तवः।
मृत्युरोगभयक्लेशाः पतन्तु शत्रुमस्तके॥
विमुखं क्रोधदृष्टिञ्च पातयेच्छत्रुमस्तके।
कवचद्वन्द्वमुच्चार्य स्वाहाद्वन्द्वमुदीरयेत्॥

छागादीनामुत्तरोत्तरं प्राशस्त्यमुक्तं मत्स्यसूक्ते महातन्त्रे—

चामराणाञ्च दशकैश्छागलैकं विशिष्यते।
दशभिश्छागलैर्देव! कूर्म एकः प्रशस्यते॥
कूर्मस्य च शतेनापि शशकैको विशिष्यते।
शशकस्य शतेनापि स्वगात्ररुधिरं श्रुतम्॥
यावत् पद्मदलं पूर्णं तावन्मात्रं महेश्वरि!।
ततः शतपुटानाञ्च शललैको विशिष्यते॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शललस्य सहस्रेण वराहस्तु विशिष्यते ।
द्वे सहस्रे वराहस्य महिषः श्रेष्ठ उच्यते ॥
द्वे सहस्रे लुलापस्य खड्ग एको विशिष्यते ।
खड्गानान्तु सहस्रेण मानुषे चातुलं फलम् ॥
द्वे सहस्रे मनुष्यस्य शोणतुण्डः प्रशस्यते ।
द्वे शते शोणतुण्डस्य श्वेतग्रीवः प्रशस्यते ॥
श्वेतग्रीवशतेनापि गोधिका तूत्तमा मता ।
गोधिकानां शतेनापि नरस्य च कुमारकः ॥
दशैणस्य समा गोधा गोधाया दश पार्षतम् ।
पार्षतस्य दशानान्तु मेष एको विशिष्यते ॥
मेषस्य दशमध्ये तु छागलश्च विशिष्यते ।
दशानां छागलानाञ्च कृष्णवर्णो विशिष्यते ॥
तिलाक्षतेन पुष्पेण चाष्टाष्टौ च विशिष्यते ।
छागस्य कृष्णवर्णस्य श्वेत एको विशिष्यते ॥
श्वेतवर्णस्य दशकं मुकुटं यदि मस्तके ।
प्रशस्तं तं विजानीयादक्षतञ्च विचारयेत् ॥
शतं तस्माल्लुलापैकं तच्छतं खड्गमेव च ।
शतानामथ खड्गानां मानुषश्च विशिष्यते ॥
दशकञ्च नराणाञ्च वराहैको विशिष्यते ।
वराहस्य फलं देवि! सैरिभैस्तोषयेच्छिवाम् ॥
सैरिभस्य शतानाञ्च गोधाह्वयो विशिष्यते ।
गोधिकानां शतानाञ्च स्वगात्ररुधिरं तथा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तत्समं शोणतुण्डञ्च श्वेतग्रीवं तथैव च।
अर्द्धरात्रौ तु कूष्माण्डं पर्वतीयं विना प्रिये!॥

लुलापदाने यत्प्रोक्तं छित्वा दत्त्वा च यत्फलम्।
खड्गञ्च दशवर्षीयं लुलापं वत्सरात्परम्॥

प्रशस्तं श्वेतवर्णन्तु खड्गं श्वेतं विवर्जयेत्।
सैरिभञ्च श्वेतकृष्णं मनुष्यं श्यामसुन्दरम्॥

द्वादशाब्दात् परञ्चैव यावद्यावत् स पुष्कलम्।
तावदेव महेशानि! किञ्चिन्नाद्यान्महामुनिः॥
पक्षिणः कच्छपा ग्राहाः स्थलजा जलजा अपि॥

कामना तु—अद्य दीर्घायुरारोग्यविजयावच्छिन्नविपुलभोगप्राप्ति-पूर्वकध्वजमालाकुलविमानवरारोहणावच्छिन्नब्रह्मलोकप्राप्तिकामो भगवत्यै छागलदशकं दद्यात्।

खड्गाभिमन्त्रणं कुर्यात्तेन खड्गेन छेदयेत्।
पूजयेद्रक्तपुष्पेण गन्धेन चन्दनेन च॥

तारं मायायुगं कालियुग्मं स्याद्विकटं न्यसेत्।
दंष्ट्राक़रालि निष्पेषफेत्कारिणि च खादय॥

असृजं पिब पिब तूर्णं रुधिरं नारसिंहके।
द्वितीयं किरिकिरिद्विन्द्वं कालियुग्मं ततः परम्॥
व्रजेश्वरिपदं ङेऽन्तं वसखड्गधनुः स्मृतम्॥

रुधिरे शर्करां दद्यात् पानीयञ्च ससैन्धवम्।
गन्धं सुकुसुमं दद्याद्दर्भयुग्मन्तु निक्षिपेत्॥

त्रिपदं त्रिशूलम्।

ॐ कालि! कालि! महाकालि! कालिके! पापनाशिनि!।
शोणितञ्च बलिं गृह्ण वरदे! वामलोचने!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तारं तारं ततो मायां ह्रां ह्रैं ह्रौञ्च ठद्वयम् ।
तारं स्थाणुयुगं दद्यात् शेषाङ्गञ्च समुद्धरेत् ॥

खट्वाङ्गं नृमुण्डञ्चेति त्रिशूलधारिणीत्यपि। विकटदंष्ट्रे करालास्ये कपालमालिनि तत्परं हां हां गृह्ण गृह्ण।

साट्टहासिनिपदस्यान्ते मन्त्रञ्च विकटद्वयम् ।
शिवं कान्तं ततो वान्तं कं कं काल्यै नमः स्थितिः ॥
एष मात्स्यबलिः स्वाहा अनेनामन्त्र्य दापयेत् ॥

तारं मायास्फुरद्वन्द्वं हनयुगञ्च ठद्वयम् ।
इन्धनमगुरुद्वन्द्वं गृह्ण गृह्ण च ठद्वयम् ॥
धराभिमन्त्रणं कृत्वा त्रिवर्गं परिकल्पयेत् ।
पूतनां कौशिकीञ्चैव कालिकाञ्च यथाक्रमात् ॥

योगिनीतन्त्रे खड्गपूजादौ विशेषो यथा—

मायाबीजं समुच्चार्य कालिकालीति सुन्दरि! ।
व्रजेश्वरिपदं पश्चात् लौहदण्डाय ते नमः ॥
इति सम्पूज्य देवेशि! शक्तिं सम्पूजयेत्ततः ॥

हुं हुं वागीश्वरीब्रह्मभ्यां नमः।
हुं लक्ष्मीनारायणाभ्याञ्च पदं ब्रूयाद्देवि! चण्डे! महेश्वरि! ।
नम उमामहेश्वराभ्यां नम इत्यादिनार्चयेत् ॥

प्रणवञ्च ततः पश्चात् कार्त्तिकेश्वराभ्यां नमः ।
इत्यनेनैव मन्त्रेण शक्तिं प्रयोजयेन्नरः ॥

इति खड्गं प्रपूज्यैव विशेषेण प्रपूजयेत् ।
खड्गाय खरनाशाय शक्तिकार्यार्थतत्पर! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पशुश्छेद्यस्त्वया शीघ्रं खड्गनाथ! नमोऽस्तु ते।
अनेनैव च मन्त्रेण प्रणमेत् खड्गमुत्तमम् ॥
गृहीत्वा ताम्रपात्रञ्च जलपूर्णमुदङ्मुखः।
हर्षकामो महादेव्यै पशोश्च प्रोक्षणञ्चरेत् ॥
प्रोक्षणञ्च पशोः कृत्वा चोत्सृजेद्देवताधिया।
यथोक्तेन विधानेन तुभ्यमस्तु समर्पितम् ॥

मत्स्यसूक्ते—

चन्द्रहासेन खड्गेन छेदयेदुत्तमं बलिम्।
चन्द्रहासश्चतुस्तालः करवीरदलाकृतिः ॥
पञ्चविंशाङ्गुलं मानं प्रस्तारे सार्द्धत्र्यङ्गुलम् ॥
एकधारेण खड्गेन यः प्राणी बध्यते किल।
न तत्फलमवाप्नोति छेत्ता च नरकं व्रजेत् ॥

एकधारप्रतिप्रसवस्तु तत्रैव—

पद्मपत्रदलाकारमेकधारं प्रशस्यते।
दण्डखड्गस्त्रिवक्रस्तु प्रशस्तो बलिकर्मणि ॥
सकृत् प्रहारमात्रेण बलिः स्यादुत्तरामुखः।
स्वयं पूर्वमुखो भूत्वा छेदयेदप्रमादतः ॥
बलिं पूर्वमुखं कृत्वा स्वयं स्यादुत्तरामुखः।
छेदयेत् तीक्ष्णंखड्गेन प्रहारेण सकृद्बुधः ॥

योगिनीतन्त्रे—

छिन्ने च पतिते तस्मिन् वामभागे च निन्दितम्।
दैन्यं मध्ये च पतितं देवीच्छेदं स्मरेद्बुधः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तत्प्रायश्चित्तमपि तत्रैव—

ततः कुण्डान्तिके गत्वा आहुतिर्दशपञ्चभिः।
तेनैवमुत्सृजेद्दोषं बलिं लक्षेत् सलक्षणम्॥

मत्स्यसूक्ते—

शिरश्छित्वा बलिं दद्यादजस्य रक्तमेव च।
मन्त्रेणानेन देवेशि! प्रकुर्यात् पूर्वनिर्मितम्॥

अथ रुधिरपात्रम्। मत्स्यसूक्ते—

राजतं मृण्मयं कांस्यं रौप्यं काष्ठमयं तथा।
प्रशस्तं रुधिरालोके दारुलौहमयं त्यजेत्॥

शङ्खञ्चाश्ममयञ्चैव अपवित्रं विवर्जयेत्।
स्वस्तिकायाः सुप्रशस्तं तथा पद्मदलस्य च॥

अर्घ्यतोयप्रदानेन नरदानफलं लभेत्।
कण्ठरक्तं न दद्यात्तु छागलस्य विशिष्यते॥

पद्मपुष्पदलस्यान्ते तथा मध्यगतस्य च।
तावद्दलप्रमाणं स्यान्मातृवदनुपूर्वकम्॥

अथ रुधिरग्रहणप्रकारस्तत्रैव—

कियन्मांसं सरुधिरं तथा खड्गगतस्य च।
रुधिरं मस्तकञ्चैव पशोश्चापि विशेषतः॥

विपरीतं पशोर्मस्ते पक्षिमस्ते च दापयेत्।
कच्छपे चामरे भासे यः प्रदीपन्तु ज्वालयेत्॥

स दुर्गतिमवाप्नोति न चिरेण महेश्वरि!।
दर्भेणापि द्विधा कृत्वा पञ्चधा रुधिरस्य तु॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूर्वभागादितो दद्यान्मध्ये च तदनन्तरम् ।
वामहस्ततले कृत्वा मन्त्रेणानेन मन्त्रयेत् ॥
कालि! कालि! महाकालि! कालिके! पापनाशिनि! ।
शोणितं तप्तकं देवदेवि! गृह्ण नमोऽस्तु ते ॥
कालि कालीति मन्त्रेण चण्डिकायै निवेदयेत् ।
चरकीञ्च विदारीञ्च पूतनां पापराक्षसीम् ॥
कौशिकीं पुरतः कृत्वा देव्यै रक्तं प्रदापयेत् ।
कौशिक्याद्यामनुं वक्ष्ये धर्मकामार्थसिद्धिदम् ॥
तारं वा कमला माया कमला कमलामिति ।
कामकला स्फ्रें स्फ्रें शिरञ्चैव द्विठान्तं समुदाहृतम् ॥
तेषामाद्यक्षरेणैव बिन्दुयुक्तेन वा पुनः ।
एतत् सर्वप्रयत्नेन मन्त्रं वक्ष्यामि शङ्करि! ॥
तारं व्योम ततो मायां यश्च पद्ममिदं पठेत् ॥
ॐ त्रिनेत्रे! विकरालास्ये! अस्त्रमालाविभूषिते! ।
सर्वासुरकृतान्ते! त्वं खड्गखट्वाङ्गशूलधृक् ॥
वक्ष्ये महामनुं देवि! तारं क्रौं क्रौमुदीरयेत् ।
कौशिकाय गृह्ण गृह्ण एषान्ते च बलिद्वयम् ॥
अपरं तारमाया च प्रस्फुरद्वितयं दह ।
चलद्वयं कुहूञ्चैव कुहूञ्चैव गुलुद्वयम् ॥
पुनश्च मारयद्वन्द्वं बुधैर्यत् परिकीर्तितम् ।
विशाखाद्यमनुं वक्ष्ये येन उत्पद्यते शुभम् ॥
तारं ततो विकटदंष्ट्रे ङेऽन्तं हन हन द्वयम् ।
वै विशिखाय स्वाहेति बलिमन्त्र उदाहृतः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

योगिनीतन्त्रे—

ततो रुधिरमादाय वटुकादीन् समर्चयेत्।
नैर्ऋत्याञ्च महेशानि! क्रूरं वटुकभैरवम्॥

वायव्यां हुं यां योगिनीभ्यो नम इत्यादिनार्चयेत्। ऐशान्याञ्च महेशानि! हुं क्षौं क्षेत्रपालाय नम इत्यादिना देवि! गन्धपुष्पैः समर्चयेत्। आग्नेय्यां हुं गों गणेशाय नम इत्यादिनार्चयेत्॥

गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य बलिदानं समर्पयेत्॥

मत्स्यसूक्ते—

भूगतं रुधिरं यत्तु भुञ्जन्ति परिचारिकाः।
यावच्च तावद्देवेशि! लेपनं परिवर्जयेत्॥

।। इति बलिदानविधिः ।।

अथ होमः

शारदातिलके पञ्चमपटले—

वीक्षणं मूलमन्त्रेण शरेण प्रोक्षणं मतम्।
तेनैव ताडनं दर्भैर्वर्मणाभ्युक्षणं स्मृतम्॥

अस्त्रेण खननोद्धारौ हृन्मन्त्रेण प्रपूरणम्।
समीकरणमन्त्रेण सेचनं वर्मणा मतम्॥

कुट्टनं हेतिमन्त्रेण मर्ममन्त्रेण मार्जनम्।
विलेपनं कलारूपकल्पनं तदनन्तरम्॥

त्रिसूत्रीकरणं पश्चाद् हृदयेनार्चनं मतम्।
अस्त्रेण वज्रीकरणं हृन्मन्त्रेण कुशैः शुभैः॥

चतुष्पथं तन्मन्त्रेण तनुयादक्षपाटनम्।
यागे कुण्डानि संस्कुर्यात् संस्कारैरेभिरीरितैः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शरेण फडिति मन्त्रेण उत्तानेन तु हस्तेन प्रोक्षयेदिति सूत्रदर्शनाद्धस्ताग्रेण प्रोक्षणं तेनैव फडिति मन्त्रेणैव। वर्मणा हुमिति मन्त्रेण मुष्टिबद्धेन हस्तेन सेचनाभ्युक्षणमिति। हेतिमन्त्रेणास्त्रमन्त्रेण वर्ममन्त्रेणेति चतुर्षु सम्बध्यते। तदुक्तं सोमशम्भुना—

सम्मार्जनं समालेपं कलारूपप्रकल्पनम् ।
त्रिसूत्रीपरिधानञ्च वर्मणाभ्यर्चनं हृदा ॥ इति ।

कलारूपप्रकल्पनमिति चन्द्रसूर्याग्निकलाकल्पनमिति त्रिसूत्रीकरणमिति सूत्रत्रयेण वेष्टनम्। वज्रीकरणमिति वज्रवद्दृढीकरणमिति। कुशैरिति प्रागुदगग्रैः। मध्ये चतुष्पथरूपं भागं कृत्वा आवसथ्यादिकं भावयेत्। तदुक्तं राघवभट्टधृतेन—

आवसथ्यं मध्यभागे प्राच्यां सत्यन्तु पश्चिमे ।
आहवनीयस्ततोऽन्वाहार्यं दक्षिणदेशतः ॥
गार्हपत्यञ्च मन्त्रज्ञो भावयेदुत्तरक्रमात् ॥ इति ।

मन्त्रेण कवचमन्त्रेण हुमित्यनेन अक्षपाटनमन्त्रेणोद्घाटनम्। एभिः संस्कारैरीरितैर्मूलमन्त्रेण वीक्षणमित्यादिकथितैः कुण्डानि संस्कुर्यादित्यन्वयः। अशक्तान् प्रत्याह—

अथवा तानि संस्कुर्याच्चतुर्भिर्वीक्षणादिभिः ।

वीक्षणाभ्युक्षणान्तैश्च चतुर्भिरित्यर्थः।

तिस्रस्तिस्रो लिखेद्रेखा हृदा प्रागुदगग्रगाः ॥

प्रागग्राणां स्मृता देवा मुकुन्देशपुरन्दराः ।
रेखाणामुदगग्राणां ब्रह्मवैवस्वतेन्दवः ॥

तिस्रस्तिस्र इति वीप्सया प्रागग्रास्तिस्र उदगग्रास्तिस्र इति लभ्यते। ततश्चादौ प्रागग्राणां लिखनं पश्चादुदगग्राणां लिखनं सर्वास्तु प्रादेशप्रमाणा इति साम्प्रदायिकाः। तदुक्तं राघवभट्टधृतसौत्रामणीतन्त्रे—

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्राचीस्थमुत्तरस्थञ्च पश्चिमारम्भमालिखेत् ।
तिस्रस्तिस्रो लिखित्वैवं प्रोक्षयेद्वाग्भवेन च ॥ इति ।
अथवा षट्कोणवृत्तं त्रिकोणं तत्र संलिखेत् ।
सर्वाण्यभ्युक्ष्य तारेण योगपीठमथार्चयेत् ॥

अत्र तु आधारशक्तीत्यादिज्ञानात्मान्तं सम्पूज्य वागीश्वरयोर्योगपीठाय नम इति योगपीठं पूजयेत्।

वागीश्वरीमृतुस्नातां नीलेन्दीवरसन्निभाम् ।
वागीश्वरेण संयुक्तामुपचारैः प्रपूजयेत् ॥

शक्तिमन्त्रेण वागीशीं साध्यमन्त्रेण वागीशं पूजयेत्। तदुक्तं गणेशविमर्शिन्याम्—

शक्तिमन्त्रेण वागीशीं वागीशं साध्यमन्त्रतः ॥ इति॥

शारदायाम्—

सूर्यकान्तादिसम्भूतं यद्वा श्रोत्रियगेहजम् ।
आनीय चाग्निं पात्रेण क्रव्यादांशं परित्यजेत् ॥

सूर्यकान्तादीत्यादिशब्दादरणिजन्य इति लभ्यते। तदुक्तं वसिष्ठसंहितायाम्— जातं मार्त्तण्डकान्ताद्धुतवहमरणेः श्रोत्रियागारजं वा आहिताग्नेर्गृहादपीति। पात्रेण कांस्यपात्रेण पात्रान्तरेणापिहितेन । तदुक्तं राघवभट्टधृतेन यथा—

पात्रान्तरेणापिहिते ताम्रपात्रादिके शुभे ।
अग्निप्रणयनं कुर्यात् शरावे तादृशेऽपि च ॥

यत्तु स्मृतिसारे—

शरावे भिन्नपात्रे च कपाले चोन्मुखेऽपि वा ।
नाग्निप्रणयनं कुर्याद् व्याधिं हानिं भयावहम् ॥ इति ।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तस्य मुखमुख्यपात्रसम्भवे शरावो न ग्राह्य इति तात्पर्यम्। क्रव्यादांशं परित्यजेद् अस्त्रमन्त्रेणेति ज्ञेयम्। तदुक्तं राघवभट्टधृतेन—

अस्त्रेणाग्निं समाधाय कवचेन पिधाय तु।
क्रव्यादांशन्तु चास्त्रेण नैर्ऋत्यां सन्त्यजेत् प्रिये ॥

अन्यत्र तु वह्निबीजेन क्रव्यादांशत्यागः। तदुक्तं वह्निबीजेन मन्त्री क्रव्यादांशं त्यजेत्तदनु च मनुना शोधयेदस्त्रकेण इति। मन्त्रमुक्तावल्यान्तु विशेषः —

आनीयास्त्रेण नैर्ऋत्ये क्रव्यादांशं परित्यजेत्।
देवांशं मूलमन्त्रेण स्थापयेत् पुरतः सुधीः ॥ इति।

संस्कुर्यात्तं यथान्यायं देशिको वीक्षणादिभिः।
औदर्यवैन्दवाग्निभ्यां भौमस्यैकं स्मरन् वसोः ॥
योजयेद्वह्निबीजेन चैतन्यं पावके तदा ॥

औदर्येति बिन्दुः प्रसिद्धः परमात्मस्वरूपस्तस्याग्नीषोमरूपत्वात्तयो-र्वह्निबैन्दव इति। अन्ये तु बिन्दुर्भ्रूमध्यं तद्भवो बैन्दवः। वसोरग्नेर्भौमस्य पार्थिवस्य एकमेकं स्मरन् देवांशं नियोजयेत् कुण्डादिषु निदध्यादित्यन्वयः। निधानप्रकारमाह—

तारेण मन्त्रितं मन्त्री धेनुमुद्रामृतीकृतम्।
अस्त्रेण रक्षितं पश्चात्तनुत्रेणावगुण्ठनम् ॥

अर्चितं त्रिः परिभ्राम्य कुण्डस्योपरि देशिकः।
प्रदक्षिणं तदा तारमन्त्रोच्चारणपूर्वकः ॥

आत्मनोऽभिमुखं वह्निर्जानुस्पृष्टमहीतलः।
शिवबीजधिया देव्या योनावेनं विनिक्षिपेत् ॥

एनमग्निम्।

पश्चाद्देवस्य देव्याश्च दद्यादाचमनीयकम्।
ज्वालयेन्मनुनानेन तमग्निमथ देशिकः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चित्पिङ्गलहनदहपचयुग्ममुदीर्य च ।
सर्वाज्ञाज्ञापय स्वाहा मन्त्रोऽयं प्रागुदीरितः ॥

ज्वालनेन विशेषो यथा राघवभट्टे—

जुहुयुश्च हुताग्निश्च पाणिसूर्पस्त्रुवादिभिः ।
न कुर्यादग्निधमनं न कुर्याद्व्यजनादिना ॥
मुखे नैव धमेदग्निं मुखदोषो हि जायते ।
नाग्निं मुखेनेति च यल्लौकिके योजयन्ति तत् ॥

अग्निप्रणाममन्त्रस्तु—

अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदं हुताशनम् ।
सुवर्णवर्णममलं समिद्धं विश्वतोमुखम् ॥
उपतिष्ठेत विधिवन्मनुनानेन पावकम् ।
विन्यसेदात्मनो देहे मन्त्रैर्जिह्वां हविर्भुजः ॥
लिङ्गपायुशिरोवक्त्रघ्राणनेत्रेषु सर्वतः ।
वह्नीरार्घीशसंयुक्ताः सादियान्ताः सबिन्दवः ॥
वर्णमन्त्राः समुद्दिष्टा जिह्वानां सप्त देशिकैः ॥

वह्नी रेफः। इरो यकारः। अर्घीश उकारः। एतद्युक्ताः सादियान्ताः सकारादि-यकारान्ता वैपरीत्येनैते वर्णाः सबिन्दवः सप्तजिह्वानां सप्त-बिन्दवो मन्त्राः समुद्दिष्टाः कथिता देशिकैरित्यर्थः। सत्त्वादिगुणभेदेन सप्तजिह्वाभेदमाह—

जिह्वास्तास्त्रिविधाः प्रोक्ता गुणभेदेन कर्मसु ।
हिरण्या गगना रक्ता कृष्णान्या सुप्रभा मता ॥
बहुरूपातिरक्ता च सात्त्विक्यो योगकर्मसु ।
परागाभा सुवर्णान्या तृतीया भद्रलोहिता ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

लोहितानन्तरं श्वेता धूमिनी च करालिका ।
राजस्यो रजसा वह्नेर्विहिताः काम्यकर्मसु ॥

विश्वमूर्त्तिस्फुलिङ्गिन्यौ धूम्रवर्णा मनोजवा ।
लोहितान्या करालाख्या काली तामस्य ईरिताः ॥
एताः सप्त नियुज्यन्ते क्रूरकर्मसु मन्त्रिभिः ॥

।। इति जिह्वाभेदकथनम् ।।

जिह्वानां रूपतदधिष्ठातृदेवताश्चाह—

स्वस्वनामसमाभाः स्युर्जिह्वाः कल्याणरेतसः ।
अमर्त्यपितृगन्धर्वयक्षनागपिशाचकाः ॥
राक्षसः सप्तजिह्वानामीरिताश्चाधिदेवताः॥

अमर्त्यो देवः। जिह्वाविशेषे द्रव्यविशेषहोमो राघवभट्टादावनुसन्धेयः।

वह्नेरङ्गमनुं न्यस्येत्तनावुक्तेन वर्त्मना ।
सहस्रार्चिः स्वस्तिपूर्ण उत्तिष्ठ पुरुषः पुनः ॥

धूमव्यापी सप्तजिह्वो धनुर्द्धर इति क्रमात् ।
षडङ्गमनवः प्रोक्ता जातिभिः सह संयुताः ॥

सहस्रार्चिरादीनां चतुर्थ्यन्तत्वं सम्प्रदानात्। प्रयोगस्तु—
'ॐ सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः' इत्यादि ज्ञेयम् ।

मूर्त्तीरष्टौ तनौ न्यस्येद्देशिको जातवेदसः ।
मूर्ध्ना पार्श्वकट्यन्धुकटिपार्श्वांसके पुनः ॥

प्रदक्षिणवशान्न्यस्येदुच्यन्ते ता यथाक्रमात् ।
जातवेदाः सप्तजिह्वो हव्यवाहनसंज्ञकः ॥

अश्वोदरजसंज्ञोऽन्यः पुनर्वैश्वानरादयः ।
कौमारतेजाः स्याद्विश्वमुखो देवमुखः स्मृतः ॥
तारागनये पदाद्याः स्युर्नत्यन्ता वह्निमूर्त्तयः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तारः प्रणवः। अग्नये इति स्वरूपं तेनाग्न्यन्तेन 'ॐ अग्नये' इति पदमादौ येषामिति विग्रहः। प्रयोगे तु—'मूर्ध्नि ॐ अग्नये जातवेदसे नमः' इत्याद्यूह्यम्।

आसनं कल्पयित्वाग्नेर्मूर्त्तिं तस्य विचिन्तयेत् ॥

इष्टशक्तिं स्वस्तिकाभीतिमुच्चैर्दीर्घैर्दोर्भिर्धारयन्तं जवाभम् ।
हेमकल्पं पद्मरागं त्रिनेत्रं ध्यायेद्वह्निं बद्धमौलिं जटाभिः ॥

परिषिञ्चेत्ततस्तोयैर्विशुद्धैर्मेखलोपरि ।
दर्भैरगर्भैर्मध्यस्थमेखलायां परिस्तरेत् ॥
निक्षिपेद्दिक्षु परिधीन् प्राचीवर्जं गुरूत्तमः ॥

प्राचीवर्जं दिक्षु गुरूत्तमः परिधीन्निक्षिपेदित्यन्वयः। परिधयस्तु कात्यायनेनोक्ताः, यथा— परिधीन् परिदधत्यार्द्रान् एकवृक्षीयान् बाहुमात्रान् पलाशवैकङ्कतबैल्वानिति।

प्रादक्षिण्येन सम्पूज्यास्तेषु ब्रह्मादिमूर्त्तयः ।
ध्यायन् वह्निं यजेन्मध्ये गन्धाद्यैर्मनुनामुना ॥

वैश्वानरजातवेदः पदे पश्चादिहावह ।
लोहिताक्षपदस्यान्ते सर्वकर्माणि साधय ॥
वह्निजायावधिः प्रोक्तो मन्त्रः पावकवल्लभः ॥

एतत् पूजनमष्टमूर्त्तिसप्तजिह्वापूजनानन्तरं कार्यम्। यदाह मत्स्यसूक्ते दशमपटले—

अथाग्नियजनं वक्ष्ये सर्वयज्ञेषु भूतिदम् ।
आदौ समीरणं कृत्वा पश्चात् पूजां समाचरेत् ॥
आसनं पूजयित्वा तु गृहीत्वा रक्तपुष्पकम् ।
पात्रान्तरस्थं कुसुमं ध्यायेद्देवं हुताशनम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ध्यानन्तु शारदोक्तसमानम्। यजेत् पूर्वादिपत्रेषु। हं जातवेदसे नमः, हं हुताशनाय नमः। हं सुवर्णवर्णाय नमः, हं हिरण्याख्याय नमः। हं सुसिद्धाय नमः। हं हिरण्याय नमः। हं सर्वतोमुखाय नमः। पूर्वादिपत्रेषु—

हिरण्यवर्णां प्रथमां वह्नेर्जिह्वां महाद्युतिम् ।
वराभयकरां वन्दे हिरण्याख्यां सुसिद्धये ॥

ॐ य्यां हिरण्यायै नमः।

कनकां द्विभुजां शुक्लां हस्ताभ्यां दर्भसञ्चयान् ।
कमण्डलुञ्च बिभ्राणां नमः साधकसिद्धिदाम् ॥

ॐ य्यां कनकायै नमः स्वाहा।

उद्यदिन्दुनिभान् वर्णान् चतुर्भिर्भुजपल्लवैः ।
शङ्खचक्राभयवरान् दधतीं प्रणमाम्यहम् ॥

ॐ रक्तायै नमः स्वाहा।

सुप्रभा पाण्डरा श्वेतकराभ्याञ्च कृताञ्जलिः ।
पद्मासनस्था नौशेषरसना मां प्रसीदतु ॥

ॐ सुप्रभायै नमः स्वाहा। ॐ बहुरूपायै नमः स्वाहा।

नीलोत्पलनिभे! देवि! वह्निवर्णे! सुरार्चिते! ।
जवारूपधरे! नित्यमितिरूपे प्रसीद माम् ॥

ॐ य्यं य्यं अभिरूपायै नमः स्वाहा। यद्वा—

विरेफावन्तिमौ वर्गौ रेफः षष्ठः स्वरस्थितौ ।
इन्दुबिन्दुशिखायुक्तौ जिह्वाबीजान्यनुक्रमात् ।

ॐ चित्पिङ्गल हन हन दह दह पच पच सर्वाज्ञाज्ञापय स्वाहा।

इति मन्त्रेण च पुनरग्निं सम्पूजयेत् सुधीः ।
शापचारे नमस्तेऽस्तु नमस्ते हव्यवाहन! ॥
गवान्तक! सुरश्रेष्ठ! शान्तिं कुरु नमोऽस्तु ते ॥

॥ इति स्वागतम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नमस्ते भगवन् देव! आपो नारायणात्मक! ।
सर्वलोकहितार्थाय पाद्यञ्च प्रतिगृह्यताम् ॥

।। इति पाद्यम् ।।

नारायणपरं नाम ज्योतीरूप! सनातन! ।
गृहाणार्घ्यं मया दत्तं विश्वरूप! नमोऽस्तु ते ॥

।। इत्यर्घ्यम् ।।

जगदादित्यरूपेण प्रकाशयति यः सदा ।
तस्मै प्रकाशरूपाय नमस्ते जातवेदसे ॥

।। इत्याचमनीयम् ।।

धनञ्जय! नमस्तेऽस्तु सर्वपापप्रणाशन! ।
मधुपर्कं प्रयच्छामि गृहाण परमेश्वर! ॥

।। इति मधुपर्कः ।।

त्रैगुण्यविषयाधान! त्रिधारूप! परात्पर! ।
त्रैलोक्यस्थितिसंहर्त्रे! वीतिहोत्राय ते नमः ॥

।। इति पुनराचमनीयम् ।।

जवासिन्दूरसङ्काशं सर्वपापप्रणाशनम् ।
स्नानीयं ते मया दत्तं सर्वकामार्थसिद्धये ॥

।। इति स्नानीयम् ।।

हुताशन! महाबाहो! देवदेव सनातन! ।
वसनं ते प्रयच्छामि देहि मे परमं पदम् ।

।। इति वस्त्रम् ।।

ज्योतिषां ज्योतीरूपस्त्वमनादिनिधनाच्युत! ।
मया दत्तमलङ्कारमलङ्कुरु नमोऽस्तु ते ॥

।। इत्यलङ्कारः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

देवीदेवा मुदं यान्ति यस्य सम्यक् समागमात् ।
सर्वदोषोपशान्त्यर्थं गन्धोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥

।। इति गन्धः ।।

त्वं विष्णुस्त्वं हि ब्रह्मा च ज्योतिषां पतिरीश्वरः ।
गृहाण पुष्पं देवेश! सानुरूपं जगद्गुरो! ॥

।। इति पुष्पम् ।।

देवतानां पितॄणाञ्च सुखमेकं सनातनम् ।
धूपोऽयं देवदेवेश! गृह्यतां श्रीधनञ्जय! ॥

।। इति धूपः ।।

त्वामेकं सर्वभूतेषु स्थावरेषु चरेषु च ।
परमाहुः पराकारः प्रदीपः प्रतिगृह्यताम् ॥

।। इति दीपः ।।

नमोऽस्तु यज्ञपतये प्रभवे जातवेदसे ।
सर्वलोकहितार्थाय नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् ॥

।। इति नैवेद्यम् ।।

हुताशन! नमस्तुभ्यं नमस्ते सुरबाहवे! ।
लोकनाथ! नमस्तेऽस्तु नमस्ते जातवेदसे ॥

।। इति वन्दनम् ।।

जिह्वापूजास्थानमाह शारदायाम्—

मध्ये ईश्वरकोणेषु जिह्वा ज्वालारुचो यजेत् ।
केशरोक्तेन मार्गेण पूजयेदङ्गदेवताः ॥

पश्चादादाय पाणिभ्यां स्रुक्स्रुवौ तावधोमुखौ ।
त्रिः सम्प्रतापयेद्वह्नौ दर्भानादाय देशिकः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तदग्रमूलमध्यानि शोधयेत्तद्यथाक्रमात् ।
गृहीत्वा वामहस्तेन प्रोक्षयेद्दक्षिणे तनौ ॥

पुनः प्रताप्य तौ मन्त्री दर्भानग्नौ विनिक्षिपेत् ।
आत्मनो दक्षिणे भागे स्थापयेत्तौ कुशान्तरे ॥

आज्यस्थालीमथादाय प्रोक्षयेद्वस्त्रवारिणा ।
तस्यामाज्यं विनिक्षिप्य संस्कृतं वीक्षणादिभिः ॥

निरुह्य वायव्येऽङ्गारान् हृदा तेषु निवेशयेत् ।
इदं तापनमुद्दिष्टं देशिकैस्तन्त्रवेदिभिः ॥

सन्दीप्य दर्भयुगलमाज्ये क्षिप्त्वानले क्षिपेत् ।
गुरुर्हृदयमन्त्रेण पवित्रीकरणं त्विदम् ॥

दीप्तेन दर्भयुग्मेन नीराज्याज्यात् स वर्मणा ।
अग्नौ विसर्जयेद्दर्भमभिद्योतनमीरितम् ॥

घृतेषु ज्वलितान् दर्भान् प्रदर्श्यास्त्राणुना गुरुः ।
जातवेदसि तान्यस्येदाज्योत्पवनमीरितम् ॥

गृहीत्वा घृतमङ्गारान् प्रत्युह्याग्नौ जलं स्पृशेत् ।
अङ्गुष्ठोपकनिष्ठाभ्यां दर्भौ प्रादेशसम्मितौ ॥

कृत्वोपनीयादस्त्रेण घृतमुत्पवनन्त्विदम् ।
तद्वद् हृदयमन्त्रेण कुशाभ्यामात्मसम्मुखम् ॥

घृते संप्लवनं कुर्यात् संस्काराः षडुदीरिताः ।
प्रादेशमात्रं सग्रन्थि दर्भयुग्मं घृतान्तरे ॥

निक्षिप्य भागौ द्वौ कृत्वा पक्षे शुक्लेतरे स्मरेत् ।
वामे नाडीमिडां भागे दक्षिणे पिङ्गलां पुनः ॥
सुषुम्नां मध्यतो ध्यात्वा कुर्याद्धोमं यथाविधि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अत्र स्थानविशेषे होमनिन्दा मत्स्यसूक्ते चतुर्दशपटले यथा—

कर्णहोमे भवेद् व्याधिर्नेत्रेऽन्धत्वमुदीरितम्।
नासिकायां मनःपीडा मस्तके च धनक्षयः॥

एतेषु प्रधानाहुतिपरमन्यथा शारदोक्तो दोषः स्यात्। तद्यथा—

स्रुवेण दक्षिणाद्भागादादायाज्यं सदा गुरुः।
जुहुयादग्नये स्वाहेत्यग्नेर्दक्षिणलोचने॥
वामतस्तद्वदादाय वामे वह्निविलोचने।
जुहुयादग्नीषोमाभ्यां स्वाहेति हृदयाणुना॥
हृन्मन्त्रेण स्रुवेणाज्यं भागादादाय दक्षिणात्।
जुहुयादग्नये स्विष्टकृते स्वाहेति तन्मुखे॥
हेतिं सम्पादयेद्भागे स्वाज्यस्यान्नाहुतिक्रमात्।
इत्यग्निनेत्रवक्त्राणां कुर्यादुद्घाटनं गुरुः॥
सताराभिर्व्याहृतिभिराज्येन जुहुयात् पुनः।
जुहुयादग्निमन्त्रेण त्रिवारं देशिकोत्तमः॥
कुण्डस्य रूपं जानीयात् परमं प्रकृतेर्वपुः।
प्राच्यां शिरः समाख्यातं बाहुं दक्षिणसौम्ययोः॥
जठरं कुण्डमित्युक्तं योनिः पादौ च पश्चिमे।
गर्भाधानादिका वह्नेः क्रिया निर्वर्त्तयेत् क्रमात्॥
अष्टाभिराज्याहुतिभिः प्रणवेन पृथक् पृथक्।
गर्भाधानं पुंसवनं सीमन्तोन्नयनं पुनः॥
अनन्तरं जातकर्म स्यान्नामकरणं तथा।
उपनिष्क्रमणं पश्चादन्नप्राशनमेव च॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चौडोपनयने भूयो महानाम्न्यं महाव्रतम् ।
महानाम्न्यं वेदारम्भः।
तथोपनिषदं पश्चाद्गोदानोद्वाहकौ मृतिः ॥

शुभेषु स्युर्विवाहान्ताः क्रियास्ताः क्रूरकर्मसु ।
मरणान्ताः समुद्दिष्टा वह्नेरागमवेदिभिः ॥

ततश्च पितरौ तस्य सम्पूज्यात्मनि योजयेत् ।
समिधः पञ्च जुहुयाद् मूलाग्रघृतसंप्लुताः ॥

मन्त्रैर्जिह्वाङ्गमूर्त्तीनां क्रमाद्वह्नेर्यथाविधि ।
प्रत्येकं जुहुयादेकामाहुतिं मन्त्रवित्तमः ॥

अवदाय स्त्रुवेणाज्यं चतुःस्त्रुचि पिधाय ताम् ।
स्त्रुवेण तिष्ठन्नेवाग्नौ देशिको यतमानसः ॥

जुहुयाद्वह्निमन्त्रेण वौषडन्तेन सम्पदे ।
विघ्नेश्वरस्य मन्त्रेण जुहुयादाहुतीर्दश ॥

सामान्यं सर्वतन्त्राणामेतदग्निमखं मतम् ।
ततः पीठं समभ्यर्च्च्य देवतायै हुताशने ॥

अर्चयेद्वह्निरूपां तां देवतामिष्टदायिनीम् ।
तन्मुखे जुहुयान्मन्त्री पञ्चविंशतिसंख्यया ॥

आज्येन मूलमन्त्रेण वक्त्रैकीकरणन्त्विदम् ।
वह्निदेवतयोरैक्यमात्मना सह भावयन् ॥

मूलमन्त्रेण जुहुयादाज्येनैकादशाहुतीः ।
नाडीसन्धानमुद्दिष्टमेतदागमवेदिभिः ॥

जुहुयादङ्गमुख्यानामावृतीनामनुक्रमात् ।
एकैकामाहुतिं सम्यक् सर्पिषा देशिकोत्तमः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततोऽन्येष्वपि कुण्डेषु संस्कृतेषु यथाविधि ।
आचार्यो विहरेदग्निं पूर्वादिषु समाहितम् ॥
ऋत्विजो गन्धपुष्पाद्यैरङ्गाद्यावरणान्विताम् ।
तन्त्रोक्तामेतामिष्ट्वा च पञ्चविंशतिसंख्यया ॥
मूलेनाज्येन जुहुयुः साज्येन चरुणा तथा ॥

आहुतिदानप्रकारश्च मत्स्यसूक्ते—

उत्तानेन तु हस्तेन अङ्गुष्ठाग्रेण पीडितम् ।
संहताङ्गुलिपाणिस्तु जुहुयाद्देशिकोत्तमः ॥
आहुतिस्तु घृतादीनां स्रुवेणाधोमुखेन तु ।
दद्यात्तिलाद्याहुतिं तु दैवेनोत्तानपाणिना ॥
समिद्धोमश्च तिलवन्मोदकाद्याहुतिस्तथा ।
अङ्गुष्ठादित्रिचतुरैर्बिल्वपत्रानिति क्रमात् ॥

द्रव्यविशेषहोमे जिह्वाविशेषोऽपि तत्रैव—

घृताहुतौ हिरण्याख्या कनका शस्यहोमतः ।
रक्ता ख्याता समिद्धोमे कृष्णा सा आहुतौ तथा ॥
सुप्रभा मोदकविधौ बहुरूपातिरूपका ।
पुष्पा पत्रविधौ वह्नेर्जिह्वाः सप्त प्रकीर्तिताः ॥

द्रव्यालाभे प्रतिनिधिरपि तत्रैव—

उक्तं न लभ्यते तत्र प्रतिकृत्या च होमयेत् ।
अर्कस्योडुम्बरं प्रोक्तं खदिरस्य शमीरिता ॥
पिप्पलस्य पलाशः स्यात् पलाशस्यापि पिप्पलः ।
उभयोरेवमेवं स्यादपामार्गे पलाशकम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कुशाभावे भवेद् दूर्वा दूर्वाऽभावे कुशो भवेत् ।
इक्षोरभावे त्वमृताऽमृतायाश्च पलाशकम् ॥
पद्माभावे हयारिः स्याज्जलजानां विशेषतः ।
घृतं न लभ्यते यत्र शुद्धक्षीरेण होमयेत् ॥
क्षीरस्य तु दधि ज्ञेयं मधुनश्च गुडं भवेत् ।
शर्करायाश्च श्रीखण्डं गुडखण्डमथापि वा ॥
रसानाञ्च रसेनैव सर्वमिक्षुरसेन वा ।
मोदके पिष्टकं ज्ञेयं फलानाञ्च फलेन तु ॥
काष्ठस्य चैव काष्ठेन पुष्पस्य कुसुमेन च ।
एवमन्योन्यतः सर्वं सर्वद्रव्येषु सर्वदा ॥
अद्भुतेषु तु सर्वेषु उत्तराभिमुखो भवेत् ।
समिधः प्रावरणं कुर्यादन्यत्र पूर्वदिग् भवेत् ॥
यजमानः स्वयं नैव समिधं प्रवयेत् क्वचित् ।
पुत्रशिष्यादिभिः कुर्यान्न पुत्रं विनियोजयेत्॥

तथा—

न कदाचिदसृग्दानं गृहयज्ञे विचक्षणः ।
भूतिकामः क्वचित् कुर्यादेवं तन्त्रविदां मतम् ॥
आज्यादिकं भवेद्यत्र समिधः श्रावणे स्थितम् ।
शेषं न योजयेन्मन्त्री अन्यत्रैवं विचक्षणः ॥
एकाङ्गं लग्नमेकत्र न पात्रे स्थापयेत् क्वचित् ।
देशिकः प्राङ्मुखो भूत्वा ऐशान्यादिक्रमेण तु ॥
प्रदक्षिणेन कुर्वीत मन्त्रैः परिसमूहनम् ।
मन्त्रपूर्वं साग्निकानां दृष्टिमेव निरग्निकम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

त्रिकुशेन महायागे विवाहादौ त्रिपत्रकम्।
वैश्वदेवे त्वेकपत्रं नित्यहोमे तथैव च॥

दिग्विदिक्षु परिस्तीर्य महायागेषु सर्वदा।
दिक्षुमात्रे नित्यहोमे वैश्वदेवे तथैव च॥

अकृत्वा कर्म नित्यन्तु वृथा नैमित्तिकं चरेत्।
तस्मात् पुष्पफलाद्येन कृत्वा नैमित्तिकं चरेत्॥

तथा—

प्रजापतिं तथेन्द्रञ्च अग्निं सोमं तथैव च।
एतान्नित्याहुतिं कृत्वा समिद्धोममनन्तरम्॥
हुत्वा व्याहृतिभिः पश्चात् सर्वत्रैवं महेश्वरि!॥
भूर्भुवः स्वः स्वाहा तन्न इत्यादिमन्त्रपञ्चकम्।
अन्ते स्विष्टकृतिं दद्याद्धोमद्रव्येण शङ्करि!॥
दानमध्ये यज्ञभेदे ग्रहयज्ञे शतान्तरे।
सप्तभेदे त्विमे पूर्णाः पुनस्ते च त्रिधा क्रमात्॥
ऋत्विक्स्कन्धं स्पृशन्मन्त्री दक्षिणं वा स्पृशन् भुजम्।
यजमानः सपत्नीको जुहुयाद्देशिकोत्तमः॥
उत्थाय दद्यात् पूर्णाञ्च नोपविश्य कदाचन।
कनकायान्तु जिह्वायां रक्तायां ग्रहयज्ञके॥
ग्रहहोमशतान्ते च पूर्णा एका विधीयते।
सहस्रान्ते द्वयं कुर्यादयुतान्ते चतुर्थकम्॥
अन्नहोमे युगं दद्यात् पद्महोमे चतुर्थकम्।
आज्यलाजतिलादीनां होमे च दशलक्षके॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पनसाम्रफलैर्होमे द्वितीयं समुदाहृतम् ।
शतार्द्धे वा तदर्द्धे वा गर्भाधानान्नप्राशने ॥
सीमन्तोन्नयने चैव प्रायश्चित्ताहुतिषु च ।
दधिहोमे च नित्ये च एषु पूर्णां विवर्जयेत् ॥

अथ होमद्रव्यप्रमाणम् । मत्स्यसूक्ते चतुर्दशपटले—

कर्षैकं घृतहोमे तु द्वितोलञ्च पयः स्मृतम् ।
बाणतोलं पञ्चगव्यं तोलकैर्मधुदुग्धकम् ॥
दधि प्रसृतिमात्रन्तु लाजाः स्युर्मुष्टिसम्मिताः ।
पृथुकाष्टप्रमाणेन अथवा पूर्वपूरणम् ॥
सक्तवो मुष्टिमात्रेण शर्करा तोलकार्द्धकम् ।
त्रितोलञ्च गुडं विद्यादिक्षु पर्वावधि स्मृतम् ॥
मोदकं धात्रीमानञ्च मार्गं बदरमानतः ।
पिण्डकस्य यथा मानं नारिकेलादिपर्वकम् ॥
तालन्तु द्व्यङ्गुलं चैव पनसं बीजसंख्यया ।
मारणोच्चाटने चैव पनसं दशधा कृतम् ॥
अष्टधा नारिकेलन्तु मातुलुङ्गं त्रिधा मतम् ।
त्रिधा कृतं फलं बैल्वमन्यथा दशभागकम् ॥
प्रादेशमात्रं समिधं दूर्वापत्रत्रयं स्मृतम् ।
पत्रावसानहोमे च प्रादेशं परिकल्पयेत् ॥

समिद्विशेषो यथा राघवभट्टे—

विशीर्णा विदला ह्रस्वा वक्रा स्थूला कृशा द्विधा ।
कृमिदष्टाश्च दीर्घाश्च निस्त्वचः परिवर्जिताः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विशीर्णायुःक्षयं कुर्याद्विदला व्याधिसम्भवा।
ह्रस्वायां व्याधिमाप्नोति वक्रा विघ्नकरी सदा॥

स्थूलाभिहरते लक्ष्मीं कृशायां याजकक्षयः।
द्विधायां नेत्ररोगाः स्युः कीटदष्टार्थनाशिनी॥

दोषं प्रकुर्वते दीर्घाः प्राणघ्न्यो निस्त्वचः स्मृताः।
न क्षीणा नाधिका न्यूनाः समिधः सर्वकामदाः॥

आर्द्रत्वचां समच्छदां तर्जन्यङ्गुलिवर्त्तुलाम्।
ईदृशीं होमयेत् प्राज्ञः प्राप्नोति विपुलां श्रियम्॥
श्रौते स्मार्ते चतस्रोक्ताः समिधः परिकीर्तिताः॥

मत्स्यसूक्ते—

चतुरङ्गुला च गुडूची व्रीहयो मुष्टिसम्मिताः।
सर्षपं सूक्तिमानेन सूक्तिः स्यात् पञ्चतोलकम्॥

मरिचे विंशकं कृत्वा मारणे दशकं विदुः।
दशधा च मृणालं स्यान्मूलकं सप्तभागकम्॥

एकैकशः कशेरुश्च शृङ्गवेराङ्गुलेन तु।
मातुलुङ्गं समं कुर्यादन्नं व्यञ्जनसंयुतम्॥

पूर्ववदेव मानं स्यात्तण्डुलं चैव तत्समम्।
चन्दनागुरुकर्पूरकस्तूरीकुङ्कुमादि च॥

नकुले तु कुलं ज्ञात्वा कुले द्रव्यान्तरेण तु।
यथा योगो न गन्धेन राज्यकामे विशेषतः॥
तिन्तिडीबीजमानेन समुद्दिष्टानि तान्त्रिकैः॥

योगिनीतन्त्रेऽपि—

कर्षमात्रं घृतं देयं सूक्तिमात्रं पयः स्मृतम्।
दधि प्रसृतिमानन्तु तदर्द्धञ्च मधुस्पृशम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एषां व्यापारकं वक्ष्ये यथावत् शृणु पार्वति! ।
सुवर्णाष्टप्रमाणेन घृतं देयं विचक्षणैः ॥
पयो भवेत्तदर्द्धेन दधि पञ्चसुवर्णकम् ।
दधि चैव तदर्द्धेन एवं मानविदो विदुः ॥
एवं शतस्य मानन्तु प्राबल्यं विभवे सति ।
पञ्चाशत्तत्र जानीयात् सर्वत्रैव विचक्षणः ॥

अथ मानाध्यायः

योगिनीतन्त्रे द्वितीयभागे—

गवाक्षमात्रे यद्दृश्या अर्करश्मेस्तु लेखिका ।
लेखिकाष्टौ भवेद्धूली धूलयोऽष्टौ च सर्षपः ॥
सर्षपाणां चतुष्केण रत्तिकेत्यभिधीयते ।
रत्तिकानां विंशतिश्च पादञ्च परिकीर्त्तितम् ॥
तोलिका तु चतुष्पादैश्चतुस्तोलैः प्रसृतिका ।
प्रसृती द्वे कर्षकञ्च द्वे कर्षे तु पलं भवेत् ॥
पलार्द्धेन भवेत् सूक्तिर्द्वे सूक्ती गुडकं मतम् ॥

वीरमित्रोदयधृतहस्तिहृदयप्रबन्धे—

जालान्तरप्रविष्टायां सूर्यभासि यदीक्ष्यते ।
रजस्तत्परमाण्वाख्यं प्रमाणं प्रथमं मतम् ॥
त्रसरेणुर्मतस्तैश्च परमाणुभिरष्टभिः ।
तैरष्टभिर्भवेल्लिख्यो यूका लिख्यैस्तथाष्टभिः ॥
यवो यूकाभिरष्टाभिर्यवैरष्टभिरङ्गुलम् ।
मुष्टिस्तानि च चत्वारि द्वे च मुष्टी धनुर्ग्रहः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

त्रिमुष्टिको वितस्तिः स्यादरत्नी द्वे वितस्तिके।
किष्कुर्द्वाभ्यामरत्निभ्यां धनुः किष्कुद्वयेन च॥
सहस्त्रं धनुषां क्रोशो गव्यूतिर्द्विगुणा ततः।
गव्यूतयश्च चतस्त्रो योजनं कल्पितं कला॥

मत्स्यसूक्ते षोडशपटले तु—

सर्षपाणां चतुष्केण माष इत्यभिधीयते।
माषाणाञ्चैव तूर्येण रत्तिकेत्यभिधीयते॥

अत्र माषः शस्यवाचकः।

रत्तिकानां विंशकञ्च पादञ्च परिकीर्तितम्।
तोलिका च चतुष्पादैश्चतुस्तोलैः प्रसृतिका॥
प्रसृती द्वे कर्षकञ्च द्वे कर्षे तु पलं भवेत्।
पलद्वये तु सूक्तिः स्याद् द्वे सूक्ती दग्धकं मतम्॥

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां चतुर्थे काम्यकाण्डे
दुर्गामन्त्रस्तुतिनाममाहात्म्यशतनामबलिहोमहोमीयानुकल्पपरिमाणात्मक-
दुर्गोत्सवप्रकरणरूपपुष्पकथनं नाम षष्ठः परिच्छेदः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

।। अथ सप्तमः परिच्छेदः ।।

अथ मासकृत्यम्

इष्टदेवीं नमस्कृत्य भुक्तिमुक्तिप्रदायिनीम् ।
मासकृत्यमथो वक्ष्ये विदुषां परितुष्टये ॥

अथाश्विनकृत्यम्

चान्द्र एवात्र मासस्तिथिकृत्यनिमित्तत्वादभिलापादिकन्तु सौरेणैव, प्रागुक्तधर्मकाण्डधृतवचनात्। मत्स्यसूक्ते द्विपञ्चाशत्पटले—

आश्विने शुक्लपक्षे च अष्टम्याञ्च निशागमे ।
सिद्धगौरीव्रतं कुर्याद् या साध्वी धर्मचारिणी ॥

इति सिद्धगौरीव्रतमस्मिन् देशे अप्रचरद्रूपत्वेन न लिखितम्। यस्यात्र प्रयोजनं विद्यते तेन तत्तु अन्वेष्यम्।

शुक्लपक्षे दशम्यान्तु आश्विने परमेश्वरि! ।
विजया नाम सा ख्याता सर्वत्र निगमालयम् ॥
रेवन्तं पूजयेत्तत्र ईश्वरीञ्च वरानने! ।
इह लोके सुखं प्राप्य यास्यन्ति शिवमन्दिरम् ॥
तेजोऽसीति च द्विभुजं तुरङ्गासनसंस्थितम् ।
खड्गचर्मधरञ्चैव मन्त्रेणानेन पूजयेत् ॥
नमस्ते सूर्यपुत्राय तुरङ्गाणां हिताय च ।
शान्तिं कुरु तुरङ्गाणां रेवन्ताय नमो नमः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ॐ गन्धर्वकुलजातस्त्वं भूपालाय च केशव! ।
ब्रह्मणस्तत्त्ववाह्येन सोमस्य वरुणस्य च ॥

तेजसा चैव सूर्यस्य स्वलीला ते पदा तथा ।
रुद्रस्य ब्रह्मचर्यस्य पवनस्य बलेन च ॥

धान्यकं पशुकं बीजं ध्यानं सिद्धार्थकानि च ।
पद्मपत्रं निशान्ते च सूत्रेण द्विगुणेन च ॥

बध्नीयादक्षमालायां गले चापि विशेषतः ।
अस्त्रशस्त्रादिकञ्चैव राज्याङ्गानि च भाविनि! ॥
प्रतिबीजेन पुष्पाद्यैः पूजयेदविचारयन् ॥

अथ खञ्जनदर्शनं मत्स्यसूक्ते—

दशम्यामपराह्ने तु भुक्तवत्सु स्वयं प्रिये! ।
शोभनं खञ्जनं पश्यन् नमस्कुर्याद्विभूतये ॥

वासुदेवत्वरूपेण सर्वकामफलप्रद! ।
पृथिव्यामवतीर्णोऽसि खञ्जरीट! नमोऽस्तु ते ॥

खञ्जनाय नमस्तुभ्यं सर्वाभीष्टप्रदाय च ।
नीलकण्ठाय भद्राय भद्ररूपाय ते नमः ॥

भद्र! त्वं देहि मे भद्रमाशां पूरय पूरक! ।
स्वस्तिकोऽसि कुरु स्वस्ति खञ्जरीट! नमोऽस्तु ते ॥

नारायणस्वरूपाथ संवत्सरसुखप्रद! ।
नीलकण्ठ! महादेव! खञ्जरीट! नमोऽस्तु ते ॥

देवदानवयक्षाणां नराणां पुष्टिवर्द्धनम् ।
दर्शनं तव भद्रस्य विष्णुरूप! नमोऽस्तु ते ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ दर्शनशुभाशुभफलम्—

जलप्रासादशिखरे पर्वते च जलान्तिके।
दृष्टे शुभं भवेत् कीर्त्तिर्गोष्ठेषु धनवर्द्धनम्॥
अब्जेषु नृपतिर्भूयात्तथा देवालयेषु च।
तडागतीरे धनवान् श्मशाने मरणं भवेत्॥
कृष्णग्रीवो नीलकण्ठः श्वेतकण्ठो जनार्दनः।
पीते तु पार्वती देवी धुन्वत्पक्षे तु वीक्षणम्॥
व्याधिर्भवति देवेशि! स्थिरे सम्पत्तिकारकम्।
भक्तं भुञ्जन् भवेद्रोगी श्रियं दृष्ट्वा च वासवः॥
सुमानः कीर्त्तनादेव आयुषस्तु क्षयो भवेत्।
तस्मात्तु खञ्जनं नाम कीर्त्तयेदविचारयन्।

तत्रैव—

कौमुद्यां रात्रियोगे तु गृहिणी या पतिव्रता।
इन्द्रं लक्ष्मीं समभ्यर्च्य सुगन्धिकुसुमादिभिः॥
पायसञ्च बलिं दद्यादन्नं व्यञ्जनसंयुतम्।
नारिकेलफलैर्देवान् पितॄनथ समर्चयेत्॥
बन्धूंश्च पूजयेद्रात्रौ प्रकुर्यात् क्रयविक्रयम्।
न करोति महालक्ष्मीः शापं दत्त्वा व्रजेत् पुरम्॥
निशीथे वरदा लक्ष्मीः को जागर्ति विभाषिणी।
नारिकेलोदकं पीत्वा अक्षैर्जागरणं निशि॥
तद्विभूतिं प्रयच्छामि को जागर्ति महीतले।
सोमञ्च पूजयेत् कुम्भे पट्टे वा पीठकेषु च॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ लक्ष्मीध्यानं तत्रैव—

नवयौवनसम्पन्नां तप्तकाञ्चनसन्निभाम्।
त्रिनेत्रां द्विभुजां रम्यां दिव्यकुण्डलधारिणीम्॥
श्रीफलं दक्षिणे पाणौ वामे पद्मञ्च बिभ्रतीम्।
सर्वालङ्कारसम्पूर्णां सर्वालङ्कारगर्विताम्॥
किन्नरामरगन्धर्वसिद्धचारणसेविताम्।
बीजेन दीर्घयुक्तेन षडङ्गमथ कल्पयेत्॥
पूजयेदुपचाराद्यैर्नानानैवेद्यवन्दनैः॥

पूजामन्त्रस्तु तत्रैव—

क्षीरोदार्णवसम्भूते! विष्णोरुरसि संस्थिते!।
गृहाण पूजां देवेशि! कौमुद्याञ्च नमोऽस्तु ते॥

प्रणाममन्त्रस्तु—

विश्वरूपस्य भार्याऽसि पद्मे! पद्मालये! शुभे!।
महालक्ष्मि! नमस्तुभ्यं कौमुदीञ्च कुरुष्व मे॥
नमस्ते सर्वजगतां वरदाऽसि हरिप्रिये!।
या गतिस्त्वत्प्रपन्नानां सा मे भूयात् त्वदर्चनात्॥
लक्ष्मि! देवि! नमस्तुभ्यमचला भव सर्वदा।
कमले! वरदे! देवि! कुलोद्द्योतकरी मम॥
हिताय सर्वभूतानां यथा नारायणे स्थिता।
तथा त्वं पाहि मां देवि! सर्वलक्षणसम्भवे॥
कृता पूजा मया भक्त्या कमले! वरदे! शुभे!।
पूजां गृह्ण सुरेशानि! नमस्ते कमलालये!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूर्वादिपत्रे सम्पूज्य भूत्यादिनवशक्तिकाः।
वासुदेवादिकं तत्र वामनादिकमर्चयेत्॥
तत्रैव कलसे चैव इन्द्रं ध्यात्वा समर्चयेत्।
सर्वलक्षणसम्पूर्णमिन्द्रमैरावतस्थितम्॥
शचीसमेतं वरदं ध्यानेन परिचिन्तयेत्॥

पूजामन्त्रोऽपि—

वज्रहस्त! महाबाहो! बहुनेत्र! पुरन्दर!।
रक्षार्थं सर्वभूतानां पूजेयं प्रतिगृह्यताम्॥
दिक्पालांश्च ग्रहांश्चैव ब्राह्मणांश्चाग्रतोऽर्चयेत्।
विष्णुं नारायणञ्चैव भावभूतेश्वरं यजेत्॥
पूजयित्वा ह्यनेनापि बिल्वमुद्रां प्रदर्शयेत्।
पद्ममुद्रां धेनुमुद्रां मन्त्रं जप्त्वा स्तुतिं पठेत्॥

॥ इत्याश्विनकृत्यम्॥

अथ कार्त्तिककृत्यम्

मत्स्यसूक्ते त्रिपञ्चाशत्पटले। श्रीभगवानुवाच—

तुलाराशिं गते भानौ शुक्लपक्षे विशेषतः।
प्रतिपद्येव गोशृङ्गे पूजयेत् कमलालयाम्॥
उपोष्य यावकाहारं बलिं दद्याच्च पायसम्।
कुन्दपुष्पैः समभ्यर्च्य सर्वपापहरो भवेत्॥
तत्रैव पूजयेद्देवीं महिषेण मम प्रिये!।
दुर्वयाऽङ्कुरपुष्पाभ्यां पूजयेज्जगतां पतिम्॥
शाल्योदनं ततो भुक्त्वाऽऽचम्य गत्वा जलान्तिके।
घृतञ्च द्विविधं कुर्यात् पलं कृत्वा महेश्वरि!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जयं संवत्सरं तस्य भङ्गे भङ्गं समादिशेत्।
विभीषणं बलिञ्चैव सीमञ्च परमेश्वरम्॥

पूजयेद्गन्धपुष्पाद्यैर्नानानैवेद्यवन्दनैः।
कृष्णपक्षे तथा कुर्याद्दम्पतीपूजनञ्चरेत्॥

मधुमांसाशनं कुर्यादेकभक्तेन वर्त्तयेत्।
शुक्लपक्षे द्वितीयायां धर्मराजं समर्चयेत्॥

चरुं कृत्वा विधानेन सोदरानथ भोजयेत्।
ऐश्वर्यं लभते सौख्यं बहुभोगानवाप्नुयात्॥

कृष्णपक्षे तथा लक्ष्मीं कुन्दपुष्पैः समर्चयेत्।
कृष्णद्रव्यबलिं दद्यात्तस्मै वित्तं प्रयच्छति॥

तृतीयायां गणेशञ्च पूजयेत् पिष्टकादिना।
वर्त्तयेदेकभक्तेन न शोको जायते भुवि॥

चतुर्थ्यां मोदकैर्देवीं पूजयेत् कुशलार्थकम्।
दधिखण्डबलिं दद्याद्वाञ्छितं लभते ध्रुवम्॥

कृष्णपक्षे प्रतिपदि देवीं माहेश्वरीं यजेत्।
सितपारावतैः पूजा भूतिदा जायते ध्रुवम्॥

पञ्चम्यां बिल्वपत्रैश्च हरं गौरीं समर्चयेत्।
बलिञ्च मोदकं दद्याद्विद्याकामः सुरेश्वरि!॥
क्षीरस्य प्राशनादेव पापात् पूतो न संशयः॥

पञ्चम्यां कृष्णपक्षस्य देवं नारायणं हरम्।
महायोनौ समभ्यर्च्य कुलानां तारयेद्दश॥

महायोनौ कामाख्यायाम्।

षष्ठ्यां वै शुक्लपक्षस्य देवं धनपतिं यजेत्।
यो जनः षोडशं दद्यान्मोदते नाकमण्डले॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सप्तम्यां संयतो भूत्वा उभे पक्षे तु कार्त्तिके।
देवं मत्स्यं तथा काममिन्द्रदेवं प्रपूजयेत्॥
ब्राह्मणान् दम्पतीं चैव भोजयेत् प्रातरेव च।
फलमूलं तथा धान्यं प्रदद्यात् दक्षिणां शुभाम्॥
न च व्याधिः क्षुधा वापि कुले तस्य प्रजायते॥
अष्टम्याञ्चैव देवेशि! शुक्लपक्षे विशेषतः।
दुर्गां मत्तानिलीञ्चैव कृष्णखड्गे समर्चयेत्॥
त्रिकालं पूजयेद्भक्त्या यशस्वी तेजवान् भवेत्।
कृष्णपक्षे शिवं दुर्गां कमलां कालिकां तथा॥
मृण्मय्यां पूजयेद्देवीं मध्यरात्रे प्रयत्नतः।
न च व्याधिभयं घोरं यावत्तु वत्सरावधि॥

बृहन्नीलतन्त्रे षष्ठपटले—

कार्त्तिके शुक्लपक्षस्य नवमी या शुभा भवेत्।
तस्यां पूज्या महेशानि! सुन्दरी परदेवता॥
सुन्दर्याः पटले सम्यक् पूजा च कथिता शुभे॥

मत्स्यसूक्ते—

शुक्लपक्षे नवम्यान्तु तिलैर्होमं समाचरेत्।
देवमुद्दिश्य फलदमुपर्युपरि पञ्चमे॥
कृष्णे चैव यजेद्देवीं सप्तम्यां सूर्यमर्चयेत्।
धनधान्यलक्ष्मीकरं पुत्रपौत्रविवर्द्धनम्॥
कार्त्तिकस्य तु शुक्लायां दशम्यां नियतः शुचिः।
तैलेन शुद्धतैलेन अर्चयेन्मधुसूदनम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कृष्णपक्षे तु क्षीरेण मधुना च विशिष्यते ।
रात्रौ फलाशनं कुर्यान्मोदते विष्णुमन्दिरे ॥

कृष्णपक्षेऽर्चयेत् कृष्णं हृषीकेशं शतक्रतुम् ।
तोषयेत् परमान्नाद्यैर्नरो न निरयं व्रजेत् ॥

एकादश्यां कार्त्तिकस्य शुक्लपक्षे यशस्विनि! ।
स्नानं शुक्लतिलैः कुर्यात्त्रिशुक्लैर्हरिमर्चयेत् ॥

प्रातरेव तु द्वादश्यां नित्यकृत्यं समाहितः ।
सङ्कल्प्य च गणेशानं ब्रह्माणं दिक्पतीनपि ॥

ग्रहांश्च प्रतिकुम्भेषु स्थण्डिले च हरिं यजेत् ।
पञ्चामृतेन गन्धेन तीर्थतोयेन स्नापयेत् ॥

पूजयेच्च्युतपत्राद्यैः कुमुदैः पङ्कजैरपि ।
शारदीयेन पुष्पेण यथाविभवविस्तरैः ॥

त्रिकालं चार्चयेद्भक्त्या अग्निकार्यं ततो निशि ।
प्रबोधनं ततः कुर्यान्मध्याह्ने परमेश्वरि! ॥

दिवा स्नाने भवेद्धानिस्तथा रात्रौ प्रबोधने ।
आद्ये अष्टाक्षरं दद्यात् प्रतिमन्त्रे महेश्वरि! ॥
कृताञ्जलिं ततो बध्वा इमं मन्त्रमुदाहरेत् ॥

ब्रह्मेन्द्ररुद्रैरभिभूयमानो
भवान् सुरौघैश्च विवन्दनीयः ।
प्राप्ता तवेयं द्वादशी कौमुद्याख्या
त्वमेव जागृष्व हि लोकनाथ! ॥

ततः स्पृष्ट्वा पठेन्मन्त्री शनैर्मन्त्रं पठेत्ततः ।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मेघागतैर्निर्मलचन्द्रतोयै-
रारण्यपुष्पैरथ सौरभेयैः ।
अहं ददामीति च धर्महेतो-
र्जागृष्व जागृष्व च लोकनाथ! ॥

जानुभ्यामवनीं गत्वा पठेन्मन्त्रं सतारकम् ॥

प्रसीद नारायण! कृष्ण! विष्णो!
मुकुन्द! लक्ष्मीश! भवन्नमस्ते ।
सम्पश्य लक्ष्मीं तव भावभूति-
माश्रित्य चाश्रित्य च लोकनाथ! ॥

नृत्यगीतैर्बहुविधैः पुराणश्रवणेन च ।
नयेद्रात्रिं महेशानि! पञ्चघोषपुरःसरम् ॥
प्रभाते पूजयेद्भक्त्या धेनुं दद्याच्च दक्षिणाम् ।
ब्राह्मणान् पूजयेद्भक्त्या दीनान्धकृपणानपि ॥
पार्श्वपरिवर्त्तने चैव मन्त्रमष्टाक्षरान्तरे ।
पार्श्वो भव जगन्नाथ! नमो नारायणाच्युत! ॥
प्रसीद भगवन्नाथ! भव संसारमोक्षण! ।
परिवर्त्तय पार्श्वोऽपि गोविन्दाच्युत! तद्द्वयम् ॥
दिवाभागेन कर्त्तव्यं पूर्ववद् विधिना प्रिये! ।
कृष्णपक्षस्य द्वादश्यां कुर्याद्ब्राह्मणतर्पणम् ॥
शुक्लायाञ्च चतुर्दश्यां पार्वत्या सह शङ्करम् ।
बिल्वपत्रैः समभ्यर्च्य न शोको जायते भुवि ॥
अथ कृष्णत्रयोदश्यां कार्त्तिके मासि शङ्करि! ।
प्रातःस्नानं ततः कृत्वा स्त्रोतसि विधिवन्नरः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उमां हरं रविं विष्णुं चन्दनेन विलिख्य च ।
पद्मपत्रैर्महेशानि! बिल्वपत्रैः समर्चयेत् ॥
शाकेन तोषयेद्देवान् स्वयं शाकेन वर्त्तयेत् ॥

तथा—

मध्याह्ने स्नापयेत् कुम्भं वसनं तत्र विन्यसेत् ।
अभिषिञ्चेत्ततः पश्चादात्मानं बान्धवैः सह ॥
अपामार्गस्य पुष्पेण त्रिवारं शिरसोपरि ।
वामावर्त्तेन देवेशि! अपामार्गस्य पत्रकम् ॥
वक्ष्यमाणेन वा कुर्याद् गायत्र्या वा समाहितः ॥
यत् कृतं दुष्कृतं कर्म मया जन्मशतान्यपि ।
व्याप्याद्य त्वत्प्रसादेन अपामार्ग! हरस्व मे ॥
संहिताख्याञ्च पुण्याख्यां प्रेताख्यानान्तरेण च ।
श्रुत्वा संख्यां द्विजातिभ्यो दानं दद्याद्विभूतये ॥
चतुर्दशी तथा प्रेता पूज्या पूर्वेण संयुता ।
यदा परदिने रात्रौ दर्शयुक्ता न सा भवेत् ॥
एवमेतत् परं ग्राह्यं तिथ्यन्ते दीपमुत्सृजेत् ।
देवैरपि निवृत्ते चेत् पूर्णिमा सचतुर्दशी ॥
तदा पूर्वा ग्रहीतव्या सदा रात्रिगता अपि ॥
स्नाने प्रेतकथायाश्च श्रवणे यमतर्पणे ।
सूर्योदयगता ग्राह्या नरैः प्रेतचतुर्दशी ॥
एकादशीं समारभ्य यावत् पञ्चदशीं प्रति ।
निरामिषेण भोक्तव्यमेकभक्तेन वर्त्तयेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भीष्मव्रतमिदं प्रोक्तं सावकाशेन सेवयेत् ।
पौर्णमास्यां तुलादित्ये श्रीपतिं लोलया सह ॥
चन्दनैः पूजयेद्भक्त्या कुलच्छेदो भवेन्न हि ॥

तुलागतं समवाप्य लक्ष्मीर्निद्रां विमुञ्चति ।
तत्र सम्पूजनादेव लक्ष्मीः स्यादनपायिनी ॥
श्वेतकुम्भेऽर्चयेल्लक्ष्मीं कुबेरं रक्तकुम्भके ।
पीतकुम्भेऽर्चयेद्विष्णुं नानानैवेद्यवन्दनैः ॥

नारदपञ्चरात्रे द्वितीयरात्रे सप्तमाध्याये—

कार्त्तिकीपूर्णिमायाञ्च राधार्चा विष्णुपूजनम् ।
यत्र तत्र त्वनियमः परं निर्वाणकारणम् ॥

मत्स्यसूक्ते—

कदाचित् कार्त्तिके मासि यदि दर्शद्वयं भवेत् ।
तत्राद्या सुखरात्रिः स्यादपरस्तु मलिम्लुचः ॥
मलिम्लुचे वृश्चिके तु विष्णूत्थानादनन्तरम् ।
लक्ष्मीप्रबोधो भवति सा ज्ञेया सुखसुप्तिका ॥
दण्डैकरजनीयोगो दर्शेन स्यात् परेऽहनि ।
तदा विहाय पूर्वेद्युः परतः सुखरात्रिका ॥
तत्र श्राद्धं कृतं येन अक्षयं भवति ध्रुवम् ।
शतग्रहणजं पुण्यं तीर्थे स्नानं महाफलम् ॥
इष्टदेवं समुद्दिश्य पितॄनुद्दिश्य यत्नतः ।
जीवितञ्चेत् समुद्दिश्य दीपं दद्यात् शिवालये ॥
आयुष्कामो हि देवेशि! दीपं दद्याच्चतुष्पथे ।
द्वात्रिंशत्तु समुत्सृज्य पञ्चविंशतिकं प्रिये! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

आकाशदीपं दद्यात्तु नवपञ्चयुगेन वा।
त्रिदीपं पञ्चदीपञ्च एकं वा दापयेद्बुधः॥
अर्घ्यञ्चैव वहन् जन्तून् जायते नात्र संशयः।
त्रिहस्तं सार्द्धहस्तं वा हस्तमात्रमथापि वा॥
ऊर्ध्वे तु दापयेद्दीपान् लभते वाञ्छितं फलम्।
शिरे वक्षःस्थले चैव अङ्गे वा मणिबन्धके॥
यो दीपं दर्शयेद्देवि! स्वर्गलोके महीयते।
कमलां ह्लादिनीञ्चैव धरणीं विजयां तथा॥
जयां लक्ष्मीं सुभद्राञ्च महामायां दलेऽर्चयेत्।
ब्रह्मादीन् पूजयेदग्रे वासुदेवादिकानपि॥
शङ्खं पद्मनिधिं पूजेत् कुबेरं वरुणं तथा।
इन्द्राणीमथ सम्पूज्य मन्त्रेणानेन संयजेत्॥

नमस्ते इत्यादि, विश्वरूपस्येत्यादि च।

त्वं गतिः सर्वभूतानां वरदासि हरिप्रिये!।
सर्वानन्दकरे! देवि! सर्वशाखे! नमोऽस्तु ते॥
लोले! देवि! नमस्तेऽस्तु नरकार्णवतारिणि!।
क्षीरोदमथनोद्भूते! प्रसीद परमेश्वरि!॥
जय पद्मालये! देवि! जय लक्ष्मि! हरिप्रिये!।
सर्वानन्दकरे! देवि! सर्वशाखे! नमोऽस्तु ते॥
जय क्षीरोददुहितर्मद्गेहे सुस्थिरा भव।
इयं सांवत्सरी पूजा नैवेद्यादिकमुत्तमम्॥
लोले! गृहीत्वा तत्सर्वं गृहाण परमेश्वरि!।
दीपदानान्तरे चैव मन्त्रमेतमुदीरयेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दामोदराय नभसि तुलायां लोलया सह ।
प्रदीपं ते प्रयच्छामि नमोऽनन्ताय वेधसे ॥
ऊर्ध्वतः सप्त लोका ये ये चाधोवर्त्तिनः सदा ।
दत्ताकाशप्रदीपेन प्रकाशं विचरन्तु ते ॥
ये च नारकिणो लोकाः पीडया बाधिताः सदा ।
भवस्थास्ते प्रकाशन्तु दत्ताकाशप्रदीपतः ॥
अन्धकारे स्थिता ये च ये च लोकविवर्जिताः ।
तेषां प्रकाशनार्थाय प्रदीपो दीयते मया ॥
यमद्वारे महाघोरे सन्ति ये पुरुषा मम ।
तेषां प्रकल्पितार्थाय प्रदीपो दीयते मया ॥
वातवर्षपतङ्गादिस्नेहवर्त्तिक्षयादिना ।
निर्वाणस्य प्रदीपस्य न दोषो मम केशव! ॥
नमः पितृभ्यः प्रेतेभ्यो नमो धर्माय विष्णवे ।
नमो धर्माय रुद्राय कान्तारपतये नमः ॥
ईशकोणे प्रदद्यात्तु मालये विजनेऽपि च ।
उल्का निशि तथा देया दक्षिणाभिमुखेन तु ॥
निक्षिपेत्तत्र प्रथमं मन्त्रेणानेन शङ्करि! ।
उल्कामुखाश्च ये केचिच्चरन्ति इह भूतले ॥
उज्ज्वलज्योतिषा दग्धास्तेषान्तु परमा गतिः ।
आपदो मम नश्यन्तु सुखरात्रिप्रसादतः ॥
उल्कासन्दीपनेनैव वर्द्धन्तु मम पूरुषाः ॥
कार्त्तिकस्य अमायां वै समारभ्य यशस्विनि ।
कालरात्रिव्रतं कुर्याद् यथा कार्यं तथा शृणु ॥

व्रतविध्यादिस्तु त्रिपञ्चाशत्पटलेऽनुसन्धेयः ।

।। इति कार्त्तिककृत्यम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ मार्गशीर्षकृत्यम्

मत्स्यसूक्ते चतुःपञ्चाशत्पटले—

वृश्चिके शुक्लपक्षस्य प्रतिपत्सु महेश्वरम् ।
दूर्वाङ्कुरैः समभ्यर्च्य गणानामीश्वरो भवेत् ॥
द्वितीयायां जगद्धात्रीं जले सम्पूज्य यत्नतः ।
एकाहारं ततः कृत्वा तृतीयायां जनार्दनम् ॥
चतुर्थ्याञ्चैव श्रीकान्तमेकादश्यां जनार्दनम् ।
द्वादश्याञ्चैव ब्रह्माणं त्रयोदश्यां शतक्रतुम् ॥
चतुर्दश्याञ्च गौरीशं सितपद्मैः समर्चयेत् ।
श्वेताम्बरधरो भूत्वा त्रिकालं संयतेन्द्रियः ॥
मधुना तर्पयेद्देवान् ब्रह्मलोके महीयते ।
वृश्चिके पौर्णमास्यान्तु कल्पमुत्थाय वाग्यतः ॥
पूजयेत् क्षेत्रविघ्नेशं पञ्चम्यां कमलां तथा ।
षष्ठ्यां वसुं समभ्यर्च्य सप्तम्याञ्च दिवाकरम् ॥
अष्टम्यां त्रिपुराञ्चैव नवम्यां सुरसुन्दरीम् ।
दुर्गां बालां समुद्दिश्य एकभक्तेन वर्त्तयेत् ॥
दशम्याञ्चैव तां देवीं दिक्पतींश्चापि पूजयेत् ।
सवितारं स्नापयित्वा देवान् रात्रौ बलिं चरेत् ॥

बृहन्नीलतन्त्रे षष्ठपटले—

मार्गे मासि सिते पक्षे सप्तमी रविवल्लभा ।
अन्नदां पूजयेद्भक्त्या पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

लक्ष्मीः स्थिरायतेऽवश्यं यावच्च सचराचरम् ।
तावत्तस्य गृहे लक्ष्मीश्चौद्धत्यं परिवर्जयेत् ॥
निश्चला च भवेद्देवि! सत्यं सत्यं गणेश्वरि! ।
पूजा चास्या महेशानि! कथिता तव सन्निधौ ॥
अन्नदाकल्पके सम्यग् जानीहि नगनन्दिनि! ॥

मत्स्यसूक्ते—

वृश्चिके पौर्णमासी तु विज्ञेया क्षेत्रपूर्णिमा ।
द्वापरे पूर्णिमा पौषे त्रेतायां माघमासके ॥
बलिभिर्गुडखण्डैश्च पूजयित्वा द्विजोत्तमम् ।
अलक्ष्मीं नाशयेद्दाता लक्ष्मीञ्च लभते पराम् ॥
यावकैः शर्कराद्यैश्च मोदकैर्विविधैरपि ।
क्षेत्रपूर्णिमामारभ्य त्रिरात्रं परमेश्वरि! ॥
कृत्वा नक्तं महेशानि! विष्णुलोके महीयते ॥
सुरयज्ञमिदं प्रोक्तं महाविभवदायकम् ।
धनधान्यलक्ष्मीकरं श्रीसौभाग्यप्रदायकम् ॥
कृष्णप्रतिपदि विष्णुं पूजयेत् पार्वतीपतिम् ।
अग्निकार्यं त्रिकालञ्च लक्ष्मीवान् जायते कुले ॥
द्वितीयायां गुडं प्राश्य पूजयेत् सुन्दरीमपि ।
तृतीयायाञ्च गोविन्दं तिलं प्राश्य ततो निशि ॥
चतुर्थ्यां यावकाहारो मदनञ्च निशापतिम् ।
दधि प्राश्य ततो रात्रौ शिवलोके महीयते ॥
पञ्चम्यां दिननाथञ्च विष्णुञ्च लोलया सह ।
पूजयेत् पीवरे कुम्भे क्षीरं प्राश्य लभेच्छ्रियम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूजयेच्चैव गोविन्दं गवामप्यधिपो भवेत्।
सप्तम्याञ्च तथाष्टम्यां नवम्यां विजितेन्द्रियः॥
धनाध्यक्षं श्वेतकुम्भे त्रिकालं नियतः शुचिः।
महाविभवमाप्नोति लक्ष्मीः स्यादनपायिनी॥
नादेयतोये देवेशि! कृष्णपक्षे जगद्गुरुम्।
चित्रपट्टे समभ्यर्च्च्य क्षीरं प्राश्य ततो निशि॥
अणिमादिगुणैः सिद्धिर्जायते नात्र संशयः॥
दशम्याञ्च महेशानि! एकादश्यां शतक्रतुम्।
द्वादश्यां केशवं मूले त्रयोदश्याञ्च पार्वति!॥
चतुर्दश्यामशोकेन कामं विष्णुं समर्चयेत्।
त्रिकालं स्नानमासाद्य एकभक्तेन वर्त्तयेत्॥
एवं कृत्वा सकृद्देवि! ब्रह्मलोके महीयते।
अमावास्यायां गोमुख्ये गले विप्रमुखे तथा॥
गोक्षीरेण चरुं कृत्वा पितॄनुद्दिश्य शङ्करि!।
मधुना गुडखण्डेन लवणेनोदकेन च॥
त्रिकालं तर्पयित्वा तु काममाप्नोत्यभीप्सितम्।
ऐश्वर्यमतुलं प्राप्य पितृलोके महीयते॥

॥ इत्याग्रहायणकृत्यम् ॥

अथ पौषकृत्यम्

मत्स्यसूक्ते—

धनुःस्थे च ततः सूर्ये शुक्लपक्षे वरानने!।
प्रतिपदि च महेशानि! प्रातःस्नायी जितेन्द्रियः॥
त्रिकालं पूजयेत् सूर्यं रोगान्मुच्येत नान्यथा॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कृष्णपक्षे जगन्नाथं पूजयेत् पार्वतीपतिम् ।
अग्निकार्यं ततः कृत्वा ततो मुच्येत बन्धनात् ॥

द्वितीयायां समारभ्य शुक्लपक्षे विशेषतः ।
आदित्यमथ रुद्रांश्च पूजयेद्भक्तिभावतः ॥

यावत् पञ्चदशीञ्चैव तावदेव महेश्वरि! ।
संसारान्मुच्यते देवि! नात्र कार्या विचारणा ॥

चतुर्थ्यां शुक्लपक्षे तु धनूराशिं गते रवौ ।
एकभक्तेन देवेशि! रमेशं प्रतिपूजयेत् ॥

कृष्णं शचीपतिं विष्णुं पञ्चम्यां मधुसूदनम् ।
षष्ठ्यां स्कन्दं विशाखाञ्च रात्रौ तु क्षीरभोजनम् ॥

सप्तम्याञ्च तथाष्टम्यां नवम्यां पक्षयोर्द्वयोः ।
कात्यायनीं समभ्यर्च्य एकभक्तेन शङ्करि ॥

दशम्यां पार्वतीनाथमेकादश्यां श्रियः पतिम् ।
पिष्टकैः पूजयेद्विष्णुं स्वयं नक्तं समाचरेत् ॥

यावच्चतुर्दशीं प्राप्य अमावास्याञ्च प्रत्युषे ।
पौर्णमास्यां ततः कल्ये पितृनुद्दिश्य तर्पयेत् ॥
पुरोडाशेन विधिना कदाचिन्नावसीदति ॥

।। इति पौषकृत्यम् ।।

अथ माघकृत्यम्

मत्स्यसूक्ते पञ्चाशत्पटले। श्रीभगवानुवाच—

मकरस्थे सहस्रांशौ शुक्लपक्षे यशस्विनि! ।
प्रतिपदि सरित्तोये स्नात्वाभ्यर्च्य जनार्दनम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वर्त्तयेदेकभक्तेन अग्निकार्यपुरःसरम् ।
क्षीरेणार्घ्यं विधातव्यं मुच्यते शोकसागरात् ॥
द्वितीयायां तथा शक्रं चन्दनेन विलिप्य च ।
पीठे वाऽगुरुपत्रे च पूजयेद्भक्तितत्परः ॥
हविष्याशी भवेद्रात्रौ रूपवानभिजायते ।
तृतीयायामुमाकान्तं श्रीपतिं कमलालयाम् ॥
समभ्यर्च्य निशानाथं कुन्दपुष्पैः पृथग्विधैः ।
मुद्गञ्च प्राशनं कुर्यान्महापातकनाशनम् ॥
चतुर्थ्यां शुक्लपक्षस्य पूजयेद्गणनायकम् ।
ताम्रकुम्भे विशेषेण पञ्चरत्नेन शङ्करि! ॥
तिलान् सम्प्राशयेद्रात्रौ तिलैर्होमं समाचरेत् ।
लक्ष्मीवान् सुतरां चापि धनवान् स प्रजायते ॥
पञ्चम्याञ्च जगद्धात्रीं प्रातरेव नदीजलैः ।
स्नापयित्वा सुलक्ष्मीं तां कुम्भैर्मारकतैरपि ॥
वसन्तपञ्चमी नाम सर्वपापप्रमोचनी ।
वसन्तञ्च समभ्यर्च्य कन्दर्पं सरतिं प्रिये! ॥
वसन्तरागश्रवणात् श्रियमाप्नोत्यभीप्सिताम् ।
श्रीपञ्चमीं तु केचित्तां मुनयः प्रवदन्ति वै ॥
वर्त्तयेदेकभक्तेन श्रियो न विच्युतिर्भवेत् ।
षष्ठ्यां प्रातः कृतस्नानः पूजयेच्च दिवाकरम् ॥
क्षीरेणार्घ्यं ततो दद्यान्मुच्यते व्याधिबन्धनात् ।
सूर्यग्रहणतुल्या हि शुक्ला माघस्य सप्तमी ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अरुणोदयवेलायां तस्यां स्नानं महाफलम् ।
वदर्य्याश्चार्कपत्रस्य सप्त पत्राणि शालिजान् ॥
रक्तांश्च तण्डुलान् दूर्वाः कृत्वा शिरसि मज्जयेत् ॥
ॐ यद्यज्जन्मकृतं पापं मया सप्तसु जन्मसु ।
तन्मे रोगञ्च शोकञ्च भाकरी हन्तु सप्तमी ॥
सप्तार्कपत्रै रक्तैश्च तण्डुलैर्गन्धचन्दनैः ।
फलैर्दूर्वाजवापुष्पैरर्घ्यं दद्यात् कृतक्रियः ॥
सप्तसप्तिप्रीतिवहे! सप्तलोकप्रदीपनि! ।
सप्तव्याहृतिके! देवि! नमस्ते रविमण्डले ॥
जननी सर्वभूतानां सप्तमी सप्तसप्तिके! ।
सप्तव्याहृतिके! देवि! नमस्ते रविमण्डले ॥
दानं कोटिगुणं प्रोक्तं होमं जापं सुरार्चनम् ।
ब्राह्मणान् भोजयित्वा च हविष्यान्नं स्वयं ततः ॥
तीर्थे स्नानं दशगुणं गङ्गायां कोटिरेव च ।
रविवारे च सम्प्राप्ते कोटिकोटिगुणं भवेत् ॥
दद्यादर्घ्यं सहस्रञ्च शतं वापि तदर्धकम् ।
अयुतेन लभेद्दास्यं लक्षैः सायुज्यमेव च ॥
अशक्तो द्वादशं दद्यात् पञ्चविंशमथापि वा ।
द्विगुणत्वान्महेशानि! व्रताङ्गेऽर्घ्यमुदाहृतम् ॥
भजेद्रविदिने प्राप्ते प्रवृत्ते चोत्तरायणे ।
पुन्नामधेयनक्षत्रे गृह्णीयाद्दशमीव्रतम् ॥
हस्तो मित्रस्तथा पुष्यो ज्येष्ठा भृगुपुनर्वसू ।
पुन्नामधेयनक्षत्राण्येतान्याहुर्मनीषिणः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सप्तम्यां शुक्लपक्षे तु कृतकृत्यः समाहितः।
पार्वतीशं गणेशञ्च पूजयेद्दयितया सह॥

त्रिकालं पूजयित्वा तु तिलपायसमोदकैः।
ततो नक्तं चरेन्मन्त्री हविष्यान्नेन शङ्करि!॥

यत् कृतं द्वादशाष्टम्यामेकेनैव तु तत् फलम्।
भवेत्तस्मात् प्रयत्नेन सर्वस्वेनापि भाविनि!॥

पितॄनुद्दिश्य यत् श्राद्धं यः करोति स्वभक्तितः।
सर्वश्राद्धे यत् फलञ्च काङ्क्षन्ति स्म न संशयः॥

पितृतर्पणतः शेषे सर्वे वर्णा द्विजातयः।
तिलोदकन्तु भीष्माय प्रदद्यादञ्जलित्रयम्॥

वामोपवीतिना देवि! दक्षिणाशामुखेन तु।
दद्यादनेन मन्त्रेण शुचिः प्रयतमानसः॥

एहि भीष्म! महाबाहो! शान्तनोः कुलनन्दन!।
गृहाण दत्तमस्माभिः पानीयं वरदो भव॥

वैयाघ्रपद्यगोत्राय साङ्कृतिप्रवराय च।
अपुत्राय ददाम्येतत् सलिलं भीष्मवर्मणे॥

मध्याह्नव्यापिनी ग्राह्या श्राद्धे भीष्माष्टमी सदा।
स्नाने च तर्पणे दाने ग्राह्या सूर्योदयात् परा॥

यद्येकस्मिंस्तु वै मासि यदि स्यान्माकरीद्वयम्।
भीष्माष्टमी भवेद्वापि तदा ग्राह्या परा तिथिः॥

नवम्यान्तु जगद्धात्रीं गौरीं कमलया सह।
श्रीवृक्षे पूजनादेव महतीं श्रियमाप्नुयात्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दशम्यामथ नक्ताशी सप्तमीं सप्तकुम्भके ।
पूजयेन्मरुपत्रैश्च नानाविभवविस्तरैः ॥
ब्राह्मणान् भोजयेद्भक्त्या ऋषिं सम्पूज्य वैष्णवम् ।
तोषयेद्भावबुद्ध्या च तत्तुल्यो जायते प्रिये! ॥
एकादश्यां प्रातरेव ततः सङ्कल्पयेद्व्रती ।
त्रिकालं पूजयेद्विष्णुमग्निकार्यसमन्वितम् ॥
एकेनैवोपवासेन कृतेन परमेश्वरि! ।
सर्वपापैर्विशुद्धात्मा हरिसायुज्यमाप्नुयात् ॥
जागरं कारयेद्रात्रौ संहिताश्रवणादिभिः ।
न चात्र वारदोषोऽस्ति माघे चैव घटेषु च ॥
उत्थाने शयने विष्णोर्वासरन्तु न लङ्घयेत् ।
दिनक्षये दशाविद्धे सदैव परिवर्जयेत् ॥
गृहस्थस्तु विशेषेण पुत्रवांश्चेद्विशेषतः ।
नक्तं पुण्यक्षयश्चैव पूर्वसङ्कल्पितं विना ॥
द्वादश्यामप्युषःकाले स्नानं कुर्यान्नदीजले ।
धात्रीस्नानं प्रकुर्यात्तु महापातकनाशनम् ॥
गोविन्दं पूजयेद्भक्त्या धेनुं दद्यात्ततो व्रती ।
दानञ्चैवाग्निकार्यञ्च ब्राह्मणानथ भोजयेत् ॥
शृणु देवि! महागुह्यं श्रीविष्णोर्व्रतपञ्चकम् ।
विभूतिर्द्वादशी नाम पञ्चैव परिकीर्तिताः ॥
कार्त्तिकस्य च मार्गस्य माघस्य फाल्गुनस्य च ।
आषाढस्य वरारोहे! द्वादश्यां शुक्लपक्षके ॥
श्रावणस्य तु सिंहस्य अशून्या नाम द्वादशी ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जनार्दनं समुद्दिश्य उपवासं करोति यः ।
अशून्या च भवेत् शय्या जन्मजन्मनि शङ्करि ॥
त्रयोदश्यान्तु शुक्लायां विभूत्याख्या त्रयोदशी ।
माधवं कलसे कृत्वा भूतिमाप्नोति शाश्वतीम् ॥
माघे मासि सिते पक्षे ख्याता रामचतुर्दशी ।
कामविद्धापि सा कार्या शिवरात्रिविधानतः ॥
पौर्णमास्यामुषःकाले स्नानं कुर्याद्विधानतः ।
सम्पूज्य च जगन्नाथं दानं दद्याद्विभूतये ॥
धेनुं दद्याद्द्विजातिभ्यो विष्णुलोके महीयते ।
इन्धनञ्चैव पक्वान्नं हविष्यान्नेन वर्त्तयेत् ॥
कृष्णपक्षे प्रतिपदि स्कन्दमुद्दिश्य यत्नतः ।
दानं दद्याद्द्विजाग्रेभ्यः पूजयित्वा विधानतः ॥
द्वितीयायां जगन्नाथं समुद्दिश्य प्रपूजयेत् ।
प्रदद्याच्चरुनैवेद्यं हविष्यान्नेन वर्त्तयेत् ॥
तृतीयायां तथा धर्मं चित्रगुप्तं समर्चयेत् ।
पिष्टकाशी भवेद्रात्रौ धर्मलोकाद्भवेच्च्युतिः ॥
चतुर्थ्यां कृष्णपक्षे तु लक्ष्मीं कुम्भे समर्चयेत् ।
पायसाशी भवेन्नित्यं रमाया न च्युतिर्भवेत् ॥
पञ्चम्यां मदनं देवं गोपालं रुक्मिणीमपि ।
चित्रे वाक्षतपुञ्जेषु नरो न निरयं व्रजेत् ॥
षष्ठ्यां धन्वन्तरिं शम्भुं कुमारं पूजयेन्निशि ।
क्षीरकुम्भे महेशानि! न शोको जायते भुवि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सप्तम्यां कमलानाथं घृतकुम्भे समर्चयेत्।
वारिधारां ततो दद्याद्भार्यया च व्रतस्य वै ॥
कृष्णाष्टम्यां नवम्याञ्च बिल्वपत्रेण शङ्करम्।
त्रिकालं पूजयेद्भक्त्या पार्वत्या सह गोमये ॥
पिण्डेभ्योऽर्च्य हृषीकेशमेकभक्तेन वर्त्तयेत्।
दशम्यां कृष्णपक्षस्य गङ्गां सम्पूजयेद्व्रती ॥
एकादश्यां हविष्याशी माधवञ्च समर्चयेत्।
त्रयोदश्यां तथा कामं चतुर्दश्याञ्च प्रत्युषे ॥
अनर्काभ्युदिते काले स्नानं कुर्यात् सरिज्जले।
शतजन्मकृतं पापं तत्क्षणादेव नश्यति ॥
रटन्ती नाम विख्याता सर्वपापहरा शिवा ॥

बृहन्नीलतन्त्रे सप्तमपटले—

माघे मास्यसिते पक्षे रटन्त्याख्या चतुर्दशी।
तस्यां सम्पूजयेत्तारां महाविभवविस्तरैः ॥
चक्रवर्त्ती महाराजो भवत्येव न संशयः ॥

मत्स्यसूक्ते—

अमावास्यां कृतस्नानस्तिलान्नेन महेश्वरि!।
श्राद्धं कुर्याद्धविष्याशी पितृलोके महीयते ॥

॥ इति माघकृत्यम् ॥

अथ फाल्गुनकृत्यम्

मत्स्यसूक्ते, श्रीभगवानुवाच—

कुम्भसंस्थे सहस्रांशौ पूजामारभ्य देशिकः।
तथा कृष्णे महेशानि! प्रतिपत्प्रभृति क्रमात् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माणञ्चैव गायत्रीं सतीं गौरीं जयन्तिकाम् ।
कमलां पार्वतीञ्चैव महामहिषमर्दिनीम् ॥

सरस्वतीं महामायां महालक्ष्मीं रतिं तथा ।
कालरात्रिमुमाञ्चैव यजेत्तैरुपचारकैः ॥

कर्णेनाकर्णनी तूर्णी पूर्णा मदनप्रीतिदा ।
क्रीडयेयुश्च पूर्वाह्णे नराः सिन्दूरमण्डिताः ॥

पूजयेच्च महेशानि! गोपालं गोपिवल्लभम् ।
मन्दारैः किंशुकैश्चैव तथा चूताङ्कुरैरपि ॥

पूजयेद्विधिवद्देवं शिविकायां ततो न्यसेत् ।
मुहूर्तेऽभिजिते पञ्चवाद्यैर्यात्रां समाचरेत् ॥

नारदपञ्चरात्रे द्वितीयरात्रे सप्तमाध्याये—

परं शिवचतुर्दश्यां शिवं सम्प्राप्य पूजनम् ।
तद्दिनेऽनशनं विप्र! परं निर्वाणकारणम् ॥

मत्स्यसूक्ते—

शिवव्रतमथो वक्ष्ये सर्वपापप्रणाशनम् ।
चन्द्राब्जे करणे देवि! रुद्रसायुज्यमाप्नुयात् ॥

चतुर्दश्याममावास्यादिवसं यदि संस्पृशेत् ।
यदा त्रयोदशी चन्द्रा त्रयोदश्यां शिवव्रतम् ॥

प्राप्नोत्यतुलभोगन्तु यस्य रात्रौ चतुर्दशी ।
शिवरात्रिव्रतं तत्र कर्त्तव्यं तिथिपूजनम् ॥

माघफाल्गुनयोर्मध्ये या च कृष्णा चतुर्दशी ।
शिवयोगेन संयुक्ता शिवरात्रिरुदाहृता ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दिवास्पर्शे व्रतं विद्याद्रात्रौ वा पूर्णमेव तु ।
हीनेनैव व्रतं कुर्यात् शिवयोगस्य शङ्करि! ॥
माघीतः परतो या स्यात् कृष्णा माघी चतुर्दशी ।
तस्यां सम्पूजनादेव सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥
योगतिथ्यन्तरे चैव प्रवेशञ्च समाचरेत् ।
न रात्रौ पारणं कुर्यान्न सन्ध्यायां कथञ्चन ॥
स्नानमावाहनं कुर्याच्चतुर्दश्याः समागमे ।
आतुरे मार्जनं ज्ञेयं स्नानात् कोटिगुणं फलम् ॥
एकादशगुणं कुर्यान्नैवेद्यं परमेश्वरि! ।
बलिञ्च त्रिविधं कुर्यात् शृणुष्व वरवर्णिनि! ॥
अष्टम्यां पञ्चदश्यां वा चतुर्दश्यामथापि वा ॥
कृष्णाष्टमी स्कन्दषष्ठी शिवरात्रिचतुर्दशी ।
धनिष्ठा-शिवयोगे च या च कृष्णा चतुर्दशी ॥
रात्रियोगे तु सम्प्राप्ता सा तु पुण्यतमा मता ।
योगस्पर्शे पुण्यमात्रं रात्रियोगेऽधिकं फलम् ॥
सर्वरात्रौ दशगुणं दिवास्पर्शे सहस्त्रकम् ।
स्नात्वा संस्थापयेल्लिङ्गं स्थण्डिले यत्र पूजयेत् ॥
तत्र वै दर्पणे कुर्यात् शालग्रामे मनौ तथा ।
वारिणा प्रथमे स्नानं पञ्चनद्येति वा पुनः ॥
आप्यायस्वेति क्षीरेण दधिक्राव्णोति वै दधि ।
मधुवातेति मधुना गायत्र्या च गुडेन च ॥
आपो हिष्ठेति मन्त्रेण तथा रत्नोदकैरपि ।
तोयेनानेन मन्त्रेण तथा पञ्चामृतेन तु ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मार्जयेद्बिल्वपत्रेण घटस्थापनमारभेत् ।
सङ्कल्पान्ते पठेन्मन्त्रं कृताञ्जलिपुटेन तु ॥
अद्य शैवचतुर्दश्यां जागरयाम्यहं निशाम् ।
पूजां दानं जपं होमं कारयाम्यथ शक्तितः ॥
शिव! शङ्कर! सर्वज्ञ! व्रतानां फलदायक! ।
शिवरात्रिव्रतं देव! करोमि त्वत्प्रसादतः ॥
चतुर्दश्यां निराहारो भूत्वा चैवापरेऽहनि ।
भोक्ष्येऽहं भुक्तिमुक्त्यर्थं शरणं मे भवेश्वर! ॥
उत्तराभिमुखो भूत्वा प्राणायामं समाचरेत् ।
गणेशं दिक्पतींश्चैव ग्रहांश्चैव मरुद्गणान् ॥
ब्रह्माणं प्रतिकुम्भे च ततो देवासनं यजेत् ।
नन्दिनञ्च महाकालं पूर्वद्वारि यजेद्बुधः ॥
भूतेशं चण्डपाणिञ्च दक्षिणद्वारि संयजेत् ।
उत्तरे चैव वेतालं वृषभञ्च ततो यजेत् ॥
मध्ये आधारशक्त्यादीन् साङ्गोपाङ्गं समर्चयेत् ।
ध्यायेद्देवं महेशानं ध्यानं शृणु वरानने! ॥
वृषासनगतं पद्मं तत्र पद्मासने स्थितम् ।
शुद्धस्फटिकसङ्काशमणिमादिगुणैर्युतम् ॥
दशभिर्बाहुभिर्धत्ते शूलशक्तिवराभयम् ।
खट्वाङ्गं भुजगञ्चैव घण्टाङ्कुशं तथैव च ॥
डमरुं बीजपूरञ्च नीलोत्पलवरं तथा ।
द्वात्रिंशल्लक्षणोपेतं पञ्चवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

इच्छादिशक्तिसहितं बीजेनारोपयेत्ततः ।
अङ्गपूजां विधायाथ दद्यात् पाद्यादिकं शुभम् ॥
ततः स्वशक्तिसंयुक्तान् पूर्वादिदिग्दले यजेत् ।
श्रीकण्ठादींश्च तद्बाह्ये मूर्त्तीरष्टौ च संयजेत् ॥
उपचारैः समभ्यर्च्य अङ्गपूजावसानके ।
अनेन विधिमन्त्रेण दद्यादर्घ्यं विभूतये ॥
दधिदूर्वाक्षतञ्चैव गन्धपुष्पसमन्वितम् ।
जानुभ्यामवनीं गत्वा मन्त्रेणानेन साधकः ॥
नमः शिवाय शान्ताय सर्वपापहराय च ।
शिवरात्रौ ददाम्यर्घ्यं प्रसीद उमया सह ॥
त्रिमध्वक्तेन देवेशि! प्रथमप्रहरेण तु ।
मोदकं पायसान्नं वा संयुक्तं वा विशिष्यते ॥
द्वितीयप्रहरे चैव स्वयं स्याद्वारुणेन तु ।
स्नानं कुर्यात्तु मन्त्रेण शृणु मन्त्रं वरानने! ॥
अज्ञानतिमिरान्धानां प्रणीतकल्मषात्मनाम् ।
स्नानं करोमि देवेश! सर्वपापविशुद्धये ॥
देवञ्च पूर्ववत् स्नात्वा पूर्ववच्चार्चनञ्चरेत् ।
रुद्रसूक्तेन कामेन रुद्रसूक्तेन चार्चयेत् ॥
हरं महेशं विजयं यक्षेशं वरदं शिवम् ।
नारायणञ्च ब्रह्माणं पूजयेद्भक्तितत्परः ॥
होमान्ते प्रददेदर्घ्यं मधुक्षीराज्यसंयुतम् ।
कुशपुष्पसमायुक्तं गुडशर्करयान्वितम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नमः शिवाय शान्ताय भुक्तिमुक्तिप्रदाय च।
शिवरात्रौ ददाम्यर्घ्यं सर्वाभिमतसाधनम् ॥
तृतीयप्रहरे चैव स्नानं कुर्याद्विशुद्धये।
वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण कुशेनाभ्युक्ष्य वारिणा ॥
विरूपाक्ष! महादेव! सुचिन्त्यो मे भवाधिप!।
शिवंरात्रौ कृतस्नानाद् भुक्तिमुक्तिप्रदो भव ॥
शिव! शङ्कर! देवेश! प्रभो! पशुपते! हर!।
गृहाणार्घ्यमिदं देव! उमाकान्त! प्रसीद मे ॥
दत्त्वार्घ्यं विधिवद्देवि! पूजयेन्मन्मथं हरम्।
योगेशं माधवं धर्मं विष्णुलोकं तथैव च ॥
चतुर्थप्रहरे चैव स्नानं कुर्याद्विचक्षणः।
मार्जनञ्च ततः कुर्यान्मन्त्रेणानेन सुन्दरि! ॥
यथाष्टकोटिलिङ्गानां यत् फलं पूजनाद्विभो।
तदेतत् प्राप्यते नाथ! शिवरात्रौ स्नानकर्मणा ॥
पावकं भुवनं विष्णुं नरसिंहं शतक्रतुम्।
जनार्दनं माधवञ्च मध्यपीठे समर्चयेत् ॥
गौरीञ्च वीरभद्रञ्च चन्द्रार्द्धकृतशेखरम्।
सर्वपापविशुद्ध्यर्थमर्घ्यो मे प्रतिगृह्यताम् ॥
संसारक्लेशदग्धस्य व्रतेनानेन शङ्कर!।
गृहाणार्घ्यं मया दत्तं शिवरात्रौ प्रसीद मे ॥
प्रभाते च ततः कृत्वा नित्यकृत्यं समाहितः।
देवं त्र्यम्बकमन्त्रेण स्नापयेत् पूजयेत्ततः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दक्षिणां विधिवद्दद्यात् पारणञ्च समाचरेत्।
नमः शिवायेति मन्त्रेण ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः ॥

बृहन्नीलतन्त्रे सप्तमपटले—

प्राङ्गणे मध्यरात्रौ च फाल्गुने मासि सुन्दरि!।
चतुर्दिक्षु महेशानि! कदलीखण्डमुत्तमम् ॥
अपापयागे देवेशि! मण्डपं कारय प्रियम्।
चूताश्वत्थवटैर्देवि! छन्नं कुर्याच्च मण्डपम् ॥
कुमारीवेष्टितं कुर्यान्मण्डपं सर्वमोहनम्।
तारामूर्त्तिस्तथा कालीमूर्त्तिर्वा देवराजक! ॥
सर्वकार्यप्रदां देव! तां कुरुष्व महेश्वर!।
अन्नदामूर्त्तिमेतां हि कुरु वा सुरवन्दित! ॥
पट्टवस्त्रैर्महादेव्यै बलिं यत्नेन दापयेत्।
आसनं कम्बलं दद्यात् स्वागतं मधुनिर्मितम् ॥
पाद्यन्तु पयसा दद्यादर्घ्यं दद्यात् कुशेन च।
मधुपर्कं घृतेनैव जलेनाचमनीयकम् ॥
क्रमेण स्नानमाचर्य वसनं लोहितं स्मृतम्।
रजताभरणं दद्यात् सर्वदेवमनोरमम् ॥
तण्डुलेन विना देव! नैवेद्यं दापयेत् प्रिय!।
चर्व्यं चोष्यं तथा लेह्यं पेयं दद्यान्मनोरमम् ॥
रक्तचन्दनबीजेन जपेदष्टसहस्रकम्।
शुक्लप्रतिपदमारभ्य नवम्याञ्च समापयेत् ॥
बलिं दद्यान्महादेव्यै छागेन महिषेण वा।
अन्नं मत्स्यं तथा मांसं घृतं परमशोभनम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पिष्टकं परमं दिव्यं दद्याद्देव्यै मनोरमम् ।
होमयेद् देवदेवेश! यथाशक्ति विधानतः ॥
कुमारीं पूजयेद्यत्नैर्द्रव्यैर्बहुविधैरपि ।
होमादिकन्तु सकलं कुमारीपूजनं विना ॥
परिपूर्णफलं नैव सफलं पूजनं भवेत् ।
ततः सकलसिद्ध्यर्थं कुमारीं वा प्रपूजयेत् ॥

तथा—

तारिणीं कालिकाञ्चैवान्नपूर्णां भैरवीं पराम् ।
सम्पूज्य विधिवद्भक्त्या सर्वसिद्धिर्भविष्यति ॥
पूजाविधानं देवेश! श्रोतुमर्हस्यसंशयम् ॥

मत्स्यसूक्ते सप्तपञ्चाशत्पटले। श्रीभगवानुवाच—

अथ मासाश्रितं कर्म वक्ष्ये देवि! समासतः ।
यथाक्रमं यथाकालं यथाशक्ति विधानतः ॥
व्रतस्थो दापयेद्दानं यज्ञं कुर्याद्व्रतागमे ।
प्रतिग्रहं विनोदञ्च स्त्रीणां सम्प्रेक्षणादिकम् ॥
भोजनं कांस्यलौहे च ताम्बूलस्य च भक्षणम् ।
क्षारञ्च कटुकञ्चैव वर्जयेन्मूलकं तथा ॥
बिल्वयावकमाषांश्च तिक्तान्नं माक्षिकं त्यजेत् ।
शाकं सर्वव्रते शस्तं सकृत्पक्वं विशिष्यते ॥
मूलपत्रकरीरादिफलकान्तादियोजनम् ।

।। इति फाल्गुनकृत्यम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ चैत्रकृत्यम्

रामार्चनचन्द्रिकायां पञ्चमपटले—

मधौ शुक्लतृतीयायां जानकीरमणं प्रभुम्।
राजोपचारैः सम्पूज्य राममामन्त्रयेत् कलौ ॥

दोलारूढं प्रपश्यन्ति ये कृष्णं मधुमाधवे।
अपराधसहस्त्रैस्तु मुक्तास्ते नात्र संशयः ॥

दोलारूढस्य देवस्य येऽग्रे कुर्वन्ति जागरम्।
सम्यक् पुण्यफलावाप्तिर्निमिषे निमिषे भवेत् ॥

चैत्रशुक्लनवम्यान्तु कर्त्तव्यं व्रतमुत्तमम्।
राम एव परं ब्रह्म तद्दिनं रामतोषकम् ॥

व्रतस्य विस्तारस्तत्रानुसन्धेयोऽत्र तु ग्रन्थगौरवभिया न लिखितः। तद्दिने उपवासस्यावश्यकत्वमपि तत्रैव—

यस्तु रामनवम्यान्तु भुङ्क्ते मोहाद्विमूढधीः।
कुम्भीपाकेषु घोरेषु पच्यते नात्र संशयः ॥

उपवासासमर्थस्य एकभक्तमप्युक्तं तत्रैव—

नवम्यामेकभक्तेन अङ्गभूतेन राघवः।
इक्ष्वाकुवंशतिलकः प्रीतो भवति नान्यथा ॥

तथा—

एकभक्तव्रती तत्र सहाचार्यो जितेन्द्रियः।
शृण्वन् रामकथां दिव्यामहः शेषं नयेन्मुने! ॥

अन्यत् सर्वं तिथितत्त्वादावनुसन्धेयम्। तथा—

द्वादश्यां चैत्रमासस्य शुक्लायां दमनोत्सवः।
बौधायनादिभिः प्रोक्तः कर्त्तव्यः प्रतिवत्सरम् ॥
तत्र स्यात् स्वीयतिथिषु वह्न्यादौ दमनार्पणम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वह्निर्विरिञ्चिर्गिरिजा गणेशः फणी विशाखो दिनकृन्महेशः।
दुर्गान्तको विघ्नहरिस्मराश्च सर्वेऽपि पीठेऽत्र तिथौ तु पूज्याः॥

दमनोत्सवयात्रा तत्रैवानुसन्धेया, अत्र तु ग्रन्थगौरवभिया न लिखिता। तत्फलन्तु तत्रैव—

स्वयं धृत्वाभ्यर्च्य बन्धून् विप्रान् सम्भोज्य पारयेत्।
स्यादश्वमेधजं पुण्यमित्याह भगवान् शिवः॥

पारणाहे न लभ्येत द्वादशी घटिका न चेत्।
तदा त्रयोदशी ग्राह्या पवित्रा दमनार्पणे॥

माधवे दमनारोपः स्यान्मधौ विस्मृतो यदि।
वैशाख्यां श्रावणे भाद्रे कर्त्तव्यं वा तदर्पणम्॥

॥ इति चैत्रकृत्यम्॥

अथ वैशाखज्येष्ठयोः कृत्यम्

वैशाखे पौर्णमास्यान्तु जलस्थं जगदीश्वरम्।
शुक्लामेकादशीं यावत् पूजयेत्तं प्रहर्षितः॥

निक्षिप्य जलपात्रे तु मासे माधवसंज्ञिते।
माधवं येऽर्चयिष्यन्ति देवास्ते न नरा भुवि॥

स्वर्णपात्रे तथा रौप्ये ताम्रे वा मृण्मयेऽपि वा।
तोयस्थं योऽर्चयेद् देवं शालग्रामसमुद्भवम्॥

प्रतिमां वा महाभाग! तस्य पुण्यमनन्तकम्।
तस्माज्ज्येष्ठे सदा भूप! तोयस्थं पूजयेद्धरिम्॥

वीतपापो नरस्तिष्ठेद् यावदाभूतसंप्लवम्।
ज्ञेयः कालविकल्पोऽयं मुक्तस्य द्वयमेव वा॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

गन्धोदकं वा तत्पात्रे नित्यपूजां समाप्य च ।
अभिवाद्य दिवा रात्रौ देवं नीत्वा निजासनम् ॥
पञ्चोपचारैः सम्पूज्य तीर्थं प्राप्य विसर्जयेत् ।
आत्मानं गृहदारादीन् तेन तीर्थेन पावयेत् ॥
द्वादश्यान्तु जले रात्रावर्चयेद्गारुडोक्तितः ।
द्वादश्यां पूजयेद्रात्रौ जलस्थः जलशायिनम् ॥

।। इति वैशाखज्येष्ठयोः कृत्यम् ।।

अथाषाढकृत्यम्

रामार्चनचन्द्रिकायाम्—

आषाढशुक्लद्वादश्यां क्षीराब्धिशयनोत्सवः ।
कार्योऽन्यथा त्वनावृष्टिर्भवेत् पौराणवाक्यतः ॥
मिथुनस्थे सहस्रांशौ स्वापयेन्मधुसूदनम् ।
तुलाञ्चापि गते तस्मिन् पुनरुत्थापयेत् प्रभुम् ॥
मिथुनस्थे सहस्रांशौ न स्वापयति यो हरिम् ।
वैष्णवैः सह सम्भूय ह्यनावृष्टिस्तदान्यथा ॥

अस्मिंस्तिथौ वैष्णवानां मुद्राङ्कधारणमुक्तं तत्रैव —

शौनकोक्तप्रकारेण तप्तमुद्राङ्कधारणम् ।
कर्त्तव्यं वैष्णवैः सर्वैः सम्प्रदायानुरोधतः ॥

सामवेदेऽपि—

प्रतद्विष्णो अब्जचक्रे सुतप्ते
जन्माम्भोधा उत्तरे कर्षणीन्द्राः ।
मूले बाह्वोर्दधति प्रणवानि
लिङ्गान्यङ्गे तप्तायुधानि पर्यन्ते ॥ इति ।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तत्फलमुक्तमाथर्वणे। यथा— उरुक्रमस्य चिह्नैरङ्किता लोके उरुभागा भवन्तीति। ब्राह्मणस्यापि वैष्णवस्याङ्कधारणमुक्तं रामार्चनचन्द्रिकायाम्। यथा—

अग्निहोत्रं तथा नित्यं वेदस्याध्ययनं तथा।
ब्राह्मणस्य तथैवेदं तप्तचक्राङ्कधारणम्॥

यद्यपि वैष्णवस्येति नोक्तं केवलं ब्राह्मणस्येति तथाप्यत्र प्रागुक्तवचनैकवाक्यतया वैष्णवस्येति लभ्यते। धारणक्रमस्तु तत्रैव— षोडशोपचारैर्भगवन्तमभ्यर्च्य चाक्षरे परमे व्योम, शन्नो मित्रः शं वरुण इत्येताभ्यां चक्रं शङ्खं चाभ्यर्च्य द्वादशाक्षरम्। न हि तज्जरायाग्नेर्मथे प्रथमस्य प्रचेतसमित्याभ्याम् अग्नावादध्यात्। वैश्वदेवस्य स्यामित्यग्निष्व-र्थयेत्। पुरुषसूक्तेन शतमाहुतीर्हुत्वा भगवन्तं पुरुषसूक्तेनोपस्तुत्य यो ब्राह्मणमिति दण्डवत् पुरतो निपतेत्। ततः—

सुदर्शन! महाज्वाल! सूर्यकोटिसमप्रभ!।
अज्ञातार्थस्य मे नित्यं विष्णोर्मार्गं प्रदर्शय॥

इति गृहीत्वा—ॐ सुदर्शनाय विद्महे महाज्वालाय धीमहि तन्नश्चक्रं प्रचोदयादिति चक्राधानम्। ततः —

पाञ्चजन्य! महाध्वान! ध्वस्तपातकसञ्चय!।
पाहि मां पापिनं घोरसंसारार्णवपातितम्॥

इत्यादाय पाञ्चजन्याय विद्महे पवमानाय धीमहि तन्नः शङ्खः प्रचोदयादिति शङ्खाधानम्। मुद्राधारणफलमपि तत्रैव—

य एवं कुरुते विद्वान् ब्राह्मणः श्रोत्रियः शुचिः।
सर्वपापैः प्रमुच्येत विष्णुलोकञ्च गच्छति॥

अथवा उत्थानद्वादश्यामपि मुद्राङ्कधारणं कार्यम्।

शयन्याञ्चैव बोधिन्यां चक्रतीर्थे तथैव च।
शङ्खचक्रविधानेन वह्निपूतो भवेन्नरः॥

इति तद्धृतवचनादिति मुद्राधारणविधिः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्राण्यङ्गचूर्णं चर्माम्बुजं वीरे बीजपूरकम् ।
अयज्ञमिष्टमन्नाद्यं यद्विष्णोरनिवेदितम् ॥
दग्धमन्नं मसूरञ्च माषञ्चेत्यष्टधामिषम् ।
रुच्यं तत्तद्देशलभ्यं फलमूलादि वर्जयेत् ॥
निष्पावान् राजमाषांश्च मसूरसम्मितानि च ।
वृन्ताकुञ्च कलिङ्गञ्च सुप्ते देवे न भक्षयेत् ॥

मत्स्यसूक्ते अष्टपञ्चाशत्पटले—

धरण्यामृतुमत्यान्तु तथा सप्त दिनानि च ।
वटे सोमवटे चैव न दत्तेऽपि मधूजके ॥
पूजयेत् क्षेत्रपालञ्च जयपालं महाबलम् ।
नगरग्रामपीठाद्ये ह्यगस्त्ये चोत्तरेऽपि वा ॥
न कुर्याद्ग्राममध्ये तु न कोणेऽपि वरानने ।
उत्तराशां गते सूर्ये पुण्यर्क्षे तु शुभेऽहनि ॥
स्थापयेत् प्रथमं वृक्षं स्थिरो भव इतीरयन् ।
स्नापयेत् पञ्चगव्येन त्रिः सूत्रेण च वेष्टयेत् ॥
कृताकृतज्ञविप्रेण स्थितभार्येण सुन्दरि! ।
वृषान्ते त्रिदिनञ्चैव मिथुनान्ते दिनत्रयम् ॥
रविसंक्रमणे मध्ये भूमिदाहः प्रकीर्तितः ।
कलौ दिनत्रयं वर्ज्यं वृषान्ते मिथुनादितः ॥
रविसंक्रमणे चैव भूमिदाहो दिनत्रयम् ।
भूमिदाहे त्यजेत् सर्वं दाहे दाहफलं लभेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

व्यवहारे कोषहानिः पुत्रस्योत्पादनात् क्षयम् ।
प्रग्रहे दर्शने स्त्रीणामसौभाग्यं विजानीहि ॥
तस्य शान्तिं प्रवक्ष्यामि कृत्स्नां चामीकरं फलम् ।
दद्याद्दोषोपशान्त्यर्थं दद्याद्वा तिलकाञ्चनम् ॥
काम्यं नैमित्तिकञ्चैव यात्रां मन्त्रं क्रियां तथा ।
ऋतुमत्यां न कुर्वीत पूर्वसङ्कल्पितादृते ॥
न कुर्यात् खननं भूमेः सूच्यग्रेणापि शङ्करि! ।
बीजानां वपनञ्चैव चतुर्विंशतियामकम् ॥
प्रमादाद्वपनं कृत्वा गाश्च तत्र प्रचारयेत् ।
कृच्छ्रं कुर्याद्भक्षणाच्च खननात्तिलकाञ्चनम् ॥
दुर्गाद्या मातरः सर्वा ऋतुमत्यो भवन्ति षट् ।
जैमिनिश्च सुमन्तुश्च वैशम्पायन एव च ॥
पुलस्त्यः पुलहश्चैव पञ्चैते वज्रवारणाः ।
पठेद्वा धारयेद्देहे न वज्राग्निभयं तथा ॥
मेषे वृषे च मिथुने दद्याद्वारि सुशीतलम् ।
प्रतिमायां महालिङ्गे शालग्रामे तथैव च ॥
यज्ञवृक्षस्य मूले वा पञ्च-त्रिधारयान्वितम् ।
मुहूर्त्तमपि यो दद्यान्मम विष्णोः शिरोपरि ॥
वाजपेयफलं प्राप्य मोदते ब्रह्मणा सह ।
शालग्रामशिलायान्तु अश्वमेधफलं लभेत् ॥
विप्राय मोदकं दत्त्वा सोऽश्वमेधफलं लभेत् ।
तृषार्त्तेभ्योऽपि जन्तुभ्यः स्वर्गलोके महीयते ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कुशाग्रनिःसृतं वारि यो ददाति दिने दिने।
देहेषु तरुमूलेषु विष्णुलोकं स गच्छति॥
गन्धोदकस्य यो धारां गुडक्षीरमथापि वा।
एकैकं वारिणा सिक्तं चन्दनोक्षितमेव वा॥
दिनैकं मधुधारापि परं ब्रह्माधिगच्छति॥
कर्पूरागुरुसम्मिश्रं यो दद्यात् शर्करान्वितम्।
स स्वर्गे विपुलान् भोगान् भुङ्क्ते च पितृभिः सह॥

॥ इत्याषाढकृत्यम्॥

अथ श्रावणकृत्यम्

रामार्चनचन्द्रिकायाम्—

श्रावणस्य सिते पक्षे द्वादश्यां शौनकादिभिः।
उक्तस्तदा प्रकर्त्तव्यः पवित्रारोपणोत्सवः॥
स स्नातः सर्वतीर्थेषु सर्वयज्ञेषु दीक्षितः।
हरिश्च प्रीतिमाप्नोति यः पवित्रं समाचरेत्॥
विधिना शास्त्रदृष्टेन यो न कुर्यात् पवित्रकम्।
हरन्ति राक्षसास्तस्य सर्वं पूजादिकं फलम्॥

॥ इति श्रावणकृत्यम्॥

अथ भाद्रकृत्यम्

रामार्चनचन्द्रिकायाम्—

अथ भाद्रपदे शुक्लद्वादश्यां कर्णिकोत्सवः।
कर्त्तव्यो वैष्णवैः सार्द्धं शयनोत्सववद्धरेः॥
प्राप्ते भाद्रपदे मासि एकादश्यां सितेऽहनि।
कटदानं भवेद्विष्णोर्महापातकनाशनम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शयनोत्सवरीत्या तु देवं नीत्वा जलाशयम्।
कटदानोत्सवं कुर्वे इति सङ्कल्प्य पूजयेत्॥
देवदेव! जगन्नाथ! योगगम्य! जनार्दन!।
कटदानं करोम्यद्य प्राप्ते भाद्रपदे शुभे॥
अनेन दक्षिणावृत्तं दक्षिणाङ्गे प्रकल्पयेत्।
महापूजां ततः कृत्वा पूर्ववत् स्वगृहं व्रजेत्॥

।। इति भाद्रकृत्यम्।।

अथ वर्षकृत्यम्

वरदातन्त्रे द्वितीयपटले आद्यायास्त्र्यक्षरीमधिकृत्य—

कर्म कुर्यात् फलावाप्त्यै चन्द्रादिशोभने बुधः।
विना नैमित्तिकं देवि! अन्यथा विफलं भवेत्॥
वार्षिकी कालिकापूजा राज्यदाऽन्यक्रियां विना।
सा चापि तत्र कर्त्तव्या श्रृणुष्व परमेश्वरि!॥

सा पूजा इति।

राज्यदा धनदा पूजा जयदाऽशुभसङ्कुले।
शत्रुकार्यक्षतिकरी निजकार्यप्रसाधिनी॥
राजवश्यप्रदा सर्वग्रहदोषनिवारिका।
प्रकाशे दोषदा शीघ्रफलदा कथ्यते मया॥
महाविषुवसंक्रान्त्यां सवस्त्रं घटमुत्सृजेत्।
उपानहौ च छत्रञ्च कालीप्रीणनहेतवे॥
अक्षयायां तृतीयायां तथैवमुत्सृजेद्घटम्।
स्वर्णं वा राजतं वापि तैजसं मार्त्तिकं तथा॥
वैशाखे जलदानन्तु स्वर्णदानसमं प्रिये!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ज्येष्ठे पक्वान्नदानेन आषाढे पनसेन च।
श्रावणे परमान्नेन पूजयेत् परमेश्वरीम्॥
भाद्रे तु पिष्टकैः पूजा आश्विने शारदोत्सवः।
भगवत्यै रत्नवस्त्रं दत्त्वाऽन्यदद्रव्यमेव च॥
पश्चात् स्वयञ्च तद्ग्राह्यं कार्त्तिके शीतवाससा॥
नवान्नेन मार्गशीर्षे नवमुद्गेन पौषके।
माघे च फाल्गुने चैव दुग्धेन च घृतेन च॥
चैत्रे दध्ना महापूजा सर्वदुःखविनाशिनी।
इयं ते वार्षिकी पूजा सर्वसाम्राज्यदायिनी॥
आत्मप्रियं तथा वस्तु यथावद्धि निवेदयेत्।
वार्षिकीषु महेशानि! सर्वाभीष्टानि साधयेत्॥
एतत्तु दक्षिणाविद्याविषये साधकोत्तमः।
कुर्याद्यः प्रतिवर्षन्तु स भवेद् भूमिपाग्रणीः॥
पञ्चवर्षे भवेद्राष्ट्रं साम्राज्यं दशवर्षके।
विंशवर्षे महेशानि! महासाम्राज्यदायिनी॥
लक्षाधिपत्यं राज्यं स्यात् साम्राज्यं दशलक्षके।
शतलक्षे महेशानि! महासाम्राज्यमाप्नुयात्॥
दासोऽपि भृत्यतां त्यक्त्वा अकस्माज्जायते महान्॥
मनसा न स्मृतं यत्तु वचसा कथितं न यत्।
दक्षिणासेवकः सत्यं तथा राज्यमवाप्नुयात्॥

पञ्चमपटले—

अतिराज्यस्य राज्याप्तिसाधनं कथयामि ते।
शुभे काले समारभ्य वर्षमेकं समाचरेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चन्द्रतारानुकूलं हि दिनं ग्राह्यं महेश्वरि! ।
प्रातः स्नात्वा शुद्धवासः परिधाय प्रसन्नधीः ॥
सङ्कल्पं हृतराज्यस्य लाभाय समुपाचरेत् ॥
कालिकां त्र्यक्षरीविद्यामधिगम्य गुरोर्मुखात् ।
साधनं विधिवत् कृत्वाऽवश्यं राज्यमवाप्नुयात् ॥
आद्येऽह्नि पूजयेद्देवीं जवाकुङ्कुमबर्बरैः ।
पूजान्ते परमेशानि! सहस्रं प्रजपेन्मनुम् ॥
जनशून्यगृहे स्थित्वा समाप्य जपमुत्तमम् ।
ततस्तु जुहुयात् साष्टशतं दूर्वाघृतेन्दुकैः ॥
मन्त्रेणानेन देवेशि! कालागुरुघृतेन वा ।
कालि! कालि! ततो राजेश्वरि! राज्यप्रदे! पदम् ॥
राज्यं देहि पदञ्चोक्त्वा दयामयि! पदं ततः ।
इदं हि परमं मूलमन्त्रं राज्याप्तये शिवे! ॥
जपहोमौ तु कर्त्तव्यौ मन्त्रेणानेन देशिकैः ।
स्वेच्छाचारोऽत्र देवेशि! स्थानादिशोधनं न च ॥
ततः प्रतिदिनं यावद्वर्षमेकं जपेन्मनुम् ।
अष्टोत्तरशतं मन्त्रं कदाचिन्न परित्यजेत् ॥
न पुरश्चरणापेक्षा मन्त्रेऽस्मिन् परमेश्वरि! ॥
भूमिलग्नैकपादस्तु पौर्णमास्यां जपेन्मनुम् ।
कालागुरुद्रवेणैव तत्संख्ये तर्पयेच्छिवाम् ॥
कृष्णाष्टम्यां बिल्ववृक्षं चतुर्दश्यां जवातरुम् ।
अमावास्यासु सर्वासु शेफालीतरुमुत्तमम् ॥
स्पृष्ट्वा जपेद्दश दश वारान् सूर्योदये व्रती ।
कृष्णाष्टम्यां चतुर्दश्यां पूजयेदतियत्नतः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अष्टोत्तरशतं हुत्वा रात्रौ चापि जपेच्छतम्।
एवं द्वादशमासेषु कृत्वा राज्यमवाप्नुयात्॥
कृतेनैतेन देवेशि! प्रयोगो नातियत्नतः।
इन्द्रतुल्येन रिपुणा हृतं राज्यमवाप्नुयात्॥
वर्षमध्ये यदि रिपुर्बलवान् साधको भवेत्।
तच्छक्तिनाशकामोऽत्र चरेद् यत् कथयामि ते॥
अमुकं स्तम्भय स्वाहा कालिका त्र्यक्षरीपुटम्॥
ब्राह्मणे गुरुवारे तु क्षत्रिये शुक्रवासरे।
वैश्ये मङ्गलवारे च शूद्रे रविसुताहनि॥
पूर्वाह्णे प्रजपेन्मन्त्रसहस्रं निर्जनस्थले।
एवं पञ्चदिने कृत्वा पूजयेद्घोरदक्षिणाम्॥
शत्रोर्नामाक्षरर्क्षे तु उन्मत्तमूलमुत्तमम्।
उत्पाट्य परमेशानि! कुङ्कुमेन विघर्षयेत्॥
चन्द्रचन्दनकर्पूरजातीलवङ्गसंयुतम्।
कुचन्दनं जवां दूर्वामेकीकृत्य बलिं दिशेत्॥
मन्त्रेणानेन देवेशि! रामतत्त्वाख्यमुद्रया।
प्रणवं पूर्वमुच्चार्य कालिके! कालरात्रिके!॥
मद्दत्तं पदमुच्चार्य गृह्ण गृह्ण पदद्वयम्।
अमुकस्य रिपोः कार्यं विनाशय पदद्वयम्॥
छिन्धि छिन्धि मथ मथ मम राज्यं प्रदापय।
ठद्वयेनैव मनुना अष्टम्यां बलिमादिशेत्॥
बलिदानेन देवेशि! क्षीणशक्तिर्भवेद्रिपुः।
आत्मीयराज्यरक्षार्थमक्षमस्तत्क्षणाद्भवेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एवं कृते वर्षमध्येऽवश्यं राज्यमवाप्नुयात् ।
प्राप्ते राज्ये वरारोहे! कालिकां घोरनिःस्वनाम् ॥
पूजयेद्बहुजातीयैर्द्रव्यैश्च बलिभिः शुभैः ।
तोषयेद्ब्राह्मणान्नारीर्दीनान् धनगणैरपि ॥
तदेव स्थिरराज्यः स्यान्नान्यथा विफलं भवेत् ॥
न नारीं निन्दयेद्वाचा कर्मणा मनसापि वा ।
ब्राह्मणानपि देवेशि! स्थिरराज्याय सर्वदा ॥

अथ देवीषोडशयात्राः

वामकेश्वरतन्त्रे चतुःपञ्चाशत्पटले, भैरव उवाच—

श‍ृणु देवि! प्रवक्ष्यामि यात्राविधिमनुत्तमम् ।
तव यात्रा महेशानि! षोडशी परिकीर्तिता ॥
द्वादशेष्वेव मासेषु अमावास्या प्रशस्यते ।
तस्यां पूजादिकर्माणि कुर्वाणो मोक्षमाप्नुयात् ॥
कुलवारे कुलतिथौ पूजयेत् प्रजपेन्निशि ।
कुलवारौ तु विज्ञेयौ कुजमन्दौ महेश्वरि! ॥
चतुर्दश्यष्टमी चैव अमावास्याथ पूर्णिमा ।
नवमी च महादेवि! तिथयः कुलसंज्ञकाः ॥
तत्र संक्रान्तियोगेन महायोगः प्रकीर्तितः ।
अस्मिन् दिने महेशानि! देवीपूजा सुखप्रदा ॥
वैशाखे मञ्चयात्रा च चन्दनागुरुकल्पना ।
ज्येष्ठे महास्नानयात्रा अम्बुवाची दिनत्रयम् ॥
आषाढे रथयात्रा च दिग्दिनव्यापिनी परा ।
श्रावणे जलयात्रा च वस्त्रभूषणचामरैः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भाद्रे यात्रा धूननाख्या चण्डिकाया दिनत्रयम् ।
आश्विने च महापूजा यात्रा यज्ञबलिप्रिया ॥
कार्त्तिके दीपयात्रा च नवान्नमाग्रहायणे ।
पौषे चाङ्गरागयात्रा वस्त्रालङ्कारभूषणैः ॥
माघे मासि महादेवि! रटन्ती च चतुर्दशी ।
दोलाकेलिः फाल्गुने च चैत्रे यात्रा चतुष्टयी ॥
दूतीयात्रा रासयात्रा वासन्ती नीलयात्रिका ।
एवं यात्रा मया प्रोक्ता षोडशी भवमोचनी ॥

देव्युवाच—

संक्षेपात् कथिता देव! यात्रा च षोडशी प्रभो! ।
केन वा क्रियते यात्रा विधानं ब्रूहि मे प्रभो! ॥

भैरव उवाच—

शृणु देवि! प्रवक्ष्यामि सारात्सारतरं वचः ।
यत् कृत्वा साधकश्रेष्ठः क्रियातीतो भवेत् प्रिये! ॥
गुर्वाज्ञया क्रियातीतश्चाभिषिक्तो जितेन्द्रियः ।
कामक्रोधलोभमोहमदमात्सर्यवर्जितः ॥
गुरूपदिष्टमार्गेण देवीमालम्ब्य यत्नतः ।
पूजयेद्विधिवद्भक्त्या वाङ्मनःकायकर्मभिः ॥
आत्मवत् पूजयेद्देवीं दिवारात्रिक्रमेण च ।
प्रातःकाले दन्तकाष्ठैर्मुखप्रक्षालनं चरेत् ॥
धौतवस्त्रं परिधाप्य तैलाभ्यङ्गञ्च कारयेत् ।
सुगन्धिना जलेनैव देव्याः स्नानं प्रकल्पयेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूजयेद्विधिवद्भक्त्या यथावित्तानुसारतः ।
पूजावसाने देवेशि! भावयेद्वाक्यसम्भवैः ॥

वाक्यसम्भवैः स्तवैरित्यर्थः ।

शाययित्वा विचित्रायां शय्यायां सुखहेतवे ।
तत उत्थाप्य सन्ध्यायां दीपैर्नीराजनञ्चरेत् ॥
रात्रौ तिथिविशेषे च पूज्या त्वमसि साधकैः ।
अन्नं व्यञ्जनसंयुक्तं दधि दुग्धं सशर्करम् ॥
पनसाम्रफलञ्चैव दाडिमं नागरङ्गकम् ।
यदुत्कृष्टतमं लोके दद्यात् साधकसत्तमः ॥
मधु मांसं पिष्टकञ्च पायसं घृतसंयुतम् ।
मत्स्यं प्रवीणं मुद्राञ्च चन्द्रबिम्बनिभां पराम् ॥
नारिकेलं तरम्बूञ्च खर्जूरं तालपिष्टकम् ।
पनसाम्रफलञ्चैव दाडिमं नागरङ्गकम् ॥
ध्याननिष्ठो जपाविष्टस्ततो धीरो जितेन्द्रियः ।
वार्षिकीं प्रारभेद् यात्रां शृणु तत् सावधानतः ॥

पञ्चपञ्चाशत्पटले—

वैशाखे पूर्णिमायाञ्च मञ्चं हस्तचतुष्टयम् ।
दीर्घमायतमेवं तदुच्चमानं प्रकीर्तितम् ॥
तत्र संस्थाप्य देवेशीं गीतवाद्यादिमङ्गलैः ।
चन्दनागुरुकर्पूरकुङ्कुमालक्तसिन्दूरैः ॥
मृगनाभिमाक्षिकैश्च गात्रमार्जनमाचरेत् ।
स्नानञ्च कारयेद्देव्याः कर्पूरवासितैर्जलैः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मन्दिरे च ततो नीत्वा पूजयित्वा यथाविधि ।
होमं कृत्वा बलिं दत्त्वा सन्तोष्य भोजनादिभिः ॥
कुमारीं पूजयित्वा च ब्राह्मणानपि भोजयेत् ।
एवं विधिविधानज्ञो यात्रां कृत्वा विराजते ॥
ज्येष्ठे मासि महास्नानं कर्पूरादिसुवासिभिः ।
अष्टोत्तरशतैः पूर्णैः कलसैः स्नापयेत्ततः ॥
वस्त्रैर्गात्रं मार्जयित्वा धूपयेद् घृतगुग्गुलैः ।
मञ्चाच्च मन्दिरे नीत्वा बलिं पूजाञ्च होमयेत् ॥
गन्धाष्टकैरङ्गरागं कारयित्वा यथाविधि ।
विधिना कारयेद्देवि! स्त्रीकुमारीद्विजार्चनम् ॥
प्रसादं भक्षयेत् पश्चात् पुत्रदारस्वबन्धुभिः ।
इत्थं यात्राविधिं कृत्वा विहरेद् भैरवो यथा ॥
आषाढे प्रथमे देवि! अम्बुवाचीदिनत्रयम् ।
सङ्गोपनगृहे देवीं स्थापयेद्वस्त्रवेष्टनैः ॥
रात्रौ महानिशायोगे पञ्चाचारेण देशिकः ।
पूजयित्वा बलिं दत्त्वा होमयित्वा विहारयेत् ॥
शुक्लपक्षे द्वितीयायां रथे संस्थाप्य चण्डिकाम् ।
चालयेन्नृत्यगीतैश्च स्वेच्छाचारेण साधकः ॥
तस्मात् पूजागृहे नीत्वा बलिहोमादिनार्चयेत् ।
स्त्रीकुमारीद्विजान् सर्वान् भोजयेदन्नसम्भवैः ॥
वित्तशाठ्यं न कुर्वीत साधकः स्थिरमानसः ।
श्रावणे जलयात्रा च वस्त्रचामरभूषणैः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सज्जीकृत्य शुभां नौकां साधको वाहयेत् स्वयम्।
देवी संस्थाप्य विधिना भगलिङ्गानुकीर्त्तनैः ॥
ततः पूजागृहे नीत्वा पूजयेद्विधिपूर्वकम्।
भाद्रे मासि त्रयोदश्यामारभ्य त्रिदिनं शुभम् ॥
कुहौ वा पौर्णमास्यां वा धूननञ्च समाचरेत्।
प्रत्यहं पूजयेद्रात्रौ बलिहोमादिकीर्त्तनैः ॥
नानाविधानि द्रव्याणि मनोऽभिलषितानि च।
दत्त्वा स्त्रियः कुमारीश्च विप्रान् सर्वान् प्रतोषयेत् ॥
आश्विने च महापूजां नवम्यामारभेत् सुधीः।
प्रत्यहं पूजयेद्देवीं बलिहोमस्तवादिभिः ॥
प्रत्यहं भोजयेद्विप्रान् कुमारीश्च सुवासिकाः।
दिवार्च्या पशुवीरेण रात्रौ कौलानुसारतः ॥
एवञ्च साधकश्रेष्ठो निर्वाणं मोक्षमाप्नुयात्।
तत्राप्यशक्तो देवेशि! त्रिदिनं पूजयेच्छिवाम् ॥
कार्त्तिकेऽमातिथौ देवि! दीपयात्रां समाचरेत्।
रात्रौ महानिशायोगे दीपादिभिरलङ्कृतम् ॥
कृत्वा देवीगृहं पूजाबलिहोमादिनार्चयेत्।
घृतप्रदीपाभावे तु तैलदीपं समाचरेत् ॥
मार्गशीर्षे महादेवि! नवान्नं विधिपूर्वकम्।
मत्स्यं मांसं पायसञ्च दुग्धं दधि घृतं मधु ॥
सूपं शाकं पिष्टकञ्च मिष्टान्नं व्रीहिसंयुतम्।
तिललड्डुं नारिकेलं शर्करागुडमिश्रितम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सर्वं नवं नवं दद्यात् पूजयेत् साधकोत्तमः ।
प्रसादं भक्षयेद्देव्याः पुत्रदारान्वितः सुधीः ॥
पौषे नवानि वस्त्राणि नानालङ्करणानि च ।
अङ्गरागविधिं कृत्वा दत्त्वा पूजाविधिं चरेत् ॥
विना होमेन बलिना ब्राह्मणाराधनेन च ।
पूजा नैव महादेव्याः सत्यं सत्यं न संशयः ॥
माघे मासि चतुर्दश्यां कृष्णपक्षे सुरेश्वरि! ।
रटन्ती पापनाशार्थं पृथिव्यां पापिनं जनम् ॥
तस्मिन् दिने महेशानि! पूजयेद्विभवावधि ।
दानं कृत्वा ब्राह्मणेभ्यश्चण्डिकाप्रीतये ददेत् ॥
शीतार्त्ताय क्षुधार्त्ताय दरिद्राय यतात्मने ।
अन्नं वस्त्रं सुवर्णञ्च देवीप्रीतिकरं परम् ॥
फाल्गुने पूर्णिमायाञ्च मञ्चं कृत्वा त्रिखण्डकम् ।
तत्र देव्या आसनञ्च भूषयेद्वस्त्रवेष्टनैः ॥
चतुर्दिक्षु पताकाञ्च रम्भाञ्च क्षुद्रघण्टिकाम् ।
दोलयेत् फाल्गुने देवीं दिवारात्रिप्रभेदतः ॥
पूजयेद्भोजयेद्विप्रान् बन्धून् ज्ञातीन् सुतादिकान् ।
नृत्यगीतवाद्यभाण्डैस्तोषयेत् कालिकां सदा ॥
चैत्रे कृष्णचतुर्दश्यां दूतीयागविधिं चरेत् ।
रात्रौ देवीं पूजयित्वा नव कन्याः प्रपूजयेत् ॥
तदभावे विप्रकन्यां सुवेशां यौवनान्विताम् ।
नानालङ्कारवस्त्राद्यैर्गन्धमाल्यानुलेपनैः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भूषयित्वा भोजयित्वा स्वयं भोजनमाचरेत् ।
कौलाचारेण देवेशि! रात्रौ पूजाविधिं चरेत् ॥

दूतीयागोक्तमन्त्रेण सर्वं पूजादिकं नयेत् ।
वासन्ती त्रिदिनं यावद् बलिहोमादिना यजेत् ॥

पौर्णमास्यां रासयात्रां देव्याः कुर्यान्निशार्द्धके ।
पूर्ववन्मञ्चमास्थाप्य देवीं देव्यासनं यजेत् ॥

सम्मुखे वाससंस्थानं भैरवीभैरवान्वितम् ।
कृत्वा तान् पूजयित्वा च भ्रामयेत् कुम्भचक्रवत् ॥

कोलाहलं मृदङ्गादिवाद्यैर्नृत्यैः सुगीतकैः ।
कुर्यादानन्दहृदयः साधकः स्थिरमानसः ॥

वित्तशाठ्यं न कुर्वीत देवीयात्रा सुखप्रदा ।
संक्रान्त्यामारभेन्मन्त्री नीलयात्रां महेशितुः ॥

धूपेन धूपयेद्देवि! महाकालस्य तुष्टये ।
महाकालेन च समं रात्रौ देवीं प्रपूजयेत् ॥

संवित्प्रधाननैवेद्यं नानावस्तुसमन्वितम् ।
दत्त्वा स्तुत्वा नतो भूत्वा गानं कुर्यात् सबान्धवः ॥

आनन्दोद्रिक्तहृदयो मन्त्री नर्त्तनमाचरेत् ।
शिवाबलिः प्रकर्त्तव्यो निशार्द्धे शिवतुष्टये ॥

वैशाखे पूर्णिमाञ्चेत्याद्येतत्पर्यन्तं कौलतन्त्रेण समानम् ।
एवं सांवत्सरीं यात्रां कृत्वा साधकसत्तमः ।
गुरोः प्रसादाद् देवेशि! शिवतुल्यो न संशयः ॥

।। इति देवीषोडशयात्राः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पृथ्वीविख्यातकीर्त्तिर्गुणिगणहृदयाम्भोजसूर्यप्रकाशः
स्निग्धः सम्पूर्णचन्द्रप्रतिकृतिरमराचार्यशुद्धोपलब्धिः ।
जीयात् श्रीप्राणकृष्णाह्वय इह विबुधद्रुः सदोपासकानां
भूयांसो मातृकाख्ये वपुषि समगमन् ब्राह्मणा यत्प्रसादात् ॥

श्रीरामतोषणकृती जगतां हिताय
श्रीप्राणकृष्णपरितोषनिदेशवर्त्ती ।
नत्वा सुचारुचरणाम्बुजमिष्टदेव्या -
श्चक्रे चतुर्थमिदमुत्तमकाम्यकाण्डम् ॥

ग्रन्थिः शाखा प्रशाखा स्तवककिसलये सत्फलञ्च प्रसूनं
सर्वं तत्काम्यकाण्डे रुचिरमतिफलं धीमतां दर्शनीयम् ।
विद्वांसः! पश्यतेदं नयनमलहरं दिव्यदृष्टिप्रसादं
नानासन्देहनाशि प्रमुदितहृदयाः सर्वलोकोपकर्तृ ॥

॥ इति श्रीप्राणकृष्णविश्वासानुमतायां श्रीरामतोषणविद्यालङ्कार-भट्टाचार्यविरचितायां श्रीप्राणतोषिण्यां काम्याभिधानं सप्तपरिच्छेदान्वितं चतुर्थकाण्डं समाप्तम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ भक्तिकाण्डम्

॥ अथ प्रथमः परिच्छेदः ॥

प्रणम्येष्टपदाम्भोजं चतुर्वर्गफलप्रदम्।
पञ्चमं भक्तिकाण्डञ्च तनोति रामतोषणः ॥
निर्घण्टो भक्तिकाण्डस्य पञ्चमस्याधुनोच्यते।
प्रातःकृत्यं गणेशस्य स्नानादि तदनन्तरम् ॥
तर्पणस्य विशेषस्तु फलं तस्य ततः परम्।
श्रीगणेशभूतशुद्धिमातृकान्यासनं विना ॥
कर्त्तव्यकर्मनिन्दा च षडङ्गन्यास एव च।
मातृकान्यासकृत्यस्य प्रकारस्तदनन्तरम् ॥
न्यासान्तरं ततो ध्यानं यन्त्रस्य करणं ततः।
पीठपूजादिकञ्चावाहनं पूजाक्रमस्ततः ॥
गन्धाष्टकं गणेशस्य पुष्पञ्च तदनन्तरम्।
धूपदीपादिभेदश्चावरणार्चा ततः परम् ॥
पुरश्चर्या गणेशस्य काम्यकर्म ततः परम्।
महालक्ष्म्यादिकानाञ्च साधनं तदनन्तरम् ॥
गणेशमन्त्रो यन्त्रञ्च धारणार्हमतः परम्।
आकर्षणादिकर्माणि ततो ध्यानान्तरं ततः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कर्मभेदे वर्णभेदो बीजत्रयं गणेशितुः।
ध्यानान्तरं ततो मुद्रा पुरश्चर्यान्तरं ततः॥
तीव्रादिशक्तिध्यानन्तु पीठमन्त्रस्ततः परम्।
पूजावरणपूजा चाष्टबाहुगणपार्चनम्॥
ततो मूषिकपूजा च हरिद्रागणपोद्भवः।
गणेशोपनिषच्चैव स्तोत्रं गणपतेस्ततः॥
कवचं गणनाथस्य लिपिलम्बोदरोद्भवः।
अन्यान्यपि यथास्थानं दृष्ट्वा ज्ञेयानि पण्डितैः॥
इत्यादिमपरिच्छेदसमाप्तिरभिधीयते।
बाणलिङ्गं तस्य भेदस्तच्चिह्नं तत्परीक्षणम्॥
बाणशब्दस्य व्युत्पत्तिर्बाणलिङ्गप्रशंसनम्।
तत्पूजनफलञ्चैव तत्स्थापनफलं ततः॥
रसलिङ्गफलञ्चैव निन्द्यलिङ्गं ततः परम्।
शुभलिङ्गं बाणलिङ्गमुद्भूतिकारणं ततः॥
बाणलिङ्गस्थलं बाणलिङ्गं नैकप्रकारकम्।
ध्यानं पूजा स्तवश्चैव रौद्रलिङ्गादिलक्षणम्॥
शिलामृत्स्नादिसम्भूतलिङ्गार्चनफलं ततः।
धात्वाद्युद्भूतलिङ्गस्य संस्कारस्तदनन्तरम्॥
सशक्तिकलिङ्गपूजाफलं तत्तत्प्रमाणकम्।
विप्रादिभेदे मृत्स्नायाः फलं स्थूलं शिलादिजम्॥
फलदं पञ्चसूत्रादिलिङ्गव्युत्पत्तिरेव च।
लिङ्गमाहात्म्यपूजादिफले च तदनन्तरम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

रसलिङ्गस्य माहात्म्यं तल्लिङ्गनिर्मितिस्ततः ।
लिङ्गोत्पत्तिर्वैष्णवादेर्लिङ्गपूजाधिकारिता ॥
तदकरणनिन्दादौ शिवलिङ्गार्चनाविधिः ।
लिङ्गस्य स्थापनफलं काम्यपूजा ततः परम् ॥
इति छेदोद्वितीयस्य समाप्तिरभिधीयते ।
तीर्थादिमृत्तिका ग्राह्या शिवनिर्माणकर्मणि ॥
नदीक्षुद्रलक्षणञ्च लिङ्गनिर्मितिरेव च ।
मृत्तिकाहरणे मन्त्रो मन्त्राज्ञाने च निन्दनम् ॥
निर्माणमन्त्रस्तत्प्रमाणं प्रतिष्ठान्यास एव च ।
प्राणायामस्ततो ध्यानमावाहनमतः परम् ॥
मन्त्रः षडक्षरः पूजाष्टमूर्त्तिपूजनं ततः ।
जपः समर्पणं तस्य मुखवाद्यं ततो नतिः ॥
विसर्जनं ततः पूजा सूत्रञ्च तदनन्तरम् ।
ततश्च पूजकस्थानं दोषा न्यूनाधिकेन च ॥
सर्वाग्रतो लिङ्गपूजान्यथा दोषस्तदन्तरम् ।
पुष्पदानञ्चैव ततः पुष्पमाहात्म्यमेव च ॥
विजयापत्रमाहात्म्यं काम्यलिङ्गार्चनाक्रमः ।
प्रत्यहं लिङ्गपूजा च लिङ्गार्पितफलं ततः ॥
रिष्टशान्तिरेकदिनकृतलिङ्गार्चनाफलम् ।
सार्वकामिकपूजा चाग्राह्यं लिङ्गार्पितं ततः ॥
तत्कारणञ्च पात्रस्थं भक्ष्यं नैवेद्यमुत्तमम् ।
शिवस्वग्रहणे दोषस्तत्प्रायश्चित्तमेव च ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

बाणलिङ्गार्पितं ग्राह्यं स्वयम्भ्वाद्यर्पितं तथा ।
निर्माल्यद्रव्यनिर्णीतिस्तथार्षादिष्वपि स्मृतम् ॥
ततः पाशुपतास्त्रञ्च लिङ्गस्तोत्रं ततः परम् ।
शिवस्य कवचं बिल्ववृक्षादिमहिमा ततः ॥
रुद्राक्षमहिमा संवित् प्रकरणं तदनन्तरम् ।
तृतीयच्छेदसम्पूर्त्तिरिति निर्णीयते मया ॥
शालग्रामशिलोत्पत्तिनिदानं चक्रकारणम् ।
अनुद्योगविष्णुशिलालाभोत्तमफलं ततः ॥
स्निग्धादिगुणदोषाश्च सकामे दोषनिर्णयः ।
शालग्रामार्चनफलं चक्रद्वादशकोद्भवम् ॥
फलञ्च चक्रसंख्याभिः शालग्रामनिरूपणम् ।
शालग्रामस्थितिफलं तत्प्रभेदस्ततः परम् ॥
विप्रादिभेदे चक्रस्य विशेषस्तदनन्तरम् ।
संस्पर्शार्चानिषेधस्तु राजन्यादेर्निरूपितः ॥
भोजनस्य च निन्दापि शालग्रामार्चनं विना ।
चक्रद्वयं तथा लिङ्गद्वयं नार्च्यं गृहे क्वचित् ॥
द्वादशादिचक्रपूजाफलं चक्रस्य विक्रये ।
दोषस्तु न स्यात् चक्रार्चाफलञ्च तदनन्तरम् ॥
गण्डकीद्वारकाचक्रसङ्गमस्य फलं ततः ।
शालग्रामे विष्णुपूजाफलं ज्ञेयं ततः परम् ॥
परिच्छेदचतुर्थस्य समाप्तिरीतिरीरिता ।
द्वारकाचक्रचिह्नानि तन्माहात्म्यं ततः परम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तस्य वर्णविशेषेण शुभाशुभफलं ततः ।
निन्दा शिलाचक्रभेदे नामभेदस्ततः परम् ॥
जीर्णोद्धारादिकर्माणि शालग्रामशिलार्चनात् ।
ततश्च षट्पदीस्तोत्रं प्रणामः प्रार्थना ततः ॥
चरणामृतपानञ्च शिरसा तस्य धारणम् ।
अपीत्वा मूर्ध्नि धर्त्तुश्च निन्दा विप्राङ्घ्रिवारिणः ॥
पादं नैवेद्यदानस्य मन्त्रश्चार्चनसूत्रकम् ।
षोडशोपचारमन्त्राः काम्यकर्म ततः परम् ॥
श्रीविष्णुनाममाहात्म्यं शतनाम ततः परम् ।
विष्णुपूजा काष्ठपात्रादिषु दोषावहा ततः ॥
स्वर्णादिपात्रे पूजातिफलदा तदनन्तरम् ।
पुरुषसूक्तमाहात्म्यं स्नानद्रव्यफलं ततः ॥
उद्वर्त्तनस्नानफलं फलं शङ्खे शुभाशुभम् ।
त्रिपदीलक्षणञ्चैव तुलसीमहिमादि च ॥
मालाधारणमप्युक्तं वैष्णवस्य प्रशंसनम् ।
दशावतारतिथ्यादिपरिच्छेदोऽत्र पञ्चमः ॥
महाविद्यानिर्णयञ्च तासां माहात्म्यकीर्त्तनम् ।
महाविद्याप्रभृतीनां भैरवस्तदनन्तरम् ॥
महारात्र्यादिनिर्णीतिर्विद्योत्पत्तिस्ततः परम् ।
महाकालीस्वरूपञ्चालीढादिकीर्त्तनं ततः ॥
कालीमन्त्रप्रशंसा चाद्यानिन्दादोष एव च ।
कालीमन्त्रद्वयञ्चैव ताभ्यां शान्त्यादिरेव च ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मन्त्रद्वयफलञ्चैव ऋष्यादिन्यास एव च।
संयमादितन्त्रकर्म गुरुणा कृत्यमेव च॥

तत्पुत्राद्यैः स्वयं वापि नान्यद्वारा कदाचन।
गुरुणा कृततन्त्रोक्तकर्मणः फलनिर्णयः॥

गुरुपत्न्या कृते कर्मण्यत्र होमो न विद्यते।
पुरोहितेन विहिते तस्मिन् कर्मणि निन्दनम्॥

जनस्य सन्निधौ पूजानिषेधः परिकीर्त्तितः।
अथवा विष्णुतन्त्रोक्तपूजा तत्र विधीयते॥

इष्टदेवं विनान्यत्र भक्तिर्निन्दा तथैव च।
पूजा च त्रिविधा बाह्यपूजाफलमतः परम्॥

पूजासूत्रं ततः सङ्क्षेपपूजासूत्रमेव च।
नित्यपूजाविधानञ्च मन्त्रद्वयपुरस्क्रिया॥

शतनामस्तुतिश्चैव महाविद्यास्तवस्ततः।
महाविद्याकवचञ्च कालीकवचमेव च॥

शाक्तप्रशंसा विप्राणां शाक्तत्वकारणं ततः।
शक्त्युपासकमर्त्यस्यान्योपासननिषेधनम्॥

अन्यान्यपि यथास्थानं ज्ञातव्यानि मनीषिभिः।
इति षष्ठपरिच्छेदसमाप्तिरभिधीयते॥

एकवर्षादिभेदेन कुमारीनामनिर्णयः।
विशेषस्तत्र तत्रापि नानातन्त्रानुसारतः॥

कुमारीपूजनस्थानफलं तत्कालनिर्णयः।
तस्याः पुष्पादिदानस्य भोजनस्यापि यत्फलम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूजास्थानञ्च तत्पश्चात् कुमारीपूजने मनुः ।
पूजाक्रमः कुमारीणां प्रणामस्तदनन्तरम् ॥
दक्षिणादिप्रदानञ्च कन्योद्वाहफलं ततः ।
विवाहनाफलञ्चैव तन्मन्त्रस्य पुरस्क्रिया ॥
कुमारिकापूजनस्य प्रयोगस्तदनन्तरम् ।
कुमारीस्तवराजश्च कुमारीकवचं ततः ॥
ब्राह्मणस्य प्रशंसा चाध्यापकवृत्तिजं फलम् ।
ब्रह्मशापफलं तीर्थयात्रा च तदनन्तरम् ॥
दिग्विशेषे च यात्रायां निषिद्धमासनिर्णयः ।
योगिनीनिर्णयश्चैव तिथियोगविशेषयोः ॥
योगे यात्रानिषेधश्च तिथ्यर्क्षयोगतस्तथा ।
निषेधो जन्ममासादेरूषादिनिर्णयस्ततः ॥
दिग्विशेषे च यात्रा तु दिग्विशेषमुखस्य च ।
तथापि यात्रिकद्रव्यविशेषनिर्णयस्ततः ॥
गयाया निर्णयश्चैव प्रेतशिलानिरूपणम् ।
गोलादिलिङ्गनिर्णीतिः स्वपिण्डदानमेव च ॥
आगस्त्ये तत्फलञ्चैव स्वकृत्यकालनिर्णयः ।
तत्र नास्ति च कौलस्य नियमः श्राद्धकर्मणि ॥
विषुवश्राद्धकरणे निरामिषनिषेधनम् ।
आमश्राद्धे त्वाममांसनिषेधश्च ततः परम् ॥
कृते च सामिषश्राद्धे निन्दा निरामिषाशने ।
वर्षश्राद्धादिषु तथामिषदानविनिर्णयः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कृते निरामिषश्राद्धे दोषस्त्वामिषभोजने ।
शूद्रनिमन्त्रणे विप्रभुक्तिनिन्दा ततः परम् ॥
श्राद्धे देयं तथा मांसं तत्फलञ्च ततः परम् ।
वर्ज्यं मांसं तथा देया मत्स्या वर्ज्यास्तथैव च ॥
धूपपक्वकदल्यादिनिषेधस्तदनन्तरम् ।
श्राद्धे पात्रविशेषान्नैस्तृप्तिकालनिरूपणम् ॥
निमन्त्रणापक्रान्तौ च काशीमाहात्म्यमेव च ।
इति सप्तमविच्छेदसमाप्तिः कथिता मया ॥
इदं सप्तभिर्विस्तृतं भक्तिकाण्डं
परिच्छेदरूपैः फलैः संयुतञ्च ।
यदर्थं सुरा मानवाः किन्नराद्या-
स्तपश्चेरुरुग्रं गलत्पर्णभोगैः ॥
आदेष्टृत्वरया न काण्डमतुलं मीमांसितं यन्मया
धीरा! नोपहसन्तु तेन परनिघ्नस्येदृशी दुर्गतिः ।
पश्यन्त्वेकमनीहमीशमसकृन्मायागुणैर्दुस्त्यजै-
र्नानारूपधरं विभुं त्वमहमित्याविष्टचित्तं सदा ॥

अथ गणेशप्रकरणम्

कुलमूलावतारकल्पसूत्रटीकाधृतद्वितीयकाण्डीयगणेशविमर्शिण्याम्—

ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय शिरसि श्वेतपङ्कजे ।
श्वेतवर्णं सुखासीनं वरदाभयपाणिकम् ॥
द्विनेत्रं शान्तवदनं स्मृत्वा निजगुरुं पुनः ।
प्रणिपत्य यथान्यायं बहिर्निर्गत्य साधकः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विहितावश्यकं शौचमाचामं दन्तधावनम्।
मुखप्रक्षालनादीनि कृत्वा स्नानं समाचरेत्॥
हृन्मन्त्राङ्कुशमन्त्राभ्यां तीर्थं सवितृमण्डलात्।
आवाह्याम्भसि संयोज्य सोमसूर्याग्निमण्डलम्॥
सञ्चिन्त्य मन्त्री तन्मध्ये निमज्य सुसमाहितः।
मूलमन्त्रं समारभ्य मनसा च त्रिवारकम्॥
समुत्थाय समाचान्तः षडङ्गीकृतविग्रहः।
आत्मानं मूलमन्त्रेण मुद्रया कलसाख्यया॥
सप्तकृत्वोऽभिषिच्याथ मनुनामन्त्रितं जलम्।
पीत्वाचम्याथ विमले वाससी परिधाय च॥
पुनराचम्य विन्यस्य षडङ्गमपि पूर्ववत्।
वामहस्ते गृहीताधोगलितोदकबिन्दुभिः॥
सप्तधा प्रोक्षणं कुर्यान्मूलमन्त्रं समुच्चरन्।
अवशिष्टोदकं दक्षहस्ते कृत्वा तु मन्त्रितम्॥
दिनेशायोत्क्षिपेत्तिष्ठन् गायत्र्याघ्याञ्जलित्रयम्।
सर्वाभीष्टप्रदं वक्ष्ये चतुरावृत्तितर्पणम्॥
एकान्ते विजनेऽरण्ये सर्वोपद्रववर्जिते।
कृतस्नानादिको मन्त्री पूर्ववन्न्याससंयुतः॥
तडागमध्ये सञ्चिन्त्य पुष्पितं नलिनीवनम्।
तस्य मध्ये महापद्मं तरुणादित्यसन्निभम्॥
समुन्नतं सुगन्धाढ्यं रमणीयं मनोहरम्।
सद्यो विकसितं ध्यायेदथवा निर्मलौघवान्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यथावित्तानुसारेण सौवर्णादिशरावकम् ।
पृथुलं सुविशालास्यं नूतनं मृण्मयन्तु वा ॥
भद्रासनन्तु संस्थाप्य नदीनदतडागजैः ।
शुद्धोदकैः समापूर्य्य तत्र वा कमलं स्मरेत् ॥
रौप्यसोपानपङ्क्त्या तु आत्मानं गणनायकम् ।
विनिश्चित्य समागम्य तदम्भोरुहमध्यतः ॥
उपविष्टं गणेशानं सर्वाभरणसंयुतम् ।
प्रकरैर्गन्धकुसुमैः समभ्यर्च्य च पूर्ववत् ॥
साध्यमूर्द्धनि नासाग्रे निधायामृतधारया ।
तच्छरीरं सुसञ्चिन्त्य ध्यात्वा गणपमस्तके ॥
चन्द्रचन्दनकाश्मीरकस्तूरीलोलितैर्जलैः ।
प्रथमं मूलमन्त्रेण चतुर्वारं प्रतर्प्य च ॥
मिथुनं षड्गणेशञ्च शङ्खपद्मनिधी अपि ।
स्वस्वबीजादिकैर्युग्मैः स्वाहान्तैश्च चतुश्चतुः ॥
मूलमन्त्रं चतुर्वारपूर्वकं तर्पयेत् सुधीः ।
सम्भूयाष्टोत्तरशतं कनिष्ठोऽयं मतः क्रमः ॥
यद्वाष्टवारं मूलेन तर्पयित्वा विशेषवित् ।
श्रीत्यादीनि युग्मानि निध्यन्तानि पृथक् पथक् ॥
विभज्य चतुरावृत्त्या मूलपूर्वं प्रतर्पयेत् ।
एवं मध्यक्रमोऽयं स्याद् द्विशतं षोडशोत्तरम् ॥
अथवा मूलमन्त्रेण विंशद्वारं प्रतर्प्य च ।
पूर्वं मन्त्राक्षरैर्व्यस्तैः स्वाहान्तैश्च चतुश्चतुः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मूलमन्त्रं चतुर्वारं पूर्ववत् सम्प्रतर्प्य च।
मिथुनादीष्टतः पश्चात् पूर्ववत् सम्प्रतर्पयेत्॥
भवेत् सम्भूय सचतुश्चत्वारिंशच्चतुःशतम्।
ज्येष्ठक्रमोऽयं सम्प्रोक्तस्तत्त्वज्ञैस्तन्त्रवेदिभिः॥
इत्थं सुधामयजलैरभिषिच्य कलेवरम्।
देवं पुनश्च सन्तोष्य गन्धाद्यैर्देशकालवित्॥
सर्वाभीष्टतमं प्रार्थ्य नमस्कृत्य समुद्वसेत्।
एवं योऽनुदिनं मन्त्री दिनादौ सम्प्रतर्पयेत्॥
मण्डलात् सकलाभीष्टं निर्विघ्नं लभते ध्रुवम्॥

शारदातिलके त्रयोदशपटलेऽपि—

तर्पयेत् सलिलैः शुद्धैर्दिनशो[1] गणनायकम्॥
चतुश्चत्वारिंशताद्यं चतुःशतमतन्द्रितः।
प्राप्नुयान्मण्डलादर्वाग् अभीष्टमधिकं नरः॥

तर्पणे तु सर्वमन्त्राणामयं विशेषः —

क्रीडन् हेममयोदयाद्रिशिखरे स्थित्वावतीर्णः क्षुधां
सोपानेषु समेत्य रुक्मकलितेष्वब्जादिभैक्ष्यं बहु।
भुक्त्वा प्रीतमना यथापुरमसौ सम्पूजितो विघ्नपः
कुर्यादित्युषसि स्मृतः शशिकलाक्लामांस्तथा तर्पितः॥

तर्पणे तु गं गणेशं तर्पयामीति प्रयोगः। क्रमाच्चतुःशतमिति प्रतितिथिद्रव्यचतुष्टयेन तावान् होमः।

अनावृष्टौ भये घोरे राजचौराद्युपद्रवे॥

---

१. दिनेशमिति पाठान्तरम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

महाहवे विवादे च महादारिद्र्यसङ्कटे ।
विवाहादिषु सर्वेषु कामेषु च विशेषतः ॥
एवं प्रतर्पणं कुर्यान्मानसैश्च प्रसन्नधीः ।
श्रीगणेशप्रभावेण सर्वं सिध्यति लीलया ॥
अनाकुलमना मन्त्री भावयेदिक्षुसागरम् ।
तन्मध्ये विद्रुमद्वीपं तरुणादित्यसन्निभम् ॥
तस्य मध्ये महादिव्यजाम्बूनदमयं स्थलम् ।
तस्योर्ध्वं कल्पकोद्याने विशालमणिभूतलम् ॥
समयानिलसंसेव्यं ज्योत्स्नाकालातपारुणम् ।
तन्मध्ये मण्डपं दिव्यं मणिस्तम्भविराजितम् ॥
सान्द्रसिन्दूरपङ्केन समालिप्तं मनोहरम् ।
मुक्तामणिवितानाढ्यं पुष्पमालाविराजितम् ॥
घण्टाध्वजपताकाभिरुज्ज्वलं सुमनोहरम् ।
इत्थं सञ्चिन्त्य तन्मध्ये सुरसङ्घैः सुपूजितम् ॥
वसन्ताद्यृतुभिः षड्भिः सेवितं युगपत् सदा ।
मणिरत्नप्रवालाढ्यं फलप्रसवपल्लवैः ॥
शोभितं सर्वफलदं महाकल्पतरुं स्मरेत् ।
तत्र कल्पतरोर्मूले नवरत्नैः समं महत् ॥
सिंहासनञ्च तन्मध्ये लसत्षट्कोणकर्णिकम् ।
अम्भोरुहं लिपिरियं भावयेन्मन्त्रवित्तमः ॥

भूतशुद्धिप्रकरणम्

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि भूतशुद्धिं यथाविधि ।
ध्वजमूलगुदाधस्ताद् दक्षपादाङ्घ्रिपार्ष्णिना ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ऋजुकायशिरोग्रीवः संयतेन्द्रियमानसः ।
अङ्कसंलग्नपाणिश्च नासाग्रन्यस्तलोचनः ॥

पूर्णस्वदेहशुषिरमापादाङ्गुष्ठमस्तकम् ।
सञ्चिन्त्य व्यापिनीं शक्तिं शरीरान्तरबाह्यतः ॥

साहङ्कारमनोजीवप्राणान् संयम्य पूर्वकान् ।
गुरूपदिष्टमार्गेण मूलाधारान्नयेत् सुधीः ॥

उत्थाप्य कुण्डलीशक्तिमात्मानञ्च तया सह ।
एकीकृत्यास्त्रमन्त्रेण ग्रन्थिविद्रावणक्रमात् ॥

हंसेन कुम्भकोद्घातपरानन्दोऽर्द्धमर्चयेत् ।
सौषुम्नमध्यमार्गेण जीवात्मानमनन्यधीः ॥

उत्तमाङ्गात्तमानीय द्वादशान्तर्गते शिवे! ।
नियोज्य तत्त्ववर्णांश्च विलीनान् परिभाव्य च ॥

नाभौ सबिन्दुकं धूम्रं वह्निबीजं विचिन्त्य च ।
कलेवरञ्च हंसेन शोषयेच्चण्डवायुना ॥

उद्घातपञ्चकेनाथ हृदयाम्बुसरोरुहे ।
षट्कोणे नरसिंहार्णज्वालामालासमाकुलम् ॥

सञ्चिन्त्योपघनं मूल्यमकल्मषमनामयम् ।
तद्बीजज्वालया दग्ध्वा भस्मीभूतं विभाव्य च ॥

तद्भस्मकूटमखिलं वह्निबीजोत्थवायुना ।
विकीर्य संयतः पश्चाद् द्वादशार्णं चिदन्तरे ॥

शिवशक्तिसमुद्भूतैस्तत्त्वाद्यैः सृष्टिमार्गतः ।
कलेवरं समुत्पाद्य तेजोरूपं महामयम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चिच्चन्द्रबीजमध्यस्थं जलबीजमनुस्मरेत् ।
तदुद्भूतामृताम्भोधौ चिन्तयेद्बुद्बुदं महत् ॥
ततो बुद्बुदमध्यस्थं ब्रह्माण्डं समनुस्मरेत् ।
तस्मिन् विश्वं ततो देवीं ध्यात्वा तद्धृदयाम्बुजे ॥
सोऽहंधियात्मचैतन्यं समानीय चिदम्बरात् ।
ततः सुस्थिरमात्मानं भूबीजेन विचिन्तयेत् ॥
स बाह्याभ्यन्तरं देहं संप्लाव्य सुधया पुनः ।
स्वस्थानमागतां शक्तिं भावयेन्मनसा सुधीः ॥
एवं कृत्वा भूतशुद्धिं पुनर्न्यासं समाचरेत् ॥

मातृकान्यासोऽपि तत्रैव—

जपादौ सर्वमन्त्राणां विन्यासेन लिपेर्विना ।
कृतन्तु निष्फलं विद्यात् तस्मात् पूर्वां लिपिं न्यसेत् ॥
षण्डवर्ज्यैर्विसर्गाद्यैराद्यैर्द्वादशभिः स्वरैः ।
पुटितैः कादिषड्वर्गैर्मन्त्री कुर्यात् षडङ्गकम् ॥
केशान्ते मुखवृत्ते च चक्षुषोः श्रवणद्वये ।
नासागण्डौष्ठदन्तानां द्वन्द्वे मूर्द्धास्ययोः स्वरान् ॥
वर्णान् पञ्च चवर्गाणां बाह्वोश्चरणसन्धिषु ।
पार्श्वयोः पृष्ठतो नाभौ हृदये च क्रमान्न्यसेत् ॥
यादिवर्गान् धातुप्राणेष्वात्मकेनात्मनः क्रमात् ।
न्यस्यैवं मातृकां पश्चादित्येवं न्यासमाचरेत् ॥
न्यस्यैवं मातृकां पश्चान्मूलमन्त्रेण पञ्चधा ।
स्थानेषु वक्ष्यमाणेषु विन्यसेत् प्रयतात्मवान् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मूर्द्धास्यहृद्गुह्यपादहृत्सु बीजानि षट् क्रमात्।
विन्यस्य व्यापयेच्छिष्टान् मन्त्रार्णान् सर्वविग्रहे॥
शिरोललाटदृग्वक्त्रचूडाजिह्वासु विन्यसेत्।
षड्बीजानि मुखे शिष्टैर्मन्त्रार्णैः सर्वविग्रहे॥
शिरोभ्रूमध्ययोः श्रोत्रे नेत्रनासायुगेष्वपि।
वक्त्रे करपदद्वन्द्वं लसत्सन्धिचतुष्टये॥
कूर्परे हृदयाम्भोजे मन्त्रार्णैर्व्यापकं तनौ।
शिरोवक्त्रहृदम्भोजगुह्यपत्स्वपि पञ्चकम्॥
मिथुनानां न्यसेत् स्वीयैः स्वबीजैर्नामभिः पृथक्।
अखिलागमतत्त्वज्ञैरीशानशिवदेशिकैः॥
पञ्चमं मिथुनं प्रोक्तं षष्ठञ्च कमलात्मकम्।
अथ मूलषडङ्गानि विन्यसेदुक्तमानतः॥
बीजषट्कैश्चागमाद्यैर्वह्नेर्जातिसमन्वितैः।
अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तमुत्पत्तिर्ब्रह्मचारिणाम्॥
मध्यादितर्जन्यवधि गृहस्थानां स्थितिर्भवेत्॥
अङ्गुष्ठान्तं कनिष्ठादि यतीनां संहृतिर्भवेत्।
आश्रमानुगुणं मन्त्री करयोरुभयोरपि॥
अङ्गुलीषु च साग्रेषु तलयोरपि पृष्ठयोः।
न्यस्य हृदादिमुद्राभिर्हृदयादिषु विन्यसेत्॥

तथा—

मूर्ध्नि नेत्रे च जिह्वायां हृन्नाभिशिरजानुषु।
विनायकादिविघ्नेशान् चरणाग्रे च विन्यसेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विनायको विरूपाक्षः क्रूरकर्मापराजितः ।
चण्डवेगो हयग्रीवः करालश्चण्डविक्रमः ॥

तथा—

सकण्ठांशेषु तेष्वेव विन्यसेत् साधकोत्तमः ।
विघ्नो विनायको वीरः शूरो वदन एव च ॥
गजवक्त्रस्ततः पश्चादेकदन्तस्ततः परम् ।
लम्बोदरः क्षिप्रसंज्ञो महागणप एव च ॥
ब्रह्माण्याद्यास्तथा मातृरसिताङ्गादिभैरवान् ।
शक्तिबीजादिकांश्चाष्टौ निजस्थानेषु विन्यसेत् ॥
भालदोःस्तनपार्श्वेषु जठरे दक्षपार्श्वके ।
दक्षकण्ठापरगले हृदयेषु यथाक्रमम् ॥
एवं न्यासं विनिर्वर्त्त्य ध्यानं कुर्यात्समाहितः ।
सिद्धिलक्ष्मीसमाश्लिष्टपार्श्वमर्द्धेन्दुशेखरम् ॥
आरक्तवर्णं मातुलुङ्गगदापुण्ड्रेक्षुकार्मुकम् ।
शूलं सुदर्शनं शङ्खं नीलोत्पलं धान्यमञ्जरीम् ॥
निजदन्ता रत्नघण्टा परीन्द्रपाण्येकादशकम् ।

प्रभिन्नकटमानन्दपूर्णमशेषध्वंसकरं विघ्नेश्वरं दशभुजं ध्यायेदिति केचित् ।

अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि व्याप्तिसंसारदेहतः ।
क्ष्मापदं स्वतनुत्रये जठरं पवनाक्षरम् ॥
रवीन्दुवह्निनयनं दशाशाश्रवणद्वयम् ।
प्रधानशीर्षं भूतेशं बुद्धीन्द्रियविचेष्टितम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अनादिनिधनं दिव्यं तेजोराशिमनामयम् ।
ध्यायेद्देवं गणेशानं सच्चिदानन्दविग्रहम् ॥
एवं व्याप्तिं समाख्याय साकारं ध्यानमुच्यते ।
अनाकुलमना मन्त्री भावयेदिक्षुसागरम् ॥
तत्र मध्ये समासीनं गजवक्त्रं त्रिलोचनम् ।
एकदन्तं दशभुजं कम्बुग्रीवं महोदरम् ॥
पद्मस्थदक्षचरणलम्बिमध्यपदाम्बुजम् ।
तरुणादित्यसङ्काशं पीताम्बरसमावृतम् ॥
सन्ध्यारुणकपर्दान्तसौवर्णाभरणान्वितम् ।
शशाङ्कार्द्धकृतोत्तंसं नागयज्ञोपवीतिनम् ॥
रत्नौघहारोल्लसितविशालवरवक्षसम् ।
मणिमुक्ताप्रवालाढ्यं कटिसूत्रपरिष्कृतम् ॥
किङ्किणीमालया बद्धवामजङ्घाविराजितम् ।
दक्षाधो हस्तमारभ्य धारया लम्बमानया ॥
गदाशूलवर्त्तिकद्वविषाणान् दक्षिणैर्भुजैः ।
शाल्यग्रपाशचक्रेक्षुचयसम्बीजपूरकान् ॥
बीजपूरगदामिक्षुचापशूलसुदर्शनान् ॥
अब्जपाशोपलव्रीहिविषाणानपरे विदुः ।
वामेऽङ्घ्रधरमञ्जीरविलसच्चरणाम्बुजम् ॥
वामाङ्गसंस्थया शक्त्या सर्वालङ्कारयुक्तया ।
अम्भोजकरयाश्लिष्टं सर्वैश्वर्यसुखप्रदम् ॥
लीलया रत्नकलसं पुष्कराग्रे निधाय च ।
परितः साधकं शश्वद्वर्षन्तं रत्नवर्षणैः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रोच्छलत्कर्णतालेन मदलोलुपषट्पदान् ।
निर्वासयन्तं सततं देवासुरनिषेवितम् ॥
वीरनादोद्धतोद्गीतैः स्तोत्रैः सम्पूर्णमानसः ।
देवं महागणेशानं ध्यात्वा साधकपुङ्गवः ॥ इति।

अस्य यन्त्रकरणमपि तत्रैव—

कुसीदेनाम्बुकस्तूरीचन्द्रचन्दनकुङ्कुमैः ।
आलिख्य हेमसूच्या वा दूर्वाकाण्डेन वा लिखेत् ॥
पद्मं संलिख्य मतिमान् समरेखं सुशोभनम् ।
स्थापयेत् कनके पीठे तदभावे विचक्षणः ॥
श्रीपर्णीसम्भवे वाथ चतुरस्रे सुनिर्मिते ।
पूर्वं स्ववामेतरयोरिष्ट्वा गुरुगणेश्वरौ ॥
तयोराज्ञां समासाद्य पीठपूजामुपक्रमेत् ।
आधारशक्तिं चानन्तं कूर्मवत् पृथिवीं क्रमात् ॥
उपर्युपरि सम्पूज्य पश्चाद्दिक्ष्वन्तरादिभिः ।
सिंहासनन्तु मनुभिः पूजयेच्च यथाक्रमम् ॥
आधारशक्तिरासीना शुक्लाभरणभूषिता ।
ध्यातव्या धवलप्रेक्ष्या लोकान् धत्ते शिवाज्ञया ॥
तत्त्वैर्धरादिविद्यान्तैर्द्वात्रिंशत्संख्यकैरिह ।
पीठाकारे ह्यनन्तः स्यादनन्तासनमीरितम् ॥

तथा—

धर्मं ज्ञानञ्च वैराग्यमैश्वर्यञ्च चतुष्टयम् ।
एतत् सिंहासनपदे चतुष्टयमिति कल्पसूत्रटीकाव्याख्यानम् ।
पीठाग्नेयादिपादेषु चतुर्ष्वपि यथाक्रमम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अधर्मादिचतुष्कञ्च पूर्वाद्याशाचतुष्टये ।
धर्मं रक्तं वृषाकारं सिंहं ज्ञानञ्च मेचकम् ॥
भूताकारन्तु वैराग्यमैश्वर्यं सितमैन्दवम् ।
ईशाः स्युः कनकमणिपीठे धर्मादयः क्रमात् ॥

तथा—

सत्त्वं रजस्तमश्चैव तत्पीठकमलोपरि ।
मायाञ्च शूलिकाकारां विद्यां प्रच्छदरूपिणीम् ॥
उपर्युपरि सम्पूज्यमानन्दं लिपिपङ्कजम् ।
तन्मध्ये पूजयेन्मन्त्री तदूर्ध्वे मण्डलत्रयम् ॥
दलेऽर्कमण्डलं पश्चात् केशरे सोममण्डलम् ।
कर्णिकायां ततः पश्चात् पूज्यं वह्नेश्च मण्डलम् ॥
प्रणवावयवार्णाद्यैरर्चयेन्नामभिः क्रमात् ।
ब्रह्मविष्णवीश्वरा भाव्याः क्रमशो मण्डलत्रये ॥
आत्मानमन्तरात्मानमुपर्युपरि पूजयेत् ।
पीठशक्तीः केशरेषु मध्ये प्रागादितः क्रमात् ॥
पाशाङ्कुशकरा ध्येया नवकुङ्कुमसन्निभाः ।
तीव्राद्याः पूजनीयाः स्युः शक्तयो मणिभूषणाः ॥
तीव्रा च ज्वालिनी नन्दा भोगदा कामवर्द्धिनी ।
उग्रतेजोवती सत्या नवमी विघ्ननाशिनी ॥
सर्वशक्तिपदं चोक्त्वा कमलापदमुच्चरेत् ।
सनाथेति नमोऽभ्यर्च्य गन्धपुष्पाक्षतैः शुभैः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

समाप्तिपीठं तन्मध्ये मन्त्री पूर्वत्रयं क्षिपेत्।
ततः पूरकयोगेण मूलं संयोज्य मानसम्॥
तत्रस्थजीवचैतन्यमुन्नीय हृदयाम्बुजे।
पूर्वोक्तविधिनोपेतमिच्छया श्रीगणेश्वरम्॥
सर्वोपचारैराराध्य प्रसन्नं पुरुषं पुनः।
स्वतेजोरूपतां नीत्वा तत्तेजःसंयतेन्द्रियः॥
मन्त्रकाण्डं समुन्नीय तत्र पाण्डरपङ्कजे।
तेजस्तत्त्वं सुसञ्चिन्त्य मन्त्री निश्चलमानसः॥
कोदण्डस्थानमानीय पुष्पपूर्णकराम्बुजौ।
निःसार्य्य प्रवहन्नाड्या पूजिते पीठपङ्कजे॥
मध्ये मूर्त्तिञ्च गायत्र्या विद्यादेहं तदन्तरे।
बीजेन परचैतन्यतन्मूर्त्तिं हृदयाम्बुजे॥
महागणपतीत्युक्त्वा मूर्त्तये नम इत्यर्थः।
गणेशमावाहयामि विद्यादेहञ्च मूलतः।
तथैव परचैतन्यं मन्त्रज्ञः साधकोत्तमः॥
श्रीदेशिकोक्तमार्गेण सम्यगावाहयेत् सुधीः।
तत्त्ववर्णान्न्यसेन्मूर्त्तौ विद्यादेहे ततः परम्॥
न्यासं सर्वं प्रविन्यस्य प्राग्वद्ध्यात्वा समर्चयेत्।
तत्र चैतन्यमापाद्य पञ्च मुद्राः प्रदर्शयेत्॥

तद्यथा—

स्थापनं सन्निधानञ्च सन्निरोधावगुण्ठने।
अमृतीकरणं पश्चादेता मुद्राः प्रकीर्त्तिताः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सर्वज्ञता च हृदये ततस्तृप्तिः शिवे पुनः ।
अनादिबोधश्च शिखा शस्त्रं चानन्तशक्तितः ॥
एतैर्जातियुतैरङ्गैरुपदेशविधानतः ।
हृदयादिषु विन्यस्य मूलेन व्यापकं न्यसेत् ॥
गणेशमुद्राः सन्दर्श्य परिपूर्णं गणेश्वरम् ।
ध्यात्वा पुष्पाञ्जलिं कुर्वन् विज्ञाप्य स्वागतं पुनः ॥
पाद्यादीनुपचारांश्च मन्त्री सम्यक् समाचरेत् ।
आसनं स्वागतञ्चार्घ्यं पाद्यमाचमनीयकम् ॥
मधुपर्काचमनस्नानवसनाभरणान्यपि ।
सुगन्धिसुमनोधूपदीपनैवेद्यवन्दनम् ॥
प्रयोजयेद् गणेशाय उपचारांस्तु षोडश ।
पाद्यादयो नैवेद्यान्ता उपचारा दश क्रमात् ॥
गन्धादयो नैवेद्यान्ताः पूजा पञ्चोपचारिका ।
सपर्या त्रिविधा प्रोक्ता तासामेकां समाचरेत् ॥
गन्धपुष्पाक्षतयवकुशाग्रतिलसर्षपाः ।
दूर्वा चेति क्रमादर्घ्यद्रव्याष्टकमुदीरितम् ॥
पाद्यं श्यामाकदूर्वाब्जविष्णुक्रान्ताभिरुच्यते ।
जातीलवङ्गकक्कोलैर्युतमाचमनीयकम् ॥
मधुपर्कञ्च सक्षौद्रं घृतं दधि समीरितम् ।
शुद्धाभिरद्भिर्विहितं पुनराचमनीयकम् ॥
चन्दनागुरुकर्पूरकाश्मीरकपिरोचना ।
जटामांसी च चोरश्च एतद् गन्धाष्टकं स्मृतम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चन्दनागुरुकर्पूरपङ्कैर्गन्ध इहोच्यते ।
करवीरोत्पलद्वन्द्वविजयाकुसुमानि च ॥
पुन्नागनागचम्पानि कुन्दमन्दारकाणि च ।
बन्धुजीवजवानुश्रीरमानिम्बकुरण्टकैः ॥
पाटलाशोकमदनजातिकुञ्जापराजितैः ।
नन्द्यावर्त्तादिपूर्वाणि ह्यद्यान्यन्यानि यानि च ॥
आगमोक्तानि पुष्पाणि गणेशस्य प्रियाणि च ।
मुकुलैः परितो म्लानैर्जीर्णैर्वा कृमिदूषितैः ॥
आघ्रातैरङ्गसंस्पृष्टैर्न च पर्युषितैरपि ।
सद्गुग्गुल्वगुरूशीरसिताज्यमधुचन्दनैः ॥
साराङ्गारविनिक्षिप्तैर्मन्त्री नीचैः प्रधूपयेत् ।
गोसर्पिस्तिलतैलेन वर्त्त्या कर्पूरगर्भया ॥
दीपितं सुरभिं शुद्धं दीपमुच्चैः प्रदर्शयेत् ।
असितेन सुगन्धेन ससर्पिषा सितौदनम् ॥
समकदलमध्वाज्यदुग्धादीनि निवेदयेत् ।
ततो देवस्य विज्ञाप्य स्नानं नम इतीरयेत् ॥
केशप्रसाधनाभ्यङ्गोद्वर्त्तनोष्णोदकानि च ।
महागणपते! पाद्यं नम इत्येव पादयोः ॥
तद्वदाचमनीयञ्च स्वधेति त्रिर्मुखे ददेत् ।
अर्घ्यं स्वाहेति शिरसि मधुपर्कं स्वधा तथा ॥
पुनराचमनं पुष्पं मौलौ परिशिखाणुना ।
पञ्चगव्यं तथा षष्ठं गन्धोद्वर्त्तनमेव च ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सुगन्धामलकीगन्धस्तीर्थोदकमनन्तरम् ।
दिव्यगन्धानुलेपञ्च मूलमन्त्राभिमन्त्रितैः ॥
सुगन्धलोहितैस्तीर्थतोयैरप्यभिषेचनम् ।
आदर्शदर्शनं चान्यमङ्गलाचरणानि च ॥
दिव्यांशुके ततः पश्चान्मुकुटानि च कल्पयेत् ।
सम्बोध्य मुखमाकल्य्य कल्पयामीत्युदीरयेत् ॥
सङ्कल्प्य पूर्ववन्मन्त्री पाद्यादित्रिकमाचरेत् ।
सगन्धाक्षतपुष्पाणि धूपञ्च स्वस्वमुद्रया ॥
हृदयादिकवचान्तैस्तु मनुभिः क्रमशोऽर्चयेत् ।
कृत्वा लयञ्च पूजाञ्च मन्त्रञ्चाक्षरसंख्यया ॥
जप्त्वावरणपूजान्तं देवं विज्ञाप्य तत् पुनः ।
अङ्गानीष्ट्वा ततो मन्त्री बाह्यावरणमर्चयेत् ॥
लोकपालास्ततः पूज्याः समस्तचतुरस्त्रकैः ।
पुरुहूतेशयोर्मध्ये रक्षोवरुणयोस्तथा ॥
ब्रह्मविष्णुशिवादीनि सदा शय्या विधोर्मुखे ।
पुरन्दरादिलोकेशाः सजात्यधिगहेतवः ॥
सवाहपरिवारान्ताः प्रयोक्तव्या मनीषिभिः ।
गुर्वाद्या लोकपालान्ता ये मन्त्रास्ते ध्रुवादिकाः ॥
स्वस्वबीजान्विताः सर्वे सचतुर्थीनमोऽन्तिकाः ।
एवमावरणं पूज्य प्रसूनैः कुन्दसम्भवैः ॥
पुनर्देवञ्च मूलेन सम्यग्गन्धादिभिर्यजेत् ।
जयध्वनि! ततो मन्त्रमातः! स्वाहेत्युदीर्य च ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अभ्यर्च्य वादयन् घण्टां महापञ्चमहारवैः ।
वनस्पतीति मन्त्रेण स्वाहान्तेन स्वमुद्रया ॥
सुप्रकाशेति मन्त्रेण नमोऽन्तेन स्वमुद्रया ।
स सर्वानमृतीकृत्य गणेशमनुपूर्वकम् ।
सनैवेद्यं गृहाणान्ते स्वाहेत्युक्त्वा स्वमुद्रया ॥
मुद्रयोदकदानेन मन्त्री सर्वं निवेदयेत् ।
देवं सपरिवारञ्च परितृप्तं विभाव्य च ॥

तथा—

अथ नित्यविधिं कुर्वन् पुरश्चर्यां समाचरेत् ।
गुरुणा दीक्षितो मन्त्री पूर्ववच्च सुसंयुतः ॥
चतुर्लक्षञ्च सचतुश्चत्वारिंशत्सहस्त्रकम् ।
मनुमेनं जपेत् प्राज्ञः पुरश्चरणसिद्धये ॥
मौलिनिश्चलकण्ठौष्ठजिह्वादृगक्षयन्त्रितः ।
नासातालुगलज्जिह्वासृक्कणीनां समालिहन् ॥
किञ्चिदुन्नतकग्रीवः किञ्चित्सङ्कोचितेक्षणः ।
नासाग्रदत्तदृष्टिः सन् दन्तैर्दन्तान्न संस्पृशेत् ॥
तच्चित्तस्तद्गतप्राणस्तन्निष्ठस्तत्परायणः ।
वाचिकेनोपांशुना च मानसेनाथवा सुधीः ॥
चतुःसहस्त्रं सचतुश्चत्वारिंशत्तमं यथा ।
अष्टोत्तरसहस्त्रं वा हविष्याशी जितेन्द्रियः ॥
यत्संख्यया समारब्धं तन्मानं पूर्णतां नयेत् ।
यदि न्यूनाधिकं कुर्याद् व्रतभ्रष्टो भवेन्नरः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तस्मात्समं जपेत्तावद्यावत् संख्या समाप्यते ।
दशांशं तर्पणं कुर्यात् साधकेन्द्रोऽनुशासनम् ॥
इत्थं जपे तु सम्पूर्णे होमं कुर्याद्दशांशतः ।
पूर्वोक्तैस्तर्पणाद्यैश्च सह भक्तिपरायणः ॥
वक्ष्यमाणक्रमेणैव कर्मानुगुणसंख्यकान् ।
साङ्गाय भोजयेदङ्गान् ब्राह्मणान् हृष्टमानसान् ॥
गुरवे दक्षिणां दद्याद् यथावित्तानुसारतः ।
सम्प्राप्तगुरुकारुण्यः पश्चान्मन्त्रविदां वरः ॥
प्रजपेच्चतुरावृत्त्या यद्वा नित्यं स्वशक्तितः ।
कुर्याद् यथावत् पूजादि होमेनातिप्रयत्नतः ॥
वित्तशाठ्यं विना नित्यं मन्त्री विघ्नेश्वरं भजन् ।
निर्विघ्नं वत्सरादर्वाग् महतीं श्रियमश्नुते ॥
यद्यग्निकार्यसम्पत्तिर्बलेः पूर्वं विधानतः ।
विधिना संस्कृते वह्नौ कुर्यात् पूर्वक्रमेण च ॥

पर्यन्तैश्च हुत्वा मन्त्रासनवानद्य त्रिवारं सन्तर्प्येति। योग्यैरिति तत्तन्मन्त्रानुष्ठानपरैः। प्रयोगा अपि तत्रैव—

इत्थं सिद्धमनुर्मन्त्री काम्यकर्माणि साधयेत् ।
वक्ष्यामि काम्यकर्माणि साधकानां हिताय वै ॥
शास्त्रोक्तेनैव मार्गेण संक्षेपान्न तु विस्तरात् ।
स्वहृत्पद्मे गणेशानं कुन्देन्दुधवलप्रभम् ॥
शुक्लालङ्कारसम्पन्नं भावयेद् यो निरन्तरम् ।
भारती तस्य वक्त्राब्जे शास्त्रौघोद्धारसुन्दरी ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नित्यं प्रकाशते सत्यं दिव्यज्ञानप्रदायिनी ।
न निरस्येद् गणेशानं सिन्दूरसदृशप्रभम् ॥
पाशाङ्कुशधरं ध्यात्वा यो जपेन्मन्त्रिसत्तमः ।
अनङ्गरससम्पन्ना तमभ्येति वराङ्गना ॥
पाशाङ्कुशवराभीतं हिमकुन्देन्दुसन्निभम् ।
अनवद्यमदीनाभं स्फुरन्माणिक्यमण्डनम् ॥
यः स्मरेत्तस्य वशगा भवन्त्यपि वराङ्गनाः ।
विवादेषु गणेशानं ज्वलदग्निसमप्रभम् ॥
प्रतिवादिमुखे ध्यायन् प्रजपेन्मनसा मनुम् ।
तन्मुखं स्तम्भयेदाशु वादी दीनोऽपि नान्यथा ॥
अङ्गुष्ठमानं हृत्पद्मं शुद्धस्फटिकसन्निभम् ।
चिन्तयित्वा गणेशानं चिदम्बरसुधारसम् ॥
अभिषिच्य सुरश्रेष्ठं सततं धरणीतले ।
सर्वरोगविनिर्मुक्तश्चिरकालं स जीवति ॥
शुक्लवर्णं गणेशानं दशबाहुमदोत्कटम् ।
शुक्लाम्बरधरं सौम्यं चिच्छशाङ्कामृतप्लुतम् ॥
भावयेद्धृदयाम्भोजे नित्यं निर्मलमानसः ।
मन्त्री गरुडवत् सद्यस्त्रिविधं हरते विषम् ॥
स्वर्णार्थी मधुना नित्यं वश्यार्थी पायसैर्हुमेत् ।
घृतेन लक्ष्मीसम्प्राप्त्यै हुमेत् शर्करया तथा ॥
आयुषे चार्थसम्पत्त्यै दध्ना च जुहुयात् सुधीः ।
अन्नेन चान्नसम्पत्त्यै द्रव्याप्त्यै तिलतण्डुलैः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

लवणैरप्यनावृष्ट्यै वृष्टिकामस्तु वेतसैः ।
सौभाग्यार्थी तथा लाजैः कुसुम्भैश्चापि सूदनैः ॥
वशिने जुहुयात्पद्मै राजानं वशमानयेत् ।
तत्पत्नीं विपुलैर्व्यक्तैरमाद्यन् कैरवैः शुभैः ॥
अश्वत्थोडुम्बरप्लक्षन्यग्रोधजसमिद्धुतात् ।
विप्रक्षत्रियविट्शूद्राः सद्यो वश्या भवन्ति वै ॥
स्त्रीणां प्रतिकृतिं कृत्वा पिष्टेन प्रतिवासरम् ।
साज्याहुत्या स्त्रियस्तस्य वशमायान्ति नान्यथा ॥
जपित्वा तु मन्त्रराजं लयो विधिमनोहरम् ।
दशांशं जुहुयान्मन्त्री राजिकालवणेन च ॥
तद्भस्म वामहस्तेन गृहीत्वा ताडयेत् स्त्रियम् ।
समागच्छति सा नारी मदनालसितेक्षणा ॥
तद्वच्च प्रयजेदेनं पीतपुष्पैश्च मन्त्रवित् ।
स्तम्भयेद्रिपुसैन्यञ्च सामात्यबलवाहनम् ॥
प्रतिवादी भवेन्मूको मन्त्रस्यास्य प्रभावतः ।
स्तम्भयेत् पञ्च दिव्यानि नात्र कार्या विचारणा ॥
विभीतकसमिद्भिस्तु नियतं जुहुयात् सुधीः ।
सम्यगुच्चाटयेत् शत्रून् स्वस्थानात्तु न संशयः ।
मेरुमन्दरतुल्योऽसावुच्चाटयति नान्यथा ॥
ग्रामे युद्धे पुरे वापि इमं स्तुत्वा तु होमयेत् ।
उच्चाटयति वेगेन मानुषेषु च का कथा ॥
निम्बपत्रे समालिख्य रिपोर्नाम प्रयत्नतः ।
गोऽश्वमाहिषरक्तेन निम्बतैलेन संयुतम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एकान्ते च कृते होमे विंशत्साहस्रसंख्यया ।
द्विष्टो भवति लोकेषु स साक्षान्मन्मथो यदि ॥
मानुषास्थिमयं कीलं सम्यगष्टाङ्गुलं मितम् ।
मृतकेशैस्तु संवेष्ट्य सहस्राष्टाभिमन्त्रितम् ॥
कुलिकोदयवेलायां शत्रुद्वारे खनेद्भुवि ।
सप्ताहान्मरणं तस्य भावयेन्नात्र संशयः ॥
अथ वक्ष्यामि संक्षेपात् कुमार्यावेशनक्रमम् ।
सुगुप्ते विजने देशे गोमयेनोपलेपयेत् ॥
आचार्यः प्रयतो भूत्वा सुस्नातो विजितेन्द्रियः ।
नवकुम्भं समादाय शुद्धकुम्भेन पूरयेत् ॥
नवं शरावमानीय कपिलाघृतपूरितम् ।
कुम्भोपरि समारोप्य दीपं प्रज्वालयेत्ततः ॥
शताष्टमन्त्रजापेन कुमारा वा कुमारिकाः ॥
अतीतानागतञ्चैव वर्त्तमानञ्च यद्भवेत् ।
शुभाशुभानि सर्वाणि पश्यन्ति नात्र संशयः ॥
सम्यग्ध्यात्वा गणेशानं गते यामे जपेन्निशि ।
शुभाशुभानि कर्माणि कथयन्ति न संशयः ॥
कन्यकार्थी शुचिर्भूत्वा मन्त्रराजं गणेशितुः ।
जप्त्वा दशसहस्राणि जालरक्ताश्वमारजैः ॥
पुष्पैर्दशांशहवनात्तां कन्यां लभते ध्रुवम् ॥
वक्ष्यामि भूमिपालानां गजसम्पादनक्रमम् ।
मातङ्गाब्धिमहीपालः कारयेत्तद्वनान्तरे ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अवटं विपुलं ध्यात्वा ततस्तन्निकटे गुरुः ।
पूर्वोक्तलक्षणयुते मण्डपे सुमनोहरे ॥
वेदिकोत्तरतः कुण्डं वेदास्त्रं कारयेच्छुभम् ।
वेदिकोर्ध्वे गणेशानमावाह्यात्यन्तमन्त्रवित् ॥
सुपक्वफलतोयैश्च सिद्धान्नञ्च निवेदयेत् ।
तस्यामया ततो मन्त्री वह्निमाधाय पूर्ववत् ॥
अष्टद्रव्यैस्त्रिमध्वक्तैश्चत्वारिंशत्सहस्त्रकैः ।
चतुःसहस्त्रैः सचतुश्चत्वारिंशच्चतुःशतम् ॥
पृथग्द्रव्यं यथासंख्यं जुहुयात् पञ्चवासरम् ।
द्विजोत्तमैरनुजपं कारयेत्तन्त्रमन्त्रवित् ॥
गणेश्वरप्रसादेन चत्वारिंशद्दिनान्तरे ।
पतन्ति कनकाभास्ते कलभीता महावटे ॥
ब्राह्मणान् भोजयेन्नित्यं स्वादूक्तभोज्यवस्तुभिः ।
तद्ब्राह्मणकृताशीर्भिर्वर्द्धतेऽसौ महीपतिः ॥
तेषाञ्च गुरवे दद्याद्गजपञ्चाशद्दक्षिणाम् ।
तत्प्रमाणाद्दशांशं वा तद्विक्रीतधनानि वा ॥
मिथुनादिदिगीशान्तैर्मन्त्रैराज्येन देशिकः ।
स्नात्वा देवं समभ्यर्च्य होमं सम्यक् समापयेत् ॥
पुनर्निवेद्य मुहूर्त्तशेषं पूर्ववदाचरेत् ।
पुनः पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा मन्त्री स्वहृदयाम्बुजे ॥
गणेश्वरं समुद्वास्य वह्निमुद्वासयेद् गुरुः ।
होमोपकरणं सर्वं गुरवे शुद्धचेतसा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

समर्पयित्वा भूपालो भूयोभूयः प्रणम्य च।
अन्यैराभरणाद्यैश्च पट्टवस्त्रादिभिः शुभैः॥
गुरुं सन्तोषयेत् सम्यग् गजानामतिवृद्धये।
अयं राजन्यवर्गैश्च राष्ट्रेण सह वर्द्धते॥
अथातः सम्प्रवक्ष्यामि महालक्ष्म्यादिसाधनम्।
मनोज्ञे विजने देशे सर्वबाधाविवर्जिते॥
शुक्लवस्त्रपरीधानः शुक्लमाल्यानुलेपनः।
कृतनित्यक्रियो मन्त्री वह्निमाधाय पूर्ववत्॥
पुण्डरीकैस्त्रिमध्वक्तैरुत्पलं पञ्च पञ्चधा।
श्रीफलैर्बद्धलक्षञ्च मध्वाज्यक्षीरसंयुतैः॥
शुक्लप्रतिपदि प्रातर्हुमेदेकाग्रमानसः।
अक्षयां महतीं लक्ष्मीं सम्प्राप्नोति न संशयः॥
उक्तप्रतिपदमारभ्य मातृन्यासमुपास्य च।
चतुर्थ्यां श्रीगणेशस्य महापूजां विधाय च॥
पूर्वद्रव्यैस्त्रिमध्वक्तैः शुक्लपक्षस्य पक्षतौ।

पक्षतौ प्रतिपदि।

अष्टोत्तरञ्च लक्षञ्च यावत्कालेन पूर्यते॥
तावत्कालं हुमेदेवं साधकश्च प्रसन्नधीः।
होमावसाने लक्ष्मीं स्वां निधिं पश्यति स ध्रुवम्॥
आदित्याभिमुखस्तिष्ठन्नूर्ध्वबाहुर्बहिर्मुखः।
लक्षजापादसौ मन्त्री महाधनमवाप्नुयात्॥
क्षीराज्येन स दूर्वाभिः सहितञ्च दिने दिने।
स्वजन्मदिवसे वापि प्रातःकाले हुमेन्नरः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अरोगी जितमृत्युश्च दीर्घायुर्भुवि जीवति ।
ब्राह्मे काले विशुद्धात्मा पूर्णे चन्द्रे च पर्वणि ॥
कापिलं गोमयं शुद्धं पद्मपत्रेण च स्थले ।
मन्त्रेणायुतसञ्जप्तं गृहीत्वा निखनेद्भुवि ॥
भयं न विद्यते तत्र भूतचौरादिपन्नगैः ।
पूर्वं महागणेशानं प्रत्यहं जुहुयात् सुधीः ॥
वेतालसिद्धकुलिकान् कुण्डमध्यात् समुद्धृतान् ।
साधकेन्द्रो महाभागान् सर्वदा लभते भुवि ॥
एवं सिद्धाञ्जनः खड्गः पादुकादिश्च दुर्लभः ।
कदाचित् साधकेन्द्रस्य नास्त्यस्य भुवनत्रये ॥
अथातः सम्प्रवक्ष्यामि यन्त्रराजं गणेशितुः ।
सुसमे भूतले शुद्धे गन्धाद्यैः सुपरिष्कृते ॥
कामक्रोधविनिर्मुक्तः पूर्ववन्न्याससंयुतः ।
सम्पूज्य देवदेवेशं गणेशं शङ्करात्मजम् ॥
भूर्जेऽक्षेमे तशपरैर्मन्त्रराजं समुद्धरेत् ।
कस्तूरी रोचना चन्द्रः काश्मीरं चन्दनं रसः ॥
गोशकृद्रससंयुतैर्मातङ्गमदमिश्रितैः ।
सर्वैश्च सुसमैरेभिः प्राणमापूर्य संलिखेत् ॥
लेखन्या हेमसूच्या वा जातीकाष्ठेन दूर्वया ।
षट्त्रिंशत्कोणमष्टारं द्वादशारं ततः परम् ॥
कवर्गादीनि गायत्र्या वर्णान्यपि लिखेद्बहिः ।
महाभूमण्डलं कुर्याद्वज्राष्टकविभूषितम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तद्बाह्ये वारुणं कूर्ममण्डलं न नताशुभम् ।
कर्णिकायां लिखेन्मन्त्री हक्षौ प्रणववेष्टितौ ॥
अङ्गानि षट्कोणेषु लक्ष्मीमनुं दले लिखेत् ।
द्वादशारे लिखेच्छक्तिं विना नपुंसकस्वरम् ॥
स्वरवर्गं कलापत्रे ततश्चाष्टदलाम्बुजे ।
कादिमान्ताक्षरञ्चापि सर्वं पूर्वादितो लिखेत् ॥
पुनः पार्श्वककोणेषु वा समार्णं समालिखेत् ।
एतद्यन्त्रं समाख्यातं न देयं यस्य कस्यचित् ॥
शिवेन कथितं पूर्वं सर्वविघ्नोपशान्तये ।
त्रिलोहवेष्टितं कृत्वा प्राणस्थापनकर्म च ॥
मन्त्रेणाप्यमृतं जप्तं यन्त्रं यो धारयेन्नरः ।
तस्य विघ्नाश्च रोगाश्च सर्वे नश्यन्त्युपद्रवाः ॥
राजानो वशमायान्ति संक्षुभ्यन्ते परस्त्रियः ।
सिंहादिदुष्टसत्त्वाश्च चौराहिमदहस्तिनः ॥
द्विजादिसर्ववर्णाश्च बलवन्तोऽपि शत्रवः ।
तस्य दर्शनमात्रेण वशमायान्ति ते सदा ॥
ततः प्रवर्त्तते वाणी संस्कृतप्राकृतादिका ।
छत्रचामरकोटीरमालायष्ट्यादिसङ्कुला ॥
स्वयमेव महालक्ष्मीर्बलेन सेवते चिरम् ।
वर्णितुं यन्त्रवर्गस्य प्रभावं नैव शक्यते ॥
अनेन मनुनाऽसाध्यं नास्ति तद्भूतलेष्वपि ।
आकर्षणं प्रवक्ष्यामि यन्त्रेणानेन योज्यताम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूर्वं यन्त्रं समालिख्य रक्तद्रव्यैः सुशोभनैः ।
अनामारक्तसम्मिश्रैः साध्यनाम च संलिखेत् ॥
रक्तैः पुष्पैः समभ्यर्च्य रक्तचन्दनमिश्रितैः ।
मधूच्छिष्टप्रतिकृतेः कुक्षौ यन्त्रं निधाय च ॥
समीरणं प्रतिष्ठाप्य यथावन्मन्त्रवित्तमः ।
कपिलाघृतदीपेन चतुष्कोणं प्रतापयेत् ॥
यावत् स न विलीयेत तथैव दिवसत्रयम् ।
सप्ताहाद्दिवसे नारी यदि साक्षात्तिलोत्तमा ॥
जपन्नष्टशतं मन्त्रं तापयित्वा तु धारयेत् ।
तस्यैषा प्राणपर्यन्तं वशे तिष्ठति दासवत् ॥
शिलापट्टे लिखेद् यन्त्रं पीतद्रव्यैः समाहितः ।
अर्कपत्रेषु संस्थाप्य पीतपुष्पैः समर्च्य च ॥
संवेष्ट्य पीतवस्त्रेण स्तम्भयेदायुधान्यपि ।
न दानवग्रहांश्चौरान् सेनां संस्तम्भयेदपि ॥
आनीय जीवयो रक्तमकारणविरोधिनोः ।
गणकः स्यादृषिश्छन्दो नीवृद्विघ्नोऽस्य देवता ॥

गकारो बीजं बिन्दुः शक्तिः । गणेशगायत्री—एकदंष्ट्राय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि तन्नो विघ्नः प्रचोदयात्॥

श्मशानाङ्गारसंयुक्तं कृत्वा तेन चितापुटे ।
काकपक्षेण संलिख्य साध्याख्यां कर्मसंयुताम् ।
एकलिङ्गध्वजे क्षिप्तं यन्त्रमुच्चाटयेद् ध्रुवम् ॥
लोकाद्विद्वेषणञ्चापि कुरुते नात्र संशयः ।
श्मशानकर्पटे यन्त्रं मानुषास्थिशलाकया ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विषवृक्षोद्भवेनापि चिताङ्गारेण कर्मवित् ।
क्रोधी भूत्वा समालिख्य श्मशाने निखनेद्भुवि ॥
सप्ताहान्म्रियते शत्रुर्नात्र कार्या विचारणा ।
एतदुद्धृत्य दुग्धेन क्षालितं सेवितं व्रती ॥
सर्वार्थसाधनं चान्यद्ध्यानं वक्ष्ये गणेशितुः ।
नवजीमूतसङ्काशं भिन्नाञ्जनसमप्रभम् ॥
अष्टादशभुजं देवं मेरुमन्दरसन्निभम् ।
भीममुखं विरूपाक्षं मेघघोषसमध्वनिम् ।
रक्ताम्बरपरीधानं नागयज्ञोपवीतिनम् ॥
नानारत्नसमुद्दीप्तं कोटीराभरणोज्ज्वलम् ।
शक्तिञ्च परशुं शक्त्या धृततोमरतर्जनम् ॥
दन्तपद्मगतं पाशमङ्कुशञ्चेक्षुकार्मुकम् ।
स्वपुष्पवाणशाल्यग्रं पात्रं मोदकपूरितम् ॥
कुण्डिकामक्षमालाञ्च साभयं वरदं शुभैः ।
स्वपुष्करेण कलसं दधानं द्विरदाननम् ॥
पद्मासनस्थं देवेशं सर्वदेवैर्नमस्कृतम् ।
इत्थं सञ्चिन्तयेन्मन्त्री सर्वोपद्रवशान्तये ॥
वश्याकृष्टिविधौ रक्तं पीतं स्तम्भनकर्मणि ।
धूम्राभं द्वेषणोच्चाटे कृष्णाभं मारणे रिपोः ॥
स्वर्णाभं धनदं विद्याच्छुक्लं ज्ञानप्रदं भवेत् ।
इत्येवं चिन्तयेत् प्राज्ञस्तत्तत्कर्मसमाप्तये ॥

शारदातिलके त्रयोदशपटले—

पञ्चान्तकं शशिधरं बीजं गणपतेर्बिंदुः ।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पञ्चान्तको गकारः। शशी बिन्दुस्तस्य धरं तद्युतम्। अथवा शशी विसर्गस्तद्युतम्। 'सर्गः शक्तिर्निशाकरः' इत्युक्तेः। गोपनायैवमुद्धारः। इदं द्वयमुत्तरगार्ग्योक्तम्। पूजाप्रयोगादिकमुभयोः समानमिति राघवभट्टः। केचनौकारयुतमाहुः। उक्तञ्च प्रयोगसारे—बीजमिन्दुमदौ युक्तं कतृतीयं तथैव च ॥ इति।

षड्दीर्घभाजा बीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥

सिन्दूराभं त्रिनेत्रं पृथुतरजठरं हस्तपद्मैर्दधानं
दन्तं पाशाङ्कुशेष्टान्युरुकरविलसद्बीजपूराभिरामम्।
अर्द्धेन्दुद्योतमौलिं करिवरवदनं बीजपूरार्द्रगण्डं
भोगीन्द्राबद्धभूषं भजत गणपतिं रक्तवस्त्राङ्गरागम् ॥

राघवभट्टस्तु ध्यानानन्तरं दर्शनीयमुद्रामाह, यथा—

मुखात् प्रलम्बितं हस्तं कृत्वा सङ्कुचिताङ्गुलिम्।
मध्यमातर्जनीगताङ्गुष्ठं वाऽधस्तु मध्यमम् ॥
कुर्यान्मुद्रा गणेशस्य प्रोक्तेयं सर्वसिद्धिदा ॥

यद्वा—

तर्जनीमध्यमासन्धिनिर्गताङ्गुष्ठमुष्टिका।
अधोमुखी दीर्घरूपा मध्यमा विघ्नमुद्रिका ॥ इति।

यद्वा—

कुञ्चिताग्रस्य हस्तस्य मूले नासानियोगतः।
गणेश्वरी भवेन्मुद्रा सर्वसिद्धिप्रदायिनी ॥ इति।

इयं सर्वगणपतिमन्त्रसाधारणीति। शारदायाम्—

वेदलक्षं जपेन्मन्त्रं दशांशं जुहयात्ततः।
मोदकैः पृथुकैर्लाजैः सक्तुभिश्चेक्षुपर्वभिः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नारिकेलैस्तिलैः शुद्धैः सुपक्वैः कदलीफलैः ।
अष्टद्रव्याणि विघ्नस्य कथितानि मनीषिभिः ॥

अत्रार्द्धमर्दनयुतमेकैकेन द्रव्येण होतव्यमिति राघवभट्टः। केचित्तु अष्टद्रव्यमेलनेन होममाहुः। तत्तदाहुतिप्रमाणसन्देहापातात्, मूले च प्रत्येकं पृथक् क्रियाद्वयाच्च विशिष्टस्य द्रव्यान्तरत्वेनाष्टद्रव्यहोमकरणासम्भवाच्च। तदुक्तं भद्राचार्यैः—

नैव व्रीहिभिरिष्टं स्याद् द्रव्यैर्न च यथाश्रुतैः ।
मिश्रैरिज्येत चेत्तदा मिश्राणां विध्यदर्शनात् ॥ इति ।

नन्वेवं त्रिमधुरहोमे त्रिमधुयुक्तमपि न कार्यमिति चेन्नैवम्। सर्वं त्रिमधुरोपेतं होमद्रव्यमुदाहृतमिति वचनात्। मेलनस्य पशुपुरोडाशाद्यवदानानामप्रस्तावप्रत्युपसाराज्यमेलनवदविरोधात्। तदुक्तं गणेशविमर्शिन्याम्—

अष्टद्रव्यैस्त्रिमध्वक्तैर्जुहुयाच्च पृथक् पृथक् ॥ इति ।

शुद्धैरित्यनेनावकरं दूरीकृत्य प्रक्षाल्य शोधितैरित्युक्तम्। शारदायाम्—

तीव्रादिशक्तियुक्ते च पीठे विघ्नेश्वरं यजेत् ।
तीव्राख्या ज्वालिनी नन्दा भोगदा कामरूपिणी ॥
उग्रा तेजोवती सत्या नवमी विघ्ननाशिनी ॥

आसां ध्यानं राघवभट्टे—

पाशाङ्कुशाञ्जलिकरा नवकुङ्कुमसन्निभाः ।
तीव्राद्याः पूजनीयाः स्यु शक्तयो मणिभूषणाः ॥

शारदायाम्—

सर्वादिशक्तिकमलासनाय हृदयावधि ।
पीठमन्त्रोऽयमेतेन प्रदद्यादासनं विभोः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मूर्त्तिं मूलेन सङ्कल्प्य तस्यां विघ्नेशमर्चयेत् ।
कर्णिकायां चतुर्दिक्षु प्रथमं पूजयेदिमान् ॥
यथाक्रमं ततोऽभ्यर्चेत् केसरेष्वङ्गदेवताः ।
पत्रमध्ये तु विधिवद्वक्रतुण्डादिकान् यजेत् ॥

विधिवदिति गणपतिबीजवदिति राघवभट्टः।

वक्रतुण्डमेकदंष्ट्रं महादेवगजाननौ ।
लम्बोदराख्यं विकटं विघ्नराजमनन्तरम् ॥
धूम्रवर्णं दलाग्रेषु ब्राह्म्याद्याः पूजयेत्ततः ।
लोकपालांस्तदस्त्राणि देवमित्थं समर्चयेत् ॥
सिद्धमन्त्रः प्रकुर्वीत प्रयोगान् कल्पचोदितान् ।
[[१]तर्पयेत्सलिलैः शुद्धैर्दिनशो गणनायकम्॥
चतुश्चत्वारिंशदाद्यं चतुःशतमतन्द्रितः।
प्राप्नुयान्मण्डलादर्वाग् अभीष्टमधिकं नरः॥]
नारिकेलैः कृतो होमश्चतुर्थ्यां श्रीप्रदो भवेत् ।
शुक्लपक्षप्रतिपदमारभ्य विमलः सुधीः ॥
चतुर्थ्यन्तं नारिकेलसक्तुलाजतिलैः क्रमात् ।
चतुःशतं प्रजुहुयाद्वश्याः स्युः सर्वजन्तवः ॥

वश्यकर्मादौ तु विशेषः प्रयोगसारनारायणीययोः—

साध्यं पाशाङ्कुशाभ्यामिह विधिवदुपानीय तस्योपरिस्थो वश्याकाङ्क्षी जपेत्तं सपदि विधिरयं हन्ति रुष्टस्य रोषमिति।

सतिलैस्तण्डुलैर्होमो लक्ष्मीवश्यप्रदो भवेत् ।

---

१. तर्पयेदिति। गं गणेशं तर्पयामीति प्रयोगः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अत्रापि शुक्लप्रतिपदमारभ्य चतुर्थ्यन्तं चतुःशतं होमः।

लाजैस्त्रिमधुरोपेतैर्होमः कन्यां प्रयच्छति ॥

अत्र प्रतिपदमारभ्य सप्तमीपर्यन्तं चतुःशतं होमः। तथा च राघवभट्टधृतम्—

मधुरत्रयसिक्ताभिर्लाजाभिः सप्तवासरान् ॥ इति ।

अनेन विधिना कन्या वरमाप्नोति वाञ्छितम् ।
आज्याक्तहविषा होमः साधयेदीप्सितं नृणाम् ॥
दध्ना विलोलितैर्लोलैर्होमो निशि चतुर्दिनम् ।

प्रतिपदमारभ्य चतुर्थीपर्यन्तम्।

संवादं[१] कुरुते तद्वद्वश्यं वितनुते सदा ॥
श्वेतार्कतरुमूलेन रक्तचन्दनदारुणा ।
इभभग्नेन निम्बेन दन्तिदन्तेन वा कृतम् ॥
विघ्नेश्वरं समभ्यर्च्य शीतांशुग्रहणे जपेत् ।
स्पृष्ट्वा मन्त्री निराहारस्तं शिखायां समुद्वहन् ॥
युद्धेषु व्यवहारादौ विजयश्रियमाप्नुयात् ॥

जपस्तु ग्रासाद्विमुक्तिपर्यन्तम्। तथा—

मन्त्रेणानेन सञ्जप्ता रोचना मदसंयुता ॥

मदो गजमदः।

तिलकक्रियया सर्वान् वशं नयति मानवान् ।
अनुलोमविलोमस्थबीजे नाम समालिखेत् ॥

---

१. सम्प्रीतिमिति पुस्तकान्तरे पाठः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नवनीते समभ्यर्च्य स्पृष्ट्वा प्राणमनुं जपेत्।
अष्टोत्तरशतं भूयो मूलमन्त्रं प्रजप्य तत्॥
भक्षयेल्लौहमास्थाय[1] यामिन्यां सप्तवासरम्।
स वश्यो जायते शीघ्रं साधकस्य न संशयः॥

अनुलोमविलोमेनेत्यनेन बीजयोः पुटितत्वमात्रमुक्तम्। तेन बीजयोर्मध्ये साध्यनाम नवनीते लिखेदिति तात्पर्यम्।

गायत्रीतन्त्रे प्रथमब्राह्मणपटले—

षोडशैरुपचारैश्च गणेशं पूजयेद् द्विजः।
अणिमादिमहामन्त्रैः पूजयेच्छिवनन्दनम्॥
ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा अणिमादिं जपेन्मनुम्।
सिन्दूरवर्णसङ्काशं योगपट्टसमन्वितम्॥
लम्बोदरं महाकायं मुखं करिकरोपमम्।
अणिमादिगुणैर्युक्तमष्टबाहुं त्रिलोचनम्॥
विजयाविधृतं लिङ्गं मोक्षकामाय पूजयेत्।

ॐ अं गणपतये स्वाहा।

अनेनैव हि मन्त्रेण पूजयेद् गणनायकम्।
अणिमाद्यष्टमन्त्रैश्च अष्टबाहुं प्रपूजयेत्॥

ॐ अणिमायै नमः स्वाहा। प्रं प्राप्त्यै नमः स्वाहा। मं महिमायै नमः स्वाहा। ईं ईशितायै नमः स्वाहा। वं वशितायै नमः स्वाहा। कं कामावसायितायै नमः स्वाहा।

एवं सम्पूज्य विधिवद् मन्त्री कामान् प्रयोजयेत्।
भोजयित्वा विधानेन नानामिष्टफलादिभिः॥

---

१. भक्षयेन्मौनमास्थायेति पाठान्तरम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

परमान्नपिष्टकै रम्यैर्दधिदुग्धघृतादिभिः ।
दिव्यगन्धमयैः पुष्पैः दिव्यगन्धप्रलेपनैः ॥
मूषिकं पूजयामास नानामिष्टफलादिभिः ।
ॐ मं मूषिकाय गणाधिपवाहनाय धर्मराजाय स्वाहा ॥
इत्यनेनैव मन्त्रेण मूषिकं पूजयेत् सदा ॥

।। अथ हरिद्रागणेशः ।।

तदुत्पत्तिस्तु नारदपञ्चरात्रे दशमाध्याये, नारद उवाच—

लिपिलम्बोदरस्याथ सम्भवः कथितो मयि ।
अन्येषां गणनाथानां मूर्त्तीनां सम्भवं वद ॥

ब्रह्मोवाच—

एकदा पार्वती देवी पिष्ट्वा च रजनीं पराम् ।
पुत्तलीं कारयामास तया देवीं हरिद्रया ॥
शङ्करं प्राह सा साध्वी पुत्रं पालय शङ्कर! ।
इत्युक्तः प्रियया शम्भुर्वर्द्धयामास तं सुतम् ॥
उवाच परया प्रीत्या शरीरस्य च शोधनम् ।
तपः कुरु महाभाग! ततः सिद्धिमवाप्स्यसि ॥

ब्रह्मोवाच—

श्रुत्वा वाक्यं पितुः शीघ्रमुपविष्टः शिवेन हि ।
जगाम तप्तुं कामाख्यां कामरूपे गिरौ ततः ॥
पञ्चाक्षरीमुग्रतारामाराध्य नियतः शुचिः ॥
प्रत्यक्षत्वमवाप्याशु तया देव्या शिवस्ततः ।
उवाच प्रेमभावेन तं पुत्रं गिरिजापतिः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चतुर्वर्गप्रदोऽसि त्वं साधकानां न संशयः ।
तथा ब्रह्मा च विष्णुश्च रुद्रश्च परमेश्वरी ॥
यथान्यदेवताः सर्वाश्चतुर्वर्गफलप्रदाः ।
तथा त्वमसि देवेश! चतुर्वर्गफलप्रदः ॥
हरिद्रागणनाथेति ख्यातिः सर्वागमादिषु ।
लिपिलम्बोदरो देवो हेरम्बोऽपि यथा तथा ॥
एतासामपि मूर्त्तीनां बाल्यावस्था च या स्मृता ।
उच्छिष्टगणनाथेति सा मूर्त्तिः शास्त्रगोचरे ॥

अथ महागणपत्युपनिषत्

ॐ लं स्वाहा नाववतु स्वाहा। नौ भुनक्तु स्वाहा वीरियं करवावहै। तेजस्विनावधीतमस्तु मा विद्विषावहै। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः। ॐ लं नमस्ते गणपतये त्वमेव प्रत्यक्षं तत्त्वमसि। त्वमेव केवलं कर्त्तासि त्वमेव केवलं धर्त्तासि त्वमेव केवलं हर्त्तासि। त्वमेव सर्वं खल्विदं ब्रह्मासि। त्वं साक्षादात्मासि नित्यं ऋतं वच्मि सत्यं वच्मि अव त्वं मामव वक्तारम् अव श्रोतारम् अव दातारम् अबालो वाचालमिति। अव शिष्यम् अव पश्चात्ताद् अव पुरस्ताद् अवोत्तरात्ताद् अव दक्षिणात्तात्। अव चोर्ध्वात्ताद् अवाधराधरात्तात्। सर्वतो मां पाहि पाहि समन्तात्। त्वं वाङ्-मयस्त्वञ्चिन्मयस्त्वं ब्रह्म त्वं ब्रह्ममयस्त्वमानन्दमयस्त्वं सच्चिदानन्दा-द्वितीयोऽसि। त्वं प्रत्यक्षं ब्रह्मासि त्वं ज्ञानमयो विज्ञानमयोऽसि। सर्वं जगदिदं त्वत्तो जायते। सर्वं जगदिदं त्वयि लयिष्यति। त्वं भूमिरनलोऽनिलो नभः। त्वं चत्वारि वाक्पाणिपायुपादानि। त्वं गुणत्रयातीतः। त्वं देहत्रयातीतः। त्वं कालत्रयातीतः। त्वं मूलाधारस्थितो नित्यं त्वं शक्तित्रयात्मकस्त्वां योगिनो ध्यायन्ति नित्यम्। त्वं ब्रह्मा त्वं विष्णुस्त्वं रुद्रस्त्वमिन्द्रस्त्वमग्निस्त्वं वायुस्त्वं सूर्यस्त्वं चन्द्रमास्त्वं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरोम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

गणादीन् पूर्वमुच्चार्य वर्णादींस्तदनन्तरम्।

अनुस्वारपरतरः, अर्द्धेन्दुलसितं तावदूह्यम्। एतत्तव मनुस्वरूपम्। गकारः पूर्वरूपम्। अकारो मध्यमरूपम्। अनुस्वारश्चान्त्यरूपम्। बिन्दूत्तररूपम्। नादः सन्धानम्। संहिता सन्धिः। स ईशानगणेशविद्या। गणक-ऋषिर्नीयूड्गायत्रीच्छन्दः। गं गणपतये नमः।

एकदन्ताय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि तन्नो दन्ती प्रचोदयात्।

एकदन्तं चतुर्हस्तं पाशमङ्कुशधारिणम्।
अभयं वरदं हस्तैर्बिभ्राणं मूषिकध्वजम्॥

रक्तं लम्बोदरं शूर्पकर्णकं रक्तवाससम्।
रक्तगन्धानुलिप्ताङ्गं रक्तपुष्पैः सुपूजितम्॥

भक्तानुकम्पिनं देवं जगत्कारणमच्युतम्।
आविर्भूतञ्च सृष्ट्यादौ प्रकृतेः पुरुषात् परम्॥

एवं ध्यायति यो नित्यं स योगी योगिनां वरः॥

ॐ नमो वराहपतये नमो गणपतये नमः प्रमथपतये नमस्तेऽस्तु लम्बोदराय। एकदन्ताय विघ्ननाशिने शिवसुताय वरदमूर्त्तये नमः। एतदेवाय सर्वेशि! यो योऽधीते स ब्रह्मभूयाय कल्पते। स पञ्चमहापापात् प्रमुच्यते। स सर्वतः सुखमेधते। सायमधीयानो दिवसकृतं पापं नाशयति। प्रातरधीयानो रात्रिकृतं पापं नाशयति। तत्सायं-प्रातरधीयानः पापोऽपापो भवति। सर्वत्राधीयमानोऽपविघ्नो भवति। धर्मार्थकाममोक्षञ्च विन्दति। इत्यथर्वशीर्षम् अशिष्याय न देयम्। यो यदि मोहाय दास्यति स पापीयान् भवति। सहस्रावर्त्तनाद् यस्तु यं यं काममधीते तं तमवाप्नोति। अनेन गणपतिमभिषिञ्चति। स वाङ्मयो भवति। चतुर्थ्यामनश्नन् जपति स विद्यावान् भवति। इत्याथर्वणवाक्यं ब्रह्माद्याचरन् विद्या न विभेति कदाचनेति। यो दूर्वाङ्कुरैर्यजति स वैश्रवणोपमो भवति। यो लाजैर्यजति

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स यशोवान् भवति। स मेधावान् भवति। यो मोदकसहस्रेण यजति स वाञ्छितमवाप्नोति। यश्चाज्यसमिद्भिर्यजति स सर्वं लभते। अष्टौ ब्राह्मणान् सम्यग् ग्राहयित्वा सूर्यवर्चस्वी भवति। सूर्यग्रहे महानद्यां प्रतिमासन्निधौ वा जप्त्वा स सिद्धमन्त्रो भवति महापापात् प्रमुच्यते, स सर्वविद्भवति। य एनं वेद इत्युपनिषत्।। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः।। इति महागणपत्युपनिषत्।।

।। अथ गणपतिस्तोत्रम् ।।

नारदपञ्चरात्रे प्रथमरात्रे सप्तमाध्याये, नारद उवाच—

हे गणेश! सुरश्रेष्ठ! लम्बोदर! परात्पर! ।
हेरम्ब! मङ्गलारम्भ! गजवक्त्र! त्रिलोचन! ॥

त्रिलोचनसुत! श्रीद! श्रीधरस्मरणेप्सित! ।
परमानन्द! परमपार्वतीनन्दन! स्वयम् ॥

सर्वत्र पूज्य! सर्वेण जगत्पूज्य! जगद्गुरो! ।
जगदीश! जगद्बीज! जगन्नाथ! नमोऽस्तु ते ॥

यत्पूजा सर्वपुरतो यः स्तुतः सर्वयोगिभिः ।
यः पूजितः सुरेन्द्रैश्च मुनीन्द्रैस्तं नमाम्यहम् ॥

परमाराधनेनैव कृष्णस्य परमात्मनः ।
पुण्यकेन व्रतेनैव यं प्राप्य पार्वती सती ॥

तं नमामि सुरश्रेष्ठं सर्वश्रेष्ठं गरिष्ठकम् ।
जनश्रेष्ठं वरिष्ठञ्च तं नमामि गणेश्वरम् ॥

इदं लम्बोदरस्तोत्रं नारदेन पुरा कृतम् ।
पूजाकाले पठेन्नित्यं जयस्तस्य पदे पदे ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सङ्कल्पतः पठेद् यो हि वर्षमेकं सुसंयुतः ।
विशिष्टपुत्रं लभते परं कृष्णपरायणम् ॥
यशस्विनञ्च विद्वांसं धनिनं चिरजीविनम् ।
विघ्ननाशो भवेत्तस्य महैश्वर्यं यशोऽमलम् ॥
इहैव च सुखं भुक्त्वा अन्ते याति हरेः पदम् ॥

॥ इति ज्ञानामृतसारे गणेशस्तोत्रं समाप्तम् ॥

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां पञ्चमे भक्तिकाण्डे गणेशप्रकरणकथनरूपः प्रथमः परिच्छेदः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

॥ अथ द्वितीयः परिच्छेदः ॥

अथ बाणलिङ्गलक्षणं वीरमित्रोदयधृतकालोत्तरे—

बाणलिङ्गं तथा ज्ञेयं भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ।
उत्पत्तिं बाणलिङ्गस्य लक्षणं शेषतः शृणु ॥
नर्मदादेविकायाश्च गङ्गायमुनयोस्तथा ।
सन्ति पुण्यनदीनाञ्च बाणलिङ्गानि षण्मुखे ॥
इन्द्रादिपूजितान्यत्र तच्चिह्नैर्विहितानि च ।
सदा सन्निहितस्तत्र शिवः सर्वार्थदायकः ॥
इन्द्रलिङ्गानि तान्याहुः साम्राज्यार्थप्रदानि च ॥

।। इतीन्द्रलिङ्गलक्षणम् ।।

अरुणं नित्यकीलालमुष्णाञ्च शं करोत्यलम् ।
आग्नेयं तच्छक्तिनिभमथवा शक्तिलाञ्छितम् ॥
इदं लिङ्गवरं स्थाप्य तेजसाधिपतिर्भवेत् ॥

।। इत्याग्नेयलिङ्गलक्षणम् ।।

दण्डाकारं भवेद् याम्यमथवा रसनाकृति ।
यद्यदुक्तं सह तैर्न निर्णिक्तं ज्ञायते तदा ॥
निषिक्तं निधनं तेन क्रियते स्थापितेन तु ॥

।। इति याम्यलिङ्गलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

राक्षसं खड्गसदृशं ज्ञानयोगफलप्रदम् ।
कर्करादिप्रलिप्तन्तु कण्ठं कुक्षियुतं तथा ॥
राक्षसं निष्कृतेर्लिङ्गं गार्हस्थ्ये न सुखप्रदम् ॥

॥ इति नैर्ऋतलिङ्गलक्षणम् ॥

वारुणं वर्त्तुलाकारं पाशाङ्कं चालिवर्चसम् ।
वृद्धिमुखादेः स्वत्वन्तु सम्भोगाप्तन्तु मध्यगे ॥

॥ इति वारुणलिङ्गलक्षणम् ॥

कृष्णं धूम्रं न वा रुच्यं ध्वजाभं ध्वजमूषलम् ।
मस्तके स्थापितं तस्य न्यूनन्यूनमितस्ततः ॥

॥ इति वायुलिङ्गलक्षणम् ॥

तूलकार्पासगदाकारमध्यगुरुकौबेरशषसस्य मध्यगम् ।

॥ इति कुबेरलिङ्गलक्षणम् ॥

दिनं वाप्यथवा रात्रिं शस्यानां वृद्धिर्दैर्बलम् ।
अस्थिशूलाङ्कितं रौद्रं हिमकुण्डलवर्चसम् ॥

॥ इति रौद्रलिङ्गलक्षणम् ॥

चतुर्वर्णमयं वापि वैष्णवं ज्ञायतेऽग्रतः ।
वैष्णवं शङ्खचक्राङ्कगदाब्जादिविभूषितम् ॥
श्रीवत्सं कौस्तुभाङ्कञ्च सर्वसिंहासनाङ्कितम् ।
वैनतेयसमाङ्कं वा तथा विष्णुपदाङ्कितम् ॥
वैष्णवं नाम तत् प्रोक्तं सर्वैश्वर्यफलप्रदम् ॥

॥ इति वैष्णवलिङ्गलक्षणम् ॥

शालग्रामादिसंस्थन्तु शशाङ्कं श्रीविवर्द्धनम् ।
पद्माङ्कं स्वस्तिकाङ्कं वा श्रीवत्साङ्कं विभूतये ॥

॥ इत्यपि वैष्णवलिङ्गलक्षणम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

हेमाद्रिधृतलक्षणकाण्डे, नारद उवाच—

अथ वक्ष्यामि ते विप्र! चिह्नमेकादशं परम्।
श्रवणाद् यस्य पापानि नाशमायान्ति तत्क्षणात्॥

मधुपिङ्गलवर्णाभं कृष्णकुण्डलिकायुतम्।
स्वयम्भूलिङ्गमाख्यातं सर्वसिद्धैर्निषेवितम्॥

नानावर्णसमाकीर्णं जटाशूलसमन्वितम्।
मृत्युञ्जयाह्वयं लिङ्गं सुरासुरनमस्कृतम्॥

दीर्घाकारं शुभ्रवर्णं कृष्णबिन्दुसमन्वितम्।
नीलकण्ठं समाख्यातं लिङ्गं पूज्यं सुरासुरैः॥

शुक्लाभं शुक्लकेशञ्च नेत्रत्रयसमन्वितम्।
त्रिलोचनं महादेवं सर्वपापप्रणोदनम्॥

ज्वलल्लिङ्गं जटाजूटं कृष्णाभं स्थूलविग्रहम्।
कालाग्निरुद्रमाख्यातं सर्वसत्त्वैर्निषेवितम्॥

मधुपिङ्गलवर्णाभं श्वेतयज्ञोपवीतिनम्।
श्वेतपद्मसमासीनं चन्द्ररेखाविभूषितम्॥
प्रलयास्त्रसमायुक्तं त्रिपुरारिसमाह्वयम्॥

शुभ्राभं पिङ्गलजटं मुण्डमालाधरं परम्।
त्रिशूलधरमीशानं लिङ्गं सर्वार्थसाधनम्॥

त्रिशूलडमरुधरं शुभ्ररक्तार्द्धभागतः।
अर्द्धनारीश्वराह्वानं सर्वदेवैरभीष्टदम्॥

ईषद्रक्तमयं कान्तं स्थूलं दीर्घं समुज्ज्वलम्।
महाकालं समाख्यातं धर्मकामार्थमोक्षदम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एतत्तु कथितं तुभ्यं लिङ्गचिह्नं महेशितुः ।
एकेनैव कृतार्थः स्याद् बहुभिः किमु सुव्रत! ॥

॥ इति बाणलिङ्गचिह्नानि ॥

वीरमित्रोदयधृतकालोत्तरे—

उत्ताङ्कं श्रेयसे योज्यं शीर्षमन्त्रं विवर्जयेत् ।
यमवर्णन्तु यल्लिङ्गं यमाङ्कं वा कमण्डलुम् ॥

दण्डाङ्कं सूत्रचिह्नं वा ब्रह्मज्ञानान्वितं मतम् ।
शशिवर्णं महाकालं नन्दीशं पद्मरागवत् ॥

पद्मरागनिभं सर्वं महाभं सिद्धिपूजितम् ।
मौक्तिकाभं नीलनिभं रुद्रादित्यैः प्रपूजितम् ॥

वसुदैः सेन्द्रयक्षेशैर्गुह्यकैर्यातुधानकैः ।
नानावर्णमयं नीलं शशाङ्कमण्डलप्रभम् ॥

॥ इति बाणलिङ्गलक्षणम् ॥

वीरमित्रोदयधृतम्—

इत्येतल्लक्षणं प्रोक्तं परीक्षातत्त्वकोविदैः ।
त्रिःसप्तपञ्चवारं वा तुलासाम्यं न जायते ॥
तदा बाणं समाख्यातं शेषं पाषाणसम्भवम् ॥

तुलाकारणन्तु तण्डुलेन। अपरतुलादिषु तण्डुला यद्यधिकाः स्युस्तदा तल्लिङ्गं गृहिणां पूज्यमवधार्यं लिङ्गञ्चेदधिकं तदोदासीनपूज्यं तदिति किंवदन्तीति हेमाद्रिधृतलक्षणकाण्डे, सूतसंहितायान्तु—

सप्तकृत्वस्तुलारूढं वृद्धिमेति न हीयते ।
बाणलिङ्गमिति ध्यातं शेषं नार्मदमुच्यते ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

त्रिःपञ्चवारं यस्यैव तुलासाम्यं न जायते।
तदा बाणं समाख्यातं शेषं पाषाणसम्भवम् ॥

वीरमित्रोदये—

नद्यां वा प्रक्षिपेद्भूयो यदा तदुपलभ्यते।
बाणलिङ्गं तदा विद्धि न्यूनं सुखविवर्द्धनम् ॥

॥ इति बाणलिङ्गपरीक्षा ॥

बाणशब्दव्युत्पत्तिरपि तत्रैव—

अथ बाणं समाख्यातं यथा वक्ष्ये तथादितः।
बाणः सदाशिवो देवो बाणो बाणान्तरोऽपि च ॥

तेन यस्मै कृतं तस्माद्बाणलिङ्गमुदाहृतम्।
सदा सन्निहितस्तत्र शिवः सर्वार्थदायकः ॥

कृतप्रतिष्ठं तल्लिङ्गं बाणाख्येन शिवेन च।
पङ्कजस्य फलाकारं कुण्डलस्य समाकृति ॥

पङ्कजफलं पद्मबीजम्।

पक्वजम्बूफलाकारं कुक्कुटाण्डसमाकृति ॥

इति हेमाद्रिधृतलक्षणकाण्डे पाठः।

भुक्तिमुक्तिप्रदश्चैव बाणलिङ्गमुदाहृतम्।

याज्ञवल्क्यसंहितायां देवीं प्रतिं शिववाक्यम्—

प्रशस्तं नार्मदं लिङ्गं पक्वजम्बूफलाकृति।
मधुवर्णं तथा शुक्लं नीलं मरकतप्रभम् ॥

हंसडिम्बाकृति पुनः स्थापनायां प्रशस्यते।
स्वयं संस्रवते लिङ्गं गिरितो नर्मदाजले ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पुरा बाणासुरेणाहं प्रार्थितो नर्मदातटे।
अधिवासं गिरौ तत्र लिङ्गरूपी महेश्वरः ॥
बाणलिङ्गमपि ख्यातमतोऽर्थाज्जगतीतले ॥
अन्येषां कोटिलिङ्गानां पूजने यत् फलं लभेत्।
तत् फलं लभते मर्त्त्यो बाणलिङ्गैकपूजनात्।

तथा—

ताम्री वा स्फाटिकी स्वार्णी पाषाणी राजती तथा।
वेदिका च प्रकर्त्तव्या तत्र संस्थाप्य पूजयेत्॥
प्रत्यहं योऽर्चयेल्लिङ्गं नार्मदं भक्तिभावतः।
ऐहिकं किं फलं तस्य मुक्तिस्तस्य करे स्थिता॥

।। इति प्रत्यहं बाणलिङ्गपूजाफलम् ।।

सूतसंहितायाम् —

संस्थाप्य श्रीबाणलिङ्गं रत्नकोटिगुणं भवेत्।
रसलिङ्गे ततो बाणात् फलं कोटिगुणं स्मृतम्॥
गुणांस्तु रसलिङ्गस्य वक्तुं शक्नोति शङ्करी।
सिद्धयो रसलिङ्गे स्युरणिमाद्याः सुसंस्थिताः ॥

केदारखण्डे—

रत्नधातुमयान्येव लिङ्गानि कथितान्यपि।
पवित्राण्येव पूज्यानि सर्वकामप्रदानि च ॥
एतेषामपि सर्वेषां काश्मीरं हि विशिष्यते।
काश्मीरादपि लिङ्गाच्च बाणलिङ्गं विशिष्यते ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

बाणलिङ्गात् परं नान्यत् पवित्रमिह दृश्यते।
ऐहिकामुष्मिकं सर्वं पूजाकर्त्तुः प्रयच्छति।

।। इति बाणलिङ्गप्रशंसा ।।

निन्द्यलिङ्गमाह तत्रैव—

कर्कशे बाणलिङ्गे तु पुत्रदारक्षयो भवेत्।
चिपिटे पूजिते तस्मिन् गृहभङ्गो भवेद् ध्रुवम् ॥

एकपार्श्वश्रिते धेनुपुत्रदारधनक्षयः।
शिरसि स्फुटिते बाणे व्याधिर्मरणमेव च ॥

छिद्रलिङ्गेऽर्चिते बाणे विदेशगमनं भवेत्।
लिङ्गे च कर्णिकां दृष्ट्वा व्याधिमान् जायते पुमान् ॥

अत्युन्नतविलाग्रे तु गोधनानां क्षयो भवेत् ॥

हेमाद्रिधृतम्—

तीक्ष्णाग्रं वक्रशीर्षञ्च त्र्यस्त्रलिङ्गं विवर्जयेत्।
अतिस्थूलं चातिकृशं स्वल्पं वा भूषणान्वितम् ॥

गृही विवर्जयेत्तादृक् तद्धि मोक्षार्थिनो हितम् ॥

।। इति दुष्टबाणलिङ्गलक्षणम् ।।

शुभलिङ्गमाह वीरमित्रोदये—

अर्थदं कपिलं लिङ्गं घनाभं मोक्षकाङ्क्षिणाम्।
लघु वा कपिलं स्थूलं गृही नैवार्चयेत् क्वचित् ॥

पूजितव्यं गृहस्थेन वर्णेन भ्रमरोपमम्।
तस्य पीठमपीठं वा मन्त्रसंस्कारवर्जितम् ॥

सिद्धिमुक्तिप्रदं लिङ्गं सर्वप्रासादपीठगम् ॥

।। इति शुभबाणलिङ्गलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सूतसंहितायां भैरववाक्यम्—

बाणासुरः पुरा भद्रे! शिवस्यातीववल्लभः।
जितक्रोधोऽनुरक्तश्च शिवपूजाविधौ रतः॥
वह्निज्ञो निपुणश्चैव शिल्पज्ञो लक्षणान्वितः।
दिने दिने स्वयं दत्त्वा लिङ्गं स्थाप्य प्रपूजयेत्॥
एवं वर्षशतं देवि! दिव्यमानेन पूजयेत्।
तदा तद्भक्तिसुलभः प्रत्यक्षः शङ्करोऽभवत्॥

शङ्कर उवाच—

तुष्टोऽहं तव हे बाण! वरं ब्रूहि किमिच्छसि।
शङ्करस्य वचः श्रुत्वा बाणो वचनमब्रवीत्॥
यदि तुष्टोऽसि हीनाय मह्यं त्वं मन्दभागिने।
क्लिष्टोऽहं तव देवेश! लिङ्गं कृत्वा दिने दिने॥
तत्तल्लक्षणसंसिद्धलक्षणं शास्त्रनिर्मितम्।
शास्त्रार्थो दुर्लभो देव! सिद्धश्चार्थश्च दुर्लभः॥
तस्मात्त्वं यदि मे तुष्टो लिङ्गं देहि सुलक्षणम्।
सर्वकामकृतार्थञ्च सर्वसत्त्वानुकम्पनम्।
सर्वेषाञ्च हितार्थाय प्रसादं कुरु शङ्कर!॥
इत्येवं वचनं तस्य शिवः परमकारणम्।
श्रुत्वा कैलासमूर्द्धानं शङ्करेण विनिर्मिताः॥
लिङ्गानां कोटिसंख्याश्च तथा चैव चतुर्दश।
सिद्धलिङ्गं तदा तत्तत् सर्वं सदोदयं स्वयम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अयोज्यैवं सुसम्पूर्णं बाणस्य च समर्पितम् ।
अक्षयफलदं बाणं स्थाप्यमानञ्च नित्यशः ॥

सम्पूज्य बाणः सद्भावं कृत्वा प्रणयनं तदा ।
तद्भावं स्वपुरं नीत्वा न्यूनं चिन्तयते शुचिः ॥

अक्षय्यं यदि संसिद्धं स्थाप्यमानं दिने दिने ।
सत्त्वानां सिद्धिहेत्वर्थं बाणः स्थाने सुरर्षये ॥

लिङ्गानां कालिकागर्त्ते सञ्चितास्तु त्रिकोटयः ।
श्रीशैलकोटयस्तिस्त्रः कोट्येका कन्यकाश्रमे ॥

माहेश्वरे च कोटिस्तु कन्यातीर्थे तु कोटिका ।
महेन्द्रे चैव नेपाले एकैका कोटिरेव च ॥

बाणार्चार्थं कृतं लिङ्गं बाणलिङ्गमतः स्मृतम् ।
बाणो वा शिव इत्युक्तस्तत्कृतं बाणमुच्यते ॥

तस्मात्तेषु प्रदेशेषु पुण्यस्थानेषु तेषु वा ।
स्थितं तच्छिवसद्भावं शिवस्याकृतिविग्रहे ॥

हेम्ना तदाकृतिलक्षणं समुच्चयेऽपि—

स्वयम्भूलिङ्गवद्बाणलिङ्गं भुक्त्यै स्वमुक्तये ।
सहस्त्रफलमन्यस्माद् यथास्थानप्रपूजने ॥
श्रीशैले कालिकागर्त्ते लिङ्गाद्रौ कन्यकाश्रमे ॥

कन्यातीर्थे वने याने महेन्द्रे वा सुरेश्वरे ।
स्थितानि बाणलिङ्गानि शिवेनैव कृतानि तु ॥

सिद्धान्तशेखरे बाणलिङ्गान्यधिकृत्य—

तदा त्वेकप्रकारं स्यादन्यवर्णमपीठकम् ।
लक्ष्ममूर्त्तिविहीनञ्च बाणं तत्पृथुलाग्रकम् ॥ इति।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

बाणलिङ्गेष्वावाहनादि न कर्त्तव्यम्। तदुक्तं भविष्ये—

बाणलिङ्गानि राजेन्द्र! स्थितानि भुवनत्रये ।
न प्रतिष्ठा न संस्कारस्तेषामावाहनं न च ।। इति ।

योगसारे पञ्चमपरिच्छेदे—

ब्राह्मे मुहूर्त्ते चोत्थाय यः स्मरेद्बाणलिङ्गकम् ।
सर्वत्र जयमाप्नोति सत्यं सत्यं महेश्वर! ।।

अथ बाणलिङ्गध्यानं तत्रैव—

ॐ प्रमत्तं शक्तिसंयुक्तं बाणाख्यञ्च महाप्रभम् ।
कामबाणान्वितं देवं संसारदहनक्षमम् ।।
शृङ्गारादिरसोल्लासं बाणाख्यं परमेश्वरम् ।
एवं ध्यात्वा बाणलिङ्गं यजेत्तं परमं शिवम् ।।
मनसा गन्धपुष्पाद्यैः सम्पूज्यास्य मनुं स्मरेत् ।।

तथा—

प्राणायामं ततः कृत्वा बाणलिङ्गन्तु तोषयेत् ।
तदिष्टदेवयोरैक्यं विभाव्य वाग्भवं जपेत् ।।
ततो जपं समाप्याथ स्तवेनानेन तोषयेत् ।।

अथ स्तवः—

ॐ बाणलिङ्ग ! महाभाग! संसारात् त्राहि मां प्रभो! ।
नमस्ते चोग्ररूपाय नमस्ते व्यक्तयोनये ।।
संसारकारिणे तुभ्यं नमस्ते सूक्ष्मरूपधृक् ! ।
प्रमत्ताय महेन्द्राय कालरूपाय! वै नमः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दहनाय नमस्तुभ्यं नमस्ते योगकारिणे।
भोगिनां भोगकर्त्रे च मोक्षदात्रे नमो नमः॥
नमः कामाङ्गनाशाय नमः कल्मषहारिणे।
नमो विश्वप्रदात्रे च नमो विश्वस्वरूपिणे॥
बाणस्य वरदात्रे च रावणस्य क्षयाय च।
रामस्यानुग्रहार्थाय राज्याय भरतस्य च॥
मुनीनां योगदात्रे च राक्षसानां क्षयाय च।
नमस्तुभ्यं नमस्तुभ्यं नमस्तुभ्यं नमो नमः॥
ऐं दाहिकाशक्तियुक्ताय महामायाप्रियाय च।
भगप्रियाय शर्वाय वैरिणां निग्रहाय च॥
परित्राणाय योगीनां कौलिकानां प्रियाय च।
कुलाङ्गनानां भक्ताय कुलाचाररताय च॥
कुलभक्ताय योगाय नमो नारायणाय च।
मधुपानप्रमत्ताय योगेशाय नमो नमः॥
कुलनिन्दाप्रणाशाय कौलिकानां सुखाय च।
कुलयोगाय निष्ठाय शुद्धाय परमात्मने।
परमात्मस्वरूपाय लिङ्गमूलात्मकाय च॥
सर्वेश्वराय शर्वाय शिवाय निर्गुणाय च।
इत्येतत् परमं गुह्यं बाणलिङ्गस्य शङ्कर!॥
यः पठेत् साधकश्रेष्ठो गाणपत्यं लभेत सः।
स्तवस्यास्य प्रसादेन योगी योगित्वमाप्नुयात्॥
राज्यार्थिनां भवेद्राज्यं भोगिनां भोग एव च।
साधूनां साधनं देव! कौलिकानां कुलं भवेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यं यं कामयते मन्त्री तं तमाप्नोति लीलया ।
बाणलिङ्गप्रसादेन सर्वमाप्नोति सत्वरम् ॥
किमन्यत् कथयामीह सर्वं वेत्सि कुलेश्वर! ।
महाभये समुत्पन्ने राजद्वारे कुलेश्वर! ॥
देशान्तरभये प्राप्ते दस्युचौरादिसङ्कुले ।
पठनात् स्तवराजस्य न भयं लभते क्वचित् ॥
बाणलिङ्गस्य माहात्म्यं संक्षेपात् कथितं मया ।
तस्य श्रवणमात्रेण नरो मोक्षमवाप्नुयात् ॥
बाणलिङ्गं सदाराध्यं योगिनां योगसाधने ।
कौलिकानां कुलाचारे पशूनां शत्रुविग्रहे ॥
वेदज्ञानां वेदपाठे रोगिणां रोगनाशने ।
यो यो नाराधयेदेनं सर्वं तन्निष्फलं भवेत् ॥

॥ इति श्रीयोगसारे सर्वागमोत्तमे पार्वतीशिवसंवादे बाणलिङ्गस्तोत्रं समाप्तम् ॥

अथ रौद्रलिङ्गलक्षणम्

वीरमित्रोदयधृतम्—

नदीसमुद्भवं रौद्रमन्योन्यस्य विघर्षणात् ।
नदीवेगात्समं स्निग्धं सञ्जातं रौद्रमुच्यते ॥

समुच्चयेऽपि—

सरित्प्रवाहसंस्थानं बाणलिङ्गसमाकृति ।
तदन्यदपि बोद्धव्यं रौद्रलिङ्गं सुखावहम् ॥
नर्दीसारनर्मदाया बाणलिङ्गसमाकृति ।
तदन्यदपि बोद्धव्यं लिङ्गं रौद्रं भविष्यति ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

रौद्रलिङ्गं तथा ख्यातं बाणलिङ्गसमाकृति ।
श्वेतं रक्तं तथा पीतं कृष्णं विप्रादिपूजितम् ॥
स्वभावात् कृष्णवर्णं वा सर्वजातिषु सिद्धिदम् ।
नर्मदासम्भवं रौद्रं बाणलिङ्गवदीरितम् ॥

॥ इति रौद्रलिङ्गलक्षणम् ॥

अथ शिवनाभिलक्षणम्

वीरमित्रोदयधृत-शिव-नारद-संवादे शिवलिङ्गं प्रक्रम्य—

उत्तमं मध्यममधमं त्रिविधं लिङ्गमीरितम् ।
चतुरङ्गुलमुत्सेधे रम्यवेदिकमुत्तमम् ॥
उत्तमं लिङ्गमाख्यातं मुनिभिः शास्त्रकोविदैः ।
तदर्द्धं मध्यमं प्रोक्तं तदर्द्धमधमं स्मृतम् ॥

तस्य महिमापि तत्रैव—

शिवनाभिमयं लिङ्गं प्रतिपूज्य महर्षिभिः ।
श्रेष्ठञ्च सर्वलिङ्गेभ्यस्तस्मात् पूज्यं विधानतः ॥

॥ इति शिवनाभिलिङ्गलक्षणम् ॥

अथ दैवलिङ्गलक्षणम्

सिद्धान्तशेखरे—

करसम्पुटसंस्पर्शं शूलटङ्केन्दुभूषितम् ।
रेखाकोटरसंयुक्तं निम्नोन्नतसमन्वितम् ॥
दीर्घाकारञ्च यल्लिङ्गं ब्रह्मभागादिवर्जितम् ।
लिङ्गं गोलमिति प्रोक्तं गोलकं प्रोच्यतेऽधुना ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कूष्माण्डस्य फलाकारं नागरङ्गफलोपमम् ।
काकडिम्बफलाकारं गोललिङ्गमितीरितम् ॥

।। इति गोललिङ्गलक्षणम् ।।

अथार्षलिङ्गलक्षणम्

सिद्धान्तशेखरे—

नानाबैल्वफलाकारं ब्रह्मसूत्रविवर्त्तनम् ।
मूले स्थूलञ्च यल्लिङ्गं कपित्थफलसन्निभम् ॥
नालस्य वा फलाकारं मध्ये स्थूलञ्च यद्भवेत् ।
मध्ये स्थूलं वरं लिङ्गमृषिबाणमुदाहृतम् ॥

।। इत्यार्षलिङ्गलक्षणम् ।।

अथ लिङ्गलक्षणम्

लिङ्गं हि द्विविधम्—अकृत्रिमं कृत्रिमञ्च। अकृत्रिमं स्वयम्भूतं स्वयम्भूबाणलिङ्गादि। कृत्रिमं निर्मितं धातुलिङ्गादि। सिद्धान्तशेखरे—

नत्वा नारदमार्यादीन् लिङ्गं पिष्टाकारबिन्दुरूपिणी ।
ब्राह्मी शिलोत्कलारूपा वक्ष्ये लिङ्गस्य लक्षणम् ॥
तल्लिङ्गं द्विविधं ज्ञेयमचलञ्च चलं तथा ।
प्रत्येकं त्रिविधं ज्ञेयं लिङ्गं तदुभयात्मकम् ॥
प्रासादे स्थापितं लिङ्गमचलं तच्छिलादिजम् ।
स्थापितमचलं गेहे स्थिरं लिङ्गमयोजिते ॥
पञ्चधा तत् स्थितं लिङ्गं स्वयम्भूदेवपालकम् ।
आर्षञ्च मानसं लिङ्गं तेषां लक्षणमुच्यते ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दीपिकायाम्—

आचार्यमुनये स्वैरं स्वयम्भूतो महेश्वरः ।
यत्र चैव स्वयं व्यक्तं लिङ्गमस्तु स्वयम्भु तत् ॥
धमनी यस्य संस्पर्शाद् दहति क्षिप्रमेव तु ॥

धमनी सुषुम्नेडापिङ्गलाव्यतिरिक्ता ब्रह्मरन्ध्रं विनिर्भिद्य लिङ्गते नाडी सैव। सिद्धान्तशेखरे—

नानाच्छिद्रसुसंयुक्तं नानावर्णसमन्वितम् ।
अदृष्टमूलं यल्लिङ्गं कर्कशं भुवि दृश्यते ॥
तल्लिङ्गन्तु स्वयम्भूतमपरं लक्षणच्युतम् ।
स्वयम्भूलिङ्गमित्युक्तं तच्च नानाविधं मतम् ॥
शङ्खाभमस्तकं लिङ्गं वैष्णवं तदुदाहृतम् ।
पद्माभमस्तकं ब्राह्मं छत्राभं शाक्रमुच्यते ॥
शिरोयुग्मं तदाग्नेयं त्रिपदं याम्यमीरितम् ।
खड्गाभं नैर्ऋतं लिङ्गं वारुणं कलसाकृति ॥
वायव्यं ध्वजवल्लिङ्गं कौबेरन्तु गदान्वितम् ।
ईशानस्य त्रिशूलाभं लोकपालादिनिःसृतम् ॥
स्वयम्भूलिङ्गमाख्यातं सर्वशास्त्रविशारदैः ॥

।। इति स्वयम्भूलिङ्गलक्षणम् ।।

मत्स्यसूक्ते—

दृष्ट्वा लिङ्गं महेशस्य स्वयम्भूतस्य पार्वति! ।
सर्वपापविनिर्मुक्तः परे ब्रह्मणि लीयते ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एतेषां पूजाफलन्तु तत्रैव—

विशेषाच्छैलजं मुक्त्यै भुक्तये चानुषङ्गतः ।
पार्थिवं भुक्तये शस्तं मुक्तये चानुषङ्गतः ॥
एवं वै दारुजं ज्ञेयं चिह्नलिङ्गं तथा पुनः ।
स्थिरलक्ष्मीप्रदं ज्ञेयं हैमं राज्यप्रदञ्च तत् ॥
पुत्रवृद्धिकरं ताम्रं राङ्गमायुःप्रवर्द्धनम् ।

पद्मपुराणे—

पारदञ्च महाभूत्यै सौभाग्याय च मौक्तिकम् ।
चन्द्रकान्तं मृत्युजित् स्याद्धाटकं सर्वकामदम् ॥

वीरमित्रोदयधृतकल्पोत्तरेऽपि—

सर्वफलप्रदा भूमिर्मणयस्तद्वदेव हि ।
अनन्ताद्याः स्मृता ह्यष्टौ मणयो विद्युदुज्ज्वलाः ॥
रात्रौ प्रकाशकाः सर्वविषाद्याघातकारिणः ।
नानावर्णास्तु विज्ञेया रसैर्गन्धैश्च रूपतः ॥
वज्राद्याः स्फाटिकाद्याश्च गुडान्नादिविनिर्मितम् ।
सर्वकामप्रदं पुंसां लिङ्गं तात्कालिकं मतम् ॥

लक्षणसमुच्चये—

गन्धं सौभाग्यदं लिङ्गं पौष्पं मुक्तिप्रदायकम् ।

तथा—

नानासूनोद्भवं लिङ्गं नानाकामप्रदायकम् ।
सैकतं गुणदं लिङ्गं सौभाग्याय च लावणम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उच्चाटने तु पाशाप्तं मौलं शत्रुक्षयावहम्।
तात्कालिकं दरिद्रश्च कृत्वा भक्त्या समर्चयेत्॥

गरुडपुराणे—

कस्तूरिकाया द्वौ भागौ चत्वारश्चन्दनस्य च।
कुङ्कुमस्य त्रयश्चैव शशिना च चतुःसमम्॥
एतद्वै गन्धलिङ्गन्तु कृत्वा सम्पूज्य भक्तितः।
शिवसायुज्यमाप्नोति बन्धुभिः सहितो नरः॥
कार्यं पुष्पमयं लिङ्गं हयगन्धसमन्वितम्।
नवखण्डां धरां भुक्त्वा गणेशाधिपतिर्भवेत्॥
रजोभिर्निर्मितं लिङ्गं यः पूजयति भक्तितः।
विद्याधरपदं प्राप्य पश्चाच्छिवसमो भवेत्॥
श्रीकामो गोशकृल्लिङ्गं कृत्वा भक्त्या प्रपूजयेत्।
स्वच्छेन कापिलेनैव गोमयेन प्रकल्पयेत्॥

स्वच्छेन भूमिपतनरहितेन शून्योद्धृतेन इति यावत्।

कार्यं यष्टिक्रमं लिङ्गं यवगोधूमशालिजम्।
श्रीकामः पुष्टिकामश्च पुत्रकामस्तदर्चयेत्॥
सिताखण्डमयं लिङ्गं कार्यमारोग्यवर्द्धनम्।
वश्ये लवणजं लिङ्गं तालत्रिकटुकान्वितम्॥

तालं हरितालम्। त्रिकटुकं शुण्ठीपिप्पलीमरिचमिति प्रसिद्धम्।

गव्यघृतमयं लिङ्गं सम्पूज्य बुद्धिवर्द्धनम्॥

तथा—

लवणेन च सौभाग्यं पार्थिवं सर्वकामदम्।
कामदं तिलपिष्टोत्थं तुषोत्थं मारणे स्मृतम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भस्मोत्थं सर्वफलदं गुडोत्थं प्रीतिवर्द्धनम्।
गन्धोत्थं गुणदं भूरि शर्करोत्थं सुखप्रदम्॥
वंशाङ्कुरोत्थं वंशकरं गोमयं सर्वरोगदम्।
केशास्थिसम्भवं लिङ्गं सर्वशत्रुविनाशनम्॥
क्षोभणे मारणे पिष्टसम्भवं लिङ्गमुत्तमम्।
दारिद्र्यदं द्रुमोद्भूतं पिष्टं सारस्वतप्रदम्॥
दधिदुग्धोद्भवं लिङ्गं कीर्त्तिलक्ष्मीसुखप्रदम्।
धान्यदं धान्यजं लिङ्गं फलोत्थं फलदं भवेत्॥
पुष्पोत्थं दिव्यभोगायुर्मुक्त्यै धात्रीफलोद्भवम्।
नवनीतोद्भवं लिङ्गं कीर्त्तिसौभाग्यवर्द्धनम्॥
दूर्वाकाण्डसमुद्भूतमपमृत्युनिवारणम्।
कर्पूरसम्भवं लिङ्गं चला वै भुक्तिमुक्तिदाः॥
अयस्कान्तं चतुर्द्धा तु ज्ञेयं सामान्यसिद्धिषु॥

सारसंग्रहे विशेषः—

सर्वं न च भवं श्रेष्ठं तत्र वज्रमरिच्छिदि।
यमलिङ्गं महाभूत्यै सौभाग्याय च मौक्तिकम्॥
पुष्टिमूलं महानीलं ज्योतिस्तीरसमुद्भवम्।
स्पर्शकं कुलसन्नत्यै तैजसं सूर्यकान्तजम्॥
चन्द्रापीडं मृत्युजितं स्फाटिकं सर्वकामदम्।

चन्द्रापीडं चन्द्रकान्तमित्यर्थः।

शूलाख्यमणिजं शत्रुक्षयार्थं मौक्तिकं तथा।

यत्सन्निधानात् शूलरोगनाशः स शूलमणिः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अपुत्रं हीरकं ज्ञेयं रोगहृन्मौक्तिकोद्भवम् ॥
शुभकृत् पुष्कलं तीर्थे वैदूर्यं शत्रुदर्पहृत् ।
नीलं लक्ष्मीप्रदं ज्ञेयं स्फाटिकं सर्वकामदम् ॥

कालोत्तरे—

महाभूतिप्रदं हैमं राजतं भूतिवर्द्धनम् ।
आरकूटं तथा कांस्यं शृणु सामान्यमुक्तिदम् ॥

आरकूटं पित्तलम् ।

त्रपुसीसायसं लिङ्गं शत्रूणां नाशने हितम् ॥

तथा—

कीर्त्तिदं कांस्यजं लिङ्गं राजतं पुत्रवर्द्धनम् ।
पैत्तलं भुक्तिमुक्त्यर्थं मिश्रजं सर्वसिद्धिदम् ॥

मिश्रजमष्टधातुनिर्मितम् । शिव-नारद-संवादे—

पितॄणां मुक्तये लिङ्गं पूज्यं रजतसम्भवम् ।
हैमजं सत्यलोकस्य प्राप्तये पूजयेत् पुमान् ॥

पूजयेत्ताम्रजं लिङ्गं पुष्टिकामो हि मानवः ॥

ताम्रादिलिङ्गपूजनन्तु कलीतरपरम् । तथा च मत्स्यसूक्ते—

ताम्रलिङ्गं कलौ नार्चेद् रैत्यस्य सीसकस्य च ।
रक्तचन्दनलिङ्गञ्च शङ्खकांस्यायसं तथा ॥

तुष्टिकामस्तु सततं लिङ्गं पित्तलसम्भवम् ।
कीर्त्तिकामो यजेन्नित्यं लिङ्गं कांस्यसमुद्भवम् ॥

शत्रुमारणकामस्तु लिङ्गं लौहमयं सदा ।
सदा सीसमयं लिङ्गमायुष्कामोऽर्चयेन्नरः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

लक्षणसमुच्चयेऽपि—

स्थिरलक्ष्मीप्रदं हैमं राजतं चैव राज्यदम् ।
प्रजावृद्धिकरं राङ्गं ताम्रमायुःप्रवर्द्धनम् ॥
विद्वेषकारकं कांस्यं रीतिजं शत्रुनाशनम् ।

रीतिजं पित्तलमयम् ।

रोगघ्नं सैसकं लिङ्गमायसं शत्रुनाशनम् ॥
अष्टलौहमयं लिङ्गं कुष्ठरोगक्षयावहम् ।
त्रिलौहसम्भवं लिङ्गं विज्ञानं प्रति सिद्धिदम् ॥

लिङ्गपुराणे—

श्रीप्रदं वज्रजं लिङ्गं शिलाजं सर्वसिद्धिदम् ।
धातुजं धनदं साक्षाद् दारुजं भोगसिद्धिदम् ॥

कालोत्तरे—

गन्धपुष्पमयं लिङ्गं तथाऽन्नादिविनिर्मितम् ।
कस्तूरीसम्भवं लिङ्गं धनाकाङ्क्षी प्रपूजयेत् ॥
लिङ्गं गोरोचनोत्थञ्च रूपकामस्तु पूजयेत् ।
कान्तिकामस्तु सततं लिङ्गं कुङ्कुमसम्भवम् ॥
श्वेतागुरुसमुद्भूतं महाबुद्धिविवर्द्धनम् ।
धारणाशक्तिदं लिङ्गं कृष्णागुरुसमुद्भवम् ॥

मातृकाभेदतन्त्रे द्वादशपटले च—

पार्थिवे शिवपूजायां सर्वसिद्धियुतो भवेत् ।
पाषाणे शिवपूजायां द्विगुणं फलमीरितम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स्वर्णलिङ्गे च पूजायां शत्रूणां नाशनं मतम् ।
सर्वसिद्धीश्वरो रौप्ये फलं तस्माच्चतुर्गुणम् ॥

ताम्रे पुष्टिं विजानीयात् कांस्ये च धनसंक्षयः ।
गङ्गायाञ्च लक्षगुणं लाक्षायां रोगवान् भवेत् ॥

स्फाटिके सर्वसिद्धिः स्यात्तथा मरकते प्रिये! ।
लौहलिङ्गे रिपोर्नाशः कामदं भस्मलिङ्गकम् ॥

बालुकायां काम्यसिद्धिर्गोमये रिपुहिंसनम् ।
सर्वलिङ्गस्य माहात्म्यं धर्मकामार्थमोक्षदम् ॥

षट्कर्मदीपिकाधृतशिवधर्मे—

ब्रह्मा सम्पूजयेन्नित्यं लिङ्गं शैलमयं शुभम् ।
तस्य सम्पूजनात्तेन प्राप्तं ब्रह्मत्वमुत्तमम् ॥

इन्द्रनीलमयं लिङ्गं विष्णुः समर्चयेत् सदा ।
विष्णुत्वं प्राप्तवान् तेन सोऽभूद्भूतैकपालकः ॥

स्फाटिकं निर्मलं लिङ्गं वरुणोऽभ्यर्चयेत् सदा ।
तेन तद्वरुणत्वं हि प्राप्तं तेजोबलान्वितम् ॥

मातृकाभेदतन्त्रे सप्तमपटलेऽपि—

पूजयेत् पार्थिवे लिङ्गे पाषाणलिङ्गकेऽथवा ।
स्वर्णलिङ्गेऽथवा देवि! रौप्ये ताम्रे च कांस्यके॥

पारदे वाथ गङ्गायां स्फटिके मरकतेऽपि वा ।
कार्यभेदे लौहलिङ्गे भस्मनिर्मितलिङ्गके ॥

बालुकानिर्मिते लिङ्गे गोमये वाथ पूजयेत् ।
संस्कारेण विना देवि! पाषाणाद्रौ न पूजयेत् ॥

॥ इति शिवलिङ्गनिर्माणद्रव्याणि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ शिवलिङ्गसंस्कारः

मातृकाभेदतन्त्रे सप्तमपटले—

संस्कारञ्च प्रवक्ष्यामि विशेष इह यो भवेत्।
रौप्यञ्च स्वर्णलिङ्गञ्च स्वर्णपात्रे निधाय च॥
तस्मादुत्तोल्य तल्लिङ्गं दुग्धमध्ये दिनत्रयम्।
त्र्यम्बकेण स्नापयित्वा कालरुद्रं प्रपूजयेत्॥
षोडशेणोपचारेण वेद्यान्तु पार्वतीं यजेत्।
तस्मादुत्तोल्य तल्लिङ्गं गङ्गातोये दिनत्रयम्॥
ततो वेदोक्तविधिना संस्कारमाचरेत् सुधीः॥

पूर्वोक्तवचनैः फलविशेषकामनया नानाविधलिङ्गपूजोक्ता। सा च पूजा—

लिङ्गं सुलक्षणं कुर्यात्त्यजेल्लिङ्गमलक्षणम्।
दैर्घ्यहीने भवेद् व्याधिरधिके शत्रुवर्द्धनम्॥
मानहीने विनाशः स्यादधिके च शिशुक्षयः।
विस्तारे चाधिके हीने राष्ट्रनाशो भवेद् ध्रुवम्॥
पीठहीने तु दारिद्र्यं शिरोहीने कुलक्षयः।
ब्रह्मसूत्रविहीने च राज्ञां राष्ट्रञ्च नश्यति॥
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन लिङ्गं कुर्यात् सुलक्षणम्॥

इत्यादिना सुलक्षणलिङ्गस्यैव फलदातृत्वमुक्तम्। लिङ्गार्चनतन्त्रे द्वितीयपटले देव्युवाच—

इन्द्रियै रहितो देवः शून्यरूपः सदाशिवः।
आकारो नास्ति देवस्य किं तस्य पूजने फलम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शिव उवाच—

प्रेते पूजा महेशानि! कदाचिन्नास्ति पार्वति!।
रुद्रस्य परमेशानि! रौद्री शक्तिरितीरिता ॥
रौद्री तु परमेशानि! आद्या कुण्डलिनी भवेत्।
वर्त्तते परमेशानि! ब्रह्मविष्णुशिवात्मिका ॥
सार्द्धत्रिवलयाकारैः शिवं वेष्ट्य सदा स्थिता।
शक्तिं विना महेशानि! प्रेतत्वं तस्य निश्चितम् ॥
शक्तिसंयोगमात्रेण कर्मकर्त्ता सदाशिवः।
अत एव महेशानि! पूजयेच्छिवलिङ्गकम् ॥

।। इति सशक्तिकशिवलिङ्गपूजनफलम् ।।

मातृकातन्त्रे सप्तमपटले, देव्युवाच—

लिङ्गप्रमाणं देवेश! कथयस्व मयि प्रभो!।
पार्थिवे च शिलादौ च विशेषो यत्र यो भवेत् ॥

श्रीशिव उवाच—

मृत्तिकातोलकं ग्राह्यमथवा तोलकद्वयम्।
एतदन्यन्न कुर्वीत कदाचिदपि पार्वति! ॥

षट्कर्मदीपिकाधृतविश्वसारतन्त्रेऽपि—

मृत्तिकातोलकं ग्राह्यमथवा तोलकद्वयम्।
त्रिसूत्रस्य प्रमाणेन घटनं कारयेद् बुधः ॥
स्वाङ्गुष्ठपर्वमात्रन्तु कृत्वा लिङ्गं प्रपूजयेत्।
मृदादिलिङ्गघटने प्रमाणं परिकीर्त्तितम् ॥
फलमुक्तमवाप्नोति अन्यथा चेत्तदन्यथा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

त्रिसूत्रीकरणमुक्तं कालोत्तरे—

लिङ्गे वेद्यां तथा पीठे समसूत्रनिपातनात्।
समञ्चैव विजानीयात् त्रिसूत्रीकरणं त्विदम्॥

तत्र मृत्तिकाभेदेन ब्राह्मणादीनां पूजाफलस्य प्रशस्तत्वमुक्तम्। लिङ्गार्चनतन्त्रे तृतीयपटले—

चतुर्द्धा पार्थिवं लिङ्गं मृत्स्नाभेदेन पार्वति!।
शुक्लं रक्तं तथा पीतं कृष्णञ्च परमेश्वरि!॥
शुक्लन्तु ब्राह्मणे शस्तं क्षत्रिये रक्तमिष्यते।
पीतन्तु वैश्यजातौ स्यात् कृष्णं शूद्रे प्रकीर्त्तितम्॥

तथा—

शुक्लं हि पार्थिवं लिङ्गं निर्माय यस्तु पूजयेत्।
स एव परमेशानि! त्रिवर्गफलभाग् भवेत्॥
क्षत्रियस्तु वरारोहे! रक्तं निर्माय पार्थिवम्।
पूजयेत् सततं यस्तु त्रिवर्गफलमाप्नुयात्॥
हरितं पार्थिवं देवि! निर्माय यस्तु पूजयेत्।
स च वैश्यो महेशानि! त्रिवर्गफलभाग् भवेत्॥
कृष्णं हि पार्थिवं लिङ्गं निर्माय यस्तु पूजयेत्।
स शूद्रः परमेशानि! त्रिवर्गफलभाग् भवेत्॥

मातृकाभेदतन्त्रे—

शिलादौ च महेशानि! स्थूलञ्च फलदायकम्।
अङ्गुष्ठमानं देवेशि! यद्वा हेमाद्रिमानकम्॥
क्रमेण देवदेवेशि! फलं बहुविधं लभेत्।
स्थूलात् स्थूलतरं लिङ्गं रुद्राक्षं परमेश्वरि!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूजनाद्धारणाद्देवि! फलं बहुविधं स्मृतम् ॥

स्थूलात् स्थूलतरमिति पार्थिवलिङ्गेतरपरम्। मृत्तिकातोलकमिति प्रागुक्तविशेषवचनादिति। शिलास्फटिकमरकतादीनां पञ्चसूत्रीकरणमुक्तं लैङ्गे यथा—

शिवलिङ्गस्य यन्मानं तन्मानं दक्षसव्ययोः।
योन्यग्रमपि यन्मानं तदधोऽपि यथा भवेत् ॥

तन्त्रान्तरे—

लिङ्गस्य यादृग् विस्तारः परिणामोऽपि तादृशः।
लिङ्गस्य द्विगुणा वेदी योनिस्तदर्धसम्मिता ॥
कुर्वीताङ्गुष्ठतो ह्रस्वं न कदाचिदपि क्वचित्।
रत्नादिशिवनिर्माणे मानमिच्छावशाद्भवेत् ॥

लिङ्गशब्दव्युत्पत्तिस्तु स्कन्दपुराणे—

आकाशं लिङ्गमित्याहुः पृथिवी तस्य पीठिका।
आलयः सर्वदेवानां लयनाल्लिङ्गमुच्यते ॥

लिङ्गमहिमा तु वीरमित्रोदयधृतस्कन्दपुराणे, शिव उवाच—

न तुष्याम्यर्चितोऽर्चायां पुष्पधूपनिवेदनैः।
लिङ्गेऽर्चिते तथात्यर्थं परं तुष्यामि पार्वति! ॥
एवं देवि! पुरा कृत्यै जितोऽहं सर्वदैवतैः।
लिङ्गत्वाल्लिङ्गमित्युक्तं सदेवासुरकिन्नरैः ॥
प्रयच्छामि दिवं देवि! यो मल्लिङ्गार्चने रतः।
त्यक्त्वा सर्वाणि पापानि निर्गदो दग्धकल्मषः ॥
मन्मना मन्नमस्कारो मामेव प्रतिपद्यते ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

द्रव्यविशेषेण पूजादिफलमपि तत्रैव—

वस्त्रपूतजलैर्लिङ्गं स्नपित्वा मम मानवः ।
लक्षाणाञ्चाश्वमेधानां फलमाप्नोति सत्तमः ॥
सुगन्धिचन्दनरसैर्लिङ्गमालिप्य भक्तितः ।
आलिप्यते सुरस्त्रीभिः सुगन्धैर्यक्षकर्दमैः ॥

लिङ्गपूजाकरणदोषस्तत्पूजाफलञ्च तत्रैव शिव-नारद-संवादे—

विना लिङ्गार्चनं यस्य कालो गच्छति नित्यशः ।
महाहानिर्भवेत्तस्य दुर्गतस्य दुरात्मनः ॥
एकतः सर्वदानानि व्रतानि विविधानि च ।
तीर्थानि नियमा यज्ञा लिङ्गाराधनमेकतः ॥
न लिङ्गाराधनादन्यत् पुरा वेदे चतुर्ष्वपि ।
विद्यते सर्वशास्त्राणामेष एव सुनिश्चितः ॥
भुक्तिमुक्तिप्रदं लिङ्गं विविधापन्निवारणम् ।
पूजयित्वा नरो नित्यं शिवसायुज्यमाप्नुयात् ॥
सर्वमन्यत् परित्यज्य क्रियाजालमशेषतः ।
भक्त्या परमया विद्वान् लिङ्गमेकः प्रपूजयेत् ॥

मत्स्यसूक्ते षोडशपटले—

अश्वमेधसहस्राणि वाजपेयशतानि च ।
महेशार्चनपुण्यस्य कलां नार्हन्ति षोडशीम् ॥

लिङ्गपुराणे—

बहुनात्र किमुक्तेन चराचरमिदं जगत् ।
शिवलिङ्गं समभ्यर्च्य स्थितमत्र न संशयः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मातृकाभेदतन्त्रे—

शिवस्य पूजनाद्देवि! चतुर्वर्गाधिपो भवेत्।
अष्टैश्वर्ययुतो मर्त्त्यः शम्भुनाथस्य पूजनात्॥
स्वयं नारायणः प्रोक्तो यदि शम्भुं प्रपूजयेत्।
स्वर्गे मर्त्त्ये च पाताले ये देवाः संस्थिताः सदा॥
तेषां पूजा भवेद्देवि! शम्भुनाथस्य पूजनात्॥

षट्कर्मदीपिकाधृत-कालोत्तरे नारदवाक्यम्—

असारे खलु संसारे सारमेतच्चतुष्टयम्।
काश्यां वासः सतां सङ्गो गङ्गाम्भः शम्भुपूजनम्॥

स्कन्दपुराणे—

अग्निहोत्रास्त्रिवेदाश्च यज्ञाश्च बहुदक्षिणाः।
शिवलिङ्गार्चनस्यैते कोट्यंशेनापि ते समाः॥
छित्त्वा भित्त्वा च भूतानि हित्वा सर्वमिदं जगत्।
यजेद्देवं विरूपाक्षं न स पापेन लिप्यते॥
अनेकजन्मसाहस्त्रं भ्राम्यमाणश्च योनिषु।
कः समाप्नोति वै मुक्तिं विना लिङ्गार्चनं नरः॥

वीरमित्रोदयधृत-स्कन्दपुराणे—

ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रो वाप्यनुलोमजः।
पूजयेत् सततं लिङ्गं तत्तन्मन्त्रेण सादरम्॥

तत्तन्मन्त्रेणेति यथायोग्यं वैदिकतान्त्रिकनाममन्त्रेणेत्यर्थः। लिङ्गपुराणे—

मूले ब्रह्मा तथा मध्ये विष्णुस्त्रिभुवनेश्वरः।
रुद्रोपरि महादेवः प्रणवाख्यः सदाशिवः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

लिङ्गवेदी महादेवी लिङ्गं साक्षान्महेश्वरः ।
तयोः सम्पूजनान्नित्यं देवी देवश्च पूजितौ ॥

अथ पारदशिवलिङ्गमाहात्म्यम्

मातृकाभेदतन्त्रेऽष्टमपटले—

ज्योतिर्मयं महालिङ्गं कैलासनगरे प्रिये! ।
तस्यैव षोडशांशैकः काश्यां विश्वेश्वरः स्थितः ॥
पूर्णलिङ्गं महेशानि! शिवबीजं न चान्यथा ।
शिलामध्ये यथाचक्रं लक्ष्मीनारायणः परम् ॥
पारदस्य शतांशैको लक्ष्मीनारायणो न हि ।
पकारं विष्णुरूपञ्च आकारं कालिका स्वयम् ॥
रेफं शिवं दकारञ्च ब्रह्मरूपं न चान्यथा ।
पारदं परमेशानि! ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् ॥
यो यजेत् पारदं लिङ्गं स एव शम्भुरव्ययः ।
आजन्म मध्ये यो देवि! एकदा यदि पूजयेत् ॥
स एव धन्यो देवेशि! स ज्ञानी स च तत्त्ववित् ।
स ब्रह्मवेत्ता स धनी स राजा भुवि पूज्यते ॥
अणिमादिविभूतीनामीश्वरः साधकोत्तमः ॥

अथ पारदशिवलिङ्गनिर्माणविधिः

मातृकाभेदतन्त्रेऽष्टमपटले—

पारदे शिवनिर्माणे नानाविघ्नं यतः प्रिये! ।
अत एव महेशानि! शान्तिस्वस्त्ययनं चरेत् ॥
पारदं शिवबीजं हि ताडनं न हि कारयेत् ।
ताडनाद्वित्तनाशः स्यात्ताडनाद्वित्तहीनता ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ताडनाद्रोगयुक्तत्वं ताडनान्मरणं भवेत् ।
द्वादशं पार्थिवं लिङ्गमुपचारैश्च षोडशैः ॥
पट्टादिसूत्रनिर्माणरचितं शुक्लमेव वा ।
पुरुषस्य यथायोग्यं युग्मवस्त्रं निवेदयेत् ॥
भोगयोग्यं प्रदातव्यं मधुपर्कं कुलेश्वरि! ।
अलङ्कारं यथाशक्ति दद्यात् कल्याणहेतवे ॥
पूजयेद् बहुयत्नेन बिल्वपत्रेण पार्वति! ।
तोडलोक्तेन विधिना प्रत्येकेनायुतं जपेत् ॥
आदौ पञ्चाक्षरं मन्त्रमष्टोत्तरशतं जपेत् ।
पूजान्ते प्रजपेत् पश्चात् प्रसादाख्यं महामनुम् ॥
दक्षिणान्तं समाचर्य हविष्याशी जितेन्द्रियः ।
ताम्बूलञ्च तथा मत्स्यं वर्जयेन्न कदाचन ॥
अस्मिंस्तन्त्रे हविष्यान्नं ताम्बूलं मीनमुत्तमम् ।
होमयेत् परमेशानि! दशांशं वा शतांशकम् ॥
होमस्य दक्षिणा कार्या तदा विघ्नैर्न लिप्यते ।
ततः परस्मिन् दिवसे पारदमानयेत् सुधीः ॥
तस्योपरि जपेन्मन्त्रं सर्वबन्धं नवात्मकम् ।
व्योमबीजं शिवार्णञ्च वर्णाद्यं बिन्दुमस्तकम् ॥
वायुबीजं चेन्दुयुतं त्रितयं त्र्यम्बकं प्रिये! ।
इमं मन्त्रं महेशानि! प्रजपेदौषधोपरि ॥
पारदे प्रजपेन्मन्त्रमष्टोत्तरशतं यदि ।
तदैवौषधयोगेन बद्धो भवति नान्यथा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततः परस्मिन् दिवसे शृणु यः प्राणवल्लभे! ।
वरयेत् सर्वकर्त्तारं यथोक्तविभवावधि ॥
सुवर्णं चम्पकाकारं कर्णयुग्मे निवेशयेत् ।
चतुष्कोणयुतं स्वर्णं ग्रीवायां सुमनोहरम् ॥
हस्तद्वये महेशानि! दद्याद्वलययुग्मकम् ।
वलयं शुक्लवर्णञ्च अङ्गुरीयं तथैव च ॥
ऊर्मीं दद्यात् पीतवर्णां क्षौमवस्त्रयुगं शिवे! ।
एवं कृत्वा महेशानि! शिवरूपं विचिन्तयेत् ॥

ऊर्मीं अङ्गुरीयकम् ।

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि विधानं शृणु पार्वति! ।
प्रस्तरे चैव संस्थाप्य झिण्टीपत्ररसेन च ॥
प्रणवेन समालोड्य कुर्यात् कर्दमवत् प्रिये! ॥
निर्माणयोग्यं तद्द्रव्यं यदि स्यात् सुरसुन्दरि! ।
तदा निर्माय तल्लिङ्गं पुनर्दृढतरं चरेत् ॥
खपुष्पसंयुते वस्त्रे अङ्गारे च करीषके ।
किञ्चिदुष्णं प्रकर्त्तव्यं यतो दृढतरं भवेत् ॥

अवधूतैरुच्यते—

मुण्डरिलिज्जे सूतपर ओचकोदिज्जे मण्डलभरके खलकरिज्जे। ओहो ययायकादे प्राय ओच्छे शिवनिर्माय। ओच्मे दिज्जे जड़के पाणि वज्रसमानकरके जानि।

।।इति पारदशिवलिङ्गनिर्माणविधिः।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शिवलिङ्गोत्पत्तिस्तु नारदपञ्चरात्रे तृतीयरात्रे प्रथमाध्याये नारद-ब्रह्म-संवादे, यथा ब्रह्मोवाच—

पुरा त्वां चञ्चलं ज्ञात्वा त्वदग्रे न प्रकाशितम्।
इदानीं योगिनं ज्ञात्वा कथयामि न संशयः॥
अतिगुह्यमतिगुह्यमतिगुह्यं न संशयः।
गोपितव्यं गोपितव्यं गोपितव्यं त्वयापि च॥
शम्भुना गोपितं तन्त्रे तन्त्रान्तरे प्रकाशितम्।
शृणु तत्कथयाम्यद्य सावधानावधारय॥
सर्गादौ विविधाः सर्गा मया सृष्टा हि नारद!।
देवदानवदैत्याश्च गन्धर्वयक्षराक्षसाः॥
सर्वे स्त्रीवशगाः श्रेष्ठा मैथुनाज्जायते प्रजा।
केवलं हि शिवः शम्भुर्दारग्रहणकर्मणि॥
कदापि न मनश्चक्रे दृष्ट्वा चिन्तापराः सुराः।
मामेव शरणं जग्मुः सेन्द्रा देवासुरादयः॥
प्रणिपत्य स्तुतिं कृत्वा उपतस्थुः समाहिताः।
प्रोचुः प्राञ्जलयः सर्वे भयाद्गद्गदमानसाः॥

देवाद्या ऊचुः—

उद्वाहिता वयं सर्वे भवानपि जनार्दनः।
केवलं हि महादेवो देवदेवो जगत्पतिः॥
विवाहे न मनश्चक्रे कया वा मोह्यते शिवः।
उपायं चिन्तय विभो! सदारः कथमीश्वरः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

येन स्याज्जगतां नाथस्तत् कुरुष्व दयानिधे! ।
इति श्रुत्वा वचस्तेषां ततो ब्रह्मा प्रजापतिः ॥
सह तैर्गरुडारूढं जगाम कमलासनः ।
उवाच तं जगन्नाथं विष्णुं कमललोचनम् ॥

ब्रह्मोवाच—

सृष्टा मया सुरश्रेष्ठ! मानुषा मैथुनोद्भवाः ।
सर्वे स्त्रैणा विना शम्भुं यत् कर्त्तव्यं वदस्व मे ॥

श्रीभगवानुवाच—

एभिः सह महाबाहो! गच्छामस्त्वमहं शिवम् ।
कर्त्तव्यं सूचितं तेन अनुज्ञाते यथाविधि ॥
किन्तु तद्योग्यनारीं तु विवाहार्थं प्रकल्पय ॥

ब्रह्मोवाच—

दक्षं गच्छामहे सर्वे अनुज्ञापय तं हरे! ।
आद्याशक्तिं महामायां प्रसादयतु वै लघु ॥
कन्या भूत्वा महाशम्भुं मोहयिष्यति शङ्करम् ।
एवमुक्त्वा तु तैः सार्द्धं जग्मतुर्विधिकेशवौ ॥
यत्र दक्षो महातेजाः प्रोचतुः कार्यमात्मनः ।
उवाच दक्षं तद्युक्तं तपस्तप्तुं प्रजापतिः ॥
ब्रह्मा विष्णुश्च सर्वे ते तपसाऽतोषयञ्छिवाम् ।
आविर्बभूव सा देवी कालिका जगदीश्वरी ॥
प्राह मां वः किमर्थन्तु समुत्कण्ठाः सुरासुराः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

देव्युवाच—

शीघ्रं रूपं यथाकामं भवतां प्रार्थने फलम्।
अचिरात्तत् प्रदास्यामि सत्यं सत्यं न संशयः॥

देवाद्या ऊचुः—

भूत्वा तु दक्षकन्या त्वं शङ्करं परिमोहय।
अस्माकं वाञ्छितञ्चैतत् कुरु सिद्धिं सदाशिवे!॥

एतत् श्रुत्वा वचस्तेषां निरीक्ष्य कमलासनम्।
उवाच वच्मि याविष्टा कालिका जगदीश्वरी॥

देव्युवाच—

शम्भुरद्यतनो बालः किं मां सन्तोषयिष्यति।
मम योग्यं पुमांस्त्वन्तु अन्यं वै परिकल्पय॥

ब्रह्मोवाच—

शम्भुः सर्वगुरुर्देवो ह्यस्माकं परमेश्वरः।
महासत्त्वो महातेजाः स ते तोषं करिष्यति॥

शम्भुतुल्यः पुमान्नास्ति कदाचिदपि कुत्रचित्।
इत्युक्ता ब्रह्मणा देवी वाचमित्याह चेश्वरी॥

दक्षाय दर्शनं दत्त्वा उवाच उच्यतां वरः।
दक्षोऽपि दृष्ट्वा तां देवीं खड्गकर्त्तृधरां पराम्॥

खर्वां लम्बोदरीं व्याघ्रचर्मावृतकटिस्थलीम्।
नीलोत्पलकपालाढ्यकरयुग्मां वरप्रदाम्।
कृतकृत्यमिवात्मानं मेने दक्षः प्रजापतिः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दक्ष उवाच—

यदि मे वरदाऽसि त्वं देवानामपि वाञ्छितम् ।
मदीयतनया भूत्वा शङ्करं किल मोहय ॥
तथेत्युक्त्वा जगद्धात्री अन्तर्द्धानं गता तदा ।
देवताश्च ततो नत्वा यत्र तेपे तपो हरः ॥
सस्त्रीकाः परमात्मानमुपतस्थुर्जगत्पतिम् ।
प्रणेमुस्तुष्टुवुर्भक्त्या प्राहुर्गद्गदभाषिणः ॥

देवाद्या ऊचुः—

भगवन्! देवदेवेश! लोकनाथ! महाशय! ।
वयं सर्वे तु सस्त्रीकाः सृष्ट्यर्थं परमेश्वर! ॥
अतस्त्वं कुरु चोद्वाहं सृष्टिरक्षा यथा भवेत् ।
दक्षगेहे महाकाली मायेति परिकीर्त्तिता ॥
जाता ते प्रीतये शम्भो! सा ते योग्या न संशयः ॥

ईश्वर उवाच—

भवतां प्रीतये सम्यक् करिष्ये नात्र संशयः ।
उद्योगः क्रियतां क्षिप्रं विवाहाय ममैव हि ॥
इत्युक्तास्तु सुराः सर्वे ईश्वरेण महात्मना ।
कृतकृत्या गताः सर्वे भवनं सर्वसुन्दरम् ॥
दक्षाय कथयामासुः शङ्करेणोदितं वचः ।
ततो विवाहं निर्वर्त्त्य कृतकृत्या यथा गताः ॥
गताः सर्वे महेशोऽपि सत्या सह तदा गृहम् ।
जगाम रेमे सत्या च चिरं निर्भरमानसः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ काले कदाचित्तु सत्या सह महेश्वरः ।
रेमे न शेके तं सोढुं सती श्रान्ताभवत्तदा ॥
उवाच दीनया वाचा देवदेवं जगद्गुरुम् ।
भगवन्न हि शक्नोमि तव भारं सुदुःसहम् ॥
क्षमस्व मां महादेव! कृपां कुरु जगत्पते! ।
निशम्य वचनं तस्या भगवान् वृषभध्वजः ॥
निर्भरं रमणं चक्रे गाढं निर्दयमानसः ।
कृत्वा सम्पूर्णरमणं सती च त्यक्तमैथुना ॥
उत्थानाय मनश्चक्रे उभयोस्तेज उत्तमम् ।
पपात धरणीपृष्ठे तैर्व्याप्तमखिलं जगत् ॥
पाताले भूतले स्वर्गे शिवलिङ्गास्तदाभवन् ।
तेन भूता भविष्याश्च शिवलिङ्गाः सयोनयः ॥
यत्र लिङ्गं तत्र योनिर्यत्र योनिस्ततः शिवः ।
उभयोश्चैव तेजोभिः शिवलिङ्गं व्यजायत ॥

।। इति शिवलिङ्गोत्पत्तिकथनम् ।।

शिवलिङ्गपूजायां सर्वेषामधिकार उक्त उत्पत्तितन्त्रे चतुःषष्टिपटले—

शाक्तो वा वैष्णवो वापि सौरो वा गाणपोऽथवा ।
शिवार्चनविहीनस्य कुतः सिद्धिर्भवेत्प्रिये! ॥
अनाराध्य च मां देवि! योऽर्चयेद्देवतान्तरम् ।
न गृह्णाति महादेवि! शापं दत्त्वा व्रजेत् पुरम् ॥
पर्वताग्रसमं देवि! मिष्टान्नादिक्रमेण हि ।
फलानि बहुलान्येव पुष्पाण्येव यथाविधि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सुमेरुसदृशं चान्नं नानाविधं महेश्वरि! ।
सूपादिकं महेशानि! यदि स्यात् सागरोपमम् ॥
यद्दत्तं पुष्पनैवेद्यं सर्वं विष्ठामयं भवेत् ।
शिवार्चनविहीनो यः पूजयेद्देवतान्तरम् ॥
विशेषतः कलियुगे स नरः पापभाग्भवेत् ॥

लिङ्गार्चनतन्त्रे प्रथमपटलेऽपि—

सर्वपूजासु देवेशि! लिङ्गपूजा परं पदम् ।
लिङ्गपूजां विना देवि! अन्यपूजां करोति यः ॥
विफला तस्य पूजा स्यादन्ते नरकमाप्नुयात् ।
तस्माल्लिङ्गं महेशानि! प्रथमं परिपूजयेत् ॥
यद्राज्यं लिङ्गपूजायां रहितं सततं प्रिये! ।
तद्राज्यं पतितं मन्ये विष्ठाभूमिसमं स्मृतम् ॥
ब्रह्म विट् क्षत्रियो देवि! यदि लिङ्गं न पूजयेत् ।
तत्क्षणात् परमेशानि! त्रयश्चाण्डालतामियुः ॥
शूद्रश्च परमेशानि! सदा शूकरवद्भवेत् ।
शिवार्चनन्तु देवेशि! यस्मिन् गेहे विवर्जितम् ॥
विष्ठागर्त्तसमं देवि! तद्गृहं विद्धि पार्वति! ।
अन्नं विष्ठा पयो मूत्रं तस्मिन् वेश्मनि पार्वति! ॥
शाक्तो वा वैष्णवो वापि शैवो वा परमेश्वरि! ।
आदौ लिङ्गं प्रपूज्याथ बिल्वपत्रैर्वरानने! ॥
पश्चादन्यं महेशानि! लिङ्गं प्रार्थ्य प्रपूजयेत् ।
अन्यथा मूत्रवत् सर्वं शिवपूजां विना प्रिये! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वीरमित्रोदयधृत-स्कन्दपुराणे शिवलिङ्गमधिकृत्य—

दर्शनात् स्पर्शनात्तस्य लभन्ते निर्वृतिं नराः ।
तस्य पुण्यं मया वक्तुं सम्यग्युगशतैरपि ॥
शक्यते नैव विधिवत्तस्मात् तं स्थापयेच्छिवम् ।
सर्वेषामेव वर्णानां विभोर्दिव्यं वपुः शुभम् ॥
सुकृतं भावनायोग्यं योगिनां निष्फलं तथा ।
शिवलिङ्गं समुल्लङ्घ्य योऽर्चयेदन्यदेवताः ॥
स नृपः सह देशेन रौरवं नरकं व्रजेत् ।
ब्रह्मादयः सुराः सर्वे राजानः समहर्षिकाः ॥
मानवा मुनयश्चैव सर्वे लिङ्गं यजन्ति च ।
विष्णुर्नारायणो हत्वा ससैन्यं ब्रह्मणः सुतम् ॥
स्थापितं विधिवद्भक्त्या लिङ्गं तीरे नदीपतेः ।
कृत्वा पापसहस्राणि हत्वा विप्रशतं तथा ॥
पापात् समाश्रितो लिङ्गं मुच्यते नात्र संशयः ।
सर्वे लिङ्गमया लोकाः सर्वे लिङ्गे प्रतिष्ठिताः ॥
तस्मादभ्यर्चयेल्लिङ्गं यदीच्छेच्छाश्वतं पदम् ।
सर्वं लिङ्गमयं लोकं सर्वं लिङ्गे प्रतिष्ठितम् ॥
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन स्थापयेत् पूजयेच्च तत् ।
ब्रह्मा हरश्च भगवान् विश्वेदेवा उमा हरिः ॥
लक्ष्मीर्धृतिः स्मृतिः प्रज्ञा विधिर्दुर्गा शची तथा ।
रुद्राश्च वसवः स्कन्दो विशाखः शाख एव च ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नैगमेशश्च भगवान् लोकपाला ग्रहास्तथा ।
सर्वे नन्दिपुरोगाश्च गणा गणपतिः प्रभुः ॥
पितरो मुनयः सर्वे कुबेराद्याश्च सत्तमाः ।
आदित्या वसवः साध्या अश्विनौ च भिषग्वरौ ॥
विश्वेदेवाः समहतः पशवः पक्षिणो मृगाः ।
ब्रह्मादि स्थावरं यच्च सर्वं लिङ्गे प्रतिष्ठितम् ॥
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन स्थापयेल्लिङ्गमैश्वरम् ।
पलेन स्थापितं लिङ्गं पूजयेद् यदि मानवः ॥

अन्यत्रापि—

मूले ब्रह्मा वसति भगवान् मध्यभागे च विष्णु-
रग्रे शम्भुः पशुपतिरजो रुद्रमूर्त्तिर्वरेण्यः ।
तस्माल्लिङ्गं गुरुसुरतरुं स्थापयेत् पूजयेद्वा
यस्मात् पूज्यो गणपतिरसौ देवमुख्यैः समस्तैः ॥
गन्धैः पुष्पैः सुगन्धैर्बहुतरबलिभिः स्तोत्रमन्त्रोपचारै-
र्नित्यञ्चाप्यर्चयन्ति त्रिदशवरनुतं लिङ्गमूर्त्तिं महेशम् ।
गर्भाधानादिनाशस्त्वथ भयरहिता देवगन्धर्वमुख्यैः
सिद्धैर्वन्द्याश्च पूज्या गणवरनमितास्ते भजन्त्यप्रमेयाः ॥
तस्माद्भक्त्योपचारेण स्थापयेत् परमेश्वरम् ।
पूजयेच्च विशेषेण लिङ्गं सर्वार्थसिद्धये ॥

तथा—

तस्मात् सदा पूजनीयो लिङ्गमूर्त्तिर्महेश्वरः ।
यावत् पूजा सुरेशस्य तावद्देहस्थितिर्दिवि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूजनीयः शिवो नित्यमतः श्रद्धासमन्वितैः ।
सर्वं लिङ्गमयं लोकं सर्वं लिङ्गे प्रतिष्ठितम् ॥
तस्मात् सम्पूजयेल्लिङ्गं यदीच्छेत् सिद्धिमात्मनः ॥
सर्वे लिङ्गार्चनादेव देवा दैत्याश्च दानवाः ।
यक्षा विद्याधराः सिद्धा राक्षसाः पिशिताशिनः ॥
अर्चयित्वा लिङ्गमूर्त्तिं संसिद्धा नात्र संशयः ।
तस्माल्लिङ्गं यजेन्नित्यं येन केनापि भोः! सुराः! ॥

तथा—

ये वाञ्छन्ति महाभोगान् राज्यं वा त्रिदशालये ।
तेऽर्चयन्तु सदाकालं लिङ्गरूपं महेश्वरम् ॥
छित्त्वा भित्त्वा च भूतानि हत्वा सर्वमिदं जगत् ।
यजेदेकं विरूपाक्षं न स पापैः प्रलिप्यते ॥

।। एतानि वीरमित्रोदयधृतानि ।।

अथ त्रैकालिकलिङ्गपूजाफलम्

मत्स्यसूक्ते—

प्रातरुत्थाय यो लिङ्गं भक्त्या सम्पूजयेत् क्वचित् ।
कपिलानां शतं दत्त्वा यत् फलं तदवाप्नुयात् ॥
मध्यन्दिनकरे प्राप्ते यो लिङ्गं प्रतिपूजयेत् ।
सम्पूर्णां पृथिवीं दत्त्वा यत् फलं तदवाप्नुयात् ॥

तथा—

अष्टोत्तरसहस्रन्तु प्रत्यहं पूजयेच्छिवम् ।
एककालं त्रिकालं वा स पुनाति कुलत्रयम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अष्टाष्टकं वा देवेशि! शतं वापि तदर्द्धकम्।
तदेव सकलं विन्द्यान्मकारस्थसहस्रकम्॥
द्रव्यमायुः स्त्रियं पुत्रान् यच्चान्यन्मनसेप्सितम्।
स्फाटिकं लिङ्गमासाद्य यजमानः समश्नुते॥
वरं प्राणपरित्यागः शिरसो वापि कर्त्तनम्।
न चैवापूज्य युञ्जीत शिवलिङ्गं महेश्वरम्॥

षट्कर्मदीपिकाधृत-स्कन्दपुराणेऽपि—

प्रातरुत्थाय यो लिङ्गं भक्त्या सम्पूजयेत् सकृत्।
कपिलालक्षदानेन यत् फलं तदवाप्नुयात्॥
मध्यन्दिनकरे प्राप्ते यो लिङ्गं परिपूजयेत्।
सम्पूर्णां पृथिवीं दत्त्वा यत् फलं तदवाप्नुयात्॥
वारुणीमाश्रिते सूर्ये शिवं समर्चयेत्तु यः।
गवां शतसहस्रस्य दत्तस्य फलमाप्नुयात्॥

अथ कामनाभेदे पार्थिवशिवलिङ्गसङ्ख्या वीरमित्रोदयधृता यथा—

संख्या पार्थिवलिङ्गस्य यथाकामं निगद्यते।
मृल्लिङ्गं पार्थिवं नाम भुक्तिमुक्तिकरं परम्॥
देशकालादिकं ज्ञात्वा कुर्याल्लिङ्गं फलप्रदम्।
न करोति यदा ज्ञात्वा न कार्यं तस्य सिद्ध्यति॥
विद्यार्थी शतसाहस्रं धनार्थी च तदर्द्धकम्।
पुत्रार्थी सार्द्धसाहस्रं कन्यार्थी च शतत्रयम्॥
विद्वान् लिङ्गायुतं कुर्यात् सर्वपापहरं परम्।
राज्यार्थी शतसाहस्रं कान्तार्थी शतपञ्चकम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मोक्षार्थी कोटिगुणितं भूतिकामः सहस्रकम्।
रूपार्थी त्रिसहस्रन्तु तीर्थार्थी द्विसहस्रकम्॥

सुहृत्कामः सहस्रन्तु वस्त्रार्थं शतमष्टकम्।
मारणार्थं सप्तशतं मोहनार्थं शताष्टकम्॥

उच्चाटनवशश्चैव सहस्रन्तु यथोक्ततः।
स्तम्भने च सहस्रन्तु मारणे च तदर्द्धकम्॥

महाराजभये पञ्चशतञ्चापदि सङ्कटे।
सहस्रमयुतं सर्वकामदं परिकीर्त्तितम्॥

एकं पापहरं प्रोक्तं द्विलिङ्गं चार्थसिद्धिदम्।
त्रिलिङ्गं सर्वकामानां कारणं परमीरितम्॥

तथा—

लिङ्गानामयुतं कृत्वा पूजा राजभयं हरेत्।
सहस्राणि च लिङ्गानां निगडान्मोचयेद्ध्रुवम्॥
कारागृहविमुक्त्यर्थमयुतं कारयेद् बुधः।
डाकिन्यादिभये पञ्चसहस्रं कारयेत्तदा॥
सहस्राणाञ्च पञ्चाशदपुत्रो हि प्रकारयेत्॥

लिङ्गार्चनतन्त्रे नवमपटले—

अनेन च क्रमाद्देवि! लक्षं यस्तु प्रपूजयेत्।
सर्वाभीष्टफलं देवि! लभते नात्र संशयः॥

तथा—

एकीकृत्य महेशानि! युगलं न तु पूजयेत्।
एकीकृत्य महेशानि! दशपञ्चशतानि च॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रत्येकेनाथवा देवि! बिल्वपत्रैः प्रपूजयेत्।
एकैकं पूजयेल्लिङ्गं युगलं न तु पूजयेत्॥
दरिद्रो जायते देवि! युगलस्य तु पूजनात्॥

।। इति लिङ्गयुग्मपूजानिषेधः।।

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां पञ्चमे भक्तिकाण्डे शाखाकथनं नाम द्वितीयः परिच्छेदः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

॥ अथ तृतीयः परिच्छेदः॥

अथ शिवपूजा

मत्स्यसूक्ते महातन्त्रे पञ्चदशपटले—

तीर्थमृत्स्नां समाहृत्य निर्माय लिङ्गमद्भुतम्।
तीर्थाभावे महेशानि! नदीमृत्स्नां शुचिस्मिते! ॥
नद्यभावे महेशानि! क्षुद्रायाः मृत्तिकां प्रिये! ॥

नदीक्षुद्रयोर्लक्षणमपि—

पर्वतप्रभवा देवि! नदीनाम्नीत्युदाहृतम्।
एतद्भिन्ना महेशानि! नदी क्षुद्रा इति प्रिये! ॥
निर्झरस्य च देवेशि! मृत्स्ना सम्पत्प्रदायिनी।
तथा चैव सरोत्पन्ना नानासुखप्रदायिनी।
सर्वाभावे महेशानि! गोष्पदस्थाञ्च मृत्तिकाम् ॥
अथवा परमेशानि! यत्र चित्तं प्रसीदति।
सुपीनं सुन्दरं रम्यं शर्करारहितं सदा ॥
निर्माय पार्थिवं लिङ्गं कुण्डलीसहितं प्रिये!।
यो लिङ्गं परमेशानि! स रुद्रः परमेश्वरः ॥
कुण्डली वेष्टनी तस्याः सा देवी परमेश्वरी।
शिवस्य पूजनाद्देवि! देवीदेवौ च पूजितौ ॥
एकस्य पूजनाद्देवि! द्वयोरेव प्रपूजनम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

लिङ्गार्चनतन्त्रे द्वितीयपटले—

मृत्स्ना तु परमेशानि! वर्णभेदेन सुन्दरि! ।

वर्णभेदेन ब्राह्मणादिवर्णभेदेन। वर्णभेदस्तु पूर्वमुक्तः।

सम्मन्त्र्य मातृकामन्त्रैश्चानुलोमविलोमतः ।
जप्त्वा तु परमेशानि! दशधा परमेश्वरि! ॥

इति मन्त्रं जपित्वा वै मृत्स्नां प्रार्थ्य वरानने! ।
सर्वशक्तिमये! देवि! मृत्तिके! त्रिदशेश्वरि! ॥

निर्माय पार्थिवं लिङ्गं शिवपूजां करोम्यहम् ।
त्वयि कामश्च धर्मश्च तत्क्रमे सत्यपीश्वरि! ॥

चतुर्वर्गप्रदे! देवि! नानारत्नविभूषिते! ।
त्वां विना परमेशानि! कुतो मोक्षः कुतः सुखम् ॥

अर्थः कामश्च देवेशि! त्वां विना न हि जायते ।
ॐ ह्रीं मृत्तिके! दुष्कृतिहरे! ह्रीं ॐ ॥

इति मन्त्रं समुच्चार्य गृह्णीयात् मृत्तिकां प्रिये! ।
ॐ हराय नम इति गृह्णीयाद्वा शुचिस्मिते ! ॥

अज्ञानात् परमेशानि! यो गृह्णीयात्तु मृत्तिकाम् ।
विफला तस्य सा पूजा पार्थिवस्य च लिङ्गके ॥

निर्माणं मातृकामन्त्रैरों महेश्वराय नम इति प्रिये! ।
उच्चार्य मातृकामन्त्रं शूलपाणे! ततः परम् ।
सुप्रतिष्ठितो भव इत्युच्चार्य मातृकां ततः ॥

प्राणं नियोजयेद्देवि! पार्थिवे शिवलिङ्गके ।
प्राणप्रतिष्ठामन्त्रेण प्राणान्नियोजयेत्ततः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तोडलतन्त्रे पञ्चमपटलेऽपि—

श्रृणु देवि! प्रवक्ष्यामि पार्थिवं शिवपूजनम्।
तत्रादौ प्रीणयेद्देवि! गुरुदेवमनन्यधीः॥
ॐ हराय नमस्कारं मृत्तिकामाहरेत् सुधीः।
महेश्वराय नमस्कारं लिङ्गं निर्माय यत्नतः॥
शूलपाणे! इहोच्चार्य सुप्रतिष्ठितो भवेति च।
अनेन मनुना देवि! जीवन्यासं समाचरेत्॥
शकारं बिन्दुसंयुक्तं दीर्घमुक्तं षडङ्गकम्॥

लिङ्गार्चनतन्त्रे—

भूतशुद्धिं महेशानि! प्रथमं परिकीर्त्तितम्।
ततस्तु मातृकान्यासं कुर्यात् परमयत्नतः॥
प्राणायामं ततः कृत्वा शिवं ध्यायेत् शुचिस्मिते!॥

ध्यानन्तु तोडलतन्त्रे—

तस्य ध्यानं प्रवक्ष्यामि श्रृणुष्व सुसमाहिता॥
ॐ ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतंसं
रत्नाकल्पोज्ज्वलाङ्गं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नम्।
पद्मासीनं समन्तात् स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तिं वसानं
विश्वाद्यं विश्वबीजं निखिलभयहरं पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रम्॥

रत्नाकल्पोज्ज्वलाङ्गमिति रत्नस्याकल्पो वेशस्तेनोज्ज्वलाङ्गं यस्य तम्। व्याघ्रकृत्तिश्चर्म, वस आच्छादने तद्वसानं तदाच्छादकमित्यर्थः।

पुष्पं शिरसि सन्धार्य मानसैः पूजनं चरेत्।
पुनर्ध्यात्वा महेशानि! शिवे[1] पुष्पं निधाय च॥

---

१. 'शिरे' इति पाठान्तरम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पिनाकधृगिति चोच्चार्य इहावह द्विधा वदेत्।
इह तिष्ठ ततो द्वन्द्वं सन्निधेहि द्वयमिह ॥
इह सन्निहितो रुद्र! स्वशब्दञ्च ततो वदेत्।
यावत्पूजां समुच्चार्य ततश्चैव करोम्यहम् ॥
स्नानीयञ्च पशुपतिं ङेयुतञ्च नमश्चरेत्।
वेदाद्यं योजयेद्देवि! ब्राह्मणः साधकोत्तमः ॥

वेदाद्यः प्रणवः।

एतत्पाद्यं महेशानि! षडक्षरमनुं ततः।
नमस्कारं समुच्चार्य सर्वं दद्याद्विचक्षणः ॥

षडक्षरप्रमाणन्तु तत्रैव—

नकुलीशं समुद्धृत्य मनुस्वरविभूषितम्।
बिन्दुनादकलायुक्तं प्रासादाख्यं महेश्वरम् ॥

नकुलीशो हकारः । मनुस्वर औकारः।

अस्य मन्त्रस्य माहात्म्यमूर्ध्वाम्नाये मयोदितम्।
नमस्कारं समुद्धृत्य वान्तं नेत्रसमन्वितम् ॥
वारुणं मुखवृत्तञ्च वायुं ललाटसंयुतम्।
अयं पञ्चाक्षरो मन्त्रः पञ्चाम्नायफलप्रदः ॥
प्रणवादिर्यदा देवि! तदा मन्त्रः षडक्षरः ॥

नमस्कारो नम इति स्वरूपः। वान्तः शकारः। नेत्रं प्रथमोपस्थितत्वाद्दक्षिणं तेन इकारः। वारुणो यकारः। मुखवृत्तमाकारः। आयुर्यकारो ललाटमकारः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रासादाख्यं समुद्धृत्य अर्द्धनारीश्वराय च।
पुनः प्रासादमुद्धृत्य मन्त्रं परमगोपनम्॥
एवं बहुविधाकारं विग्रहं मे नगात्मजे!।
पूजयित्वा महेशानि! चाष्टमूर्त्तीः प्रपूजयेत्॥
शर्वो भवस्तथा रुद्र उग्रो भीमः पशोः पतिः।
महादेवञ्च ईशानं ङेयुतं कुरु यत्नतः॥
क्षितिं जलं तथा चाग्निं वायुञ्चाकाशमेव च।
यजमानं तथा सोमं सूर्यञ्च मूर्त्तिना सह॥
सर्वत्र ङेयुतं कृत्वा पूजयेत् साधकोत्तमः।
प्रणवादिनमोऽन्तेन वामावर्त्तेन पूजयेत्॥
मूर्त्तयोऽष्टौ शिवस्यैताः पूर्वादिक्रमयोगतः।
आग्नेय्यान्ताः प्रपूज्यास्ता वेद्यां लिङ्गे शिवं यजेत्॥
अष्टोत्तरसहस्रं वा शतं वा प्रजपेत्ततः॥
ॐ गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम्।
सिद्धिर्भवतु मे देव! त्वत्प्रसादान्महेश्वर॥
ततस्तोयं समादाय जपञ्चैव समर्पयेत्।
मुखवाद्यं ततः कृत्वा चाष्टाङ्गं प्रणमेत् सुधीः॥
संहारेण महादेव! क्षमस्वेति विसर्जयेत्।
अथातः सम्प्रवक्ष्यामि सूत्रं परमगोपनम्॥
हरो महेश्वरश्चैव शूलपाणिः पिनाकधृक्।
पशुपतिः शिवश्चैव महादेव इति क्रमात्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अष्टमूर्त्तीस्ततो देवि! पूजयेत् साधकोत्तमः ।
ततो जपेन्महेशानि! मुखवाद्यं ततः परम् ॥

मन्त्रतन्त्रप्रकाशेऽपि—

मृदाहरणसङ्घट्टः प्रतिष्ठा ध्यानमेव च ।
स्थापनं पूजनञ्चैव विसर्जनमिति क्रमात् ॥
हरो महेश्वरश्चैव शूलपाणिः पिनाकधृक् ।
पशुपतिः शिवश्चैव महादेव इति क्रमात् ॥
न प्राचीमग्रतः शम्भोर्नोदीचीं शक्तिसंश्रिताम् ।
न प्रतीचीं यतः पृष्ठमतो दक्षं समाश्रयेत् ॥

तन्त्रान्तरे—

शर्वो भवश्च रुद्रश्च तथोग्रो भीम एव च ।
पशुपतिः शिवश्चैव ईशानश्चेति कीर्त्तिताः ॥
क्षितिर्जलं तथा वह्निर्वायुराकाशमेव च ।
यजमानश्च सोमश्च सूर्यश्चेत्यष्टमूर्त्तयः ॥
वामावर्त्तेन वेद्याञ्च सम्पूज्याष्टौ च मूर्त्तयः ॥

यजमानः पूजक आत्मेति यावदत एव महिम्नः स्तवे—'त्वमु! धरणिरात्मा त्वमिति च' इति पुष्पदन्तेनोक्तम्। तथा—

मूर्त्तयोऽष्टौ शिवस्यैताः पूर्वादिक्रमयोगतः ।
आग्नेय्यान्ताः प्रपूज्यास्ता वेद्यां लिङ्गे शिवं यजेत् ॥

तोडलतन्त्रे—

एतदन्यन्न कर्त्तव्यं शक्तिदीक्षापरो यदि ।
निषिद्धाचरणाद्देवि! पापभाग् जायते नरः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

न्यूनाधिकं महेशानि! यदि पूजादिकं चरेत्।
स गुरुश्चापि शिष्यश्च शिवहत्यां प्रयच्छति ॥
न्यूनाधिकं महेशानि! यदि चैकाक्षरं भवेत्।
वर्णसंख्या महेशानि! ब्रह्महत्या भविष्यति ॥
अत एव स पापिष्ठः सत्यं सत्यं सुरेश्वरि!।
एवं पूजां विधायादौ ततश्चान्यान् प्रपूजयेत् ॥
आदौ शिवं पूजयित्वा शक्तिपूजा ततः परम्।
यत्किञ्चिदुपचारं हि तस्य किञ्चिन्निवेदयेत्॥
अन्यथा मूत्रवत् सर्वं गङ्गातोयं भवेद्यदि।
अत एव महेशानि! आदौ लिङ्गं प्रपूजयेत् ॥

लिङ्गार्चनतन्त्रे नवमपटले—

सम्पूज्य पार्थिवं लिङ्गं गन्धपुष्पादिभिः प्रिये!।
ततः पञ्चमुखे देवि! यद्दत्तं पुष्पचन्दनम् ॥
नैवेद्यं विविधं रम्यं सुगन्धं गन्धवर्जितम्।
बिल्वपत्रञ्च कह्लारं तगरं मल्लिकां तथा ॥
मालतीं यूथिकां देवि! करवीरं मनोहरम्।
पद्मञ्च केतकीं कुन्दं तथा ह्यामलकीं प्रिये! ॥
कुमुदं कोकनदञ्चैव सर्वञ्च वनसम्भवम्।
दूर्वाञ्च तुलसीञ्चैव दत्त्वा सम्पूज्य पार्थिवम् ॥
अन्यानि यानि पुष्पाणि धुस्तूरादीनि पार्वति!।
धुस्तूरसदृशं पुष्पं मम ज्ञाने न विद्यते ॥
गोकोटिदाने देवेशि! यत् फलं परमेश्वरि!।
धुस्तूरस्य प्रदानेन समतां याति पार्वति! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यानि यानि च पुष्पाणि ब्रह्माण्डे भावितानि च।
तानि सर्वाणि! देवेशि! सन्न्यस्य पार्थिवोपरि॥

यद्यप्यर्थकाण्डे पुष्पाण्युक्तानि तथाप्यत्र निषिद्धपुष्पाणां प्रतिप्रसवदर्शनार्थं पुनर्लिखितानीति न पौनरुक्त्यम्।

यानि यानि च धूपानि दीपानि विविधानि च।
अन्यानि उपचाराणि यथोक्तविधिना प्रिये!॥

दशमपटले—

तथा तु विजयापत्रं सन्न्यस्य पार्थिवोपरि।
दत्त्वा तु विजयापत्रमश्वमेधफलं लभेत्॥

लिङ्गस्य काम्यपूजा तु द्वादशपटले—

पूर्वोक्तविधिना देवि! सम्पूज्य पार्थिवं हरम्।
आत्मगेहे महेशानि! स्वशक्त्या च विनिर्मितम्॥

स्वशक्त्या स्वपत्न्या। चकारेणात्मगेहसम्बन्धिना अन्येन च विनिर्मितमित्यर्थः।

षोडशैरुपचारैश्च सम्पूज्य पार्थिवं शिवम्।
एवं वत्सरपर्यन्तं सुभक्त्या पूजयेच्छिवम्॥
रहस्यं हि ततः पश्चात् मासि मासि शुचिस्मिते!।
सम्पूज्य दिवसे लिङ्गं यावत्संख्यं वरानने!॥
तत्रादौ परमेशानि! तल्लिङ्गञ्च महेश्वरि!।
आदाय निशि मध्ये तु गत्वा बिल्वतरुं प्रिये!॥
अमावास्यां चतुर्दश्यां पौर्णमस्यां विशेषतः।
कुजे वा शनिवारे वा सोमवारेऽपि पार्वति!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूजितव्यं प्रयत्नेन नग्नो भूत्वा महेश्वरि! ।
बिल्वपत्रैः प्रपूज्याथ सहस्रैः परमेश्वरि! ॥

बिल्वपत्रं महादेवि! कीटादिदोषवर्जितम् ।
कोमलं मधुरं पत्रं पत्रत्रययुतं प्रिये! ॥

बिल्वपत्रं विना देवि! न हि पूजां समाचरेत् ।
पूजयेत् पूर्ववद्देवि! यथानुष्ठानपूर्वकम् ॥

ततः परं महेशानि! मन्त्रमुच्चार्य यत्नतः ।
बिल्वपत्रं प्रदद्यात्तु एकैकेन पृथक् पृथक् ॥

संशोध्य विधिवद्देवि! बिल्वपत्रं वरानने! ।
एवं वत्सरपर्यन्तं यः करोति प्रसन्नधीः ॥

मनसा कार्यमुद्दिश्य एवं यस्तु प्रपूजयेत् ।
शीघ्रं काममवाप्नोति गणेशसदृशो भवेत् ॥

अतः परं महेशानि! गर्त्तं कृत्वा ततः स्थले ।
निक्षिप्य लिङ्गं तत्रैव जप्त्वा तु तत्र तत्र वै ॥

नमस्कृत्य महेशानि! क्षमस्वेति विसर्जयेत् ।
आत्मसमर्पणं कृत्वा रहस्यं परमेश्वरि! ॥

यः करोति प्रसन्नात्मा स एव श्रीसदाशिवः ॥

प्रत्यहं लिङ्गपूजनमपि तत्रैव—

प्रत्यहं परमेशानि! यावज्जीवं धरातले ।
पूजयेत् परया भक्त्या लिङ्गं ब्रह्ममयं प्रिये! ॥

मातृकाभेदतन्त्रे द्वादशपटले—

शुद्धाशुद्धविचारो हि नास्ति तच्छिवपूजने ।
येन केन प्रकारेण बिल्वपत्रैः प्रपूजयेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सर्वसिद्धियुतो भूत्वा स नरः शिव एव हि ।
ब्रह्माण्डमध्ये ये देवास्तद्बाह्ये याश्च देवताः ॥
ताः सर्वास्तृप्तिमायान्ति केवलं शिवपूजनात् ॥

अथ शिवार्पितद्रव्यफलम्

मातृकाभेदतन्त्रे द्वादशपटले—

कुशाग्रमाणं यत्तोयं तत्तोयेन यजेद् यदि ।
सत्यं सत्यं हि गिरिजे! तज्जलं सागरोपमम् ॥
पुष्पञ्च मेरुसदृशं लिङ्गोपरि नियोजनात् ॥
लिङ्गस्य मस्तके देवि! यदन्नं परितिष्ठति ।
तदन्नस्य च दानेन क्षितिदानफलं लभेत् ॥
एकया दूर्वया वापि योऽर्चयेच्छिवलिङ्गकम् ।
सर्वदेवस्य शीर्षे तु चार्घ्यदानफलं लभेत् ॥
सामान्यतोयमानीय यदि स्नायान्महेश्वरम् ।
सार्द्धत्रिकोटितीर्थस्य स्नानस्य फलभाग् भवेत् ॥

अथारिष्टशान्तिः

वीरमत्रोदयधृतपाराशरमाधवीययोः—

सहस्रकलसैरद्भिरभिषेकं करोति यः ।
शिवाय विधिवन्मन्त्रैश्चिरजीवी भवेन्नरः ॥

एकाहशिवलिङ्गपूजाफलमपि तत्रैव—

यः प्रदद्याद् गवां लक्षं दोग्ध्रीणां वेदपारगे ।
एकाहमर्चयेल्लिङ्गं तस्मात् पुण्यं ततोऽधिकम् ॥
तस्याश्वमेधाददधिकं फलं भवति नान्यथा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

लिङ्गस्य सार्वकालिकपूजाविशेषो मत्स्यसूक्ते—

घृतेन स्नापितं लिङ्गं चन्दनेनानुलेपयेत्।
कुङ्कुमैः स्नापयित्वा च पूजयेत्तदनन्तरम्॥
श्वेतेन वस्त्रयुग्मेन तथा मुक्ताफलैः शुभैः।
यक्षकर्दमधूपेन पयसा पायसेन च॥
पद्मसूत्रस्य कर्त्त्या च घृतदीपेन वाऽप्यथ।
पूजेयं सर्वशुक्ला स्यात् सर्वकामफलप्रदा॥

निरग्नेरपि लिङ्गपूजनेन साग्निकत्वम्। तदुक्तं मातृकाभेदतन्त्रे—

पुष्पं गन्धं जलं द्रव्यं लिङ्गोपरि नियोजयेत्।
शिवमध्ये महावह्निः स तु रुद्रः प्रकीर्त्तितः॥
रुद्रोपरि क्षिपेद्यद्यत्तदेव भस्मतां गतम्।
साक्षाद्धोमो महेशानि! शिवस्य पूजनाद्भवेत्॥
महायज्ञेश्वरो मर्त्त्यः शिवस्य पूजनाद्भवेत्॥

लिङ्गोपर्यर्पितद्रव्यस्याग्राह्यत्वमाह लिङ्गार्चनतन्त्रे द्वादशपटले—

यद्यद्दत्तं महेशानि! शिवाय परमात्मने।
तत्सर्वं परमेशानि! तत्क्षणात्तन्मयं भवेत्॥
यत्किञ्चिदुपचारं हि लिङ्गोपरि निवेदयेत्।
तन्निर्माल्यं महेशानि! अग्राह्यं परमेश्वरि!॥

तस्याग्राह्यत्वनिदानज्ञानञ्च त्रयोदशपटले—

तन्निर्माल्यं महादेव! ब्रह्मादीनां सुदुर्लभम्।
अग्राह्यं तव निर्माल्यं कथं वदसि योगभृत्!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

इति देवीप्रश्नानन्तरमीश्वरवचनम्—

मध्यस्थानस्थितं यत्तु तन्मुखं परमेश्वरि! ।
श्यामलं तत्तु ईशानं सदा ऊर्ध्वं शुचिस्मिते! ॥
तेजोमयं महेशानि! मुखमूर्ध्वं वरानने! ।
क्षीरोदमथने देवि! उत्थितं गरलं महत् ॥

इत्यादि प्रस्तुत्य—

ततः करतलीकृत्य तद्विषं परमेश्वरि! ।
ततः श्याममुखे देवि! निपीय तद्विषं प्रिये! ॥
ततः प्रभृति देवेशि! मुखं ज्वालायते सदा ।
कण्ठे तु गरलं भूत्वा सदा तिष्ठति कामिनि! ॥

चतुर्दशपटले—

ईशानस्य महेशानि! ज्ञानं परमदुर्लभम् ।
यस्य श्रवणमात्रेण शिवपूजाफलं लभेत् ॥
ईशानं तन्मुखं देवि! परं ब्रह्म वरानने! ।
पत्रं वा यदि वा पुष्पं जलं वा वरवर्णिनि! ॥
अन्यद्धि परमेशानि! उपचारं मनोहरम् ।
यो दद्यात् परमेशानि! तन्मुखोपरि पार्वति! ॥
अग्राह्यं तत्तु निर्माल्यं साक्षाद् ब्रह्ममयं यतः ।
एतत्तु परमेशानि! निर्माल्यं यस्तु धारयेत् ॥
स भ्रष्टो जायते देवि! निष्कृतिर्नास्ति तस्य वै ।
अग्राह्यं मम निर्माल्यमत एव वरानने! ॥

तथा—

उपचारं स्थापयित्वा पूतं पात्रान्तरे प्रिये! ।
कृत्वा तु मन्त्रपूतं हि उपचारं निवेदयेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वामदेवादिषु सदा मुखेषु वरवर्णिनि! ।
भक्षणं मम देवेशि! ब्रह्माण्डतृप्तिकारकम् ॥
एतद्धि परमेशानि! ब्रह्मादीनां सुदुर्लभम् ।
अशुचिर्वा शुचिर्वापि उच्छिष्टं भक्षयेद्यदि ॥
स एव परमाराध्यं साक्षाद् ब्रह्म शुचिस्मिते! ।
निर्माल्यं दृढभक्तित्वाद् गृह्णीयाद्यस्तु पार्वति! ॥
प्रथमं विष्णवे दद्याद्विष्णुमन्त्रेण सुन्दरि! ।
निर्माल्यं मम देवेशि! विष्णोर्ग्राह्यं महेश्वरि! ॥
देवासुरमनुष्याश्च गन्धर्वाः किन्नरादयः ।
ते सर्वे परमेशानि! वराकाः क्षुद्रबुद्धयः ॥
निर्माल्ये मम देवेशि! अधिकारी भवेत् कथम् ॥

मातृकाभेदतन्त्रे चतुर्थपटले, चण्डिकोवाच—

कारणेन महामोक्षो निर्माल्येन शिवस्य च ।
श्रुतं वेदपुराणेषु तव वाक्ये महेश्वर! ॥
अग्राह्यं शिवनिर्माल्यमग्राह्यं कारणं विभो! ।
मृषावाक्यं महादेव! कथं वदसि योगभृत्! ॥

श्रीशङ्कर उवाच—

चतुरशीतिलक्षेषु सहस्त्रेषु तथैव हि ।
भ्रमणं कुरुते जीवस्ततो मोक्षस्य भाजनम् ॥
एतन्मध्ये महाज्ञानं यदि स्यात् सुरवन्दिते! ।
तदैव मोक्षमाप्नोति भ्रमणं कस्य वा भवेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यस्य जन्म अपूर्णन्तु स कथं मोक्षस्य भाजनम् ।
यस्य पापाधिकत्वञ्च स कथं स्वर्गभाजनम् ॥
अत एव महादेवि! गुप्तभावं मया कृतम् ।
निर्माल्येन लभेत् स्वर्गं निर्वाणं सुधया भवेत् ॥
पापयुक्तोऽपि चण्डालो निर्माल्यं गृह्यते यदा ।
तदा मोक्षं लभेत् सत्यं शिवरूपो न चान्यथा ॥
महापातकयुक्तोऽपि कारणं पीयते यदि ।
ज्ञानान्मुक्तिर्भवेत् सत्यं जातिभेदादिकं न हि ॥
सर्वजातिषु निर्वाणं ज्ञानेन परमेश्वरि! ।
अत एव महेशानि! गुप्तभावं मया कृतम् ॥

पद्मपुराणे—

द्रव्यमन्नं फलं तोयं शिवस्य न स्पृशेत् क्वचित् ।
न नयेच्छिवनिर्माल्यं कूपे सर्वं विनिक्षिपेत् ॥
मक्षिकापादमात्रं यः शिवस्वमुपजीवति ।
लोभान्मोहात् पतत्येव कल्पान्तं नरके नरः ॥

पुराणसङ्ग्रहे, शिव उवाच—

अनर्हं मम नैवेद्यं पत्रं पुष्पं फलं जलम् ।
शालग्रामशिलालग्नं सर्वं याति पवित्रताम् ॥
नैवेद्यञ्च नरो भुक्त्वा शुद्ध्यै चान्द्रायणं चरेत् ॥

।। इति निर्माल्यभक्षणे प्रायश्चित्तञ्च ।।

ब णलिङ्गनिर्माल्यप्रतिप्रसवस्तु शिव-नारद-संवादे—

बाणलिङ्गे न चाशौचं न च निर्माल्यकल्पना ।
सर्वं बाणार्पितं ग्राह्यं भक्त्या भक्तैश्च नान्यथा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ग्राह्याग्राह्यविचारोऽयं बाणलिङ्गे न विद्यते ।
तदर्पितं जलं पत्रं ग्राह्यं प्रसादसंज्ञया ॥

स्वयम्भूप्रभृतिनिर्माल्यस्य ग्राह्यत्वमपि तत्रैव—

बाणलिङ्गे स्वयम्भूते चन्द्रकान्तेन्द्रसंस्थिते ।
चान्द्रायणसमं ज्ञेयं शम्भोर्नैवेद्यभक्षणैः ॥

निर्माल्यकल्पना चोक्ता सिद्धान्तशेखरे—

धराहिरण्यगोरत्नताम्ररौप्यांशुकादिकम् ।
विहाय शेषनिर्माल्यं चण्डेशाय निवेदयेत् ॥

एतेन लिङ्गार्पितवस्त्रादिग्रहणेन दोष इत्यायातम्। चण्डेशाय निवेदयेदित्यनेन चण्डेशनिवेदितं यत्तन्न भोक्तव्यम्।

शालग्रामोद्भवे लिङ्गे ज्योतिर्लिङ्गे स्वयम्भुवि ।
इन्द्रलिङ्गे तथा ये चामराः सिद्धप्रतिष्ठिते ॥

इन्द्रलिङ्गे इन्द्रनीलमणिविशेषलिङ्गे। प्रागुक्तचन्द्रकान्तेन्द्रसंस्थिते इत्यत्रापीदृग् व्याख्येति। हनूमन्तं प्रति शम्भुवाक्यम्—

बाणलिङ्गे स्वयम्भूते चन्द्राकृति हृदि स्थिते ।
चान्द्रायणसमं ज्ञेयं शम्भोर्नैवेद्यभक्षणम् ॥

लिङ्गे स्वयम्भुवे बाणे लिङ्गे च रसनिर्मिते ।
सिद्धप्रतिष्ठिते चैव न चण्डाधिकृतिर्भवेत् ॥

यत्र चण्डाधिकारोऽस्ति भोक्तव्यं तन्न मानवैः ।
चण्डाधिकारो नो यत्र भोक्तव्यं तत्तु भक्तितः ॥

इति पञ्चपुरुषार्थप्रबोधे शिववचनाच्च।

किं दीक्षया किं तपसा किं ध्यानेन किमिज्यया ।
शृणु देवि! वरारोहे! मद्भुक्तं यदि भुज्यते ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मद्भुक्तं मन्निवेदेतिमित्यर्थ इति। तदपि बाणादिलिङ्गानामपि नैवेद्यविषयमिति बाणलिङ्गादिषु शम्भोर्नैवेद्यभक्षणे न दोष इति वदता ततोऽर्थान्निर्माल्यधारणमभ्यनुज्ञातम्। श्रीविश्वनाथतीर्थादिधारणन्तु कर्त्तव्यमेव। तथा स्कन्दपुराणे काशीखण्डे—

जलस्य धारणं मूर्ध्नि विश्वेशास्तेऽन्यजन्मनि॥

इत्युपक्रम्य।

स्नापयित्वा विधानेन यो लिङ्गस्नानजोदकम्।
त्रिः पिबेत् त्रिविधं पापं तस्येहाशु विनश्यति॥

लिङ्गवरार्चनाद्भिर्यः कुर्यान्मूर्द्धाभिषेचनम्।
गङ्गास्नानफलं तस्य जायते कुम्भसम्भव!॥

तथा बाणेश्वरोपाख्याने—

श्रद्धावतां स्वभक्तानामुपसर्गे महत्यपि।
नोपायान्तरमस्त्येव विनेशचरणोदकम्॥

ये व्याधयोऽतिदुःसाध्या बहिरन्तः शरीरिणाम्।
शुद्धमीशोदकस्पर्शात् ते नश्यन्त्येव नान्यथा॥

शान्तिकादौ शिवलिङ्गपूजा कुक्कुटेश्वरतन्त्रे। पार्वत्युवाच—

देवदेव! महादेव! परमेश! पुरातन!।
दिनास्त्रं परमास्त्रञ्च कृत्यास्त्रं परमेश्वर!॥

त्वत्प्रसादान्महादेव! श्रुतं बहुविधं मया।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि अस्त्रं पाशुपताह्वयम्॥
कृपया कथय त्वं हि यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सदाशिव उवाच—

साधु पृष्टं महादेवि! जन्तूनां हितकारिणि!।
मम प्राणसमं योगं देवानामपि दुर्लभम्॥

तव स्नेहात् प्रवक्ष्यामि तदस्त्रं परमाद्भुतम्।
गोपनीयं प्रयत्नेन शपथं मे पुनः पुनः॥

लिङ्गमानं द्रव्यमानमर्चनं जपपद्धतिः।
तत्सर्वं सम्प्रवक्ष्यामि शृणुष्व कमलानने!॥

शततोलकमृत्स्नायाः कारयेल्लिङ्गमुत्तमम्।
घृतेन मधुना वापि स्नापयेद्वश्यकर्मणि॥

दुग्धेन स्नापयेद्देवि! शान्तौ मृत्युञ्जयेऽपि च।
आकर्षणे तु मधुना भस्मना क्रूरकर्मणि॥

शततोलकमानेन द्रव्यमेतत् प्रकीर्त्तितम्।
तन्मानं संविदाचूर्णं नैवेद्यञ्च सुरेश्वरि!॥

बिल्वपत्रं तथा पुष्पं दद्यादष्टोत्तरं शतम्।
शान्तिकादौ द्रोणपुष्पं वर्वरा चाभिचारके॥

स्तम्भने मोहने चैव धुस्तूरं कनकाह्वयम्।
विद्वेषोच्चाटने देवि! जवा वाप्यपराजिता॥

चतुर्दश्यां समारभ्य यावदन्या चतुर्दशी।
एकैकं क्रमशो लिङ्गं पूजयेद्भक्तिभावतः॥

अष्टाधिकसहस्रन्तु जपं कुर्याद्दिने दिने।
सप्ताहे सप्त लिङ्गानि पञ्चाहे वाथ पञ्चकम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चण्डोग्रेण विधानेन जपपूजादिकं स्मृतम्।
वटुकेन तु मन्त्रेण मञ्जुघोषेण वा प्रिये!॥
त्र्यम्बकेन तु मन्त्रेण शान्तिके जपपूजनम्।
तत्तत्कल्पविधानेन पूजाजपं समाचरेत्॥
जातिध्वंसे कुलोच्छेदे आयुषो नाश आगते।
महाभये समुत्पन्ने सर्वाभिचारसम्भवे॥
यत्नेन पूजयेद्देवि! लिङ्गमष्टोत्तरं शतम्।
दुग्धनिर्झरधाराभिः श्रोत्रान्तमभिषेचयेत्॥
अतिरुद्रप्रयोगादौ रुद्राध्यायेन वा पुनः।
नीलकण्ठेन वा देवि! स्तवेन तोषयेच्छिवम्॥
वस्त्रालङ्कारभूषादि दद्याच्च विभवावधि।
सर्वकामप्रदं देवि! सर्वसौभाग्यदायकम्॥
नातः परतरं देवि! त्रिषु लोकेषु विद्यते।
इति ते कथितं देवि! अस्त्रं पाशुपताह्वयम्॥
यस्मै कस्मै न वक्तव्यं न प्रकाश्यं कदाचन।
ब्राह्मणान् भोजयेच्छक्त्या भक्तिनम्रः समाहितः॥

नीलकण्ठेनेति कलीतरपरम्, कालीविलासतन्त्रीयवचनेन कलौ तन्निषेधात्।

अथ शिवस्तोत्रम्

ॐ सर्वज्ञ! ज्ञानविज्ञानप्रदायक! महात्मने।
नमस्ते सर्वदेवेश! सर्वभूतहिते रत!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अनन्तकान्तिसम्पन्न! अनन्तासनसंस्थित!।
अत्यन्तकान्तिसम्भोग! परमेश! नमोऽस्तु ते ॥

परापरतरातीत! उत्पत्तिस्थितिकारक!।
सर्वार्थसाधनोपाय! विश्वेश्वर! नमोऽस्तु ते ॥

सर्वार्थनिर्मलाभोग! सर्वव्याधिविनाशन!।
योगियोगिमहायोगियोगीश्वर! नमोऽस्तु ते ॥

कृत्वा लिङ्गं प्रतिष्ठाञ्च ध्यात्वा देवं सदाशिवम्।
पूजयित्वा विधानेन स्तवमेतमुदीरयेत् ॥

लिङ्गस्तवं महापुण्यं यः शृणोति सदा नरः।
नोत्पद्यते च संसारे स्थानं प्राप्नोति शाश्वतम् ॥

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन शृणुयाच्च सुसंस्तवम्।
पापकञ्चुकनिर्मुक्तः प्राप्नोति परमं पदम् ॥

।। इति भविष्यपुराणोक्तलिङ्गस्तवः समाप्तः।।

अथ कवचम्

रुद्रयामले, भैरव उवाच—

वक्ष्यामि देवि! कवचं मङ्गलं प्राणरक्षणम्।
अहोरात्रं महादेवरक्षार्थं देवमण्डितम् ॥

ॐ अस्य श्रीमहादेवकवचस्य वामदेव ऋषिः पङ्क्तिच्छन्दो हसौ निधी देवता सर्वसाधने विनियोगः।

रुद्रो मामग्रतः पातु पृष्ठतः पातु शङ्करः।
कपर्द्दी दक्षिणे पातु वामपार्श्वे तथा हरः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शिवः शिरसि मे पातु ललाटं नीललोहितः ।
नेत्रं मे त्र्यक्षरः पातु बाहुयुग्मं महेश्वरः ॥
हृदये च महादेव ईश्वरश्च तथोदरे ।
नाभौ कुक्षौ कटिस्थाने पादौ पातु महेश्वरः ॥
शर्वो रक्षतु भूतेशः सर्वगात्राणि मे हरः ।
पाशं शूलञ्च दिव्यास्त्रं खड्गञ्च वज्रमेव च ॥
नमस्करोमि भूतेशं रक्ष मां जगदीश्वर! ।
पापेभ्यो नरकेभ्यश्च त्राहि मां भक्तवत्सल! ॥
जन्ममृत्युजराव्याधिकामक्रोधादपि प्रभो! ।
लोभमोहान्महादेव! रक्ष मां त्रिदशेश्वर! ॥
त्वं गतिस्त्वं मतिश्चैव त्वं भूतिस्त्वं परायणः ।
कायेन मनसा वाचा त्वयि भक्तिर्दृढाऽस्तु मे ॥
इत्येतद्रुद्रकवचं पठनात् पापनाशनम् ।
महादेवप्रसादेन भैरवेन च कीर्त्तितम् ॥
न तस्य पापं देहेषु न भयं तस्य विद्यते ।
प्राप्नोति सुखमारोग्यं पुत्रमायुःप्रवर्द्धनम् ॥
पुत्रार्थी लभते पुत्रान् धनार्थी धनमाप्नुयात् ।
विद्यार्थी लभते विद्यां मोक्षार्थी मोक्षमेव च ॥
व्याधितो मुच्यते रोगी बद्धो मुच्येत बन्धनात् ।
ब्रह्महत्यादिपापञ्च पठनादेव नश्यति ॥

।। इति रुद्रयामले श्रीशिवकवचं समाप्तम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ बिल्ववृक्षादिमाहात्म्यम्

योगिनीतन्त्रे पूर्वखण्डे पञ्चमपटले—

बिल्वमूलं महेशानि! समन्तात् षोडशं करम्।
मम जटास्वरूपं हि पर्णं जानीहि सुन्दरि!॥
ऋग्यजुःसामसदृशं दलत्रयं[1] वरानने!।
शाखाश्च सर्वशास्त्राणि जानीहि मीनलोचने!॥
कल्पवृक्षसमो बिल्वो ब्रह्मविष्णुशिवात्मकः।
महालक्ष्मीर्बिल्ववृक्षो जातः श्रीशैलपर्वते॥

श्रीदेव्युवाच—

कथं सा विष्णुवनिता बिल्ववृक्षो बभूव ह।
[वृत्तान्तं परमाश्चर्यं वद मे करुणामय॥

ईश्वर उवाच—

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि वृत्तान्तं परमाद्भुतम्।
सत्यं तु पूजयामास लिङ्गं रामेश्वराभिधम्॥]
ज्योतीरूपं मदीयांशं प्रार्थ्य ब्रह्मादिभिः सह।
तत्र मेऽनुग्रहाद्वाणी सर्वेषां प्रियतां गता॥
विष्णोरतिप्रिया नित्यं साभूत् सरस्वती सदा।
तादृक् प्रीतिर्न लक्ष्म्याञ्च जायते केशवस्य च॥
इति चिन्तापरा लक्ष्मीर्ययौ श्रीशैलमुत्तमम्।
प्राप्य मल्लिङ्गमेकान्ते तपस्तेपेऽतिदारुणम्॥

---

१. पत्रत्रयमिति पाठान्तरम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तथापि यदि नैवाभूत् कृपा मे परमेश्वरि! ।
तदा सा वृक्षरूपेण स्थिता लिङ्गाग्रतः सती ॥
पत्रैः पुष्पैः फलैः स्वीयैः पूजयामास सन्ततम् ।
कोटिवर्षं महादेवि! ततो मेऽनुग्रहोऽभवत् ॥
तेनैवानुग्रहेणैव विष्णोर्वक्षःस्थिताऽभवत् ।
सदैव परमेशानि! विप्रवश्या सदैव हि ॥
अतस्तु कारणाद्देवि! तद्रूपेण हरिप्रिया ।
सदैवापूजयद् सा मद्भक्ता सातुला शिवे ॥
अतस्तं वृक्षमाश्रित्य तिष्ठामि च दिवानिशम् ॥
सर्वतीर्थमयो देवि! सर्वदेवमयः सदा ।
श्रीवृक्षः परमेशानि! अत एव न संशयः ॥
तत्फलैस्तत्प्रसूनैर्वा तत्पत्रैर्यः प्रपूजयेत् ।
तत्काष्ठचन्दनैर्वापि स मे भक्तः स मे प्रियः ॥
तत्काष्ठचन्दनं भाले यो धारयति सम्भ्रमात् ।
तत्तनुं शिवबुद्ध्या सा[१] नमेद्देवी मुदान्विता ॥
अतस्तच्चन्दनं देवि! न धारयति कश्चन ।
तत्पत्रं तत्प्रसूनं वा कदापि धारयेन्न हि ॥
बिल्वमूले महेशानि! प्राणांस्त्यजति यो नरः ।
रुद्रदेहो भवेत्सत्यं पापकोटियुतोऽपि सन् ॥

पुरश्चरणरसोल्लासे दशमपटले—

बिल्ववृक्षस्तथा देवि! भगवान् शङ्करः स्वयम् ॥

---

१. तन्नूनं शिवबुद्ध्या वेति पाठान्तरम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

बिल्ववृक्षतले स्थित्वा यदि प्राणांस्त्यजेत् सुधीः ।
तत्क्षणान्मोक्षमाप्नोति किं तस्य तीर्थकोटिभिः ॥
यत्र ब्रह्मादयो देवास्तिष्ठन्ति शक्तिहेतवे ।
बिल्ववृक्षतले स्थानं यदि विष्ठादिपूरितम् ॥
तदेव शाङ्करं क्षेत्रं सर्वतीर्थमयं सदा ।
सर्वपीठमयं तत्त्वं सर्वदेवमयं सदा ॥
न त्यजेच्छाङ्करं क्षेत्रं न च गङ्गां त्यजेत् प्रिये! ।
समीपे स च चार्वङ्गि! बिल्ववृक्षो यदि प्रिये! ॥
काशीपुरसमं तत्तु तत्र प्राणांस्त्यजेद् यदि ।
किं तस्य कोटितीर्थेन काशीवासेन किं प्रिये! ॥

अथ बिल्वमूले वेदीकरणम्

तत्रैव मध्यमखण्डे द्वादशपटले—

वेदिकां रचयित्वा तु स्वस्तिवाचनपूर्वकम् ।
ईशानादग्निकोणान्तं ततोऽपि राक्षसं विशेत् ॥
राक्षसाद्वायुकोणान्तं यावद्वायोर्महेशकम् ।
चतुर्दिक्षु समां भूमिं गृह्णीयाद्योगहेतवे ॥
अष्टहस्तं भवेद्दैर्घ्यं विस्तृतञ्च तथा प्रिये! ।
ऊर्ध्वं वितस्तिमानां स्याद् वेदिकां परिशोभिताम् ॥
तदूर्ध्वे तु महावेदीं समन्तात् षोडशं करम् ।
पूजास्थानन्तु तद्विद्धि सर्वत्रायं विधिः प्रिये! ॥

सर्वत्रेति श्मशानादौ। तत्प्रमाणमपि तत्रैव—

बिल्वमूले श्मशाने वा प्रान्तरेऽश्वत्थमूलके ।
नदीतीरे देवगर्भे गङ्गागर्भे चतुष्पथे ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उज्जटे पर्वते वापि उद्याने पुष्पसंयुते।
शिवालये शून्यगेहे अथवा निजमन्दिरे॥
वेश्यागेहे लतास्थाने गोष्ठे वान्यतमेऽपि वा॥ इति।

रुद्रयामलेऽपि वेदिकाप्रमाणमुक्तं यथा—

अश्वत्थबिल्वमूले वा वेदीं कुर्याद्विधानवित्।
उत्तराशामुखो भूत्वा वेदिकां रचयेत् सुधीः॥
ईशाने सूत्रपातः स्यादग्नौ च स्तम्भरोपणम्।
नवधा सदनक्षेत्रं पूर्ववत् कारयेत्ततः॥
चतुःसूत्रीकृतं तं तु न्यूनाधिकं न कारयेत्।
क्षेत्रस्य यावद्विस्तारः प्रस्थश्च तावदेव हि॥
अष्टहस्तमितं कुर्यादायामं तत्तदेव हि।
मूलायामं परित्यज्य अष्टहस्तमिहेष्यते॥
ऊर्ध्वं वितस्तिमानां हि वेदीं कुर्यात् सुलक्षणाम्।
चतुर्हस्तमितां वेदीं दैर्घ्यं मध्ये तु तन्त्रवित्॥
तदेव पूर्ववत् सर्वं सूत्रञ्च स्तम्भरोपणम्।
आयामदैर्घ्यं तद्वद्वै कर्त्तुर्हस्तश्चतुश्चतुः॥
तद्वदेव हस्तमात्रं परित्यज्य सुसाधकः॥

अथ पञ्चवटीस्थापनविधिः प्रसङ्गाल्लिख्यते। तथा च स्कन्दपुराणे—

अश्वत्थो बिल्ववृक्षश्च वटो धात्री अशोककः।
वटीपञ्चकमित्युक्तं स्थापयेत् पञ्चदिक्षु च॥
अश्वत्थं स्थापयेत् प्राचि बिल्वमुत्तरभागतः।
वटं पश्चिमभागे तु धात्रीं दक्षिणतस्तथा॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अशोकं वह्निदिक् स्थाप्यं तपस्यार्थं सुरेश्वरि! ।
मध्ये वेदीं चतुर्हस्तां सुन्दरीं सुमनोहराम् ॥
प्रतिष्ठां कारयेत्तस्याः पञ्चवर्षोत्तरं शिवे ।
अनन्तफलदात्री सा तपस्या फलदायिनी ॥
इयं पञ्चवटी प्रोक्ता बृहत्पञ्चवटीं शृणु ।
बिल्ववृक्षं मध्यभागे चतुर्दिक्षु चतुष्टयम् ॥
वटवृक्षं चतुष्कोणे वेदसंख्यं प्ररोपयेत् ।
अशोकं वर्त्तुलाकारं पञ्चविंशतिसम्मितम् ॥
दिग्विदिक्ष्वामलकञ्चैव एकैकं परमेश्वरि! ।
अश्वत्थञ्च चतुर्दिक्षु बृहत्पञ्चवटी भवेत् ॥
यः करोति महेशानि! साक्षादिन्द्रसमो भवेत् ।
इह लोके मन्त्रसिद्धिः परे च परमा गतिः ॥

इति हेमाद्रीयव्रतखण्डधृतवचनानि च ।

अथ बिल्वपत्रमाहात्म्यम्

मत्स्यसूक्ते षोडशपटले—

तत्त्वं श्रीफलपत्रस्य परमं पदमव्ययम् ।
पत्रं मनोहरं दिव्यं रुद्रविष्णुपितामहाः ॥
पञ्चाशत्तत्त्वसंयुक्तं चतुर्वर्गमयं सदा ।
चतुर्वर्गमयं पत्रं धर्मार्थकाममोक्षदम् ॥
बिल्वपत्रञ्च देवेशि! वर्णितुं नैव शक्यते ।
जटात्रयसमं पत्रं बिल्वपत्रस्य पार्वति! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जटात्रयं महेशानि! सर्वतत्त्वमयं सदा ।
आत्मतत्त्वं महेशानि! विद्यातत्त्वं तथापरम् ॥
परतत्त्वं महेशानि! अतिगुह्यं मनोहरम् ॥

तथा—

बिल्वपत्रं महेशानि! करवीरं तथा प्रिये! ।
तथापराजितापुष्पं दुर्लभं शिवपूजने ॥
तथा च शक्तिपूजायां कोटिपूजाफलं लभेत् ॥
एतत्पुष्पप्रदानेन यत् फलं लभते नरः ।
माहात्म्यं तस्य देवेशि! वर्णितुं नैव शक्यते ॥
एषां मध्ये वसेद् ब्रह्मा एषां मूले जनार्दनः ।
एषां मध्ये वसेद्रुद्रः सर्वे देवाः स्थितास्तले ॥
सर्वं ज्योतिर्मयं देवि! बिल्वपत्रञ्च पार्वति! ॥

पञ्चमपटले—

बिल्वपत्रं महेशानि! ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् ।
गुणत्रयात्मकं देवि! त्रिपत्रं सर्वकामदम् ॥

योगिनीतन्त्रे—

बिल्वपत्रस्य माहात्म्यं देवानामपि दुर्लभम् ॥
यो दद्याद्बिल्वपत्रञ्च शिवायै शङ्कराय च ।
सदाशिवसमो भूत्वा स गच्छेद् ब्रह्ममन्दिरम् ॥

शिवपूजायां बिल्वपत्रदाने विशेषस्तु श्रीतत्त्वचिन्तामणिधृत-त्रिविक्रमसंहितायाम्—

अच्छिन्नमूलं तत् पत्रं यो दद्याच्छङ्करार्चने ।
तस्य पूजा वृथा देवि! मृतो नरकमाप्नुयात् ॥ इति ।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मातृकाभेदतन्त्रे द्वादशपटले—

स्वर्णपुष्पसहस्रेण यत् फलं लभते नरः।
तस्माल्लक्षगुणं पुण्यं भग्नैकबिल्वपत्रके॥
भग्नैकबिल्वपत्रस्य सहस्रैकेन भागतः।
मेरुतुल्यसुवर्णेन तत् फलं न हि लभ्यते॥

एवञ्च लिङ्गार्चनतन्त्रे द्वादशपटलोक्तपूर्वलिखितकीटादिदोष-वर्जितकोमलमधुरपत्रत्रययुतबिल्वपत्रदानवचनं तत्फलातिशयार्थम्॥

।। इति बिल्वपत्रमाहात्म्यम् ।।

अथ रुद्राक्षमाहात्म्यम्

योगसारे द्वितीयपरिच्छेदे, श्रीमहादेव उवाच—

इदानीं देवदेवेशि! मालानां धारणं शुभम्।
रुद्राक्षस्य च माहात्म्यं वद मे परमेश्वरि!॥

श्रीदेव्युवाच—

शिखायां हस्तयोः कण्ठे कर्णयोश्चापि यो नरः।
रुद्राक्षं धारयेद्भक्त्या शिवलोकमवाप्नुयात्॥
नववक्त्रन्तु रुद्राक्षं धारयेद्वामबाहुना।
दक्षबाहौ तथा वत्स! धारयेद्यतमानसः॥
शिखायां दशनं धार्यं कण्ठे च पञ्चविंशतिम्।
कर्णयोः पञ्चमं कृत्वा हृदि चाष्टोत्तरं शतम्॥
नाभौ सप्त च रुद्राक्षं धारणान्मोक्षभाग्भवेत्॥
रुद्राक्षधारणाद्देव! नरो देवत्वमाप्नुयात्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शिखायां दशनं द्वात्रिंशत्परिमितम्। तथा—

रुद्राक्षं धारयेन्नित्यं भद्राक्षञ्च सुरेश्वर!।
रुद्राक्षस्य महाबाहो! माहात्म्यं शृणु यत्नतः॥
एकवक्त्रः शिवः साक्षाद्ब्रह्महत्यां व्यपोहति।
अवध्यं तं प्रतिस्त्रोतो वह्नेः स्तम्भं करोति च॥
द्विवक्त्रो हरगौरी च गोवधाद्यघनाशकृत्।
त्रिवक्त्रोऽग्निर्जगन्नाथः पापराशिविनाशकृत्॥
तूलराशिं यथा वह्निर्भस्मसात् कुरुते हर!।
त्रिवक्त्रोऽपि च रुद्राक्षस्तथा दहति किल्विषम्॥
चतुर्वक्त्रस्तु धाता स्याद् नरहत्यां व्यपोहति।
पञ्चवक्त्रस्तु कालाग्निरगम्यागमपापनुत्॥
षड्वक्त्रो यो गुहः साक्षाद् गुरुहत्यां व्यपोहति।
सप्तवक्त्रो ह्यनन्तश्च स्वर्णस्तेयाघनुत् सदा॥
विनायकोऽष्टवक्त्रः स्यात् सर्वानृतविनाशकृत्।
भैरवो नववक्त्रः स्यात् शिवसायुज्यदायकः॥
दशवक्त्रः स्वयं विष्णुर्भूतप्रेतपिशाचहा।
एकादशमुखो रुद्रो नानायज्ञफलप्रदः॥
द्वादशास्यो भवेदर्कः सर्वतीर्थफलप्रदः।
त्रयोदशमुखः कामः सर्वकामफलप्रदः॥
चतुर्दशास्यः श्रीकण्ठो वंशोद्धारकरः स्मृतः।
यथोक्तं तेऽपि रुद्राक्षे तथेन्द्राक्षे प्रकीर्त्तितम्॥
भद्राक्षेऽपि सुरश्रेष्ठ! तद्गुणं परिकीर्त्तितम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एतेषां संस्कारस्त्वस्मद्गोष्ठीगरिष्ठकृष्णानन्दागमवागीशेन स्वकृततन्त्रसारे लिखितमतोऽत्र न प्रयोजनम्। एकवक्त्रादिचतुर्दश-वक्त्रपर्यन्तानां प्रमाणं तेनापि लिखितम्; किन्तु तत् पौराणिकं पद्मपुराणस्कन्दपुराणमिति कृत्वा लिखितं तेन रुद्राक्षस्य प्रमाणं तन्त्रशास्त्रे नास्तीत्येकदेशदर्शिनः सन्दिहन्ति, अतः प्रमाणानि लिखितानीति।

।। इति रुद्राक्षमाहात्म्यम् ।।

अथ संविदाप्रकरणम्

समयाचारतन्त्रे प्रथमपटले—

समया गोपनीयानां सदा गोप्या प्रकीर्त्तिता।
विधिना समयां देवि! ये तु भुञ्जन्ति साधकाः ॥
ते नराः स्वर्गता नित्यं भोगं कृत्वा सदा भुवि।
समयां गोपयेद्देवि! शिष्येभ्योऽपि च सुन्दरि! ॥
विना च समयां देवि! कथं कर्माणि साधयेत्।
विनापि समयां पूजा न कुत्रापि शुभोदया ॥

आचारसारे संवित्कल्पे सप्तमपटले—

योगिनां किं सदा सेव्यं कौलानां बलपुष्टिदम्।
मनश्चाञ्चल्यहरणं किं समाधिफलप्रदम् ॥

इत्यादिदेवीप्रश्नानन्तरं बलनामासुरादिन्द्रादीनां पराजयमुक्त्वा शक्रादीनां कैलासगमनानन्तरं स्तुतिकरणञ्च प्रस्तुत्य शिववाक्यम्—

शृणु शक्र! महाभाग! सर्वमेतद्वदामि ते।
त्रैलोक्यविजया ख्याता नामानि प्रथमं शृणु ॥
कथयामि तव स्नेहादतिगोप्यानि सर्वतः।
त्रैलोक्यविजया सिद्धा सिद्धिः सा सिद्धिमूलिका ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ज्ञानं संवित् संविदा च श्यामा भङ्गा रसायना ।
योगदा योगिनी सेव्या योगमार्गप्रकाशिनी ॥
ब्रह्माणी ब्रह्मसम्भूता ब्रह्मानन्दप्रदायिनी ।
वाग्देवतावशकरी विजयूर्विजयप्रदा ॥
समाधिवरदाऽज्ञाननाशिनीत्येकविंशतिः ।
श्वेतरक्तकृष्णपीतपुष्पभेदाश्चतुर्विधाः ॥
श्वेतपुष्पा ब्राह्मणी सा क्षत्रिया रक्तपुष्पिका ।
पीतपुष्पा तु वैश्या स्याच्छूद्रा तु रक्तपुष्पिका ॥
आहृत्य पत्राण्येतासां सबीजानि प्रयत्नतः ।
भर्जितानि घृतेनैव चूर्णितानि शिलातले ॥
त्रिकटु त्रिफला शृङ्गी कुष्ठधन्याकसैन्धवम् ।
शठी तालीशपत्रञ्च कटुकं नागकेशरम् ॥
यवानीद्वयमेथीञ्च जीरकद्वयमेव च ।
एतानि समभागानि रौद्रशुष्कानि चूर्णयेत् ॥
स्वर्णादिपात्रे पुरतः स्थापयित्वा ततः क्रमात् ।
चतुर्भिर्मनुभिस्तस्याः शोधनं समुपाचरेत् ॥
निवेश्य तत्र पानीयं यथाविधि विशोधयेत् ।

ॐ संविदेत्यादि।

ॐ ब्रह्माण्यै नमः स्वाहा क्षत्रियां शोधयेत्ततः ॥

ॐ सिद्धिमूलक्रिये! देवीत्यादि ।

ऐं क्षत्रियायै नमः स्वाहा वैश्यां विशोधयेत्ततः ।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ॐ अज्ञानेन्धनेत्यादि।

ह्रीं वैश्यायै नमः स्वाहा शूद्रां विशोधयेत्ततः ॥

ॐ नमस्यामीत्यादि।

क्लीं शूद्रायै नमः स्वाहा शूद्राविशोधने मनुः ॥

महानिर्वाणतन्त्रे पञ्चमोल्लासे—

बद्धवीरासनो मन्त्री विजयां परिशोधयेत् ॥

मुण्डमालातन्त्रे—अस्य श्रीवाग्वादिनीमन्त्रस्य ब्रह्मर्षिर्गायत्रीच्छन्दो वाग्वादिनी देवता ऐं बीजं क्लीं कीलकं सौः शक्तिर्वाग्वादिनीप्रीत्यर्थं मम सिद्धये जपे विनियोगः।

अङ्गन्यासकरन्यासौ कृत्वा चैव यथाविधि।
ततो वै संविदाचूर्णं संस्तुत्य मन्त्रमुच्चरन् ॥

तथा—

गुरोर्मुखाल्लब्धमन्त्रं नित्यं जपति साधकः।
तेनैव विधिना मन्त्री समयामभिमन्त्रयेत् ॥
सप्तधामन्त्रितं कृत्वा गुरुं सर्वं विभावयेत्।
गुरुं शिवं तथा देवीं निवेद्य चैव भक्षयेत् ॥

महानिर्वाणतन्त्रे—

तारं मायां समुच्चार्य अमृते! अमृतोद्भवे!।
अमृतवर्षिणि! ततोऽमृतमाकर्षयद्विधा ॥
सिद्धिं देहि ततो ब्रूयादमुकं मे ततः परम्।
वशमानय ठद्वन्द्वं संविदाशोधने मनुः[१] ॥

---

१. सकलपदयोजनया 'ॐ ह्रीं अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि अमृतमाकर्षयाकर्षय सिद्धिं देहि कालिकां मे वशमानय स्वाहा' इति मन्त्रो जातः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मूलमन्त्रं सप्तवारं प्रजप्य विजयोपरि ।
आवाहन्यादिमुद्राश्च धेनुयोनीः प्रदर्शयेत् ॥
गुरुं पद्मे सहस्रारे यथा सङ्केतमुद्रया ।
त्रिधैव तर्पयेद्देवीं[१] हृदि मूलं समुच्चरन् ॥
वाग्भवं वदयुग्मञ्च वाग्वादिनि! पदं ततः ।
मम जिह्वाग्रे स्थिरीभव सर्वसत्त्ववशङ्करि! ॥
स्वाहान्तेनैव मनुना जुहुयात् कुण्डलीमुखे ॥

शक्रादिजयमुक्त्वा। ऐं वद वद क्रीं वाग्वादिनि! मम जिह्वाग्रे स्थिरीभव सर्वसत्त्ववशङ्करि! स्वाहा।

सप्तधामन्त्रितं कृत्वा गुरुञ्चैव विभाव्य च ।
संविदं भक्षयेद्देवि! साधकः स्थिरमानसः ॥
अथवानेन मन्त्रेण कल्पयेत् परमेश्वरि! ।
ॐ जय जय विजय विजय परं ब्रह्मस्वरूपिणि! ॥
सर्वजनं मे वशमानय हुं फट् स्वाहा ।
इत्यनेन च पीत्वा तु भक्षयित्वा कुलेश्वरि! ॥
इष्टमन्त्रञ्च सञ्जप्य सप्तधा तत्त्वमुद्रया ॥

आचारसारे तु विशेषो यथा—

ॐ अमृते! अमृतोद्भवे! अमृतवर्षिणि! पदं ततः ।
अमृतमाकर्षय द्वन्द्वं सिद्धिं देहि ततः परम् ॥
अमुकं मे ततो ब्रूयाद्वशमानय तत्परम् ।
द्विठान्तोऽयं मनुः प्रोक्तश्चतुष्काणाञ्च मन्त्रणे ॥

---

१. 'ह्रीं आद्यां कालीं तर्पयामि स्वाहा' इति मन्त्रेणेति भावः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

आनन्दभैरवानन्दभैरव्यै तत्र मन्त्रयेत्।
शिवसोममातृकान्तं कालभूवरुणालयम् ॥
वामकर्णसमायुक्तं वायुमर्द्धेन्दुसंयुतम्।
आनन्दभैरवायेति शिखामन्त्रं ततो वदेत् ॥
आनन्दभैरवस्यायमानन्दभैरवं शृणु।
पूर्ववद्बीजमालिख्य धेनुयोनिस्ततः परम् ॥
दिग्बन्धनं छोटिकाभिस्तालत्रयपुरःसरम्।
दिव्यदृष्ट्या ततः पार्ष्णिघातैर्विघ्नान् विघातयेत् ॥
सप्तधा तर्पयेद्ब्रह्मरन्ध्रे जपन्मनुं गुरुम्।
निजं पद्मे सहस्रारे तथा सङ्केतमुद्रया ॥
त्रिवारं तर्पयेद्भक्त्या सकृद्वापि निजेच्छया।
परमाख्यं गुरुं तत्र परापरगुरुं ततः ॥
तत्रैवानन्दभैरव्यै तर्पयेत्तु मनुं स्मरन्।
हृदये तर्पयेद्देवीं मूलेन तत्त्वमुद्रया ॥
संविदया त्रिः सकृद्वा तिलमुद्गप्रमाणया।
ऐं वद वद पदं ब्रूयाद्वाग्वादिनि! पदं ततः ॥
मम जिह्वाग्रे स्थिरीभव वदेत् सर्वपदं ततः।
सत्त्ववशङ्करि! स्वाहा त्रिः प्रोच्य जुहुयान्मुखे ॥
मुखामृतेन दिव्येन स्वीकुर्यात् संविदां ततः ॥

समयाचारतन्त्रे प्रथमपटले—

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि समयास्तोत्रमुत्तमम्।
यत् श्रुत्वा सिद्धिमूली सा भक्षिता फलदा भवेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ॐ संविदे! ब्रह्मसम्भूते! ब्रह्मपुत्रि! सदानघे! ।
भैरवाणान्तु तृप्त्यर्थं पवित्रा भव सर्वदा ॥
नृणाञ्च जननी नाथा वेशालङ्कृतमण्डला ।
भवसन्तापनिर्वापः सुधियां त्वं महानिधिः ॥
ॐ सिद्धिमूलीक्रिये! देवि! हीनबोधप्रबोधिनि! ।
राजप्रजावशङ्करि! शत्रुकण्ठत्रिशूलिनि! ॥
ॐ अज्ञानेन्धनदीप्ताग्नेर्ज्वालाग्नेर्ज्ञानरूपिणि! ।
आनन्दस्याहुतिं मत्वा सम्यग् ज्ञानं प्रयच्छ मे ॥

अथ आनन्दमयीध्यानम्

दण्डाधिरूढपरिपूरितमोक्षभोगा-
मिन्दुप्रसन्नवदनां जयदानशीलाम् ।
आराधयामि बहुशत्रुपराजयित्रीं
विश्वेश्वरीं त्रिभुवने विजयेति देवीम् ॥
ध्यात्वैवं विजयामेतामानन्दाख्यां स्तवं पठेत् ।
आनन्दनन्दनीं वन्दे सदानन्दपदद्वये! ॥
आनन्दकदलीं वन्दे स्वच्छन्दबोधरूपिणीम् ॥
कलयति कवितां महतीं कुरुते स्वार्थदर्शनं पुंसाम् ।
अपहरति दुरितनिलयं किं किं न करोति संविदुल्लासः ॥
संविदासवयोर्मध्ये संविदेव गरीयसी ।
भक्षिता भवनाशाय निर्गन्धा बोधरूपिणी ॥
सुसंवित् शूलिनी देवी विजया संविदाङ्कुरा ।
वैष्णवी तुलसी तुङ्गा तेजोरश्मी रसेश्वरी ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विमर्षा श्वेतवद्वैद्या लक्ष्मीदेवी महोदरी ।
समया मोहिनी चैव सिद्धिमूली महोदरी ॥
मातुलानी सिद्धिरूपा सिद्धिधात्री सरस्वती ।
वाग्वादिनी सदा नित्या आनन्दपददायिनी ॥
यानि चैतानि नामानि सेवयेत् सिद्धिमूलिकाम् ।
समाप्नोति परां विद्यां भुक्तिं मुक्तिञ्च विन्दति ॥
पाण्डित्यञ्च कवित्वञ्च मन्त्रसिद्धिञ्च विन्दति ॥

।। इति विजयास्तोत्रम् ।।

अथ द्रव्यविशेषेण विजयाभक्षणफलम्। आचारसारे—

दुग्धाम्बुघृतमाध्वीकसैन्धवैर्लवणेन वा ।
सितया तु गुडेनापि पक्वेन कदलेन वा ॥
यद्यद्वा मधुरं द्रव्यं पक्वाम्रपनसादिकम् ।
तेन सर्वेण विजया स्वीकार्या सर्वसाधकैः ॥
दुग्धयोगेन विजया केवलानन्दवर्द्धिनी ।
महातेजस्करी चक्षुर्दोषादिविनिवारिणी ॥
सा पुनर्जलयोगेन सर्वाजीर्णविनाशिनी ।
घृतेन मेधामाधत्ते वाग्देवीवशकारिणी ॥
पतितामुत्तमां धत्ते धिषणाञ्चातिनिर्मलाम् ।
कायदोषानशेषांश्च मधुना सह नाशयेत् ॥
सैन्धवेन महावह्निं प्रदद्याल्लवणेन च ।
सितयाथ गुडेनापि शूलाम्लपित्तनाशिनी ॥
अतिसारोपशमनी श्वासकासप्रमर्दिनी ।
आमवातसमुद्भूतग्रहणीविनिवारिणी ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सर्वैर्वा मधुसंयुक्ता सर्वामयविनाशिनी ।
बलपुष्टिप्रदा चैव मधुरस्वरदायिनी ॥
ज्ञानविज्ञानदाक्षिण्यशीलमार्गप्रकाशिनी ।
बहुना किमिहोक्तेन केवला चित्स्वरूपिणी ॥

तथा—

संविदासवयोर्मध्ये संविदेव गरीयसी ।
संवित्प्रयोगस्तेनेह कर्त्तव्यः साधकोत्तमैः ॥

अथ संविदाभक्षणकालः

एककालं द्विकालं वा त्रिकालं पञ्चकालकम् ।
तोलकं वा तदर्द्धं वा तोलकद्वयमेव वा ॥
तन्न्यूनाधिकमात्रा वा यथा भवति नित्यशः ।
न्यूनाधिकायां मात्रायां फलं तत्तत् प्रजायते ॥
तस्मात् प्रमाणविदुषा कर्त्तव्या सिद्धिमिच्छता ॥

समयाचारतन्त्रे—

ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय भक्तितः पापनाशिनी ।
तथा सूर्योदये जाते मध्याह्ने भक्षिता तथा ॥
तथापराह्नसमये विधिवत् सर्वसाधिनी ।
अर्द्धरात्रे विशेषेण वाञ्छितार्थफलप्रदा ॥
विनापि समयां देवि! जपपूजादिकं कथम् ।
न च सिद्धिमवाप्नोति अभिचाराय कल्पते ॥
अपमृत्युहरां नृणां रोगशोकविनाशिनीम् ।
दुष्टशत्रुप्रशमनीं सर्वलोकानुरञ्जिनीम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सिद्धयो ह्यणिमाद्याश्च हस्ते तस्य व्यवस्थिताः ।
कायिकं वाचिकञ्चापि मानसं यच्च दुष्कृतम् ॥
एतत् सर्वं क्षयं याति ब्रह्महत्यादिकं तथा ।
स शिवः स च संयोगी स संयुक्तो यती तथा ॥
स एव मर्त्यः स्वर्गस्थः समया येन पालिता ।
समया भक्षिता येन समया येन धारिता ॥
समया पालिता येन रहितः स च पातकैः ।
भक्षयित्वा च समयां यं यं मन्त्रं जपेन्नरः ॥
स सम्यक् फलमाप्नोति सत्यं सत्यं वरानने! ।
विना च समयां देवि! मन्त्रं जपति नित्यशः ॥
अल्पायुः स भवेत् सद्यो देवतां कोपयेद् ध्रुवम् ।

कुब्जिकातन्त्रे सप्तमपटले—

समयाञ्च विना देवि! न सिद्धः स्यात् कदाचन।
तस्माच्चैव प्रयत्नेन गृह्णीयान्नात्र संशयः॥

अथ विजयाधूमपानं योगसारे प्रथमपरिच्छेदे—

अथवान्यप्रकारेण क्षुन्निवृत्तिर्विधीयते ।
प्रत्यहं विजयाधूमं ब्रह्मरन्ध्रेण मन्त्रवित् ॥
पानं करोति योगेशः क्षुन्नाशो जायते ध्रुवम् ।
ब्रह्ममन्त्रमहं वक्ष्ये येन क्षुन्नाशनं भवेत् ॥
संवर्त्तयुक् चन्द्रवह्निभौतिकौ बिन्दुसंयुतौ ।
एवं बीजत्रयं देव! समुच्चार्य कुलेश्वर! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अन्यूनमनुनानेन विजयाधूमशोधनम् ।
शोधयित्वा पिबेद्धूमं न दोषो विद्यते हर! ॥

मन्त्रस्तु क्ष्नौं क्ष्नौं क्ष्नौं। योगसारे—

अथवान्यप्रकारेण क्षुन्निवृत्तिर्विधीयते ।
हविष्याशी भवेदादौ पश्चाज्जपति मातृकाम् ॥
पश्चाद्घृतं प्रभोक्तव्यं मनुनानेन शङ्कर! ।
हसौर्बीजेन मनुना भक्षयेत् साधकोत्तमः ॥

।। इति विजयाधूमपानम् ।। इति विजयाप्रकरणम् ।।

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां पञ्चमे भक्तिकाण्डे शिवप्रकरणकथनरूपस्तृतीयः परिच्छेदः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

॥ अथ चतुर्थः परिच्छेदः॥

अथ शालग्रामोत्पत्तिप्रकारः

वीरमित्रोदयधृतकार्त्तिकमाहात्म्ये तूपाख्यानं श्रूयते, यथा— कश्चिद्वेदशिरा नाम महामुनिर्गङ्गातीरेऽत्युग्रं तपश्चकार। ततस्तत्तपसा भीतः शक्रो मञ्जुवागित्यभिधानां काञ्चिद्देवकन्यां तत्तपोविघ्नार्थं प्रेरितवान्। ततः सा महेन्द्रप्रेषिता वेदशिरसस्तपोविघ्नं चकार। ततः क्रुद्धेन तेन मुनिना त्वं नदी भवेति सा शप्ता। ततस्तया महता प्रणिपातेन विज्ञापितो मुनिस्तामित्यवोचत्—नदी भूत्वा जनार्दनं स्वोदरे धारयन्ती त्वं कृतकृत्यं जनं कुरु। शिलारूपी त्वयि जनार्दनो जनिष्यते।

त्वद्यशःप्रसवस्त्वेको मुक्तिदाता नृणामिह।
सैषा वै मञ्जुवाग्देवी गण्डकी सरितां वरा॥
तस्यां विष्णुः शिलारूपी मुनिशापाद्बभूव ह॥

स्कन्दपुराणे गण्डकीतपस्यानन्तरम्—

ततः प्रसन्नो भगवान् चिन्तयामास गोपते।
किं याचितं निम्नगया नित्यं मत्समकक्षया॥
दास्यामि याचितं येन लोकानां भवमोक्षणम्।
इत्येवं कृपया देवो निश्चित्य मनसा स्वयम्॥
गण्डकीमगमन्मातः! शृणु देवि वचो मम।
शालग्रामशिलारूपी तव गर्भगतः सदा॥
स्थास्यामि तव पुत्रत्वे भक्तानुग्रहकारणात्।
मत्सान्निध्यात्तदानीं त्वमतिश्रेष्ठा भविष्यसि॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दर्शनात् स्पर्शनात् स्नानात् पानाच्चैवावगाहनात् ।
हरिष्यसि महापापं वाङ्मनःकायसम्भवम् ॥
एवं दत्त्वा वरान् देव्यै तत्रैवान्तरधीयत ।
प्रतितिष्ठामि क्षेत्रेऽस्मिन् शालग्रामः सलाञ्छनः ॥
अहञ्च भगवान् विष्णुर्भक्तेच्छामात्रविग्रहः ॥

वराहपुराणे च, वराह उवाच—

श्रृणु तत्त्वेन मे देवि! यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
कथयिष्यामि तं गुह्यं शालग्राममिति स्मृतम् ॥ इति ।

धरणिं प्रत्युपक्रम्य शालग्रामतीर्थस्य तत्र विषयाणां गण्डक्यादिनदीनां सोमेशादिलिङ्गानाञ्च प्रशंसामुक्त्वा—

सालङ्कायनकोऽप्याशु क्षेत्रे तस्मिन् परे मम ।
शालग्रामे महातीर्थे आस्थितः परमं तपः ॥ इति ।

विष्णुधर्मोत्तरादौ तु—

सालङ्कायनको नाम देवेश! भगवान् मुनिः ।
किं चकार तपः कुर्वन् तव क्षेत्रे विमुक्तिदे ॥

इति पुनर्धरण्या पृष्टो वराह उवाच—

अथ दीर्घेण कालेन स ऋषिः संशितव्रतः ।
तप्यमानो यथान्यायं ददर्श शालमुत्तमम् ॥
अभिन्नमतुलच्छायं विशालं पुष्पितं तथा ।
ऋषिः क्षीणः परिश्रान्तः सालङ्कायनकोऽद्भुतम् ॥
पश्यते च पुनः शालं शुभानां शुभदर्शनम् ।
ततो दृष्ट्वा महाशालं परिश्रान्तो यदा मुनिः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विश्रामं कुरुते तत्र द्रष्टुकामोऽथ मां तदा।
शालस्य तस्य पूर्वेण स्थितः पश्चान्मुखो मुनिः॥
नानापापविमूढात्मा शक्तो द्रष्टुं न मामभूत्।
ततः पूर्वेण पार्श्वेन तस्य शालस्य सुन्दरि!॥
वैशाखमासद्वादश्यां मद्दर्शनमुपागतः।
दृष्ट्वा मां तत्र स मुनिस्तपस्वी संशितव्रतः॥
तुष्टाव वैदिकैः सूक्तैः प्रणम्य च पुनः पुनः।
ततोऽहं स्तूयमानो वै सूक्तमुख्येन सुन्दरि!॥
प्राप्तश्च शैलरूपेण गण्डकीमतिपुण्यदाम्॥

इत्यादिप्रमाणात् शालग्रामशब्दो दन्त्यादिस्तालव्यादिश्चेति ज्ञेयम्।

अथ शालग्रामशिला

ब्रह्मवैवर्त्ते प्रकृतिखण्डे ऊनविंशत्यध्याये—

अहञ्च शैलरूपेण गण्डकीतीरसन्निधौ।
अधिष्ठानं करिष्यामि भारते तव सुव्रत!॥
वज्रकीटाश्च कृमयो वज्रदंष्ट्राश्च तत्र वै।
तच्छिलाकुहरे चक्रं करिष्यन्ति मदीयकम्॥

।। इति शिलाचक्रोत्पत्तिप्रकारः।।

गौतमीये—

बहुभिर्जन्मभिः पुण्यैर्यदि कृष्णशिलां लभेत्।
गोष्पदेन च चिह्नेन जनुस्तेन समाप्यते॥

कृष्णशिलेति शालग्रामशिलोपलक्षणम्। महान्तस्तु कृष्णमूर्त्ति-शालग्राममात्रस्यानुयोगलब्धेः फलमेतदित्याहुस्तत्र मनोरमम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शालग्रामान्तरस्यानुद्योगलाभे फलान्तरादर्शनात् सर्वत्रैवैतत् फलम्। लभेदित्यनेनानुद्योग इति लब्धम्। इत्यनुद्योगेन चक्रलाभफलम्।

स्कन्दपुराणे—

स्निग्धा कृष्णा पाण्डुरा च पीता नीला तथैव च।
रक्ता रुक्षा च वक्रा च महास्थूला त्वलाञ्छिता॥
कपिला कर्बुरा भग्ना बहुचक्रैकचक्रिका।
बृहन्मुखी बृहच्चक्रा लग्नचक्रधरा पुनः॥
बहुचक्राथवा काचिद्भग्नचक्रा त्वधोमुखी।

आसां वर्णादिभेदेन गुणदोषावपि तत्रैव—

स्निग्धा सिद्धिकरी देवी कृष्णा कीर्त्तिं ददाति च।
पाण्डुरा पापदहनी पीता पुत्रफलप्रदा॥
नीला सन्दिशते लक्ष्मीं रक्ता रोगप्रदायिनी।
रुक्षा चोद्वेगदा नित्यं वक्रा दारिद्र्यदायिका॥
स्थूला निहन्ति चैवायुर्निष्फला स्यादलाञ्छिता।
कपिला कर्बुरा भग्ना भग्नचक्रैकचक्रिका॥
बृहन्मुखी बृहच्चक्रा लग्नचक्राथवा पुनः।
बहुचक्राथवा या स्याद्भग्नचक्रा त्वधोमुखी॥
पूजयेद् यः प्रमादेन दुःखमेव लभेत्तु सः॥

प्रकृतिखण्डे—

छत्राकारे भवेद्राज्यं वर्त्तुले च महाश्रियः।
दुःखञ्च शकटाकारे शूलाग्रे मरणं ध्रुवम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विकृतास्ये च दारिद्र्यं पिङ्गले हानिरेव च।
लग्नचक्रे भवेद्व्याधिर्विदीर्णे मरणं ध्रुवम् ॥

मत्स्यसूक्ते—

त्रिकोणा विषमा चैव छिद्रा भग्ना तथैव च।
अर्द्धचन्द्राकृतिर्या तु पूजार्हा न भवेत् प्रिये! ॥
फलं नोत्पद्यते तत्र पूजितायां कदाचन।
चक्रमन्त्रेण सा पूज्या कृष्णमन्त्रेण वा पुनः ॥

अग्निपुराणेऽपि—

तथा व्यालमुखी भग्ना विषमा बद्धचक्रिका।
विकारावर्त्तनाभिर्या नारसिंही च वा शिला ॥
कपिला विभ्रमावर्त्ता रेखावर्त्ता तथैव च।
दुःखदा सा तु विज्ञेया सुखदा न कदाचन ॥
स्निग्धा श्यामा तथा युक्ता अभया समचक्रिका।
योनिमूर्त्तिरनन्ताख्या गम्भीरा सम्पुटा तथा ॥
सूक्ष्ममूर्त्तिरमूर्त्तिश्च सन्मुखा सिद्धिदायिका।
धात्रीफलप्रमाणा या करेणोभयसम्पुटा ॥
पूजनीया प्रयत्नेन शिला चैतादृशी शुभा।
पूजया फलमाप्नोति इह लोके परत्र च ॥ इति।

चक्रशुभाशुभफलं ब्रह्मपुराणे—

खण्डितं स्फुटितं भग्नं पार्श्वभिन्नं विभेदितम्।
शालग्रामशिलाभूतं किञ्चिद्दोषावहं न हि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

इति वचनम्, तत् स्वीयेष्टचक्रस्तुतिपरम्। अत एव स्कन्दपुराणे—

खण्डितं स्फुटितं लग्नं शालग्रामे न दोषदम्।
इष्टा तु यस्य या मूर्त्तिः स तां यत्नेन पूजयेत्॥

इति रुद्रवाक्यम्। दोषाश्चैते सकामार्चनविषया इति तु भगवद्भक्ति-विलासकृत्, वीरमित्रोदयश्च। इष्टमूर्त्तिपूजायां दोषाभावः। पुनः स्कान्देऽप्युक्तं यथा—

चक्रं वा केवलं तत्र पद्मेन सह संयुतम्।
केवला वनमाला वा हरिर्लक्ष्म्या सह स्थितः॥

मुख्याः स्निग्धादयस्तत्रामुख्या वक्रादयस्तथा।
मुख्याभावे त्वमुख्यापि पूजनीया सदा बुधैः॥

इति शुभलक्षणशिलाभावे निन्द्यलक्षणशिलाग्रहणम्। पद्मपुराणे माघमाहात्म्ये—

यः पूजयेद्धरिं चक्रे शालग्रामशिलोद्भवे।
राजसूयसहस्रेण तेनेष्टं प्रतिवासरम्॥

यदा नमन्ति वेदान्ता ब्रह्म निर्गुणमच्युतम्।
तत्प्रसादो भवेन्नॄणां शालग्रामशिलार्चनात्॥

अपि पापसमाचाराः कर्मण्यनधिकारिणः।
शालग्रामार्चका वैश्या नैव यान्ति यमालयम्॥

अग्निहोत्रं हुतं तेन दत्ता पृथ्वी ससागरा।
येनार्चितो हरिश्चक्रे शालग्रामशिलोद्भवे॥

विना तीर्थैर्विना दानैर्विना यज्ञैर्विना नतिम्।
मुक्तिं याति नरो वैश्यः शालग्रामशिलार्चनात्॥

।। इति शालग्रामपूजाफलम्।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मत्स्यसूक्ते महातन्त्रे उपरिभागे प्रथमचरणे द्वादशपटले—

गण्डकी द्वादशं यत्र क्रोशमात्रं तपोवनम् ।
हरिक्षेत्रसमं क्षेत्रमेकैकं पुण्यमुच्यते ॥
जीवन्मुक्तो भवेत्तस्माच्छक्राङ्कितशिलार्चनात् ॥

॥ इति शालग्रामदेशफलम् ॥

आदौ सुदर्शनो मूर्त्तिर्लक्ष्मीनारायणः परः ।
द्विचक्रोऽसावच्युतः स्याच्चतुश्चक्रश्चतुर्भुजः ॥
पञ्चचक्रो वासुदेवश्चतुश्चक्रो जनार्दनः ।
सुखदा सप्तचक्रा तु द्वादशी चोत्तमा शुभा ॥
एकादशेऽनिरुद्धः स्याद् द्वादशे चार्क उच्यते ।
अत ऊर्ध्वमनन्तस्तु द्विचक्रे पार्वती स्मृता ॥
त्रिचक्रोऽग्निः समाख्यातः चतुश्चक्रश्चतुर्मुखः ।
पञ्चचक्रो महादेवः षट्चक्रे च षडाननः ॥

तथा—

गण्डक्यां या समुद्भूता देवी षोडशसम्भवा ।
पश्चिमादिक्रमेणैव यावद्भुवनपर्वतम् ॥
प्रद्युम्नं वामनञ्चैव वराहं पुरुषोत्तमम् ।
नारायणञ्च नृहरिमनन्तञ्च जनार्दनम् ॥
वासुदेवं तथा मत्स्यं कूर्मं बौद्धञ्च कल्किनम् ।
विश्वकेशं हयग्रीवं श्रीकरं हरिहरं तथा ॥
लक्ष्मीनारायणञ्चैव सर्वक्षेत्रसमुद्भवम् ।
सर्वं सर्वेषु क्षेत्रेषु युगस्यान्ते महेश्वरि! ॥

॥ इति शालग्रामोत्पत्तिस्थाननिर्णयः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स्कन्दपुराणे—

म्लेच्छदेशे शुचौ वापि चक्राङ्को यत्र तिष्ठति।
योजनानि तथा त्रीणि मम क्षेत्रं वसुन्धरे! ॥

तन्मध्ये म्रियते यस्तु पूजकः सुसमाहितः।
शतबाधाविनिर्मुक्तः पुनः सोऽपि न जायते ॥

चक्राङ्क इत्युपादानाद् द्वारकाशिलाया अप्येतत् फलमविशेषादिति चक्रसन्निधिमरणफलम्। तथा च—

चक्राङ्कितस्य सान्निध्ये यत्कर्म क्रियते नरैः।
स्नानं दानं तपो होमः सर्वं भवति चाक्षयम् ॥

॥ इति चक्रनिकटे कर्ममात्रफलम् ॥

तथा—

संवत्सरन्तु यत्पापं मनसा कर्मणा कृतम्।
तत्सर्वं नश्यते पुंसां सकृच्चक्राङ्कदानतः ॥

॥ इति सकृच्चक्राङ्कदानफलम् ॥

ब्रह्मपुराणे—

दीर्घा काञ्चनवर्णा या बिन्दुत्रयविभूषिता।
मत्स्याख्या सा शिला प्रोक्ता भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥

तथा—

मत्स्यरूपन्तु देवेशं दीर्घाकारन्तु यद्भवेत्।
बिन्दुत्रयसमायुक्तं कांस्यवर्णं सुशोभनम् ॥

वीरमित्रोदये हेमाद्रिधृतपद्मपुराणे—

त्रयो मत्स्यादयः श्यामा द्विचक्राः स्वाङ्कसंयुताः।
तेषां सन्दर्शनादेव सर्वकाममवाप्नुयात् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मत्स्यरूपन्तु देवस्य दीर्घाकारं सुपूजितम् ।
बिन्दुत्रयसमायुक्तं काचवर्णं सुशोभनम् ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

दीर्घद्वारयुतं त्रेधा द्वारमध्ये च चक्रयुक् ।
चक्रमेकं पुच्छभागे दक्षिणे शकटाकृति ॥
वामे प्रदृश्यते रेखा मत्स्यमूर्त्तिः शुभप्रदा ॥

पुराणसङ्ग्रहे—

बिन्दुत्रयसमायुक्तं चक्राब्जशङ्खलाञ्छितम् ।
दीर्घं दक्षिणमास्यञ्च मत्स्यचक्रं समीपगम् ॥

मत्स्यसूक्ते—

मत्स्याकृतिर्भवेन्मत्स्यमूर्ध्नि चित्रं सदीर्घकम् ॥

।। इति मत्स्यचक्रम् ।।

कूर्मं कूर्माकृतिशिलापूर्वभागोन्नतं यदि ॥

ब्रह्मपुराणे—

कूर्मस्तथोन्नतः पृष्ठे वर्त्तुलावर्त्तपूरितः ।
हरितं वर्णमाधत्ते कौस्तुभेन च चिह्नितः ॥

पद्मपुराणे—

कूर्माकारा च चक्राङ्का शिला कूर्मः प्रकीर्त्तितः ॥

ब्रह्मपुराणे—

तत्तल्लक्षणसंयुक्तं भानोर्वलयपञ्चकम् ।
कूर्मचक्रमिदं प्रोक्तं दुर्लभं सर्वकामदम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे तु विशेषः—

चतुर्धा कूर्ममूर्त्तिः स्यात् पार्श्वभागे खुरान्विता ।
विख्याता दुर्लभा सर्वमनोरथफलप्रदा ॥

बिन्दुत्रयान्विता शङ्खचक्रध्वजयुतापि वा ॥

बिन्दुत्रयान्विता सौवर्णबिन्दुत्रययुक्ता यत्र कुत्रापि बिन्दवः सौवर्णा ज्ञेया इति वीरमित्रोदयः ।

दीर्घा दक्षिणवामास्या भानोर्वलयपञ्चकैः ।
भूषिता कूर्ममूर्त्तिः स्याद्दुर्लभा सर्वकामदा ॥
वृत्तोपेता कूर्ममूर्त्तिः कनकच्छविसंयुता ।
स्नुहीपुष्पाकृतिर्वापि चक्रस्योभयपार्श्वतः ॥
कूर्ममूर्त्तिः खगेशानि! सर्वकामफलप्रदा ॥
वर्त्तुला सुबलाकारा दीर्घद्वारा तु वैश्यप! ।
नाभिचक्रयुता ताभ्यां कूर्माकारा तु पार्श्वतः ॥
तथा चास्यासनावास्या उन्नता नीललोहिता ।
कूर्ममूर्त्तिरिति ख्याता पुत्रपौत्रादिवृद्धिदा ॥

नाभिचक्रयुतेत्यत्र चक्रद्वयमेवानुसन्धेयम् । द्विचक्राः स्वाङ्कसंयुता इति पूर्वोदाहृतपद्मपुराणवचनात् ।

।। इति कूर्मचक्रम् ।।

ब्रह्मपुराणे—

वराहः शक्तिलिङ्गस्तु चक्रे च विषमे स्थिते ।
इन्द्रनीलनिभः स्थूलस्त्रिरेखालाञ्छितः शुभः ॥
तस्य सम्पूजनाद्देही प्राप्नोति मनसेप्सितम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वराहाकृतिराभग्नश्चक्ररेखास्वलङ्कृतः ।
वराह इति स प्रोक्तो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥

पद्मपुराणे तु 'वराहः सोऽपि विज्ञेय' इति प्रथमचरणे पाठः।

वराहमूर्त्तिर्द्विविधा भिन्नलक्षणयोगतः ।
दक्षपार्श्वगते चक्रे समचक्रप्रदेशतः ॥
वनमालान्वितो लक्ष्मीवराहः परिकीर्त्तितः ॥

।। इति वराहलक्षणम् ।।

अतीवविकृतास्यञ्च द्विचक्रं विकटं तथा ।
नरसिंहाभिधं ज्ञेयं सद्यो वैराग्यदायकम् ॥

मात्स्ये—

यस्य दीर्घमुखं पूर्वं कथितैर्लक्षणैर्युतम् ।
रेखाश्च पुष्कराकारा नरसिंहो मतो हि सः ॥

ब्रह्मपुराणे—

नरसिंहस्त्रिबिन्दुः स्यात् कपिलः पञ्चबिन्दुकः ।
ब्रह्मचर्येण पूज्यः स्यादन्यथा सर्वविघ्नदः ॥

कपिलो नरसिंहस्तु पृथुचक्रः सुशोभनः ।
ब्रह्मचर्येण पूज्योऽसावन्यथा विघ्नदो भवेत् ॥

स्थूलचक्रद्वयं मध्ये गुडलाक्षासुवर्णकः ।
द्वारोपरि तथा रेखा पुष्टाकारा सुशोभना ॥

स्फुटितं विषमं चक्रं नारसिंहन्तु कापिलम् ।
सम्पूज्य मुक्तिमाप्नोति संग्रामे विजयी भवेत् ॥

पद्मपुराणे—

नृसिंहः कपिलो ज्ञेयः स्थूलचक्रश्च दंष्ट्रया ।
त्रिबिन्दुः पञ्चबिन्दुर्वा ब्रह्मचर्येण पूजितः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ददाति वाञ्छितफलमघौघञ्चाशु नश्यति।
अन्यथा जायते क्लेशो नात्र कार्या विचारणा॥

अग्निपुराणे—

नृसिंहः स्थूलवक्त्रः स्यात् कपिलः पञ्चबिन्दुकः।

वीरमित्रोदयधृतवैश्वानरसंहितायाम्—

कपिलो नरसिंहस्तु पृथुचक्रः सुशोभनः।
ब्रह्मचर्याधिकारोऽत्र नान्यथा पूजनं भवेत्॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

विवृतास्यं रामचक्रं वर्त्तुलं कपिलप्रभम्।
नरसिंहं गृहस्थानामिष्टदं बिन्दुभिर्युतम्॥

।। इति कपिलनृसिंहलक्षणम्।।

प्रकृतिखण्डे—

द्विचक्रं विकृतास्यञ्च वनमालाविभूषितम्।
लक्ष्मीनृसिंहं विज्ञेयं गृहिणां सुखदं सदा॥

वीरमित्रोदयधृतपुराणसंग्रहे—

वामपार्श्वस्थिते चक्रे कृष्णवर्णः सबिन्दुकः।
लक्ष्मीनृसिंहो विख्यातो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः॥

समे चक्रे इति ब्रह्मपुराणे पाठः। ब्रह्मपुराणे—

नरसिंहस्त्रिबिन्दुः स्यात् कपिलः पञ्चबिन्दुकः।
वामाश्रिते पुष्कले तु लक्ष्मीनरहरिः स्मृतः॥

।। इति लक्ष्मीनृसिंहलक्षणम्।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

विदारणाभिधानः स्यात् नृसिंहो दीर्घकन्दरः ।
अन्तश्चक्रं बृहद्द्वारं दक्षिणोन्नतमस्तकम् ॥
विदारणमिति ख्यातं दंष्ट्राभ्यामुपशोभितम् ।
ब्रह्मचर्याविरोधेन नरसिंहोऽर्चितो यदि ॥
व्यादिशेत्तु भयं तस्य वह्निना दह्यते गृहम् ॥

अत्रापि चक्रद्वयमेव यत्र कुत्राप्यनुक्तस्थले चक्रद्वयमेव ज्ञेयमिति सामान्येनालोकनादिति वीरमित्रोदयः। इति योगनृसिंहलक्षणमिति तेनोक्तम्। वस्तुतो विदारनृसिंहलक्षणमिदं विदारणाभिधानः स्यादित्युक्तत्वादिति।

सप्तचक्रं बहुमुखं समन्तात् स्वर्णभूषितम् ।
सर्वतो मुखनामानं स्वर्णाभं वर्णतो यदि ॥
मम चक्रः समाख्यातो नृसिंहः सर्वतो हरिः ॥ इत्यत्रापि।

।। इति सर्वतोमुखनृसिंहलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

बहुचक्रं बहुद्वारं बहुवर्णं महोदरम् ।
पातालनरसिंहाख्यं भिक्षूणाममृतप्रदम् ॥

तथा—

तृतीयचक्रादारभ्य पार्श्वतो दशचक्रकः ।
स पूर्वोक्तविहीनश्च बहुरूपधरो भवेत् ॥
पातालनरसिंहो वा बहुरूपधरोऽपि वा ॥

।। इति पातालनृसिंहलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तत्रैव—

अत्युच्चचक्रं मध्यस्थं मम भावं महोदरम् ।
आकाशनरसिंहाख्यं वनवासिभिरर्चितम् ॥

।। इत्याकाशनृसिंहलक्षणम् ।।

बहुच्छिद्रं भीमवक्त्रं सुवर्णकनकान्वितम् ।
चक्रन्तु राक्षसं ज्ञेयं नृसिंहं गृहदायकम् ॥

।। इति राक्षसनृसिंहलक्षणम् ।।

द्विचक्रं द्विमुखं स्थूलं द्वारञ्चोर्ध्वकृतं शिरः ।
दारिद्र्यफलदं ज्ञेयं तद्धि जिह्वानृसिंहकम् ॥

।। इति जिह्वानृसिंहलक्षणम् ।।

पुरः पार्श्वे च पृष्ठे च त्रिचक्रेणोपशोभितम् ।
अधोमुखमिति ख्यातमर्चकानां विमुक्तिदम् ॥

अत्र चक्रत्रयम्—एकं पुरः, एकं पार्श्वे, एकं पृष्ठे।

।। इत्यधोमुखनृसिंहलक्षणम् ।।

वीरमित्रोदये—

अधोमुखनृसिंहश्च शिशुमारस्तथैव च ।
त्रिविक्रमो मत्स्यमूर्त्तिस्त्रिचक्रा परिकीर्त्तिता ।।इति।

ब्रह्माण्डपुराणे—

सूक्ष्मरन्ध्रं द्विचक्रञ्च वनमालाविभूषितम् ।
तज्ज्वालानरसिंहाख्यं नृणां संसारमोचनम् ॥

।। इति ज्वालानृसिंहलक्षणमिति नृसिंहभेदाः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्मपुराणे—

कदम्बकुसुमाकारो रेखापञ्चकभूषितः।
वर्त्तुलश्चातिह्रस्वश्च वामनः परिकीर्त्तितः॥

अन्यत्रापि—

वामनाख्यो भवेद्देवो ह्रस्वो यः स्यान्महाद्युतिः।
ऊर्ध्वचक्रस्त्वधश्चक्रः सोऽभीष्टार्थप्रदोऽर्चितः॥
वर्त्तुलाङ्गस्त्रिवृत्तस्तु स्नुहीपुष्पाकृतिर्भवेत्।
केशराभस्तु वै तार्क्ष्य! दृश्यते चक्रपार्श्वतः॥
वामनो गृहिणां श्रेष्ठः सुखसौभाग्यदायकः।
गृहपुत्रार्थवृद्धिञ्च दत्त्वा सन्दिशति ध्रुवम्॥
मध्यचक्रं नाभिह्रस्वमतिस्निग्धञ्च कामदम्।
स्पष्टचक्रं वामनञ्च नृणामीप्सितदायकम्॥
अतसीकुसुमप्रख्यं किञ्चिदुन्नतमस्तकम्।
तद्वामनं कामदं स्यात् किञ्चिदस्पष्टचक्रकम्॥
वर्त्तुलं नीलमेघाभं वनमालासमन्वितम्।
सूक्ष्मरन्ध्रं बृहन्मूर्त्तिर्वामनं भुवि दुर्लभम्॥

प्रकृतिखण्डे—

अतिक्षुद्रं द्विचक्रञ्च नवीननीरदोपमम्।
दधिवामनाभिधं ज्ञेयं गृहिणाञ्च सुखप्रदम्॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

अतसीपुष्पसङ्काशो बिन्दुना परिशोभितः।
यो वामनाभिधो देवः स्वेदबिन्दुयुतो मुखे॥
दधिवामनसंज्ञः स्याद्धनधान्यसुखप्रदः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मत्स्यसूक्ते—

श्रीकरं श्रीफलाकारं वामनं वदरस्य च ।
बीजेन सदृशं यद्वा फलेन दधिवामनम् ॥

।। इति वामनलक्षणमिति वामनभेदाः ।।

पीतः परशुकोदण्डलाङ्गलेन सुलक्षितः ।
रामो रामश्च रामश्च ज्ञेयो मृत्युहरः क्रमात् ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

जामदग्न्यस्तु भगवान् द्विविधः परिकीर्त्तितः ।
तत्त्रिमूर्त्तिहलोपेतं दीर्घाकारं बृहद्धि यत् ॥
इति भागवतं चक्रं परश्वाकृतिकेन वा ।
वामे वा दक्षिणे वापि चक्रभागे भवेद्विभुः ॥
पृष्ठे वा पार्श्वभागे वा रेखा दंष्ट्राकृतिर्भवेत् ।
जामदग्न्यस्तु भगवान् शान्ताख्यः शान्तिदोऽर्चितः ॥

।। इति परशुरामलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

रामचन्द्रस्तथा स्निग्धो दुर्वाभश्चक्रशोभनः ।
पृष्ठे दण्डस्तथा पार्श्वे रेखाद्वयेन संयुतः ॥

मत्स्यसूक्ते—

श्यामं दूर्वादलाकारं रामं तदपि कीर्त्तितम् ॥

प्रकृतिखण्डे—

मध्यमं वर्त्तुलाकारं द्विचक्रबाणविश्रुतम् ।
रणरामाभिधं ज्ञेयं शरतूणसमन्वितम् ॥

।। इति रणरामलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मध्यमं वर्त्तुलाकारं द्विचक्रं बाणविक्षतम्।
सप्तचक्रञ्च छत्रञ्च शरतूणसमन्वितम्॥
राजराजेश्वरं ज्ञेयं राज्यसम्पत्प्रदायकम्।

।। इति राजराजेश्वरचक्रलक्षणम्।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

एकस्मिन्नेव वदने चतुश्चक्रोऽतिविश्रुतः।
वामोन्नतो लसच्छत्रध्वजचामरसंयुतः॥
वनमालाधरो देवः सीतारामः प्रकीर्त्तितः।

सर्वत्र विजयप्रद इति पाठान्तरम्।

द्वारयोर्वास्तुचक्रो वा वामतश्चैकचक्रवान्॥
बाणरूपी वरो रामः सीतारामः प्रकीर्त्तितः।
सर्वसौभाग्यदश्चक्रः सर्वत्र विजयप्रदः॥

।। इति सीतारामलक्षणम्।।

कोदण्डि कुक्कुटाण्डाभं श्यामलं पृष्ठमुन्नतम्।
रेखाद्वयसमोपेतं द्वारयोश्च खगेश्वर!॥
धनुराकृतिका रेखा दृश्यते पार्श्वतोऽपि वा।
भवेद्रामो दशकण्ठकुलान्तक इतीरितः॥

।। इति दशकण्ठकुलान्तकरामलक्षणम्।।

बाणरूपी च चापाढ्यः कुण्डली स्त्रक्समाहितः।
सूक्ष्मकेशरचक्राढ्यो वीररामः श्रिया हरः॥

।। इति वीररामलक्षणम्।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दिव्यबाणेन संयुक्तश्चापरूपास्यसंयुतः ।
करालवदनोरस्को बिन्दुयुक् चक्रशोभितः ॥
स स्याद्विजयरामाख्यः केशरोपेतचक्रकः ॥

।। इति विजयरामलक्षणम् ।।

एकचक्रस्तु वदने कृष्णावर्णः सुशोभनः ।
सा राममूर्त्तिर्विज्ञेया पूजकस्य कवित्वदा ॥

।। इति कवित्वदातृरामलक्षणम् ।।

मूर्ध्नि जानुधनुर्बाणः पार्श्वे खुरयुतस्तथा ।
दुष्टराम इति ख्यातो नीलाम्बुदसमप्रभः ॥

।। इति दुष्टरामलक्षणम् ।।

एतानि ब्रह्माण्डपुराणीयानीति वीरमित्रोदयः। प्रकृतिखण्डे—

द्वे चक्रे एकलग्ने च पृष्ठदेशेऽतिपुष्कलम् ।
सङ्कर्षणन्तु विज्ञेयं सुखदं गृहिणां सदा ॥

पद्मपुराणे—

बलभद्रशिला ज्ञेया सप्तचक्राङ्किता खग! ।
पूजितस्तुष्यते देवः पुत्रपौत्रप्रदो भवेत् ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

पृष्ठभागे पञ्चरेखा चापबाणौ च पार्श्वयोः ।
बलरामः स विज्ञेयः पुत्रदायी न संशयः ॥

द्वे चक्रे अग्रलग्ने तु पूर्वभागश्च पुष्कलः ।
स सङ्कर्षणाख्यो विज्ञेयो रक्ताभश्चातिशोभनः ॥

।। इति सङ्कर्षणलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तत्रैव—

अतिगह्वरसंयुक्तं चक्रहीनं यथा भवेत् ।
प्रवीणो बुद्धसंज्ञः स्याद् ददाति परमं पदम् ॥

।। इति ब्रह्ममूर्त्तिलक्षणम् ।।

अलिवर्णं सूक्ष्मबीजं षट्चक्रं सुस्थिरासनम् ।
कृपाणाकृतिका रेखा द्वारस्योपरि पृष्ठके ॥
म्लेच्छनाशी भवेत् कल्किः कलिकल्मषनाशकः ॥

मत्स्यसूक्ते—

कल्किनन्तु हयाकारं त्रिचक्रेणैव लाञ्छितम् ॥

।। इति कल्किमूर्त्तिलक्षणम् ।।

ब्रह्मपुराणे—

प्रदक्षिणावर्त्तकृता वनमालाविभूषिता ।
या शिला कृष्णसंज्ञा सा धनधान्यसुखप्रदा ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

समचक्रे द्वारदेशे कृष्णवर्णः सुशोभनः ।
सा कृष्णमूर्त्तिर्विज्ञेया पूजिता सौख्यदायिनी ॥
कृष्णपीतः कृशतनुं बिभ्रत् पार्श्वे सबिन्दुयुक् ।
द्वारतुल्यो भवेन्नाभिः कूर्माकारस्तु पृष्ठतः ॥
कृष्णो विभूषितस्ताक्ष्र्य! सर्वेषां पापनाशनः ॥

पीतः पीतचिह्नयुक्तः। चिह्नश्चात्र पीताम्बरबिन्दुरेखादि ज्ञेयमिति वीरमित्रोदये ।

काममूर्त्तिस्तु कृष्णाभा निम्नाऽधस्तात् सबिन्दुकः ।
स बालकृष्णो विज्ञेयो दीर्घास्यः पुत्रभाग्यदः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कृष्णोऽतिकृष्णो न स्थूलश्चक्राभ्यामुपशोभितः ।
वनमालायुतः पृष्ठे श्रीवत्सशुभलाञ्छनः ॥
दण्डशुद्धयुतः पार्श्वे वरात्मा सर्वतोमुखः ।
स गोपाल इति प्रोक्तो भूधान्यादिधनप्रदः ॥

।। इति गोपालमूर्त्तिलक्षणम् ।।

यो गोपालः पार्श्वभागे दरपद्मविकासिभाक् ।
स स्यान्मदनगोपालो मालाकुण्डलभूषितः ॥
पुत्रपौत्रधनैश्वर्यसर्वलोकैकवश्यदः ॥

।। इति मदनगोपालमूर्त्तिलक्षणम् ।।

अत्र यत्र मूर्त्तिभेदे चक्रादि नोक्तं तत्र तत्प्रकृतिभूतलक्षणोक्तं सामान्यं ग्राह्यमिति वीरमित्रोदये—

दीर्घाकारः कृष्णवर्णः सार्द्धचन्द्रनिभाननः ।
स स्यात् सन्तानगोपालः पुत्रपौत्रादिवृद्धिदः ॥

।। इति सन्तानगोपाललक्षणम् ।।

वर्त्तुलो मस्तके निम्नः पार्श्वे विततबिन्दवः ।
गोवर्द्धनाख्यो गोपालो दीर्घा रेखा तु दक्षिणे ॥
सर्वकल्मषनाशी स्याद्गोधान्यादिधनप्रदः ॥

।। इति गोवर्द्धनगोपाललक्षणम् ।।

धर्मसंहितायाम्—

कुक्कुटाण्डसमोपेतः श्रीधरो वनमालया ।
लाङ्गलं वेणुचिह्नञ्च कुलञ्च परिवेष्टितम् ॥
लक्ष्मीगोपालकः ख्यातो दुर्लभो भुवनत्रये ।
पुत्रदारादिसम्पत्तिभुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥

।। इति लक्ष्मीगोपाललक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

रेखा सुवर्णवर्णा हि बिन्दुत्रयविभूषितः ।
कालीयमर्दनः साक्षात् सर्वशत्रुनिकृन्तनः ॥

सव्यापसव्यरेखाभ्यां भूषितः सूक्ष्मवक्त्रकः ।
पार्श्वस्थूलयुतो देवो धनपद्मयुतः शुभः ॥

।। इति कालीयमर्दनलक्षणम् ।।

असिवर्णश्चलः स्थूलश्चक्रभागोऽतिशोभनः ।
वनमालापरिवृतः पृष्ठे श्रीवत्सलाञ्छनः ॥
स्यमन्तहारी विज्ञेयः पुत्रकीर्त्तिविवर्द्धनः ॥

।। इति स्यमन्तहारिलक्षणम् ।।

रक्तबिन्दुद्वययुतः श्यामो दन्तिभृतोपमः ।
रेखा दक्षिणतो वामे मुष्टिबद्धष्ठबिन्दुयुक् ॥
चाणूरमर्दनाख्यः स्यात् सर्वशत्रुनिकृन्तनः ॥

।। इति चाणूरमर्दनलक्षणम् ।।

पूर्वभागैकवर्णेन पार्श्ववर्णेन वा भवेत् ।
कंसमर्दी भवेत् कृष्णो नीलाम्बुदनिभः शुभः ॥

।। इति कंसमर्दनलक्षणम् ।। इति कृष्णमूर्त्तिभेदाः ।।

पद्म-ब्रह्माण्डपुराणयोः—

सौभाग्यं केशवो दद्यात् चतुष्कोणे भवेत् समः ॥

वैश्वानरसंहितायाम्—

नाभ्यधस्तु भवेच्छङ्खश्चक्रन्तु तदनन्तरम् ।
केशवः स तु विज्ञेयः सर्वकामफलप्रदः ॥

।। इति केशवलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पद्मपुराणे—

हयग्रीवोऽङ्कुशाकारो रेखा चक्रसमीपगा।
बहुबिन्दुसमायुक्तं पृष्ठे नीरदनीलकम्॥

हयग्रीवो हयाकार इति ब्रह्माण्डपुराणे पाठः। पृष्ठे स्यान्नीलरूपकमिति वीरमित्रोदये पाठान्तरम्। अन्यत्र च—

हयग्रीवेऽङ्कुशाकारे रेखाः पञ्च भवन्ति हि।
बहुबिन्दुसमाकीर्णे दृश्यन्ते नीलरूपकाः॥

अग्निपुराणे—

हयग्रीवश्च स ज्ञेयो योऽङ्कुशप्रतिरूपकः।
चक्रध्वजसमायुक्तः पूजितः सौख्यदायकः॥
हयग्रीवा यथा लम्बा रेखाङ्का या शिला भवेत्।
तथा सौम्यो हयग्रीवः पूजितो ज्ञानदो भवेत्॥

पुराणसङ्ग्रहे—

हयग्रीवोऽपि भगवान् रक्तपीतादिभिः श्रितः।
अङ्कुशाकृतिकस्तार्क्ष्य! चक्रद्वयसमन्वितः॥
पद्माकृतिस्तथा पार्श्वे कुण्डलं मणिरेव वा।
सुखदो मोक्षदो नृणां भोगदो विनतासुत!॥

॥ इति हयग्रीवलक्षणम्॥

पद्मपुराणे—

हयग्रीवा यथा लम्बा रेखाङ्का या शिला भवेत्।
तथासौ स्याद्धयग्रीवः पूजितो ज्ञानदो भवेत्॥

अन्यत्रापि—

अश्वाकृति मुखं यस्य साक्षमालं शिरस्तथा।
पद्माकृतिर्भवेद्वापि हयशीर्षा त्वसौ मतः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मत्स्यसूक्ते द्वादशपटले—

हयग्रीवं चक्रचिह्नं वामोन्नतकपिञ्जलम्।
श्यामं दूर्वादलाकारं रामं तदपि कीर्त्तितम्।

।। इति हयग्रीवलक्षणम् ।।

अग्निपुराणे—

परमेष्ठी मात्रचक्रं पृष्ठे छिद्रञ्च बिन्दुवान् ।।

ब्रह्मपुराणे—

परमेष्ठी तु शुक्लाभः पद्मचक्रसमन्वितः।
चित्राकृतिस्तथा पृष्ठे शुषिरञ्चातिपुष्कलम् ।।

तथा—

परमेष्ठी लोहिताभश्चक्रमेकं तथा युतम्।
बिम्बाकृतिस्तथा रेखा शुषिरञ्चातिपुष्कलम् ।।

पुराणसङ्ग्रहे—

परमेष्ठी च शुक्लाभः पद्मचक्रसमन्वितः।
चीराकृतिः कृमिमिता पृष्ठे शुषिरचिह्नितः ।।

परमेष्ठी च शुक्लाभश्चक्रपद्मसमन्वितः।
स वर्त्तुलस्तथा पीतः पृष्ठे च शुषिरं ध्रुवम् ।।

इति पाठान्तरम्। वैश्वानरसंहितायाम् —

परमेष्ठी तु रक्ताभश्चक्रपद्मसमन्वितः।
द्विधाकृतिस्तथा पृष्ठे शुषिरञ्चापि वर्त्तुलम् ।।

पीतवर्णयुतो वापि भुक्तिमुक्तिवरप्रदः ।।

।। इति परमेष्ठिलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्मपुराणे—

हिरण्यगर्भदेवञ्च मध्यपिङ्गलविग्रहम् ।
ईषद्दीर्घं मनोज्ञञ्च स्निग्धं सकलकामदम् ॥

तथा—

चन्द्राकृति हिरण्याख्यं रश्मिजालं विनिर्दिशेत् ।
सुवर्णरेखाबहुलं स्फाटिकद्युतिशोभितम् ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

हिरण्यगर्भो भगवान् परितो भुवि दुर्लभः ।
अन्तर्ध्वनिसमायुक्तं कृष्णवर्णं सुवर्त्तुलम् ॥
वर्त्तुलन्तु सुवदनं चक्रमध्ये च कोमलम् ।
श्रीवत्सं कोमलाकारं लाञ्छनं पृष्ठपार्श्वके ॥
हिरण्यगर्भो विख्यातः पृथुनाभिसमन्वितः ।
हिरण्येन विमिश्रस्तु श्रीप्रदः कुलवर्द्धनः ॥

।। इति हिरण्यगर्भलक्षणम् ।।

ब्रह्मपुराणे—

चतुर्भुजं चतुश्चक्रं नवमेघसमद्युति ।
मण्डलाकारचक्रं स्यात् सर्वेषामभयप्रदम् ॥

।। इति चतुर्भुजलक्षणम् ।।

तथा—

गदाधरस्त्रिरेखाभिर्लाञ्छितो मध्यदेशतः ।
ध्वजवज्राङ्कुशैः पीतो वामचक्रः सुवर्त्तुलः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्मवैवर्त्ते—

सुदर्शनञ्चैकचक्रं सप्तचक्रं गदाधरम् ।
द्विचक्रं हयवक्त्राभं हयग्रीवं प्रकीर्त्तितम् ॥

।। इति गदाधरलक्षणम् ।।

ब्रह्मपुराणे—

श्यामं नारायणं विद्यान्नाभिचक्रं तथोन्नतम् ।
दीर्घरेखासमोपेतं दक्षिणे शुषिरं पृथु ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

विरजे सुमुखे चक्रे मध्यवक्त्रस्तु शोभनः ।
ताटङ्कनानाभरणहारकेयूरलाञ्छनः ॥
नारायणः समाख्यातः सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥

मत्स्यसूक्ते द्वादशपटले—

नारायणं पार्श्वचक्रे चक्रमेव तु पुष्कलम् ।
ऋक्षोऽत्र वर्जयेन्मन्त्री गृहस्थो हि न चार्चयेत् ॥

।। इति नारायणलक्षणम् ।।

नारायणभेदास्तु ब्रह्मपुराणे—

द्वारमेकं चतुश्चक्रं ब्रह्मादीनान्तु दुर्लभम् ॥
शोभितो वनमालयेति क्वचित् पाठः ।
लक्ष्मीनारायणो नाम भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥

पुराणसङ्ग्रहे—

ध्वजवज्राङ्कुशं पीनं वामे वक्त्रे तु वर्त्तुलम् ।
लक्ष्मीनारायणं देवममोघफलदं विदुः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वामे अध:खण्डे चक्रद्वयोपरि चक्रद्वयमिति वीरमित्रोदये। ब्रह्माण्डपुराणे—

ध्वजवज्राङ्कुशैः पीतो वामे चक्रे सुवर्त्तुलः ।
लक्ष्मीनारायणो देवश्चतुश्चक्रसमन्वितः ॥
पूजनीयः सदा सद्भिर्वैष्णवैर्मोक्षमिच्छुभिः ॥

पुनस्तत्रैव—

एकचक्रश्चतुश्चक्रो वर्त्तुलः श्यामवर्णकः ।
ध्वजवज्राङ्कुशोपेतो मालायुक्तः सबिन्दुकः ॥
नातिह्रस्वो न च स्थूलो लक्ष्मीनारायणः स्मृतः ।
तस्य दर्शनमात्रेण स्वाभीष्टफलमाप्नुयात् ॥
चतुश्चक्रः सूक्ष्मद्वारो वनमालासमन्वितः ।
लक्ष्मीनारायणः श्रीमान् भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥

वैश्वानरसंहितायान्तु विशेषः—

लक्ष्मीनारायणो देवस्त्रिभिश्चक्रैर्व्यवस्थितः ।
पूजनीयः प्रयत्नेन भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥

ब्रह्मवैवर्त्ते प्रकृतिखण्डे ऊनविंशत्यध्याये—

एकद्वारे चतुश्चक्रं वनमालाविभूषितम् ।
नवीननीरदश्यामं लक्ष्मीनारायणाभिधम् ॥

मत्स्यसूक्ते द्वादशपटले—

विवरैके चतुश्चक्रं समचक्रेण चिह्नितम् ।
लक्ष्मीनारायणो देवश्चतुर्वर्गप्रदायकः ॥

।। इत्यपरं लक्ष्मीनारायणलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

नरनारायणो देवः शोणचक्रः सुशोभनः ।
तमालदलसङ्काशः स्वर्णपङ्कविलेपनः ॥

॥ इति नरनारायणलक्षणम् ॥

तत्रैव—

मुषलायुधमालाभिः शङ्खचक्रगदान्वितः ।
रूपिनारायणो देवो मुखोरोऽभिमुखं धनुः ॥

॥ इति रूपिनारायणलक्षणम् ॥

वैश्वानरसंहितायाम्—

माधवो मधुवर्णाभो गदाकम्बुविलक्षितः ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

मधुवर्णो मध्यचक्रः स्निग्धसूक्ष्मतनुस्तथा ।
माधवः स तु विज्ञेयो भक्तानां मोक्षदायकः ॥

॥ इति माधवलक्षणम् ॥

पुराणसङ्ग्रहे—

गोविन्दः पुण्डरीकाक्षः कृष्णवर्णो महाद्युतिः ।
दक्षिणे तु गदाचक्रे वामे पर्वतलाञ्छनम् ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

नातिस्थूलः कृष्णवर्णो गोविन्दः पञ्चचक्रकः ।
वामचक्रो बृहद्द्वार उन्नतो मध्यनिम्नगः ॥

॥ इति गोविन्दलक्षणम् ॥

पद्मपुराणे—

स्थूलचक्रो भवेद्विष्णुर्मोक्षैकफलदोऽर्चितः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तथा—

कृष्णवर्णो भवेद्विष्णुः स्थूलचक्रे सुशोभने ।
द्वारोपरि तथा रेखा दृश्यते मध्यदेशतः ॥

अग्निपुराणे—

स्थूलचक्रोऽसितो विष्णुर्मध्ये रेखा गदाकृतिः ॥

पुराणसङ्ग्रहे—

कृष्णवर्णस्तथा विष्णुः स्थूलचक्रे सुशोभने ।
गदाकृतिस्तथा रेखा दृश्यते पृष्ठमध्यतः ॥
स कापिलः स्निग्धवर्णो विष्णुश्च विषमो गदः ॥

ब्रह्मपुराणे—

कृष्णवर्णस्तथा विष्णुः स्थूले चक्रे सुशोभने ।
द्वारोपरि तथा रेखा दृश्यते मध्यदेशतः ॥

।। इति विष्णुलक्षणम् ।।

वैश्वानरसंहितायाम्—

नाभिदेशे शङ्खपद्मे यस्यां मुद्रा प्रदृश्यते ।
मधुसूदन आख्यातः शत्रुहा परिकीर्त्तितः ॥

पुराणसङ्ग्रहवैश्वानरसंहितयोः—

त्रिविक्रमस्तथा देवः श्यामवर्णो महाद्युतिः ।
वामपार्श्वे स्थिते चक्रे रेखा चैव तु दक्षिणे ॥

अग्निपुराणे—

श्यामस्त्रिविक्रमो दक्षे रेखा वामे सबिन्दुकः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे तु विशेषः—

त्रिविक्रमस्त्रिकोणाढ्यश्चक्रद्वयसमन्वितः।
प्रयत्नेन द्विजातीनां सदा पूज्यश्च तेन वै॥

॥ इति त्रिविक्रमलक्षणम्॥

ब्रह्मपुराण-वैश्वानरसंहिता-विष्णुप्रोक्ताग्निपुराण-ब्रह्माण्डपुराणेषु—

श्रीधरस्तु तथा देवः श्रीयुतो वनमालया।
कदम्बकुसुमाकारो रेखापञ्चकसंयुतः॥

कदम्बकुसुमाकारो वर्त्तुलाकार इत्यर्थः। पुराणसङ्ग्रहे—

श्रीधरस्तु तथा देवश्चिह्नितो वनमालया।
कदम्बकुसुमाकार ऊर्ध्वरेखाश्च पार्श्वयोः॥

श्रीधरभेदा ब्रह्माण्डपुराणे—

चक्रे च मध्यदेशे तु पङ्कजेन समन्वितः।
सूक्ष्मनालः श्यामलाभासंयुतः श्रीधरः स्मृतः॥
निम्नाकृतिः शिरःपार्श्वे निम्नदन्तस्तु वर्त्तुलः।
निम्नचक्रमतिह्रस्वं श्रीधरं परिकीर्त्तितम्॥

ब्रह्मवैवर्त्ते—

अतिक्षुद्रं द्विचक्रञ्च वनमालाविभूषितम्।
विज्ञेयं श्रीधरं देवि! श्रीप्रदं गृहिणां सदा॥

ब्रह्मपुराणे—

वैकुण्ठं मणिवर्णाभं चक्रमेकं तथा ध्वजम्॥

तथाम्बुजमिति वीरमित्रोदयधृतपाठः। द्वारोपरि तथा रेखाङ्कुशाकारेति पाठान्तरम्। चक्रचिह्नेन संयुता इति वैश्वानरसंहितायां पाठः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

द्वारोपरि तथा रेखा पुष्टाकारा सुशोभना।
श्रीधरस्तु तथा देवश्चिह्नितो वनमालया॥

।। इति श्रीधरलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

अर्द्धचन्द्राकृतिर्देवो हृषीकेश उदाहृतः॥

वैश्वानरसंहितायाम्—

शूकरस्य निभाकारा यस्य केशाः सुवर्चसः।
कर्मैकं दृश्यते यस्य हृषीकेशः स उच्यते॥

ब्रह्मपुराणे—

आरक्तं पद्मनाभाख्यं सत्कृतं पद्मसंयुतम्।
तुलस्या पूजयेन्नित्यं दरिद्रस्त्वीश्वरो भवेत्॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

निष्केशवद्धि चक्रस्तु अर्द्धचक्रः स केशवः।
पद्मनाभ इति प्रोक्तो विपरीतो हलायुधः॥

एतस्यैव बहुचक्रवर्णसम्भवे एतत्पूजने दुष्टफलमुक्तं पद्मपुराणे—

बहुभिस्तु गदाचक्रे शुक्लवर्णादिशोभितम्।
दैत्यारिः कमलाश्रुश्च गदापाणिरधोक्षजः॥
पद्मनाभश्च देवः स्यात् प्रत्यहं दुःखदायकः॥

।। इति पद्मनाभलक्षणम् ।।

पद्मपुराणे—

स्थूलो दामोदरो ज्ञेयः सूक्ष्मचक्रो भवेत्तु सः।
चक्रे तु मध्यदेशेऽस्य पूजितः सुखदः सदा॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

दामोदरस्तथा स्थूलो मध्यचक्रः प्रतिष्ठितः ॥

प्रकीर्त्तित इति क्वचित् पाठः।

दूर्वाभं द्वारसङ्कीर्णं पीतरेखायुतं शुभम् ॥

पीतरेखा तथैव चेति ब्रह्मपुराणे पाठः। ब्रह्मपुराणे—

उपर्यधश्च चक्रे द्वे नातिदीर्घं मुखे विलम्।
मध्ये च रेखा लम्बैका स च दामोदरः स्मृतः ॥

अन्यत्र—

स्थूलो दामोदरो ज्ञेयः सूक्ष्मरन्ध्रो भवेत्तु यः।
चक्रे तन्मध्यदेशस्थे पूजितः शुभदः सदा ॥

प्रकृतिखण्डे—

द्विचक्रं स्फुटमत्यन्तं ज्ञेयं दामोदराभिधम् ॥

मत्स्यसूक्ते—

विश्वक्सेनमतिस्थूलं स तु दामोदरः स्मृतः।

।। इति दामोदरलक्षणम् ।।

ब्रह्मपुराणे—

सुदर्शनस्तथा देवः श्यामवर्णो महाद्युतिः।
वामपार्श्वे गदाचक्रे रेखा चैव तु दक्षिणे ॥

पद्माकारेण पङ्क्तिः सा यत्र रेखामयी भवेत्।
स सुदर्शन इत्येव ख्यातः पूजाफलप्रदः ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

सुदर्शनं द्विधा ज्ञेयं लक्षणं तारयोगतः।
एकचक्रं शिरोदेशे कृष्णवर्णमुखस्तथा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सुदर्शनः स विज्ञेयः सर्वपापप्रणाशनः ।
पद्माकारं बृहद्द्वारं निम्ननाभि सुदर्शनम् ॥

।। इति सुदर्शनलक्षणम् ।।

वैश्वानरसंहिता-पुराणसङ्ग्रह-नृसिंहपुराण-ब्रह्माण्डपुराणेषु—

द्वारदेशे समे चक्रे दृश्यते नान्तरीयके ।
वासुदेवः स विज्ञेयः शुक्लाभश्च स्वतेजसा ॥

शुक्लाभश्चातिशोभन इति क्वचित् पाठः । नान्तरीयके संलग्ने । अग्निपुराणे—

वासुदेवः सितो द्वारि संलग्नश्च द्विचक्रकः ॥

प्रकृतिखण्डे—

द्वारदेशे द्विचक्रञ्च सश्रीकञ्च समं स्फुटम् ।
वासुदेवञ्च विज्ञेयं सर्वकामफलप्रदम् ॥

ब्रह्मपुराणे—

शुक्लादिवर्णसंयुक्तो द्विचक्रः पद्मसम्भवः ।
वासुदेवो जगज्ज्योतिः कृष्णः पीताम्बरोऽव्ययः ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

प्रद्युम्नः सूक्ष्मवक्त्रस्तु पीतवर्णस्तथैव च ।
मकराभाश्च वै रेखाः पार्श्वतः पृष्ठतोऽपि च ॥

अग्निपुराणे तु विशेषः—

सूक्ष्मवक्त्रे बहुच्छिद्रः प्रद्युम्नो नीलदीर्घकः ।

पद्मपुराणे—

प्रद्युम्नः सूक्ष्मचक्रः स्यान्नीलाम्बुजनिभस्तथा ।
स ददाति श्रियं नृणां भक्त्या चैव प्रपूजितः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्मपुराणे—

प्रद्युम्नं सूक्ष्मचक्रञ्च नवीननीरदप्रभम्।
शुषिरं छिद्रबहुलं गृहिणाञ्च सुखप्रदम्॥

ब्रह्मवैवर्त्ते—

प्रद्युम्नः सूक्ष्मचक्रस्तु पीतदीप्तिस्तथैव च।
शुषिरं छिद्रबहुलं दीर्घाकारन्तु तद्भवेत्॥

॥ इति प्रद्युम्नलक्षणम्॥

ब्रह्मपुराण-ब्रह्माण्डपुराणयोः—

अनिरुद्धस्तु नीलाभो वर्त्तुलश्चातिशोभनः।
रेखात्रयपरिवृतो देवः पद्मेन लाञ्छितः॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

कृष्णवर्णः समद्वारः चक्रं नाभिसमीपगम्।
सूक्ष्मचक्रं भवेदूर्ध्वं पार्श्वचक्रेण पुण्यकृत्॥
अनिरुद्ध इति प्रोक्तः सर्वलोकैककारणम्॥

ब्रह्मवैवर्त्ते—

अनिरुद्धन्तु पीताभं वर्त्तुलञ्चातिशोभनम्।
सुखप्रदं गृहस्थानां प्रवदन्ति मनीषिणः॥

ब्रह्मपुराणे—

अनिरुद्धस्तु नीलाभो वर्त्तुलश्चातिशोभनः।
रेखात्रयन्तु तद्द्वारि पृष्ठे पद्मन्तु लाञ्छितम्॥

॥ इत्यनिरुद्धलक्षणम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

मध्यचक्रः सुवर्णश्च मस्तके पृथुचक्रकः ।
पुरुषोत्तमो भवेद्देवः पूजकस्य शुभप्रदः ॥

पुराणसङ्ग्रहे—

अतसीपुष्पसङ्काशो बिन्दुना परिभूषितः ।
पुरुषोत्तम उक्तोऽसौ सर्वसौभाग्यवर्द्धनः ॥

ब्रह्मपुराणे—

विदिक्षु दिक्षु सर्वासु यस्योर्ध्वे दृश्यते मुखम् ।
पुरुषोत्तमः स विज्ञेयो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥

।। इति पुरुषोत्तमलक्षणम् ।।

ब्रह्मपुराणे—

अतिकृष्णो रक्तरेखावृतदेहः सचक्रकः ।
किञ्चित्कपिलसंयुक्तः सूक्ष्मो वा स्थूल एव च ॥
अधोक्षज इति ख्यातः पूजकस्य शुभप्रदः ॥

।। इत्यधोक्षजलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

चतुर्भिश्चैव चक्रैस्तु वामे दक्षिणपार्श्वके ।
अधिष्ठितो मुखे रक्तः कुण्डलद्वयशोभितः ॥
शङ्खचक्रगदाशार्ङ्गबाणकौमोदकीधरः ।
मुषलध्वजकश्वेतच्छत्ररक्ताङ्कुशैर्युतः ॥
सोऽच्युतः कथितो नाम्ना दुर्लभस्तु सदा नृणाम् ॥

।। इत्यच्युतलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

उपेन्द्रो मणिवर्णश्च मोहचक्रोऽतिशोभनः।
श्यामलः कोमलाभश्च पार्श्वचक्रः सुपूजितः॥

।। इत्युपेन्द्रलक्षणम् ।।

ब्रह्मपुराणे—

द्वारद्वये चतुश्चक्रं जनार्दन इहोच्यते।
चक्रद्वयं मध्यगतं चक्रद्वयञ्च पृष्ठतः॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

पूर्वभागैकवदनः पश्चादेकास्यसंयुतः।
जनार्दनश्चतुश्चक्रः श्रीप्रदो रिपुनाशनः॥

ब्रह्मवैवर्त्ते प्रकृतिखण्डे—

एकद्वारे चतुश्चक्रं नवीननीरदोपमम्।
लक्ष्मीजनार्दनं ज्ञेयं रहितं वनमालया॥

।। इति जनार्दनलक्षणम् ।।

ब्रह्मपुराणे—

ऊर्ध्वमुखं विजानीयात् श्यामाभं वर्त्तुलं शुभम्।
अधोबिन्दुसमायुक्तं सर्वकामार्थसाधकम्॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

अन्यैर्द्वारसमोपेता हरिमूर्त्तिरुदाहृता॥

।। इति हरिलक्षणम् ।।

अग्निपुराणे—

अनन्तो नागभोगाङ्को नैकचक्राङ्कमूर्त्तिमान्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पद्मपुराणे—

अनेकचक्रो बहुभिश्छिद्रैरप्युपलक्षितः ।
अनन्तः स तु विज्ञेयः सर्वपूजाफलप्रदः ॥

पुराणसङ्ग्रहे—

नानावर्णो ह्यनन्तः स्यान्नागभोगेन चिह्नितः ।
अनेकसुखसंयुक्तः सर्वकामफलप्रदः ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

चतुर्दशद्वारप्रभृतिविंशत्या चक्रलोहितः ।
नानावर्णो ह्यनन्ताख्यो नागभोगेन चिह्नितः ॥

ब्रह्मपुराणे—

अनन्तचक्रो बहुभिश्चिह्नैरप्युपलक्षितः ।
अनन्तः स तु विज्ञेयः सर्वपूजाफलप्रदः ॥

प्रकृतिखण्डे—

द्विसप्तचक्रं स्थूलञ्च नवीननीरदप्रभम् ।
अनन्ताख्यञ्च विज्ञेयं चतुर्वर्गफलप्रदम् ॥

॥ इत्यनन्तलक्षणम् ॥

दृश्यते शिखरे लिङ्गं शालग्रामसमुद्भवम् ।
अस्य योगेश्वरो नाम ब्रह्महत्यां व्यपोहति ॥

॥ इति योगेश्वरलक्षणम् ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

पार्श्वे वामे च पृष्ठे वा चामरद्वयसंयुता ।
पुण्डरीकाक्षमूर्त्तिः स्यात् सर्वलोकवशङ्करी ॥

कमलद्वयसंयुतेति पाठान्तरम् ।

॥ इति पुण्डरीकाक्षलक्षणम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पद्मपुराण-पुराणसङ्ग्रह-ब्रह्मपुराणेषु—

चतस्त्रो यत्र दृश्यन्ते रेखाः पार्श्वसमीपतः ।
द्वे चक्रे मध्यदेशे च सा शिला स्याच्चतुर्मुखः ॥

।। इति चतुर्मुखलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

यज्ञमूर्त्तिस्तूभयथा पीतरक्तविमिश्रितः ।
द्वारं ह्रस्वमधश्चक्रं तूणं वा दक्षिणेऽपि च ॥

।। इति यज्ञमूर्त्तिलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

सितारुणासिताभश्च पृष्ठदेशे यदा भवेत् ।
अक्षमालाकृतिः पृष्ठे दत्तात्रेयः शुभप्रदः ॥
कृष्णायतश्च पीतश्च दत्तात्रेयाभिधो भवेत् ॥ इति पाठान्तरम् ।

।। इति दत्तात्रेयलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

शिशुमारो दीर्घकायो विलेशयोनिगह्वरः ।
पुरतः पृष्ठभागे तु चक्रेणैकेन संयुतः ॥

पुरतश्चक्रद्वयं पृष्ठभागे एकं चक्रमिति चक्रत्रयमित्यर्थः।

सर्वाधारः स विज्ञेयः सर्वसिद्धिप्रदो नृणाम् ॥

।। इति शिशुमारलक्षणम् ।।

ब्रह्मपुराणे—

हंसस्तु धनुराकारो नीलश्वेतविमिश्रितः ।
चक्रपद्मसमोपेतः केवलो मोक्षदो भवेत् ॥

।। इति हंसमूर्त्तिलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

परहंसः खगेशान! मयूरगलसन्निभः ।
स्निग्धश्च पूतदन्तश्च वर्त्तुलद्वारसंयुतः ॥
विलमध्ये तथा चक्रे दृश्यते त्वतिशोभने ।
चक्रस्य दक्षिणे पार्श्वे द्युमाने भास्करो भवेत् ॥
वराहरेखे दृश्येते तत्र वै विनतासुत! ।
मूर्त्तिः स्यात् परहंसाख्या चतुर्वर्गफलप्रदा ॥

।। इति परहंसलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

मुखे वा पार्श्वतो वापि मयूरगलसन्निभः ।
कृष्णवर्णः सूक्ष्मचक्रः पृथुलास्योऽसमप्रभः ॥
लक्ष्मीपतिरिति ख्यातो लक्ष्मीसम्पत्तिदायकः ॥

।। इति लक्ष्मीपतिमूर्त्तिलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

स्वर्णशृङ्गधरः सौम्यो वर्त्तुलः स्निग्धकेशरः ।
चक्रे मध्ये मतः स्निग्धकृष्णरेखासमन्वितः ॥
लक्ष्मीपतिर्वैनतेयो गरुडध्वजसंज्ञितः ॥

।। इति गरुडध्वजलक्ष्मीपतिलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

वटपत्रशायी भगवान् वर्त्तुलोपेतशोभनः ।
नलिनाक्षसमोपेतनीलश्वेतविमिश्रितः ॥
चक्रस्य वामतः शङ्खो दक्षिणे पद्ममेव च ।
वदनैके मध्यदेशे चतुश्चक्रस्त्रिबिन्दुकः ॥

।। इति वटपत्रशायिलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

चक्राणां विंशकतया युक्तो विश्वम्भरः शुभः ॥

॥ इति विश्वम्भरलक्षणम् ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

विश्वरूपोऽपि भगवान् द्विविधः परिकीर्त्तितः ।
विश्वरूपो हरिः साक्षाद्द्वारारतपरोत्तमः ॥
बहुचक्राङ्कितोऽनेकमूर्त्तिरूपसमन्वितः ।
पञ्चचक्रः स्थूलतरः पुरुषो बहुचक्रकः ॥
विश्वरूपो ह्यनन्तो वा पुत्रपौत्रादिकप्रदः ॥

॥ इति विश्वरूपलक्षणम् ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

स्त्रिया गोस्तु स्तनाकारः सचक्रो वर्त्तुलस्तथा ।
पीताम्बरधरो देवः सौख्यदः फलदः सदा ॥

॥ इति पीताम्बरलक्षणम् ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

सुवर्त्तुलो ह्रस्वचक्रः सर्वाङ्गे हेमबिन्दवः ।
सप्तवीरश्रवाः प्रोक्तः सर्वसौभाग्यवर्द्धनः ॥

॥ इति सप्तवीरश्रवो लक्षणम् ॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

अमृताहरणो देवो लीलास्तनसमप्रभः ।
वर्त्तुलो बहुचिह्नश्च ह्रस्वचक्रोऽतिकोमलः ॥

॥ इति चक्रपाणिलक्षणम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

अभ्यन्तरे शङ्खचक्रे बहुलास्यसमन्वितः।
बहुरूपी समाख्यातः पूजितो मोक्षदायकः॥

॥ इति बहुरूपिलक्षणम्॥

तत्रैव—

द्वारचक्रो रक्तवर्णो जगद्योनिः शुभप्रदः॥

॥ इति जगद्योनिलक्षणम्॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

चतुस्त्रयः समन्ताद्वा चक्रद्वययुतोऽपि वा।
शिवनाभियुतो मूर्ध्नि पृष्ठे वापि तथैव च॥
एतद्धरिहरं विद्यात् सुखसौभाग्यदायकम्॥

॥ इति हरिहरमूर्त्तिलक्षणम्॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

चतुश्चक्रो हरिहरो द्विमुखो द्विमुखोऽप्यधः।
विनश्यति गृहस्थानां धनं क्षेत्रं कुलं क्रमात्॥

॥ इति शिवनारायणलक्षणम्॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

मूर्त्तिवर्त्तुलरेखाभिरावृतो नीलवर्णवान्।
दीर्घास्यः पृथुवक्त्रस्तु स्वयम्भूरिति विश्रुतः॥
केवलं मोक्षफलदो भक्तानान्तु न संशयः॥

॥ इति स्वयम्भूलक्षणम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

शिवनाभियुतः पार्श्वे वामे वा दक्षिणेऽपि वा।
स च शङ्करपूर्वाख्यो नारायण इतीरितः॥

।। इति शङ्करनारायणलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

पितामहश्चतुर्वक्त्रश्चतुश्चक्रसमन्वितः॥

।। इति पितामहलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

नरमूर्त्तिस्तु भगवानतसीकुसुमप्रभः।
एकनाभिसमोपेतो ब्रह्मसूत्रैकपार्श्वकः॥

।। इति नरमूर्त्तिलक्षणम् ।।

पद्मपुराणे—

नागवत् कुण्डलीभूत्वा रेखापङ्क्तिः स शेषकः॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

अथवा कुण्डलीभूत उत्तमाङ्गसमन्वितः।
शेषमूर्त्तिस्तु भगवान् रक्तवर्णसमन्वितः॥
प्रलम्बघ्न इति ख्यातः पूजितो मृत्युदायकः।

रक्तवर्णसमन्वित: प्रलम्बघ्न इति सम्बन्ध:। एतस्यैव पूजने दुष्टफलं न शेषमूर्तेः॥ इति।

।। इति शेषमूर्त्तिलक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

बाह्ये वाभ्यन्तरे वापि चक्रद्वादशसंयुता।
सूर्यमूर्त्तिरिति ख्याता सर्वव्याधिविनाशिनी॥

।। इति सूर्यमूर्त्तिलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

अङ्गभोगावेकवक्त्रे द्वे समे दक्षिणा बहिः।
पद्मपत्राकृतिर्वापि हेमवर्णसमा कला॥
हैहयस्तु स विज्ञेयः सर्वसिद्धिप्रदायकः॥

॥ इति हैहयमूर्त्तिलक्षणम्॥

वज्रकीटोद्भवा रेखा पङ्क्तीभूता च यत्र वै।
शालग्रामशिलायां सा विष्णुपञ्जरसंज्ञिता॥

॥ इति विष्णुपञ्जरलक्षणम्॥

पद्माकारे तु पङ्क्ती द्वे मध्यलम्बा च रेखिका।
गरुडः स तु विज्ञेयश्चतुश्चक्रो जनार्दनः॥

ब्रह्माण्डपुराणे—

द्विपक्षाभ्यामशेषेण यद्भावं भुवि दुर्लभम्।
विषमं चक्रदौर्लभ्यं चक्रमेतत् कलौ न हि॥
कल्मषौघविनाशि स्यादलम्बाकाररेखया।
सुवर्णनिचया द्वित्रिचतुष्टयसमा च या॥
संयुक्ता शुभदा तु स्यात् श्यामा नीला सितापि वा॥

॥ इति गरुडमूर्त्तिलक्षणम्॥

पद्मपुराणे, विष्णुरुवाच—

निवसामि सदा ब्रह्मन्! शालग्रामस्य वेश्मनि।
तत्रैव वर्णचक्रादिभेदे नामानि मे शृणु॥
शुक्लो रक्तस्तथा कृष्णो द्विवर्णो बहुवर्णवान्।
एकचक्रस्य च तथा संज्ञाः पञ्च यथाक्रमम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पुण्डरीकः प्रलम्बघ्नो रामो वैकुण्ठ एव च।
विश्वक्सेन इति ब्रह्मन्! फलमाद्येन मे शृणु॥

परमेष्ठीति तत्रोक्तस्तथात्र वारुणान्तकः।
अनन्तश्चेति विज्ञेयो नानामूर्त्तिश्च यो भवेत्॥

राज्यं मृत्युं धनञ्चैव हानिञ्चैवास्थितार्थकम्।
ददाति पूजितो लोके तस्माज्ज्ञात्वार्चयेन्नरः॥

एताश्चोक्तलक्षणलक्षिताः सर्वा अपि शालग्रामशिलामूर्त्तयो द्विविधा ज्ञेयाः। तदुक्तं ब्रह्माण्डपुराणे—

मूर्त्तयो द्विविधा ज्ञेया जलजाः स्थलजास्तथा।
जलजाः कोमलाः स्निग्धाः स्थलजाः पुरुषाः स्मृताः॥

पूर्वोक्तलक्षणलक्षितासु शालग्रामशिलामूर्त्तिषु सूक्ष्मा एव मूर्त्तयः फलाधिक्यार्थं पूजनीयाः। शालग्रामशिलालक्षणमुक्त्वा पद्मपुराणे तथोक्तत्वाद् यथा—

एतल्लक्षणसंयुक्ताः शालग्रामशिलाः पुनः।
याश्च तास्वपि सूक्ष्माः स्युस्ताः प्रशस्ततराः स्मृताः॥

यथा यथा शिला सूक्ष्मा महत्पुण्यं तथा तथा।
तस्मात्तां पूजयेन्नित्यं धर्मकामार्थसिद्धये॥

तत्राप्यामलकीतुल्या सूक्ष्मा चातीव या भवेत्।
तस्यामेव सदा ब्रह्मन्! श्रिया सह वसाम्यहम्॥

इति स्कन्दपुराणम्। एवमेवात्र वर्णभेदेन पूजने मूर्त्तिविशेष उच्यते। हेमाद्रौ विष्णुप्रोक्ते—

ब्राह्मणैर्वासुदेवस्तु नृपैः सङ्कर्षणस्तथा।
प्रद्युम्नः पूजितो वैश्यैरनिरुद्धस्तु शूद्रजैः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चत्वारो ब्राह्मणैः पूज्यास्त्रयो राजन्यजातिभिः ।
वैश्यैर्द्वावेव सम्पूज्यौ तथैकः शूद्रजातिभिः ॥

वृद्धगौतमेन तु विशेषोऽभिहितो यथा—

लक्ष्मीनारायणानन्तनृसिंहरामकेशवाः ।
हिरण्यगर्भः प्रद्युम्नो गोपालो गरुडध्वजः ॥
रामोऽनिरुद्धचक्रास्यदामोदरगदाधराः ।
चतुर्भुजो महानीलो मुकुन्दः पुरुषोत्तमः ॥
पीताम्बरधरो ब्रह्मा कृष्णः श्रीधरमाधवौ ।
वासुदेवेति च ख्याताश्चतुर्विंशतयः शिलाः ॥

चक्रास्येति चक्रं भग्नमास्यं यस्येति स हयग्रीव इत्यर्थः। ब्रह्मेति हरिविशेषणम्।

ब्रह्मक्षत्रियविट्शूद्रपतिताभीष्टदोऽर्चितः।
न च वर्णोऽधमानाञ्च न जातिर्न च योषिताम् ॥

ब्राह्मणानां पूजामूर्त्तिमाह—

मुख्यैकद्वित्रिषडष्टादशपञ्चदशान्विता ।
ब्राह्मणानां विशेषेण पूजा होमश्च सर्वदा ॥

गण्डकीसरिदुद्भवा लक्ष्मीनारायणानन्तहिरण्यगर्भपुरुषोत्तमचतुःसंज्ञाः शालग्रामशिलामूर्त्तयः। आद्यानां ब्राह्मणानां पूजने प्रशस्ताः। क्षत्रियाणां पूजने मूर्त्तिमाह—

राज्ञां मुख्यैकद्विविंशत्येकादशनवाष्टमी ।
दशद्वाविंशतिमता सर्वदाभीष्टदायिका ॥

लक्ष्मीनारायणानन्तकृष्णानिरुद्धगरुडध्वजगोपालरामश्रीधरसंज्ञामूर्त्तयः क्षत्रियाणां पूजने प्रशस्ताः। वैश्यानां पूज्यमूर्त्तिमाह—

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चतुर्विंशतिसमैव या त्रयोदशचतुर्दश ।
एकोनविंशका पूजा योग्या नित्या शिला विशः ॥

वासुदेवप्रद्युम्नदामोदरगदाधरपीताम्बरहरिलक्ष्मीनारायणसंज्ञा मूर्त्तयो वैश्यानां पूजने प्रशस्ताः।

सच्छूद्राणां पूज्यमूर्त्तिमाह—

त्रयोविंशैकविंशैकमुख्यैका दशमी च या ।
पञ्चमैकोनविंशार्हा सच्छूद्राणामभीष्टदा ॥

माधवहरिलक्ष्मीनारायणाच्युतानिरुद्धकेशवपीताम्बरसंज्ञा मूर्त्तयः सच्छूद्राणां पूजने प्रशस्ताः। चतुर्विंशतिषु मूर्त्तिषु अवशिष्टा मूर्त्तयो नृसिंहचक्रास्यमहाजिनमुकुन्दसंज्ञा यतीनां पूजने प्रशस्ता इत्यर्थः।

स्कन्दपुराणे—

ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यसच्छूद्राणां यथाविधि ।
शालग्रामाधिकारोऽस्ति न चान्येषां कदाचन ॥

स्त्रियो वा यदि वा शूद्रो ब्राह्मणक्षत्रियादयः ।
पूजयित्वा शिलाचक्रं लभन्ते शाश्वतं पदम् ॥

ननु—

ब्राह्मणः पूजयेन्नित्यं क्षत्रियादि न पूजयेत् ।

इति विष्णुधर्मोत्तरवचनात् ।

प्रणवोच्चारणाद्धोमात् शालग्रामशिलार्चनात् ।
ब्राह्मणीगमनाच्चापि शूद्रश्चाण्डालतां व्रजेत् ॥

इति वचनाच्च क्षत्रियादीनां शालग्रामशिलामूर्त्तिपूजननिषेधात् । क्षत्रियादिभिः शालग्राममशिलामूर्त्तिपूजनं कर्त्तव्यं कथमिति चेत्, न,

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्राह्मणक्षत्रियविशां त्रयाणां मुनिसत्तम! ।
अधिकारः स्मृतः सम्यक् शालग्रामशिलार्चने ॥

स्त्रीशूद्रपतितानाञ्च षण्डानाञ्च विकर्मणाम् ।
नैवाधिकारो विज्ञेयः शालग्रामशिलार्चने ॥

विष्णुभक्तैर्वैष्णवैश्च गोब्राह्मणहिते रतैः ।
शालग्रामशिलाचक्रं पूजनीयं सदा मुने! ॥

इत्यादिपद्मपुराणादिवचनैः पूर्वोदाहृतवचनैश्च क्षत्रियादीनां शालग्रामपूजाश्रवणात्।

ब्राह्मणस्यैव पूज्योऽहं शुचेरप्यशुचेरपि ।
स्त्रीशूद्रकरसंस्पर्शो वज्रपाताधिको मम ॥

इति लिङ्गपुराणवचने ब्राह्मणस्यैवेत्यत्रान्ययोगव्यवच्छेदपरेणैवकारेण ब्राह्मणमात्रस्यैव स्पर्शवत् पूजायामधिकारोऽवगम्यते। क्षत्रियादीनां स्पर्शमात्रं निषिद्धमिति। एवञ्च सति क्षत्रियादिपूजानिषेधकवचनानां स्पर्शमात्रनिषेधपरत्वात्। क्षत्रियादीनां शालग्रामपूजाविधायकानि वचनानि स्पर्शहीनपूजाविषयत्वेन योज्यानि। अत एव बृहन्नारदीये—

स्त्रीणामनुपनीतानां शूद्राणाञ्च महीश्वर! ।
स्पर्शने नाधिकारोऽस्ति विष्णोर्वा शङ्करस्य च ॥

शूद्रो वानुपनीतो वा स्त्री वापि पतितोऽपि वा ।
केशवं वा शिवं वापि स्पृष्ट्वा नरकमाप्नुयात् ॥

शूद्रैस्तु ब्राह्मणद्वारा शालग्रामपूजनं कार्यम्। तदुक्तं पद्मपुराणे पुराणसङ्ग्रहे च—

दीक्षायुक्तैस्तथा शूद्रैर्मद्यपानविवर्जितैः ।
कर्त्तव्यं ब्राह्मणद्वारा शालग्रामशिलार्चनम् ॥ इति।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पद्मपुराणे—

शालग्रामशिलापूजां विना योऽश्नाति मानवः।
स चण्डालादिविष्ठायामाकल्पं जायते कृमिः॥

अथ गृहे शालग्रामादिद्वयनिषेधः। वराहपुराणे—

गृहे लिङ्गद्वयं नार्च्यं शालग्रामद्वयं तथा।
द्वे चक्रे द्वारकायान्तु नार्च्यं सूर्यद्वयं तथा॥
शक्तित्रयं तथा नार्च्यं गणेशत्रयमेव च।
द्वौ शङ्खौ नार्चयेत् क्वापि भग्ना च प्रतिमा तथा॥

तथा—

नार्चयेच्च तथा शङ्खं मत्स्यादिदशनाङ्कितम्।
गृहेऽग्निदग्धा भग्नाश्च नार्चाः पूज्या वसुन्धरे!॥

अर्चा प्रतिमा।

एतासां पूजनाद्देवि! न सुखं प्राप्नुयाद् गृही॥ इति।
शालग्रामाः समाः पूज्या विषमा न कदाचन।
समासु द्वितयं नार्च्यं विषमाष्वेकमेव हि॥

अथ द्वादशशालग्रामपूजाफलम्। पद्मपुराणे—

शिला द्वादशतो वैश्य! शालग्रामसमुद्भवाः।
विधिवत् पूजिता येन तस्य पुण्यं वदामि ते॥
कोटिद्वादशलिङ्गैस्तु पूजितैः स्वर्णपङ्कजैः।
काशीवासो दिनान्यष्टौ दिवसैकेन तद्भवेत्॥
यः पुनः पूजयेद्भक्त्या शालग्रामशिलाशतम्।
उषित्वा स महर्लोके चक्रवर्त्तीह जायते॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ शालग्रामविक्रयनिन्दा। पद्मपुराणे—

शालग्रामशिलायां यो मूल्यं गृह्णाति मानवः।
विक्रेता चानुमन्ता च परीक्षयानुमोदयेत्॥
सर्वेऽतिपापिनो ज्ञेया शश्वद्दुःखस्य भागिनः।
मुने! किं बहुनोक्तेन नरकं याति दारुणम्॥

अन्यच्चक्राणि मेरुतन्त्रादनुसन्धेयानि। अथ तुलसीदलैः शालग्राम-पूजाफलम्, काशीखण्डे ध्रुववाक्यम्—

शालग्रामशिला येन पूजिता तुलसीदलैः।
स पारिजातमालाभिः पूज्यते रमणीगणैः॥

अथ शालग्रामद्वारकाचक्रयोरेकत्रावस्थानफलम्। स्कन्दपुराणे—

शालग्रामोद्भवो देवो द्वारावतीसमुद्भवः।
तयोश्च सङ्गमो यत्र मुक्तिस्तत्र न संशयः॥

अथ शालग्रामाधिकरणकविष्णुपूजाफलम्—

शालग्रामशिलासंज्ञे यः करोति समार्चनम्।
तेनार्चितं कार्त्तिकेषु युगानामेकसप्ततिम्॥

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां पञ्चमे भक्तिकाण्डे शालग्रामप्रकरणकथन-रूपश्चतुर्थः परिच्छेदः।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

॥ अथ पञ्चमः परिच्छेदः॥

अथ द्वारकाशिलालक्षणम्

स्कन्दपुराणे—

चक्रे तु दृश्यते लिङ्गं शिलायां नारद! क्वचित्।
श्रीधरः स तु विज्ञेयः सर्वकामफलप्रदः ॥

।। इति श्रीधरलक्षणम् ।।

पुराणसारे द्वारकाकार्त्तिकमाहात्म्ये—

चक्रमेकं मध्यभागे श्वेता भागे खुरान्विता।
शिवनाभिरिति ख्याता भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥

खुरान्विता वीथियुता। ब्रह्माण्डपुराणे—

कूर्माकृतिरधोभागे लिङ्गभागे खुरान्वितः।
शिवनाभिरिति ख्यातो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥

नृसिंहपुराणे—

कूर्मचक्रमधोभागे श्वेता भागे खुरान्विता।
शिवनाभिरिति ख्याता भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥
यवमात्रन्तु गर्त्तं स्याद् यवार्द्धं लिङ्गमुच्यते।
शिवनाभिरिति ख्यातस्त्रिषु लोकेषु दुर्लभः ॥

।। इति शिवनाभिलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्डपुराणे—

जटामाशी अघोरा सा गृहिभिर्यदि पूजिता।
हेमवर्णजटायुक्ता हेमबिन्दुसमन्विता ॥
मस्तके गोखुरा तावदञ्जनाचलसन्निभा।
सद्योजाताभिधा श्रेष्ठा पुत्रपौत्रधनप्रदा ॥

।। इति सद्योजातलक्षणम् ।।

तत्रैव—

शिरोमध्ये रक्तवर्णा श्वेतचन्द्रजटायुता।
वामदेवाभिधा श्रेष्ठा गृहिभिः पूजिता सदा ॥

।। इति वामदेवलक्षणम् ।।

तत्रैव—

किञ्चित्कपिलसंयुक्ता कृष्णनीलजटायुता।
पार्श्वरेखासमोपेता ईशानी मुक्तिदा भवेत् ॥

।। इति ईशानलक्षणम् ।।

सूर्यविद्युत्तमनिभा पार्श्वदेशे जटा शशी।
तत्पुरुषाभिधाना स्याद् दुर्लभा सर्वकामदा ॥

।। इति तत्पुरुषलक्षणम् ।।

द्विलिङ्गो वा त्रिलिङ्गो वा चतुःपञ्चादिलिङ्गवान्।
तापिञ्छकोरकाकारो देवदेवः सदाशिवः ॥

।। इति सदाशिवलक्षणम् ।।

।। इत्यघोरादिपञ्चकलक्षणम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रयोगपारिजाते—

द्विनाभिश्चक्ररूपा या भवेद्धरिहरात्मिका ।
नाभौ लिङ्गेन युक्ता वा श्वेताभा वै खुरान्विता ॥
शिवनाभिरिति ख्याता भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ।
वासुदेवमयं क्षेत्रं लिङ्गं शिवमयं स्मृतम् ॥
तस्माद्धरिहरक्षेत्रे पूजयेच्छङ्कराच्युतम् ।
भवेच्छिलाशतैः शस्ता चतुर्वर्गफलप्रदा ॥

अथ द्वारकाशिलामाहात्म्यम् । स्कन्दपुराणे—

द्वारचक्रशिला देवि! भद्रा पाशसमुद्रिता ।
तत्पात्रसहितं तत् स्यात्तीर्थं द्वादशयोजनम् ॥
म्लेच्छदेशे शुचौ वापि चक्राङ्को यत्र तिष्ठति ।
योजनानि तथा त्रीणि मम क्षेत्रं वसुन्धरे! ॥
तन्मध्ये म्रियते यस्तु पूजकः सुसमाहितः ।
शतबाधाविनिर्मुक्तो न पुनः सोऽपि जायते ॥
चक्राङ्कितस्य सान्निध्ये यत्कर्म क्रियते नरैः ।
स्नानं दानं जपो होमः सर्वं भवति चाक्षयम् ॥
संवत्सरन्तु यत् पापं मनसा कर्मणा कृतम् ।
तत्सर्वं नश्यते पुंसां सकृच्चक्राङ्कदानतः ॥
ज्वरदाहो विषञ्चैव अग्निश्चौरभयं तथा ।
सर्वे ते प्रशमं यान्ति सकृच्चक्राङ्कमार्जनात् ॥
भूतप्रेतपिशाचाश्च डाकिन्यश्च वसुन्धरे! ।
सर्वे ते प्रलयं यान्ति पञ्चचक्रान्वितं न्यसेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भक्त्या वा यदि वाऽभक्त्या चक्राङ्कं पूजयेन्नरः।
अपि चेत् स दुराचारो मुच्यते नात्र संशयः॥
संवत्सरन्तु यः कुर्यात् पूजास्पर्शनदर्शनम्।
विनाशाख्येन योगेन मुच्यते नात्र संशयः॥

अथ द्वारकाशिलावर्णविशेषलक्षणम्। पद्मपुराणे—

कृष्णा मृत्युप्रदा नित्यं कपिला तु भयावहा।
औन्मत्त्यं कर्बुरा दद्यात् पीता धनविनाशिनी॥
धूम्राभा पुत्रनाशाय भग्ना भार्याधनापहा।
श्वेतास्तिलाः सुसम्पूर्णाः सर्वकामार्थदायिकाः॥
अच्छिद्रचक्रा सा पूज्या दुःखदारिद्र्यनाशिनी।
वर्त्तुला चतुरस्रा च पूजिता सिद्धिदायिका॥
सुखदा समचक्रा च विषमा दुःखदा भवेत्॥

निषिद्धशिलापि तत्रैव—

छिद्रा भग्ना विकोणा च तथा विषमचक्रिका।
अर्द्धचन्द्राकृतिर्या च पूज्यास्ता न भवन्ति हि॥

योगपारिजाते तु विशेषः—

भिन्नश्चैवार्थनाशाय स्थूलो बुद्धिविनाशकः।
दीर्घश्चायुर्हरो ज्ञेयो रुक्ष ऋद्धिविनाशकृत्॥
शुक्लवर्णा शुभा ज्ञेया दन्तचक्रा तथैव च॥

चक्रभेदे मूर्त्तिभेदोऽग्निपुराणे उक्तो यथा—

सुदर्शनस्त्वेकचक्रे लक्ष्मीनारायणो द्वये।
अच्युतः स्यात्तत्त्रिके च युतो देवस्त्रिविक्रमः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चकारो वार्थे त्रिचक्रोऽच्युतस्त्रिविक्रमो वेत्यर्थः।

जनार्दनश्चतुश्चक्रो वासुदेवश्च पञ्चभिः ।
षट्चक्रश्चैव प्रद्युम्नः सङ्कर्षणश्च सप्तभिः ॥
पुरुषोत्तमश्चाष्टचक्रो नवव्यूहो नवात्मकः ।
दशावतारो दशभिर्दशैकेनानिरुद्धकः ॥
द्वादशात्मा द्वादशभिरत ऊर्ध्वमनङ्गकः ॥

गरुडपुराणे तु चतुश्चक्रश्चतुर्भुज इति विशेषः। चक्रभेदेन विशेषोऽपि तत्रैव—

एकचक्रशिला पूज्या भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ।
द्विचक्रश्चाच्युतो देवो देवेन्द्रत्वफलप्रदः ॥
श्रीप्रदो रिपुहन्ता च चतुश्चक्रो जनार्दनः ।
पूजयेद्भक्तिसंयुक्तः सुगन्धैः कुसुमादिभिः ॥
पञ्चभिर्वासुदेवः स्यात् प्रभुश्चक्रैः सदार्चितः ।
जन्ममृत्युभयात्त्राता भवेन्नैवात्र संशयः ॥
षड्भिश्चक्रैश्च प्रद्युम्नो लक्ष्मीकीर्त्तिप्रदो भवेत् ।
पूजितो भक्तिभावेन चक्रतीर्थशिलोद्भवः ॥
बलभद्रशिला ज्ञेया सप्तचक्राङ्किता खग! ।
पूजितस्तुष्यते देवः पुत्रपौत्रप्रदो भवेत् ॥
वाञ्छितं वसुभिश्चक्रैर्ददाति पुरुषोत्तमः ।
नवव्यूहो नवचक्रो दुर्लभं यत् सुरैरपि ॥
पूजितः केशवस्तस्य ददाति स्थानमुत्तमम् ।
राज्यदो दशभिश्चक्रैर्दशावतारसंज्ञकः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दशावतारपूजा स्याच्चक्राङ्कस्यास्य पूजनात् ।
एकादशभिरैश्वर्यमधिकञ्च प्रयच्छति ॥
पूजितो भक्तिभावेन चक्रतीर्थशिलोद्भवः ।
तत्रैव प्राप्यते देवश्चक्रैर्द्वादशभिश्चितः ॥
पूजितः सर्वकामानामनन्तफलदायकः ।
द्वादशात्मा स विज्ञेयो भुक्तिमुक्तिप्रदोऽर्चितः ॥
अत ऊर्ध्वं परात्मासौ सदा प्रीतिविवर्द्धनः ।
पूजितः सर्वलोकात्मा विष्णुलोकप्रदायकः ॥
इति चक्राङ्कितशिलाः कथिताः कुलनामतः ॥

एकचक्रविषये विशेषस्तु प्रयोगपारिजाते—

एकचक्रविशेषोऽस्ति न विशेषस्तथोच्यते ।
शुक्लरक्तं तथा रक्तं द्विवर्णं बहुवर्णकम् ॥
यद्येकचक्रिणः स्युश्च तेषां संज्ञा भवेत् क्रमात् ।
पुण्डरीकः प्रलम्बघ्नो रामो वैकुण्ठ एव च ॥
विश्वेश्वर इति ब्रह्मन् ! तेषां पूजाफलं शृणु ॥
मोक्षं मृत्युं विवादञ्च दारिद्र्यं परतन्त्रताम् ।
ददाति पूजकस्यासौ तस्मात्तां परिवर्जयेत् ॥

।। इति द्वारकाशिलालक्षणम् ।।

ब्रह्माण्डपुराणे—

सर्वत्र लोहिताकारा मूर्ध्नि रक्तप्रभा मता ।
अपीठे पीठमाविश्य कृत्वा सम्प्रोक्षणं विधिम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

त्यजेत्तत्र शिवं तेषां प्रतिष्ठा न च सीयते ।
दग्धं श्लक्ष्णं क्षताङ्गञ्च क्षिपेल्लिङ्गं जलाशये ॥
सन्धानयोग्यं सन्धाय प्रतिष्ठादिकमाचरेत् ।
वराद्वाविकलं लिङ्गं देवं पूजापुरःसरम् ॥
आदाय हृदि सन्धानं प्राणञ्चाप्युक्तमाचरेत् ।
पृष्ठे लिङ्गे चावरे वा शूद्रौघैरप्रतिष्ठिते ॥
रुद्राभासे वृते धीमान् विशोध्यात्र समर्चयेत् ।

सिद्धान्तशेखरे—

लिङ्गादीनाञ्च बीजानां प्रोच्यते विधिरूर्ध्वतः ।
सर्वारिष्टविनाशार्थं सर्वप्राणिहितार्थकम् ॥
लिङ्गस्य पण्डिकायाश्च प्रतिमा मुखलिङ्गयोः ।
सर्वेषां परिवाराणां हर्म्यप्रासादयोस्तथा ॥
उद्धारश्चोद्धृतिः प्रोक्ता चोद्धारे हेतुरुच्यते ।
स्फुटिते खण्डिते भिन्ने दग्धे वा सति चाग्निना ॥
उन्मत्तैः शत्रुभिश्चौरैः करिणाम्भोजमाहृते ।
लिङ्गे पीठादिके वापि विशीर्णे कालपर्ययात् ॥
देहे जीर्णे यथा देही त्यक्त्वान्यमुपगच्छति ।
लिङ्गादीनि तु जीर्णानि तथा मुञ्चन्ति देवताः ॥
ततः प्रेताश्च वेताला जीर्णं दृष्ट्वाऽऽश्रयन्ति च ।
लिङ्गादि सत्त्वशून्यत्वात्तथा च ब्रह्मराक्षसाः ॥
कर्त्तुर्नृपाणां राष्ट्रस्य तद्ग्रामस्य विशेषतः ।
पीडां कुर्वन्ति तेऽप्युग्रां दुर्भिक्षमरणादिकम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन कुर्यादुद्धारणक्रियाम् ॥

।। इति लिङ्गाद्युद्धारविधिः ।।

तत्प्रतिप्रसवस्तु तत्रैव—

स्वायम्भुवे च पीठे च बाणलिङ्गे तथैव च।
ऋषिभिश्चासुरैर्देवैस्तत्त्वविद्भिः प्रतिष्ठिते ॥

लिङ्गे जीर्णादिदुष्टेऽपि नोद्धारं तत्र कारयेत्।
स्वयम्भुवादिलिङ्गानां लिङ्गपीठे परित्यजेत् ॥

उक्तैर्दोषादिभिर्दुष्टं मानुषेषु परित्यजेत्।
चौराद्यैश्चालितं लिङ्गं स्थापयेन्निर्व्रणं पुनः ॥

यदि पुनस्तल्लिङ्गं निर्व्रणं भवेत् तदा तदेव पुनः स्थापयेत्। तथा—

बाहुपादशिरोहीनां कर्णनासास्यहीनकाम्।
तादृशीं परिवाराणां प्रतिमां परिवर्जयेत् ॥

यद्द्रव्यं परिमाणञ्च लिङ्गं वा प्रतिमापि वा।
त्यक्तं तत्तेन मानेन तद्द्रव्येण प्रकल्पयेत् ॥

कारयेन्नान्यमानेन नान्यद्रव्येण तद्बुधः।
नान्याकारञ्च नामन्त्रं स्थापयेत् पुनरुत्तमाम् ॥

स्त्रोतसापहृते लिङ्गे प्रासादे वा तदन्यतः।
तत्समीपगते देशे स्थापयेद्बाधवर्जिते ॥

प्राकारे पतिते हर्म्ये गोपुरे मण्डपादिके।
तदाकारञ्च तद्द्रव्यं तन्मानं तत्र कारयेत् ॥

कथं योग्यशिला ग्राह्या अदुष्टाश्च तथाविधाः।
हीनद्रव्यकृतं हर्म्यं श्रेष्ठैर्द्रव्यैः समाचरेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

हीनं व्याप्याधिकं मानमाकारं वा न कारयेत्।
एवमुक्तेन मार्गेण दोषैरुक्तैर्विचारयेत् ॥
लिङ्गपीठादिकं जीर्णं तदुद्धारं तदाचरेत्।
तिथिनक्षत्रवारादींस्तदर्थं न विचारयेत् ॥
जीर्णं चोद्धारयेज्जीर्णमजीर्णं रक्षयेद्बुधः ॥

अग्निपुराणे—

सुस्थितं दुःस्थितं वापि शिवलिङ्गं न चालयेत्।
शतेन स्थापनं कुर्यात् सहस्रेण तु बाणजम् ॥

सुस्थितदुःस्थितलक्षणमपि तत्रैव—

पूजिताद्भिश्च संयुक्तं जीर्णाद्यमपि सुस्थितम्।
पूजया रहितं यत्तददुष्टमपि दुःस्थितम् ॥

अथ शालग्रामपूजा

ॐ सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात्।
स भूमिं सर्वतो वृत्य अत्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् ॥

इत्यादिना पुरुषसूक्तमन्त्रैरेकेन द्वाभ्यां त्रिभिर्वा शङ्खजलेन जलान्तरेण वा शालग्रामं स्नापयित्वा नववस्त्रेण कराभ्यां वा जलमपनीय सचन्दनतुलसीपत्रोपरि निधाय तस्योपरि सचन्दनतुलसीपत्रं दत्त्वा ताम्रादिपात्रे संस्थाप्य सामान्यार्घ्यं संस्थाप्य गणेशादित्यादिनवग्रहेन्द्रादि-दशदिक्पालान् सम्पूज्य पुनरर्घ्यस्थापनं कृत्वा 'नां हृदयाय नमः' इत्यादिना अङ्गन्यासं करन्यासञ्च विधाय शालग्रामस्य पूर्वाद्यैशान्यन्तं कर्त्रे हर्त्रे धात्रे विधात्रे सामवेदाय यजुर्वेदाय ऋग्वेदाय अथर्ववेदाय प्रणवादिनमोऽन्तेन पूजयेत्। ततः पुष्पं गृहीत्वा ध्यायेत्, यथा—

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ॐ ध्येयः सदा सवितृमण्डलमध्यवर्त्ती
नारायणः सरसिजासनसन्निविष्टः ।
केयूरवान् कनककुण्डलवान् किरीटी
हारी हिरण्मयवपुर्धृतशङ्खचक्रः ॥

इत्यनेन ध्यात्वा स्वशिरसि पुष्पं दत्त्वा मानसोपचारेण सम्पूज्य पुनर्ध्यात्वा एतत्पाद्यं ॐ नमो नारायणाय नमः। एषोऽर्घ इति यजुर्वेदी। ऋग्वेदी तु एषोऽर्घ्यः। सामगश्चेदिदमर्घ्यमिति वदेत्।

अर्घ्यं पुमान् यजुःष्वेव निर्यकारो विधीयते ।
छन्दोगानां क्लीबलिङ्गं पिण्डे लिङ्गविपर्ययः ॥

इति वचनात्। तत एतदाचमनीयम्। एष गन्धः। एतत् पुष्पम्। एतत् तुलसीपत्रम्। एष धूपः। एष दीपः। एतन्नैवेद्यम्। एतत्पानार्थजलम्। एतत् पुनराचमनीयम्। एतत्ताम्बूलम्। इत्यादि यथाशक्ति सम्पूज्याक्षरपूजां कुर्यात्, यथा—ॐ ॐ नमः। ॐ नं नमः। ॐ मों नमः। ॐ नां नमः। ॐ रां नमः। ॐ यं नमः। ॐ णां नमः। ॐ यं नमः। ततश्चक्रं पूजयेत्। चक्रपूजाप्रमाणमग्रे वक्ष्यते। पूजाक्रमो यथा—ॐ आचक्राय नमः। एवं विचक्राय। सुचक्राय। त्रैलोक्यरक्षणचक्राय। सुदर्शनचक्राय। दैत्यान्तकचक्राय। असुरान्तकचक्राय। जगच्चक्राय। परमचक्राय। शालग्रामशिलाधिष्ठातृवासुदेवाय। प्रणवादि-नमोऽन्तेन पूजयित्वा यथाशक्ति जप्त्वा गुह्यादिना जपं समर्प्य।

ॐ अविनयमपनय विष्णो! दमय मनः शमय विषयरसतृष्णाम्।
भूतदयां विस्तारय तारय संसारसागरतः॥
दिव्यधुनीमकरन्दपरिमलपरिभोगसच्चिदानन्दे ।
श्रीपतिपदारविन्दे भवखेदच्छिदेऽरविन्दे ॥
सत्यपि भेदापगमे नाथ! तवाहं न मामकीनस्त्वम् ।
सामुद्रो हि तरङ्गः क्वचन समुद्रो न तारङ्गः ॥३॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उद्धृतनगनगभिददनुजकुलामित्रशशिदृष्टे ।
दृष्टे प्रभवति न भवति भवतिरस्कारः ॥४॥

मत्स्यादिभिरवतारैरवतारय तां सुधाम् ।
परमेश्वर! परिपाल्यो भवतापभीतोऽहम् ॥५॥

दामोदर! गुणमन्दिर! सुन्दरवदनारविन्द! गोविन्द! ।
भवजलधिमथनमन्दर! परमं दरमपनय त्वं मे ॥

नारायण! करुणामय! शरणं करवाणि तावकौ चरणौ ।
इति षट्पदी मदीये वदनसरोजे सदा वसतु ॥६॥

इति यमेनोक्ता षट्पदी समाप्ता। इत्यनेनार्घ्यपात्रं गृहीत्वा प्रदक्षिणत्रयं कुर्यात् । ततः शङ्खं शिरसि भ्रामयित्वा त्रिभिरष्टाङ्गं पञ्चाङ्गं वा प्रणमेत् । यथा—

ध्येयं सदा परिभवघ्नमभीष्टदोहं
तीर्थास्पदं शिवविरिञ्चिनुतं शरण्यम् ।
भृत्यार्त्तिहं प्रणतपालभवाब्धिपोतं
वन्दे महापुरुष! ते चरणारविन्दम् ॥

त्यक्त्वा सुदुस्त्यजसुरेप्सितराजलक्ष्मीं
धर्मिष्ठ आर्यवचसा यदगादरण्यम् ।
मायामृगं दयितयेप्सितमन्वधावद्
वन्दे महापुरुष! ते चरणारविन्दम् ॥

ॐ नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहिताय च ।
जगद्धिताय कृष्णाय गोविन्दाय नमो नमः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

इति प्रणम्य प्रार्थयेत्, यथा—

नाथ! योनिसहस्रेषु येषु येषु व्रजाम्यहम्।
तेषु तेष्वच्युता भक्तिरच्युतास्तु सदा त्वयि॥

या प्रीतिरतिरेकाणां विषयेष्वनपायिनी।
त्वामनुस्मरतः सा मे हृदयान्नापसर्पतु॥

युवतीनां यथा यूनि यूनाञ्च युवतौ यथा।
मनोऽभिरमते तद्वन्मनो मे रमतां त्वयि॥

ततः कृतार्थोऽस्मीत्युक्त्वा तथा विभाव्य च नृत्यगीतादिकं कृत्वा—

ॐ कृष्ण! कृष्ण! महाबाहो! भक्तानामार्त्तिनाशन!।
सर्वपापप्रशमनं पादोदकं प्रयच्छ मे॥

इत्यनेन चरणामृतं पीत्वा तच्छेषम्—

ॐ अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधिविनाशनम्।
विष्णुपादोदकं पुण्यं शिरसा धारयाम्यहम्॥

इत्यनेन शिरसि धारयेत्। शिरसि धारणफलन्तु—

अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधिविनाशनम्।
शालग्रामशिलातोयं योऽभिषेकं समाचरेत्॥

स स्नातः सर्वतीर्थेषु सर्वयज्ञेषु दीक्षितः।
पीत्वा शीर्षे धारयेद्यो विष्णुलोकं स गच्छति॥

वीरमित्रोदयधृतबृहन्नारदीये—

हृदि रूपं मुखे नाम नैवेद्यमुदरे हरेः।
पादोदकञ्च निर्माल्यं मस्तके यस्य सोऽच्युतः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मृत्युकाले तु यस्यास्ये दीयते पादयोर्जलम् ।
अपि पापसमाचारः स गच्छेद्विष्णुमव्ययम् ॥

।। इति मृत्युकाले विष्णुपादोदकभक्षणफलम् ।।

तोयञ्च तुलसीञ्चैव चन्दनं द्विजमब्जकम् ।
घण्टा ऋचा शिला ताम्रं नवभिश्चरणोदकम् ॥

ऋचा पुरुषसूक्तमन्त्र इति चरणोदकलक्षणम् । वसिष्ठसंहितायाम्—

शालग्रामशिलातोयमपीत्वा यस्तु मस्तके ।
प्रक्षेपणं प्रकुर्वीत ब्रह्महा स निगद्यते ॥

विष्णोः पादोदकं पीतं कोटिजन्माघनाशनम् ।
तदैवाष्टगुणं पापं भूमौ बिन्दुनिपातनात् ॥

विष्णुपादोदकात्पूर्वं विप्रपादोदकं पिबेत् ।
विरुद्धमाचरन्मोहादात्महा स निगद्यते ॥

पृथिव्यां यानि तीर्थानि तानि तीर्थानि सागरे ।
सागरे यानि तीर्थानि पदे विप्रस्य दक्षिणे ॥

।। इति विष्णुपादोदकमाहात्म्यगर्भपानमन्त्रः ।।

वत्स! तुभ्यं मया दत्तं पिब शेषं जरामृतम् ।
सर्वदा सुखदं देव! जयं देहि रिपुं दह ॥

।। इति पादोदकदानमन्त्रः ।।

नैवेद्यभक्षणमन्त्रः—

ॐ उच्छिष्टभोजनं तस्य वयमुच्छिष्टकाङ्क्षिणः ।
येन नीलवराहेण हिरण्याक्षो निपातितः ॥

दधिवामनादेर्मन्त्रविशेषादयस्तु तन्त्रसारेऽनुसन्धेयाः।

।। इति प्राचीनपद्धतिधृतशालग्रामपूजा ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ विष्णुपूजा

सनत्कुमारतन्त्रे द्वितीयपटले—

ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय शुचिर्भूत्वा समाहितः ।
आसने उपविश्याथ गुरुं नत्वा पुटाञ्जलिः ॥
आत्मानं ब्रह्मणो रूपं चिन्तयेच्च मुहुर्मुहुः ।
जप्त्वा मन्त्रञ्च सर्वेषां वादिनां विजयी भवेत् ॥
ततः स्नात्वा शुचिर्भूत्वा सन्ध्यादीन् वैदिकांस्तथा ।
कुर्याद् गुरूपदेशेन लौकिकानपि देशिकः ॥
श्रीकृष्णं तर्पयामीति मूलमुच्चार्य तर्पयेत् ।
पूजाद्वारे चोपविश्य पादप्रक्षालनं सुधीः ॥
शिखाया बन्धनञ्चैव चास्त्रमन्त्रेण मन्त्रवित् ।
आचम्य द्वारदेवांस्तु पूजयेत् साधकोत्तमः ॥

द्वारदेवतापूजा तु पूर्वमुक्ता।

विघ्नानुच्चाटयित्वा तु हस्तभूम्योर्विशोधनम् ।
गुरुं नत्वा गणेशञ्च वास्तुपूजां समाचरेत् ॥
ब्रह्माणं पूजयित्वा तु आत्मासनमतः परम् ।
भूतशुद्धिं विधायाथ देवोऽहं चिन्तयेद्बुधः ॥
ऋष्यादीन् न्यस्य सर्वत्र मातृकार्णान् ततः परम् ।
प्राणायामत्रयं कुर्यादङ्गन्यासञ्च मन्त्रवित् ॥
आचक्रञ्च विचक्रञ्च सुचक्रञ्च द्विजोत्तमः ।
त्रैलोक्यरक्षणं चक्रमसुरान्तकमेव च ॥
सुदर्शनं जगच्चक्रं दैत्यान्तं परमं महत् ।
एकैकं पूर्वतः कृत्वा चक्रशब्दं नियोजयेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चतुर्थ्यन्तञ्च संसाध्य स्वाहाशब्दमनन्तरम् ।
तथा चाङ्गं समुच्चार्य प्रत्येकैकं नियोजयेत् ॥
नमः स्वाहा वषट् चैव कवचाय हुं मन्त्रकम् ।
हृदि मूर्ध्नि शिखादेशे तनौ दिक्षु यथाक्रमम् ॥
सशक्तिभिः कुशवाद्यैर्न्यासं कुर्याद् विचक्षणः ।
विभूतिपञ्जरं न्यस्य न्यसेत्तु मूर्त्तिपञ्जरम् ॥
तत्त्वन्यासं प्रकुर्वीत करन्यासं तथा बुधः ।
मन्त्रन्यासं प्रकुर्वीत व्यापकञ्च त्रिधा न्यसेत् ॥
विभूतिपञ्जरन्यासं यत्र यत्र दशाक्षरम् ।
एवं कल्पोक्तकान् न्यासान् क्रमेण परिकल्पयेत् ॥

न्यासस्तु तन्त्रसारकारेणैव धृत इति। तथा—

शङ्खस्थापनकञ्चापि कुर्याद् गुरूपदेशतः ।
अर्घ्यञ्चापि तथा कृत्वा द्रव्यमभ्युक्ष्य यत्नतः ॥
पीठं प्रकल्प्य देहेषु धर्मादीन् पूजयेत्ततः ।
हृदि चैव अनन्तादीन् पूजयेच्च यथाविधि ॥
बाह्यं मुखं गृहस्थस्य वर्णिनोऽन्ते प्रपूजनम् ।
भास्करञ्च गणेशञ्च शिवं दुर्गां प्रपूजयेत् ॥
यन्त्रं निर्माय ताम्रे तु अनन्तादीन् प्रपूजयेत् ।
अस्य कोणेषु धर्मादीन् तत्पार्श्वेऽधर्मपूर्वकान् ॥
मध्येऽपि पूजयेन्नित्यमनन्तादीन् चतुर्दश ।
केशरेषु च पूज्या वै विमलाद्याश्च देवताः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

आत्मानं देवतां भाव्य स्वनासापुटकेन तु ।
निःसार्य पूजयेद्देवं सदावाह्य प्रयत्नतः ॥
अनन्ताद्यैश्च बीजैश्च प्राणस्थापनमाचरेत् ।
पद्मादींश्चैव यत्नेन पूजयेदावृतीगणान् ॥
धूपदीपौ समासाद्य नैवेद्यञ्च निवेदयेत् ।
जप्त्वा मन्त्रञ्च तन्त्रोक्तं पूजयेद्देववत् स्वयम् ॥
श्रीकृष्णं तर्पयामीति मूलमुच्चार्य यत्नतः ।
वारत्रयार्घ्यतोयेन तर्पयेन्मन्त्रमस्तके ॥
प्राणायामत्रयं कृत्वा व्यापकञ्च त्रयं न्यसेत् ।
स्वतन्त्रोक्तेन विधिना प्रयोगं कुरुते सुधीः ॥

।। इति विष्णुपूजासूत्रम् ।।

अथ विष्णोरुपचारमन्त्रः। योगिनीपटले—

मीनरूपो वराहश्च नरसिंहोऽथ वामनः ।
आयातु देवो वरदो मम नारायणोऽग्रतः ॥

।। इत्यावाहनम् ।।

सुरेशस्य पादपीठे पद्मकल्पितमासनम् ।
सर्वतत्त्वहितार्थाय तिष्ठस्व मधुसूदन! ॥

।। इत्यासनम् ।।

पाद्यञ्च पादयोर्देव! पद्मनाभ! सनातन! ।
विष्णो! कमलपत्राक्ष! गृहाण मधुसूदन! ॥

।। इति पाद्यम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

त्रैलोक्यपतीनां पतये देवदेवाय एव च।
आर्याय हृषीकेशाय तस्मै श्रीविष्णवे नमः॥

॥ इत्यर्घ्यम्॥

मन्दाकिन्यास्तु ते वारि जय पापं हराशुभम्।
गृहाणाचमनीयं त्वं मया भक्त्या निवेदितम्॥

॥ इत्याचमनीयम्॥

त्वमापः पृथिवी चैव ज्योतिस्त्वं वह्निरेव च।
लोकसंवित्तिमात्रेण वारिणा स्नापयाम्यहम्॥

॥ इति स्नानम्॥

देव! वस्त्रं समायुक्तं यज्ञवर्णविभूषितम्।
स्वर्णवर्णप्रभेदेन वाससी तव केशव!॥

॥ इति वस्त्रम्॥

शरीरं ते लेपयामि चेष्टा सैव च केशव!।
मया निवेदितो गन्धः प्रतिगृह्य विलिप्यताम्॥

॥ इति गन्धः॥

ऋग्वेदादिषु मन्त्रेण शोधितं पद्मयोनिना।
सावित्रीग्रन्थिसंयुक्तमुपवीतमथाक्षयम्॥

॥ इत्युपवीतम्॥

दिव्यवर्णसमायुक्ता वह्निभानुसमन्विताः।
गात्राणि शोभयन्त्येते अलङ्कारास्तु मानवाः॥

॥ इत्यलङ्काराः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वनस्पतिरसो दिव्यो गन्धाढ्यः सुरभिश्च भोः! ।
मया निवेदितो भक्त्या धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ।

।। इति धूपः ।।

सूर्यश्चन्द्रश्च विद्युच्च त्वमेवाग्निस्तथैव च ।
त्वमेव ज्योतिषां देव! दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥

।। इति दीपः ।।

अन्नं पञ्चविधं देव! रसैः षड्भिः समन्वितम् ।
मया निवेदितं भक्त्या नैवेद्यं तव केशव! ॥

।। इति नैवेद्यम् ।।

मत्स्यसूक्ते उपरिभागे अष्टचत्वारिंशत्पटले विशेषः —
सुमेरोः पादपीठान्ते पद्मकल्पितमासनम् ।
सर्वसत्त्वहितार्थाय गृहाण मधुसूदन! ॥

।। इत्यासनम् ।।

सुपाद्यं पादयोर्देव! पद्मनाभ! सनातन! ।
विष्णो! कमलपत्राक्ष! गृहाण मधुसूदन! ॥

।। इति पाद्यम् ।।

त्रैलोक्यपतीनां पते! देवदेव! जनार्दन! ।
गृहाणार्घ्यं जगन्नाथ! नानामलयजं प्रभो! ॥

।। इत्यर्घ्यम् ।।

मन्दाकिन्यास्तु यद्वारि सर्वपापहरं शुभम् ।
गृहाणाचमनीयं त्वं मया भक्त्या निवेदितम् ॥

।। इत्याचमनीयम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मधुपर्कं महादेव! ब्रह्माद्यैः परिकल्पितम्।
मया निवेदितं भक्त्या गृहाण मधुसूदन!॥

।। इति मधुपर्कः ।।

दिव्यवस्त्रसमायुक्ते बहुतन्तुविनिर्मिते।
सुवर्णप्रभवे देव! वाससी तव केशव!॥

।। इति वस्त्रम् ।।

ऋग्यजुःसाममन्त्रेण निर्मितं पद्मयोनिना।
सावित्रीग्रन्थिसंयुक्तमुपवीतं तवाच्युत!॥

।। इत्युपवीतम् ।।

वनस्पतिरसोत्पन्नो गन्धाढ्यः सुरसम्मतः।
आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम्॥

।। इति धूपः ।।

सूर्याचन्द्रमसोर्ज्योतिर्विद्युदग्न्योस्तथैव च।
त्वमेव ज्योतिषां ज्योतिर्दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम्॥

।। इति दीपः ।।

अन्नं चतुर्विधञ्चैव रसैः षड्भिः समन्वितम्।
मया निवेदितं भक्त्या नैवेद्यं तव केशव!॥

।। इति नैवेद्यम् ।।

दिव्यतन्तुसमायुक्ता वह्निभानुसमन्विताः।
गात्राणि तव शोभन्तामलङ्कारा: शुभा इमे॥

।। इत्यलङ्काराः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नारदपञ्चरात्रे तृतीयरात्रे पञ्चदशाध्याये, व्यास उवाच—

वक्ष्येऽक्षयधनावाप्त्यै प्रतिपत्तिं श्रियः पतेः ।
सुगुप्तां धननाथाद्यैर्यद्देवैः श्रीयते सदा ॥
द्वारावत्यां सहस्त्रार्कभास्वरैर्भवनोत्तमैः ।
अनल्पैः कल्पवृक्षैश्च वीते तु मण्डपे तथा ॥
गलद्रत्नमयस्तम्भद्वारतोरणकुड्यके ।
फुल्लस्त्रगुल्लसच्चित्रवितानालम्बिमौक्तिके ॥
पद्मरागस्थनीराजद्रत्ननद्योश्च मध्यतः ।
अनावृतगलद्रत्नमणिकल्पतरोरधः ॥
रत्नप्रदीपावलिभिः प्रदीपितदिगन्तरे ।
उद्यदादित्यसङ्काशमानसिंहासनाम्बुजे ॥
समासीनोऽच्युतो ध्येयो द्रुतहाटकसन्निभः ।
समानोदितचन्द्रार्कतडित्कोटिसमद्युतिः ॥
सर्वाङ्गसुन्दरः सौम्यः सर्वाभरणभूषितः ।
पीतवासाश्चक्रशङ्खगदापद्मोज्ज्वलद्भुजः ॥
अनावृतोज्ज्वलद्रत्नधारो मुकुलसंस्पृशन् ।
वामपादाम्बुजाग्रेण अच्युतां पल्लवच्छविम् ॥
रुक्मिणी सत्यभामास्य मूर्ध्नि रत्नौघधारया ।
सिञ्चन्त्यौ दक्षवामस्थे स्वदोःस्थकलसोत्थया ॥
लग्ने ज्योतिः सुनन्दा वा शान्त्योदकलसौ तयोः ।
ताभ्याञ्च दक्षवामस्थे मित्रवृन्दासुलक्षणे ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

रत्ननद्याः समुद्धृत्य रसपूर्णौ घटौ तयोः ।
जाम्बूवती सुशीला च दिशन्त्यौ दश वामने ॥
हरेः षोडशसाहस्त्रसंख्याताः परितः प्रियाः ।
ध्येयाः कनकरत्नौघधारायुक्कलसोज्ज्वलाः ॥
तद्बहिश्चाष्टनिधयः पूरयन्तो धनैर्धराम् ।
तद्बहिर्वृष्णयः सर्वे पुरोवच्च सुरादयः ॥
ध्यात्वैवं परमात्मानं विंशत्यन्तं मनुं जपेत् ।
चतुर्लक्षं हुमेदाज्यैर्द्वाविंशतिसहस्त्रकम् ॥
शक्तिः श्रीपूर्वकोष्ठादशान्नो विंशतिरम्भकः ।
मन्त्रेण न सदृक्षोऽन्यो मनुर्न हि जगत्त्रये ॥
ऋषिर्ब्रह्मास्य गायत्री छन्दः कृष्णस्तु देवता ।
पूर्वप्रोक्तवदेवास्य बीजशक्त्यादिकल्पना ॥
कल्पः सनत्कुमारोक्तो मन्त्रस्यास्योच्यतेऽधुना ।
पीठन्यासादिकं कृत्वा पूर्वोक्तक्रमतः सुधीः ॥
करद्वन्द्वाङ्गुलितलेष्वङ्गषट्कं प्रविन्यसेत् ।
मन्त्रेण व्यापकं कृत्वा मातृकां मनुसम्पुटाम् ॥
संहारसृष्टिमार्गेण दश तत्त्वानि विन्यसेत् ।
पुनश्च व्यापकं कृत्वा मन्त्रवर्णांस्तनौ न्यसेत् ॥
मूर्ध्नि भाले भ्रुवोर्मध्ये नेत्रयोः कर्णयोर्नसोः ।
अनेन चिबुके कण्ठे दोर्मूले हृदि तुन्दके ॥
नाभौ लिङ्गे तथाधारे कट्यां जान्वोश्च जङ्घयोः ।
गुल्फयोः पादयोर्न्यस्येत् सृष्टिरेषा ममेरिता ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स्थितिर्हृदादिनासान्ता संहतिश्चरणादिका ।
विधायैवं पञ्चकृत्वः स्थित्यन्तं मूर्त्तिपञ्जरम् ॥
सृष्टिस्थिती च विन्यस्य षडङ्गन्यासमाचरेत् ।
गुणाग्निवेदकरणाद्यक्षरैर्मध्यमाः स्मृताः ॥
मुद्रां बद्ध्वा किरीटाख्यां दिग्बन्धं पूर्ववच्चरेत् ।
एवं ध्यात्वाऽर्चयेद् गेहं मूर्त्तिपञ्जरपूर्वकम् ॥
अथवाऽभ्यर्चयेद्विष्णुं तदर्थं मन्त्रमुच्यते ।
गोमयेनोपलिप्याचार्चां तत्र पीठं निधापयेत् ॥
विलिप्य गन्धपङ्केन लिखेदष्टदलाम्बुजम् ।
कर्णिकायान्तु षट्कोणं ससाध्यस्तत्र तन्मुखम् ॥
शिष्टैस्तं सप्तदशभिरक्षरैर्वेष्टयेत् स्वयम् ।
प्रागक्षरादिकोणेषु श्रियं शिष्टे सुसंविदम् ॥
षडक्षरं सन्धिषु च केशरेषु त्रिशस्त्रिशः ॥
विलिखेत् स्मरगायत्रीं मालामन्त्रं दलाष्टके ।
षट्शः संलिख्य तद्बाह्ये वेष्टयेन्मातृकाक्षरैः ॥
भूबिम्बञ्च लिखेद्बाह्ये दिग्विदिक्षु समाहितः ।
एतन्मन्त्रं हाटकादिपात्रेष्वालिख्य पूर्ववत् ॥
साधितं धारयेद्यो वै सोऽर्च्यते त्रिदशैरपि ।
स्याद्गायत्री कामदेवपुष्पबाणौ च ङेऽन्तकौ ॥
विद्महे धीमहियुतैस्तन्नोऽनङ्गः प्रचोदयात् ।
जप्त्वास्य पादौ गोपालं मनूनां जनरञ्जनम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नृत्यं ते कामदेवाय ङेऽन्तं सर्वजनप्रियम्।
उक्त्वा सर्वजनान्ते तु सम्मोहनपदं तथा॥

ज्वलज्ज्वलप्रज्वलेति प्रोच्य सर्वजनस्य च।
हृदयञ्च मम ब्रूयाद्वशं कुरुयुगं शिव!॥

प्रोक्तो मदनमन्त्रोऽयं चत्वारिंशद्भिरक्षरैः।
जपादौ मारबीजाद्यो जगत्त्रयवशीकरः॥

भूगृहं चतुरस्त्रं स्यादष्टवज्रविभूषितम्।
पीठं पूर्ववदभ्यर्च्य मूर्त्तिं सङ्कल्प्य पौरुषीम्॥

तत्रावाह्याच्युतं भक्त्या सकलीकृत्य पूजयेत्।
आसनादिविभूषान्तं न च न्यासं क्रमान्न्यसेत्॥

सृष्टिस्थितिं षडङ्गञ्च किरीटं कुण्डलद्वयम्।
शङ्खं चक्रं गदां पद्मं मालां श्रीवत्सकौस्तुभम्॥

गन्धाक्षतप्रसूनैश्च मूलेनाभ्यर्च्य पूर्ववत्।
आदौ वह्निपुरद्वन्द्वकोणेष्वङ्गानि पूजयेत्॥

सकृच्छिरः शिखावर्मनेत्रमन्त्रमिति क्रमात्।
वासुदेवः सङ्कर्षणः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धकः॥

अग्न्यादिदलमूलेषु शान्तिर्लक्ष्मीः सरस्वती।
रतिश्चादिश्च ते षष्ठास्ततोऽष्टौ महिषीर्यजेत्॥

तद्वहिश्चेन्द्रवज्राद्या आवृतीः सम्प्रपूजयेत्।
इति सप्तावृतिवृतमभ्यर्च्याच्युतमादरात्॥

प्रीणयेद्दधिखण्डाज्यमिश्रेण तु पयोऽम्भसा।
राजोपचारं दत्त्वाथ स्तुत्वा नत्वा च केशवम्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उद्वास्यास्य स्वहृदये परिवारगणैः सह ।
नत्वात्मानं समभ्यर्च्य तन्मयः प्रजपेन्मनुम् ॥
रत्नाभिषेकध्याने ह्याविंशत्यन्ता श्रिये ततः ।
जपहोमार्चनैर्ध्यानैर्योऽमुं प्रजपते मनुम् ॥
तद्वेश्म पूर्यते रत्नस्वर्णधान्यैरनावृतम् ।
पृथ्वी करतले तस्य सर्वशस्यकुलाकुला ॥
पुत्रैर्मित्रैः सुसम्पन्नः प्रयात्यन्ते परां गतिम् ।
वह्नावभ्यर्च्य गोविन्दं सपुष्पैः सिततण्डुलैः ॥
आज्याक्तैरयुतं हुत्वा भस्म तन्मूर्ध्नि धापयेत् ।
तस्यान्नानां समृद्धिः स्यात्तद्वशे सर्वयोषितः ॥
आज्यैर्लक्षं हुमेद्रक्तपद्मैर्वा मधुराप्लुतैः ।
श्रिया तस्यैन्द्रमैश्वर्यं कृपा नाशिक्षिते ध्रुवम् ॥
शुक्लादिवस्त्रलाभाय सुशुक्लकुसुमैर्हुमेत् ।
तवाकृतिं ब्रुवन्तो वा चक्राद्यङ्गाङ्गनां विना ॥
विंशत्यन्तोक्तयज्जलधिया ध्यायेदथाच्युतम् ।
वरदाभयहस्ताभ्यां श्लिष्यन्तं स्वाङ्कके प्रिये! ॥
पद्मोत्पलकरे ताभ्यां श्लिष्टं चक्रधरोज्ज्वलम् ।
दशलक्षं जपेदाज्यैस्तावत् साहस्रहोमतः ॥
सिद्धाविमौ मनू सम्पत्सुखसौभाग्यदौ नृणाम् ।
मारशक्तिवशात्पूर्वं शक्तिः श्रीमान् मनुत्रयम् ॥
एतेषां मनुवर्णानां नाम कुर्याद्दशान्तवत् ।
शङ्खचक्रधनुर्बाणपाशाङ्कुशधरोरगाः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वेणुधमनं धृतं दोर्भ्यां ध्येयः कृष्णो दिवाकरे।
आद्यगणे ध्यानमेवं द्वितीये विशतस्तु तत्॥
दशान्तरतृतीये स्यात् दिक्पादैश्च समर्चना।
पञ्चलक्षं जपेत्तावदयुतं पायसैर्हुमेत्॥
ततः सिद्धास्तु मनवो नृणां सम्पत्तिकान्तिदाः॥

अथ विष्णुनाममाहात्म्यम्

मत्स्यसूक्ते महातन्त्रे षोडशपटले—

विष्णुनामानि पुण्यानि कीर्त्तयन् प्रहरे प्रिये!।
कोटिकल्पसहस्राणि वैकुण्ठे वसते नरः॥
नामैकं वै द्वितीयञ्च तृतीयं हि क्षणे क्षणे।
कीर्त्तयन् भक्तिभावेन विष्णुलोकं व्रजेत् प्रिये!॥
कीर्त्तयन् हरिनामानि भक्त्या पुण्यानि वै शुभे!॥
महाभयेषु सर्वेषु न भयं विद्यते क्वचित्।
कुर्वन् वा कारयेद्वापि अहोरात्रञ्च वै प्रिये!॥
नीत्वा कुलसहस्राणि मामाप्नोत्येव तत्त्वतः।
नामाक्षरं गुणयुतं भावमन्त्रेण सम्मितम्॥
त्रिसन्ध्यं कीर्त्तयेद्यस्तु स गच्छेद्वैष्णवं पुरम्।
वैष्णवानां नराणाञ्च अर्चयन्ति सदा प्रिये!॥
सर्वपापविनिर्मुक्ताः शिवलोकं प्रयान्ति ते।
ॐ नमो नारायणायेति ये वदन्ति मनीषिणः॥
किं कार्यं बहुभिर्मन्त्रैर्मनोविभ्रमकारकैः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ श्रीकृष्णशतनामस्तोत्रम्[१]

श्रीकृष्ण उवाच—

वसुन्धरे! वरारोहे! नाम्नामष्टोत्तरं शतम्।
सर्वमङ्गलमाङ्गल्यमणिमाद्यष्टसिद्धिदम्॥
महापातककोटिघ्नं सर्वतीर्थफलप्रदम्।
समस्तजपयज्ञानां फलदं पापनाशनम्॥
शृणु देवि! प्रवक्ष्यामि नाम्नामष्टोत्तरं शतम्।
सहस्रनाम्नां पुण्यानां त्रिरावृत्त्या तु यत् फलम्॥
एकावृत्त्या तु कृष्णस्य नाम्नैकं तत् प्रयच्छति।
तस्मात् पुण्यतमञ्चैतत् स्तोत्रं पापप्रणाशनम्॥

श्रीकृष्णस्याष्टोत्तरशतनाम्नां श्रीशेष ऋषिरनुष्टुप् छन्दः श्रीकृष्णो देवता श्रीकृष्णाष्टोत्तरशतनाम्नः पाठे विनियोगः।

ॐ श्रीकृष्णः कमलानाथो वासुदेवः सनातनः।
वसुदेवात्मजः पुण्यो लीलामानुषविग्रहः॥
श्रीवत्सकौस्तुभधरो यशोदावत्सलो हरिः।
चतुर्भुजस्तु चक्रासिगदाशङ्खाम्बुजायुधः॥
देवकीनन्दनः श्रीशो नन्दगोपप्रियात्मजः।
यमुनाकेलिसंहारी मुचुकुन्दप्रसादकः॥
षोडशस्त्रीसहस्रेशस्त्रिभङ्गीमधुराकृतिः।
शुकवागमृतावर्द्धी गोविन्दो गोविदां पतिः॥
वत्सपालनसञ्चारी धेनुकासुरभञ्जनः।
उत्तानतालभेत्ता च तमालश्यामलाकृतिः॥

---

१. नारदपञ्चरात्रे, चतुर्थरात्रे प्रथमाध्याये, उमामहेश्वरसंवादे।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

गोपगोपीश्वरो योगी सूर्यकोटिसमप्रभः ।
इलापतिः परं ज्योतिर्यादवेन्द्रो यदूद्वहः ॥
वनमाली पीतवासाः पारिजातापहारकः ।
गोवर्द्धनाचलोद्धर्त्ता गोपालः सर्वपालकः ॥
अजो निरञ्जनः कामजनकः कञ्जलोचनः ।
मधुहा मथुरानाथो द्वारकानायको बली ॥
वृन्दावनान्तसञ्चारी तुलसीदामभूषणः ।
स्यमन्तकमणेर्हर्त्ता नरनारायणात्मकः ॥
कुब्जाकृष्णाम्बरधरो मायी परमपूरुषः ।
मुष्टिकासुरचाणूरमहायज्ञविशारदः ॥
संसारवैरी कंसारिर्मुरारिर्नरकान्तकः ।
अनादिर्ब्रह्मचारी च कृष्णाव्यसनकर्षकः ॥
शिशुपालशिरश्छेत्ता दुर्योधनकुलान्तकृत् ।
विदुराक्रूरवरदो विश्वरूपप्रदर्शकः ॥
वृषभासुरविध्वंसी बाणासुरबलान्तकृत् ।
युधिष्ठिरप्रतिष्ठाता बर्हिबर्हावतंसकः ॥
जगद्गुरुर्जगन्नाथो वेणुवाद्यविशारदः ।
पार्थसारथिरव्यक्तो गीतामृतमहोदधिः ॥
कालीयफणिमाणिक्यरञ्जितश्रीपदाम्बुजः ।
दामोदरो यज्ञभोक्ता दानवेन्द्रविनाशनः ॥
नारायणः परं ब्रह्म पन्नगाशनवाहनः ।
जलक्रीडासमासक्तगोपीवस्त्रापहारकः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पुण्यश्लोकस्तीर्थवेद्यो वेदवेद्यो दयानिधिः ।
सर्वतीर्थात्मकः सर्वग्रहरूपी परात्परः ॥
इत्येवं कृष्णदेवस्य नाम्नामष्टोत्तरं शतम् ।
कृष्णेन कृष्णभक्तेन श्रुत्वा गीतामृतं पुरा ॥
स्तोत्रं कृष्णप्रियकरं कृतं तस्मान्मया श्रुतम् ।
कृष्णनामामृतं नाम परमानन्ददायकम् ॥
अनुपद्रवदुःखघ्नं परमायुष्यवर्द्धनम् ।
दानं श्रुतं तपस्तीर्थं यत्कृतं त्विह जन्मनि ॥
पठतां शृण्वतां चैव कोटिकोटिगुणं भवेत् ।
पुत्रप्रदमपुत्राणामगतीनां गतिप्रदम् ॥
धनावहं दरिद्राणां जयेच्छूणां जयावहम् ।
शिशूनां गोकुलानाञ्च पुष्टिदं पुण्यवर्द्धनम् ॥
वातग्रहज्वरादीनां शमनं शान्तिमुक्तिदम् ।
समस्तकामदं सद्यः कोटिजन्माघनाशनम् ॥
अन्ते तु कृष्णस्मरणं भवतापभयापहम् ।
कृष्णाय यादवेन्द्राय ज्ञानशुद्धाय योगिने ॥
नाथाय रुक्मिणीशाय नमो वेदान्तवेदिने ।
इमं मन्त्रं महादेवि! जपेन्नरो दिवानिशम् ॥
सर्वग्रहानुग्रहभाक् सर्वप्रियतमो भवेत् ।
पुत्रपौत्रैः परिवृतः सर्वसिद्धिसमृद्धिमान् ॥
निवेश्य गोपानन्तेऽपि कृष्णसायुज्यमाप्नुयात् ॥

।। इति नारदपञ्चरात्रे ज्ञानामृतसारे चतुर्थरात्रे उमा-महेश्वर-संवादे श्रीकृष्णाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रं समाप्तम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ काष्ठपात्रादौ विष्णुपूजानिषेधः, मत्स्यसूक्ते षोडशपटले—

स्वयं देवस्य वहनं काष्ठपात्रे च पूजनम्।
स्थापनं मृत्तिकापात्रे त्रयं दारिद्र्यकारणम्॥
हस्ते च वदने कांस्ये शङ्खे च रीतिसम्भवे।
तृणे च नेत्रपात्रे च त्वचि रौप्ये न चार्चयेत्॥

।। इति काष्ठादिपात्रे विष्णुपूजादिनिषेधः ।।

स्वर्णपात्रे तथा ताम्रे शिलायां नारिकेलके।
फले च वा पद्मपत्रे किंशुकस्य छदेऽथवा॥
चलदलस्य छदे पूजा यज्ञायुतफलप्रदा॥

किंशुकस्य पलाशस्य। चलदलोऽश्वत्थः।

।। इति स्वर्णादिपात्रे विष्णुपूजाफलम् ।।

पञ्चदशपटले—

दद्यात् पुरुषसूक्तेन यः पुष्पाण्येकमेव वा।
अर्चितं स्याज्जगदिदं तेन सर्वं चराचरम्॥
एकया वा ऋचा देवि! ज्ञात्वा दत्त्वा जलाञ्जलिम्।
पौरुषेण च सूक्तेन मुच्यते सर्वकिल्विषात्॥
अन्तर्जलगतो जप्त्वा तथा सूक्तञ्च पौरुषम्।
सर्वकर्मविनिर्मुक्तः सर्वपापैः प्रमुच्यते॥
ज्ञातस्तु पौरुषं सूक्तं जपेन्नित्यमतन्द्रितः।
संवत्सरेण देवेशं वासुदेवं प्रपश्यति॥

।। इति पुरुषसूक्तमाहात्म्यम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

षोडशपटले—

सुशीतलेन तोयेन स्नापयेज्जलशायिनम् ।
ब्रह्मलोकमवाप्नोति यावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥
कुशपुष्पोदकस्नानाद् ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ।
रत्नोदकेन सावित्रं कौबेरं हेमवारिणा ॥
सर्वौषधिप्रदानेन वाजिमेधफलं लभेत् ।

।। इति द्रव्यविशेषेण विष्णुस्नापनफलम् ।।

तथा—

कलायस्य तु चूर्णेन यवचूर्णेन वा पुनः ।
हरिद्रामाषचूर्णेन तथा तण्डुलजेन वा ॥
एकेनोद्वर्त्तनं कुर्याद्विष्णुलोकमवाप्नुयात् ॥

।। इत्युद्वर्त्तनफलम् ।।

तथा—

यवगोधूमलेपेन तथा चोष्णेन वारिणा ।
प्रक्षाल्य देवदेवेशं वारुणं लोकमाप्नुयात् ॥

।। इति द्रव्यविशेषेण देवगात्रप्रक्षालनफलम् ।।

तथा—

पादपीठन्तु यो दद्यान्मुखप्रक्षालनं तथा ।
घर्षयेद्बिल्वपत्रेण सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥

अथ विष्णोर्महास्नानं तत्रैव—

तुलामकरमेषेषु महास्नानं करोति यः ।
षष्टियुगसहस्राणि ब्रह्मलोके वसेच्चिरम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पञ्चामृतस्य प्रत्येकं पलानाञ्च शतं शतम् ।
तदर्द्धञ्च तदर्द्धं वा ततो हीनं न कारयेत् ॥

तथा तैलस्य देवेशि! सहस्रेण घटेन च ।
शतेन च तदर्द्धेन तथा च शतधारया ॥

सहस्रधारया स्नानं महापातकनाशनम् ।
तदर्द्धेन महेशानि! तदर्द्धेन कलौ युगे ॥

पञ्चविंशपलान्येव कषायस्य च संख्यया ।
उष्णोदकस्य च तथा घटसंख्या महेश्वरि! ॥

एवं यः कुरुते स्नानं कारयेद्वा महेश्वरि! ।
सप्तजन्मार्जितं पापं तत्क्षणादेव नश्यति ॥

चतुस्तोलकमानेन द्रव्याणाञ्च पृथक् पृथक् ।
चतुस्तोलकया वाथ हीने स्नानं न योजयेत् ॥

तथा—

शङ्खस्थितेन तोयेन यः स्नापयति केशवम् ।
विष्णुमन्त्रेण देवेशि! कुलानां तारयेच्छतम् ॥

कपिलाक्षीरमादाय शङ्खे कृत्वा यशस्विनि! ।
कन्यादानसहस्रस्य स्नापयित्वा फलं लभेत् ॥

तदर्द्धञ्चान्यगोक्षीरं द्विगुणं कुशवारिणा ।
महापूजा त्रिलक्षेण पुष्पपत्रेण चार्चयेत् ॥

कलौ लक्षेण देवेशि! यथाप्तं न विशेषतः ।
तदर्द्धे मध्यमं ज्ञेयं तदर्द्धेन कनिष्ठकम् ॥

।। इति महास्नानादिमहापूजाकथनम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ शङ्खमाहात्म्यम्

पद्मपुराणे—

त्रैलोक्ये यानि तीर्थानि वासुदेवस्य सेवया।
पापं सङ्ख्याति विप्रेन्द्र! तस्माच्छङ्खं प्रपूजयेत्॥

शङ्खश्च सागरोत्पन्नो विष्णुना विधृतः करे।
निर्मितः सर्वदेवेषु पाञ्चजन्य! नमोऽस्तु ते॥

दर्शनादेव शङ्खस्य किं पुनः स्पर्शने कृते।
विलयं यान्ति पापानि हिमवद्भास्करोदये॥

पुरतो वासुदेवस्य पुष्पसज्जनलक्षणम्।
शङ्खमभ्यर्चितं तिष्ठेत्तस्य लक्ष्मीर्न दुर्लभा॥

शङ्खे कृत्वा तु पानीयं सपुष्पं सजलाक्षतम्।
अर्घ्यं ददाति देवस्य ससागरमहीफलम्॥

प्राप्नुयादिति शेषः।

अर्घ्यं दत्त्वा तु शङ्खेन यः करोति प्रदक्षिणम्।
प्रदक्षिणीकृता तेन सप्तद्वीपा वसुन्धरा॥

तीर्थोदकं हरेर्मूर्ध्नि भ्रामयेत् शङ्खसंस्थितम्।
भुक्तिं ददाति वै तस्य क्षीरसागरजा प्रिये!॥

शङ्खलग्नं तथा तोयं भ्रामितं केशवोपरि।
वहते शिरसा गङ्गा गङ्गास्त्रोतेन तस्य किम्॥

अथ शङ्खलक्षणं क्रियासारे—

प्रस्थानन्तु प्रतिश्रितः शङ्खः श्रेष्ठतमो मतः।
स्तनांशपूर्णको मध्यः कनिष्ठः क्रमशो भवेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सुश्रोणः पांशुशिखरः स्निग्धो दीर्घः सुपद्धतिः ।
शङ्खः स्यादर्चनायोग्यो योऽसावलिकचक्षुषः ॥

अलिकचक्षुषस्त्रिपञ्चकः ।

मलिनो निम्नशिखरः सरक्तः कृमिदंष्टकः ।
ह्रस्वः प्राणालिकः शङ्खो न स्याद्योग्यः सुरार्चने ॥
गोक्षीरधवलः स्निग्धो दीर्घनालो बृहत्तरः ।
वृतो यो दक्षिणावर्त्तः स द्विजः शङ्खसंज्ञकः ॥
पूर्वोक्तलक्षणोपेतो वामावर्त्तोऽथवान्वितः ।
शङ्खोऽयं नातिसुलभः सोऽपि मुख्यः सुरार्चने ॥

दक्षिणावर्त्तं विशेषयति कल्पतरौ—

दक्षिणावर्त्तशङ्खेन पात्रे औडुम्बरे स्थितम् ।
उदकं यः प्रतीच्छेत्तु शिरसा हृष्टमानसः ॥
सप्तजन्मार्जितं पापं तत्क्षणादेव नश्यति ॥

स्कान्दे—

दक्षिणावर्त्तशङ्खस्य तोयेन योऽर्चयेद्धरिम् ।
सप्तजन्मकृतं पापं तत्क्षणादेव नश्यति ॥

क्रियासारे—

ताम्रस्फटिकशङ्खेषु सुवर्णकलधौतयोः ।
न विद्यते भिन्नदोषो द्रव्येष्वन्येषु विद्यते ॥
शङ्खः शुद्धो भवेत्तत्र तुषाभिघर्षणेन च ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तुषो धान्यत्वक्। मत्स्यसूक्ते षोडशपटले—

नदीतडागसम्भूतं वापीकूपह्रदोद्भवम्।
गङ्गोदकं भवेत् सर्वं शङ्खेनैव समुद्धृतम्॥

त्रैलोक्ये यानि तीर्थानि वासुदेवकपूजने।
शङ्खे तीर्थानि देवेशि! तस्माच्छङ्खं समर्चयेत्॥

दर्शनादेव शङ्खस्य किं पुनः स्पर्शने कृते।
विलयं यान्ति पापानि भास्करेण हिमं यथा॥

पुरतो वासुदेवस्य सपुष्पं सजलाक्षतम्।
शङ्खमभ्यर्चितं येन तस्य लक्ष्मीर्न दुर्लभा॥

अर्घ्यं दत्त्वा तु शङ्खेन यः करोति प्रदक्षिणम्।
प्रदक्षिणीकृता तेन सप्तद्वीपा वसुन्धरा॥

क्षिप्त्वा शङ्खोदकं शङ्खे यः स्नापयति केशवम्।
अष्टाक्षरेण मन्त्रेण मुच्यते सोऽपि सङ्कटात्॥

न भूमौ स्थापयेच्छङ्खं स्थापिते क्षालयेत् पुनः।
चन्दनोदकेन दुग्धेन सूदकेनापि शोधयेत्॥

ॐ त्वं पुरा सागरोत्पन्नो विष्णुना विधृतः करे।
निर्मितः सर्वदेवैश्च पाञ्चजन्य! नमोऽस्तु ते॥

अथ त्रिपदीलक्षणम्

वीरमित्रोदयधृतसिद्धान्तशेखरे—

चतुःषष्टिभिर्मात्रैरुत्तमा त्रिवृता त्रिधा।
उत्तमादिकभेदेन यन्त्रिका त्रिपदी मता॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

त्रिचक्रपादसंयुक्तं पादार्द्धे सिंहचक्रकम्।
पादमध्येऽसंवृतं स्यात् सिंहास्यञ्च पदेऽप्यधः॥
शेषं कुर्याद् यथाशोभं त्रिपदी परिकीर्त्तिता।
अर्घ्यसंस्थादिनैवेद्यपात्राधारा त्रिपादिका॥ इति।

अथ तुलसीमाहात्म्यम्

मत्स्यसूक्ते षोडशपटले—

सर्वेभ्यः पत्रपुष्पेभ्यो वरिष्ठा तुलसी प्रिये!।
सर्वकामप्रदा शुद्धा वैष्णवी विष्णुवल्लभा॥
भुक्तिमुक्तिप्रदा देवि! सर्वलोकहिता परा॥
या मातृत्वगता स्वर्गमक्षयं परमेश्वरि!।
हितार्थं सर्वलोकानां पृथिव्यां रोपिता पुरा॥
यथा विष्णुप्रिया लक्ष्मीर्यथा त्वं हरवल्लभा।
तथेयं तुलसी देवी चतुर्थी नोपपद्यते॥
यथा गङ्गा पवित्रा हि सर्वलोकविमोक्षदा।
तथेयं सर्वपापानां तुलसी पापहारिणी॥
समञ्जरीदलैर्येन तुलस्या विष्णुरर्चितः।
तस्य पुण्यफलं देवि! कथितुं नैव शक्यते॥
तुलस्याः कुसुमेनैव नार्चयेद् गरुडध्वजम्।
करपत्रसमं यस्माद्वीर्ययुक्तं वरानने!॥

तथा—

त्रिषु लोकेषु विख्याता सर्वपापप्रणाशिनी।
सर्वकामप्रदा देवी सर्वमङ्गलकारिणी॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

संसारसागरे घोरे तुलसी नौस्वरूपिणी ।
देवानां शिवदुर्गायाः परं तुष्टिप्रदायिनी ॥
कल्मषौघातुराणाञ्च सेयमेका महौषधिः ।
तत्रैवोदाहरन्तीममितिहासं पुरातनम् ॥
मरीचिरामसंवादं तच्छृणुष्व वरानने! ।
पुरा रघुकुलाधीशो वेदवेदाङ्गपारगम् ॥
पूजयित्वा यथान्यायं मनश्चक्रे महामतिः ।
एवं प्रतिदिनं तत्र यथाकालं समाचरेत् ॥
अचिरेणैव कालेन तुष्टोऽभून्मुनिसत्तमः ।
स ददौ च स्त्रजं दिव्यां श्रीरामाय परात्पराम् ॥
तुलसीवनजाताञ्च मञ्जरीपुष्पधारिणीम् ।
चतुर्वेदमयीं दिव्यां ददौ रामस्य मूर्द्धनि ॥
तामादाय ततस्तूर्णं मञ्जरीपत्रशालिनीम् ।
दृष्ट्वा चुक्रोध भगवानुवाच मुनिपुङ्गवम् ॥
अहो! किमवलेपोऽयं ब्राह्मणस्य महात्मनः ।
वनस्पतेः पत्रजातं कथं दत्तं ममोपरि ॥
आशीर्वादो द्विजातीनां ग्राह्यो मतिमतामिति ।
अतोऽहं मुनिशार्दूल! अवलेपं वहामि ते ॥
एतच्छ्रुत्वा तु वचनं रामस्याशु रुषान्वितम् ।
शशाप तुलसी देवी राजानं रघुनन्दनम् ॥
यस्मान्मदापलेपेन शिरसो मां विमुक्तवान् ।
तस्माद्राजेन्द्र! वैदेह्या वियोगस्ते भविष्यति ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शपन्तीं तां ततो दृष्ट्वा सीताहृदयवल्लभम्।
सक्रोधनयनं देवमिदमाह महामतिः ॥

मरीचिरुवाच—

सुप्रसीद महाराज! व्रजामि शरणं तव।
कथयामि पुरावृत्तं विचित्रं मुनिभाषितम् ॥

एषा हि तुलसीमाला मया दत्ता सुरेश्वर!।
अस्या विचित्रमाहात्म्यं मत्तः सर्वं निशामय ॥

इयं हि वृक्षरूपेण महालक्ष्मीः प्रतिष्ठिता।
ब्राह्मीयं परमा शक्तिर्ब्रह्मणो रोमसम्भवा ॥

ऋग्यजुःसामवेदाद्याः शाखाचरणसम्मिताः।
यथा गङ्गा यथा गीता गायत्री च यथा मता ॥

पद्मयोनेः समुद्भूता तथेयं लोकपावनी।
यत्रैषा तिष्ठते सम्यक् तत्र लक्ष्मीः प्रतिष्ठिता ॥

इमां विना तथा लक्ष्मीर्विनाशायोपजायते।
एवं सृष्टा जगन्माता तुलसी ब्रह्मणा स्वयम् ॥

लोकानां पालनार्थाय पृथिव्यामवतारिता।
एनामाराध्य देवेशो महादेवो जगत्पतिः ॥

असुरं घोरनामानमजयद्रणसङ्कुले ॥

घोरासुरसंग्रामोपाख्यानं ग्रन्थगौरवभिया न लिखितम्। तथा—

एवमेषा महादेवी तुलसी विश्वरूपिणी।
त्वमप्याराधयस्वैनां विजयं प्राप्स्यसि ध्रुवम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एतच्छ्रुत्वा तु वचनं महर्षेर्मधुसूदनः ।
जयाय शिरसा मालां प्रणिपत्य च सादरम् ॥

जग्राह विटपं तस्याः सर्वकामफलप्रदम् ।
ततस्तं धर्ममास्थाय जगाम स्वगृहं प्रति ॥

रोपयित्वा यथान्यायं पूजयामास राघवः ।
ततस्तस्याः प्रभावेण भगवान् रघुनन्दनः ॥

यातुधानं महावीर्यं जितवान् रावणं रणे ।
ये चार्चयन्ति मनुजा रोपयन्ति यथाविधि ॥

कीर्त्तयन्ति च ये लोकास्तेषां सिद्धिर्भविष्यति ।
सजलं तुलसीपत्रं शिरसा धारयन्ति ये ॥

अर्घ्यं दत्त्वा नमस्कृत्य मुक्तिस्तेषां करे स्थिता ॥

नदीतीरे श्मशाने च ऊषरे म्लेच्छसन्निधौ ।
एषु वै रोपणं कृत्वा याति कर्त्ता यमालयम् ॥

अथ तुलसीरोपणविधिः, तत्रैव—

गृहस्यैशान्यपुरतः खनित्वा तालमात्रकम् ।
पञ्चगव्यमयूराण्डं क्षिप्त्वा तत्र दिनागमे ॥

रोपयित्वा निशाभागे सूत्रेणावेष्ट्य सप्तधा ।
तन्मूले पिण्डिकां कृत्वा हस्तमात्रं सुवर्त्तुलाम् ॥

ततश्चतुष्कोणवेद्यपि कार्या ।

वारिधाराञ्च निक्षिप्य पूजयेन्मतिमान्नरः ॥

गन्धपुष्पैस्तथा धूपैः प्रदीपैश्च घृतप्लुतैः ।
पायसैर्दधिभक्तैश्च पूजयित्वा यथाविधि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तुलस्यै नम इत्युक्त्वा दद्यादर्घ्यं विभूतये।
शङ्खस्थितं तोयपूर्णं दूर्वाक्षतसचन्दनम्॥
कुशाग्रञ्च सपुष्पञ्च एतदर्घ्यमुदीरितम्॥

अथ तुलसीध्यानं तत्रैव—

ध्यायेद्देवीं नवशशिमुखीं पक्वबिम्बाधरौष्ठीं
विद्योतन्तीं कुचयुगभरानम्रकल्पाङ्गयष्टिम्।
ईषद्धास्योल्लसितवदनां चन्द्रसूर्याग्निनेत्रां
श्वेताङ्गीं तामभयवरदां श्वेतपद्मासनस्थाम्॥

अथ स्तुतिस्तत्रैव, ईश्वर उवाच—

इन्द्राद्यैः सकलैर्देवैरर्चितां सुरसुन्दरीम्।
भक्तानां वरदां वन्दे तुलसीं सौम्यरूपिणीम्॥
नादबिन्दुकलातीतां मुण्डमालां तपस्विनीम्।
वासुदेवरतां वन्दे तुलसीं सौम्यरूपिणीम्॥
सर्वदेवमयीं देवीं वेदगर्भां मनोरमाम्।
योगगम्यामहं वन्दे तुलसीं सौम्यरूपिणीम्॥
सुरासुरविशेषज्ञां सर्वालङ्कारभूषिताम्।
त्रिजगज्जननीं वन्दे तुलसीं सौम्यरूपिणीम्॥
पद्महस्तां पद्ममुखीं पद्मस्थां पद्मलोचनाम्।
लक्ष्मीरूपामहं वन्दे तुलसीं सौम्यरूपिणीम्॥
संक्रान्त्याञ्चैव पक्षान्ते ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः।
यः पठेत् संयतो भूत्वा सर्वसिद्धिमवाप्नुयात्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विना मन्त्रं विना जप्यं विना यज्ञं विना क्रियाम् ।
विना ध्यानं विना तीर्थं सर्वसिद्धिकरं भवेत् ॥

इदं गुरुकृतं स्तोत्रं यः पठेत् शृणुयादपि ।
मुक्तिः करतले तस्य मुक्तश्चैव न संशयः ॥

।। इति मत्स्यसूक्ते षोडशपटले तुलसीस्तोत्रं समाप्तम् ।।

प्रणाममन्त्रस्तु—

श्रियं देहि यशो देहि कीर्त्तिमायुस्तथा सुखम् ।
बलं पुष्टिं तथा धर्मं तुलसि! त्वं प्रयच्छ मे ॥
इत्यनेन तु मन्त्रेण नतिं कुर्यात् समाहितः ॥

अथ मालादिधारणं भगवद्भक्तिविलासधृतम्—

ततः कृष्णार्पिता माला धारयेत्तुलसीदलैः ।
पद्माक्षैस्तुलसीकाष्ठैः फलैर्धात्र्याश्च निर्मिताः ॥

धारयेत्तुलसीकाष्ठभूषणानि च वैष्णवः ।
मस्तके कर्णयोर्बाह्वोः करयोश्च यथारुचि ॥

अथ मालाधारणविधिः, स्कान्दे—

सन्निवेद्यैव हरये तुलसीकाष्ठसम्भवाम् ।
मालां पश्चात् स्वयं धत्ते स वै भागवतोत्तमः ॥

कृष्णानर्पितमालाधारणनिन्दापि तत्रैव—

हरये नार्पयेद् यस्तु तुलसीकाष्ठसम्भवाम् ।
मालां धत्ते स्वयं मूढः स याति नरकं ध्रुवम् ॥

क्षालितां पञ्चगव्येन मूलमन्त्रेण मन्त्रिताम् ।
गायत्र्या चाष्टकृत्वो वै मन्त्रितां धूपयेच्च ताम् ॥

विधिवत् परया भक्त्या सद्योजातेन पूजयेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तुलसीकाष्ठसम्भूते! माले! कृष्णजनप्रिये! ।
बिभर्मि त्वामहं कण्ठे कुरु मां कृष्णवल्लभम् ॥
यस्मात्त्वं वल्लभा विष्णोर्नित्यं विष्णुजनप्रिया ।
तथा मां कुरु देवेशि! नित्यं विष्णुजनप्रियम् ॥
माले! नाधातुरुद्दिष्टो नासि मां हरिवल्लभे! ।
भक्तेभ्यश्च समस्तेभ्यस्तेन माला निगद्यते ॥
एवं सम्प्रार्थ्य विधिवन्मालां कृष्णगलेऽर्पिताम् ।
धारयेद्वैष्णवो यो वै स गच्छेद्वैष्णवं पदम् ॥

मालाधारणस्य नित्यता, तत्रैव कार्त्तिकप्रसङ्गे—

धात्रीफलकृतां मालां कण्ठस्थां यो वहेन्न हि ।
वैष्णवो न स मनुजो विष्णुपूजाकृतो यदि ॥

गारुडे—

धारयन्ति न ये मालां हैतुकाः पापबुद्धयः ।
नरकान्न निवर्त्तन्ते दग्धाः कोपाग्निना हरेः ॥

अत एव स्कन्दपुराणे—

न जह्यात्तुलसीमालां युक्तो यश्चार्चयेद्धरिम् ।
यद्यत् करोति तत्सर्वमनन्तफलदं भवेत् ॥

नारदीये—

ये कण्ठसक्ततुलसीनलिनाक्षमाला
ये बाहुमूलपरिचिह्नितशङ्खचक्राः ।
ये वा ललाटफलके लसदूर्ध्वपुण्ड्रा-
स्ते वैष्णवा भुवनमाशु पवित्रयन्ति ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

किञ्च—

भुजयुगमपि चिह्नैरङ्कितो यस्य विष्णोः
परमपुरुषनाम्नां कीर्त्तनं यस्य वाचि।
ऋजुतममपि पुण्ड्रं मस्तके यस्य कण्ठे
सरसिजमणिमाला यस्य तस्यास्मि दासः ॥

विष्णुधर्मोत्तरे श्रीभगवदुक्तौ—

तुलसीकाष्ठमालाञ्च कण्ठस्थां वहते तु यः।
अप्यसौ चाप्यनाचारो मानवो वै न संशयः ॥

स्कन्दपुराणे—

धात्रीफलकृता माला तुलसीकाष्ठसम्भवा।
दृश्यते यस्य देहे तु स वै भागवतोत्तमः ॥
तुलसीदलजां मालां कण्ठस्थां वहते तु यः।
विष्णुवर्णाविशेषेण स नमस्यो दिवौकसाम् ॥
तुलसीदलजा माला धात्रीफलकृतापि वा।
ददाति पापिनां मुक्तिं किं पुनर्विष्णुसेविनाम् ॥

तत्रैव कार्त्तिकप्रसङ्गे—

यः पुनस्तुलसीमालां कृत्वा कण्ठे जनार्दनम्।
पूजयेत् पुण्यमाप्नोति प्रतिपुष्पं गवायुतम् ॥
यावल्लुठति कण्ठस्था धात्रीमाला नरस्य हि।
तावत्तस्य शरीरे तु प्रीत्या लुठति केशवः ॥
स्पृशेच्च यानि लोमानि धात्रीमाला करे नृणाम्।
तावद्वर्षसहस्राणि वसते केशवालये ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यावद्दिनानि वहते धात्रीमालां कलौ नरः ।
तावद्युगसहस्राणि वैकुण्ठे वसतिर्भवेत् ॥
मालायुग्मञ्च यो नित्यं तुलसीधात्रीसम्भवम् ।
वहते कण्ठदेशे च कल्पकोटिं दिवं वसेत् ॥

गारुडे च मार्कण्डेयोक्तौ—

तुलसीदलजां मालां कृष्णोत्तीर्णां वहेत्तु यः ।
पत्रे पत्रेऽश्वमेधानां दशानां लभते फलम् ॥
तुलसीकाष्ठसम्भूतां यो मालां वहते नरः ।
फलं यच्छति दैत्यारिः प्रत्यहं द्वारकोद्भवम् ॥
वहते यो नरो भक्त्या तस्य वै नास्ति पातकम् ।
सदा प्रीतमनास्तस्य कृष्णो देवकिनन्दनः ॥
तुलसीकाष्ठसम्भूतां यो मालां वहते नरः ।
प्रायश्चित्तं न तस्यास्ति नाशौचं तस्य विग्रहे ॥
तुलसीकाष्ठसम्भूतां शिरसो बहुभूषणम् ।
बाह्वोः करे च मर्त्त्यस्य देहे तस्य सदा हरिः ॥
तुलसीकाष्ठमालाभिर्भूषितः पुण्यमाचरेत् ।
पितॄणां देवतानाञ्च कृतं कोटिगुणं कलौ ॥
तुलसीकाष्ठमालां तु प्रेतराजस्य दूतकाः ।
दृष्ट्वा नश्यन्ति दूरेण वातोद्धूतं यथा दलम् ॥
तुलसीकाष्ठमालाभिर्भूषितो भ्रमते यदि ।
दुःस्वप्नं दुर्निमित्तञ्च न भयं शस्त्रजं क्वचित् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ वैष्णवप्रशंसा

नारदपञ्चरात्रस्य प्रथमरात्रे नवमाध्याये—

अहो! अनन्तदासानां माहात्म्यं परमाद्भुतम् ।
कुर्वन्त्यहैतुकीं भक्तिं ये च शश्वद्धरेः पदे ॥

पद्मनाभपादपद्मं पद्मे पद्मेश्वरार्चिते ।
दिवानिशं ये ध्यायन्ति शेषादिसुरवन्दिते ॥

आलापं यत्र संस्पर्शं पादं वसुमतीप्सितम् ।
वाञ्छन्त्येव हितार्थानि वसुवाचात्मशुद्धये ॥

कृष्णमन्त्रोपासकानां शुद्धं पादोदकं स्मृतम् ।
पुनाति सर्वतीर्थानि वसुधामपि पार्वति! ॥

कृष्णमन्त्रो द्विजमुखाद् यस्य कर्णं प्रयाति च ।
तं वैष्णवं जगत्पूतं प्रवदन्ति पुराविदः ॥

मन्त्रग्रहणमात्रेण नरो नारायणात्मकः ।
पुनाति लीलामात्रेण पुरुषाणां शतं शतम् ॥

तज्जन्ममात्रात् पूतञ्च तत्पितॄणां शतं शतम् ।
प्रयाति सद्यो गोलोकं कर्मयोगात् प्रमुच्यते ॥

मातामहादिकान् सप्तजन्ममात्रं समुद्धरेत् ।
यत्कन्यां प्रतिगृह्णाति तस्य सप्त च लीलया ॥

मातरं तत्प्रसूं भार्यां पुत्राच्च सप्तपूरुषम् ।
भ्रातरं भगिनीं कन्यां कृष्णभक्तः समुद्धरेत् ॥

स स्नातः सर्वतीर्थेषु सर्वयज्ञेषु दीक्षितः ।
फलं स लेभे पूजानां व्रती सर्वव्रतेषु च ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विष्णुमन्त्रं यो लभेच्च वैष्णवाच्च द्विजोत्तमात् ।
कोटिजन्मार्जितात् पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥
कृष्णमन्त्रोपासकानां सद्यो दर्शनमात्रतः ।
शतजन्मार्जितात् पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥
वैष्णवानां दर्शनेन स्पर्शनेन च पार्वति! ।
सद्यः पूतो जलं वह्निर्जगत्पूतः समीरणः ॥
दर्शनं वैष्णवानाञ्च देवा वाञ्छन्ति नित्यशः ।
न वैष्णवात् परः पूतो विश्वेषु निखिलेषु च ॥

दशमाध्याये ब्रह्मवचनम्—

अहो! वैष्णवसङ्गश्च क्षणमेव सुदुर्लभः ।
भवाब्धिघोरतरणं भुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥

॥ इति वैष्णवप्रशंसा ॥

अथ दशावताराणामाविर्भावकालमाह स्वतन्त्रतन्त्रे—

चैत्रशुक्लप्रतिपदि रेवत्यां सोमवासरे ।
द्वादशनाडिकामध्ये हरिर्मत्स्योऽभवद्दिवा ॥
ज्येष्ठशुक्लद्वितीयायां रोहिण्यां बुधवासरे ।
दिवाघटीचतुष्केऽभूद्धरिः कूर्मस्वरूपवान् ॥
शुक्लायां सप्तमी माघे तत्राश्विन्याञ्च भास्करे ।
दिवाष्टघटिकामध्ये वराहोऽभूद्धरिः प्रभुः ॥
राधे सितचतुर्दश्यां स्वात्याञ्च शनिवासरे ।
मध्याह्ने च ततो जज्ञे नृहरिः कमलापतिः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भाद्रे च द्वादशी शुक्ला श्रवणासंयुता भृगौ ।
दशपञ्चघटीमध्ये दिवाऽभूद्वामनो हरिः ॥

तृतीया माधवे शुक्ला रोहिण्यां शनिवासरे ।
एकादशघटीमध्ये नक्तं रामोऽभवद्धरिः ॥

चैत्रशुक्लनवम्यान्तु सोमवारे पुनर्वसौ ।
पूर्वाह्णे चाभवद्रामः स्वयं देवो जनार्दनः ॥

कृष्णाष्टम्यान्तु भाद्रस्य रोहिण्यां बुधवासरे ।
मध्यरात्रेऽभवद्विष्णुः कृष्णस्तु भगवान् स्वयम् ॥

आषाढे शुक्लनवमी विशाखायाञ्च भास्करे ।
दिवानाडीषट्कमध्ये बौद्धोऽभूदंशजो हरेः ॥

मार्गशुक्लतृतीयायां पूर्वाषाढर्क्षके शनौ ।
नक्तं त्रिघटिकामध्ये कल्किरूपोऽभूद्धरिः ॥

विष्णुपूजायां विशेषस्तन्त्रसारे सर्वो द्रष्टव्यो ग्रन्थगौरवभिया न लिखितः।

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां पञ्चमे भक्तिकाण्डे विष्णुपूजादिकथनरूपः पञ्चमः परिच्छेदः।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

॥ अथ षष्ठः परिच्छेदः ॥

अथ महाविद्यानिरूपणम्

चामुण्डातन्त्रे—

काली तारा महाविद्या षोडशी भुवनेश्वरी।
भैरवी छिन्नमस्ता च विद्या धूमावती तथा॥
बगला सिद्धविद्या च मातङ्गी कमलात्मिका।
एता दशमहाविद्याः सिद्धविद्याः प्रकीर्त्तिताः॥

'एता दशमहाविद्या' इत्यनेन सर्वासां महाविद्यात्वसिद्धौ काली तारा महाविद्येति यन्महाविद्योपादानं तत् कालीतारयोर्महाविद्यात्वार्थम्। अत एव महाविद्या महापूर्वेति विश्वसारोक्तम्। 'अथ सिद्धविद्या: प्रकीर्त्तिता:' इत्यनेन सर्वासां सिद्धविद्यात्वे बगला सिद्धविद्या चेति कथमुक्तमिति चेत्तत्रापि झटिति सिद्धिप्रदानार्थमिति।

अथ महाविद्यानां माहात्म्यम्

कुब्जिकातन्त्रे प्रथमपटले—

कलौ कृष्णत्वमासाद्य शुक्लापि नीलरूपिणी।
लीलया वाक्प्रदा चेति तेन नीलसरस्वती॥
तारकत्वात् सदा तारा तारिणी च प्रकीर्त्तिता।
भुवनानां पालकत्वाद् भुवनेशी प्रकीर्त्तिता॥
सृष्टिस्थितिकरी देवी भुवनेशी प्रकीर्त्तिता।
श्रीदात्री च सदा विद्या श्रीविद्या च प्रकीर्त्तिता॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

निर्गुणा च महादेवी षोडशी परिकीर्त्तिता।
भैरवी दुःखसंहन्त्री यमदुःखविनाशिनी ॥
कालभैरवभार्या च भैरवी परिकीर्त्तिता।
त्रिशक्तिकालदा देवि! छिन्ना चैव सुरेश्वरि! ॥
त्रिगुणा च महादेवि! मोहिनी मोक्षदा ध्रुवम् ॥
धूमावती महामाया धूम्रासुरनिसूदनी।
धूमरूपा महादेवी चतुर्वर्गप्रदायिनी ॥
जगन्माता जगद्धात्री जगतामुपकारिणी।
वकारे वारुणी देवी गकारे सिद्धिदा स्मृता ॥
लकारे पृथिवी चैव चैतन्या या प्रकीर्त्तिता।
मातङ्गी मदशीलत्वान्मातङ्गासुरनाशिनी ॥
सर्वापत्तारिणी देवी मातङ्गी परिकीर्त्तिता।
वैकुण्ठवासिनी देवी कमला च प्रकीर्त्तिता ॥
पातालवासिनी देवी लक्ष्मीरूपा च सुन्दरी।
एता दश महाविद्याः सिद्धविद्याः प्रकीर्त्तिताः ॥
धर्मार्थमोक्षदा नित्यं चतुर्वर्गफलप्रदाः।
येन तेन प्रकारेण कलौ पूर्णफलप्रदाः ॥
निर्धने कृपणे चैव विशेषात् परयोनिषु।
पाषण्डे च शठे चैव निन्दके चैव निर्गुणे ॥
अभक्तेषु च पुत्रेषु आस्थाहीने च सुन्दरि!।
न प्रकाश्यमिदं भद्रे! शपथं मे ध्रुवं सदा ॥
सर्वलक्षणयुक्ताय दद्याच्चैव महेश्वरि!।
आसाञ्चैव समाना हि नास्ति त्रिभुवने ध्रुवम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एकोच्चारणमात्रेण सर्वपापात् प्रमुच्यते ।
स्मरणेनैव देवेशि! मुच्यते भवबन्धनात् ॥

अथ महाविद्यादीनां भैरवनिरूपणम्

तोडलतन्त्रे प्रथमपटले, शिव उवाच—

श्रृणु चार्वङ्गि! सुभगे! कालिकायाश्च भैरवम् ।
महाकालं दक्षिणाया दक्षभागे प्रपूजयेत् ॥
महाकालेन वै सार्द्धं दक्षिणा रमते सदा ।
ताराया दक्षिणे भागे अक्षोभ्यं परिपूजयेत् ॥
समुद्रमथने देवि! कालकूटं समुत्थितम् ।
सर्वे देवाः सदाराश्च महाक्षोभमवाप्नुयुः ॥
क्षोभादिरहितं यस्मात् पीतं हलाहलं विषम् ।
अत एव महेशानि! अक्षोभ्यः परिकीर्त्तितः ॥
तेन सार्द्धं महामाया तारिणी रमते सदा ॥
महात्रिपुरसुन्दर्या दक्षिणे पूजयेच्छिवम् ।
पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रञ्च प्रतिवक्त्रे सुरेश्वरि! ॥
तेन सार्द्धं महादेवी सदा कामकुतूहला ।
अत एव महेशानि! पञ्चमीति प्रकीर्त्तिता ॥
श्रीमद्भुवनसुन्दर्या दक्षिणे त्र्यम्बकं यजेत् ।
स्वर्गे मर्त्त्ये च पाताले या चाद्या भुवनेश्वरी ॥
एतया रमते तेन त्र्यम्बकस्तेन कथ्यते ।
सशक्तिश्च समाख्यातः सर्वतन्त्रप्रपूजितः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भैरव्या दक्षिणे भागे दक्षिणामूर्त्तिसंज्ञकम्।
पूजयेत् परयत्नेन पञ्चवक्त्रं तमेव हि॥
छिन्नमस्तादक्षिणांशे कबन्धं पूजयेच्छिवम्।
कबन्धपूजनाद्देवि! सर्वसिद्धीश्वरो भवेत्॥
धूमावती महाविद्या विधवारूपधारिणी।
बगलाया दक्षभागे एकवक्त्रं प्रपूजयेत्॥
महारुद्रेति विख्यातं जगत्संहारकारकम्।
मातङ्गीदक्षिणांशे च मतङ्गं पूजयेच्छिवम्॥
तमेव दक्षिणामूर्त्तिं जगदानन्दकारकम्।
कमलाया दक्षिणांशे विष्णुरूपं सदाशिवम्॥
पूजयेत् परमेशानि! स सिद्धो नात्र संशयः।
पूजयेदन्नपूर्णाया दक्षिणांशे च रूपकम्॥
महामोक्षप्रदं देवं दशवक्त्रं महेश्वरम्।
दुर्गाया दक्षिणे देशे नारदं परिपूजयेत्॥
नकारः सृष्टिकर्त्ता च दकारः पालकः सदा।
रेफः संहाररूपः स्यान्नारदः परिकीर्त्तितः॥
अन्यासु सर्वविद्यासु ऋषिर्यः परिकीर्त्तितः।
स एव तस्य भर्त्ता च दक्षभागे प्रपूजयेत्॥

महाविद्यादीनामाविर्भावकालनिरूपणाय महारात्र्यादिरुक्तः स्वतन्त्रतन्त्रे, यथा—

फाल्गुने च महारात्रिः कृष्णैकादशिका तिथिः।
ज्येष्ठे या दशमी शुक्ला देवि! वारयुता भृगोः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

रात्रावेकादशी चेत् स्यात् दिव्यरात्रिः प्रकीर्त्तिता ।
अमा भौमे सङ्क्रमश्च कुलर्क्षग्रहणं यदि ॥
भावरात्रिस्तु सम्प्रोक्ता भाग्यादेव तु लभ्यते ।
सिद्धरात्रिरष्टमी स्याच्चैत्रसङ्क्रमणान्विता ॥
तृतीया माधवे शुक्ला कुलर्क्षे दारुणा तिथिः ।
दीपोत्सवचतुर्दश्याममया योग एव च ।
कालरात्रिर्महेशानि! तारा काली प्रियङ्करी ॥
कृष्णजन्माष्टमी देवि! मोहरात्रिः प्रकीर्त्तिता ।
चैत्रशुक्लनवम्यान्तु क्रोधरात्रिः प्रकीर्त्तिता ॥
घोररात्रिर्मार्गशीर्षे कृष्णाष्टम्यां महेश्वरि! ।
चतुर्दशी भौमयुता मकारेण समन्विता ॥
कुलऋक्षसमायुक्ता वीररात्रिः प्रकीर्त्तिता ॥

विद्योत्पत्तिस्तु नारदपञ्चरात्रे तृतीयरात्रे तृतीयाध्याये, ब्रह्मोवाच—

दक्षगेहे समुद्भूता या सती लोकविश्रुता ।
कुपित्वा दक्षराजर्षिं सती त्यक्त्वा कलेवरम् ॥
अनुगृह्य च मेनायां जाता तस्यान्तु सा तदा ।
कालीनाम्नेति विख्याता सर्वशास्त्रे प्रतिष्ठिता ॥

स्वतन्त्रतन्त्रे—

महारात्रिदिनेऽवन्त्यां नगर्यां जातमेव तत् ।
कालीरूपं महेशानि! साक्षात् कैवल्यदायकम् ॥

एतस्या माहात्म्यमुक्तं नारदपञ्चरात्रे—

विश्वामित्रो मुनिश्रेष्ठ आराध्य कमलासनम् ।
नावाप ब्राह्मणत्वं हि ततो विष्णुं जगाम सः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तस्मादपि न चावाप ब्रह्मत्वं क्षत्रियोत्तमः ।
एवं सर्वान् सुरान् गत्वा आराध्य च मुहुर्मुहुः ॥

बृहस्पतेरुपादेशादाराध्य वृषभध्वजम् ।
महेशदर्शनं लब्ध्वा कृतकृत्योऽभवत्तदा ॥

देवदेव! महादेव! भगवंस्त्वं कृपामय! ।
ब्राह्मणत्वं देहि मह्यं यदि ज्ञातासि मे वरम् ॥

ईश्वर उवाच—

एकाक्षरी महाविद्या कालिकायाः सुदुर्लभा ।
जपं कुरु महाबाहो! ततः प्राप्स्यसि विप्रताम् ॥

एवमुक्त्वा महादेवोऽप्यन्तर्द्धानं जगाम सः ।
विश्वामित्रोऽपि विधिना आराध्य तां जगन्मयीम् ॥

मन्त्रसिद्धिं न चावाप क्रोधेन च शशाप ताम् ।
अनाराध्या भवेति त्वं आगम्य तु ततः शिवम् ॥
निर्भर्त्स्य बहुधा तं तु इदमाह महेश्वरः ॥

ईश्वर उवाच—

किमर्थं शप्तवान् विद्यां शृणु यत्नेन पार्थिव! ।
रेफारूढककारेण सिद्धिमाप्स्यसि नान्यथा ॥

ब्रह्मोवाच—

अन्तर्द्धानं गतः शम्भुर्विश्वामित्रोऽपि नारद! ।
तथा विधानं जप्त्वा तु यदुक्तं शम्भुना पुरा ॥
साक्षाद् बभूव सा काली सह रुद्रेण तत्क्षणात् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

देव्युवाच—

वरं वरय राजेन्द्र ! ददामि ते वरं शिवम् ।
यदिच्छसि प्रदास्यामि सत्यं सत्यं न संशयः ॥

विश्वामित्र उवाच—

आराधिता मया सर्वे ब्रह्माद्या देवतागणाः ।
विप्रत्वं केन मे देवि! न दत्तं त्वं प्रदेहि मे ॥

श्रुत्वा वाक्यं नृपस्याशु सा देवी स्वामिनो मुखम् ।
निरीक्षेद्धितभावेन सङ्केतेन उवाच तम् ॥

महादेवोऽपि तज्ज्ञात्वा प्रीतिभावेन शङ्करः ।
हस्ताभ्यामपि चालिङ्ग्य विप्रत्वं प्रददौ ततः ॥

तत्क्षणादपि राजासौ विप्रत्वं गतवान् ध्रुवम् ।
सर्वशास्त्रैकनिपुणः सर्वशास्त्रैकपारगः ॥

।। इति कालीमाहात्म्यम् ।।

नारदपञ्चरात्रस्य तृतीयरात्रं द्विविधं दृश्यते। तयोरेकस्मिन् विद्योत्पत्तिशिवलिङ्गाविर्भावप्रभृति द्वाविंशत्यध्यायात्मके वर्त्तते, तस्माद्विद्योत्पत्त्याद्याहृत्य लिखितम्। अपरस्मिंस्तु पञ्चादशाध्यायात्मके प्रात:कृत्यादिपूजाविध्यन्तकर्माणि सन्ति; किन्तु क्रमदीपिकावचनान्येव प्रायेणेति तत्र तत्र सन्देहः। नारदपञ्चरात्रे तृतीयरात्रे द्वितीयाध्याये, यथा—

दक्षगेहे च योत्पन्ना सतीनाम्नेति कीर्त्तिता ।
कैवल्यदायिनी यस्मात्तस्मादेकजटा स्मृता ॥

तारकत्वात् सदा तारा लीलया वाक्प्रदा यतः ।
नीलसरस्वती प्रोक्ता उग्रत्वादुग्रतारिणी ॥

उग्रापत्तारिणी यस्मादुग्रतारा प्रकीर्त्तिता ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स्वतन्त्रतन्त्रे—

कालरात्रिदिने प्राप्ते निशायां मध्यभागके।
उग्रापत्तारणार्थन्तु उग्रतारा स्वयं कला॥
मेरोः पश्चिमकूले तु चोलनाख्यो ह्रदो महान्।
तत्र जज्ञे स्वयं देवि! माता नीलसरस्वती॥
तत्र जप्यन्तु प्रजपंस्त्रियुगं समवर्त्तत।
ममोर्ध्ववक्त्रान्निःसृत्य तेजोराशिर्विनिर्गतः॥
ह्रदे चोले निपत्यैव नीलवर्णाभवत्तदा।
ह्रदस्य चोत्तरे भागे ऋषिरेको महोत्तमः॥
मदंशोऽक्षोभ्यनामासौ तदाराधनतत्परः।
कूर्चबीजस्वरूपा सा प्रत्यालीढपदाभवत्॥

नारदपञ्चरात्रे—

सप्तकोटिर्महाविद्या उपविद्याश्च तादृशाः।
तासां मूर्त्तिर्मुनिश्रेष्ठ! संख्यातुं नैव शक्यते॥
एकदा हरिरैशान्यां नैर्ऋत्यामागतः किल।
नीलाचलशरीरे स आगतो गरुडध्वजः॥
तत्रस्थाश्च महात्मानः सिद्धाः परमतेजसः।
ऊचुर्देवं जगन्नाथं तं वारयितुमीश्वरम्॥
सर्वेषामादिभूतेयं विश्वरूपा सनातनी।
तस्या उपरिदेशेन गन्तुमर्हसि केशव!॥
त्वञ्च सर्वगुरुः साक्षी सर्वेषाञ्च सभापतिः।
न हि गन्तासि भगवन्! पथान्येन गतिं कुरु॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

न गृह्णन् तद्वचस्तेषां जगाम मधुसूदनः ।
जगाम गरुडस्तेन पथा तेनैव केशवः ॥
स्तम्भीभूतस्तदा विष्णुर्गन्तुं तस्मान्न शक्नुवन् ।
ततो भूमिमुपागम्य त्वभूदष्टभुजो हरिः ॥
अवष्टभ्य गिरिं नीलं सर्वप्राणेन विश्वभृत् ।
तमुत्थातुमशक्तो वै भ्रान्तोऽभूज्जगदीश्वरः ॥
भ्राम्यमाणे हृषीकेशे सहस्त्रद्वयवत्सरम् ।
ततः क्रुद्धा भगवती वामहस्तेन चेश्वरी ॥
सिद्धसूत्रेण संवेष्ट्य चिक्षेप लवणाम्भसि ।
अपश्यत् केशवं तोयपतितं प्राह विस्मितः ॥
किमिदं कथ्यतां शीघ्रं विस्मयं मम नाशय ।
उवाच विष्णुरादौ मामुद्धारं कुरु सत्वरम् ॥
अवष्टभ्य तदा विष्णुमुद्धर्त्तुमुद्यतो विधिः ।
सोऽपि बद्धो महातेजा ब्रह्मा कमलसम्भवः ॥
एवमिन्द्रादयः सर्वे बद्धत्वं समुपागताः ।
अथ काले व्यतीते तु जीवो देवगुरुर्वरः ॥
बभ्राम लोकांस्त्रीन् सर्वान्नापश्यद्देवताः क्वचित् ।
शून्यां सर्वां पुरीं दृष्ट्वा जगाम शङ्करालयम् ॥
सम्पूर्णां वसतिं तत्र दृष्ट्वा हृष्टोऽभवद्गुरुः ।
स्तुतिभिर्नुतिभिर्देवं सम्प्रसाद्य महेश्वरम् ॥
पपात दण्डवद्भूमौ दृष्ट्वा देवं सनातनम् ।
उवाच देवदेवेशं प्रणिपत्य कृताञ्जलिः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

बृहस्पतिरुवाच—

क्व गतो भगवन्! ब्रह्मा विष्णुश्चेन्द्रादयः सुराः ।
असुराणां भयेनैव सन्त्रस्तं मम मानसम् ॥

ईश्वर उवाच—

अवमन्ये च कामाख्यां विष्णुब्रह्मादयः सुराः ।
दुःखमापुः सदोद्विग्ना लवणाम्भसि पीडिताः॥

बृहस्पतिरुवाच—

तेषामेव प्रतीकारं चिन्तय त्वं जगत्पते! ।
क्षिप्रप्रहारिणो दैत्याः शून्या देवपुरी शिव! ॥

ईश्वर उवाच—

एष गच्छामि वै क्षिप्रं समुद्धर्त्तुं सुरान् किल ।
एष गच्छ मया सार्द्धं लवणाम्भसि मानद! ॥
इत्युक्त्वा जग्मतुस्तौ तु लवणाम्भोनिधेस्तटम् ।
समर्थोऽपि शिवस्तेषामुद्धर्त्तुं जगदीश्वरः ॥
मर्यादार्थं हरेस्तेषां कामाख्याकवचं शिवः ।
सुरसंख्यं वपुः कृत्वा धारयामास कण्ठतः ॥
प्रसार्य वामहस्तञ्च सुरान् संवेष्ट्य शङ्करः ।
उत्थापयामास तदा देवान् देवो जगत्पतिः ॥
ततो देवगणाः सर्वे वेपमाना इव द्रुमाः ।
पेतुर्भूमौ महादेवं प्रणेमुस्ते मुहुर्मुहुः ॥
तत आश्वास्य भगवानुवाच तान् यथायथम् ।
प्रसादयत कामाख्यां जगन्मातरमम्बिकाम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

गत्वा विष्णुमुखस्तत्र कामाख्यां परमेश्वरीम्।
ननाम तुष्टाव तदा नतिभिः स्तुतिभिः पराम्॥
साश्रुकण्ठो हृषीकेशो वेपमानश्च भक्तिमान्।
सा क्रुद्धा दूरतः प्राह जगद्योनिः सनातनी॥
दुर्बुद्धे! मामवज्ञाय किं कृतं गौरवं त्वया।
किमिच्छसि वरं मत्तो व्रियतां यत्तवेप्सितम्॥

विष्णुरुवाच—

तव क्षेत्रे महापुण्ये अष्टदिक्षु सशक्तिकः।
तिष्ठाम्यहर्निशं मातस्तवाज्ञावशगः सदा॥
इति श्रुत्वा वचो विष्णोर्जगन्माता जगन्मयी।
तथेत्युक्त्वा च वरदा चकारानुग्रहं हरौ॥
इति ते कथितं पुत्र! किञ्चिन्माहात्म्यमुत्तमम्।
रहस्यं तारिणीदेव्या न समर्थोऽस्मि विस्तरात्॥

॥ इति तारामाहात्म्यम्॥

नारदपञ्चरात्रे पञ्चमाध्याये, ब्रह्मोवाच—

भूयः शृणु मुनिश्रेष्ठ! रहस्यं परमाद्भुतम्।
येन काली महामाया सुन्दरीत्वमुपागता॥
कैलासशिखरे रम्ये वसमाने च शङ्करे।
इन्द्रश्च प्रेषयामास सर्वाश्चाप्सरसो मुदा॥
आगतास्ता महादेवं तुष्टुवुस्तं महेश्वरम्॥

ब्रह्मोवाच—

इत्येवं वचनं श्रुत्वा तासां स वृषभध्वजः।
आभाष्य श्लक्ष्णया वाचा करुणामृतया ततः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ईश्वर उवाच—

पुरुषस्यातिथिर्ज्ञेयः पुरुषो नात्र संशयः।
स्त्रीणां स्त्री चातिथिर्ज्ञेया तस्माद्गच्छत कालिकाम्॥
इत्युक्त्वा तत्पुरं रम्यं विवेश परमेश्वरः।
उवाच कालीं भगवानीश्वरीं परमेश्वरीम्॥
ता अप्यवापुः परमां प्रीतिं परमदुर्लभाम्॥

षष्ठाध्याये—

ततो देवी महाकाली चिन्तयित्वा मुहुर्मुहुः।
एतद्रूपमपाहाय शुद्धगौरी भवाम्यहम्॥
यस्मात् कालीति कालीति महादेवः समाह्वयेत्।
इति सञ्चिन्त्य मनसा अन्तर्द्धानं गता परा॥
महादेवोऽपि कालेन गतो ह्यन्तःपुरं शिवः।
नापश्यच्च तदा कालीं तस्थौ तस्मिन् पुरे हरः॥
अथ काले कदाचित्तु आगतस्तत्र नारदः।
प्रणम्य शिरसा देवं महादेवं महेश्वरम्॥
कृताञ्जलिपुटस्तस्थौ ततो देवाग्रतो मुनिः।
महादेवोऽपि वामेन पाणिना मुनिसत्तमम्॥
उपस्पृश्य समाश्वास्य चक्रे पुण्यवतीं कथाम्।
कालेन कियता तत्र कथान्ते मुनिसत्तमः॥
उवाच सादरं वाक्यं प्रणम्य जगदीश्वरम्॥

नारद उवाच—

क्व गता त्वां परित्यज्य काली कालविनाशिनी।
प्रत्युवाच महादेवस्तं मुनिं नारदं ततः॥
अन्तर्द्धानं गता देवी मां हित्वा मुनिसत्तम!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्मोवाच—

इति श्रुत्वा वचस्तस्य नारदो हर्षमागतः।
विवादसमयश्चायं महाकाल्याश्च शूलिनः॥
इति सञ्चिन्त्य मनसा ध्यानमाश्रित्य नारदः।
ददर्श तां महाकालीं ध्यानचक्षुःसमाश्रितः॥
सुमेरोरुत्तरे पार्श्वे स्थिता सा परमेश्वरी।
प्रणम्य परया भक्त्या उपतस्थे जगन्मयीम्॥

नारदस्तुत्यनन्तरं देव्युवाच—

विदूरेण मदीयेन किं करोति महेश्वरः।
तस्यैव कुशलं सर्वं कथयस्व मुनीश्वर!॥

नारद उवाच—

उद्योगं परमं चक्रे विवाहार्थं महेश्वरः।
देवदेवो गिरिसुते! तं निवारय सुव्रते!॥

ब्रह्मोवाच—

इति श्रुत्वा वचस्तस्य सक्रोधा परमेश्वरी।
जाज्वल्यमाना रक्ताक्षी रूपमन्यद्दधौ परा॥
यन्नास्ति त्रिषु लोकेषु सौन्दर्यमपि कुत्रचित्।
दधौ तद्रूपमतुलं सर्वेषामधिकं परम्॥
यत्रास्ते भगवान् देवो देवदेवो महेश्वरः।
समागता क्षणेनैव ततः सा परमेश्वरी॥
ददर्श हृदये शम्भोः स्वच्छायां परमेश्वरी।
उवाच सा महादेवं क्रोधेन महता वृता॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कृतघ्नस्त्वं महादेव! मया यः समयः कृतः ।
तत् त्वं लङ्घितवान् देव! किमर्थं परमेश्वर! ॥
कृत्वा विवाहं हृदये स्थानं दत्तं मया शिव! ।
एतच्छ्रुत्वा वचस्तस्याः प्रहस्य परमेश्वरः ॥
उवाच स प्रियां साध्वीं प्रेमगद्गदया गिरा ॥

ईश्वर उवाच—

नाहं कृतघ्नः कल्याणि! नाहं समयलङ्घकः ।
हृदये मे त्वया दृष्टा स्वच्छाया नात्र संशयः ॥
ध्यानं कुरु महाभागे! पश्य त्वं ज्ञानचक्षुषा ।
स्वच्छाया सैव देवेशि! ततः सुस्थाभवत् परा ॥
उवाच परमेशानं देवदेवं महेश्वरम् ।
परेण प्रेमभावेण जगदीशं जगन्मयम् ॥
का छाया हृदि दृष्टा सा तन्मे ब्रूहि जगत्पते! ॥

ब्रह्मोवाच—

इति श्रुत्वा महादेवः कालिकावचनं परम् ।
उवाच प्रेमभावेण देवदेवः सनातनः ॥

ईश्वर उवाच—

यस्मात्त्रिभुवने रूपं श्रेष्ठं कृतवती शिवे! ।
तस्मात् स्वर्गे च मर्त्त्ये च पातालेऽन्यत्र पार्वति! ॥
सुन्दरी पञ्चमी श्रीश्च ख्याता त्रिपुरसुन्दरी ।
सदा षोडशवर्षीया विख्याता षोडशी ततः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यां छायां हृदये मेऽद्य दृष्ट्वा भीता सुरेश्वरि! ।
यस्मात् सा त्रिषु लोकेषु ख्याता त्रिपुरभैरवी ॥
यावस्था भगवत्याश्च सुस्थचित्ता कृपामयी ।
ततस्तां भुवनेशानीं राजराजेश्वरीं विदुः ॥
या चोग्रतारिणी प्रोक्ता या च दिक्करवासिनी ।
यैषा ललितकान्ताख्या ख्याता मङ्गलचण्डिका ॥
कौशिकी देवदूती च याश्चान्या मूर्त्तयः स्मृताः ।
या ख्याता भुवनेशानी तस्या भेदा ह्यनेकधा ॥
त्रिपुटा जयदुर्गा च वनदुर्गा त्रिकण्टकी ।
कात्यायनी महिषघ्नी दुर्गा च वनदेवता ॥
श्रीरामदेवता वज्रप्रस्तारिणी च शूलिनी ।
गृहदेवी गृहारूढा मेधा राधा च कालिका ॥
कथिताश्च समासेन तासां भेदाश्च नारद! ।
विस्तारेण तु केनैव शक्यते गदितुं मुने! ॥

।। इति षोडशीमाहात्म्यं तद्भेदाश्च ।।

तथा—

सा काली जगतां माता पतिं प्राह सनातनी ।
आज्ञापय महादेव! रूपमन्यद्धराम्यहम् ॥

ईश्वर उवाच—

अधुनैव जगद्धात्रि! यद्रूपं कर्त्तुमिच्छसि ।
करिष्यामि च तत् सर्वं यत्र प्रीतिस्तवाचला ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

देव्युवाच—

सर्वकर्त्तासि देवेश! तव शक्त्या जगत्पते!।
किन्तु वाक्यं तव विभो! श्रूयतां परमेश्वर!॥
मर्यादां स्थापयिष्यामि तपः कृत्वा सुदुष्करम्।
त्वत्प्रीतये महाभाग! प्रीतस्तु कुरु तन्मयि॥
गौरं वा रक्तगौरं वा श्यामं शुक्लमथापि वा।
यदन्यद्वा स्वरूपं मे तत् कुरुष्व जगत्पते!॥

ईश्वर उवाच—

तवेच्छा या महाभागे! तां कुरुष्व जगद्धिते।
किन्तु ते विरहेणैव मम दुःखं सुदुष्करम्॥

ब्रह्मोवाच—

सान्त्वयित्वा निजं कान्तं नदीं मन्दाकिनीं ययौ।
दिव्यं वर्षशतं तत्र तपस्तेपे सुदुष्करम्॥
प्रत्यक्षं भगवान् तस्या देवेशो वृषभध्वजः।
वामेन पाणिना साध्वीमुत्थाप्य परमेश्वरः॥
मार्जयित्वा प्रियादेहं निर्मलं कृतवान् हरः।
मन्दाकिन्या जले रम्ये स्नापयामास पार्वतीम्॥
विद्युद्रूपाऽभवद्गौरी विद्युद्गौरीति विश्रुता।
स्वाहागौरीति श्यामा च शुक्ला च रक्तगौरिका॥
अनन्तरूपिणी मूर्त्तिः कोटिकोटिस्वरूपिणी।
शाकम्भर्यमला सूक्ष्मा षट्पदी भ्रामरी तथा॥
अनेकवर्णा गन्तव्याऽनन्तरूपा सनातनी॥

॥ इति विद्युद्गौर्याद्युत्पत्तिः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दशमाध्याये—

स्वच्छाया हृदये शम्भोर्दृष्ट्वा देवी सनातनी।
उवाच प्रेमभावेण देवदेवं निजं पतिम्॥
तवैव हृदये देव दृष्ट्वा छायां सुनिर्मलाम्।
मदीयां देवदेवेश! विकलास्मि जगत्पते!॥
तद्देहे देहि मे स्थानं यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति॥

ईश्वर उवाच—

अधुनैव तदर्द्धाङ्गं हरिष्यामि बरानने!।
ममापि प्रीतिरतुला अङ्गाहरणदानयोः॥
इत्युक्त्वात्मनखेनैव द्विधा कृत्वा तनुं हरः।
आत्मनश्चैव पार्वत्याः कृतवानेकतो वपुः॥
ताभ्यां वै हरगौरीभ्यामर्द्धनारीश्वरो हरः।
अवशिष्टौ तु यौ भागावेकीकृत्य महेश्वरः॥
हस्ताभ्यां पिण्डवत्कृत्वा वैकुण्ठे क्षिप्तवान् पुरे।
अद्यापि तेजोरूपञ्च मूर्त्तिमान् वा महेश्वरः॥
वैकुण्ठवासिनः सर्वे ददृशुस्ते तपोगुणैः॥

॥ इत्यर्द्धनारीश्वराद्युत्पत्तिः ॥

तत्रैव—

एकदा पार्वती देवी स्नानार्थं गतवत्यपि।
सार्द्धं सहचरीभ्याञ्च मन्दाकिन्या जले मुदा॥
तत्र स्नात्वा कामबाणपीडिता च जगन्मयी।
बभूव कृष्णा सा देवी जगदानन्दकारिणी॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ काले कदाचित्तु ताभ्यां पृष्टा महेश्वरी।
देहि भक्ष्यं क्षुधार्त्ताभ्यामावाभ्यां परमेश्वरि! ॥

अत्र ते च प्रदास्यामि कुरुतां मे प्रतीक्षणम्।
क्षणादूर्ध्वं पुनः पृष्टा देहि भक्ष्यमथावयोः ॥

प्रतीक्षणं प्रकुरुतां किञ्चित्कालं स्मरामि च।
क्षणात् परमूचतुस्तौ देहि भक्ष्यमथावयोः ॥

माता त्वं सर्वजगतां मातरं प्रार्थयेच्छिशुः।
माता ददाति सर्वेषां भोजनाच्छादनादिकम् ॥

अतस्त्वां प्रार्थये भक्ष्यं भक्षार्थं करुणामयि!।
इति श्रुत्वा महेशानी मधुरं वचनं तयोः ॥

गृहे गत्वा प्रदास्यामि इत्यूचे वचनं तयोः।
ऊचतुस्तौ पुनस्तां वै डाकिनी वर्णिनी परे ॥

जया च विजया ये तु आवां क्षुत्परिपीडिते।
देहि भक्ष्यं जगन्मातः! यथा तृप्ये कृपामयि! ॥

तथा कुरु जगन्मातर्वरदे! देवि! वाञ्छितम् ॥

इति श्रुत्वा वचः श्लक्ष्णं कृपामयी शुचिस्मिता।
नखाग्रेण च चिच्छेद वामेन स्वशिरस्तदा ॥

छिन्नमात्रन्तु तच्छीर्षं वामहस्ते पपात च।
कण्ठाद्विनिःसृतं रक्तं त्रिधारेण तपोधन! ॥

वामदक्षिणभेदेन ते धारे च विनिर्गते।
सखीमुखे तु संयोज्य मध्यधारा स्वकानने ॥

एवं कृत्वा तु तास्तत्र गताः सर्वा यथागतम्।
छिन्नं तस्या यतो मुण्डं छिन्नमस्ता ततः स्मृता ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स्वतन्त्रतन्त्रे—

छिन्नोत्पत्तिं प्रवक्ष्यामि तारा सैव च कालिका ।
पुरा कृतयुगे चैव कैलासे पर्वतोत्तमे ॥
महामाया मया सार्द्धं महारतपरायणा ।
शुक्रोत्सारणकाले तु चण्डमूर्त्तिरभूत्तदा ॥
तदा स्वदेहसम्भूते द्वे शक्ती सम्बभूवतुः ।
डाकिनी वर्णिनी नाम्ना सख्यौ ताभ्यां सहाम्बिका ॥
पुष्पभद्रानदीकूलं जगाम चण्डनायिका ।
मध्याह्ने च क्षुधार्त्ते च चण्डिकां पृच्छतस्ततः ॥
भक्षणं देहि तच्छ्रुत्वा विहस्य चण्डिका शुभा ।
चिच्छेद निजमूर्द्धानं निरीक्ष्य सकला दिशः ॥
वामनासागलद्रक्तैर्डाकिनी पर्यतोषयत् ।
दक्षिणा वर्णिनीं देवीमपाययत शोणितम् ॥
ग्रीवामूलाद्गलद्रक्तैर्मस्तकं पर्यतोषयत् ।
एवं क्रीडां तदा कृत्वा सन्ध्यायां गृहमागता ॥
आधाय निजमूर्द्धानं कबन्धोपरि पार्वती ।
निजमूर्त्तिं समासाद्य या पुरा परिकीर्त्तिता ॥
विवर्णा तान्तु दृष्ट्वाहं सहसा क्रोधमागतः ।
अन्यैः कृतमिदं मत्वा ततः शुश्राव तद्यथा ॥
तदाभूत् क्रोधजो देवि! मदंशः क्रोधभैरवः ।
वीररात्रिदिने जाता दिनान्ते परमा कला ॥
सखीभ्यां सह देवेशि! नद्यां तस्यां प्रचण्डिका ॥

।। इति छिन्नमस्ताद्युत्पत्तिः।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नारदपञ्चरात्रे द्वादशाध्याये, ब्रह्मोवाच—

कैलासशिखरे रम्ये नानारत्नविभूषिते ।
उपविष्टा महादेवी शम्भोरङ्के प्रिया सती ॥
उवाच प्रेमभावेण स्वपतिं परमेश्वरी ॥

देव्युवाच—

त्वत्प्रसादाज्जगन्नाथ! न किञ्चिद्दुर्लभं मम ।
यतस्त्वं सर्वदोऽसीति सर्वेषां प्रियकारकः ॥
किन्त्वहं गन्तुमिच्छामि मातापित्रोः शुभालये ।

ईश्वर उवाच—

प्रियं ममैतद्देवेशि! ममापि गमनं शिवे! ।
सन्देहः किन्तु मे देवि! गन्तासि ह्यनिमन्त्रिता ॥
इति श्रुत्वा वचः पत्युर्वाचमित्याह हृष्टवत् ।
गतायां मयि तत्रैव ततो गन्तासि शङ्कर! ॥

ईश्वर उवाच—

एतत्ते समयं भद्रे! कृतवानस्म्यहं शिवे! ।
गतायां त्वयि गच्छामि तवानयनहेतुना ॥

ब्रह्मोवाच—

एतस्मिन्नन्तरे मेना चकारोत्सवमुत्तमम् ।
क्रौञ्चमाप्रेषयामास यत्र देवः सदाशिवः ॥
वायुवेगरथेनैव शीघ्रमायाद्गिरेः सुतः ।
यत्रास्ते भगवानीशः साक्षाद्ब्रह्मस्वरूपधृक् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दूरादेव स मैनाको रथोपस्थादवातरत् ।
आगत्य भूमौ स क्रौञ्चो दण्डवन्निपपात ह ॥

प्रेमवाष्पप्रपूर्णाक्षः पुलकोद्गमविग्रहः ।
वेपमानो महाबाहुर्भक्तिनम्रात्मकन्धरः ॥

ततो दृष्ट्वा महादेवः क्रौञ्चं तं धरणीगतम् ।
वामेन पाणिनोत्थाप्य समालिङ्ग्य गिरेः सुतम् ॥

चुचुम्बे तस्य मूर्द्धानं नेत्राम्भः शिरसि क्षिपन् ।
स्वाङ्के निवेशयामास पृष्ट्वा कुशलमव्ययम् ॥

उवाच श्लक्ष्णया वाचा किमर्थमिह चागतः ॥

क्रौञ्च उवाच—

यदि तेऽस्ति कृपा नाथ! मयि दासे जगत्पते! ।
हिमालयसुतां गौरीं तत्र नेतुं समुत्सहे ॥

उषित्वा कतिचिन्मासानागमिष्यति निश्चितम् ।
त्वदाज्ञया जगन्नाथ! समाधानं कुरु प्रभो! ॥

ईश्वर उवाच—

पार्वतीं याहि शीघ्रं त्वं तस्यै सर्वं निवेदय ॥

ब्रह्मोवाच—

श्रुत्वेदं वचनं क्रौञ्चस्तस्य देवस्य शूलिनः ।
अनुज्ञाप्य जगन्नाथं जगाम यत्र पार्वती ॥

दूरं दृष्ट्वा धरण्यां स पपात गिरिनन्दनः ।
प्रणम्य शिरसा भूमौ स्तुत्वा च परमेश्वरीम् ॥

स्पृष्ट्वा पादौ महाबाहुस्तस्थौ प्रविनयान्वितः ।
गिरिजापि तमादाय वामेन पाणिना ततः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तञ्चोपवेशयामास साङ्के पर्वतनन्दिनी ।
आशीर्भिस्तं समभ्यर्च्य पप्रच्छ कुशलं गिरेः ॥

देव्युवाच—

किमर्थमागतो वत्स! कथयस्व ममाग्रतः ।
चिराद्दृष्टोऽसि भद्रन्ते करिष्यामि यथोदितम् ॥

क्रौञ्च उवाच—

त्वां द्रष्टुमपि वाञ्छन्ति प्रजाः सर्वा जगद्धिते ।
हिमवान् गिरिराजश्च मेना च परमेश्वरि! ॥
अनुज्ञाता महेशेन शीघ्रमायाहि पार्वति! ।
मया सार्द्धं पितुर्गेहि गत्वा तान् परिहर्षय ॥
त्वद्दर्शनोत्सुकाः सर्वे कृपां कुरु जगद्धिते ॥

देव्युवाच—

क्षणं प्रतीक्ष भद्रन्ते पत्यौ यावन्निवेदये ।
इत्युक्त्वा सा जगामाशु यत्रास्ते वृषभध्वजः ॥
प्रणम्य शिरसा भक्त्या उपतस्थे पतिव्रता ।
अनुज्ञां देहि मे नाथ! कृपां कुरु सदाशिव! ॥
त्वत्प्रसादात् प्रपश्यामि पितृमातृमुखान् जनान् ।
त्वयानीता जगन्नाथ! आगमिष्यामि शङ्कर ! ॥

शङ्कर उवाच—

शीघ्रं गच्छ वरारोहे! क्रौञ्चेन सह पार्वति ! ।
न चेद्गच्छसि शप्तव्या देवि! ताभ्यां न संशयः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पुनः प्रणम्य सा देवी देवदेवं महेश्वरम् ।
कृच्छ्रेण रथमारुह्य मैनाकेन समं ययौ ॥
क्षणात् पितृगृहं प्राप्य उत्तीर्य च रथात्ततः ।
जगाम वायुवेगेन क्रौञ्चेन सह सत्वरा ॥
यत्रास्ते हिमवान् राजा मेना च वरवर्णिनी ।
पस्पर्श च तयोः पादौ तस्थौ मधुरभाषिणी ॥
हिमवानपि शैलेन्द्रः समभ्यर्च्य च तां पराम् ।
कुशलानामयं पृष्ट्वा समालिङ्ग्य महामतिः ॥
चिरं तस्थौ महातेजा धनं प्राप्यैव दुर्गतः ॥

गिरिराज उवाच—

याहि शीघ्रं महाभागे! मेनकां परितोषय ।
इत्युक्ता सा गता पित्रा जगाम मातुरन्तिकम् ॥
अभिवाद्य जगद्धात्री तस्थौ सा मातुरग्रतः ।
मेनका कुशलं पृष्ट्वा हर्षगद्गदभाषिणी ॥
चिरेण दृष्टा सुभगा मात्रानन्दविवर्द्धिनी ।
एवं सुखोषिता तत्र पार्वती पितृमन्दिरे ॥
उवास कतिचिन्मासान् तेषां हर्षं प्रवर्द्ध्य च ।
एतस्मिन्नन्तरे शम्भुः शङ्खमादाय देवराट् ॥
सुलक्षणं सुलावण्यं चारुचुम्बं मनोहरम् ।
शङ्खकारस्य वेशेन जगाम हिमवद्गृहम् ॥
विक्रेतुकामः शङ्खानां छलेन त्रिपुरान्तकः ।
नारीभ्यः प्रददौ शङ्खं पार्वत्यै न ददाति च ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पार्वती प्रणयाविष्टा कृत्वा तस्य च सम्मतिम्।
दास्यामि ते महाभागे! चारुशङ्खं महेश्वरि! ॥
मया यद्याचितं भद्रे! दातव्यं मूल्यमेव तत्।
वाढमुक्त्वा जगद्धात्री परिधाय सुनिर्मलम् ॥
दिव्यं मनोहरं शङ्खं चारुरूपं सुशोभनम्।
शङ्खकारस्तदा प्राह मूल्यं देहि पतिव्रते! ॥

देव्युवाच—

पिता मे हिमवानद्रिर्भर्त्ता शम्भुः कृपामयः।
पुत्रा मे गणनाथाद्या भ्राता मैनाक एव च ॥
भ्रातृपुत्रः स्वयं क्रौञ्चो माता च मम मेनका।
यत्प्रार्थयसि भद्रं ते तद्दास्यामि न संशयः ॥

शङ्खकार उवाच—

पीडितः कामबाणेन त्वया सार्द्धं वरानने!।
शीघ्रं वरय मां भद्रे! नान्यत् पुण्यं ममेप्सितम् ॥
इति श्रुत्वा वचस्तस्य शङ्खकारस्य पार्वती।
मामेवं वचनं रुक्षं कः शक्नोति जगत्त्रये ॥
गदितुं दुष्टभावोऽसौ शम्भुं चक्रे मनस्ततः।
ततो ध्यानं समास्थाय धैर्यमालम्ब्य पार्वती ॥
ददर्श चेष्टितं शम्भोः प्रहस्य परमेश्वरी।
उवाच शङ्खकारं तं स्मितपूर्वानना ततः ॥
अधुना गच्छ भद्रं ते पूरयामि मनोरथम्।
दिनान्तरे महाबाहो! विसृज्य सा जगद्धिता ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

किरातवेशमास्थाय सखीभिः परिवारिता ।
जगाम यत्र देवेशः सन्ध्यां चक्रे महेश्वरः ॥
नृत्यगीतैः कामवेशः पानभोजनविस्तरैः ।
उवास तत्र रमणवेशेन परमेश्वरी ॥
एतस्मिन्नन्तरे शम्भुः सन्ध्यां कर्त्तुं जगाम सः ।
मानसाख्यसरस्तीरे गत्वा सन्ध्यां महेश्वरः ॥
ददर्श तां सखीभिश्च कामवेशोज्ज्वलां पराम् ।
रक्तवर्णां रक्तवस्त्रपरीधानां सुनिर्मलाम् ॥
तन्वीं विशालनयनां पीनोन्नतघटस्तनीम् ।
आगत्य सन्निधौ तस्याः प्राह देवः कृपामयः ॥

ईश्वर उवाच—

का त्वं सुभ्रु! वरारोहे! किमर्थमिह वागता ।
मनोरथं ते दास्यामि सत्यं सत्यं कृपां कुरु ॥

चाण्डाल्युवाच—

चाण्डाल्यस्मि सुरश्रेष्ठ! तपोऽर्थमिह चागता ।
देवत्वमभिलाषं मे मा विघ्नं कुरु पण्डित! ॥

ईश्वर उवाच—

शिवोऽहं देवदेवेशि! तपस्विफलदायकः ।
अधुना पार्वतीतुल्यां करिष्ये नात्र संशयः ॥
तदेवं कामभावेन तत्कल्याणि! भजस्व माम् ।
कथं विलम्बसे देवि! देवत्वं यदि वाञ्छसि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चाण्डाल्युवाच—

तपोऽर्थमागता अत्र देवदेव! जगत्पते! ।
देवतात्वमवाप्तं वै मा विघ्नं कुरु धर्मराट्! ॥

ईश्वर उवाच—

भविष्यति न ते विघ्नं कायक्लेशेन किं तव ।
अधुना भव देवी त्वं मद्वाक्यं विफलं न हि ॥
इत्युक्त्वा हस्तमादाय हस्तेन परमेश्वरः ।
उपविष्टो महादेवस्तस्या आसनमुत्तमम् ॥
तया सार्द्धं महादेवः समाश्लिष्य च तां शिवः ।
चुचुम्बे वदनं तस्या मैथुनायोपचक्रमे ॥
रममाणस्तया सार्द्धं कालेन कियता हरः ।
चण्डालवेशमगमत्ततः प्राह प्रिया सती ॥
नाहं छलयितुं शक्या केनोपायेन कुत्रचित् ।
त्वं हि देवगुरुर्देव! देवदेव! जगत्पते! ॥
एवं नानाप्रकारेण तयोस्तु रममाणयोः ॥
अभवच्च तयोः प्रीतिरतुला मुनिसत्तम! ।
रत्यन्ते चोपविष्टौ तु ततः प्राह परं सती ॥
जपं कुरु जगन्नाथ! देहि मे वाञ्छितं वरम् ॥

ईश्वर उवाच—

यस्माच्चण्डालवेशेन मामेवं समुपागता ।
तस्मान्मूर्त्तिरियं भद्रे! भविष्यति न संशयः ॥
उच्छिष्टचाण्डाली ख्याता सर्वशास्त्रेषु गोपिता ।
कृतायां तव पूजायां पूजान्ते परमेश्वरि! ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

साङ्गा भविष्यति शिवे! अन्यथा नैव पार्वति!।
मातङ्गी नाम मूर्त्तिस्ते भविष्यति न संशयः ॥
सिद्धविद्या महाविद्या तथा त्रिपुरसुन्दरी।
त्रिपुरभैरवी देवी यथा च भुवनेश्वरी ॥
काली तारा महाविद्या यथा ते उत्तमा तनुः।
भैरवी छिन्नमस्ता च तथा धूमावती तनुः ॥
बगला सिद्धविद्या च मातङ्गी ते तनूरियम् ॥

ब्रह्मोवाच—

इति दत्त्वा वरं तस्यै पुनः प्राह प्रियां सतीम्।
गच्छ त्वं हिमवद्गेहे कैलासमहमीश्वरः ॥
तत्र गत्वा महामायां समानय मदालयम्।
इति श्रुत्वा वचः पत्युः प्रणिपत्य निजं पतिम् ॥
अभिवाद्य ह्यनुज्ञाता गता सापि यथागतम्।
मायया मोहितास्ते तु बुबुधुर्नहि किञ्चन ॥

।। इति उच्छिष्टचाण्डाल्या उत्पत्तिः ।।

प्रकारान्तरं तु स्वतन्त्रतन्त्रे—

अथोच्छिष्टचाण्डालिनीं शृणुष्व सावधानतः।
नारदः पृष्टवान् विष्णुं गीतज्ञानं वद प्रभो! ॥
तमुवाच हरिः पूर्वं गतोऽहं शङ्करं प्रति।
तत्र दृष्टं शिवं शान्तं मारीचगणसङ्कुलम् ॥
अनेकरससंयुक्तं विविधास्वादनैर्युतम्।
सामरस्यं तदा जातमुच्छिष्टं गलितं मुदा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अनेकगुणसम्पन्ना प्रत्युत्पन्ना कुमारिका ।
उच्छिष्टं देहि देहीति पार्वती शङ्करेण च ॥
उभाभ्यां दत्तमुच्छिष्टं प्रसादं प्रीतिपूर्वकम् ।
शिवशक्ती ऊचतुस्तां कन्ये! त्वां प्रभजन्ति ये ॥
जपहोमादिभिस्तेषां सिध्यन्ति च मनोरथाः ।
तदा प्रभृति चोच्छिष्टमातङ्गीति निगद्यते ॥

।। इत्युच्छिष्टचाण्डालिन्युत्पत्तिः ।।

नारदपञ्चरात्रे त्रयोदशाध्याये, ब्रह्मोवाच—

एकदा वसमानस्तु कैलासशिखरे हरः ।
अङ्कस्था गिरिजा तत्र पप्रच्छ वृषभध्वजम् ॥
क्षुधया पीड्यमानास्मि देहि भोक्तुं यथोचितम् ॥

ईश्वर उवाच—

क्षणं प्रतीक्ष भद्रं ते दास्यामि भोजनं ततः ।
इत्युक्त्वा विररामाशु देवदेवो वृषध्वजः ॥

देव्युवाच—

देहि भक्ष्यं महादेव! क्षुधितास्मि जगत्पते! ।
विलम्बितुं न शक्नोमि पीडितास्मि महेश्वर! ॥
इति श्रुत्वा प्रियावाक्यं पुनः प्राह कृपानिधिः ।
क्षणं प्रतीक्ष दास्यामि भक्षणं चाभिवाञ्छितम् ॥
पुनः प्रतीक्ष्य सा देवी पुनः प्राह त्विदं वचः ।
देहि भक्ष्यं जगन्नाथ! न शक्नोमि विलम्बितुम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

इत्युक्त्वा पतिमादाय मुखे चिक्षेप सा तदा।
क्षणेन तस्या देहात्तु धूमसङ्घो व्यजायत॥
ततो देहे समुत्पन्ने शम्भुस्तु निजमायया।
उवाच परमेशानः स्वां प्रियां शृणु शोभने!॥
पश्य भद्रे! महाभागे! पुरुषो नास्ति मां विना।
त्वदन्या वनिता नास्ति पश्य त्वं ज्ञानचक्षुषा॥
विधवासि कुरु त्यागं शङ्खं सिन्दूरमेव च।
साधव्यं लक्षणं देवि! कुरु त्यागं पतिव्रते!॥
एषा मूर्त्तिस्तव परा विख्याता बगलामुखी।
धूमव्याप्तशरीरात्तु ततो धूमावती स्मृता॥
एते मूर्त्ती तव परे सिद्धिविद्ये प्रकीर्त्तिते।
यथोग्रतारिणी मूर्त्तिर्यथा काली पुरा सती॥
यथा च भुवनेशानी यथा त्रिपुरभैरवी।
छिन्नमस्ता यथा मूर्त्तिस्तथा त्वं परमेश्वरि!॥

।। इति धूमावत्युत्पत्तिः ।।

प्रकारान्तरेणोत्पत्तिस्तस्याः स्वतन्त्रतन्त्रे—

दक्षप्रजापतेर्यज्ञे सर्वसंहारचञ्चला।
क्रुद्धा देहं विनिक्षिप्य ततो धूमोऽभवन्महान्॥
तस्माद्धूमावती जाता सर्वशत्रुविनाशिनी।
काली काला कालवक्त्रा भौमवारे निशामुखे॥
प्राप्तेऽक्षयतृतीयायां जाता धूमावती शिवा॥

।। इति प्रकारान्तरधूमावत्युत्पत्तिः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स्वतन्त्रतन्त्रे—

अथ वक्ष्यामि देवेशि! बगलोत्पत्तिकारणम् ।
पुरा कृतयुगे देवि! वातक्षोभ उपस्थिते ॥
चराचरविनाशाय विष्णुश्चिन्तापरायणः ।
तपस्यया च सन्तुष्टा महाश्रीत्रिपुराम्बिका ॥
हरिद्राख्यं सरो दृष्ट्वा जलक्रीडापरायणा ।
महापीतह्रदस्यान्ते सौराष्ट्रे बगलाम्बिका ॥
श्रीविद्यासम्भवं तेजो विजृम्भति इतस्ततः ।
चतुर्दशी भौमयुता मकारेण समन्विता ॥
कुलऋक्षसमायुक्ता वीररात्रिः प्रकीर्त्तिता ।
तस्यामेवार्द्धरात्रौ तु पीतह्रदनिवासिनी ॥
ब्रह्मास्त्रविद्या सञ्जाता त्रैलोक्यस्तम्भिनी परा ।
तत्तेजो विष्णुजं तेजो विद्यानुविद्ययोर्गतम् ॥

।। इति बगलामुख्युत्पत्तिः ।।

तत्रैव—

अथ मातङ्गिनीं वक्ष्ये क्रूरभूतभयङ्करीम् ।
पुरा कदम्बविपिने नानावृक्षसमाकुले ॥
वश्यार्थं सर्वभूतानां मतङ्गो नामतो मुनिः ।
शतवर्षसहस्राणि तपोऽतप्यत सन्ततम् ॥
तत्र तेजः समुत्पन्नं सुन्दरीनेत्रतः शुभे! ।
तेजोराशिरभूत्तत्र स्वयं श्रीकालिकाम्बिका ॥
श्यामलं रूपमास्थाय राजमातङ्गिनी भवेत् ॥

।। इति मातङ्गिन्युत्पत्तिः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स्वतन्त्रतन्त्रे—

अथ श्रीभुवनां वक्ष्ये त्रैलोक्योत्पत्तिमातृकाम् ।
पुरा ब्रह्मा जगत् स्त्रष्टुं तपोऽतप्यत दारुणम् ॥
तपसा तस्य सन्तुष्टा शक्तिः सा परमेश्वरी ।
चैत्रशुक्लनवम्यान्तु उत्पन्ना तारिणी स्वयम् ॥
क्रोधरात्रिः समाख्याता सर्वशक्तिमयी शिवा ।
क्षीरोदार्णवसम्भूता मथनादुदधेः पुरा ।
विष्णोर्वक्षःस्थलस्था च पद्मासनगता रमा ॥
कृष्णाष्टम्यां भाद्रपदे कोलासुरनिकृन्तनी ।
तस्यां तिथौ समुत्पन्ना महामातङ्गिनी कला ॥
फाल्गुनैकादशीयुक्ता भृगौ भौमे च या तिथिः ।
जाता तस्यां महालक्ष्मीः सर्वसौभाग्यदायिनी ॥

।। इति महालक्ष्म्युत्पत्तिः ।।

तत्रैव—

कृष्णाष्टम्यां मार्गशीर्षे घोररात्रिः प्रकीर्त्तिता ।
महाकालः समुत्पन्नस्तस्याञ्च भगवान् स्वयम् ॥

।। इति महाकालोत्पत्तिः ।।

ज्येष्ठशुक्लदशम्यान्तु वटुकोत्पत्तिरीरिता ।
मार्गशुक्लचतुर्दश्यां दन्तोत्पत्तिः प्रकीर्त्तिता ॥
महामहिषमर्दिन्या महादुर्गाष्टमी स्मृता ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ कालीप्रकरणम्

महानिर्वाणतन्त्रे चतुर्थोल्लासे सदाशिववाक्यम्—

तव रूपं महाकालो जगत्संहारकारकः ।
महासंहारसमये कालः सर्वं ग्रसिष्यति ॥
कलनात् सर्वभूतानां महाकालः प्रकीर्त्तितः ।
महाकालस्य कलनात् त्वमाद्या कालिका परा ॥
कालसङ्कलनात् काली सर्वेषामादिरूपिणी ।
कालत्वादादिभूतत्वादाद्या कालीति गीयते ॥
पुनः स्वरूपमासाद्य तमोरूपं निराकृति ।
वाचातीतं मनोऽगम्यं त्वमेकैवावशिष्यसे ॥
साकारापि निराकारा मायया बहुरूपिणी ।
त्वं सर्वादिरनादिस्त्वं कर्त्री हर्त्री च पालिका ॥
अतस्ते कथितं भद्रे! ब्रह्ममन्त्रेण दीक्षितः ।
यत् फलं समवाप्नोति तथैव फलसाधनात् ॥

गुप्तसाधनतन्त्रे षष्ठपटले—

आलीढं कीदृशं नाथ! प्रत्यालीढन्तु कीदृशम् ।
कथं सा दक्षिणाकाली श्मशानालयवासिनी ॥

इति देवीप्रश्नोत्तरम्—

आलीढं वामपादन्तु प्रत्यालीढन्तु दक्षिणम् ।
संहाररूपिणी काली जगन्मोहनकारिणी ॥
वह्निरूपा महामाया सत्यं सत्यं न संशयः ।
अत एव महेशानि! श्मशानालयवासिनी ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

आलीढपादा सा देवी प्रत्यालीढा क्षणे क्षणे ।
अनन्तरूपिणी श्यामा को वक्तुं शक्यते प्रिये! ॥
अनन्तरूपिणी श्यामा चतुर्वर्गप्रदायिनी ॥

पिच्छिलातन्त्रे द्वितीयपटले—

ब्रह्मविष्णुशिवादीनां शिरोरत्नपदाम्बुजा ।
कलौ काली कलौ काली नान्यदेवः कलौ युगे ॥
शान्त्यादावपि सा काली पूजनीया विशेषतः ॥
कालिकापूजने श्रद्धा यदा सञ्जायते हृदि ।
न तदा ग्रहरोगाणां भयमस्ति कदाचन ॥
सर्वेषां देवि! मन्त्राणां श्रेष्ठोऽत्र कालिकामनुः ।
यस्य ग्रहणमात्रेण जीवन्मुक्तोऽधमोऽपि च ॥

कुब्जिकातन्त्रे प्रथमपटले—

के मे गोत्रे समुत्पन्नाः कालीं साधितुमुद्यताः ।
तच्छ्रुत्वा पितरः सर्वे नृत्यन्ति हृष्टमानसाः ॥

तथा—

अदेया परमा विद्या कलौ पूर्णफलप्रदा ।
कालिका मोक्षदा देवि! कलौ शीघ्रफलप्रदा ॥
गुरोर्मुखान्महाविद्यां गृह्णीयात् पापनाशिनीम् ॥

तथा—

धर्माधर्मादिकं यत्तु कुरुते साधकोत्तमः ।
तत् सर्वमनुगृह्णाति कालिकापूजने ध्रुवम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सम्प्रदायविधानेन कर्त्तव्यञ्च महेश्वरि! ।
सम्प्रदायविहीनानां फलं न स्यात् सुरेश्वरि! ॥

।। इत्याद्याप्रशंसा ।।

पिच्छिलातन्त्रे—

कालीनिन्दाकरा लोके भविष्यन्ति गतायुषः ।
तेषां पुत्रकलत्राणां नाशोऽन्ते नरकं व्रजेत् ॥

।। इत्याद्यानिन्दादोषः ।।

तथैकादशपटले—

अथ कालीमनुं वक्ष्ये येन सर्वार्थसाधकः ।
सर्वसिद्धीश्वरो वीरः सर्वलोकप्रपूजितः ॥
यस्य विज्ञानमात्रेण चतुर्वर्गफलं लभेत् ।
सर्वासु देवदेवीषु दक्षिणा प्रकृतिः प्रिये! ॥
तस्या मन्त्रं प्रवक्ष्यामि दुर्लभं भुवनत्रये ।
यक्षस्कन्दं समुद्धृत्य वह्निवामाक्षिसंयुतम् ॥
इन्दुबिन्दुसमायुक्तं कालीबीजमिदं स्मृतम् ।
प्राप्यैतं परमं गुह्यं सारात्सारं परात्परम् ॥
चतुर्वर्गं लभेन्मन्त्री हेलया हरभाविनि! ।
त्रिगुणं चेन्महेशानि! बीजं सारतरं भवेत् ॥
नैवास्याः सदृशी विद्या काचिदस्ति महेश्वरि! ।
शान्तिपुष्ट्यादिकमपि साधयेदनयाचिरात् ॥
महापदि महात्रासे महादारिद्र्यसङ्कटे ।
वैरिवृद्धौ व्याधिवृद्धौ महाघोरे भयङ्करे ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

राजादिभयमापन्ने राजचक्रे विशेषतः।
उक्तं मन्त्रमिमं देवि! लक्षमात्रं समभ्यसेत्॥
देवक्रोधे भये भीमे गृहदोषे भयानके।
प्रान्तरे भूमिसंस्थेषु दस्युभिर्वाथ संवृते॥
शान्तिकार्येषु सर्वत्र धननाश उपस्थिते।
स्वजनानान्तु विद्वेषे अयुतं प्रजपेन्मनुम्॥
जापिनं पाति सा काली भयेभ्यः स्कन्दवत् सदा।
तस्मात् परमयत्नेन कालिकां भज सुन्दरि!॥
विना जपान्महाविद्या सिद्धिविद्यापि हानिदा।
विना होमैर्न चैश्वर्यं न सिद्धिर्जपनं विना॥
पूजां विना न पूजास्ति सर्वत्र परमेश्वरि!॥

तथा—

एतन्मन्त्रद्वयं देवि! न देयं प्राणसङ्कटे।
स्नेहेन यदि तद्द्याद्युतं जपमाचरेत्॥
ज्ञात्वा मन्त्रं महेशानि! सर्वशास्त्रार्थविद्भवेत्।
कविर्वाग्मी भवेच्छूरः सर्वेषां प्रियदर्शनः॥
विख्यातिश्चापि लोकेषु प्राप्यान्ते मोक्षमाप्नुयात्॥

गुप्तसाधनतन्त्रे षष्ठपटले—

शृणु देवि! प्रवक्ष्यामि दक्षिणाकल्पमुत्तमम्।
यस्याः प्रसादमात्रेण भवाब्धौ न निमज्जति॥
स्वरान्तं वह्निसंयुक्तं वामनेत्रविभूषितम्।
बिन्दुनादकलायुक्तं मन्त्रं त्रैलोक्यमोहनम्॥

स्वरान्तं ककारः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भैरवोऽस्य ऋषिः प्रोक्त उष्णिक्छन्द उदाहृतम् ।
दक्षिणाकालिका प्रोक्ता देवता सर्वसिद्धिदा ॥
मायाबीजं बीजमस्याः कूर्चबीजन्तु शक्तिकम् ।
निजबीजं महेशानि! कीलकं सर्वमोहनम् ॥
धर्मार्थकाममोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्त्तितः ॥

तथा—

पूजायाः पूर्वदिवसे आदौ क्षौरादिकं चरेत् ।
हविष्यान्नं महेशानि! भोजनं वा निरामिषम् ॥
ततः परस्मिन् दिवसे प्रातः स्नात्वा तु साधकः ।
नित्यपूजां समाप्यादौ देववत् शुद्धमानसः ॥
गुरुर्वा गुरुपुत्रो वा गुरुपत्नी च सुव्रते! ॥
आगमोक्तपूजने तु अधिकारी गुरुः स्वयम् ।
गुरोरभावे देवेशि! स्वयं पूजादिकं चरेत् ॥

वरदातन्त्रे दशमपटले तु यत्—

तन्त्रोक्तानि स्वकल्पोक्तकर्माणि स्वयमाचरेत् ।
गुरुणा कारयेद्वापि पुत्रवत्या स्त्रिया तथा ॥
अन्यथानुष्ठितं सर्वं भवत्येव निरर्थकम् ॥

इत्यनेन विकल्पितं तदनेनैकवाक्यतया गुरोरभावे स्वयं करणमिति व्यवस्थितं मुख्यापेक्षया प्रतिनिधेः प्राधान्यं वचनबलात् । स्वयमसामर्थ्ये तु पुत्रवत्या स्त्रिया कारयितव्यमित्यपि सुतरामायातम् ।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अन्यद्वारा तान्त्रिकपूजादिकरणे दोषमाह गुप्तसाधनतन्त्रे—

एभिर्विना महेशानि! तान्त्रिकैर्देशिकैर्यदि।
तस्य पूजाफलं सर्वं ग्रस्यते यक्षराक्षसैः॥

अत एव महेशानि! गुरुः कर्त्ता विधीयते।
ब्रह्मरूपो गुरुः साक्षाद् यदि पूजादिकं चरेत्॥

तत्तत् सर्वं महेशानि! शतकोटिगुणं भवेत्।
अथवा परमेशानि! स्वयं पूजादिकं चरेत्॥

स्वयं पूजादिकं कृत्वा पूजाद्रव्यादिकञ्च यत्।
तत् सर्वं परमेशानि! गुरोरग्रे निवेदयेत्॥
गुरौ दत्तं महेशानि! सर्वं कोटिगुणं भवेत्॥

गुरुपत्न्या पूजादिकरणे होमादि नास्ति। तदुक्तं तत्रैव—

गुरुपत्नी महेशानि! यदि पूजादिकं चरेत्।
बलिदानादिकं कार्यं तत्र होमं विवर्जयेत्॥

होमीयद्रव्यमानीय देव्यग्रे स्थापयेद्बुधः।
मूलमन्त्रं समुच्चार्य महादेव्यै निवेदयेत्॥
तेन होमफलं जातं न वह्नौ होमयेद्बुधः॥

तथा—

गुरुणा यच्छ्रुतं देवि! तत् सर्वमक्षयं भवेत्।
ऋत्विक्पुत्रादयो देवि! स्मृत्युक्ता बहवः प्रिये!॥

तन्त्रोक्ते परमेशानि! पूजादौ नैव कारयेत्।
पुरोहितं समानीय यदि पूजादि कारयेत्॥

तस्य सर्वार्थहानिः स्यात् क्रुद्धा भवति कालिका।
पूजाकाले महेशानि! नान्यवक्त्रं विलोकयेत॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

इष्टपूजादिकं सर्वं यः कुर्याज्जनसन्निधौ ।
तस्य सर्वार्थहानिः स्यात् क्रुद्धा भवति कालिका ॥
वरं पूजा न कर्त्तव्या न कुर्यादन्यसन्निधौ ॥
अन्यसन्निहिते देवि! यदि पूजापरो भवेत् ।
विष्णुतन्त्रोक्तपूजादि तत्तन्मुद्रां प्रदर्शयेत् ॥
तेन पूजादिकं जातं न च व्यक्तं कदाचन ॥

वरदातन्त्रे—

विशेषकर्म गोप्तव्यं मन्त्रवत् परमेश्वरि! ।
दीपान्वितादिपूजासु परमोत्सवमाचरेत् ॥
भवानीप्रीतये सर्वं कर्म कुर्यात् प्रसन्नधीः ।
तत्र भक्तिः सदा कार्या यस्य या इष्टदेवता ॥
तत्राभक्तिर्महादुःखदायिनी कुष्ठकारिणी ।
निजदेवीं परित्यज्य तथैव च निजं गुरुम् ॥
योऽन्यत्र भक्तिमान् देवि! तस्य सर्वं विनश्यति ।
नान्यनिन्दा प्रकर्त्तव्या कदाचिदपि साधकैः ॥
एकं ब्रह्मैवाद्वितीयं सर्वत्र कथितं मया ।
उपाधिभावभेदेन नानात्वं भजते सति! ॥
एकं पूजयते यस्तु सर्वानर्चयति स्म सः ॥

अथ पूजा। सा तु त्रिविधा—मानसान्तर्यागात्मिका बाह्या च। यथा मुण्डमालातन्त्रे पञ्चमपटले—

महासिद्धिकरी पूजा मानसी मुक्तिदायिनी ।
अन्तर्यागात्मिका सर्वजीवत्वपरिणाशिनी ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

बाह्यपूजा राजसी च सर्वसौभाग्यदायिनी।
भुक्तिमुक्तिप्रदा चैव सर्वापत्परिणाशिनी॥
सर्वदोषक्षयकरी सर्वशत्रुनिपातिनी।
सर्वरोगक्षयकरी सर्वबन्धनमोचनी॥
न वीराणां पशूनाञ्च बाह्यपूजाऽधमा प्रिये!।
केवलानाञ्च दिव्यानां बाह्यपूजाऽधमा स्मृता॥

तोडलतन्त्रे तृतीयपटले—

सूत्राकारेण देवेशि! पूजाविधिरिहोच्यते।
स्वस्ति वाच्य च सङ्कल्प्य घटं संस्थाप्य यत्नतः॥
मन्त्रेणाचमनं कार्यं सामान्यार्घ्यं ततो न्यसेत्।
तज्जलैर्द्वारमभ्युक्ष्य द्वारपूजां समाचरेत्॥
त्रिविधं विघ्नमुत्सार्य भूतापसरणं ततः।
आसनञ्च समभ्यर्च्य गुरुदेवं नमेत् सुधीः॥
करशुद्धिञ्च तालञ्च त्रयं दिग्बन्धनं ततः।
वह्निना वेष्टनं कार्यं भूतशुद्धिमथाचरेत्॥
मातृकायाः षडङ्गञ्च कुर्यादन्तरमातृकाम्।
मातृकाध्यानमाचर्य बाह्ये तु मातृकां न्यसेत्॥
पीठन्यासं ततः कृत्वा प्राणायामं समाचरेत्।
ऋष्यादिकं कराङ्गञ्च वर्णन्यासं समाचरेत्॥
षोढा न्यासं ततो देवि! व्यापकं तदनन्तरम्।
एवं समाहितमनास्तत्त्वन्यासं समाचरेत्॥
बीजन्यासं ततो देवि! व्यापकं विन्यसेत् सुधीः।
मूलेन सप्तधा न्यासं मानसैः पूजनं चरेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विशेषार्घ्यं पीठपूजां पुनर्ध्यानं सनेत्रकम् ।
मुद्रादिदर्शनं कार्यमावाहनषडङ्गकम् ॥
धेन्वादिकं ततः प्राणप्रतिष्ठां मूलपूजनम् ।
आज्ञाप्रार्थनमङ्गानि काल्यादींश्च प्रपूजयेत् ॥
ब्राह्म्यादीरसिताङ्गादीन् महाकालं प्रपूजयेत् ।
खड्गादीन् गुरुपङ्क्तिञ्च पुनर्देवीं प्रपूजयेत् ॥
बलिदानं ततो होमं प्राणायामं ततो जपम् ।
जपं समर्पयेद्धीमान् प्राणायामं ततश्चरेत् ॥
स्तुतिञ्च कवचं स्मृत्वा चाष्टाङ्गं प्रणमेत् सुधीः ॥
शिवोऽहमिति सञ्चिन्त्य संहारेण विसर्जयेत् ।
ऐशान्यां मण्डलं कृत्वा चाण्डाल्युच्छिष्टपूर्विका ॥
अर्घ्यं सन्धार्य शिरसि चन्दनन्तु ललाटके ।
नैवेद्यं किञ्चित् स्वीकृत्य विहरेच्च निजेच्छया ॥

महाकालध्यानं निरुत्तरतन्त्रे तृतीयपटले, यथा—

धूम्रवर्णं महाकालं जटाभारान्वितं यजेत् ।
त्रिनेत्रं शिवरूपञ्च शक्तियुक्तं निरामयम् ॥
दिगम्बरं घोररूपं नीलाञ्जनचयप्रभम् ।
निर्गुणञ्च गुणाधारं कालीस्थानं पुनः पुनः ॥

खड्गादिपूजाक्रमस्तु निरुत्तरे । यथा—

खड्गं मुण्डं यजेद्वामे हस्ते च कुलसुन्दरि! ।
पूजयेद्दक्षिणे हस्ते अभयञ्च वरं तथा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एवमसिताङ्गादिपूजाक्रमोऽपि तत्रैव—

चतुर्द्वारे यजेद्देवि! असिताङ्गादिभैरवान्।
पूर्वादिक्रमतो देवि! द्वारि द्वारि द्वयं द्वयम् ॥ इति।

संक्षेपपूजासूत्रन्तु तोडलतन्त्रे तृतीयपटले—

संक्षेपपूजामथवा कुर्यान्मन्त्री समाहितः।
आदावृष्यादि विन्यस्य करशुद्धिस्ततः परम् ॥
अङ्गुलीव्यापकन्यासौ हृदादिन्यास एव च।
तालत्रयञ्च दिग्बन्धः प्राणायामस्ततः परम् ॥
ध्यानं मानसयागञ्च अर्घ्यस्थापनमेव च।
पीठपूजां पुनर्ध्यानं ततश्चावाहनं चरेत् ॥
जीवन्यासं ततः कृत्वा पूजयेत् परदेवताम्।
अङ्गपूजाञ्च काल्यादिं ब्राह्म्यादिञ्चाष्टभैरवान् ॥
महाकालं पूजयित्वा गुरुपङ्क्तिं यजेत्ततः।
खड्गादीन् पूजयित्वा तु पुनर्देवीं प्रपूजयेत् ॥
प्राणायामं ततः कृत्वा प्रजपेत् साधकाग्रणीः।
देव्या हस्ते जपफलसमर्पणमथाचरेत् ॥
प्राणायामं ततः कृत्वा चाष्टाङ्गं प्रणमेत् सुधीः।
स्तुतिञ्च कवचं स्मृत्वा विशेषार्घ्यं प्रदापयेत् ॥
आत्मसमर्पणं कृत्वा संहारेण विसर्जयेत्।
ऐशान्यां मण्डलं कृत्वा चाण्डाल्युच्छिष्टपूर्विका ॥
नैवेद्यं किञ्चित् स्वीकृत्य विहरेच्च निजेच्छया ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पिच्छिलातन्त्रे द्वादशपटले—

नित्यपूजाविधिं वक्ष्ये शृणुष्व प्राणवल्लभे! ।
यतः पूजादिकं देवि! न ददाति फलं क्वचित् ॥

पूजया लभते पूजां तस्मात् पूजापरो भवेत् ।
नित्यपूजाविहीनस्य न काम्यं सिध्यते क्वचित् ॥

तथा—

आचम्य द्वारदेशे तु सामान्यार्घ्यं समाचरेत् ।
लिपिऋष्यादिविन्यासो मूलेन करशोधनम् ॥

करव्यापकविन्यासं कृत्वाङ्गानि न्यसेत् सुधीः ।
तालत्रयं दिशां बन्धः प्राणायामत्रयं तथा ॥

ध्यानमिष्टस्यैव पूजा जपश्च कालिकार्चनम् ।
अयमेव विधिः प्रोक्तः सर्वेषां यजनक्रमः ॥

उपचारैः षोडशैस्तु तद्भवेत् पूजनं महत् ।
नित्ये दशोपचारास्तु पञ्च वा विचरेत् शिवे! ॥

अभावे गन्धपुष्पाभ्यां पुष्पेण तदभावतः ।
तदभावे यजेत् पत्रैस्तण्डुलेन जलेन वा ॥

मानसीं तदभावेऽपि पूजां न लङ्घयेत् क्वचित् ।
लङ्घने सर्वनाशः स्यादापदश्च पदे पदे ॥

एतयोः पुरश्चरणं लक्षजपः। कालीतन्त्रे द्वितीयपटले—

आदौ पुरस्क्रियां कुर्यान्नियमेन यथास्थितः ।
लक्षमेकं जपेद्विद्यां हविष्याशी दिवा शुचिः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

रात्रौ ताम्बूलपूरास्यः शय्यायां लक्षमानतः।
ततः सिद्धमनुर्मन्त्री प्रयोगार्हो न चान्यथा॥

एतद्वचनं तन्त्रसारेऽपि धृतमस्ति; किन्तु अर्वाचीना एतद्वचने लक्षद्वयदर्शनात् तन्त्रसारकारलिखितानिरुद्धसरस्वतीप्रकरणीयलक्षद्वयजप-दर्शनाच्चैतयोरपि लक्षद्वयजपेन दिवारात्रिभेदकृतेन पुरश्चरणं वदन्ति। तन्न। तन्त्रसारकारेणापि एतयोर्लक्षजपेन पुरश्चरणं स्पष्टमुक्तम्। तत्प्रमाणं तद्धृतसिद्धेश्वरीयवचनं द्रष्टव्यम्। वस्तुतस्तु एतयोरनिरुद्धसरस्वत्याश्च लक्षद्वयेन यत् पुरश्चरणमुक्तं तत् पशुकल्पवीरकल्पभेदेन। तदुक्तं श्यामारहस्यधृतस्वतन्त्रतन्त्रे। यथा—

दिवा लक्षं शुचिर्भूत्वा हविष्याशी जपेन्नरः।
ततस्तु तद्दशांशेन होमयेद्धविषा प्रिये!॥
तर्पयेत्तीर्थतोयेन पयसा हविषा तथा।
मधुना वा सितामिश्रतोयेन परमेश्वरि!॥
देवीञ्चाभिषिञ्चेत्तोयैस्तर्पणस्य दशांशतः।
तद्दशांशं हविष्यान्नैर्भोजयेद्भक्तितः प्रिये!॥
कालीतन्त्रविदो विप्रान् गुरवे दक्षिणां ददेत्।
पाशवं कथितं कल्पं शृणु वैरं ततः प्रिये!॥ इति।

निरुत्तरतन्त्रे चतुर्थपटलेऽपि—

दिवा लक्षं जपेद्विद्यां हविष्याशी सदा शुचिः।
दशांशं जुहुयाद्वह्नौ तद्दशांशञ्च तर्पणम्॥
तद्दशांशाभिषेकञ्च तीर्थतोयेन पार्वति!।
तद्दशांशं हविष्यान्नैर्भक्तितो भोजयेद्द्विजान्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पाशवं कथितं कल्पं शृणु वैरमतः परम्।
नक्तं यामगते देवि! स्वकुलं परिचिन्तयेत्॥

इत्युपक्रम्य—

तत्त्वचिन्तापरो मन्त्री जपेल्लक्षं कुलाकुलम्।
तद्दशांशं जुहुयादग्नावासवैः पललान्वितैः॥
तद्दशांशं तर्पणञ्च सुधापललसंयुतम्।
अभिषेकं तद्दशांशं तीर्थतोयेन पार्वति!॥
कुलद्रव्यैस्तद्दशांशं भक्तितो भोजयेद् द्विजान्।
आदावन्ते च मध्ये च शक्तीनां भोजयेत् कुलम्॥
तदभावे महेशानि! शक्तिमात्रं प्रपूजयेत्॥
पुरश्चरणकाले हि यदि शक्तिं न पूजयेत्।
तस्य पूजा जपो होमो ह्यभिचाराय कल्पते॥

प्रथमपटलेऽपि—

दिवा च पाशवं कर्म रात्रिकर्म च कौलिकम्।
पुरश्चर्यादिकं कर्म द्विविधं भावभेदतः॥ इति।

तस्मात् पशुकल्पे पुरश्चरणं दिवा लक्षजपः। वीरकल्पे तु रात्रौ लक्षजप इति सिद्धम्। यदि वा कालीतन्त्रलिखनानुसारेण पशुकल्पेऽपि दिवारात्रिभेदेन लक्षद्वयजपेन पुरश्चरणमङ्गीक्रियते तदा तत्तन्त्रोक्तम्।

नानाचारं न कर्त्तव्यं न चारणमितस्ततः।
भूतहिंसा न कर्त्तव्या पशुहिंसा विशेषतः॥
बलिदानं विना देवि! हिंसा सर्वत्र गर्हिता॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

इति वचनेन नानाचारनिषेधस्य वैयर्थ्यापत्तिः। अत एव कर्पूरादिस्तवे—

वशी लक्षं मन्त्रं प्रजपति हविष्याशनरतो
दिवा मातर्युष्मच्चरणयुगलध्याननिपुणः।
परं नक्तं नग्नो निधुवनविनोदेन च मनुं
जपेल्लक्षं सम्यक् स्मरहरसमानः क्षितितले॥

इत्यत्र परमित्यनेन निधुवनविनोदेनेत्यनेन च वीरकल्प एव रात्रिपुरश्चरणमुक्तम्। निधुवनविनोदेन रतिक्रीडानन्देन तेषां मन्त्राणां यजनविधिस्तन्त्रसारकारेणैव बहुधा लिखितस्तत्र सर्वं द्रष्टव्यम्।

अथ कालीशतनामस्तोत्रम्

शिव उवाच—

करालवदना काली कामिनी कमला कला।
क्रियावती कोटराक्षी कामाख्या कामसुन्दरी॥
कपोला च कराला च काशी कात्यायनी कुहूः।
कङ्काली कालदमनी करुणा कमलार्चिता॥
कादम्बरी कालहरा कौतुकी कारणप्रिया।
कृष्णा कृष्णप्रिया कृष्णपूजिता कृष्णवल्लभा॥
कृष्णापराजिता कृष्णप्रिया च कृष्णरूपिणी।
कालिका कालरात्रिश्च कुलजा कुलपण्डिता॥
कुलधर्मप्रिया कामा काम्यकर्मविभूषिता।
कुलप्रिया कुलरता कुलीनपरिपूजिता॥
कुलज्ञा कमला पूज्या कैलासनगभूषिता।
कूटजा केशिनी कामा कामदा कामपण्डिता॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

करालास्या च कन्दर्पकामिनी रूपशोभिता ।
केलम्बका केलरता केलिनी केलभूषिता ॥
केशवस्य प्रिया केशा काश्मीरा केशवार्चिता ।
कामेश्वरी कामरूपा कामदानविभूषिता ॥
कालहन्त्री कूर्ममांसप्रिया कूर्मादिपूजिता ।
केलिनी करकाकारा कटकूर्मनिषेविणी ॥
कटकेशरमध्यस्था कटकी कटकार्चिता ।
कटप्रिया कटरता कटकूर्मनिषेविणी ॥
कुमारीपूजनरता कुमारीगणसेविता ।
कुलाचारप्रिया कौलप्रिया कुलनिषेविणी ॥
कुलीना कुलधर्मज्ञा कुलभीतिविमर्दिनी ।
कामधर्मप्रिया काम्या नित्या कामस्वरूपिणी ॥
कामरूपा कामहरा काममन्दिरपूजिता ।
कामागारस्वरूपा च कामाख्या कामभूषिता ॥
क्रियाभक्तिरता काम्या काञ्चनी चैव कामदा ।
कोलपुष्पाम्बरा कोला निष्कोला कलहान्तका ॥
कौषिकी केतकी कुन्ती कुन्तलादिविभूषिता ।
इत्येवं शृणु चार्वङ्गि! रहस्यं सर्वमङ्गलम् ॥
यः पठेत् परया भक्त्या स शिवो नात्र संशयः ।
शतनामप्रसादेन किं न सिध्यति भूतले ॥
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च वासवाद्या दिवौकसः ।
रहस्यपठनाद्देवि! सर्वे च विगतज्वराः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

त्रिषु लोकेषु विश्वेशि! सत्यं सत्यमतः परम्।
नास्ति नास्ति महामाये! तन्त्रमध्ये कथञ्चन ॥
क्रियया च विना देवि! विना भक्त्या महेश्वरि!।
प्रसन्ना स्यात् करालास्या स्तवपाठाद्दिगम्बरा ॥
सत्यं वच्मि महेशानि! अतः परतरं न हि।
न गोलके न वैकुण्ठे न च कैलासमन्दिरे ॥
अतः परतरा विद्या स्तोत्रं कवचमेव च।
त्रिलोकेषु जगद्धात्रि! नास्ति नास्ति कदाचन ॥
रात्रावपि दिवाभागे सन्ध्यायां वा सुरेश्वरि!।
प्रजपेद्भक्तिभावेन रहस्यं स्तवमुत्तमम् ॥
शतनामप्रसादेन मन्त्रसिद्धिः प्रजायते।
कुजवारे चतुर्दश्यां निशाभागे पठेत्तु यः ॥
स कृती सर्वशास्त्रज्ञः स कुलीनः सदा शुचिः।
स कुलज्ञः स कालज्ञः स धर्मज्ञो महीतले ॥
रहस्यपठनात् कोटिपुरश्चरणजं फलम्।
प्राप्नोति देवदेवेशि! सत्यं परमसुन्दरि! ॥
स्तवपाठाद्वरारोहे! किं न सिध्यति भूतले।
अणिमाद्यष्टसिद्धीशो भवत्येव न संशयः ॥
रात्रौ बिल्वतलेऽश्वत्थमूलेऽपराजितातले।
प्रपठेत् कालिकास्तोत्रं यथाशक्त्या महेश्वरि! ॥
शतवारप्रपठनान्मन्त्रसिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ॥

॥ इति मुण्डमालातन्त्रे अष्टमपटले कालीशतनामस्तोत्रं समाप्तम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ महाविद्यास्तोत्रम्

शिव उवाच—

दुर्लभं तारिणीमार्गं दुर्लभं तारिणीपदम्।
मन्त्रार्थं मन्त्रचैतन्यं दुर्लभं शवसाधनम् ॥

श्मशानसाधनं योनिसाधनं ब्रह्मसाधनम्।
क्रियासाधनकं भक्तिसाधनं मुक्तिसाधनम् ॥

स्तवप्रसादाद्देवेशि! सर्वाः सिध्यन्ति सिद्धयः।
नमस्ते चण्डिके! चण्डि! चण्डमुण्डविनाशिनि! ॥

नमस्ते कालिके! कालमहाभयविनाशिनि!।
शिवे! रक्ष जगद्धात्रि! प्रसीद हरवल्लभे! ॥

प्रणमामि जगद्धात्रीं जगत्पालनकारिणीम्।
जगत्क्षोभकरीं विद्यां जगत्सृष्टिविधायिनीम् ॥

करालां विकटां घोरां मुण्डमालाविभूषिताम्।
हरार्चितां हराराध्यां नमामि हरवल्लभाम् ॥

गौरीं गुरुप्रियां गौरवर्णालङ्कारभूषिताम्।
हरिप्रियां महामायां नमामि ब्रह्मपूजिताम् ॥

सिद्धां सिद्धेश्वरीं सिद्धविद्याधरगणैर्युताम्।
मन्त्रसिद्धिप्रदां योनिसिद्धिदां लिङ्गशोभिताम् ॥

प्रणमामि महामायां दुर्गां दुर्गतिनाशिनीम्।
उग्रामुग्रमयीमुग्रतारामुग्रगणैर्युताम् ॥

नीलां नीलघनश्यामां नमामि नीलसुन्दरीम्।
श्यामाङ्गीं श्यामघटितां श्यामवर्णविभूषिताम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रणमामि जगद्धात्रीं गौरीं सर्वार्थसाधिनीम् ।
विश्वेश्वरीं महाघोरां विकटां घोरनादिनीम् ॥

आद्यामाद्यगुरोराद्यामाद्यनाथप्रपूजिताम् ।
श्रीदुर्गां धनदामन्नपूर्णां पद्मां सुरेश्वरीम् ॥

प्रणमामि जगद्धात्रीं चन्द्रशेखरवल्लभाम् ।
त्रिपुरां सुन्दरीं बालामबलागणभूषिताम् ॥

शिवदूतीं शिवाराध्यां शिवध्येयां सनातनीम् ।
सुन्दरीं तारिणीं सर्वशिवागणविभूषिताम् ॥

नारायणीं विष्णुपूज्यां ब्रह्मविष्णुहरप्रियाम् ।
सर्वसिद्धिप्रदां नित्यामनित्यां गुणवर्जिताम् ॥

सगुणां निर्गुणां ध्येयामर्चितां सर्वसिद्धिदाम् ।
विद्यां सिद्धिप्रदां विद्यां महाविद्यां महेश्वरीम् ॥

महेशभक्तां माहेशीं महाकालप्रपूजिताम् ।
प्रणमामि जगद्धात्रीं शुम्भासुरविमर्दिनीम् ॥

रक्तप्रियां रक्तवर्णां रक्तबीजविमर्दिनीम् ।
भैरवीं भुवनां देवीं लोलजिह्वां सुरेश्वरीम् ॥

चतुर्भुजां दशभुजामष्टादशभुजां शुभाम् ।
त्रिपुरेशीं विश्वनाथप्रियां विश्वेश्वरीं शिवाम् ॥

अट्टहासामट्टहासप्रियां धूम्रविनाशिनीम् ।
कमलां छिन्नभालाञ्च मातङ्गीं सुरसुन्दरीम् ॥

षोडशीं विजयां भीमां धूमाञ्च बगलामुखीम् ।
सर्वसिद्धिप्रदां सर्वविद्यामन्त्रविशोधिनीम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रणमामि जगत्तारां साराञ्च मन्त्रसिद्धये।
इत्येवञ्च वरारोहे! स्तोत्रं सिद्धिकरं परम्॥
पठित्वा मोक्षमाप्नोति सत्यं वै गिरिनन्दिनि!।
कुजवारे चतुर्दश्याममायां जीववासरे॥
शुक्रे निशि गते स्तोत्रं पठित्वा मोक्षमाप्नुयात्।
त्रिपक्षे मन्त्रसिद्धिः स्यात् स्तोत्रपाठाद्धि शाङ्करि!॥
चतुर्दश्यां निशाभागे शनिभौमदिने तथा।
निशामुखे पठेत् स्तोत्रं मन्त्रसिद्धिमवाप्नुयात्॥
केवलं स्तोत्रपाठाद्धि मन्त्रसिद्धिरनुत्तमा।
जागर्त्ति सततं चण्डि! स्तोत्रपाठाद्भुजङ्गिनी॥

॥ इति मुण्डमालातन्त्रे दशमपटले महाविद्यास्तोत्रं समाप्तम्॥

अथ कवचम्

सदाशिव ऋषिर्देवि! उष्णिक् छन्द उदीरितम्।
विनियोगश्च देवेशि! सततं मन्त्रसिद्धये।
मस्तकं पार्वती पातु पातु पञ्चाननप्रिया॥
केशं मुखं पातु चण्डी भारती रुधिरप्रिया।
कण्ठं पातु स्तनं पातु कपालं पातु चैव[१] हि॥
काली करालवदना विचित्रा चित्रघण्टिनी[२]।
वक्षोमूलं नाभिमूलं दुर्गा त्रिपुरसुन्दरी॥
दक्षहस्तं पातु तारा शर्वाणी सर्वमेव च।
विश्वेश्वरी पृष्ठदेशं नेत्रं पातु महेश्वरी॥

---

१. कपालं गण्डमेव हीति पुस्तकान्तरे पाठः।
२. स्वरघट्टिनीति पाठान्तरम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

हृत्पद्मं कालिका पातु उग्रतारा नभोगतम्।
नारायणी गुह्यदेशं मेढ्रं मेढ्रेश्वरी तथा ॥
पादयुग्मं जया पातु सुन्दरी चाङ्गुलीषु च।
[षट्पद्मवासिनी पातु सर्वपद्मं निरन्तरम्॥
इडा च पिङ्गला पातु सुषुम्ना पातु सर्वदा।
धनं धनेश्वरी पातु अन्नपूर्णा सदाऽवतु॥
बाह्यं बाह्येश्वरी पातु नित्यं मां चण्डिकाऽवतु।]
जीवं मे पार्वती पातु मातङ्गी पातु सर्वदा ॥
छिन्ना धूमा च भीमा च भये पातु जले वने।
कौमारी चैव वाराही नारसिंही यशो मम ॥
पातु नित्यं भद्रकाली श्मशानालयवासिनी।
उदरं सर्वदा पातु शर्वाणी सर्वमङ्गला ॥
जगन्माता जयं पातु नित्यं कैलासवासिनी।
शिवप्रिया सुतं पातु सुतां पर्वतनन्दिनी ॥
त्रैलोक्यं पातु बगला भुवनं भुवनेश्वरी।
सर्वाङ्गं सर्वनिलया पातु नित्यञ्च पार्वती ॥
चामुण्डा पातु मे रोमकूपं सर्वार्थसाधिनी।
ब्रह्माण्डं मे महाविद्या पातु नित्यं मनोहरा ॥
लिङ्गं लिङ्गेश्वरी पातु महापीठे महेश्वरी।
सदाशिवप्रिया पातु नित्यं पातु सुरेश्वरी ॥
गौरी मे सन्धिदेशञ्च पातु वै त्रिपुरेश्वरी।
सुरेश्वरी सदा पातु श्मशाने च शवेऽवतु ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कुम्भके रेचके चैव पूरके काममन्दिरे ।
कामाख्या कामनिलयं पातु दुर्गा महेश्वरी ॥
डाकिनी काकिनी पातु नित्यं मे शाकिनी तथा ।
हाकिनी लाकिनी पातु राकिणी पातु सर्वदा ॥
ज्वालामुखी सदा पातु मुखमध्ये शिवावतु ।
तारिणी विभवे पातु भवानी च भवेऽवतु ॥
त्रैलोक्यमोहिनी पातु सर्वाङ्गं विजनेऽवतु ।
राजकुले महाघाते संग्रामे शत्रुसङ्कटे ॥
प्रचण्डा साधकं माञ्च पातु भैरवमोहिनी ।
श्रीराजमोहिनी पातु राजद्वारे विपत्तिषु ॥
सम्पत्प्रदा भैरवी च पातु बाला बलं मम ।
नित्यं मां शम्भुवनिता पातु मां त्रिपुरान्तका ॥
इत्येवं कथितं देवि! रहस्यं सर्वकालिकम् ।
भुक्तिदं मुक्तिदं सौख्यसर्वसम्पत्प्रदायकम् ॥
यः पठेत् प्रातरुत्थाय साधकेन्द्रो भवेद्भुवि ।
कुजवारे चतुर्दश्याममायां मन्दवासरे ॥
गुरौ गुरुं समभ्यर्च्य यः पठेत् साधकोत्तमः ।
स याति भवनं देव्याः सत्यं सत्यं न संशयः ॥
एवं यदि वरारोहे! पठेद्भक्तिपरायणः ।
मन्त्रसिद्धिर्भवेत्तस्य चाचिरान्नात्र संशयः ॥
सत्यं लक्षपुरश्चर्याफलं प्राप्य शिवां यजेत् ।
शिवामार्गं राजमार्गं प्राप्य जीवः शिवो भवेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पठित्वा कवचं स्तोत्रं मुक्तिमाप्नोति निश्चितम् ॥
पठित्वा कवचं स्तोत्रं दशविद्यां यजेद् यदि ।
विद्यासिद्धिर्मन्त्रसिद्धिर्भवत्येव न संशयः ॥
शवसिद्धिश्चितासिद्धिर्दुर्लभा धरणीतले ।
अयत्नसुलभा सिद्धिस्ताम्बूलान्नात्र संशयः ॥
निशामुखे निशायाञ्च महाकाले निशान्तके ।
पठेद्भक्त्या महेशानि! गाणपत्यं लभेत्तु सः ॥

।। इति मुण्डमालातन्त्रे दशमपटले महाविद्याकवचं समाप्तम् ।।

श्मशानकालिकादीनां पूजादिकन्तु तन्त्रसारेऽनुसन्धेयम् ।

अथ श्मशानकालिकाकवचम्

कैलासशिखरारूढं शङ्करं वरदं शिवम् ।
देवी पप्रच्छ सर्वज्ञं सर्वदेवमहेश्वरम् ॥
भगवन्! सर्वदेवेश! देवानां भोगद! प्रभो! ।
प्रब्रूहि मे महादेव! गोप्यं यद्यपि च प्रभो! ॥
शत्रूणां येन नाशः स्यादात्मनो रक्षणं भवेत् ।
परमैश्वर्यमतुलं लभेद् येन हि तद्वद ॥

श्रीभैरव उवाच—

वक्ष्यामि ते महादेवि! सर्वधर्मविदां वरे ।
अद्भुतं कवचं देव्याः सर्वकामप्रसाधकम् ॥
विशेषतः शत्रुनाशकरं रक्षाकरं नृणाम् ।
सर्वानिष्टप्रशमनमभिचारविनाशकम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सुखदं भोगदञ्चैव वशीकरणमुत्तमम्।
शत्रुसङ्घाः क्षयं यान्ति भवन्ति व्याधिपीडिताः ॥
दुःखिनो ज्वरिणश्चैव स्वाभीष्टप्रच्युतास्तथा ॥

अस्य श्रीकालिकाकवचस्य भैरव ऋषिर्गायत्री छन्दः श्रीकालिका देवता शत्रुसङ्घनाशे विनियोगः।

ॐ ध्यायेत् कालीं महामायां त्रिनेत्रां बहुरूपिणीम्।
चतुर्भुजां लोलजिह्वां पूर्णचन्द्रनिभाननाम् ॥
नीलोत्पलदलप्रख्यां शत्रुसङ्घविदारिणीम् ॥
नरमुण्डं तथा खड्गं कमलञ्च वरं तथा।
बिभ्राणां रक्तवदनां दंष्ट्रालीघोररूपिणीम् ॥
अट्टाट्टहासनिरतां सर्वदा च दिगम्बरीम्।
शवासनस्थितां देवीं मुण्डमालाविभूषिताम् ॥
इति ध्यात्वा महादेवीं ततस्तु कवचं पठेत्।
ॐ कालिका घोररूपाढ्या सर्वकामप्रदा शुभा ॥
सर्वतः संस्तुता देवी शत्रुनाशं करोतु मे।
ह्रीं ह्रीं स्वरूपिणी चैव ह्रां ह्रां ह्रुं रूपिणी तथा ॥
ह्रीं ह्रां क्षौं क्षौं स्वरूपा सा सदा शत्रून् प्रशास्तु मे ॥
श्रीं ह्रीं ऐं रूपिणी देवी भवबन्धविमोचनी।
हसकलह्रींस्वरूपासौ रिपून् सा हन्तु सर्वदा ॥
यया शुम्भो हतो दैत्यो निशुम्भश्च महासुरः।
वैरिनाशाय वन्दे तां कालिकां शङ्करप्रियाम् ॥
ब्राह्मी शैवी वैष्णवी च वाराही नारसिंहिका।
कौमार्यैन्द्री च चामुण्डा खादयन्तु मम द्विषः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सुरेश्वरी घोररूपा चण्डमुण्डविनाशिनी ।
मुण्डमालावृताङ्गी च सर्वतः पातु मां सदा ॥

ह्रीं ह्रीं कालिके! घोरदंष्ट्रे! रुधिरप्रिये! रुधिररुचिरपूर्णवक्त्रे! रुधिरावृतस्तनि! ममामुकशत्रून् खादय खादय च्छेदय च्छेदय हिंसय हिंसय मारय मारय भिन्दि भिन्दि छिन्दि छिन्दि उच्चाटय उच्चाटय द्रावय द्रावय स्वाहा। वां वीं कालिकायै मदीयशत्रुं समर्पयामि स्वाहा। ॐ जय जय किरि किरि किटि किटि कट्ट कट्ट मर्दय मर्दय मोहय मोहय हर हर ममामुकरिपून् ध्वंसय ध्वंसय भक्ष भक्ष त्रोटय त्रोटय यातुधानि! चामुण्डे! सर्वजनान् राज्ञो राजपुरुषान् स्त्रियो मम वश्याः कुरु कुरु तनु तनु धान्यं धनमश्वान् गजान् रत्नानि दिव्यकामिनीः पुत्रान् राजश्रियं देहि देहि यच्छ यच्छ क्षां क्षीं क्षूं क्षैं क्षौं क्षः स्वाहा।

इत्येतत् कवचं दिव्यं कथितं शम्भुना पुरा ।
ये पठन्ति सदा तेषां ध्रुवं नश्यन्ति शत्रवः ॥

वैरिणः प्रलयं यान्ति व्याधिताश्च भवन्ति हि ।
धनहीनाः पुत्रहीनाः शत्रवस्तस्य सर्वदा ॥

सहस्त्रपठनात् सिद्धिः कवचस्य भवेत्तदा ।
ततः कार्याणि सिद्ध्यन्ति तद्धि शङ्करभाषितम् ॥

श्मशानाङ्गारमादाय चूर्णं कृत्वा प्रयत्नतः ।
पादोदकेन पिष्ट्वा च लिखेल्लौहशलाकया ॥

भूमौ शत्रून् हीनरूपानुत्तराशिरसस्तथा ।
हस्तं दत्त्वा तद्धृदये कवचन्तु स्वयं पठेत् ॥

शत्रोः प्राणप्रतिष्ठान्तु कुर्यान्मन्त्रेण मन्त्रवित् ।
हन्यादस्त्रप्रहारेण शत्रुर्गच्छेद् यमक्षयम् ।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ज्वलिताङ्गारतापेण ज्वरी भवति तादृशः ।
प्रोञ्छनैर्वामपादेन दरिद्रो भवति ध्रुवम् ॥
वैरिनाशकरं प्रोक्तं कवचं वश्यकारकम् ।
परमैश्वर्यदञ्चैव पुत्रपौत्रादिवृद्धिदम् ॥
प्रभातसमये चैव पूजाकाले विशेषतः ।
सायंकाले तथा पाठात् सर्वसिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ॥
शत्रुरुच्चाटनं याति देशाच्च विच्युतो भवेत् ।
पश्चात् किङ्करतामेति सत्यं सत्यं न संशयः ॥
शत्रुनाशकरे! देवि! सर्वसम्पत्करे! शुभे! ।
सर्वदेवस्तुते! देवि! कालिके! त्वां नमाम्यहम् ॥

।। इति रुद्रयामले वैरिहरणं नाम श्मशानकालिकाकवचं समाप्तम् ।।

अथ शाक्तप्रशंसा

दक्षिणाचारस्यापि शाक्तविषयकत्वात् शाक्तप्रशंसा उच्यते। मुण्डमालातन्त्रे द्वितीयपटले—

इदं सत्यमिदं सत्यमिदं सत्यं वरानने! ।
स्वर्गे मर्त्ये च पाताले नास्ति शाक्तात् परः प्रियः ॥
सौराणां गाणपत्यानां वैष्णवानां तथैव च ।
तदन्ते चैव शाक्ताः स्युः क्रमशः क्रमशः प्रिये! ॥
शृणु देवि! वरारोहे! नास्ति शाक्तात् परो जनः ।
शाक्तोऽपि शङ्करः साक्षात् परब्रह्मस्वरूपभाक् ॥
आराधिता येन काली तारा त्रिभुवनेश्वरी ।
षोडशी चैव मातङ्गी छिन्ना च बगलामुखी ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

आराधिता महेशानि! स शिवो नात्र संशयः।
अतिगोप्यं महेशानि! शाक्तानां परमं पदम् ॥
यो जानाति महीमध्ये स शिवो नात्र संशयः।
ब्रह्माद्यर्चितपादाब्जं यो भजेत् सततं मुदा ॥
स यात्यचिरकालेन मुक्तिमन्दिरमेव हि ॥

तृतीयपटले—

पार्वतीचरणद्वन्द्वभजनात् किङ्करो भवेत्।
स्वर्गो भोगश्च मोक्षश्च शाक्तानां न भवेत् किमु ॥
शाक्तानाञ्चैव निन्दां ये कुर्वन्ति हि नराधमाः।
तेषां लोहितपानं वै कुर्वन्ति भैरवीगणाः ॥
भैरवाश्चैव भैरव्यः सदा हिंसन्ति पामरान्।
तेषां क्षतजपानं वै कुर्वन्ति बहुरक्तपाः॥
शाक्तान् हिंसन्ति गर्जन्ति निन्दन्ति बहुजल्पकाः ॥
छिनत्ति तेषां देवेशि! शिरांसि हरवल्लभा।
शाक्तानामुत्तमो नास्ति स्वर्गे मर्त्ये रसातले ॥
शाक्तस्तु शङ्करो ज्ञेयस्त्रिनेत्रश्चन्द्रशेखरः।
स्वयं गङ्गाधरो भूत्वा विहरेत् क्षितिमण्डले ॥

चतुर्थपटले देवीं प्रति शिववाक्यम्—

मदंशाश्चैव ये भूतास्ते शैवा नात्र संशयः।
त्वदंशाश्चैव शाक्ताश्च सत्यं वै गिरिनन्दिनि! ॥
बहुवर्षसहस्रान्ते शैवाः शक्तिपरायणाः।
शाक्ताश्च शाङ्करा देवि! यस्य कस्य कुलोद्भवाः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चाण्डाला ब्राह्मणाः शूद्राः क्षत्रिया वैश्यसम्भवाः ।
एते शाक्ता जगद्धात्रि! न मानुष्याः कदाचन ॥
पश्यन्ति मानुषान् लोके केवलं चर्मचक्षुषा ॥

तथा द्वितीयपटलेऽपि, शिव उवाच—

ब्राह्मणैः क्षत्रियैर्वैश्यैः शूद्रैरेव च जातिभिः ।
वाममार्गप्रभावेण कर्त्तव्यं जपपूजनम् ॥
ये शाक्ता ब्राह्मणा देवि! क्षत्रिया ब्राह्मणाः स्मृताः ।
वैश्याश्च ब्राह्मणा देवि! सर्वे शूद्राश्च ब्राह्मणाः ॥
ब्राह्मणाः शङ्कराश्चण्डि! त्रिनेत्राश्चन्द्रशेखराः ॥

निर्वाणतन्त्रे तृतीयपटले—

शाक्ता एव द्विजाः सर्वे न शैवा न च वैष्णवाः ।
उपासते यतो देवीं गायत्रीं परमाक्षरीम् ॥

गन्धर्वतन्त्रे द्वितीयपटले शक्त्युपासनानन्तरमन्योपासननिषेधो यथा त्रिपुरामधिकृत्य—

अस्याश्चाराधनं कृत्वा नान्यस्याराधनं चरेत् ।
अन्यस्य स्मरणाद्देवि! योगिनीशापमालभेत् ॥

।। इति शाक्तप्रशंसा ।।

।। इति श्रीप्राणतोषिण्यां पञ्चमे भक्तिकाण्डे महाविद्यादिकथनरूपः षष्ठः परिच्छेदः ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

॥ अथ सप्तमः परिच्छेदः ॥

कुमारीपूजनरतेत्यादिना पूर्वलिखितं कुमारीपूजाविधिना चाकाङ्क्षितं प्राप्तावसरेणेदानीं तदुच्यते मया।

अथ कुमारीपूजा

तत्र कुमारीनिरूपणं रुद्रयामलोत्तरखण्डीय-षष्ठपटले—

एकवर्षा भवेत् सन्ध्या द्विवर्षा च सरस्वती।
त्रिवर्षा च त्रिधा मूर्त्तिश्चतुर्वर्षा च कालिका॥
सुभगा पञ्चवर्षा तु षड्वर्षा चैव रोहिणी।
सप्तभिर्मालिनी साक्षादष्टवर्षा च कुब्जिका॥
नवभिः कालसन्दर्भा दशभिश्चापराजिता।
एकादशे तु रुद्राणी द्वादशाब्दे तु भैरवी॥
त्रयोदशे महालक्ष्मीर्द्विसप्तपीठनायिका।
क्षेत्रज्ञा पञ्चदशभिः षोडशे चाम्बिका मता॥
एवं क्रमेण सङ्गृह्य यावत् पुष्पं न जायते।
प्रतिपदादिपूर्णान्तं वृद्धिभेदेन पूजयेत्॥

एकवर्षेत्यादिसर्वं बृहन्नीलतन्त्रेऽपि केवलं षड्वर्षा च उमा भवेत्। द्विसप्ता नायिका स्मृता। षोडशे चर्चिका मतेति पाठभेदो नामभेदश्चेति। कुब्जिकातन्त्रे सप्तमपटले तु विशेष उक्तो यथा—

पञ्चवर्षां समारभ्य यावद् द्वादशवार्षिकी।
कुमारी सा भवेद्देवि! निजरूपप्रकाशिनी॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

षड्वर्षाञ्च समारभ्य यावत् सा नववार्षिकी ।
तावच्चैव महेशानि! साधकाभीष्टसिद्धये ॥
अष्टवर्षां समारभ्य यावत्त्रयोदशाब्दिकी ।
कुलजां तां विजानीयात्तत्र पूजां समाचरेत् ॥
दशवर्षां समारभ्य यावत् षोडशवार्षिकी ।
युवतीं तां विजानीयाद्देवतां तां विचिन्तयेत् ॥
अन्नं वस्त्रं तथा नीरं कुमार्यै यो ददाति हि ।
अन्नं मेरुसमं देवि! जलञ्च सागरोपमम् ॥
वस्त्रैः कोटिसहस्राब्दं शिवलोके महीयते ॥
पूजोपकरणानीह कुमार्यै यो ददाति हि ।
सन्तुष्टा देवता तस्य पुत्रत्वेनानुकल्प्यते ॥

विश्वसारे तु—

अष्टवर्षा तु सा कन्या भवेद्गौरी वरानने! ।
नववर्षा रोहिणी सा दशवर्षा तु कन्यका ॥
अत ऊर्ध्वं महामाया भवेत् सैव रजस्वला ।
आरभ्य द्वादशाब्दाच्च यावद्विंशतिसंख्यकम् ॥
सुकुमारा च सा प्रोक्ता सर्वतन्त्रसमन्विता ।
यानपाषाणधातूनां तेजोरूपेण संस्थिता ॥
जीवजन्तुषु देवेशि! किं वक्तव्यमतः परम् ।
यत्र नास्ति महामाया तत्र किञ्चिन्न विद्यते ॥ इत्युक्तम् ।

तत् पूजाफलं योगिनीतन्त्रे पूर्वखण्डे सप्तदशपटले—

कुमारीपूजनफलं वक्तुं नार्हामि सुन्दरि! ।
जिह्वाकोटिसहस्रैस्तु वक्त्रकोटिशतैरपि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तस्मात्तां पूजयेद्बालां सर्वजातिसमुद्भवाम् ।
जातिभेदो न कर्त्तव्यः कुमारीपूजने शिवे! ॥

जातिभेदान्महेशानि! नरकान्न निवर्त्तते ।
विचिकित्सापरो मन्त्री ध्रुवं स पातकी भवेत् ॥

देवीबुद्ध्या महाभक्तस्तस्मात्तां परिपूजयेत् ।
सर्वविद्यास्वरूपा हि कुमारी नात्र संशयः ॥

यदि भाग्यवशाद्देवि! वेश्याकुलसमुद्भवाम् ।
कुमारीं लभते कान्ते! सर्वस्वेनापि साधकः ॥

यत्नतः पूजयेत्तां तु स्वर्णरौप्यादिभिर्मुदा ।
तदा तस्य महासिद्धिर्जायते नात्र संशयः ॥

कुमारीपूजास्थानं फलमपि तत्रैव—

कुमारी पूज्यते यत्र स देशः क्षितिपावनः ।
महापुण्यतमो भूयात् समन्तात् क्रोशपञ्चकम् ॥

यामले तत्रैव—

महापर्वसु सर्वेषु विशेषाच्च पवित्रके ।
महानवम्यां देवेश! कुमारीश्च प्रपूजयेत् ॥

तस्मात् षोडशपर्यन्तं युवतीति प्रचक्षते ।
तत्र भावप्रकाशः स्यात् स भावः परमो मतः ॥

रक्षितव्यं प्रयत्नेन रक्षितास्ताः प्रकाशयेत् ।
महापूजादिकं कृत्वा वस्त्रालङ्कारभोजनैः ॥

पूजयेन्मन्दभाग्योऽपि लभते जयमङ्गलम् ।
अन्येषां कथनेनाथ प्रयोजनमहाफलम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विधिना पूजयेद् यस्तु दिव्यवीरपशुस्थितः ।
भावत्रये महासौख्यं दिव्यकर्मणि सत्फलम् ॥

तथा—

अशेषकुलसम्पन्नां नानाजातिसमुद्भवाम् ।
नानादेशोद्भवां वापि सद्‌गुणालस्यसंयुताम् ॥

द्वितीयवत्सरादूर्ध्वं यावत् स्यादष्टमाब्दकम् ।
तावज्जप्त्वा पूजयित्वा कन्यां सुन्दरमोहिनीम् ॥

दिव्यभावस्थितः साक्षात्तन्त्रमन्त्रफलं लभेत् ।
कुमारीपूजनादेव कुमारीभोजनादिभिः ॥

एकद्वित्र्यादिबीजानां फलदा नात्र संशयः ।
ताभ्यः पुष्पं फलं दत्त्वा अनुलेपादिकं तथा ॥

बलिप्रियञ्च नैवेद्यं दत्त्वा तद्भावभावितः ।
मुदा तदङ्गमाल्यानां बालभावविचेष्टितः ॥

जातिप्रियकथालापक्रीडाकौतूहलान्वितः[१] ।
यथार्थं तत् प्रियं तत्र कृत्वा सिद्धीश्वरो भवेत् ॥

कन्या सर्वसमृद्धिः स्यात् कन्या सर्वं परं तपः ।
होमं मन्त्रार्चनं नित्यक्रियां कौलिकसत्क्रियाम् ॥

नानाफलमहाधर्मं कुमारीपूजनं विना ।
तत्तत्कर्मफलं नाथ प्राप्नोति साधकोत्तमः ॥
फलं कोटिगुणं वीरः कुमारीपूजया लभेत् ॥

---

१. जातिप्रियश्चासौ कथालापक्रीडाकौतूहलान्वितश्चेति कर्मधारयः। कथालापक्रीडा-कौतूहलेनान्वितः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कुसुमाञ्जलिपूर्णञ्च[1] कन्यायै कुलपण्डितः।
ददाति यदि तत् पुष्पं कोटिमेरुहिरण्यवत् ॥
तद्दानजं महापुण्यं क्षणादेव समालभेत्।
कुमारी भोजिता येन त्रैलोक्यं तेन भोजितम् ॥

कालीतन्त्रे एकादशपटले—

कुमारीपूजनं कुर्यात् सर्वकर्मफलाप्तये ॥

रुद्रयामले उत्तरखण्डे सप्तमपटले—

अथ पूजां प्रवक्ष्यामि कुमार्या अतिदुर्लभाम् ॥

इत्यभिधाय,

पूजास्थानं महापीठं देवालयमथापि वा ॥
[सुन्दरीं परमानन्दवर्द्धनीं जयदायिनीम्।
कालरात्रिस्वरूपां श्रीं गौरीं रक्ताङ्गरागिणीम्॥
कन्यां देवकुलोद्भूतां राक्षसीं वा नरोत्तमाम्।]
नटीकन्यां हीनकन्यां तथा कापालिकन्यकाम् ॥
रजकस्यापि कन्याञ्च तथा नापितकन्यकाम्।
गोपालकन्यकाञ्चैव ब्राह्मणस्यापि कन्यकाम् ॥
शूद्रकन्यां वैद्यकन्यां तथा वणिक्कन्यकाम्।
चण्डालकन्यकां वापि यत्र कुत्राश्रमे स्थिताम् ॥
सुहृद्वर्गस्य कन्याञ्च समानीय प्रयत्नतः।
पूजयेत् परमानन्दैरात्मध्यानपरायणः ॥
मम पूजां यः करोति प्रत्यहं शुद्धभक्तितः।
तस्यावश्यं कुमारीणां पूजनं भोजनं रवेः ॥

१. कुसुमाञ्जलिना पूर्णम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तेजोरूपं विधोश्चाग्नेः सर्वभावे प्रकाशते ।
तत्पूजनात्तदालापाद् भोजनादपि तच्छुभात् ॥
मम प्रीतिर्भवेत् साक्षाद्देवता गुप्तसंस्थिता ।
बालभैरवदेवस्य कामिनी वटुकस्य च ॥
मत्पुत्रस्य सर्वलोकपूजितस्य महौजसः ।
पूजाभिर्विविधैर्द्रव्यैः कुमारी देवपूजिता ॥
कुमारी देवता प्रोक्ता सर्वज्ञा जगदीश्वरी ।
पूजार्थं सर्वलोकस्य समानीय सुरेश्वराः ॥
पूजयन्ति महादेवीं गुप्तभावनिवासिनीम् ।
सदा भोजनवाञ्छाढ्या मान्या सन्तुष्टहासिनी ॥
वृथा न रौति सा देवी कुमारी देवनायिका ।
सरस्वतीस्वरूपा सा पूज्यते सर्वनायकैः ॥
शिवभक्तैर्विष्णुभक्तैस्तथान्यदेवपूजकैः ।
सर्वलोकैः पूजिता सा चावश्यं पूज्यते बुधैः ॥
पूजया लभते पूजां पूजया लभते श्रियम् ।
पूजया धनमाप्नोति पूजया लभते महीम् ॥
पूजया लभते लक्ष्मीं सरस्वतीं महौजसम् ।
महाविद्याः प्रसीदन्ति सर्वे देवा न संशयः ॥
बालभैरवब्रह्मेन्द्रा ब्राह्मणा ब्रह्मवादिनः ।
रुद्राश्च देववर्गाश्च वैष्णवा ब्रह्मरूपिणः ॥
अवताराश्च द्विभुजा वैष्णवाश्च चतुर्भुजाः ।
अन्ये दिक्पालदेवाश्च चराचरगुरुस्तथा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नानाविद्यारताः सर्वे दानवाः कूटशालिनः।
उपसर्गस्थिता ये ये ते ते तुष्टा न संशयः॥
यद्यहं तुष्टिरूपा हि अन्यलोके च का कथा।
कुमारीपूजनं कृत्वा त्रैलोक्यं वशमानयेत्॥
महाशान्तिर्भवेत् क्षिप्रं सर्वपुण्यफलप्रदम्॥ इत्युक्तम्।

बृहन्नीलतन्त्रे—

महाभयानि दुर्भिक्षाद्युत्पातानि कुलेश्वरि!।
दुःस्वप्नमपमृत्युञ्च यच्चान्यद् दुःखदं नृणाम्॥
कुमारीपूजनादेव न तानि प्रभवन्ति हि।
नित्यं क्रमेण देवेशि! पूजयेद्विधिपूर्वकम्॥
घ्नन्ति विघ्नान् पूजिताश्च भयं शत्रून् महोत्कटान्।
ग्रहा रोगाः क्षयं यान्ति भूतवेतालपन्नगाः॥

रुद्रयामले तथा—

तत्तन्मन्त्रसमुल्लेखात् क्षणात् पुण्यायुतं लभेत्।
मन्त्रेण पुटितं कृत्वा जप्त्वा सिद्धीश्वरो भवेत्॥
यद्यत् प्रकारमुद्दिश्य वदामि सुरसुन्दर!।
तत्तत्कार्यञ्च कर्त्तव्यं भिन्नबुद्धिं न कारयेत्॥

तथा—

शृणु नाथ! कुलार्थं मे कुमारीपूजने मनुम्।
महाविद्यामहामन्त्रं सिद्धमन्त्रं न संशयः॥
एतन्मन्त्रप्रभावेण जीवन्मुक्तो भवेत् सुधीः।
अन्ते देवीपदं याति सत्यमानन्दभैरव!॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ऐहिके सुखसम्पत्तिं मधुमत्याः प्रसादकम्।
अवश्यं प्राप्नुयान्मर्त्त्यो विश्रामं कुरु शङ्कर! ॥

वाग्भवेन वपुःक्षोभं मायाबीजे गुणाष्टकम्।
श्रियो बीजे श्रियो लाभो मायाबीजे रिपोः क्षयः ॥

भैरवेण तु बीजेन खेचरत्वं सुरादिभिः।
कुमारिका ह्यहं नाथ! सदा त्वं हि कुमारकः ॥

शतमष्टोत्तरां वापि एकां वा परिपूजयेत्।
पूजिताः प्रतिपूज्यन्ते निर्दहन्त्यवमानिताः ॥

कुमारी योगिनी साक्षात् कुमारी परदेवता।
असुरा अष्टनागाश्च ये ये दुष्टग्रहा अपि ॥

भूतवेतालगन्धर्वा[१] डाकिनीयक्षराक्षसाः[२]।
याश्चान्या देवताः सर्वा भूर्भुवः स्वश्च भैरवाः ॥

पृथिव्यादीनि सर्वाणि ब्रह्माण्डं सचराचरम्।
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ॥

ते तुष्टाः सर्वतुष्टाश्च यस्तु कन्यां प्रपूजयेत्।
विधियुक्तां कुमारीं तु भोजयेच्चैव भैरव! ॥

पाद्यार्घ्यञ्च तथा धूपं कुङ्कुमं चन्दनं शुभम्।
भक्तिभावेन सम्पूज्य कुमारीभ्यो निवेदयेत् ॥

कुमारीपूजाक्रमस्तु तथा—

आनीय सुन्दरीं नारीं कुमारीं वरनायिकाम्।
रत्नालङ्कारसंयुक्तां शङ्खवस्त्रादिशोभिताम् ॥

---

१. भूताश्च वेतालाश्च गन्धर्वाश्चेति द्वन्द्वः।

२. डाकिनी च यक्षश्च राक्षसश्चेति डाकिनीयक्षराक्षसाः, द्वन्द्वः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वाग्भवेन जलं नाथ तन्नाम्ना परिदापयेत्।
देवीबुद्ध्या सदा ध्यात्वा पूजयेत् साधकोत्तमः ॥
मायाबीजेन तन्नाम्ना पाद्यं दद्यात्तथा प्रभो!।
लक्ष्मीबीजेन चार्घ्यन्तु कूर्चबीजेन चन्दनम् ॥
मायाबीजेन पुष्पाणि कुमार्यै दापयेत् सुधीः।
सदाशिवेन मन्त्रेण धूपदीपौ महत्तमौ ॥
दत्त्वा षडङ्गमन्त्रेण पूजयेद्देवनायकम्।
तत्प्रकारं महादेव! शृणुष्वानन्दरूपधृक् ॥
महातेजोमयं शुभ्रं हृदयं हस्तदक्षिणैः।
विभाव्य प्रपठेन्नत्वा तन्मन्त्रं शृणु शङ्कर! ॥
आदौ वाग्भवमुच्चार्य मायां लक्ष्मीञ्च कूर्चकम्।
प्रेतबीजं ततो ब्रूयात् सविसर्गेन्दुबिन्दुकम्[१] ॥
कुलशब्दं समुच्चार्य कुमारिके ततो वदेत्।
हृदयाय नमः प्रोच्य ततः शिरसि भावयेत् ॥
शुक्लवर्णं सर्वमयं बीजमुच्चार्य संन्यसेत्।
हकारं वाग्भवाद्यञ्च वकारं वाग्भवात्मकम् ॥
मायां लक्ष्मीं वाग्भवञ्च द्विठान्तं शिरसे पदम्।
वह्निजायावधिर्मन्त्रो न्यसेत् शिरसि साधकः ॥
शिखामध्ये कृष्णवर्णं नीलाञ्जनचयप्रभम्।
विभाव्य संन्यसेन्मन्त्री कुमारीकुलसिद्धये ॥

१. विसर्गेण सहितः सविसर्गः, तादृश इन्दुबिन्दुर्यस्य तत्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

आदौ प्रणवमुद्धृत्य तदन्ते विष्णुसुन्दरी ।
शिखायै पदमुद्धृत्य वषट्कारं ततो वदेत् ॥
ततः कवचमध्ये च बलवन्तं सुतेजसम् ।
प्रथमारुणसङ्काशं ध्यात्वा चारु कलेवरम् ॥
वाग्भवञ्च समुच्चार्य कुलशब्दं ततो वदेत् ।
वागीश्वरिपदं पश्चात् कवचाय ततो वदेत् ॥
तारकब्रह्मशब्दञ्च कवचन्यासजालकम् ।
ततो नेत्रत्रयं ध्यात्वा महाबीजं महाप्रभम् ॥
रक्तवर्णं कोटिकोटिजवामण्डलमण्डितम् ।
विराजितं कोटिपुण्यार्जिततेजसि भास्करे ॥
वाग्भवं हि समुच्चार्य कुलेश्वरिपदं ततः ।
नेत्रत्रयाय शब्दान्ते वौषट् लोचनमन्त्रकम् ॥
ततः साधकमन्त्री च वामहस्ततले तथा ।
मध्यमातर्जनीभ्याञ्च तालद्वयमुपाचरेत् ॥
तन्मन्त्रं कोटिसूर्योग्रज्योत्स्नाजालसमप्रभम्[१] ।
महाकाशोद्भवं शब्दं महोग्रपरिपीडनम् ॥
मायाबीजं तथास्त्राय पदमुद्धृत्य यत्नतः ।
फडन्ते चान्तमुद्धृत्य महामन्त्रं प्रकीर्त्तितम् ॥
ततस्तस्याः कुण्डविले ध्यात्वा च परिवारकान् ।
पूजयेद् यत्नतो मन्त्री तेजसाऽमृतधारया ॥

१. कोटिः सूर्यास्तेषामुग्रज्योत्स्नाजालेन समा प्रभा यस्य तम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तर्पयेत् पूजयेद्भक्त्या भैरवं बालभैरवम् ।
देवताभिः पूजयित्वा परिवारान् क्रमेण तु ॥
ततो वाग्भवमुच्चार्य सिद्धजयाय शब्दतः ।
पूर्वं पदं समुच्चार्य वक्त्राय नम ईरितम् ॥
ततो वाग्भवमुच्चार्य जयाय शब्दमुद्धरेत् ।
उत्तरे वक्त्रमुद्धृत्य चतुर्थ्यन्तं नमःपदम् ॥
ततो वाग्भवमायाश्रीबीजमुच्चार्य यत्नतः ।
कुब्जिके पश्चिमान्ते च वक्त्राय नम ईरितम् ॥
ततो वाग्भवमुच्चार्य कालिके-पदमुच्चरेत् ।
दक्षवक्त्राय शब्दान्ते नमो मन्त्रः प्रकीर्त्तितः ॥
एतन्मन्त्राक्षरान्नाथ! समुच्चार्य कुलेश्वर! ।
पूजयित्वा क्रमेणैव भास्करं परिपूजयेत् ॥
चन्द्रं दिक्पालदेवञ्च सन्ध्यादीन् परिपूजयेत् ।
वीरभद्रां महाकन्यां कौलिनीं कुलगामिनीम् ॥
अष्टादशभुजां कालीं चण्डदुर्गां प्रपूजयेत् ।
नैवेद्यादीन् समानीय नानाभक्त्यानुराजितम् ॥
दुग्धं घनावृतं क्षीरं पक्वान्नं पक्वसत्फलम् ।
यद्यत्कालोपयोग्यञ्च शर्करामधुमिश्रितम् ॥
पञ्चतत्त्वं कुलद्रव्यं निजकल्याणवर्द्धनम् ।
नानाद्रव्यञ्च नैवेद्यं स्वस्वकल्पोक्तसाधितम् ॥
कुमारीभ्यो निवेद्यैवं नानासौरभशोभितम् ।
शीतलं जलमानीय दद्यात्ताभ्यो महासुधीः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततो हितं महामन्त्रं कुमार्याश्चातिदुर्लभम् ।
अथवा स्वीयमूलञ्च जप्त्वा सिद्धीश्वरो भवेत् ॥
समर्थप्राणवायूनां धारणं कारयेत् स्वयम् ।
अष्टाङ्गादिप्रणामञ्च कुर्वन् स्तोत्रं पठन्नमेत् ॥

प्रणाममन्त्रोऽपि तत्रैव—

नमामि कुलकामिनीं परमभाग्यसन्दायिनीम् ।
कुमाररतिचातुरीं सकलसिद्धिमानन्दिनीम् ॥
प्रवालगुटिकास्त्रजं रजतरागवस्त्रान्विताम् ।
हिरण्यकुलभूषणां भुवनवाक् कुमारीं भजे ॥
इति मन्त्रेण सन्नम्य तारिणीं परिपूजयेत् ।
शिवं गणेशं सम्पूज्य प्रणमेत् साधकोत्तमः ॥
दक्षिणां विधिवद्दत्त्वा कुमारीभ्यः क्रमेण तु ।
विवाहयेत् स्वयं कन्यां ब्रह्महत्या विनश्यति ॥
यो यश्च पुण्यकाले तु कन्यादानं समापयेत् ।
भुक्तिमुक्तिफलं तस्य सौभाग्यं सर्वसम्पदः ॥
रुद्रलोके वसेन्नित्यं त्रिनेत्रो भगवान् हरः ।
तीर्थकोटिसहस्राणि अश्वमेधशतानि च ॥
तत्फलं लभते मर्त्त्यो यस्तु कन्यां विवाहयेत् ।
बालुका सागरे यावत् तावदब्दसहस्रकम् ॥
एकैकं कुलमुद्धृत्य रुद्रलोके महीयते ।
तत्तदिष्टदेवतायाः प्रीतये तुष्टये सुधीः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कन्यादानं समाहृत्य मुक्तिमाप्नोति भैरव! ।
तत्तद्वर्षीयकन्यायास्तत्तद्बुद्ध्या च साधकः ॥
विभाव्य शिवरूपत्वं सम्प्रदानीयकारके ।
पूर्णरूपं शिवं ध्यात्वा वरं सर्वाङ्गसुन्दरम् ॥
तेजोमयं यशःकान्तं बालभैरवरूपिणम् ।
वटुकेशं[1] महादेवं वरयेत् साधकाग्रणीः[2] ॥
बालरूपाञ्च त्रैलोक्यसुन्दरीं वरवर्णिनीम् ।
नानालङ्कारनम्राङ्गीं भद्रविद्याप्रकाशिनीम् ॥
चारुहास्यां महानन्दहृदयां शुभदां शुभाम् ।
ध्यात्वा द्वादशपत्राब्जे पूर्णचन्द्रनिभाननाम् ॥
सम्प्रदानं समानीय तत्तन्मन्त्रेण दापयेत् ॥

।। इति कुमारीदानक्रमफलम् ।।

अथ कुमारीमन्त्रपुरश्चरणम् । अष्टमपटले—

अथ वक्ष्ये महादेव्याः कुमार्या जपहोमकम् ।
लक्षसंख्यं जपं कृत्वा मायां वा वाग्भवं मनुम् ॥
कालीबीजं वापि नाथ! अथवा कामबीजकम् ।
सदाशिवेन पुटितं बिन्दुचन्द्रविभूषितम् ॥
अथवा प्रणवेनापि पुटितं त्रिदशेश्वर! ।
लक्षसंख्यं क्रमेणैव जप्त्वा सिद्धीश्वरो भवेत् ॥

---

१. वटुका विद्यार्थिनस्तेषामीशः।

२. साधकानामग्रणीः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जपित्वा मूलमन्त्रञ्च लक्षसंख्याविधानतः ।
तद्दशांशेन जुहुयाद् घृताक्तबिल्वपत्रकैः ॥
अथवा श्वेतपुष्पैश्च कुन्दपुष्पैर्महाफलम् ।
एवं क्रमेण जुहुयात् करवीरप्रसूनकैः ॥
घृताक्तैः केवलैर्वापि चन्दनागुरुमिश्रितैः ।
हविष्याशी[१] दिवाभागे रात्रौ पूजापरो भवेत् ॥
निजपूजावशेषैस्तु कुलद्रव्यैः प्रपूजयेत् ।
दिवासंख्यं जपेत्तत्र परमानन्दरूपधृक् ॥
जपान्ते जुहुयान्मन्त्री मदुक्तद्रव्यसंयुतैः ।
ततः प्राणात्मकं वायुं शोधयित्वा पुनः पुनः ॥
प्राणायामत्रयं कृत्वा चाष्टाङ्गैः प्रणमेन्मुदा ।
प्रणामसमये नाथ! इदं स्तोत्रं पठेद् यतिः ॥
कवचञ्च तथा पाठ्यं कुमारीणामथापि वा ।
निजदेव्या महास्तोत्रं पीठाङ्गं कवचं ततः ॥
कुमारीणां महादेव! सहस्रं नाम साष्टकम् ।
पठित्वा सिद्धिमाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ॥
तदशक्तौ निजदेव्याः सहस्रनाममङ्गलम् ।
अष्टोत्तरं पठेन्नाथ! सिद्धिकाङ्क्षी न संशयः ॥
तासां स्तोत्रं दिव्यनाथ! शृणु सर्वत्र मङ्गलम् ।
अकस्मात् सिद्धिमाप्नोति पठित्वा साधकोत्तमः ॥
अग्रे संस्थाप्य ताः सर्वा रत्नकोटिसुशीतलाः ।
ततः स्तोत्रं पठेद्धीमान् समाहितमना वशी ॥

---

१. हविष्यमश्नातीति हविष्याशी, णिनिप्रत्ययः कर्त्तरि।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

महादिव्याचाररतो वीरभावोल्वणोऽपि वा।
एवं क्रमेण प्रपठेद्भक्तिभावपरायणः ॥
महाविद्या महासेवा भक्तिश्रद्धाप्लुतार्पितः।
महाज्ञानी भवेत् क्षिप्रं वाञ्छासिद्धिमवाप्नुयात् ॥

अथ कुमारीपूजाप्रयोगः

तत्र एकवर्षावधि-षोडशवर्षपर्यन्तमजातपुष्पा कुमारीसंज्ञा, तत्र वर्षक्रमेण नामानि यथा—

१. सन्ध्या, २.सरस्वती, ३. त्रिधा मूर्त्तिः, ४. कालिका, ५. सुभगा, ६. उमा, ७. मालिनी, ८. कुब्जिका, ९. कालसन्दर्भा, १०. अपराजिता, ११. रुद्राणी, १२. भैरवी, १३. महालक्ष्मी, १४. पीठनायिका, १५. क्षेत्रज्ञा, १६. अम्बिका। प्रतिपदादिपञ्चदश्यन्तं वृद्धिक्रमेण पूजनीयाः। कुमारी तु सर्वजातीयैव प्रशस्या। नटीकन्या कापालिककन्या रजककन्या नापितकन्या गोपालकन्या ब्राह्मणकन्या शूद्रकन्या वैद्यकन्या वणिक्-कन्या चण्डालकन्या सुहृद्वर्गकन्या। कुमारीमासने समुपवेश्य ध्यायेत्, यथा—

बालरूपाञ्च त्रैलोक्यसुन्दरीं वरवर्णिनीम्।
नानालङ्कारनम्राङ्गीं भद्रविद्याप्रकाशिनीम् ॥
चारुहास्यां महानन्दहृदयां शुभदां शुभाम् ॥

एवं ध्यात्वाऽऽत्मशिरसि पुष्पं दत्त्वा मानसोपचारेण सम्पूज्य पुनर्ध्यात्वा कुमार्यङ्गे दत्त्वा—इदमासनम् ऐं ह्रीं श्रीं हुं ह्सौः सन्ध्यायै कुमार्यै नमः। एवं पूर्वबीजान्युच्चार्य सरस्वत्यै कुमार्यै नम इत्यादिवत्सरानुक्रमेण चतुर्थ्यन्तेन नाम्ना आसनादिभिः षोडशैरुपचारैः सम्पूजयेत्। एतज्जलं ऐं सन्ध्यायै नमः। एतत्पाद्यं ह्रीं सन्ध्यायै नमः। एवमाभरणम्। एष गन्धः हुं सन्ध्यायै नमः। एतानि पुष्पाणि ह्रीं सन्ध्यायै वौषट्। एष धूपः ह्सौः सन्ध्यायै नमः। एवं दीपः। एतन्नैवेद्यं ऐं ह्रीं श्रीं

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

हुं हौः सन्ध्यायै निवेदयामि। शङ्खमाल्यकज्जलकुङ्कुमादिकमनेन नमोऽन्तेन मन्त्रेण देयम्। सर्वत्र चतुर्थ्यन्तनामान्ते कुमार्यै इति विशेषणं दातव्यम्। ततः षडङ्गपूजा। तत्क्रमस्तु कुमार्या हृदयं दक्षिणहस्तेन धृत्वा महातेजोमयं शुक्लवर्णं विभाव्य ऐं ह्रीं श्रीं हुं ह्सौः कुलकुमारिके हृदयाय नमः। शिरः शुक्लवर्णं सर्वमयं विभाव्य हैं वैं ह्रीं श्रीं ऐं शिरसे स्वाहा। शिखां नीलाञ्जनचयप्रभां विभाव्य ॐ श्रीं शिखायै वषट्। कवचं प्रथमारुणसङ्काशं सुतेजस्कं विभाव्य ऐं कुलवागीश्वरि कवचाय हुं। ततो नेत्रत्रयं सर्वबीजमयं महाप्रभं रक्तवर्णं कोटिकोटिजवापुष्पोज्ज्वलं विभाव्य ऐं कुलेश्वरि नेत्रत्रयाय वौषट्। ह्रीं अस्त्राय फडिति वामहस्ततले तर्जनीमध्यमाभ्यां तालद्वयं दद्यात्। ततस्तस्याः कुण्डविले सपरिवारं बालभैरवं ध्यात्वा एते गन्धपुष्पे ॐ सपरिवारबालभैरवाय नम इति पूजयेत्। एते गन्धपुष्पे ऐं सिद्धजयाय पूर्ववक्त्राय नमः। एवं जयायोत्तरवक्त्राय। ऐं ह्रीं श्रीं कुब्जिके पश्चिमवक्त्राय। ऐं कालिके दक्षिणवक्त्राय। ॐ भास्कराय प्रत्येकं दिक्पालेभ्यो वीरभद्रायै महाकन्यायै कौलिन्यै कलगामिन्यै अष्टादशभुजायै काल्यै चण्डदुर्गायै ॐकारादिनमोऽन्तेन पूजयेत्। ततः कुमारीमूलमन्त्रं स्वीयमन्त्रं वा यथा-शक्ति जप्त्वा प्राणायामं कृत्वा जपं समर्प्य स्तवकवचादिकं पठित्वा अष्टाङ्गं पञ्चाङ्गं वा प्रणम्य दक्षिणां दद्यात्।

अथ कुमारीस्तोत्रम्

भैरव्युवाच—

देवेन्द्रादय इन्दुकोटिकिरणां वाराणसीवासिनीं
विद्यां वाग्भवकामिनीं त्रिनयनां सूक्ष्मक्रियागामिनीम्।
चण्डोद्वेगनिकृन्तनीं त्रिजगतां धात्रीं कुमारीं वरां
मूलाम्भोरुहवासिनीं शशिमुखीं[१] सम्पूजयन्ति श्रियै॥

१. शशिनो मुखमिव मुखं यस्यास्ताम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भाव्यां देवगणैः शिवेन्द्रयतिभिर्मोक्षार्थिभिर्बालिकां
सन्ध्यां नित्यगुणोदयां द्विजगणश्रेष्ठोदयां सारुणाम् ।
शुक्लाभां परमेश्वरीं शुभकरीं भद्रां विशालाननां
गायत्रीं गणमातरं दिनगतिं कृष्णाञ्च वृद्धां भजे ॥

बालां बालकपूजितां गुणयुतां विद्यावतां मोक्षदां
धात्रीं शुक्लसरस्वतीं सुरवरां वाग्वादिनीं चण्डिकाम् ।
स्वाधिष्ठानहरप्रियां प्रियकरीं वेदान्तविद्याप्रदां
नित्यं मोक्षहिताय योगवपुषा चैतन्यरूपां भजे ॥

नानारत्नसमूहनिर्मितगृहे पूज्यां सुरैर्बालिकां
वन्दे नन्दनकानने मनसिजे सिद्धान्तबीजात्मके ।
अर्थं देहि निरर्थकाय वपुषे हित्वा कुमारीकलां
मह्यं पातु कुमारिके च त्रिविधमूर्त्त्या च तेजोमयी ॥

वरानने सकलिकां कुलपथोल्लासैकबीजोद्वहां
मांसामोदकरालिनीं हि भजतां कामातिरिक्तप्रदाम् ।
बालोऽहं वटुकेश्वरस्य चरणाम्भोजाश्रितोऽहं सदा
हित्वा बालकुमारिके! शिरसि शुक्लाम्भोरुहेशं भजे ॥

सूर्याह्लादवलाकिनीं कलिमहापापादितापापहां
तेजोऽङ्गां भुवि सूर्यगां भयहरां तेजोमयीं कालिकाम् ।
वन्दे हृत्कमले सदा रविदले बालेन्द्रविद्यां सतीं
साक्षात् सिद्धिकरीं कुमारि! विमले! त्वामाद्यरूपेश्वरीम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नित्यं श्रीकुलकामिनीं कुलवतीं कौलामुमामम्बिकां
नानायोगविलासिनीं सुरमणीं नित्यां तपस्यान्विताम् ।
वेदान्तार्थविशेषदेशवसनाभाषाविशेषस्थितां
वन्दे पर्वतराजराजतनयां[1] कालप्रिये त्वामहम् ॥
कौमारीं कुलमालिनीं रिपुगणक्षोभाग्निसन्दायिनीं
रक्ताभनयनां शुभां परममार्गान्मुक्तिसंज्ञाप्रदाम् ।
भार्यां भोगवतीं पतिं त्रिभुवनेष्वामोदपञ्चाननां
पञ्चास्यप्रियकामिनीं भयहरां सर्पादिहारां भजे ॥
चन्द्रास्यां[2] चरणद्वयाम्बुजमहाशोभाविनोदीं नदीं
मोहादिक्षयकारिणीं वरकरां श्रीकुब्जिकां सुन्दरीम् ।
ये नित्यं परिपूजयन्ति सहसा राजेन्द्रचूडामणिं
तेषां हि धनमायुषं त्रिजगतां व्याप्येश्वरत्वं जगुः ॥
योगीशं भुवनेश्वरं प्रियकरं श्रीकालसन्दर्भदं
शोभासागरगामिनं सुरतरोर्वाञ्छाफलोद्दीपनम् ।
लोकानामघनाशनाय शिवया श्रीसंज्ञया विद्यया
धर्मप्राणसदैवतं प्रणमतां कल्पद्रुमं भावये ॥
विद्यां तामपराजितां मदनभावामोदमत्ताननां
हृत्पद्मस्थितपादुकां कुलकलां कात्यायनीं भैरवीम् ।
ये ये पुण्यधियो भजन्ति परमानन्दाब्धिमध्ये मुदा
सर्वाच्छादिततेजसा भयकरीं मोक्षाय सत्कीर्त्तये ॥

---

१. पर्वतानां राजानः पर्वतराजानः, तेषां राजा पर्वतराजराजः, तस्य तनया, ताम्।
२. चन्द्रस्य आस्यं मुखमिव आस्यं यस्यास्ताम्। अस्यन्ति वर्णान् प्रक्षिपन्ति अनेनेति आस्यम्, करणे ण्यत्प्रत्ययः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

रुद्राणीं प्रणमामि पद्मवदनां कोट्यर्कतेजोमयीं
नानालङ्कृतभूषणां कुलभुजामानन्दसन्दायिनीम् ।
श्रीमायां कमलान्वितां हृदिगतां सन्तानबीजक्रियां
वन्दे वाग्भवरूपिणीं कुलवधूं हुंकारबीजोद्भवाम्[१] ॥

नमामि वरभैरवीं क्षितितलाघकालानलां
मृणालकुसुमारुणां भुवनदोषसंशोधिनीम् ।
जगद्भयहरां परां तरति या च योगेश्वरी
ममापदसहस्रकं सकलभोगदां तामहम् ॥

साम्राज्यं प्रददाति या भगवती विद्या महालक्षणा
साक्षादष्टसमृद्धिदा भुवि महालक्ष्मीः कुलक्षोभहा ।
स्वाधिष्ठानसुपङ्कजे विवसितां विष्णोरनन्तश्रिये
वन्दे राजपदप्रदां शुभकरीं कौलेश्वरीं सर्वदा ॥

पीठानामधिपाधिपामसुवहां विद्यां शुभां नायिकां
सर्वालङ्करणान्वितां त्रिजगतां क्षोभापहां वारुणीम् ।
वन्दे पीठगनायिकां[२] त्रिभुवनच्छायाभिराच्छादितां
सर्वेषां हितकारिणीं जयवतामानन्दरूपेश्वरीम् ॥

क्षेत्रज्ञां मदविह्वलां कुलवतीं सिद्धिप्रियां प्रेयसीं
शम्भोः श्रीवटुकेश्वरस्य महतामानन्दसञ्चारिणीम् ।
साक्षादात्मपरोद्गमां निजमनःक्षोभापहां शाकिनीं
वाक्यार्थप्रकटामहं रजतभां वन्दे महाभैरवीम् ॥

---

१. आनन्दैकनिकेतनां हृदि भजे साक्षादलब्धामहम्। इति पुस्तकान्तरे पाठः।
२. पीठं गच्छति या सा पीठगा, सा चासौ नायिका चेति पीठगनायिका।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सम्पूर्णविधुवन्मुखीं कमलमध्यसम्भाविनीं
शिरोदशशते दलेऽमृतमहाब्धिधाराधराम् ।
प्रणामफलदायिनीं सकलराज्यवश्यां गुणां
नमामि परमाम्बिकां विषयपाशसंहारिणीम् ॥

साक्षादहं त्रिभुवनामृतपूर्णदेहां
सन्ध्यादिदेवकमलां कुलपण्डितेन्द्राम् ।
नत्वा भजे दशशते दलमध्यमध्ये
कौलेश्वरीं सकलदिव्यजनाश्रयां त्वाम् ॥

विश्वेश्वरीं सुरकुले वरबालिके त्वां
सिद्धासने प्रतिदिनं प्रणमामि भक्त्या ।
भक्तिं धनं जयपदं यदि देहि दास्यं
तस्मिन् महामधुमतीं लघुगेहभार्याम् ॥

एतत् स्तोत्रप्रसादेन कविितावाक्पतिर्भवेत् ।
महासिद्धीश्वरो दिव्यो वीरभावपरायणः ॥
सर्वत्र जयमाप्नोति स हि स्याद्धरवल्लभः ।
वाचामीशो भवेत् क्षिप्रं कामरूपी भवेन्नरः ॥
पशुरेव महावीरो दिव्यो भवति निश्चितम् ।
क्रमशो ह्यष्टसिद्धिः स्याद्वाग्मी भवति निश्चितम् ॥
सर्वा विद्याः प्रसीदन्ति तुष्टाः सर्वदिगीश्वराः ।
वह्निः शीतलतां याति जलस्तम्भं स कारयेत् ॥
धनवान् पुत्रवान् राजा इहलोके भवेन्नरः ।
स गच्छति च वैकुण्ठे कैलासे शिवसन्निधौ ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मुक्तिरेव महादेव! यो नित्यं सर्वदा पठेत् ।
महाविद्यापदाम्भोजं स हि पश्यति निश्चितम् ॥
शृणु नाथ! प्रवक्ष्यामि कुमारीतर्पणादिकम् ।
यासां तर्पणमात्रेण कुलसिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ॥
कुलबालां मूलपद्मस्थितां कामविहारिणीम् ।
शतधा मूलमन्त्रेण तर्पयामि तव प्रिये ॥
मूलाधारमहातेजो जटामण्डलमण्डिताम् ।
सन्ध्यादेवीं तर्पयामि कामबीजेन मे शुभे ॥
मूलपङ्कजयोगाङ्गीं कुमारीं श्रीसरस्वतीम् ।
तर्पयामि कुलद्रव्यैस्तव सन्तोषहेतुना ॥
चारुमूलाधारपद्मे त्रिमूर्त्तिं बालनायिकाम् ।
सर्वकल्याणदां देवीं तर्पयामि परामृतैः ॥
स्वाधिष्ठाने महापद्मे षड्दलान्तःप्रकाशिनीम्[१] ।
श्रीबीजेन तर्पयामि भोगमोक्षाय केवलम् ॥
स्वाधिष्ठानकुलोल्लासविष्णुसङ्केतगामिनीम् ।
कालिकां निजबीजेन तर्पयामि कुलामृतैः ॥
स्वाधिष्ठानाख्यपद्मस्थां महातेजोमयीं शिवाम् ।
सूर्यगां शीर्षमधुना तर्पयामि कुलेश्वरीम् ॥
मणिपूराब्जमध्येषु मनोहरकलेवराम् ।
उमादेवीं तर्पयामि मायाबीजेन पार्वतीम् ॥

---

१. षट्संख्याकानि दलानि तेषामन्तर्मध्ये प्रकाशयति, तच्छीला, ताम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मणिपूराम्भोजमध्ये त्रैलोक्यपरिपूजिताम् ।
मालिनीं मलचित्तस्य सद्बुद्धिं तर्पयाम्यहम् ॥
मणिपूरस्थितां रौद्रीं परमानन्दवर्द्धिनीम् ।
आकाशगामिनीं देवीं कुब्जिकां तर्पयाम्यहम् ॥
तर्पयामि महादेवीं मन्त्रसाधनतत्पराम् ।
योगिनीं कालसन्दर्भां तर्पयामि कुलाननाम् ॥
शक्तिमन्त्रप्रदां रौद्रीं लोलजिह्वासमाकुलाम् ।
अपराजितां महादेवीं तर्पयामि कुलेश्वरीम् ॥
महाकौलप्रियां सिद्धां रुद्रलोकसुखप्रदाम् ।
रुद्राणीं रुद्रकिरणां तर्पयामि मधुप्रियाम् ॥
षोडशस्वरसंसिद्धिं महारौरवनाशिनीम् ।
महामद्यपानचित्तां भैरवीं तर्पयाम्यहम् ॥
त्रैलोक्यवरदां देवीं श्रीबीजमालयावृताम् ।
महालक्ष्मीं भवैश्वर्यां तर्पयाम्यहमम्बिके ॥
लोकानां हितकर्त्रीञ्च हिताहितजनप्रियाम्[१] ।
तर्पयामि रमाबीजां पीठाद्यां पीठनायिकाम् ॥
जयन्तीं वेदवेदाङ्गमातरं सूर्यमातरम् ।
तर्पयामि सुधाभिश्च क्षेत्रज्ञां माययावृताम् ॥
तर्पयामि कुलानन्दपारगां परमाननाम् ।
तर्पयाम्यम्बिकां देवीं महालक्ष्मीं हृदि स्थिताम् ॥

---

१. हिताश्चाहिताश्च हिताहिताः, ते च ते जनाश्च हिताहितजनाः, तेषु प्रिया, ताम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सर्वासां चरणद्वयाम्बुजतनुं चैतन्यविद्यावतीं
सौख्यार्थं शुभषोडशस्वरयुतां श्रीषोडशीसङ्कुलाम् ।
आनन्दार्णवपद्मरागखचिते सिंहासने शोभिते
त्वां नित्यं परितर्पयामि सकलश्वेताब्जमध्यासने ॥

ये नित्यं प्रपठन्ति चारु सफलं स्तोत्राङ्गसन्तर्पणं
विद्यादाननिदानमोक्षपरमं मायामयं यान्ति वै ।
नश्यन्ति क्षितिमण्डलेष्वरिगणाः सर्वे विपत्कारका
राजानं वशयन्ति[1] योगसकलैर्नित्या भवन्ति क्षणात् ॥

तर्पणात्मकमोक्षाख्यं पठन्ति यदि मानुषाः ।
अष्टैश्वर्ययुतो भूत्वा वत्सराच्च प्रपश्यति ॥

महायोगी भवेन्नाथ! मासादभ्यासतः प्रभो! ।
त्रैलोक्यं क्षोभयेत् क्षिप्रं वाञ्छाफलमवाप्नुयात् ॥

[भूमध्ये राजराजेशो लभते वरमङ्गलम्।
शत्रुनाशे तथोच्चाटे बन्धने व्याधिसङ्कटे॥

चातुरङ्गे तथा घोरे भये दूतस्य प्रेषणे।
महायुद्धे नरेन्द्राणां पठित्वा सिद्धिमाप्नुयात्॥]

यः पठेदेकभावेन स तर्पणफलं लभेत् ।
पूजाफलमवाप्नोति कुमारीस्तोत्रपाठतः ॥
यो न कुर्यात् कुमार्यर्चां स्तोत्रञ्च नित्यमङ्गलम् ।
स भवेत्पशुकल्पो हि मृत्युस्तस्य पदे पदे ॥

।। इति रुद्रयामले उत्तरखण्डे महाकुलोद्दीपने कुमार्युपचर्याविन्यासे सिद्धमन्त्रप्रकरणे दिव्यभावनिर्णये भैरवभैरवीसंवादे कुमारीस्तोत्रं समाप्तम् ।।

---

१. वशं कुर्वन्ति वशयन्ति, 'तत्करोति' इति णिच्।

२. राज्ञां राजानो राजराजाः, तेषामीशः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि कुमारीकवचं शुभम् ।
त्रैलोक्यमङ्गलं नाम महापातकनाशनम् ॥
पठनाद्धारणाल्लोका महासिद्धाः प्रभाकराः ।
शक्रो देवाधिपः श्रीमान् देवगुरुर्बृहस्पतिः ॥
सम्यक्तेजोमयो वह्निर्धर्मराजो भयानकः ।
वरुणो देवपूज्यो हि जलानामधिपः स्वयम् ॥
सर्वहर्त्ता महावायुः कुमारः कुञ्जरेश्वरः ।
धनाधिपः प्रियः शम्भोः सर्वे देवा दिगीश्वराः ॥
त्वमेकः प्रभुरेकात्मा सर्वेशो निर्मलोदयः ।
एतत् कवचपाठेन सर्वे भूपा धनाधिपाः ॥
प्रणवो मे शिरः पातु माया सन्ध्यात्मिका सती ।
ललाटोर्ध्वं महामाया पातु मे श्रीसरस्वती ॥
कामाख्या वटुकेशानी त्रिमूर्त्तिर्भालमेव तु ।
चामुण्डा बीजरूपा च वदनं कालिका मम ॥
पातु मां सूर्यगा नित्यं तथा नेत्रद्वयं मम ।
कर्णयुग्मं कामबीजस्वरूपा मां तपस्विनी ॥
रसनाग्रं तथा पातु वाग्देवी मालिनी मम ।
ताल्वग्रं कामरूपा च दन्ताग्रं कुब्जिकाऽवतु ॥
देवी प्रणवरूपा सा पातु नित्यं शिरो मम ।
ओष्ठाधरं शक्तिबीजात्मिका स्वाहास्वरूपिणी ॥
पायान्मे कालसन्दर्भा पञ्चवायुस्वरूपिणी॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

गलदेशं महारौद्री पातु मे चापराजिता ।
क्ष्रौंबीजं मे सदां कण्ठं रुद्राणी स्वाहयान्विता ॥
हृदयं षोडशी विद्या पातु षोडशसुस्वरा ।
द्वौ बाहू पातु सर्वत्र महालक्ष्मीः प्रधानिका ॥
सर्वमन्त्रस्वरूपा मे चोदरं पीठनायिका ।
पार्श्वयुग्मं तथा पातु कुमारी वाग्भवात्मिका ॥
कैशोरी कटिदेशं मे मायाबीजस्वरूपिणी ।
जङ्घायुग्मं जयन्ती मे योगिनी कुल्लुकावृता ॥
सर्वाङ्गमम्बिका देवी पातु मन्त्रार्थगामिनी ।
केशाग्रं कमला देवी नासाग्रं विन्ध्यवासिनी ॥
चिबुकं चण्डिका देवी कुमारी पातु मे सदा ।
हृदयं ललिता देवी पृष्ठं पर्वतवासिनी ॥
त्रिशक्तिः षोडशी देवी लिङ्गं गुह्यं सदावतु ।
श्मशाने चाम्बिका देवी गङ्गागर्भे च भैरवी ॥
शून्यागारे पञ्चमुद्रा मन्त्रयन्त्रप्रकाशिनी ।
चतुष्पथे सदा पातु मामेव वज्रधारिणी ॥
शवासनगता चण्डा मुण्डमालाविभूषिता ।
पातु माने कलिङ्गे च वैखरी शक्तिरूपिणी ॥
वने पातु महाबाला महारण्ये रणप्रिया ।
महाजले तडागे च शत्रुमध्ये सरस्वती ॥
महाकाशपथे पृथ्वी पातु मां शीतला सदा ।
रणमध्ये राजलक्ष्मीः कुमारी कुलकामिनी ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अर्द्धनारीश्वरा पातु मम पादतलं मही ।
नवलक्षमहाविद्या कुमारीरूपधारिणी ॥
कोटिसूर्यप्रतीकाशा चन्द्रकोटिसुशीतला ।
पातु मां वरदा वाणी वटुकेश्वरकामिनी ॥
इति ते कथितं नाथ! कवचं परमाद्भुतम् ।
कुमार्याः कुलदायिन्याः पञ्चतत्त्वार्थपारग! ॥
यो यजेत् पञ्चतत्त्वेन स्तोत्रेण कवचेन च ।
आकाशगामिनी सिद्धिर्भवेत्तस्य न संशयः ॥
वज्रदेही भवेत् क्षिप्रं कवचस्य प्रसादतः ।
सर्वसिद्धीश्वरो योगी ज्ञानी भवति यः पठेत् ॥
विवादे व्यवहारे च संग्रामे कुलमण्डले ।
महापथे श्मशाने च योगसिद्ध्युद्भवेषु च ॥
पठित्वा फलमाप्नोति सत्यं सत्यं कुलेश्वर! ।
वशीकरणकवचं सर्वत्र जयदं शुभम् ॥
पुण्यव्रती पठेन्नित्यं यतिः श्रीमान् भवेद् ध्रुवम् ।
सिद्धविद्या कुमारी च ददाति सिद्धिमुत्तमाम् ॥
पठेद् यः शृणुयाद्वापि स भवेत् कल्पपादपः ।
भुक्तिमुक्तितुष्टिपुष्टिं राजलक्ष्मीं सुसम्पदम् ॥
प्राप्नोति साधकश्रेष्ठो धारयित्वा भवेज्जयी ।
असाध्यं साधयेद्विद्वान् पठित्वा कवचं शुभम् ॥
कुलीनानां महासौख्यं धर्मार्थकाममोक्षदम् ।
योगिनीं दिवसे नित्यं कुमारीं पूजयेन्निशि ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उपचारविशेषेण त्रैलोक्यं वशमानयेत् ।
पललेनासवेनापि मत्स्येन मुद्रया सह ॥
नानाभक्ष्येण भोज्येन गन्धद्रव्येण साधकः ।
माल्येन स्वर्णरजतालङ्कारेण सुचैलकैः ॥
पूजयित्वा जपित्वा च तर्पयित्वा वराननाम् ।
यज्ञदानतपस्याभिः प्रयोगेण महेश्वर! ॥
स्तुत्वा कुमारीकवचं यः पठेदेकभावतः ।
तस्य सिद्धिर्भवेत् क्षिप्रं राजराजेश्वरो भवेत् ॥
वाञ्छाफलमवाप्नोति यद्यन्मनसि वर्त्तते ।
भूर्जपत्रे लिखित्वा च कवचं धारयेद् हृदि ॥
शनिमङ्गलवारे च नवम्यामष्टमीदिने ।
चतुर्दश्यां पौर्णमास्यां कृष्णपक्षे विशेषतः ॥
लिखित्वा धारयेद्विद्वान् उत्तराभिमुखो भवन् ।
महापातकयुक्तोऽपि मुक्तः स्यात् सर्वपातकैः ॥
योषिद्वामभुजे धृत्वा सर्वकल्याणमालभेत् ।
बहुपुत्रान्विता[१] कान्ता सर्वसम्पत्तिसंयुता ॥
तथा श्रीपुरुषश्रेष्ठो दक्षिणे धारयेद् भुजे ।
ऐहिके दिव्यदेहः स्यात् पञ्चाननसमप्रभः ॥
शिवलोके परे याति वायुवेगी निरामयः ।
सूर्यमण्डलमाभिद्य परं मोक्षमवाप्नुयात् ॥

---

१. बहुभिः पुत्रैरन्विता युक्ता। यद्यपि 'बहुप्रजा निर्ऋतिमाविवेश' इति मन्त्रे सन्ततीनामाधिक्यं निन्दितमस्ति, तथापि दुष्टसन्ततीनां कृते एषा स्थितिः। वीरसन्ततयः सद्गुणसम्पन्नाः सन्ततयस्तु श्लाघ्या एव। अत एव गोत्रं नो वर्धतामित्यपि प्रार्थनामन्त्रः श्राद्धकर्मणि।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

लोकानामतिसौख्यदं भयहरं श्रीपादभक्तिप्रदं
मोक्षार्थं कवचं शुभं प्रपठतामानन्दसिन्धूद्भवम् ।
लोकानां कलिकालघोरकलुषध्वंसैकहेतुं जयं
ये नाम प्रपठन्ति धर्ममतुलं मोक्षं व्रजन्ति क्षणात् ॥

।। इति रुद्रयामले उत्तरतन्त्रे महातन्त्रोद्दीपने कुमार्युपचर्याविन्यासे कुमारीकवचोल्लासे सिद्धमन्त्रप्रकरणे दिव्यभावनिर्णये कुमारीकवचं समाप्तम् ।।

शक्तश्चेत् तदा दशमपटलोक्तं कुमारीसहस्रनाम पठेत्। तदत्र ग्रन्थगौरवभिया न लिखितम् ।

अथ ब्राह्मणप्रशंसा

मत्स्यसूक्ते तृतीयचरणे प्रथमपटले—

ब्राह्मणा जङ्गमं तीर्थं निर्जलं सार्वकालिकम् ।
येषां वाक्योदकेनैव शुध्यन्ति मलिना जनाः ॥

योगिनीतन्त्रे पूर्वखण्डे त्रयोदशपटले—

सर्वदेवमयो विप्रो ब्रह्मविष्णुशिवात्मकः ।
ब्रह्मतेजःसमुद्भूतः सदा प्राकृतिको द्विजः ॥
ब्राह्मणैर्भुज्यते यत्र तत्र भुङ्क्ते हरिः स्वयम् ।
तत्र ब्रह्मा च रुद्रश्च खेचरा ऋषयो मुनिः ॥
पितरो देवताः सर्वे भुञ्जते नात्र संशयः ।
सर्वदेवमयो विप्रस्तस्मात्तं नावमानयेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सप्तमपटले—

अतोऽविद्यं सविद्यं वा ब्राह्मणं सर्वदा भजेत्।
सन्तुष्टे ब्राह्मणे देवि! सन्तुष्टाः सर्वदा सुराः॥
वितुष्टे ब्राह्मणे देवि! वितुष्टा वयमेव हि।
यद्यकार्यशतं देवि! ब्राह्मणः समुपाचरेत्॥
आत्मनो हितकामेन तथापि तं न चोद्विजेत्।
नावमानञ्च कर्त्तव्यं सर्वदा सुरसुन्दरि!॥
ब्राह्मणः सर्वदेवात्मा साक्षात्तेजोमयो हि सः॥

त्रयोदशपटले—

ब्राह्मणञ्च कुमारीञ्च शक्तिमग्निं श्रुतिञ्च गाम्।
नित्यमिच्छन्ति ते देवा यजितुं कर्मभूमिषु॥

बृहन्नीलतन्त्रे सप्तमपटले—

अध्यापकाय यो वृत्तिं दत्त्वाऽध्यापयति द्विजान्।
किं न त्यक्तं भवेत्तेन धर्मार्थकाममिच्छता॥
पुण्यात् पुण्यतरं पुण्यं जानीहि सर्वसम्मतम्॥

योगिनीतन्त्रे तथा—

ब्रह्मशापो दुराधर्षः कोऽप्यतस्तं न कोपयेत्।
वाग्वज्रं ब्राह्मणानां हि सदा जानीहि कामिनि!॥

त्रयोदशपटले—

भवेद्यस्य ब्रह्मशापो निष्कृतिस्तस्य दूरतः।
तक्षकेणापि दष्टस्य प्रतिकारो हि तत्क्षणात्॥
ब्रह्मशापप्रशप्तस्य कल्पान्ते स्यात् प्रतिक्रिया॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कल्पसंख्या तु तत्रैवोक्ता—

कल्पमेकं महेशानि! कलौ वर्षशतत्रयम्।
नरकान्निष्कृतिर्नास्ति तस्य भावान्न संशयः॥
एवं तद्वंशजाः सर्वे पीड्यन्तेऽहर्निशं प्रिये!।
नानाविधमहोत्पातैर्यावत् स्यात् साप्तपौरुषम्॥
तस्मात्तु ब्राह्मणं देवि! नावमन्येत कुत्रचित्॥

॥ इति ब्राह्मणप्रशंसा॥

अथ तीर्थयात्रा

योगिनीतन्त्रे मध्यभागे द्वितीयपटले, श्रीभगवानुवाच—

नित्यं निर्वर्त्त्य स्वगृहे पितॄन्नान्दीमुखानपि।
अभ्यर्च्य विधिवद्भक्त्या पश्चाद्यात्रां समाचरेत्॥
उत्तरे च गते शुक्रे सानुकूले शुभग्रहे।
गुरुपित्रोरनुज्ञातो ब्राह्मणानां विशेषतः॥
भोजयित्वा द्विजान् सप्त ततो यात्रां समाचरेत्।
सिंहे धनुषि मेषे च न गच्छेत् पूर्वपीठकम्॥
घटे च मन्मथे कुम्भे न गच्छेत् पश्चिमं बुधः।
वृषेऽङ्गनायां मकरे न गच्छेद्दक्षिणालयम्॥
कर्कटे कीटमीने च न गच्छेदुत्तरं सुधीः।
चाप-गो-कन्यकायाञ्च[1] न गच्छेद्वह्निकोणकम्॥
मकरे कर्कटे मीने नैर्ऋत्यां परिवर्जयेत्।
वायव्यां कुम्भमेषे च चापे चैव विवर्जयेत्॥

---

१. चापे गव्यङ्गनायाञ्चेति पाठान्तरम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सिंहे मीने कर्कटे च ऐशान्याञ्च विवर्जयेत्।
एतत् स्थूलं विजानीयाद् योगिनीं शृणु शङ्करि!॥
न गच्छेन्मन्दवारे च पूर्वदेशं मम प्रिये!।
पश्चिमं सवितुर्वारे दक्षिणं बुधवासरे॥
कुजाहे चोत्तरं देशं बुधे चाग्निदिशं प्रिये!।
जीववारे च नैर्ऋत्यां वायव्यां भृगुवासरे॥
शनिवारे तथैशान्यां सोमे चाग्नौ विशेषतः।
पूर्वदेशं महेशानि! प्रतिपन्नवमीषु च॥
न गच्छेद् यात्रिको यात्रां योगिनी सम्मुखी यतः।
चतुर्दशीं तथा षष्ठीं पश्चिमे तु विवर्जयेत्॥
त्रयोदशीं पञ्चमीञ्च न गच्छेद्दक्षिणां दिशम्।
द्वितीयां दशमीञ्चैव यक्षदेशं विवर्जयेत्॥
पूर्णिमां सप्तमीञ्चैव वायव्यां सर्वथा त्यजेत्।
न गच्छेच्च तथैशान्याममावास्यां तथाष्टमीम्॥
विष्कम्भः प्रीतिरायुष्मान् प्रतिपत्सु विवर्जयेत्।
सौभाग्यं शोभनञ्चैव द्वितीयामतिगण्डकम्॥
सुकर्मा च धृतिश्चैव तृतीयां परिवर्जयेत्।
गण्डो वृद्धिर्ध्रुवश्चैव व्याघातस्तु तथैव च॥
चतुर्थ्यां वर्जयेद्देवि पञ्चम्यां दूषणं[१] तथा।
वज्रसिद्धिव्यतीपाते षष्ठ्यां जानीहि शङ्करि!॥

---

१. हर्षणमिति पाठान्तरम्।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वरीयान् परिघश्चैव सप्तम्यां परिवर्जयेत् ।
अष्टम्यां शिवसिद्धिञ्च साध्यञ्च परिवर्जयेत् ॥
नवम्यां शुभशुक्रञ्च दशम्यां ब्रह्म एव वा ।
एकादश्यां तथेन्द्रन्तु द्वादश्यां वैधृतिं त्यजेत् ॥
[उत्तरात्रयं त्रयोदश्यां विशाखां तु चतुर्दशीम् ॥
मघार्द्रं भरणीञ्चैव पौर्णमास्यां विवर्जयेत् ।]
प्रतिपत् कृत्तिकायां तु द्वितीयां ज्येष्ठसंज्ञिताम् ॥
अयात्रिके तु नक्षत्रे प्रस्थानं न कदाचन ॥
यात्रायान्तु न दुष्येत करणस्य च चिन्तनम् ।
जन्ममासे जन्मदिने जन्मनक्षत्रके तथा ॥
अष्टम्याञ्च नवम्याञ्च सदा यात्रां विवर्जयेत् ।
आपत्काले च यात्रायां उषासम्पद्धि पश्चिमे ॥
गोधूलिसमये चैव पूर्वदेशे महेश्वरि! ।
मध्याह्ने दक्षिणे चैव चापराह्ने तथोत्तरे ॥
ऐशान्याञ्च तथा रात्रौ नैर्ऋत्यां सन्ध्ययोर्द्वयोः ।
मध्यन्दिने तथाग्नेये वायव्यां प्रातरेव हि ॥
वारुणादिषु योगे वा यथाकाले समाचरेत् ।
विना जातदिनं तत्र अष्टमीं नवमीं विना ॥
प्राचीदिशं समागच्छन् यात्रां कुर्यादुदङ्मुखः ।
पश्चिमे प्राङ्मुखः कुर्याद् दक्षिणे पश्चिमामुखः ॥
उत्तरे दक्षिणामुखो यात्रां कुर्यात् सुसिद्धये ।
कुसुमं यावकः शङ्खो भेरीं भूदेवभूमिपाः ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

गावः शतं रथं यानं दक्षिणे शुभदाः स्मृताः।
सिद्धान्नं मांसपिण्डञ्च भक्तभाजनजन्तवः॥
मत्स्यपिण्डं पराहाराः सर्वाश्च दक्षिणे शुभाः।
कन्या वै मिथुने वेश्या पूर्णकुम्भाः स्त्रियस्तथा॥
पक्षिणः पशवश्चैव चरन्तो वामतः शुभाः।
अग्रे दधिफले यात्रा शुभदा परिकीर्त्तिता॥
तथा क्रौञ्चमयूराश्च युग्मं गच्छन्ति गच्छतः।
तदा सिद्धिं विजानीयादन्यथा विघ्नमादिशेत्॥
गृध्राः श्येनाश्च चिल्लाश्च पार्श्वं गच्छन्ति वै यदा।
न कुर्याद् यात्रिको यात्रां वायसे वनसंस्थिते॥

पञ्चमपटले कामरूपमध्ये जनार्दनचिह्नशैलं निरूप्य—

उत्तरे तस्य शैलस्य ऐशान्यां विरजा तथा।
दक्षिणे गजशैलस्य पश्चिमे शौभ्रलिङ्गकम्॥
एतन्मध्यतमं क्षेत्रमागस्त्यं नाम वै परम्।
एवं शतमितं क्षेत्रमशाम्भवमिदं स्मृतम्॥
एतद्द्वयां विजानीयादन्यल्लोहितमुच्यते।
तत्र पिण्डप्रदानेन पितॄणां परमा गतिः॥
जनार्दनस्य हस्ते च स्वधापिण्डं समर्पयेत्।
एष पिण्डो मया दत्तस्तव हस्ते जनार्दन!॥
परलोके प्रभो! मह्यं त्वं हि दाता भविष्यसि।
कलिशेषस्य पूर्वे तु धनुरष्टप्रमाणतः॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सा शिला प्रेतभावेन पितॄणां तारणाय च।
तत्र पिण्डप्रदानेन न प्रेतो जायते क्वचित्॥
चक्रतीर्थस्य चाग्नेये धनुर्द्वन्द्वप्रमाणतः।
लिङ्गं लोलं परं तीर्थं तिलदुग्धैः प्रतर्पयेत्॥
जनार्दनं ततो वीक्ष्य मुच्यते वै ऋणत्रयात्।
कलिद्वापरयोः सन्धौ धनुरर्द्धप्रमाणतः॥
शुक्रेण स्थापितं लिङ्गं शुक्रेशं नामतः श्रुतम्।
देवं शुक्रेश्वरं दृष्ट्वा को न मुच्येत बन्धनात्॥
गोलेश्वरं तथा दृष्ट्वा मुच्यते ब्रह्महत्यया।
अङ्गारेशञ्च सिद्धेशं गजादित्यं गजं तथा॥
मार्कण्डेयेश्वरं दृष्ट्वा पितॄणामनृणो भवेत्।
गयागोलेश्वरं दृष्ट्वा स्नापयित्वा जनार्दनम्॥
पितृभिः सार्धं त्रायते पुरुषानेकविंशतिः।
एतेन किं न विहितं नृणां सुकृतिकारणम्॥
ब्रह्मलोकं नयन्तीह पुरुषा एकविंशतिः॥
पृथिव्यां यानि तीर्थानि आसमुद्रसरांसि च।
चक्रतीर्थं गमिष्यन्ति वारमेकं दिने दिने॥
पृथिव्याञ्च गया पुण्या गयायां कूपकं तथा।
कूपादष्टगुणा देवि! श्रेष्ठा मातृगया शुभे!॥
पुत्रो मातृगयां गत्वा ह्यनृणो भवति क्षणात्।
गयायां पिण्डदानेन पितॄणाामनृणो भवेत्॥
गयान्तं पिण्डदानञ्च गयान्तं तीर्थमेव च॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तथा—

अत्रागस्त्ये महाक्षेत्रे स्वकं पिण्डं ददेत्तु यः ।
मासद्वयाधिकं वर्षमायुषो वर्द्धते क्रमात् ॥
पित्रोश्च जीवतोः पुत्रो न कुर्यादौर्ध्वदेहिकम् ।
बहुपुत्रे त्वेकपुत्रे पुत्रे वा योगसेविते ॥
जन्मकुष्ठयुते पुत्रे अपुत्रे वा महेश्वरि! ।
चत्वारिंशत्परे देवि! स्वयमात्मक्रियां चरेत् ॥
स्वहस्ते तु वृषोत्सर्गं यः करोत्यौर्ध्वदेहिकम् ।
परलोकगते देवि! अक्षयं तदपि स्मृतम् ॥
दम्पत्योर्जीवतोः कुर्याद् वृषोत्सर्गद्वयं सदा ।
पित्रोश्च जीवतोः पुत्रो न कुर्यादौर्ध्वदेहिकम् ॥
उद्यतस्तु गयां गन्तुं श्राद्धं कृत्वा विधानतः ।
विधाय कर्पटीवेशं ग्रामस्य च प्रदक्षिणम् ॥
ततो ग्रामान्तरं गत्वा श्राद्धशेषस्य भोजनम् ।
कृत्वा प्रदक्षिणं गच्छेत् प्रतिग्रहविवर्जितः ॥
गृहाच्चारत्निमात्रञ्च अगस्त्यगमनं प्रति ।
स्वर्गारोहणसोपानं पितॄणान्तु पदे पदे ॥
दिवा रात्रौ सर्वदा च आगस्त्ये श्राद्धकृद् भवेत् ।
निरामिषं कृतं श्राद्धं तथा च विष्णुवर्जितम् ॥
शपन्ति पितरस्तस्य निराशाः पितरो गताः ।
आमश्राद्धे चाममांसं प्रदद्यादविचारयन् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पितरोऽधोमुखास्तस्य तिष्ठन्ति नियतं प्रिये! ।
सामिषञ्च कृतं श्राद्धं भुङ्क्ते यस्तु निरामिषम् ॥
तामिस्त्रनरकं गच्छेत् पितृभिः सह नान्यथा ।
निरामिषं कृतं येन कुर्यात् श्राद्धं निरामिषम् ॥
कुर्यादामिषभुक् श्राद्धं सामिषन्तु वरानने! ॥

मत्स्यसूक्ते षड्विंशतिपटलेऽपि—

न कुर्यादामिषैर्हीनं वर्षश्राद्धं महेश्वरि! ।
पर्वश्राद्धं गयाश्राद्धमामिषेण प्रशस्यते ॥
तीर्थश्राद्धं नान्दीमुखं कुर्यादामिषवर्जितम् ।
निरामिषकृतं श्राद्धं यस्त्वश्नीयाच्च सामिषम् ॥
निराशाः पितरो यान्ति शापं दत्वा सुदारुणम् ।
शूद्रैर्निमन्त्रिते विप्रे श्राद्धयज्ञोत्सवेषु च ॥
ब्राह्मणं भोजयेद्यस्तु भुङ्क्ते विष्ठां स शङ्करि! ।
माहिषं बृहदाजञ्च ऐणञ्च चमरं तथा ॥
गोधां कूर्मञ्च शल्लञ्च शाशकं शौकरं तथा ।
वाराहञ्च तथा मेषं श्राद्धे देयानि सर्वशः ॥
अकलौ तु गवां मांसं सारमेयञ्च तद्द्वयम् ।
हीनेन्द्रियञ्च छगलमकृष्णं तञ्च वर्जयेत् ॥
कृष्णछागस्य मांसेन मार्गेणैकेन षट्समाः ।
चामरेण शतं वर्षं सहस्त्रं गोधिका प्रिये! ॥
षण्मासञ्च वरारोहे! कूर्मेण मासमात्रकम् ।
शौकरेण तु षण्मासं शाशकेन नवैव तु ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

द्वाविंशच्छाल्वकेनैव क्षुद्रवाराहकैस्तथा ।
शताब्दं चामरेणैव स्थूलमांसन्तु वर्जयेत् ॥
यत्र वर्ज्यं भवेत् पुंभिश्चतुर्भिः षड्भिरेव च ।
अतिस्थूलमिति प्रोक्तं तस्मात्तत् पूर्वसूरिभिः ॥
महिषस्य च गव्यस्य वराहस्य मम प्रिये! ।
मार्गस्य बृहदाजस्य स्थूलञ्चापि प्रशस्यते ॥
खड्गं पाञ्चनखं भक्ष्यं कापोतं खड्गसंयुतम् ।
चतुर्मुखं चाविशालं वर्जयेच्च मम प्रिये! ॥
गोधिकां स्वर्णखड्गञ्च चामरं कृष्णमेव च ।
वर्जयेत् कूर्मकं विद्वान् यदि चक्रेण चिह्नितम् ॥
सिंहतुण्डं रोहितञ्च राजीवं चित्रकं तथा ।
महाशङ्खं प्रौष्ठिकञ्च मत्स्यञ्च पार्वतीयकम् ॥
बृहद्रोहितमत्स्यञ्च बृहत्प्रौष्ठिकमेव च ।
बृहच्छल्लञ्च चित्रञ्च श्राद्धे यत्नेन योजयेत् ।
मत्स्यांश्च शल्कहीनांश्च सर्पाकारांश्च वर्जयेत् ॥
शल्कहीनस्य मध्ये तु प्रदेयं कवचद्वयम् ।
पोतोधानादिकं यच्च विकृताकारकञ्च यत् ॥
सर्पास्यान् पीवरांश्चैव वडालीञ्च विवर्जयेत् ॥

तथा—

धूमपक्वञ्च कदलं शर्करां कीटसंयुताम् ।
महिषस्य घृतं क्षीरमाजं श्राद्धे विवर्जयेत् ॥
नारिकेलञ्च तालञ्च खर्जूरं पीनकं तथा ।
तक्रं घृतं विना क्षीरं प्रयत्नेन विवर्जयेत् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दीपं त्यजेत् वस्त्रवर्त्त्या प्रत्यक्षं तैलमेव च।
कुसुम्भं नालिकाशाकं मालतीकुसुमं तथा॥
वृद्धिश्राद्धे पङ्कजञ्च करवीराणि वर्जयेत्।
एकजातीयपात्रे तु दद्यादन्नं समाहितः॥
दैवे तु प्रथमं दद्यात् पितृपात्रे तदन्तरम्।
पितृशेषन्तु दैवेऽन्नं न च दद्यात् कदाचन॥
अन्नं न क्षालयेत् क्वापि आमश्राद्धे निरग्निके।
वृद्धौ तु क्षालयेदन्नं सङ्क्रमे ग्रहणेषु च॥

एतद्वचनं स्मार्त्तेनापि धृतम्।

अष्टमुष्टिप्रमाणेन ब्राह्मणेनैव सङ्क्रमात्।
ततोऽधिकञ्च न्यूनञ्च न दद्यात् श्राद्धकर्मणि॥
यः श्राद्धं पद्मपात्रे च करोति सुमनोहरे।
वर्षाणान्तु शतं साग्रं तृप्तिर्भवति निश्चितम्॥
अश्वत्थस्य च्छदे देवि! ब्रह्मपत्रे च शङ्करि!।
षण्मासं जायते तृप्तिरनन्ता शतपत्रके॥
मासैकं ताम्रपात्रे च रुक्मपात्रे तु वत्सरम्।
रौप्ये दशगुणं प्रोक्तं खड्गपात्रे शतोत्तरम्॥
एकजातीयपात्रे तु मृताहे श्राद्धकर्मणि।
पार्वणे च तथा वृद्धौ पृथग्जातिञ्च योजयेत्॥
संवत्सरं भवेत्तावद् व्रीहींश्चैव नियोजयेत्।
वर्षाद्भवति यो व्रीहिर्व्रते श्राद्धे विवर्जयेत्॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

धान्यं वर्षासमुद्भूतं तिलं श्रावणिकञ्च यत्।
यज्ञादौ च तथा श्राद्धे द्विस्विन्नं परिवर्जयेत् ॥
षष्टिधान्यं राजधान्यं बृहद्धान्यञ्च वल्लभम्।
सोमधान्यं शीघ्रधान्यं वङ्गानिरक्तपाणिकम् ॥
केतकीं कलविङ्कञ्च धान्यं नारायणं तथा।
माधवञ्च प्रदीपञ्च विष्णुधान्यञ्च वल्लभम् ॥
भोगधान्यमशोकञ्च नागाख्यं पञ्चकं तथा।
धान्यानि श्राद्धयोग्यानि देवेषु च नियोजयेत् ॥
गोधूमैश्च यवैश्चैव चापूपैश्च महेश्वरि!।
नीवारांश्च तथा श्राद्धे देवधान्यं तथा परम् ॥
वसन्ते रोपितं धान्यं यत्नेन च विवर्जयेत्।
तदन्नभक्षणादेव पापं सङ्क्रमते नृणाम् ॥
भक्षणे श्रावणान्नस्य दरिद्रश्चाभिजायते।
भक्षणे सोमधान्यस्य व्रतं चान्द्रायणं चरेत् ॥
भक्षणे वृद्धधान्यस्य विभवो जायते किल।
राजधान्यश्लक्ष्णधान्यभक्षणाद्विष्णुलोकभाक् ॥
रक्तधान्यौदनं भुक्त्वा विजयश्रियमवाप्नुयात्।
नारायणं माधवस्य भोगश्च मम सुन्दरि! ॥
धान्यत्रयोदशं भुक्त्वा नरः ख्यातिमवाप्नुयात् ॥
निमन्त्रितो ब्राह्मणश्च यदि श्राद्धे न हि व्रजेत्।
दारुणं नरकं याति पितृभिः सह शाश्वतम् ॥

॥ इति तीर्थयात्रादिश्राद्धकथनम् ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अथ काशीमाहात्म्यम्

योगिनीतन्त्रे पूर्वखण्डे षोडशपटले त्रिपुरासुरजन्यतत्पराजित-निर्जरस्तवानन्तरम्—

पृथिवीञ्च रथं कृत्वा चक्रे चन्द्रदिवाकरौ।
ब्रह्माणं सारथिं कृत्वा वेदान् रज्जूंस्तथैव च॥
देवान् कृत्वा रथाङ्गानि अश्वांश्चैव तथा पुनः।
धनुः कृत्वा सुमेरुञ्च ज्याञ्च कृत्वा तु वासुकिम्॥
विश्वञ्च सकलं कृत्वा रथस्थं सचराचरम्।
बाणं विष्णुं विधायैवं त्रिपुरं भस्मसात् कृतम्॥
चराचरेण सहितं देवदैत्यादिभिः सह॥
मया तत्र महेशानि! पुनः सृष्टिः कृता ततः।
यत्र भस्म कृतं देवि! जगदेतच्चराचरम्॥
महाश्मशानं तद्विद्धि सर्वेषां लयकारणम्।
मृतानां सर्वदेवानां तेजस्तत्र व्यवस्थितम्॥
पञ्चक्रोशात्मकं भूत्वा तेजस्तु जगतां तथा।
निर्माय मायया देहं त्रैपुरं तस्य वक्षसि॥
तत्र मृत्युच्छलेनाहं तुष्टाव परमेश्वरीम्।
तत्तेजसि महाकाल्याः परा चैतन्यरूपिणी॥
ततस्तेजसि काली सा प्रादुर्भूता परा कला।
महसा दीप्यमानन्तु तेजः कालीति कीर्त्तितम्॥
मुखमात्रं समादृष्टं महाकाल्यास्तु तेजसि।
अतो गौरीमुखं नाम मुनिभिः परिगीयते॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तद्दृष्ट्वा परमेशानि! आनन्दो मम जायते।
आनन्दकाननं तस्माद्गीयते देवतादिभिः[1] ॥
कालीमयं हि तत्तेजः सकलं सम्बभूव ह।
यथा सागरजातोऽम्भःशीकरः सागरो भवेत् ॥
तथामरादितेजो हि कालीतेजो बभूव ह।
यथा नानाजलं देवि! गङ्गायां पतितं यदि ॥
गङ्गैव जायते सर्वं तथा तेजः सुरेश्वरि!।
सर्वं काल्यभवत् पूर्णं नास्ति भेदो महेश्वरि! ॥
अतः काशी भवेत् काली निश्चितं नात्र संशयः।
पञ्चक्रोशात्मिका काशी ब्रह्मतेजोमयी श्रिता ॥
अर्द्धचन्द्रात्मिका देवि! दृश्यते सर्वजातिभिः।
इयं त्वमाकला काशी क्षयोदयविवर्जिता ॥
तत्र बिन्दुर्महादेवि! मणिकर्णी विराजते।
तच्चन्द्रामृतमेवात्र गङ्गां जानीहि कामिनि! ॥
यानि कानि च तीर्थानि तत्र काल्यां महेश्वरि!।
सर्वं तदमृतं देवि! जानीहि सुरसुन्दरि! ॥
तामसीमनिशं देवि! शिरसा धारयाम्यहम्।
ततो हि शङ्करत्वं मे निश्चितं सत्यमेव हि ॥
तां कालीं शिरसाधाय पञ्चक्रोशमयीं सदा।
अहर्निशं पूजयामि परमानन्दबृंहितः ॥
अतो विश्वेश्वरत्वं मे सदैव नात्र संशयः ॥

---

१. वेदवादिभिरिति पुस्तकान्तरे पाठः।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्मविष्ण्वादिकानाञ्च य ईश्वरः सुरेश्वरि! ।
विश्वेश्वरः स एव स्यान्नापरः परमेश्वरि! ॥
केवलानन्दवान् भूत्वा पूजयामि परां सदा ।
तत्र तस्याः कृपा जाता वाच्यमाना शरीरिणाम् ॥

देव्युवाच—

भो देव! परमानन्द! ममानन्दः कृतस्त्वया ।
अतः काश्यां मृतानां त्वमानन्दं देहि सर्वदा ॥

ईश्वर उवाच—

इति श्रुत्वा वचस्तस्या मग्नोऽहममृतार्णवे ।
ददामि परमं ब्रह्म मुमूर्षोः कर्णगोचरे ॥
वाराणस्यां सदा देवि! स्थित्वा ध्यायन् परां शिवे! ।
जले स्थले चान्तरिक्षे वाराणस्यां मृतास्तु ये ॥
ददामि परमं ब्रह्म तेषां हि कर्णगोचरे ॥
हित्वा हि सकलं कर्म सुकृतं दुष्कृतं हि ते ।
प्रयान्ति ब्रह्मनिर्वाणं ममोपदेशतः क्षणात् ॥
तत्सर्वं सुकृतं कर्म दुष्कृतं वा महेश्वरि! ।
भवेद्भस्म महाकाल्याः प्रसादाज्ज्ञानयोगतः ॥
काशीलग्नं हि यत्किञ्चित् काशी भवति तत्क्षणात् ।
काशीस्पर्शनमात्रेण काश्यान्तु मृत्युमेति सः ॥
तज्जन्मनि महादेवि! अथवा परजन्मनि ॥
सत्यं सत्यं पुनः सत्यं सत्यमेव सुरेश्वरि! ।
वह्नितेजो दहेत् तूलं स्पर्शमात्रात् क्षणं यथा ॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शूलीकर्म दहेत्काशी तेजःस्पर्शात् क्षणात्तथा।
तूलराशिं दहेद्वह्निः किञ्चित्कालाद् यथा शिवे!॥
तथा दहेत्कर्मराशिं काशीजन्मैकतो नृणाम्।
काशीस्थानं पुण्यचयं किं वाहं कथयामि ते॥
अपि चेत् त्वत्समा नारी मत्समः पुरुषोऽस्ति चेत्।
तदा काशीफलं किञ्चिद् देवि! वक्तुं क्षमो भवेत्॥
अण्डजाः स्वेदजाश्चैव उद्भिज्जाश्च जरायुजाः।
ते सर्वे मुक्तिमायान्ति काश्याञ्चेद्भाग्यतो मृताः॥
इयं वाराणसी देवि! महातेजोमयी शुभा।
युगभेदाज्जनैरेव दृश्यते हि चतुर्विधा!॥
कृते रत्नमयी काशी त्रेतायां स्वर्णजा स्मृता।
द्वापरे सा शिलारूपा कलौ भूमिमयी शुभा॥
नातः परतरं क्षेत्रं त्रिषु लोकेषु विद्यते।
सत्यं सत्यं महादेवि! शपथेन वदामि ते॥
संसारवर्त्मना देवि! मुक्तिमिच्छति यः पुनः।
मामेव शरणं गत्वा तिष्ठेत् काश्यां स यन्त्रितः॥
स एव पण्डितो ज्ञानी स एव कुलपावनः।
प्राणान्तेऽपि महादेवि! काशीं न निस्त्यजेद् द्विजः॥
स एव परमो मूर्खः स एव कुलनाशकः।
वृथैव मूर्खलोकेन काशीं प्राप्य त्यजेद् यदि॥
बहुभिर्जन्मभिः पुण्यैर्यदि काशीं लभेत् पुनः।
तदा नैव त्यजेत् काशीं प्राणान्तेऽपि कदाचन॥

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अनायासेन संसारसागरं यस्तितीर्षति ।
स गच्छेत् खलु यत्नेन मम वाराणसीं पुरीम् ।।
अन्नं दद्यादन्नपूर्णा ज्ञानं दद्यात् सरस्वती ।
प्राणान्ते मुक्तिदाताहं काश्यां स्थित्वा सदैव हि ।।

वृन्दावनकाञ्च्यादिमाहात्म्यस्त्वत्र ग्रन्थगौरवभिया न लिखितः। अन्वेषकैर्योगिनीतन्त्रे पूर्वखण्डे पञ्चदशपटलादिषु तदन्वेष्टव्यमिति।

।। इति श्रीप्राणकृष्णविश्वासानुमतायां श्रीरामतोषणविद्यालङ्कार-
भट्टाचार्यविरचितायां श्रीप्राणतोषिण्यां भक्तिकाण्डाभिधानं
सप्तपरिच्छेदान्वितं पञ्चमकाण्डं समाप्तम् ।।

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रथमं परिशिष्टम्

श्लोकार्द्धानुक्रमणिका

***

काम्यकाण्डस्य

श्लोकांशाः	पृष्ठाङ्काः
अकाले पुण्यशुद्धानाम्	५३
अकाले ब्रह्मणा बोधो	१४७
अकृत्वा कर्म नित्यन्तु	२१९
अक्षमाला तु कथिता	२९
अक्षमाला प्रथमतो	२९
अक्षमालामयं पीठं	५३
अक्षमालास्तु देवेशि	२९
अक्षमालां प्रपूज्याथ	३०
अक्षमालां समाश्रित्य	२८
अक्षयायां तृतीयायां	२६१
अक्षयं तद्भवेत्कव्यं	४६
अक्षस्रजं रक्तस्रवं	१५६
अग्निजिह्वरसञ्चैव	१४४
अग्निहोत्रं तथा नित्यं	२५७
अग्निं प्रज्वलितं वन्दे	२०८
अग्नीशासुरवायव्य.	९१
अङ्कुशं तोमरं विद्यां	१५५
अङ्कुशं दण्डखट्वाङ्गं	१५५
अङ्गन्यासं प्राणायामं	१५
अङ्गारकं पितृभुवो रिपुनैधनर्क्षे	१११
अङ्गारवारे कुलिकोदये रिपो:	११३
अङ्गिरा च ऋषिर्देवी	१२७
अङ्गुलीवृन्दं हस्तस्य	४०
अजप्त्वा हृदि देवेशि	११
अजमेषहंसवर्ण.	१५३
अजितापराजिता चैव	१८२
अज्ञात्वा स्तवराजञ्च	१९१
अज्ञानतिमिरान्धानां	२५०
अट्टहासे च चामुण्डा	४८
अट्टहासे चौष्ठपातो	४२
अट्टहासे महानन्दो	५१
अणिमादिगुणैः सिद्धिः	२३९
अणिमाद्यष्टसिद्धिनां	३१
अत एव महेशानि	२५
अतः परं महेशानि	५५
अतिराज्यस्य राज्याप्ति.	२६२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अतीतानागतां वार्तां ६९
अतीतां शतवर्षीयां ६७
अत्यन्तं रामकृष्णाभ्यां १६९
अत्राङ्गुल्या जपं कुर्यात् ३२
अथ कृष्णत्रयोदश्यां २३२
अथ चाश्वयुजे शुक्ल. १३५
अथ दुर्गामनुं वक्ष्ये १७७
अथ भाद्रपदे शुक्ल. २६०
अथ मासाश्रितं कर्म २५३
अथ मुक्ताफलमयी २८
अथ वक्ष्यामि देवेशि १४
अथ वक्ष्ये कुक्कुटानाम् १०५
अथ वक्ष्ये महेशानि ४६
अथ वक्ष्ये महेशानि ६५
अथ वक्ष्ये महेशानि ६६
अथ वक्ष्ये महेशानि ७९
अथ वक्ष्ये विशेषेण १३०
अथवा कामबीजञ्च १०
अथवा कामिनीपुष्प. ६४
अथवा तानि संस्कुर्यात् २०५
अथवा निवसेत्तत्र ३४
अथवा निशि मांसाद्यैः ६५
अथवान्यप्रकारेण ४
अथवान्यप्रकारेण ५
अथवान्यप्रकारेण १५
अथवान्यप्रकारेण १६
अथवान्यप्रकारेण २३
अथवान्यप्रकारेण २६
अथवान्यप्रकारेण २७
अथवा प्रथमादन्यम् १२६
अथवा मुक्तकेशस्तु ६४
अथवा विजनस्थश्च १६
अथवा षट्कोणवृत्तं २०६
अथाग्नियजनं वक्ष्ये २१०
अथातः सम्प्रवक्ष्यामि १२६
अथान्यत् सम्प्रवक्ष्यामि ११६
अथास्या विनियोगस्तु १२८
अद्भुतेषु तु सर्वेषु २१८
अद्य मत्सदृशो वापि ८२
अद्य शैवचतुर्दश्यां २४९
अद्रिकूटे महायोगी ५१
अधरोष्ठौ सदा पातु ९३
अधमः कथ्यते देवि १९३
अधर्मञ्च तथाज्ञानम् १५३
अधश्चक्रधरं मूर्ध्नि १५३
अधस्तान्महिषं तद्वद् १५२
अधस्तान्महिषं तद्वद् १७८
अधुनाहं प्रवक्ष्यामि १५८
अधः कूर्मशिवारूढां १५३
अनन्तकुलिकाद्याश्च ९७
अनन्तरं जातकर्म २१५
अनन्तस्य महेशानि २५
अनन्तं बिन्दुसंयुक्तं ११६
अनर्काभ्युदिते काले २४६
अनष्टद्रव्यता चैव १०१
अनस्थिप्राणिसङ्घातं ६०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अनालस्यमभीष्टञ्च १०१
अनाहतस्य मध्ये तु ४
अनिवेद्य तु भुञ्जानः ६०
अनुक्तकाले सर्वत्र ५४
अनुक्ते चण्डिकाशान्तं १६५
अनुराधायां यदा देवि २२
अनुलोमविलोमेन २९
अनेन दक्षिणावृत्तं २६१
अनेन प्रणवाद्येन ८७
अनेन मनुना देवि ८५
अनेनैव च देवेशि १९६
अनेनैव विधानेन ७०
अनेनैव विधानेन ७१
अनेनैव विधानेन ७२
अन्तर्यागं ततः कृत्वा ८३
अन्ते यजेल्लोकपालान् १४४
अन्त्यजस्यालये जातं १५०
अन्धकारे स्थिता ये च २३६
अन्नदाकल्पके सम्यग् २३८
अन्नहोमे युगं दद्यात् २१९
अन्यथा मुखविड्युक्ता १३
अन्यासान्तु वधूबीजं ११
अपरञ्च प्रवक्ष्यामि ६२
अपरञ्च प्रवक्ष्यामि ११८
अपराह्णः प्राविषः स्युः १६
अपरैकं प्रवक्ष्यामि १२
अपरैकं प्रवक्ष्यामि १३
अपरं तारमाया च २०३
अपस्मारग्रहा ये च ९६
अपस्मारविषा घोरा ९८
अपापयागे देवेशि २५२
अपामार्गस्य पुष्पेण २३३
अपि शुद्धोदके स्नात्वा २७
अपूजनीयाः कैर्दोषैः ५७
अप्रकाशा यदा देवी ४६
अप्रधृष्टमनल्पत्वं १०१
अप्सु निक्षिप्य देवेशीं १७६
अब्जेषु नृपतिर्भूयात् २२६
अभावे स्रोतस्तोयेन १६४
अभिमानेन सौभाग्यं ३०
अभिषेकदशांशेन २७
अभिषेके विना भूते ५९
अभ्यर्चयेद्वसुमतीं १५४
अमरेशमहापीठे ५०
अमावास्यादिने फेरु. ६६
अमावास्यां कृतस्नानः २४६
अमुकं स्तम्भय स्वाहा २६४
अमुष्य पूर्वसेवार्थम् १०६
अमुष्य प्राणा इह चामुष्य १२८
अयुतञ्च जपेद्देवि ७५
अयुतैकप्रमाणेन ७०
अयुतं नियुतञ्चैतद् १३३
अयुतं मूलमन्त्रञ्च १३२
अयुतं यो जपेद्भक्त्या १८७
अयुतः पर्वते पुण्ये ३७
अयोध्यायां भवानी च ४९

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अरविन्दां विशालाक्षीं	१५६	अष्टका नवमीपूजा	१३७
अरिष्टबिल्वविकङ्कत.	११३	अष्टकानवमीयोगो	१३८
अरुणोदयवेलायां	२४२	अष्टधा नारिकेलन्तु	२२०
अर्कक्षीरेण मरिचं	१२९	अष्टभिर्बाहुभिः खड्गं	१८३
अर्घ्यञ्चैव वहन् जन्तून्	२३५	अष्टमी परगा चैव	१३७
अर्घ्यतोयप्रदानेन	२०२	अष्टम्याञ्च चतुर्दश्यां	१८८
अर्घ्यमन्नं फलं पाद्यं	१५१	अष्टम्याञ्च नवम्याञ्च	१७४
अर्चयेद्वह्निरूपां तां	२१६	अष्टम्याञ्चैव देवेशि	२३०
अर्चितं त्रिः परिभ्राम्य	२०७	अष्टम्यां त्रिपुराञ्चैव	२३७
अर्च्या बहिर्निजमलक्षित.	१४६	अष्टम्यां पञ्चदश्यां वा	२४८
अर्द्धरात्रे गते देवि	५५	अष्टादशाब्दिकां देवीं	१८२
अर्द्धरात्रौ ततः कुर्याद्	१७४	अष्टाभिराज्याहुतिभिः	२१५
अल्पज्ञोऽपि गुरुः पूज्यो	५९	अष्टायुतं जपेत्पश्चाद्	७५
अवदाय स्रुवेणाज्यं	२१६	अष्टोत्तरशतं जप्त्वा	३०
अवन्त्याञ्च महादेवी	४२	अष्टोत्तरशतं जप्त्वा	१०८
अव्याहतबलैश्वर्य.	९१	अष्टोत्तरशतं हुत्वा	२६४
अशक्तो द्वादशं दद्यात्	२४२	अष्टोत्तरसहस्रन्तु	५२
अशुद्धजिह्वया देवि	१२	अष्टोत्तरसहस्रन्तु	१८७
अशेषजगदाधार.	१७१	अष्टोत्तरं मनुमिमं	११४
अशेषसुखलाभाय	१४७	असाध्यमपि सप्ताहात्	१०२
अशोकपत्रिकां रक्तां	१६२	असिता चाणिमा देवी	१९०
अश्वञ्च वेणुपृष्ठञ्च	१९५	असिर्विशसनः" खड्गः	१६८
अश्वत्थत्वचि मन्त्रार्णैः	१२५	असृजं पिब पिब तूर्णं	१९९
अश्वत्थपत्रधूपेन	१२४	असंख्यं तज्जपं देवि	२५
अश्वत्थे बिल्वमूले वा	८२	अस्तमारभ्य सूर्यस्य	१६
अश्वत्थे वटमूले वा	८३	अस्त्रेण खननोद्धारौ	२०४
अश्विन्यां प्रजपेन्मन्त्रं	२०	अस्त्रेण छेदयेदङ्गं	११३
अश्वोदरजसंज्ञोऽन्यः	२०९	अस्त्रेणाग्निं समाधाय	२०७

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अहं पञ्चाननः कान्ते	१८६
आकाशदीपं दद्यात्तु	२३५
आगतां स्वागतां पृच्छेद्	१६५
आगन्तुकामानखिलान्	९५
आग्रहायणकृत्यानि	३
आज्यस्थालीमथादाय	२१४
आज्यादिकं भवेद्यत्र	२१८
आज्येन मूलमन्त्रेण	२१६
आज्ञया कार्त्तवीर्यस्य	१००
आज्ञाचक्रे महेशानि	१०
आत्मनोऽभिमुखं वह्निः	२०७
आत्मप्रियं तथा वस्तु	२६२
आत्मवत् पूजयेद्देवीं	२६६
आत्मानमन्तरात्मानं	१५२
आत्मानं कुक्कुटं ध्यात्वा	१०८
आदित्यादिग्रहा ये च	१६८
आदेष्ट्रत्यन्तशीघ्रत्व.	१
आदौ दशभुजा पूज्या	१५६
आदौ प्रासादबीजस्य	६
आद्यां ज्योतिर्मयीं विद्याम्	८२
आद्येऽह्नि पूजयेद्देवीं	२६३
आनन्दोद्रिक्तहृदयो	२७१
आनीय क्रोशलक्षस्थां	६७
आनीयास्त्रेण नैर्ऋत्ये	२०७
आनुपूर्वोद्धृतं बीजं	१४५
आपतत्स्वयं प्रयोक्तव्यो	१३४
आपाद्य पूर्वां मूर्त्तिञ्च	१२५
आपो नारायणः साक्षाद्	१७०
आपो हिष्ठेति मन्त्रेण	२४८
आप्यायस्वेति क्षीरेण	२४८
आम्रातकेश्वरे सूक्ष्मा	५१
आयसैर्मन्त्रमावर्त्य	१२५
आयुर्देहि धनं देहि	१५४
आयुष्कामो हि देवेशि	२३४
आयुष्यं पावनं पुष्टि.	१३०
आरोग्यस्य च सम्पत्तेः	१८६
आरोहय स्फोटयान्ते	१९७
आर्द्रत्वचां समच्छदां	२२१
आर्द्रायां जप्यते मन्त्रं	२१
आलिख्य मन्त्रेण विदर्भितं तत्	१०७
आलिख्यैव शरावके मनुमिमं	१०९
आवरणादिभिरामर्त्त्यो	१२६
आवसथ्यं मध्यभागे	२०५
(ॐ) आवाहितासि दुर्गे त्वं	१५४
आश्लेषायां यदा मन्त्रं	२१
आश्विने च महापूजां	२६९
आश्विने शुक्लपक्षे च	२२४
आषाढशुक्लद्वादश्यां	२५६
आषाढे प्रथमे देवि	२६८
आषाढे रथयात्रा च	२६५
आसनं कल्पयित्वाऽग्नेः	२१०
आसनं पूजयित्वा तु	२१०
आहुतिस्तु घृतादीनां	२१७
इच्छादिशक्तिसहितं	२५०
इच्छाभोज्यं महेशानि	६७
इति खड्गं प्रपूज्यैव	२००

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

इति जपनिरतानां	११५	इष्टशक्तिं स्वस्तिकाभीतिम्	२१०
इति बीजार्णवे तन्त्रे	२६	इष्टसिद्धिर्भवेदाशु	१३२
इति मन्त्रेण च पुनः	२११	इष्वासनेषुधृक् पातु	९२
इति मन्त्रेण मनसा	८५	ईशकोणे प्रदद्यात्तु	२३६
इति सम्पूज्य देवेशि	२००	ईशानमातरं देवीं	१६३
इति स्तुत्वा महेशानि	७२	ईशानमातरं देवीम्	१६४
इतः शृणु त्रिवाटस्य	८६	ईं बीजेनैव पुटितं	९
इत्यष्टावेव प्रयजेत्	१६८	उक्तं न लक्ष्यते तत्र	२१७
इत्यादिविधिना तन्त्रे	१३२	उग्रचण्डां प्रयत्नेन	६४
इत्युच्छिष्टचाण्डालिनी	१२०	उग्रः कनखले प्रोक्तः	५१
इत्येवं कथितं तुभ्यं	८७	उच्चाटनाय शत्रूणां	११९
इत्येवं शतनामानि	१९०	उच्छिष्टेनार्चयेद्देवीं	१२१
इदन्तु कवचं दिव्यं	१७९	उच्छिष्टेनैव कर्त्तव्यो	११८
इदानीं कृकलासोऽपि	६३	उज्जटे पर्वते वापि	३५
इदं ग्रन्थिशाखाप्रशाखा.	४	उज्जटे वा श्मशाने वा	१२०
इन्द्रनीलं महानादं	४५	उज्जयिन्यां कूर्परञ्च	३९
इन्द्रमग्निं यमं रक्षो	१४५	उज्ज्वलज्योतिषा दग्धाः	२३६
इमं षडक्षरं मन्त्रं	१२	उत्कले नाभिदेशस्तु	३९
इयं ते कथिता देवि	११	उत्तरात्रितये देवि	२१
इयं देवी मया पूर्वं	११७	उत्तराभिमुखो भूत्वा	२४९
इयं देवी महादेवि	१२०	उत्तराम्नायेषु देवेशि	१९२
इयं येन धृता क्षौणी	१६८	उत्तराम्नायेषु या माला	३१
इयं विद्या पराविद्या	११७	उत्तरे भीमिकां नाम	१२८
इयं सर्वेश्वरीपूजा	१७३	उत्तानेन तु हस्तेन	२१७
इष्टदेवं समुद्दिश्य	२३४	उत्तिष्ठ किं त्वं स्वपिषि	९६
इष्टदेवीं नमस्कृत्य	२२४	उत्तिष्ठ दुष्टदमन	९५
इष्टविद्यां महेशानि	९	(ॐ) उत्तिष्ठ देवि चामुण्डे	१७५
इष्टविद्यां महेशानि	१०	उत्थाने शयने विष्णोः	२४४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उत्थाय दद्यात्पूर्णाञ्च	२१९
उत्सादो जायते शत्रोः	१२३
उदरञ्च प्रभासे मे	४२
उद्भिज्जाश्चाण्डजाश्चैव	९८
उद्यदिन्दुनिभान् वर्णान्	२११
उद्यानानि विविक्तानि	३४
उन्मत्तरसालोचिता.	११२
उन्मत्तं पतितं क्लीबं	१४८
उपचारैः समभ्यर्च्य	२५०
उपतिष्ठेत विधिवन्	२०८
उपविश्य समाचम्य	८६
उपोष्य पूर्वेऽहनि शुद्धमानसः	६५
उपोष्य यावकाहारं	२२८
उमां हरं रविं विष्णुं	२३३
उलूककाकपक्षाभ्यां	११९
उलूककाकयोः पक्षौ	११०
उलूकपक्षहोमेन	११९
उल्कापाताश्च ये घोरा	९९
उल्कासन्दीपनेनैव	२३६
उष्णोदकस्य देवेशि	१६५
ऊरुजुग्जानुपादेषु	९३
ऊर्ध्वतः सप्तलोका ये	२३६
ऊर्ध्वपादं वामपादं	१४४
ऊर्ध्वरिता वरेण्ये च	५१
ऊर्ध्वे तु दापयेद्दीपान्	२३५
ऊषरे मेहनाभूमौ	१२४
ॐ नमो देवदेवाय	७२
ॐ नमो बगले! माया	६४
ऋक्षवाराहशुनक.	९७
ऋतवो लोकपालाश्च	९९
ऋतौ जप्त्वा तु ऋत्वन्ते	१६
ऋत्विक्स्कन्धं स्पृशन्मन्त्री	२१९
ऋत्विजो गन्धपुष्पाद्यैः	२१७
ऋषिः स्यान्नारदश्चास्य	१७७
ऋषिः स्यान्नारदश्छन्दो	१७९
एकत्रिंशच्च दैर्घ्येण	१४१
एकदा परमेशानि	२५
एकधारेण खड्गेन	२०१
एकपञ्चाशतं पीठं	३८
एकभक्तव्रती तत्र	२५४
एकलिङ्गे श्मशाने वा	३५
एकाङ्गं लग्नमेकत्र	२१८
एकादशगुणं कुर्यात्	२४८
एकादशसहस्रन्तु	२१
एकादशीं समारभ्य	२३३
एकादश्यां कार्त्तिकस्य	२३१
एकादश्यां प्रातरेव	२४४
एकादश्यां हविष्याशी	२४६
एकार्णा भुवनेश्वर्या	१०
एकाहमर्चनाबाधाद्	५७
एकेन बलिदानेन	१९३
एकेनैवोपवासेन	२४४
एकैकमालामध्ये तु	३३
एकैकशः कशेरुश्च	२२१
एतत्तु दक्षिणाविद्या.	२६२
एतत्साधारणं प्रोक्तं	३२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एतन्मन्त्रं महेशानि ७२
एतन्मन्त्रं महेशानि ७४
एतन्मन्त्रं महेशानि ७६
एतन्मन्त्रं महेशानि ७९
एता मालाश्च सुभगे २९
एते ये विविधाकारा ९९
एते वै कीर्तिताः सर्वे १००
एताः सप्त नियुज्यन्ते २०९
एवञ्च साधकश्रेष्ठो २६९
एवमादिषु देशेषु ३६
एवमुक्तं महेशानि ८६
एवमेतत्परं ग्राह्यं २३३
एवमेव च मृण्मय्याम् १५०
एवं कृते वर्षमध्ये २६५
एवं कृत्वा विधानेन ७९
एवं कृत्वा सकृद्देवि २३९
एवं जप्त्वा तदा मन्त्री १७
एवं जप्त्वाप्यसन्दिग्धो २७
एवं ज्ञात्वा महेशानि ८
एवं ध्यात्वा ततो देवीं ७५
एवं ध्यात्वा प्रयत्नेन ७९
एवं ध्यात्वा महेशानि १४४
एवं निर्वाणं महेशानि १२
एवं प्रार्थ्य वरं देवि ६७
एवं विन्यस्तदेहस्तु १०७
एवं शतस्य मानन्तु २२२
एवं सङ्कल्प्य मतिमान् १६५
एवं सञ्चिन्तयेद्यस्तु ५
एवं सप्तदिनं द्रव्यैः १२६
एवं सहस्रं प्रजपेत् ६३
एवं सांवत्सरीं यात्रां २७१
एष मात्स्यबलिः स्वाहा २००
एषा देवी मया ख्याता १२०
एषा नवाक्षरी विद्या १२
एषां व्यापारकं वक्ष्ये २२२
एहि दुर्गे महाभागे १५४
एहि भीष्म महाबाहो २४३
ऐकाहिका द्व्याहिका ९७
ऐलमवनंकञ्चैव ४५
ऐशान्याञ्च महेन्द्रे वा १४१
ओघवती नदी चैव ४५
ओड्रदेशे कलिङ्गे च १४१
क कामदेव उद्दिष्टो ७
कङ्कालशब्दविद्भूत्वा ७५
कटाक्षविशिखोद्दीप्ताम् १५८
कथयस्व महादेव १९
कथयामि महामन्त्रं ६
कदाचित्कार्त्तिके मासि २३४
कनकां द्विभुजां शुक्लां २११
कन्यायाञ्च यदा मन्त्री १९
कपालिनी भीमरूपा ४१
कपाली भीषणश्चैव १३१
कपिरोमहिङ्गुदार्वी ११०
कपोतविष्ठया मूर्ध्नि ७७
कमलाक्षी महेशानी ५१
कमला विमला चैव ३७

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कमलां कमलां मायां	६९	कामबीजं रमाबीजं	५
करतोयातटे तल्पं	४१	कामरूपे च विजये	८१
करिशब्दश्च स ब्रूते	७२	कामरूपे महातीर्थे	१८९
करैश्चतुर्भिः खड्गञ्च	१८२	कामलक्षं जपेन्मन्त्रं	१७७
करौ सर्वार्थदः पातु	९३	कामाख्यावस्त्रमादाय	३८
कर्कटे च यदा मन्त्री	१९	कामाख्यां कामदां श्यामां	१७८
कर्णहोमे भवेद्व्याधिः	२१५	कामं केलिकेलिद्वन्द्वं	७५
कर्णिकामध्यसंस्थे तु	५	कामेश्वरीमुत्तरस्यां	१६७
कर्णेनाकर्णनी तूर्णी	२४७	काम्यकाण्डस्य निर्घण्ट.	१
कर्पूरागुरुसम्मिश्रं	२६०	काम्यं नैमित्तिकञ्चैव	२५९
कर्म कुर्यात्फलावाप्त्यै	२६१	कारस्करमामलकीम्	११३
कर्मणाऽनेन देवेशि	१८६	कार्त्तवीर्यप्रयोगस्तत्	२
कर्माणि कुर्यादिष्टानि	१०७	कार्त्तवीर्य महावीर्य	९५
कर्षमात्रं घृतं देयं	२२१	कार्त्तवीर्यस्य कवचं	१०४
कर्षैकं घृतहोमे तु	२२०	(ॐ) कार्त्तवीर्याय विद्महे	८९
कलहैर्दूषिता जिह्वा	१३	कार्त्तवीर्यार्जुनो नाम	९५
कलिकाले विशेषेण	१८६	कार्त्तवीर्यार्जुनो विष्णुः	९१
कलौ शीघ्रफलो देवि	३८	कार्त्तवीर्यः शिरः पातु	९३
कवचेनावृतो भूयो	१०३	कार्तिकस्य अमायां वै	२३६
कवचं कार्त्तवीर्यस्य	९०	कार्तिकस्य च मार्गस्य	२४४
काकपुच्छं महेशानि	७३	कार्तिकस्य तु शुक्लायां	२३०
काकोलं कलविङ्कञ्च	१९५	कार्तिकीपूर्णिमायाञ्च	२३४
काञ्चनं दक्षिणां दत्त्वा	८६	कार्तिकेऽमातिथौ देवि	२६९
काञ्चीदेशे च कङ्कालो	४१	कार्तिके दीपयात्रा च	२६६
काञ्च्यां कनककाञ्ची स्याद्	४९	कार्तिके फाल्गुने मासि	६३
कात्यायनी महादेवी	४८	कार्तिके शुक्लपक्षस्य	२३०
कात्यायन्याः प्रवक्ष्यामि	१८२	कार्त्त्यन्त्रप्रकर्त्तारः	९९
कामबीजार्थ उक्तस्ते	७	कालकालो वरारोहे	७६

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कालाकालविचारन्तु	५५	कीटकाली समायाति	७९
कालातीतभयाद्देवि	२५	कीटादिभिरदुष्टानि	३३
कालास्यञ्च करालास्यम्	१६७	कीलेत् क्षीरतरोर्विदर्भ्य	१२४
कालिकापूजनं यस्तु	७३	कीलं चिताकाष्ठमयञ्च मन्त्री	१११
(ॐ) कालि कालि महाकालि	१७५	कुक्कुटस्य प्रयोगश्च	२
(ॐ) कालि कालि महाकालि	१९९	कुट्टनं हेतिमन्त्रेण	२०४
(ॐ) कालि कालि महाकालि	२०३	कुण्डस्य रूपं जानीयात्	२१५
कालि कालीति मन्त्रेण	२०३	कुतः स्नानं कुतः सन्ध्या	२५
कालिकां त्र्यक्षरीविद्याम्	२६३	कुन्दमन्दारदाडीम.	१८०
कालिघट्टे गुह्यकाली	५०	कुमाराख्यप्रभासौ च	४४
कालि हृदब्जे शङ्करि	४	कुमारीणाञ्च साध्वीनां	१५१
काली कपालिनी फुल्ला	८६	कुमारीवेष्टितं कुर्यात्	२५२
काली कूर्चं वधूर्माया	१०	कुमारीं पूजयित्वा च	२६७
कालीघाटे मुण्डपातः	४२	कुमारीं पूजयेद्यत्नैः	२५३
काली तारा महाविद्या	६	कुमुदोत्पलपद्मानि	१६३
कालीबीजं चकोराय	७८	कुम्भसंस्थे सहस्रांशौ	२४६
कालीबीजं समुच्चार्य	७५	कुम्भे चैव यदा मन्त्रं	२०
काली माया तथा काली	६७	कुरुक्षेत्रे शिवस्थाणुः	५१
काली मायाबालिके च	७३	कुर्यात्तु छागमांसेन.	११९
काल्याश्रमे च मे पृष्ठं	४१	कुर्यात्सिद्धोऽथ मार्जारः	६६
काश्मीरे कण्ठदेशश्च	३८	कुलवारे कुलतिथौ	२६५
काष्ठस्य चैव काष्ठेन	२१८	कुलवारे महेशानि	८३
किञ्चिदूर्ध्वं तथा वामम्	१५२	कुल्लुका च तथा सेतुः	१
किन्नरामरगन्धर्व.	२२७	कुल्लुकाञ्च ततः सेतुं	१५
कियन्मांसं सरुधिरं	२०२	कुल्कुकां मूर्ध्नि सञ्जप्य	१५
किरीटहारमुकुट.	९०	कुशाग्रनिःसृतं वारि	२६०
किं वा रमायुग्ममुषीञ्च ङेऽन्तां	६५	कुशाभावे भवेद् दूर्वा	२१८
कीटकालीप्रसादेन	८०	कुशावर्तमतिश्रेष्ठं	४५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कुसुमोत्पलकह्लार.	१८०	कृष्णपक्षे प्रतिपदि	२४५
कुहौ वा पौर्णमास्यां वा	२६९	कृष्णपुष्पं समादाय	१९७
कूर्मस्य च शतेनापि	१९७	कृष्णप्रतिपदि विष्णुं	२३८
कूष्माण्डा जृम्भका भौमा	९७	कृष्णा मारणकृत्येषु	१२७
कृकलासाखुमार्जार.	२	कृष्णाम्बरोत्तरीयाग्रं	१२९
कृतवीर्यसुतो राजा	९५	कृष्णाष्टमी स्कन्दषष्ठी	२४८
कृताकृतज्ञविप्रेण	२५८	कृष्णाष्टम्यां नवम्याञ्च	२४६
कृताञ्जलिस्ततः कृत्वा	१६३	कृष्णाष्टम्यां नवम्यां वा	८२
कृताञ्जलिं ततो बध्वा	२३१	कृष्णाष्टम्यां बिल्ववृक्षं	२६३
कृता पूजा मया भक्त्या	२२७	कृष्णे चैव यजेद्देवीं	२३०
कृतेनैतेन देवेशि	२६४	कृष्णं शचीपतिं विष्णुं	२४०
कृते होमादिके भद्रे	२५	केनोपायेन शान्तिः स्यात्	९०
कृत्तिकायां जपेन्मन्त्रं	२१	केवलं छागदुग्धेन	७०
कृत्यामभ्यर्चयेद्वत्स	१३१	केवलं भावबुद्ध्या च	६
कृत्वा देवीगृहं पूजा.	२६९	कैलासे पार्वती देवी	१९१
कृत्वा नक्तं महेशानि	२३८	कोकयुग्मं वह्निकान्ता	७८
कृत्वा प्रतिकृतिं शत्रोः	१२५	कोट्टरीशो महादेवः	३८
कृत्वा वीरवधं मन्त्री	६१	कोदण्डेषुधरः सौर्यां	९२
कृत्वा सम्पूर्णपात्रञ्च	१५४	कोपेन च सकृद्देवि	१९६
कृत्वा स्रोतोजले स्नात्वा	१३५	कोलाहलं मृदङ्गादि.	२७१
कृत्वा स्थानं परिष्कृत्य	८७	को विधिः किं फलं चास्याः	११६
कृत्वोपनीयादस्त्रेण	२१४	कौमारे चैव गौडे च	१४१
कृष्णग्रीवो नीलकण्ठः	२२६	कौमुद्यां रात्रियोगे तु	२२६
कृष्णपक्षेऽर्चयेत्कृष्णं	२३१	कौरवे मथुरायाञ्च	१४१
कृष्णपक्षे जगन्नाथं	२४०	कौरवेरशब्दमुच्चार्य	७७
कृष्णपक्षे तथा लक्ष्मीं	२२९	कौशिकीसरयूशोण.	४४
कृष्णपक्षे तु क्षीरेण	२३१	कौशिकीं पुरतः कृत्वा	२०३
कृष्णपक्षे प्रतिपदि	२२९	कं कङ्कारं समुच्चर्य	७७

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

क्रमेण स्नानमाचर्य २५२
क्रमोत्क्रमाच्छतावृत्त्या ३३
क्रियाकुलनिभञ्चैव १६७
क्रोधीशो भैरवस्तत्र ३८
क्षकारं मेरुरूपञ्च २९
क्ष नृसिंहो ब्रह्म रश्च ८
क्षिपेत्कृष्णचतुर्दश्यां १२९
क्षिप्रं स चालयति चाष्टसहस्रजप्तं १११
क्षीरग्रामं वैद्यनाथं ३८
क्षीरस्य तु दधि ज्ञेयं २१८
क्षीरस्य प्राशनादेव २२९
क्षीरेण पञ्चगव्येन १४३
क्षीरेणापि च देवेशि १२४
क्षीरेणार्घ्यं ततो दद्यान् २४१
क्षीरोदधिमध्यगते १०५
क्षीरोदार्णवसम्भूते २२७
क्षुत्पिपासार्दिता नित्यं १२२
क्षेत्रपाल महाभाग ८७
क्षेमङ्करीणां शब्दज्ञो ७८
खञ्जनाय नमस्तुभ्यं २२५
खड्गखट्वाङ्गपद्मादीन् ७१
खड्गचर्मधरं तत्र १४४
खड्गशूलाङ्कुशधराम् १६१
खड्गसाहस्रदलितान् ९५
खड्गाभिमन्त्रणं कुर्यात् १९९
खण्डितं स्फुटितं व्यङ्गं ५७
खेटकं पूर्णचापञ्च १७८
ग गणेशव्यापकार्थो ७
गङ्गागोदावरीरेवा. १८९
गङ्गातोये कृतं दिव्यं ६२
गङ्गाबिल्वप्रसङ्गश्च ४५
गङ्गायां मौषलं स्नानं ६२
गजास्तुरङ्गा गवया ९८
गजेन्द्रमदसम्भूत. ७१
गणेशग्रहदिक्पालान् १५१
गणेशजननी माता १९०
गणेशमथ चैशान्यां १५३
गणेशमुत्तरद्वारि १४३
गणेशार्थो ग उक्तस्ते ७
गण्डक्यां गण्डपातश्च ३९
गतप्राणोऽथ संस्थाप्य ६६
गते तु प्रथमे यामे ५४
गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्य २०४
(ॐ) गन्धर्वकुलजातस्त्वं २२५
गन्धर्वाप्सरसः सिद्धा ९६
गन्धाष्टकैरङ्गरागं २६८
गन्धोदकस्य यो धारां २६०
गन्धोदकं वा तत्पात्रे २५६
गरुडस्त्वं महाभाग १५८
गवाक्षमात्रे यद्दृश्या २२२
गवान्तक सुरश्रेष्ठ २११
गवां गोष्ठेऽश्वत्थमूले ३४
गवां मूत्रेण देवेशि ६९
गवां सुवर्णनिष्काणां १३४
गह्वरे सर्पसङ्कीर्णे ९४
गायत्री वेदजननी १९१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

गायत्र्येषा समाख्याता	८९	गोलके चैव राधाहं	१९१
गार्हपत्यञ्च मन्त्रज्ञो	२०५	गोवर्द्धनं विन्ध्यगिरिः	३७
गीतवादित्रनिर्घोषैः	१८१	गोविन्दं पूजयेद्भक्त्या	२४४
गुरवे दक्षिणां दत्त्वा	१७	गोशालायां पुण्यभूमौ	३६
गुरवे दक्षिणां दत्त्वा	२७	गोष्ठीमध्ये च यत्नेन	५९
गुरुत्यागकरः शिष्यः	५८	गोष्ठं चतुष्पथञ्चैव	३६
गुरुं जेतुं मनो यस्य	५९	गौतमेश्वरतीर्थञ्च	४५
गुरुं ज्ञानञ्च वैराग्यम्	१५३	गौरीञ्च वीरभद्रञ्च	२५१
गुरुं परमगुरुञ्चैव	८५	गौरीहस्तारविन्दे त्वनिशम्	१०६
गुरुं प्रणम्य शिरसा	१०६	ग्रन्थिः शाखा प्रशाखा	२७२
गुरुं सञ्चिन्तयेत्तत्र	५	ग्रन्थिः सा कुण्डलीशक्तिः	३२
गुरूपदिष्टमार्गेण	२६६	ग्रहहोमशतान्ते च	२१९
गुर्वाज्ञया क्रियातीतः	२६६	ग्रहांश्च प्रतिकुम्भेषु	२३१
गुह्यकालीं प्रपूज्याथ	७८	ग्राममेधं प्रवक्ष्यामि	१२१
गृध्रगणपरिवृते	१३३	घटस्थापनं ततः कृत्वा	१६५
गृहस्थस्तु विशेषेण	२४४	घटं सम्मार्जनीयुक्तं	१४९
गृहीतनागतत्केश.	१८१	घण्टाञ्च परशुं चैव	१८३
गृहीत्वा घृतमङ्गारान्	२१४	घण्टायाः शृणु मन्त्रञ्च	१६९
गृहीत्वा चैव कट्टारं	१४८	घृतान्नं सप्तरात्रन्तु	१२५
गृहीत्वा ताम्रपात्रञ्च	२०१	घृताहुतौ हिरण्याख्या	२१७
गृहीत्वा शवचाण्डालं	८१	घृतेषु ज्वलितान् दर्भान्	२१४
गृहीत्वा शारदीं पूजां	१५१	घृते सम्प्लवनं कुर्यात्	२१४
गृहे जपः समः प्रोक्तो	३७	घोणिरापूरयेद् यत्नात्	७३
गृहं प्रविश्य च पुनः	१७५	घोरदंष्ट्रा करालास्या	१९०
गोक्षीरेण चरुं कृत्वा	२३९	घोरदंष्ट्रां करालास्याम्	८४
गोधया हतया वापि	६८	चकोरशब्दविद्भूत्वा	७८
गोपुच्छसदृशी कार्या	३३	चक्रभृत् परचक्रघ्नः	१०१
गोप्तव्येयं प्रयत्नेन	१२१	चक्रवर्त्ती महाराजो	२४६

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चक्रेश्वरीं ततश्चैव १६७
चक्रं घण्टां कपालञ्च १५५
चक्षुःश्रोत्रघ्राणप्राणा १२८
चट्टले दक्षबाहुर्मे ३९
चण्डा च त्रिपदे चैव ४९
चण्डां चण्डवतीं चण्ड. १५५
चण्डिकायाः प्रदत्तासि १६९
चण्डिके चण्डरूपे त्वं १५१
चण्डि! त्वं चण्डरूपासि १५१
चण्डेशञ्च करालास्यं १५३
चण्डोग्रे वरदे देवि १७३
चतुरङ्गुलविस्तारं १७०
चतुरङ्गुला च गुडूची २२१
चतुरश्चक्रमन्त्राणाम् १०३
चतुर्थप्रहरे चैव २५१
चतुर्थेन तु वर्णेन १२२
चतुर्थं खविलोमेन १४५
चतुर्थ्याञ्चैव श्रीकान्तम् २३७
चतुर्थ्यां कृष्णपक्षे तु २४५
चतुर्थ्यां मोदकैर्देवीं २२९
चतुर्थ्यां यावकाहारो २३८
चतुर्थ्यां शुक्लपक्षस्य २४१
चतुर्थ्यां शुक्लपक्षे तु २४०
चतुर्दशाक्षरी विद्या १५७
चतुर्दशी तथा प्रेता २३३
चतुर्दश्यष्टमी चैव २६५
चतुर्दश्याञ्च गौरीशं २३७
चतुर्दश्याममावास्या. २४७
चतुर्दश्यामशोकेन २३९
चतुर्दश्यां निराहारो २४९
चतुर्दिक्षु पताकाञ्च २७०
चतुर्भिः स्वकरैर्धत्ते १८१
चतुर्भुजायाः श्रीवत्स. १८३
चतुर्भुजां त्रिनयनां १६२
चतुर्भुजां विशालास्यां ६७
चतुर्भुजां सिंहनादा. १२७
चतुष्पथे सिद्धलिङ्गे ३६
चतुष्पथं तन्मन्त्रेण २०४
चत्वारि तस्य नश्यन्ति ५९
चन्दनैः पूजयेद्भक्त्या २३४
चन्द्रग्रहणकाले तु २६
चन्द्रचन्दनकर्पूर. २६४
चन्द्रतारानुकूलं हि २६३
चन्द्रबिम्बं लिखेन्मध्ये १३१
चन्द्रमाला महायोगा ४९
चन्द्रसूर्यग्रहे गत्वा १८८
चन्द्रसूर्योपरागे च २५
चन्द्रहासेन खड्गेन २०१
चरुं कृत्वा विधानेन २२९
चलत्पादप्रविन्यासा १०९
चाटु चाटु महेशानि ७६
चापेषुधारी शैवीं मे ९२
चामराणाञ्च दशकैः १९७
चामीकरमयी माला ८१
चामुण्डे चलयुग्मन्तु १४८
चार्वङ्गगणसम्पन्न १६८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चिच्छक्त्या ध्वनितं देवि	४
चिताकाष्ठानले क्षीर.	१२४
चितायां षट्सहस्राणि	७३
चित्पिङ्गलहनदह.	२०८
चित्राक्षं चित्ररूपञ्च	१६७
चित्रायाञ्च जपेन्मन्त्रं	२२
चित्रिणी विसतन्त्वाभा	३०
चित्रे च प्रतिमायाञ्च	१३९
चिन्तयेद्वामभागे तु	१४३
चिन्तामणिप्रसादेन	८४
चिन्तामणिं कल्पलतां	८४
चिरजीवी भवेन्मर्त्यो	७४
चैतन्यञ्च महेशानि	५
चैतन्यमात्ररूपा च	५
चैत्रशुक्लनवम्यान्तु	२५४
चैत्रे कृष्णचतुर्दश्यां	२७०
चैत्रे दध्ना महापूजा	२६२
चोहारे चैव श्रीहट्टे	१४१
चौडोपनयने भूयो	२१६
चौरैर्यदा हृतं पश्येत्	१०२
छागजैर्लोहितैर्देवीं	८३
छिन्धि छिन्धि मथ मथ	२६४
छिन्धि छिन्धि युगं दद्यात्	१४८
छिन्नभिन्नादिदोषोऽपि	३२
छिन्ने च पतिते तस्मिन्	२०१
छेदने नयने काले	१४८
छेदयद्वितयस्यान्ते	१९७
जगत्प्राणहितार्थाय	१६३
जगदादित्यरूपेण	२१२
जगन्नासेचनं कुर्यात्	१०३
जगन्मयीं महाविद्यां	१७९
जङ्घे वीराधिपः पातु	९४
जटाजूटसमायुक्ताम्	१५२
जटाजूटसमायुक्ताम्	१७७
जठरे नाभिदेशे च	१०७
जठरं कुण्डमित्युक्तं	२१५
जननी सर्वभूतानां	२४२
जनशून्यगृहे स्थित्वा	२६३
जनार्दनं समुद्दिश्य	२४५
जन्मान्तरसहस्रेषु	१७३
जपकालो भवेत्तस्य	११
जपस्थानानि देवेशि	३५
जपहोमौ तु कर्त्तव्यौ	२६३
जपेच्च कोङ्कणां विद्यां	७०
जपेत्कमलमध्ये तु	७६
जपेत् कृष्णचतुर्दश्यां	१२२
जपेत् संयोज्य वश्यादि.	१०९
जपेदयुतमानन्तु	६५
जपेदष्टसहस्रन्तु	६०
जपेदष्टसहस्रन्तु	१३४
जपेदेकाग्रचित्तस्तु	१३०
जपेन तपसा स्तोत्रैः	८४
जपेल्लक्षप्रमाणेन	७१
जप्त्वारामे श्मशाने च	१२४
जप्त्वा शिवे कुजदिने	१११
जप्येश्वरे महास्थाने	५०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जम्भकं मणिभद्रञ्च १६७
जय क्षीरोददुहितः २३५
जयदुर्गादिरिति वै २
जयदुर्गामनुः प्रोक्तः १३३
(ॐ) जयद्वितयञ्चैव १९७
जयन्ती च जयन्ते त्वं ४९
जयन्ती मङ्गला काली १६६
जयन्तीं रक्तवसनां १६२
जय पद्मालये देवि २३५
जयाया हृदयेऽङ्गुष्ठं १५७
जया वामे स्थिता विद्या १५६
जयं संवत्सरं तस्य २२९
जयां लक्ष्मीं सुभद्राञ्च २३५
जलजाः स्थलजाश्चैव ९८
जलप्रासादशिखरे २२६
जलसर्पा जलव्याला ९८
जवासिन्दूरसङ्काशं २१२
जागरं कारयेद्रात्रौ २४४
जातस्य यजमानस्य १७४
जातिमध्यगतं कृत्वा १३३
जानीहि प्रियश्रेष्ठा च ४५
जानीहि सर्वतीर्थानां ४६
जानुभ्यामवनीं गत्वा २३२
जालान्तरप्रविष्टायां २२२
जिह्वास्तास्त्रिविधाः प्रोक्ताः २०८
जीवनं मध्यमं लज्जां १२
जीवन्मुक्तः स विज्ञेयः १८५
जुहुयादङ्गमुख्यानाम् २१६
जुहुयादयुतं पद्मैः ७२
जुहुयाद्वह्निमन्त्रेण २१६
जुहुयुश्च हुताग्निश्च २०८
जुह्वतो म्रियते शत्रुः १२९
ज्येष्ठानक्षत्रयुक्तायां १३५
ज्येष्ठायाञ्च यदा मन्त्रं २२
ज्येष्ठा वाऽप्यथवा षष्ठी १३६
ज्येष्ठे पक्वान्नदानेन २६२
ज्येष्ठे मासि महास्नानं २६८
ज्योतिषां ज्योतिरेकस्त्वम् १७०
ज्योतिषां ज्योतीरूपस्त्वम् २१२
ज्वरापस्मारपीडासु ८९
ज्वरो निर्दग्धमानश्च १३२
ज्वालामालिनि च शिखा १३३
ज्वालामुखी महापीठं ३७
ज्वालामुख्यां महाजिह्वा ३९
टिट्टिभायास्तु स्वं बीजं ७८
डमरुं बीजपूरञ्च २४९
तडित्कोटिप्रतीकाशं १८०
तण्डुलेन विना देव २५२
ततश्च कार्त्तिकादीनां १५६
तच्छेषं ऋत्विजे दद्यात् १७६
तञ्च आरोहयेत्पश्चाद् १४७
तडागमस्ति तत्तीरे ५२
तत्र वै दर्पणे कुर्यात् २४८
तत्र श्राद्धं कृतं येन २३४
ततश्च पितरौ तस्य २१६
ततश्च शशकानां वै ७०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततश्च सप्तमीकृत्यं	३	ततः प्रतिदिनं यावद्	२६३
ततश्चानन्तरं कुर्याद्	१९२	ततः प्रभृति देवेशि	६४
ततश्चार्कभुजायाश्च	१८२	ततः प्रभृति देवेशि	७४
ततोऽन्येष्वपि कुण्डेषु	२१७	ततः प्रभृति देवेशि	७९
ततोऽपि मन्त्रचैतन्यं	१४	ततः शत्रुबलिं राजा	१९६
ततोऽरुणेन गन्धेन	१४२	ततः शुकस्य शब्दज्ञो	७६
ततो जपादिकं देवि	३६	ततः षण्मासपर्यन्तं	५७
ततो जलनिधेस्तीरे	१८०	ततः स तिष्ठति सदा	६७
ततो जीवो महेशानि	९	ततः सम्पूजयेद्भक्त्या	१७४
ततो जीवो वरारोहे	९	ततः स साधकश्रेष्ठो	६७
ततो जीवः प्रसन्नात्मा	९	ततः सिद्धो महेशानि	६८
ततो देवि! समानीय	६४	ततः सिध्यति देवेशि	७०
ततो देवीं समाधाय	११८	ततः सिद्ध्यति देवेशि	७५
ततो बुध्यति देवेशि	७६	ततः सिद्ध्यति देवेशि	७७
ततो बोधनमन्त्रांश्च	१४७	ततः स्पृष्ट्वा पठेन्मन्त्री	२३१
ततो भावयेद्भास्वरं सिंहमाजं	१८०	ततः स्वशक्तिसंयुक्तान्	२५०
ततो भेकवरे देवि	६८	तत्क्षणात् सिद्धिमाप्नोति	६४
ततो मन्त्रं जपेद्ध्यात्वा	११७	तत्क्षणादेव देवेशि	८१
ततः कल्यं समुत्थाय	१६४	तत्तत्तन्त्रानुसारेण	५५
ततः कुण्डान्तिके गत्वा	२०२	तत्त्वेन खण्डीकृततालवृत्तां	११४
ततो रुधिरमांदाय	२०४	तत्प्रसादान्महेशानि	६३
ततो हि मानसं देवि	२६	तत्र कोटिगुणैः सार्द्धम्	४३
ततः खञ्जनसिद्धिः स्यात्	७४	तत्र गत्वा बिल्वमूलं	८७
ततः पश्चिमप्रान्तेषु	१६६	तत्र गत्वा श्मशाने वै	१८९
ततः पूजागृहे नीत्वा	२६९	तत्र न पूजयेद्देवीं	५४
ततः पूजादिकं कृत्वा	१६	तत्र प्रज्ञा च देवी च	५०
ततः पूर्वादिपत्रेषु	१५५	तत्र यद्यत्कृतं सर्वं	२४
ततः प्रतिकृतिं मन्त्री	१२६	तत्र या क्रियते पूजा	४३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तत्र श्रीभैरवी देवी	४०	तदा पूर्वा ग्रहीतव्या	२३३
तत्र समुत्थितममलं	१०५	तदा मन्त्रं जपेन्मन्त्री	८१
तत्र सम्पूजयेद्देवीं	१२२	तदायाति महादेवि	७३
तत्र संक्रान्तियोगेन	२६५	तदा वारिचराणाञ्च	७४
तत्र संस्थापयेद्देवीं	१४२	तदाष्टमीनवम्योश्च	१३७
तत्र संस्थाप्य देवेशीं	२६७	तदा सम्प्रेषयेद्देवीं	१३८
तत्रस्थाः कथिताः पुत्र	४३	तदेव स्थिरराज्यः स्यात्	२६५
तत्र स्यात् स्वीयतिथिषु	२५४	तदैव श्रवणापेक्षा	१३८
तत्रान्यकर्मत्यागश्च	२	तद्दोषप्रशमनार्थञ्च	१४०
तत्रापि निक्षिपेन्मन्त्रं	११३	तद्विभूतिं प्रयच्छामि	२२६
तत्रैव कलसे चैव	२२८	तद्विष्ठातिलकं कृत्वा	७८
तत्रैव च दलाग्रेषु	१६६	तन्मध्येऽष्टदलं लिख्य	१३१
तत्रैव पूजयेद्देवीं	२२८	तन्मध्ये रुक्मब्रह्माण्डं	१५२
तत्समं शोणतुण्डञ्च	१९९	तप्तकाञ्चनवर्णाभां	१६१
तत्सर्वमुपयुञ्जीत	१६९	तप्तकाञ्चनवर्णाभां	१७७
तत्सर्वं पातु मे सर्व.	९४	तप्तकाञ्चनसङ्काशां	१५७
तथा गङ्गाजलादींश्च	६१	तप्तकाञ्चनसङ्काशां	१६०
तथा चाश्वं मृगञ्चैव	१९५	तमोलिप्ते तमोघ्नी च	५०
तथा तथातो ग्रथनं	३३	तयोर्मध्यगतः शत्रुः	१३२
तथैव दीपनं वक्ष्ये	१४	तरुणादित्यसङ्काशं	१६०
तथैव वदरीतीर्थं	४५	तवर्गतृतीयो वर्णः	१८३
तदग्रमूलमध्यानि	२१४	तस्माच्छतगुणं प्रोक्तं	४३
तदन्यदेवतायागं	१४०	तस्मात्तु चपलापाङ्गि	२६
तदभावे विप्रकन्यां	२७०	तस्मात्तेनैव बीजेन	७
तदाचान्तो भवेद्देवि	११७	तस्मात्पूजागृहे नीत्वा	२६८
तदाज्ञावशतो नित्यं	७२	तस्मात्सर्वप्रयत्नेन	११
तदा तं सहसा ज्ञात्वा	५८	तस्मात्सर्वप्रयत्नेन	१०४
तदा देवासुरनिभं	१०२	तस्माद् यत्नेन कर्तव्यम्	५३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तस्मिन् दिने महेशानि	२७०	तारां मायां तथा चर्चि.	६३
तस्य क्रोधाद्भवेन्मृत्युः	१८७	तारां वाणीञ्च नेत्राभ्यां	१६५
तस्य गेहे सदा देवि	६९	तारागनये पदाद्याः स्युः	२०९
तस्य गेहे स्थिरा लक्ष्मीः	६९	ताराद्यो वह्निजायान्तो	१४८
तस्य गेहे स्थिरा लक्ष्मीः	७२	तारायाः कुल्लुका देवि	१०
तस्य दक्षिणपार्श्वे तु	१३१	तारिणी सुन्दरी काली	१८५
तस्य मध्ये न्यसेत्कृत्यां	१३१	तारिणीं कालिकाञ्चैव	२५३
तस्य लक्ष्मीर्बलञ्चायुः	१७६	तारेण मन्त्रितं मन्त्री	२०७
तस्य वश्या भवेत्क्षिप्रम्	१३०	तालन्तु द्व्यङ्गुलं चैव	२२०
तस्य वश्या भवेत्क्षिप्रम्	१३२	तालपत्रे लिखेन्मन्त्रं	११०
तस्य शान्तिं प्रवक्ष्यामि	२५९	तावच्छतं तर्पयित्वा	१०७
तस्याधो मेखलायुक्तं	१२८	तिथिनक्षत्रयोगे तु	२४
तस्यां सम्पूजयेद्देवीं	५६	तिथ्यनुक्तेऽष्टमी ग्राह्या	५४
तामसस्तामसगुणैः	१९४	तिन्तिडीबीजमानेन	२२१
ताम्बूलं यद्यष्टोत्तरसहस्रं	१०७	तिलाक्षतेन पुष्पेण	१९
तारं काली चकोराय	७९	तिलान् सम्प्राशयेद्रात्रौ	२४१
तारं चक्रं भद्रकाली	१६५	तिस्रस्तिस्रो लिखेद्रेखा	२०५
तारं ततो विकटदंष्ट्रे	२०३	तीर्थे स्नानं दशगुणं	२४२
तारं तारं ततो मायां	२००	तुरीयपदमुच्चार्य	१०६
तारं तिमिरनाश्यै च	७४	तुलागतं समवाप्य	२३४
तारं मायायुगं कालि.	१९९	तुलादित्यनिशार्द्धे तु	५६
तारं माया रमायुग्मं	७१	तुलामकरमेषेषु	५५
तारं मायास्फुरद्वन्द्वं	२००	तुलायां प्रत्यहं मन्त्री	२०
तारं वा कमला माया	२०३	तुलाराशिं गते भानौ	२२८
तारं व्योम ततो मायां	२०३	तृतीयञ्चानुलोमेन	१४५
तारं हनयुगस्यान्ते	१९७	तृतीयप्रहरे चैव	२५१
तारं हृदुग्रकेशीञ्च	६४	तृतीयायां गणेशञ्च	२२९
तारां मायाञ्च गिरिशे	१६५	तृतीयायां तथा धर्मं	२४५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तेजसा चैव सूर्यस्य २२५
तेजोऽसीति च द्विभुजं २२४
तेन तोयेन देवेशि १५३
तेनासने च वा देवि १६
ते पूजार्थमिहायान्तु १६८
तेभ्य: प्रकुप्यते देवी ५९
तेषामाद्यक्षरेणैव २०३
ते सर्वे कार्त्तवीर्यस्य ९६
ते सर्वे कार्त्तवीर्यस्य ९८
ते सर्वे कार्त्तवीर्यस्य ९९
ते सर्वे हैहयेशस्य ९७
तोलिका तु चतुष्पादै: २२२
तं पुनरधितिष्ठितं ध्यायेद् १०५
त्रयोदश्यान्तु शुक्लायां २४५
त्रसरेणुर्मतस्तैश्च २२२
त्रिकालं चार्चयेद्भक्त्या २३१
त्रिकालं तर्पयित्वा तु २३९
त्रिकालं पूजयित्वा तु २४३
त्रिकालं पूजयेत्सूर्यं २३९
त्रिकालं पूजयेद्भक्त्या २३०
त्रिकुशेन महायागे २१९
त्रिकोणशूलदीप्ताग्र. १२६
त्रितयं तत्त्वतो भें भें ६८
त्रिदिनान्निगडग्रस्तो १०२
त्रिनेत्रां पूर्णवदनां १५२
त्रिनेत्रां हास्यसंयुक्तां १७८
(ॐ) त्रिनेत्रे विकरालास्ये २०३
त्रिमध्वक्तेन देवेशि २५०
त्रिमुष्टिको वितस्ति: स्याद् २२३
त्रिरक्तेन त्रिगन्धेन १६५
त्रिविधा बलय: प्रोक्ता १९३
त्रिवेणी च महापीठं ३७
त्रिशूलचक्रमुषल. १२७
त्रिशूलं खड्गचक्रञ्च १७९
त्रिशूलं दक्षिणे हस्ते १७८
त्रिसन्ध्यव्यापिनी चेत्स्याद् १३८
त्रिसन्ध्यं प्रजपेत्तस्मिन् ११३
त्रिसन्ध्यं य: पठेदेतत् १०३
त्रिसहस्रं पुनस्तेन ११०
त्रिसूत्रीकरणं पश्चाद् २०४
त्रिंशतैश्वर्यफलदा ३१
त्रिंशद्भिर्धनसिद्धि: स्यात् ३२
त्रैगुण्यविषयाधान २१२
त्र्यक्षरेण च मन्त्रेण १५५
त्वं गति: सर्वभूतानां २३५
त्वं देवि जगतां मात: १५४
त्वं देवि परमेशानि १७०
त्वं विष्णुस्त्वं हि ब्रह्मा २१३
त्वामेकं सर्वभूतेषु २१३
दक्षपञ्चनदे चैव ४७
दक्षिणादिक्रमेणैव १६८
दक्षिणाप्रान्तेषु देव्या: १६६
दक्षिणे च तथा शक्तिं १५२
दक्षिणे च ध्रुवाख्यन्तु ८५
दक्षिणे भीषिकां नाम १२७
दक्षिणां गुरवे दत्वा २०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दक्षिणां वस्त्रयुग्मञ्च	१७४	दशभिः पशुभिः पूजा	१९३
दक्षिणां विधिवद्दद्यात्	२५२	दशम्याञ्च महेशानि	२३९
दक्षिणां शब्दमात्रेण	७५	दशम्याञ्चैव तां देवीं	२३७
दक्षे पञ्चशतं बाणा	९५	दशम्यामथ नक्ताशी	२४४
दग्धमन्नं मसूरञ्च	२५८	दशम्यामपराह्ने तु	२२५
दण्डपाणिर्भैरवस्तु	४२	दशम्यां पार्वतीनाथम्	२४०
दण्डैकरजनीयोगो	२३४	दशम्यां श्रवणाप्राप्ते	१७६
दण्डं कमण्डलुं पश्चाद्	१५५	दशम्यां श्रवणो व्यापी	१३८
दत्तात्रेयप्रियतमः	१००	दशसहस्रं मघायाञ्च	२१
दत्तात्रेयप्रियः कण्ठं	९३	दशांशं जुहुयाद्वह्नौ	७१
दत्त्वा बलिं ततः कुर्यात्	१७२	दशैणस्य समा गोधा	१९८
दत्त्वार्घ्यं विधिवद्देवि	२५१	दशौषधदग्धभसित.	११५
द दुर्गावाचकं देवि	६	दाडिमीपत्रिकां रक्तां	१६२
दद्यादर्घ्यं सहस्रञ्च	२४२	दानमध्ये यज्ञभेदे	२१९
दद्यादासनमेतेन	१५४	दानं कोटिगुणं प्रोक्तं	२४२
दद्यादुक्तमर्कभोज्यं	१७५	दामोदराय नभसि	२३६
दद्याद्यदि तदा मद्य.	१७४	दारयैनं शोधयैनं	१२८
दद्यान्महिषमन्त्रेण	१७९	दासोऽपि भृत्यतां त्यक्त्वा	२६२
दधिदूर्वाक्षतञ्चैव	२५०	दाहोपघातगरल.	९९
दधि प्रसृतिमात्रन्तु	२२०	दिक्पालांश्च ग्रहांश्चैव	२२८
दन्तकाष्ठं ततो दद्यान्	१५०	दिगम्बरो निरातङ्को	१८८
दन्तमाला जपे कार्या	३२	दिग्दर्शनार्थं संक्षेपान्	४
दशकञ्च नराणाञ्च	१९८	दिग्बन्धनं कारयेत्पश्चाद्	१०६
दश चान्ये महावर्णा	९३	दिग्विदिक्षु परिस्तीर्य	२१९
दशधा प्रजपेन्मन्त्रं	१४	दिनमध्ये तु यः कालो	५३
दशपञ्चात्मिका देवि	३१	दिनेशार्घ्यं ततो दद्याद्	१५२
दशबीजात्मका मन्त्राः	९३	दिनैकं मधुधारापि	२६०
दशभिर्बाहुभिर्धत्ते	२४९	दिवाचरा रात्रिचरा	९७

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दिवा न पूजयेद्देवीं ५६
दिवापूजा विधातव्या ५६
दिवापूजा विधातव्या ८४
दिवाभागेन कर्त्तव्यं २३२
दिवावसाने स्नात्वा तु १६४
दिवा स्नाने भवेद्धानिः २३१
दिवास्पर्शे व्रतं विद्याद् २४८
दिव्यकर्त्तुः कारयितुः ६१
दिव्यमालानुलेपाढ्यं ९१
दिव्यवीरमते देवि ५५
दिव्याभरणवेशाढ्यां १६०
दिव्याभरणसंयुक्तां १५७
दिशमूर्ध्वामवतु मे ९२
दीपनीयं समाख्याता १४
दीपनीरहितो मन्त्रः १४
दीप्तेन दर्भयुग्मेन २१४
दुःखहरार्थको बिन्दु. ७
दुःखहानिररिघ्नश्च १०१
दुर्गन्धि परमामोदं १७०
दुर्गाद्या मातरः सर्वा २५९
दुर्गानामजपात्पापं १८६
दुर्गानाममहामन्त्रः १८५
दुर्गामन्त्रस्य ऋषिः ३
दुर्गाया मन्त्रमाकारं १८४
दुर्गायाश्चरितं यत्र १८३
दुर्गायाः शतनामाख्य. ३
दुर्गायाः शतनामानि १८९
दुर्गायाः शृणु चार्वङ्गि १२
दुर्गां शिवां शान्तिकरीं १६३
(ॐ) दुर्गायै विद्महे नारायण्यै १५३
दुर्गास्मरणजं देवि १८३
दुर्गे दुर्गेति दुर्गाया १८४
दुर्गे दुर्गे पदं चोक्त्वा १३३
दुर्गे देवि समागच्छ १६१
दुर्गे स्वाहा पुनर्माया १३
दुर्गोत्तारणवाच्यः स ८
दुर्गोत्तारिणि दुर्गे त्वं १७३
दुर्गोत्सवस्य षष्ठ्यादि. २
दुर्भिक्षं वा सुभिक्षं वा ६६
दुर्हृदो दुष्टभूपाला ९६
दुष्टहा चौरदमनो १००
दूतीयागोक्तमन्त्रेण २७१
दूतीयात्रा रासयात्रा ४
दूतीयात्रा रासयात्रा २६६
दूरादेव विनश्यन्तु ९९
दूर्वाक्षतेन सिद्धार्थं १४७
दूर्वागुडूचीगन्धेन १२९
दूर्वाग्रखदिराश्वत्थं १३१
दूर्वातण्डुलसम्मिश्रं १७०
दृष्टिमात्रेण जप्तव्यं २४
दृष्ट्वा श्मशानं देवेशि ८२
दृष्ट्वा स्नात्वा सुसङ्कल्पो २७
देवगन्धर्वमर्त्यानां १२०
देवञ्च पूर्ववत् स्नात्वा २५०
देवता च समाख्याता १७८
देवता जयदुर्गाख्या ३९

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

देवतानां पितृणाञ्च २१३
देवदानवयक्षाणां २२५
देवदेव जगन्नाथ २६१
देवविप्रप्रियो विद्वान् १००
देवसेनां धृतिञ्चैव १६७
देवाङ्गना भवन्त्येव ३०
देवाधिदेव सर्वज्ञ ८९
देवीदेवा मुदं यान्ति २१३
देवो यदि जपेन्मन्त्रम् १४
देव्यास्तु दक्षिणं पादं १७८
देव्याः प्रचुम्बनं कुर्यात् १४९
देव्या भागशतं सर्वं १४०
दोधूयमानो निजपक्षपत्रवत् ११४
दोलारूढस्य देवस्य २५४
दोलारूढं प्रपश्यन्ति २५४
दोषं प्रकुर्वते दीर्घाः २२१
दंष्ट्राकरालवदनां १२७
द्वादशाक्षरी महाविद्या १५९
द्वादशाङ्गुलतः शत्रोः १२८
द्वादशाब्दात्परं चैव १९९
द्वादशेष्वेव मासेषु २६५
द्वादशैतानि नामानि १०४
द्वादश्यान्तु जले रात्रौ २५६
द्वादश्यामप्युषःकाले २४४
द्वादश्यां चैत्रमासस्य २५४
द्वारि द्वारि न्यसेत्स्रक्तां १४९
द्विजातिरोपितं ग्राह्यम् १५०
द्वितीयपदमुच्चार्य १०६
द्वितीयप्रहरे चैव २५०
द्वितीयस्वरसंयुक्तं १८३
द्वितीयायां गुडं प्राश्य २३८
द्वितीयायां जगद्धात्रीं २३७
द्वितीयायां जगन्नाथं २४५
द्वितीयायां तथा शक्रं २४१
द्वितीयायां समारभ्य २४०
द्विभुजामम्बुजद्वन्द्व. ६९
द्विभुजां पीतवसनां १६१
द्विभुजां सर्वभूषाढ्यां ६९
द्विविधञ्चैव यत्पीठं ४४
द्विसहस्रं यदा मन्त्रं २१
द्वे सहस्रे मनुष्यस्य १९८
द्वे सहस्रे लुलापस्य १९८
द्व्यक्षरं परमेशानि १३
द्रव्यदानोचितं वाक्यं १७१
द्रोणपुष्पस्य चार्वङ्गि ३६
धनञ्जय नमस्तेऽस्तु २१२
धनाध्यक्षं श्वेतकुम्भे २३९
धनार्थी धनमाप्नोति १८७
धनिष्ठायां जपेन्मन्त्रं २२
धनी पुत्री सुखी सोऽपि १८७
धनुर्ज्यासिंहनादेन ९०
धनुषि च यदा मन्त्रं २०
धनुःस्थे च ततः सूर्ये २३९
धने धनेशतुल्योऽसौ ११
धन्योऽहं कृतकृत्योऽहं १५१
धरण्यामृतुमत्यान्तु २५८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

धराबीजद्वयं देवि ६९
धराबीजद्वयं देवि ७०
धराबीजं समुद्धृत्य ७६
धराभिमन्त्रणं कृत्वा २००
धर्मप्रदस्त्वं समरे १६९
धर्मार्थं भावयेन्नित्यं २०
धात्रीवृक्षतले देवि ३६
धान्यकं पशुकं बीजं २२५
धान्यमुद्गकलायस्य १७१
धान्यवृक्षे निमग्नाञ्च १६३
धान्यं वासस्तथा ताम्रं १७५
धारयति सर्वलोकप्रियो १०८
धुस्तूरार्कस्य योगेन ११९
धूपदीपैश्च नैवेद्यैः ६६
धूपेन धूपयेद्देवि २७१
धूपं गुग्गुलसंयुक्तं १७१
धूमव्यापी सप्तजिह्वो २०९
धूमावतीप्रयोगोऽयम् १२२
धूमावतीमनुः प्रोक्तो १२२
धूम्रलोचनसंहर्त्री १९०
धूम्राभं कनकान्विद्युद् १५३
धृतं कृष्णेन रक्षार्थं १६९
धेनुं दद्याद्द्विजातिभ्यो २४५
धौतवस्त्रं परिधाप्य २६६
ध्यात्वा कृत्यां विधानेन १२७
ध्यात्वानेन जपेन्मन्त्रं १७८
ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा १५९
ध्याननिष्ठो जपाविष्टः २६७
ध्यानेन परमेशानि १०
ध्यानं वा परमेशानि २५
ध्यायेत्तस्मिन् तप्तजाम्बूनदाभां १८०
ध्यायेत्तां विजयां नित्यां १५८
ध्यायेत्पूर्वे देवीरूपं १६४
न कदाचिदसृग्दानं २१८
न कुर्यात्खननं भूमेः २५९
न कुर्याद् ग्राममध्ये तु २५८
नकुलीशः कालिपीठे ४०
नकुले तु कुलं ज्ञात्वा २२१
नक्षत्राणामभावेऽपि १३६
न गृही मृण्मयीं कुर्यान् १३९
न च भुक्तिर्न वा मुक्तिः १८५
न च वैरिभयं कान्ते १८७
न च व्याधिः क्षुधा वापि २३०
न चैश्वर्यं क्षयं याति १८७
न तस्य चौरव्याघ्राद्यैः १०३
न तस्य दुर्लभं किञ्चित् १८६
न दद्याद् ब्राह्मणो मद्यं १९४
न दिवा न निशाभागे ५६
न दिवा पूजयेद्वीरः ५६
नदीतीरे बिल्वमूले ३४
नदीतीरे शिवागारे ३६
नदीतीरं समासाद्य ६८
नदीतीरं समासाद्य ७३
न दुर्गानामसदृशं १८५
नद्यां समुद्रगामिन्यां २६
न नारीं निन्दयेद्वाचा २६५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नन्दापुरे महानन्दा	४७
नन्दामारभ्य दशमी.	१४०
नन्दायां पूजयेत्कुम्भे	१३५
नन्दिनं रक्तपीतञ्च	१५३
न पुरश्चरणापेक्षा	२६३
न भयं जायते तस्य	१०३
न भवेत्तु भयं किञ्चित्	९४
नम उच्छिष्टपूर्वन्तु	११७
नमस्करोम्यहं देव	१५९
नमस्तेऽस्तु शिवे देवि	१७३
नमस्ते बिल्ववृक्षाय	१४७
नमस्ते भगवन् देव	२१२
नमस्ते सर्वजगतां	२२७
नमस्ते सूर्यपुत्राय	२२४
नमोऽस्तु पञ्चबाणाय	१६८
नमोऽस्तु यज्ञपतये	२१३
नमः पितृभ्यः प्रेतेभ्यो	२३६
नमः शिवाय शान्ताय	२५०
नमः शिवाय शान्ताय	२५१
नमः स्वाहा वषट् हुञ्च	१०७
नर्मदा यमुना पिङ्गी	४४
नलाहाट्यां नलापातो	४२
न वक्तव्यं पशोरग्रे	२४
नवदुर्गाविधानन्तु	१३४
नवम्याञ्च तथा पूजां	१६४
नवम्यान्तु जगद्धात्रीं	२४३
नवम्यामपि कुर्वीत	१३८
नवम्यामष्टमी यत्र	१३७
नवम्यामेकभक्तेन	२५४
नवम्यां पूर्ववत्पूजा	१७४
नवयौवनसम्पन्नां	२२७
नवरात्रान्तरे शत्रुः	१२९
नवलक्षं महादेवि	३१
नवान्नेन मार्गशीर्षे	२६२
न स्तोत्रपाठहोमेषु	१९४
न हि दुर्गासमा पूजा	१८३
नागराज महापाश	१६९
नागवल्ल्या चरेद्धोमं	११९
नाङ्गन्यासकरन्यासौ	११८
नादेयतोये देवेशि	२३९
नानाचित्रविचित्राङ्ग	१५८
नानातन्त्रमतं देवि	१८४
नानातन्त्रमतं देवि	१९१
नानामार्गे प्रधावन्ति	१८४
नानामार्गे प्रधावन्ति	१९१
नानारत्नसमाकीर्णां	१४३
नानारूपा महासत्त्वा	९७
नानारोगजरावेशे	९४
नानालङ्कारवस्त्राद्यैः	२७०
नानावर्णं हि शूद्रस्य	१९५
नानाविधानि द्रव्याणि	२६९
नान्तं भूतस्वरपरिगतं	१०५
नान्तं षष्ठस्वरपरिगतं	१०५
नाभिमात्रजले स्थित्वा	१०९
नामधेयं रिपोरन्ते	१२९
नामादिवर्णः सर्वेषां	८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नारसिंहद्वयं पश्चाद् १९६
नारसिंहेन बीजेन १६७
नारायणपरं नाम २१२
नारायणस्वरूपाथ २२५
नारायणी जगद्धात्री १९०
नारायणीये कथितम् १३४
नारायणी वैष्णवी च ४९
नारिकेलं तरम्बूञ्च २६७
निक्षिपेत्तत्र प्रथमं २३६
निक्षिपेद्दिक्षु परिधीन् २१०
निक्षिप्य जलपात्रे तु २५५
निक्षिप्य प्रतिमां तत्र १२६
निक्षिप्य भागौ द्वौ कृत्वा २१४
निखनेदरिभवने तदष्टमर्क्षे ११२
निखिलमभिमतानाम् ११५
निगमाद्यं वह्निजायां १७९
निजबीजत्रयं देवि १२
निजमन्त्रसहस्रन्तु ६४
नित्यन्तु भोजने काले १९२
नित्या च निष्कलङ्का च १९०
नित्यानन्दमयी नितान्त. १
नित्यं जपं कटे कुर्यात् ३२
नित्यं निर्वर्त्त्य विधिवत् १४२
नित्यं नैमित्तिकं काम्यं ३२
नित्यं प्रत्युषसि प्रतीतमनसा ११४
निमज्याम्भसि सम्पूज्या १७६
निम्बकाकच्छदानेकी. १२३
निम्बमूलं समासाद्य ६८
नियुक्तं रक्तपं सिंहं १८१
निरस्य काकनिलयं पितृभूगताग्नौ १११
निरुह्य वायव्येऽङ्गारान् २१४
निर्मला च सुगन्धा च १९०
निर्माणकिङ्किणीजाल. ९०
निर्माल्यधारिणी पूज्या १७५
निवेदयेत् शोणगण्डं १९४
निशाकरे तथा नाथ २३
निशा तु परमेशानि ५४
निशाभागे चतुर्दश्याम् ८०
निशाभागे हविष्याशी ७१
निशि चक्रे करालास्यां ८४
निशीथकृत्यं नवमी. ३
निशीथे कार्तिके कुह्वां ५५
निशीथे तु यदा देवि २६
निशीथे वरदा लक्ष्मीः २२६
निशुम्भमथने चैव १६२
निशुम्भशुम्भमथनीं १७९
निश्चला च भवेद्देवि २३८
निषिक्तेन तु सूत्रेण १४३
निष्पावान् राजमाषांश्च २५८
नीलोत्पलनिभे देवि २११
नृत्यगीतैर्बहुविधैः २३२
नृत्यन्तं यत्र देवेशं ५२
नृत्यन्तं यत्र सर्वेशं ५२
नृपश्च सम्यगाराध्य १३४
नेपालं कर्णसूत्रञ्च ३७
नैवेद्यं विविधं रम्यं १७१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पक्षिण: कच्छपा ग्राहा:	१९९
पक्षौ यस्य सुरद्रुमौ	१०५
पङ्कभूमिं समासाद्य	७३
पचद्वन्द्वं मथद्वन्द्वं	१९६
पञ्चक्रोशान्तरे यत्र	३५
पञ्चघोषेण भेर्यादि.	१६४
पञ्चत्वमाशु लभते	११
पञ्च देवान्नमस्कृत्य	१४२
पञ्चमस्त्वर्द्धरात्रश्च	५३
पञ्चमेन यजेद्देवीं	८०
पञ्चम्याञ्च जगद्धात्रीं	२४१
पञ्चम्यां कृष्णपक्षस्य	२२९
पञ्चम्यां दिननाथञ्च	२३८
पञ्चम्यां मदनं देवं	२४५
पञ्चम्यां बिल्वपत्रैश्च	२२९
पञ्चम्यां सूर्यबिम्बे च	१३५
पञ्चलक्षजपाद्देवि	३०
पञ्चवर्षे भवेद्राष्ट्रं	२६२
पञ्चविंशाङ्गुलं मानं	२०१
पञ्चाङ्गेन विहीनोऽपि	२५
पञ्चाङ्गैस्तु विहीनोऽपि	२५
पञ्चोपचारैर्विधिवत्	१६४
पञ्चोपचारैः सम्पूज्य	२५६
पट्टवस्त्रैर्महादेव्यै	२५२
पठतः कवचञ्चेदं	१०३
पठतः प्रातरुत्थाय	१०२
पतङ्गवापी सप्तार्चिः	४४
पत्राग्रे चैव ब्रह्मादीन्	१४४
पत्रे मालूरपत्रञ्च	१९२
पत्रे वससि कौमारि	१६२
पत्रं पुष्पं फलं मूलम्	६०
पद्मपत्रदलाकारम्	२०१
पद्मपुष्पदलस्यान्ते	२०२
पद्माक्षरचिता माला	२९
पद्माभावे हयारिः स्यात्	२१८
पनसाम्रफलञ्चैव	२६७
पनसाम्रफलैर्होमे	२२०
पयोगुडेन भक्तेन	१२१
पयो भवेत्तदर्द्धेन	२२२
परदाररतोऽपि स्यात्	१८६
(ॐ) परब्रह्मस्वरूपाञ्च	१७८
परलोके भवेत् स्वर्गी	१८८
परसैन्यग्रहाविष्ट.	१९६
परस्त्रीहरणात्पापं	१८९
परितोऽष्टघटे न्यस्या	१३१
परिपन्थिजनाकीर्णे	९४
परिपूर्णफलं नैव	२५३
परिरक्षतु मे दुःख.	९२
परिरक्षतु मे सम्यग्	९२
परिषिञ्चेत्ततस्तोयैः	२१०
परिष्कृत्य ततः स्थानं	८७
परैर्दुर्द्धर्षितो मन्त्री	१३४
परं ज्योतिः परं ब्रह्म	१७१
परं शिवचतुर्दश्यां	२४७
परां चण्डीं सहास्यां	७४
पर्वण्यपूज्य देवेशां	६०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पर्वतञ्च नदीतीरं	३६	पितरो योगिनश्चैव	४६
पर्वताग्रे नदीतीरे	१०६	पितरः सिद्धगन्धर्वाः	५२
पर्वतारोहणे देवि	१८७	पितृतर्पणतः शेषे	२४३
पलार्द्धेन भवेत्सूक्तिः	२२२	पितॄनुद्दिश्य यत् श्राद्धं	२४३
पशुश्छेद्यस्त्वया शीघ्रं	२०१	पिपीलिकादिकीटानां	८०
पशूनाञ्चैव षण्मासात्	१९५	पिप्पलस्य पलाशः स्यात्	२१७
पशूनां व्रतभङ्गादौ	६१	पिप्पलादो मुनिश्छन्दो	१२२
पश्चात् स्वयञ्च तद्ग्राह्यं	२६२	पिब कृत्येऽसृक् तस्य	१२८
पश्चादादाय पाणिभ्यां	२१३	पिबन्तीं रुधिरं धारां	७९
पश्चाद्देवस्य देव्याश्च	२०७	पिष्टकं परमं दिव्यं	२५३
पश्चिमे वारुणीं नाम	१२७	पीठसिंहे महेशानि	१८१
पाञ्चजन्य महाध्वान	२५७	पीठार्चनं महादेवि	४३
पाटला च महाबोधिः	४५	पीठेशांश्चैव जीवेशान्	१६९
पातालतलनागेन्द्र.	३०	पीतशुक्लसिताकाश.	१४६
पातु मे नैर्ऋतीं चाप.	९२	पीतसूत्रेण वस्त्रेण	१५०
पात्रान्तरेणापिहिते	२०६	पीतो रक्तोऽसितो धूम्रः	१४५
पादपल्लवमामोदि.	१८०	पुटितं मूलमन्त्रञ्च	५
पादुकासिद्धिसङ्घे च	३१	पुण्डरीकन्तु यो दद्याद्	१७४
पाद्यन्तु पयसा दद्याद्	२५२	पुण्यकाले पठेद् यस्तु	४६
पाद्यादिकं ततो दत्त्वा	१४४	पुण्यक्षेत्रं नदीतीरं	३४
पानीयस्य च कथितं	१६५	पुण्याहं बहुसित्याञ्च	४७
पायसञ्च बलिं दद्याद्	२२६	पुत्रजीवकमाला तु	२८
पारणाहे न लभ्येत	२५५	पुत्रं तेषामनन्तन्तु	१८२
पार्श्वपरिवर्त्तने चैव	२३२	पुनरनन्तरं वज्र.	१५४
पार्श्वे दीपयुगं दद्याद्	१४९	पुनर्मायाद्वयं देवि	१५९
पावकं भुवनं विष्णुं	२५१	पुनर्वसुसमायोगे	२१
पिण्डेभ्योऽर्च्य हृषीकेशम्	२४६	पुनश्च मारयद्वन्द्वं	२०३
पिण्डैर्लवणसम्भूतैः	१२६	पुनश्च रात्रौ सर्वेषां	१९३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पुनः प्रणवमुद्धृत्य	१३
पुनः प्रताप्य तौ मन्त्री	२१४
पुनः सङ्कल्प्य देवेशि	८५
पुनः स्वमन्त्रबीजेन	८१
पुरश्चरणमेतद्धि	१७
पुरश्चरणमेतद्धि	१९
पुरश्चरणमेतद्धि	२३
पुरोडाशेन विधिना	२४०
पुलस्त्यः पुलहश्चैव	२५६
पुष्करञ्च गयाक्षेत्रम्	४४
पुष्करे कमलाक्षी च	४६
पुष्यायाञ्च जपेन्मन्त्रं	२१
पुस्तके पादुके खड्गे	१३९
पूजनादिषु यः कालो	५३
पूजयित्वा च काल्यादिं	८७
पूजयित्वा निशाभागे	६८
पूजयित्वा फलं यादृग्	१८८
पूजयित्वा ह्यनेनापि	२२८
पूजयेच्च महेशानि	२४७
पूजयेच्चैव गोविन्दं	२३९
पूजयेच्च्युतपत्राद्यैः	२३१
पूजयेत्कालिकां देवीं	७६
पूजयेत् क्षेत्रपालञ्च	२५८
पूजयेत् क्षेत्रविघ्नेशं	२३७
पूजयेदुपचाराद्यैः	१५४
पूजयेदुपचाराद्यैः	२२७
पूजयेद्गन्धपुष्पाद्यैः	२२९
पूजयेद्बहुजातीयैः	२६५
पूजयेद्भोजयेद्विप्रान्	२७०
पूजयेद्रक्तपुष्पैश्च	८३
पूजयेद्विधिवद्देवं	२४७
पूजयेद्विधिवद्भक्त्या	२६७
पूजाकालस्तद्विशेषः	२
पूजाकाले जपेद्यस्तु	१८८
पूजाविधानं देवेश	२५३
पूजोपहारद्रव्याणि	१७६
पूर्णिमा चेन्दुमत्याञ्च	४७
पूर्णे चैव तु नेपाले	१४१
पूर्वभागादितो दद्यान्	२०३
पूर्वमुखो जपेन्मन्त्रं	२३
पूर्ववदेव मानं स्यात्	२२१
पूर्वादिपत्रे सम्पूज्य	२२८
पूर्वादिष्वष्टपीठेषु	१६६
पूर्वाम्नायादि सर्वेषां	२८
पूर्वाद्यग्रे च ब्रह्मादीन्	१८१
पूर्वाषाढायुताष्टम्यां	१३५
पूर्वाह्ने प्रजपेन्मन्त्र.	२६४
पूर्वे तु शाङ्करीं नाम	१२७
पूर्वोक्तकण्टकैर्विद्वान्	१२५
पूर्वां षष्ठीं सनक्षत्रां	१३६
पृथग्जप्त्वा वरारोहे	१६
पृथिव्यग्निपवनाद्यन्ता	१४५
पृथूदके महावेगा	४८
पृथ्वीदेवेन्द्रपुण्यस्त्री.	३३
पृथ्वीविख्यातकीर्तिः	२७२
पौर्णमास्यामुषःकाले	२४५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पौर्णमास्यां रासयात्रां	२७१	प्रभातेऽश्वत्थमूले च	८०
पौषे नवानि वस्त्राणि	२७०	प्रभाते च ततः कृत्वा	२५१
प्रगल्भान्तु जगद्धात्रीं	५६	प्रभाते पूजयेद्भक्त्या	२३२
प्रचण्डे पुत्रदे देवि	१७३	प्रभासे सोमनाथोऽसौ	५०
प्रजापतिं तथेन्द्रञ्च	२१९	प्रभूतबलिदानञ्च	१४०
प्रणमेत् प्रणवाद्येन	८६	प्रमादाद्वपनं कृत्वा	२५९
प्रणवञ्च ततः पश्चात्	२००	प्रयागादिषु तीर्थेषु	१८८
प्रणवाद्या ङेयुतान्ता	८७	प्रयोगे बलिमन्त्रोऽयं	१९६
प्रणवो बिन्दुमान् देवि	१३	प्रवालघटिता माला	२८
प्रणवं पूर्वमुच्चार्य	१२	प्रशस्तं श्वेतवर्णन्तु	१९९
प्रणवं पूर्वमुच्चार्य	२६४	प्रसादनं ततः कुर्याद्	१६९
प्रणवं मणिधरी चैव	८५	प्रसादो हि भवत्याशु	५३
प्रतद्विष्णो अब्जचक्रे	२५६	प्रसादं भक्षयेत्पश्चात्	२६८
प्रतिपत्तिथिमारभ्य	१७	प्रसीद जगतां मातः	१७०
प्रतिबीजेन पुष्पाद्यैः	२२५	प्रसीद नारायण कृष्ण विष्णो	२३२
प्रतिमायां हृदि स्थाने	१५७	प्रसीद भगवन्नाथ	२३२
प्रतिमां वा महाभाग	२५५	प्रसृती द्वे कर्षकञ्च	२२३
प्रतिसंवत्सरं कुर्यात्	५६	प्रहरे प्रहरे स्नानं	१४०
प्रतीक्ष्य श्रावणं कालं	१३८	प्रागग्राणां स्मृता देवा	२०५
प्रत्यङ्मुखः शिवस्थाने	३४	प्राग्वत् करतले न्यस्य	१२३
प्रत्यहं प्रजपेत्तञ्च	६८	प्राग्वद्देवीं समभ्यर्च्य	८६
प्रत्यहं भोजयेद्विप्रान्	२६९	प्राङ्गणे मध्यरात्रौ च	२५२
प्रत्येकेन ततः पश्चात्	१५०	प्राचीदिशं रक्षतु मे	९१
प्रथमे प्रहरे देवि	२६	प्राचीस्थमुत्तरस्थञ्च	२०६
प्रदक्षिणवशान्न्यस्येद्	२०९	प्राजापत्यव्रते यादृक्	१८८
प्रदक्षिणेन कुर्वीत	२१८	प्राणनाथ न सिद्ध्येत्तु	४३
प्रदद्याच्च गवां क्षीरं	१९४	प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा वै	१९६
प्रधानदेवतारूपाः	९२	प्राणान् रक्ष यशो रक्ष	१७१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्राण्यङ्गचूर्णं चर्माम्बुजं	२५८	बलिदानेन देवेशि	२६४
प्रातरुत्थाय य: कश्चित्	१२०	बलिभिर्गुडखण्डैश्च	२३८
प्रातरेव तु द्वादश्यां	२३१	बलिभि: पञ्चभि: पूजा	१९३
प्रातरेव दशम्यान्तु	१७५	बलिमध्ये खनेत् कीलं	१२६
प्रातर्मध्याह्नक: काल:	५३	बलिश्च द्विविधो देवि	१९३
प्रात:कालं समासाद्य	६५	बलिं दद्याद्विधानेन	१४६
प्रादक्षिण्येन सम्पूज्या:	२१०	बलिं दद्यान्महादेव्यै	२५२
प्रादेशमात्रं समिधं	२२०	बलिं पूर्वमुखं कृत्वा	२०१
प्राप्ते प्रतोलिकां द्वारि	१४९	बलिं समुद्धरेद्यत्नाद्	१९२
प्राप्ते भाद्रपदे मासि	२६०	बहि: पीठे जयन्त्याख्यां	१६३
प्राप्नोत्यतुलभोगन्तु	२४७	बहुना किमत्र मनुना	११५
प्रायश्चित्तमितिच्छेद.	२	बहुनोक्तेन किं देवि	१२१
प्रायश्चित्तं भृगो: पातं	५८	बहुभिर्बलिदानैस्तु	१९३
प्रेषयेद्भगवतीं दुर्गाम्	१३८	बहुरूपातिरिक्ता च	२०८
प्रोक्त: पञ्चदशार्णोऽयं	१०५	बहुलायां वामबाहु:	३९
प्रोक्षणञ्च पशो: कृत्वा	२०१	बाधाशतविनिर्मुक्तम्	९४
प्रोक्षणेन जलस्यैव	१३२	बालदक्षिणयोगेन	११८
फाल्गुने पूर्णिमायाञ्च	२७०	बाहुदायामनन्ताहं	४७
फेरु: स जीवति ततो	६७	बाहुपृष्ठञ्च जठरं	८१
फ्रौं व्रीं क्लीं ह्वं ह्वीं क्रों	८७	बिभ्रतीं कङ्कटीं ध्यायेन्	६६
बगला कमला तत्र	४०	बिभ्रतीं मुक्तकेशीञ्च	६७
बगला चैव मातङ्गी	६	बिभ्रत् सदार्द्रवसना	१०९
बध्नीयादक्षमालायां	२२५	बिल्वपत्रसहस्रैस्तु	१८९
बन्धूककुसुमं हुत्वा	१२०	बिल्वपत्रेण साज्येन	११९
बन्धूकारुणसङ्काशां	९	बिल्वमूलं महेशानि	८७
बन्धूंश्च पूजयेद्रात्रौ	२२६	बिल्वमूलं समासाद्य	६९
बलञ्च विपुलं दद्यात्	७३	बिल्वयावकमाषांश्च	२५३
बलाद्वा स्वेच्छया वापि	६०	बिल्वयुग्मस्य मृण्मय्या:	२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

बिल्वाल्लक्ष्मीमवाप्नोति	१३२	भद्र! त्वं देहि मे भद्रम्	२२५
बिल्वैर्बिल्वदलैर्वापि	८०	भद्रवादप्रियो वैद्यो	१०१
बीजयेद्व्यजनेनापि	१४९	भद्रासनमिदं प्रोक्तं	१४२
बीजोपरि महादेवि	८६	भद्रेश्वरे रमा विष्णु.	४७
ब्रह्महत्या सुरापानं	१८६	भवानीसन्निधौ यस्तु	१८९
ब्रह्माणं प्रतिकुम्भे च	२४९	भवानीं तारिणीं विद्यां	८०
ब्रह्माण्डाभ्यन्तरे वीरं	१५७	भाद्रे तु पिष्टकैः पूजा	२६२
ब्रह्मादिभिः स्तूयमानां	१७९	भाद्रे यात्रा धूननाख्या	२६६
ब्रह्मेन्द्ररुद्रैरभिभूयमानो	२३१	भावस्थाने समुन्नीय	१८१
ब्राह्मणञ्चैव गायत्रीं	२४७	भीतो भयात्प्रमुच्येत	१८७
ब्राह्मणादिवर्णभेदे	२	भीमेश्वरो भीमपीठे	५१
ब्राह्मणान् दम्पतीं चैव	२३०	भीषणो भैरवस्तत्र	३९
ब्राह्मणान् भोजयित्वा तु	१४२	भीषणां श्रीमतीं चैव	१२७
ब्राह्मणान् भोजयेद्भक्त्या	२४४	भीष्मव्रतमिदं प्रोक्तं	२३४
ब्राह्मणांश्च कुमारीश्च	१७५	भुवनेशी सिद्धिरूपा	४०
ब्राह्मणे गुरुवारे तु	२६४	भूगतं रुधिरं यत्तु	२०४
ब्राह्ममुहूर्त्तावधिकम्	५३	भूतधात्री महामाया	४०
ब्राह्मी माहेश्वरी चैव	१५५	भूतशुद्ध्यादिकं कृत्वा	८५
ब्राह्मी माहेश्वरी चैव	१६६	भूतेशं चण्डपाणिञ्च	२४९
ब्राह्म्यादीनथ पत्रे च	१७७	भूतं भव्यं वर्त्तमानं	८०
भक्त्या भगवतीं दुर्गां	१८५	भूत्वा· दिगम्बरः सम्यग्	८५
(ॐ) भगवति भयोच्छेदे	१७३	भूमिलग्नैकपादस्तु	२६३
भगवन् सर्वदेवेश	४	भूमौ काञ्चनमृत्तिकापदरजो.	११४
भगवन् सर्वधर्मज्ञ	८४	भूर्जे मन्त्रममुं विलिख्य सकलं	१०९
भजेद्दुर्गां स्मरेद्दुर्गां	१८३	भूर्जे साध्यविदर्भितं मनुमिमं	१०८
भजेद्रविदिने प्राप्ते	२४२	भूर्भुवः स्वः स्वाहा	२१९
भद्रकर्णे महादेवो	५१	भूषयित्वा भोजयित्वा	२७१
भद्रकालीञ्च पुरतः	१५६	भूषितं विविधाकल्पैः	९०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भूस्तत्त्वञ्च भुवस्तत्त्वं	१५४	मद्यैर्मांसैर्लोहितैश्च	७३
भेदिनी कृष्णवेत्तायां	४८	मदन्तौ च मदन्ती च	४८
भैरवश्चासिताङ्गश्च	४१	मधुना तर्पयेद्देवान्	२३७
भैरवस्त्रिपुरेशश्च	३९	मधुना रुरुमांसेन	१२०
भैरव: सर्वसिद्धीश:	४२	मधुपर्कं ततो दद्याद्	१५४
भैरवानसिताङ्गादीन्	१६७	मधुपर्कं ततो दद्यात्	१६५
भैरवैर्ह्रियते सर्वं	४३	मधुमांसाशनं कुर्याद्	२२९
भोगदा मोक्षदा देवि	६	मधु मांसं पिष्टकञ्च	२६७
भोजनञ्च महेशानि	२५	मधुरत्रयसंयुक्तै:	१३०
भोजनं कांस्यलौहे च	२५३	मधुलुब्धो यथा भृङ्ग:	५८
भोजनानन्तरञ्चास्या	१२०	मधौ शुक्लतृतीयायां	२५४
भोजनानन्तरं देवि	११७	मध्यार्कवृक्षकृतरूप.	११२
भोजयेद् ब्राह्मणान् योऽत्र	५२	मध्याह्नव्यापिनी ग्राह्या	२४३
भ्रूमध्ये वा नसोरग्रे	१५	मध्याह्ने स्नापयेत्कुम्भं	२३३
मकरस्थे सहस्रांशौ	२४०	मध्ये आधारशक्त्यादीन्	१४३
मकरे च यदा मन्त्रं	२०	मध्ये आधारशक्त्यादीन्	२४९
मग्नोऽहं परमानन्दे	४६	मध्ये ईश्वरकोणेषु	२१३
मङ्गला मङ्गले कोटे	५०	मनसा न स्मृतं यत्तु	२६२
मङ्गलां शोभनां शुद्धां	१६३	मनुष्या: पशवो वृक्षा	९८
मणिपूरे तु निर्वाणं	१५	मनोबुद्धीन्द्रियजवा:	९६
मणिपूरे सदा चिन्त्यं	५	मन्त्रत्यागकर: शिष्य:	५८
मणिपूरं हृषीकेशं	३७	मन्त्रन्यासं तत: कृत्वा	१५२
मणिरत्नप्रवालैश्च	२८	मन्त्रपुत्री स्वपुत्री च	६०
मणिसंख्यां महादेवि	३२	मन्त्रमाता च पुत्री च	६०
मथद्वयं पचद्वन्द्वं	१९६	मन्त्रस्योच्चारणाद्देवि	१२०
मदगन्धसमायुक्तं	१९५	मन्त्राक्षराणि चिच्छक्तौ	५
मद्दत्तं पदमुच्चार्य	२६४	मन्त्राद्यक्षरमालिख्य	१२३
मद्यैर्मांसैर्लतागेहे	७७	मन्त्रान्तरं समाख्यातं	१३३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मन्त्रार्थं कथयाम्यद्य	६	महादेवप्रियकरः	१६२
मन्त्रार्थं परमेशानि	९	महादेवप्रियोऽसि त्वं	१४७
मन्त्रार्थं मन्त्रचैतन्यं	६	महादेवीति विख्याता	१२१
मन्त्री प्रकृतिपत्राणि	१५४	महानन्दा नन्दतटे	४८
मन्त्रेण गर्भितौ साध्यौ	१२५	महानिशा समाख्याता	५४
मन्त्रेणानेन देवेशि	१९६	महापिशाचिनि तस्मात्	११७
मन्त्रेणानेन देवेशि	२६३	महापीठाश्रयं वाऽपि	८३
मन्त्रेणानेन देवेशि	२६४	महापीठेऽनादिलिङ्गे	५७
मन्त्रैर्जिह्वाङ्गमूर्त्तीनां	२१६	महाबोधौ महाबुद्धः	४८
मन्त्रं जपन्नथ पञ्चकमलं	१०७	महाभये महानाशे	८९
मन्त्रं जपेदष्टशतं	१६३	महाभागवतो धीमान्	१००
मन्त्रं जप्त्वा विधानेन	१२९	महामखे महायोगे	१८१
मन्त्रं लक्षं जपेन्मन्त्री	१७९	महामाये हरो रुद्रो	५१
मन्त्रं साध्यस्य नाम प्रति.	११२	महायोगबलैश्वर्यं	९१
मन्दरेणैव बीजेन	१६२	महायोगीश्वरः पातु	९२
मन्दिरे च ततो नीत्वा	२६८	महालक्ष्म्यर्थकः शः स्याद्	७
मन्वन्तराधिपाः सिद्धा	९९	महाविषजलौकाश्च	९८
मम शत्रुं समुत्तार्य	१९७	महाविषुवसंक्रान्त्यां	२६१
ममास्य वपुषो देव.	३८	महाव्याघ्रमहामेष.	९७
मयूरशब्दविद्भूत्वा	७५	महाव्याधिप्रशमनम्	१३१
मरिचे विंशकं कृत्वा	२२१	महाव्याधिप्रशमनं	१३२
मर्त्यलोके सुखं भुक्त्वा	१२१	महाशङ्खमयी माला	३१
मलिम्लुचे वृश्चिके तु	२३४	महाशङ्खः करे यस्य	३१
महत्ताप्रभवारक्त.	१८०	महाष्टमीति सा प्रोक्ता	१३८
महाकालीञ्च गौरीञ्च	१६६	महासेतुश्च देवेशि	११
महाकृत्या देवता च	१२७	महासंवर्त्तकाम्भोज.	९०
महागण्डारकं देवि	७०	महिषञ्च तथा ङेऽन्तं	१५९
महात्रिपुरसुन्दर्या	१२	महिषस्त्वं महावीर	१५९

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

महिषीरूपमास्थाय	१२३	मायाबीजं शुकद्वन्द्वं	७६
महोत्पाते महारोगे	१८४	मायाबीजं समुच्चार्य	२००
महोत्सवे च माङ्गल्ये	१५१	मायाबीजं समुद्धृत्य	७८
महोदरी महातीर्थे	४६	माया भगो नादबिन्दू	१५८
माघफाल्गुनयोर्मध्ये	२४७	मायावती मधुपुरी	३७
माघीतः परतो या स्यात्	२४८	मायां कवर्गतृतीयं	१६०
माघे मासि चतुर्दश्यां	२७०	मायां कवर्गस्याद्यन्तु	१६०
माघे मासि महादेवि	२६६	मायां कामञ्च देवेशि	१६०
माघे मासि सिते पक्षे	२४५	मायां तारं गौं गौं	७५
माघे मास्यसिते पक्षे	२४६	मायां सप्ताक्षरं मन्त्रं	१६१
माणादींश्चैव श्रीशैले	१४९	मायां सां सावित्र्यै ततः	१६१
माणिक्यरचिता माला	२९	मारयत्यरिमागत्य	१२४
मातङ्ग्याः प्रथमं बीजं	११	मार्गशीर्षे महादेवि	२६९
मातङ्ग्याः शोधनं देवि	१३	मार्गे नवान्नयात्रा च	३
मातुलेश्वरपीठे च	५२	मार्गे मासि सिते पक्षे	२३७
मातृकाश्च समस्तास्तु	१२	मार्जयेद्बिल्वपत्रेण	२४९
मातृरूपां परित्यज्य	५९	मार्जारस्य तु मांसेन	११८
मातृकां विन्यसेत्पूर्वं	१०६	मालाप्रकरणमिति	२
मातः परात्परे देवि	३८	मालामेकैकमादाय	३३
माधवे दमनारोपः	२५५	मालिनी रङ्गिणी रामा	४९
मानवे दक्षहस्तं मे	३९	मासकृत्यं ततः खञ्ज.	३
मानाध्याय इदं षष्ठ.	३	मासि मासि च यो लक्षं	१८७
मा भैषीर्भैरवाः सर्वे	८२	मासं पक्षं द्विमासञ्च	१३०
मा भैषीश्चैव मा भैषीः	८२	माहेन्द्रस्थञ्च ईशस्थं	१३९
मायया पुटितो मन्त्रः	१४	माहेन्द्रस्थे ज्ञानवृद्धिः	१३९
मायाङ्कुशं वधूर्वर्म	८८	माहेश्वरी महानादे	४८
मायाञ्च वामकर्णञ्च	१६०	मां तारय महाभागे	८१
मायाद्वयं समुच्चार्य	१५९	मिथुनस्थे सहस्रांशौ	२५६

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मिथुने च तथा मन्त्री	१९	मेरुहीना च या माला	३०
मीने चैव यदा देवि	२०	मेषस्य दशमध्ये तु	१९८
मुखे नैव धमेदग्निं	२०८	मेषे दशसहस्रञ्च	१९
मुच्यते सर्वदुःखैस्तु	१०२	मेषे वृषे च मिथुने	२५९
मुषलं करवालञ्च	१५५	मोदकं धात्रीमानञ्च	२२०
मुष्टिबाहुप्रमाणेन	१४२	मोक्षैकसारां धनदैकसारां	१२१
मुहूर्त्तमधिका वाऽपि	१३६	य इदं कार्त्तवीर्यस्य	१०१
मुहूर्त्तार्द्धं विभाव्यैतां	९	य इदं पठति स्तोत्रं	१६४
मूर्त्तीरष्टौ तनौ न्यस्येद्	२०९	य एवं कुरुते विद्वान्	२५७
मूर्ध्नि तस्याः समासीनं	१५३	यक्षेभ्यो यावकान्नञ्च	१४७
मूर्ध्नि नीते च तत्पक्षे	७४	यजमानः स्वयञ्चैव	१७६
मूलपत्रकरीरादि.	२५३	यजमानः स्वयं नैव	२१८
मूलप्रकृतिरूपेण	१७०	यज्ञवृक्षस्य मूले वा	२५९
मूलमन्त्रेण जुहुयाद्	२१६	यतो देवाश्च वेदाश्च	४३
मूलमन्त्रेण सुभगे	१९२	यत्कृतं दुष्कृतं कर्म	२३३
मूलयुक्तेन सप्तम्यां	१४८	यत्कृतं द्वादशाष्टम्याम्	२४३
मूलायाञ्च जपेन्मन्त्रं	२२	यत्र कुत्र स्थले नाथ	१९२
मूलेनाज्येन जुहुवुः	२१७	यत्र कुत्र स्थले रम्ये	३५
मूलं तस्य च मूलकेन	१०८	यत्र बिन्दुद्वयं मन्त्रे	८
मूलं लक्षत्रयं जप्त्वा	५९	यत्रास्ते माधवः साक्षाद्	४०
मृगनाभिमाक्षिकैश्च	२६७	यथाकालं यथाकामम्	३३
मृगशीर्षे यदा मन्त्रं	२१	यथातथेदं कवचं	१०३
मृण्मय्यां पूजयेद्देवीं	२३०	यथा मुक्ताफलमयी	२८
मृतब्राह्मणचाण्डाल.	१२८	यथायथं विभक्त्यन्तं	८
मेघागतैर्निर्मलचन्द्रतोयैः	२३२	यथाष्टकोटिलिङ्गानां	२५१
मेघः सदीर्घः पवनो	८८	यथेष्टं मनसाराध्य	८६
मेधावी च भवेद्वाग्मी	१३०	यदा षष्ठी च सप्तम्याम्	१३७
मेरुमन्दरकैलास.	१४७	यदि ब्रह्मवधप्रोक्त.	६१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यद्दत्तं परया भक्त्या	१७१
यद्यकस्माद्देवतानां	५७
(ॐ) यद्यज्जन्मकृतं पापं	२४२
यद्यज्जप्तं हुतं यद्यत्	५४
यद्यत्कर्माणि सर्वाणि	५२
यद्यत्प्रकीर्तितं नाम	५२
यद्यत्सम्प्रार्थयेन्मन्त्री	६७
यद्यदिष्टतमं लोके	१८९
यद्येकस्मिंस्तु वै मासि	२४३
यमद्वारे महाघोरे	२३६
यवाद्याः पूजयेत्पत्रे	१८२
यवो यूकाभिरष्टाभिः	२२२
यशोदा राधिका चण्डी	१९०
यशोहरे पाणिपद्मं	४२
यस्तु रामनवम्यान्तु	२५४
यस्य तिष्ठति मन्त्रोऽयं	११८
यं कृत्वा सिद्धसङ्घानाम्	१४
यं बीजं वायुवाची स्यात्	८
याति वा वाहनं तस्य	७३
यान्युलोमतृतीयन्तु	१४५
याम्यस्थे शत्रुवृद्धिः स्यात्	१३९
यावकैः शर्कराद्यैश्च	२३८
यावच्चतुर्दशीं प्राप्य	२४०
यावत्तिष्ठति तद्विष्ठा	७७
यावत्पञ्चदशीञ्चैव	२४०
यावत्पद्मदलं पूर्णं	१९७
यावत्संख्यं मनुं जप्त्वा	२७
यावद्भूर्वायुराकाशं	१८७
यां यां प्रार्थयते सिद्धिं	११७
युद्धे च व्यवहारादौ	१३३
युद्धे वापि विवादे वा	७१
युद्धे वापि विवादे वा	७२
युवतीं द्विभुजां ताल.	६३
ये च नारकिणो लोकाः	२३६
ये चौरा वसुहर्त्तारो	९६
ये दानवा महादैत्या	९६
येन ज्ञातं परिमलं	१३२
ये महाशरदातारो	९६
ये मेघा ये महावर्षा	९९
येषु येषु च कालेषु	१९
येषु येषु नक्षत्रेषु	२०
ये सर्पा ये महानागा	९७
येऽस्मान् बाधितुमिच्छन्ति	९८
योगतिथ्यन्तरे चैव	२४८
योगाढ्यः सर्वरोगघ्नो	१०१
योगिनीभूतवेतालाः	१३१
योजयेद्वह्निबीजेन	२०७
यो दीपं दर्शयेद्देवि	२३५
योनिपीठं कामगिरौ	४०
यो भवेल्लोकरक्षार्थम्	९५
योषितः सकला वश्याः	३०
यः पठेत्प्रातरुत्थाय	१९१
यः पठेन्मानवो नित्यम्	१७९
यः सदा संस्मरेद् दुर्गां	१८४
रक्तगम्भीरनयनां	६८
रक्तचन्दनबीजाक्ष.	२८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

रक्तचन्दनबीजेन	२५२	राजचूडामणिर्योगी	१००
रक्तचन्दनमाला च	२९	राजचौरादिपीडासु	८९
रक्तदन्तिकाञ्च सर्वादि.	१६६	राजतं मृण्मयं कांस्यं	२०२
रक्तद्रव्यैः समाराध्य	१२६	राजवश्यप्रदा सर्व.	२६१
रक्तपुष्पस्य कुसुमम्	१७४	राजसो मांसरक्तादि.	१९३
रक्तपुष्पै रक्तमाल्यैः	७८	राजसो राजसगुणैः	१९४
रक्तवस्त्रपरीधानां	७०	राजादिभयमापन्ने	१८५
रक्ताक्षीं दण्डिकाञ्चैव	१५६	राजानं वशयेत् क्षिप्रं	६४
रक्ताम्बुजै रक्तमाल्यैः	८३	राज्यदा धनदा पूजा	२६१
रक्तांश्च तण्डुलान् दूर्वाः	२४२	राज्यं देहि पदञ्चोक्त्वा	२६३
रजसा मण्डलं कुर्यात्	१४२	राज्ञां हि पशवः शस्ता	१९४
रजस्वलाया वस्त्रेण	११९	रात्रियोगे तु सम्प्राप्ता	२४८
रटन्ती नाम विख्याता	२४६	रात्रौ तिथिविशेषे च	२६७
रटन्ती पापनाशार्थं	२७०	रात्रौ महानिशायोगे	२६८
रत्तिकानां विंशकञ्च	२२३	रात्रौ वा मैथुने वापि	२२
रत्नावल्यां दक्षस्कन्धे	४२	रामप्रिया रामरता	१९०
रथस्थं वामनं दृष्ट्वा	१८८	रामेश्वरी सेतुबन्धे	५०
रमाबीजं सताररञ्च	१६८	रामेश्वरे महाबुद्धिः	४८
रम्भा कच्वी हरिद्रा च	१४९	रामांच्छेदं गर्गोच्छेदं	४४
रम्भा जाती बीजपूरं	१९५	राहुश्च केतवो घोरा	९९
रम्भाञ्च द्विभुजां पीतां	१६१	राहुश्चाण्डालविख्यातः	२३
रम्भादिं गौडे वङ्गे च	१४९	राहुः शिवः समाख्यातः	२४
रम्भावृक्षे निबध्नीयाद्	१५०	रिपुदेहे त्रिनिःक्षिप्य	१३२
रविवारादिसर्वेषु	१७	रिपुर्न जायते तस्य	६९
रविसंक्रमणे चैव	२५८	रिपूणां जयमाप्नोति	७५
रविसंक्रमणे मध्ये	२५८	रिपोः प्रतिकृतिं कृत्वा	११३
रसानाञ्च रसेनैव	२१८	रुद्रजाया महायोगि.	१२६
.राक्षसः सप्तजिह्वानाम्	२०९	रुधिरे शर्करां दद्यात्	१९९

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

रेवत्याञ्च महामन्त्रं	२२	लोकेशान्तं यजेद्देवीं	१३१
रेवन्तं पूजयेत्तत्र	२२४	लोले! गृहीत्वा तत्सर्वं	२३५
रेवाम्बुलीलासन्तृप्तो	९३	लोले देवि! नमस्तेऽस्तु	२३५
रोचनाभां रुद्रचण्डां	१६६	लोहितानन्तरं श्वेता	२०९
रोहिण्याञ्च यदा मन्त्रं	२१	वकञ्चैव बलाकञ्च	१९५
लक्षसंख्याजपेनैव	१८५	वक्त्रं यस्य षडाननो	१०५
लक्षाधिपत्यं राज्यं स्यात्	२६२	वक्रेश्वरे मनःपातो	४२
लक्ष्मि! देवि! नमस्तुभ्यम्	२२७	वक्ष्यमाणेन वा कुर्याद्	२३३
लक्ष्मीञ्चैव सुपर्णाञ्च	१६७	वक्ष्ये महामनुं देवि	२०३
लक्ष्मीदेव्या बीजमेतत्	७	वज्रवैरोचनीये च	१०
लक्ष्मीं बिल्वफलैः पत्रैः	१३०	वज्रहस्त महाबाहो	२२८
लक्ष्मीः स्थिरायतेऽवश्यं	२३८	वज्रं शक्ति दण्डखड्ग.	१४६
लक्ष्म्याश्च शोधनं देवि	१३	वज्रं शक्ति दण्डमसिं	१४६
लङ्कायां नूपुरञ्चैव	४३	वटमूलं नदीतीरं	७८
लज्जाबीजं ततः पश्चात्	१०	वटमूलं समासाद्य	७४
लताभिर्वेष्टितो भूत्वा	७९	वटीशावटिकायाञ्च	४८
लतारतेन जप्तव्यं	६१	वटुकान् पूजयेद् द्वारे	१६७
लम्बोदरं महाकायं	१५९	वधूबीजं तथा लज्जां	८१
ललाटे चुम्बिते चाग्नि.	२४	वनेऽयुतं जपेच्छत्रोः	१२३
ललाटे बिन्दुमध्ये च	१०७	वन्ध्यापि लभते पुत्रं	११७
ललिता च सुगन्धा च	४४	वरदं चक्रवर्त्तीनां	९१
लिखितमन्त्रचितामयकीलकं	११०	वराहपर्वते च त्वं	४६
लिङ्गपायुशिरोवक्त्र.	२०८	वराहं वाथ छगलं	१९४
लुलापञ्च तथा खड्गं	१९४	वर्गाणामष्टभिर्वापि	३०
लुलापदाने यत्प्रोक्तं	१९९	वर्जयेत्प्रथमं देवि	१५०
लोकपालान् यजेदन्ते	१४६	वर्णमन्त्राः समुद्दिष्टाः	२०८
लोकानां वश्यहेत्वर्थं	२३	वर्णमाला शुभा प्रोक्ता	३१
लोकापवादो न च देवि पापं	१२१	वर्णांस्तान् विलिखेद्विषाख्य.	१२५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वर्त्तयेदेकभक्तेन २४१
वर्मबीजत्रयो ह्यत्र ७
वर्षकृत्यं हृतराज्य. ३
वर्षमध्ये यदि रिपुः २६४
वल्लिकायां साधयेद्विद्वान् ६४
वशीकृतेन्द्रियग्रामः ९४
वसन्तग्रीष्मवर्षाख्य. १६
वसन्तपञ्चमी नाम २४१
वसन्तरागश्रवणात् २४१
वस्त्रैर्गात्रं मार्जयित्वा २६८
वह्नावधोमुखं क्रुद्धः १२३
वह्निजायावधिः प्रोक्तो २१०
वह्नितारयुतो वाद्यो ८७
वह्निप्राचीरमाचिन्त्य ८५
वह्निर्विरिञ्चिर्गिरिजा २५५
वह्नेरङ्गमनुं न्यस्येत् २०९
वाक्शक्तिकमलास्याश्च १७७
वागाद्येन तु मन्त्रेण १६६
वागीश्वरीमृतुस्नातां २०६
वाग्भवं प्रेतबीजञ्च ८७
वाग्भवं शम्भुवनिता १५८
वाजपेयफलं प्राप्य २५९
वाजपेयसहस्रस्य १८८
वाजिमेधफलावाप्त्यै १७०
वाणीं रमाञ्च प्रददासि विद्यां ६५
वातवर्षपतङ्गादि. २३६
वातिकाः पैत्तिका घोराः ९७
वान्तं शत्रुगृहेषु तच्छिरसि वा १२४
वामतस्तद्वदादाय २१५
वामनेत्रे चुम्बिते च २४
वामपार्श्वे स्मरेद्देवीं १३१
वामभागे स्त्रियं स्थाप्य ८०
वामे स्ववामां देवेशि ८४
वामोपवीतिना देवि २४३
वायव्यस्थञ्च वैश्यस्य १३९
वायुना चोद्धृतं पर्णं १२९
वारमासपुरश्चर्या. २
वाराणस्यां विशालाक्षी ४०
वारुणं वा महेशानि १४२
वार्षिकी कालिकापूजा २६१
वासुदेवत्वरूपेण २२५
विकटदंष्ट्रं परपक्षं १९६
विकीर्णकेशपाशासौ १०९
विचरामि दिवारात्रौ ९४
विचिन्त्य विधिवद्देवि १५
विजने ग्रथयेन्मौनी ३३
विजयश्रीमयो नान्यो १००
विजया शारदातीर्थं ४५
विजयाहृदयेऽङ्गुष्ठं १५८
विजयो जायते तस्य १०२
विज्ञाप्यावाह्य यागेन १०७
वित्तशाठ्यं न कुर्वीत २६८
वित्तशाठ्यं न कुर्वीत २७१
विद्याकामश्चरेद्धोमं ११९
विद्यायाः क्रियते होमः १२०
विद्योतयन्तीं नयनैः १४३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विद्वेषणं भवेत् सद्यो	१२५
विधिना शास्त्रदृष्टेन	२६०
विना दुर्गां जगद्धात्रि	१८५
विना प्राणं यथा देहः	१४
विना होमेन बलिना	२७०
विन्यस्य तत्प्रतिकृतेः	११३
विपद्धन्त्रीञ्च द्विभुजां	१६२
विपरीतं पशोर्मस्ते	२०२
विपुलञ्च बलं दद्यात्	७१
विप्राणां क्षीरबलयः	१९४
विप्राणां प्रणवः सेतुः	११
विप्राय मोदकं दत्त्वा	२५९
विभाव्य अक्षरश्रेणीं	९
विभिद्य पार्श्वयोर्भागं	१४१
विभीतकपरिध्मातं	१२८
विमुक्तकुन्तला रुक्षा	१२२
विमुखं क्रोधदृष्टिञ्च	१९७
विराटदेशमध्ये तु	४३
विरूपाक्ष महादेव	२५१
विरेफावन्तिमौ वर्गौ	२११
विरोधिनामसंरुद्धं	१२३
विरोधिनामाष्टाशासु	१२३
विलयं यान्तु ते सर्वे	१९७
विवादे सङ्कटे युद्धे	७१
विशाखायां यदा मन्त्रं	२२
विशालतीर्थं काल्याश्च	४६
विशालां घोरवदनां	७१
विशीर्णायुःक्षयं कुर्याद्	२२१
विशीर्णा विदला ह्रस्वा	२२०
विशेषतः कलियुगे	३९
विशेषानुग्रहेणैव	१९२
विश्वमातर्जयाधारे	८१
विश्वमातार्थको नादो	७
विश्वमातार्थको नादो	८
विश्वमूर्त्तिस्फुलिङ्गिन्यौ	२०९
विश्वरूपस्य भार्याऽसि	२२७
विश्वस्थां विश्वनिलयां	१६३
विषलिप्तं द्विधा कृत्वा	११०
विष्कुम्भादिषु योगेषु	२३
विष्णुनामसहस्त्रेभ्यो	१८६
विष्णोरगाधबोधस्य	५३
विहितनिम्बतरौ रिपुनामयुतं	११०
विश्वासघातका दुष्टा	९९
विषमे विपिने घोरे	९४
विंशत्यर्द्धभुजां देवीं	१७९
विंशत्या चोक्तविधिना	१०३
वीक्षणं मूलमन्त्रेण	२०४
वीतपापो नरस्तिष्ठेद्	२५५
वीप्सार्थं वा महेशानि	८
वीरस्त्रीगमनेनापि	६१
वुकारं वरुणारूढम्	११६
वृन्दा गोपेश्वरी राधा	४९
वृन्दावने केशजाल	४१
वृश्चिके चायुतं मन्त्रं	२०
वृश्चिके पौर्णमासी तु	२३८
वृश्चिके शुक्लपक्षस्य	२३७

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वृषराशौ यदा मन्त्रम्	१९
वृषस्य पृष्ठतो बद्ध.	१२५
वृषाकार महाभाग	१५८
वृषासनगतं पद्मं	२४९
वेतालं मणिभद्रञ्च	१४४
वेददा वेदमाता च	४९
वेदादीन्यपि पुण्यानि	६१
वेदिस्थानं हि जीवान्तं	१५
वेदोक्तैरागमोक्तैश्च	१६९
वेद्यामीशानतो वाथ	१५०
वेष्टितं नागपाशेन	१७८
वैयाघ्रपद्यगोत्राय	२४३
वैरिप्रसवमृत्तिका.	११२
वैशाखे जलदानन्तु	२६१
वैशाखे पूर्णिमायाञ्च	२६७
वैशाखे पौर्णमास्यान्तु	२५५
वैशाखे मञ्चयात्रा च	२६५
वैशाखे मञ्जुयात्रा च	३
वैश्वानरजातवेद:	२१०
वैष्णवानाञ्च शैवानां	१८६
व्यक्तं सर्वत्र देवेशि	४४
व्यवहारे कोषहानि:	२५९
व्याघ्रचर्मै: समासाद्य	७९
व्याजका: कुपथासक्ता	९६
व्याधिर्भवति देवेशि	२२६
व्रजेश्वरिपदं ङेऽन्तं	१९९
व्रतस्थो दापयेद्दानं	२५३
शक्तिक्षेत्रे महापीठे	३५
शक्तिञ्च दुर्द्धरं शूलं	१८२
शक्तिमन्त्रेण वागीशीं	२०६
शक्तिमार्गरतो भूत्वा	१८५
शक्तिमार्गं परित्यज्य	१९२
शक्तिस्त्वं सर्वभूतानां	१६८
शक्तेर्ललाटे नेत्रे च	२४
शक्रमाता वषट् प्रोक्ता	८
शक्रस्यानुग्रहार्थाय	१६१
शङ्खञ्चाश्ममयञ्चैव	२०२
शङ्खस्थमुदकं पुण्यं	१७०
शङ्खे कृत्वा ददेदर्घ्यं	१४७
शङ्खेन्दुकुन्दसङ्काशां	१६०
शङ्खं पद्मनिधिं पूजेत्	२३५
शचीसमेतं वरदं	२२८
शठाय क्रूरकार्याय	४३
शतकोटिजपेनापि	६
शतद्र्वां शतरूपा च	४७
शताभिषायां यदा मन्त्रं	२२
शतमष्टोत्तरं यस्तु	१८९
शतयोजनविस्तारं	४०
शतं तस्माल्लुलापैकं	१९८
शतं सहस्रं लक्षं वा	१९३
शत्रुनाशाय सततं	२३
शत्रुमुच्चाटयेत्तूर्णं	१२३
शत्रोर्नामाक्षरर्क्षे तु	२६४
शनिभौममदिने देवि	१८८
शब्दं बुध्यति तेषां वै	७७
शम्भुनाथेन देवेशि	२४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शयनोत्सवरीत्या तु २६१
शयन्याञ्चैव बोधिन्यां २५७
शय्यातलगतो रात्रौ १०२
शय्यातले महेशानि ८५
शय्यामुपेत्याशु जपेच्च विद्यां ६६
शय्या शय्यातले देवि ८५
शरचापधरः श्रीमान् ९१
शरत्कालेऽथवा चैत्रे ५५
शरदम्भोजसङ्काश. १४३
शरावे भिन्नपात्रे च २०६
शरीरे न्यासमेवं हि १०३
शर्करास्वादुयुक्तायाः १५०
शललस्य सहस्रेण १९८
शवस्योपरि मुण्डे वा ३५
शवोपरि समासीनां ११८
शशकस्य तु मांसेन ११९
शाकेन तोषयेद्देवान् २३३
शान्तिकर्म तथा वश्यं ५३
शान्तिपुष्टिप्रदे देवि १७३
शान्तिं कृत्वा विधानेन १३०
शान्त्यर्थं प्रथमः कालो ५४
शाययित्वा विचित्रायां २६७
(ॐ) शारदीयामिमां पूजां १५१
शारिकाशब्दविद्भूत्वा ७६
शारीरे च महादुःखैः ९४
शालग्रामशिलाद्यग्रे ६१
शाल्मलीमूलमासाद्य ७७
शाल्योदनं ततो भुक्त्वा २२८
शिरश्छित्वा बलिं दद्याद् २०२
शिवभक्तान् पूजयेच्च १७५
शिवव्रतमथो वक्ष्ये २४७
शिवशक्तिसमायोगात् २४
शिवशक्त्योः समायोग. २४
शिव शङ्कर देवेश! २५१
शिव शङ्कर सर्वज्ञ! २४९
शिवामृता च गङ्गायाम् ४६
शिवः सभापतिर्नाम ५२
शीतार्त्ताय क्षुधार्त्ताय २७०
शुक्लपक्षे दशम्यान्तु २२४
शुक्लपक्षे द्वितीयायां २६८
शुक्लपक्षे नवम्यान्तु २३०
शुक्लाभां चण्डरूपाञ्च १६६
शुक्लाम्बरपरीधानां १६०
शुक्लायाञ्च चतुर्दश्यां २३२
शुक्लं रक्तं तथा पीतं ३३
शुण्ठी हिङ्गु च चित्रकं ११३
शुद्धस्फटिकमाला तु २८
शुद्धस्फटिकसङ्काशां ९
शुद्धासनं समासाद्य ६३
शुनो विष्ठा भवेत्पानं ५९
शुभेषु स्युर्विवाहान्ताः २१६
शुभ्रेण दधिसूक्तेन १६९
शून्यागारे महेशानि ८१
शून्यं दुःखहरार्थन्तु ६
शूलं कपालं नृशिरः १५६
शूलं परश्वधं क्षुरं १५५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शृगालाः शशकाः श्येना	९८
शृणु गुह्यतमं देवि	९०
शृणु तानि महाप्राज्ञे	४४
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि	४
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि	५८
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि	८५
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि	२६५
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि	२६६
शृणु देवि महागुह्यं	२४४
शृणु देवि महाविद्यां	१२१
शृणु देवि वरारोहे	११६
शृणु देवि विधिं वक्ष्ये	११६
शृणु देवि विशेषेण	३६
शृणु मन्त्रं प्रवक्ष्यामि	१५७
शृणुयाद्वा पठेद्वापि	१०२
शृणु वत्स प्रवक्ष्यामि	३८
शृणु सर्वाङ्गसुभगे	२४
शैवशाक्तवैष्णवादेः	१३
शैवो वा वैष्णवो वापि	१८३
शोकदुःखविनाशोऽयं	५२
शोणाख्ये भद्रसेनस्तु	४१
शोभितं शतसाहस्रैः	१८०
शौचाचारविहीनोऽपि	१८६
शौनकोक्तप्रकारेण	२५६
श्मशानजे चेले वा रिपुनामकर्म.	१११
श्मशानवासिनो ये ये	८६
श्मशानस्थः शवस्थोऽपि	८२
श्मशानाङ्गारमादाय	१२३
श्मशानेऽश्वत्थमूले वा	८४
श्मशाने लोष्टं निक्षिप्य	१२४
श्मशाने विपिने वापि	१२२
श्यामाङ्गीं माणपत्रीञ्च	१६२
श्यामां त्रिलोचनां दुर्गां	१३३
श्रद्धयाऽश्रद्धया वाऽपि	१८४
श्रद्धा कनखले तीर्थे	४७
श्रवणान्ते दशम्यान्तु	१३५
श्राद्धादेरनुरोधेन	२७
श्रावणस्य तु सिंहस्य	२४४
श्रावणस्य सिते पक्षे	२६०
श्रवणायां यदा मन्त्रं	२२
श्रावणे जलयात्रा च	३
श्रीनीलपर्वतञ्चैव	४४
श्रीपर्वते दक्षगुल्फं	४१
श्रीपर्वते श्रियो नाम	५०
श्रीपात्रग्रहणं कृत्वा	६०
श्रीफलं दक्षिणे पाणौ	२२७
श्रीबीजेन सतारेण	१६३
श्रीमत्त्रिपुरसुन्दर्याः	१०
श्रीयुक्तः प्राणकृष्णो	१
श्रीरामतोषणकृती जगतां हिताय	२७२
श्रीशैलशिखरे जातः	१४७
श्रीशैले च मम ग्रीवा	४१
श्रुत्वा मनसि भाव्यानि	५०
श्रूयतां सावधानेन	३७
श्रौते स्मार्ते चतस्रोक्ताः	२२१
श्लिष्टे द्वे घटिके ये तु	५४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

श्वेतकुम्भेऽर्चयेल्लक्ष्मीं	२३४	सञ्छित्त्वैवमखण्डितेन शतधा	११२
श्वेतग्रीवशतेनापि	१९८	सताराभिर्व्याहृतिभिः	२१५
श्वेतञ्च छागलञ्चैव	१९५	सत्यं वच्मि हितं वच्मि	१८४
श्वेतरम्भा राज्यरम्भा	१५०	सत्यं वच्मि हितं वच्मि	१९१
श्वेतवर्णस्य दशकं	१९८	स दुर्गतिमवाप्नोति	२०२
श्वेतं वा लोहितं वापि	८४	सद्यो मार्जारमांसेन	११९
षट्चक्रञ्च तथा भित्त्वा	४	सन्दीप्य दर्भयुगलम्	२१४
षट्पुरञ्चाष्टपत्रञ्च	१७७	सन्ध्याकाले दिवाभागे	१९१
षण्मासस्य प्रयोगेण	१२०	सन्निकृष्टन्तु यत्पूर्वं	१३६
षण्मासात्परतो देवं	५७	स प्राप्नोति फलं सर्वं	३६
षष्ठक्रोशे महेशानि	५५	सप्तगोदावरं तीर्थं	४५
षष्ठीकृत्यञ्च दिक्पालाः	३	सप्तम्याञ्च तथाष्टम्यां	२४०
षष्ठीसंयुक्तसप्तम्यां	१३७	सप्तम्यादिषु पूर्वाह्णे	१३८
षष्ठ्यां धन्वन्तरिं शम्भुं	२४५	सप्तम्यान्तु यदा षष्ठी	१३६
षष्ठ्यां नक्षत्रयुक्तायां	१४७	सप्तम्या संयुताष्टम्यां	१३७
षष्ठ्यां वै शुक्लपक्षस्य	२२९	सप्तम्यां कमलानाथं	२४६
षोडशाब्दाञ्च युवतीं	११८	सप्तम्यां बिल्ववरणम्	१३७
सकलो जीवहीनश्च	५८	सप्तम्यां शुक्लपक्षे तु	२४३
सकृच्छ्रवणमात्रेण	१३०	सप्तम्यां संयतो भूत्वा	२३०
सकृत्प्रहारमात्रेण	२०१	सप्तरात्रेण तस्यापि	१२५
सक्तवो मुष्टिमात्रेण	२२०	सप्तरात्रेण लभते	१०२
सङ्कल्पेन विना देवि	२६	सप्तलक्षजपाद्देवि	३१
सङ्कल्पं विधिवद्देवि	२६	सप्तसप्तिप्रीतिवहे	२४२
सङ्कल्पं हृतराज्यस्य	२६३	सप्ताक्षरी महाविद्या	१५७
सङ्क्रान्त्यामारभेन्मन्त्री	२७१	सप्ताक्षरं महामन्त्रं	१५८
स च वागीश्वरो भूत्वा	१८९	सप्तार्कपत्रै रक्तैश्च	२४२
स छिन्नबलवीर्यौघो	१८१	समभ्यर्च्य निशानाथं	२४१
सज्जीकृत्य शुभां नौकां	२६९	समं वृत्तं समं स्थूलं	१४०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

समायाति ततो देवी	७५	सर्वप्रियः सागरमध्यरत्न.	१०६
समारभ्य जपेन्मन्त्री	१३२	सर्वभावसमायुक्तो	१७
समिद्धोमश्च तिलवन्	२१७	सर्वमालां प्रपूज्याथ	२९
समूला पत्रिका ग्राह्या	१४९	सर्वमुद्रापहरणं	१३०
सम्मार्जनं समालेपं	२०५	सर्वरात्रौ दशगुणं	२४८
सम्मुखे वाससंस्थानं	२७१	सर्वरोगप्रपीडासु	१०३
सम्यक् शोधितचित्तस्तु	५९	सर्वशान्तिकरं गुह्यं	१०२
सम्यगात्मविभेदेन	९१	सर्वशास्त्रकलाधारो	१००
सम्यगदश दिशो व्याप्य	१०१	सर्वसम्पत्प्रदातारं	९१
स याति नरकं घोरं	५९	सर्वसिद्धिकरी माला	२९
स योगीन्द्रः स भावज्ञः	८०	सर्वसिद्धिप्रदा माला	३२
सरस्वतीं महामायां	२४७	सर्वस्वहारिणो ये च	९६
सरस्वत्यर्थ ऐशब्दो	७	सर्वं तस्य वृथा देवि	१४
सरस्वत्या वाग्भवञ्च	११	सर्वं नवं नवं दद्यात्	२७०
सर्पमार्जारनकुलं	६०	सर्वाकर्षणसंक्षोभः	९०
सर्वकार्यप्रदां देव	२५२	सर्वाभरणसन्दीप्ताः	१५६
सर्वग्रहादिदोषाणां	१३०	सर्वायुधधरोऽभीष्ट.	१०१
सर्वज्ञाननिधिः सर्व.	१०१	सर्वा युवत्यो दीप्ताङ्गा	१५५
सर्वतो मां सदा पान्तु	९३	सर्वासां देवतानाञ्च	१९२
सर्वत्र जपनं कार्यं	२०	सर्वेषां नाथभूतासि	१७३
सर्वत्र विरलः चाहं	४०	सर्वेषु विष्णुमन्त्रेषु	२६
सर्वदा प्रजपेन्मन्त्रं	२३	सर्षपाणां चतुष्केण	२२२
सर्वदुष्टविनाशाय	९१	सर्षपाणां चतुष्केण	२२३
सर्वदुष्टान्तकः पातु	९४	सविसर्गं महादेवि	११८
सर्वपापविनाशार्थं	५०	स वन्द्यो देवतानाञ्च	१८८
सर्वपापविनिर्मुक्तः	१८९	सव्ये बिल्वं करे दक्षे	८४
सर्वपापविहन्त्रीयं	११७	स स्नातः सर्वतीर्थेषु	२६०
सर्वपापहरां देवीं	११६	सहस्रजप्तं तद्वत्	११५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सहस्त्रबाहुं सशरं सचापं ९५
सहस्त्रबाहुः शत्रुघ्नो १०४
सहस्त्रभुजभृत् पृष्ठं ९३
सहस्त्रमर्द्धरात्रे तु १०९
सहस्त्रं धनुषां क्रोशो २२३
सहस्त्रं पद्मपत्राणां ७९
सहस्त्रं प्रजपेन्मन्त्री ६१
सहस्त्रादित्यसङ्काशे ९०
सहस्त्रादूर्ध्वतः शत्रुः १२३
सहस्त्रैकं विधानेन ११८
साक्षी सर्वत्र भक्तानाम् ५०
साट्टहासिनिपदस्यान्ते २००
सात्त्विकः सात्त्विकैर्युक्तो ११४
सात्त्विकी उत्तमा पूजा १९३
साधकास्त्रिविधाः प्रोक्ताः १९३
साधनस्थाननिर्णीति. २
साधनं सिद्धमन्त्रस्य ८४
साधनेषु प्रशस्यन्ते ३४
साधु पृष्टं त्वया देवि ६३
साध्याह्वानविदर्भितं मनुमिमं १०९
साध्योपरि यन्त्रमालिख्य १२२
सामान्यं सर्वतन्त्राणाम् २१६
सामान्यार्घ्यं विधायाथ १५१
सामिषैः सुरसैश्चैव ६७
सारसाणां रवं बुध्वा ७६
सार्द्धयामगते नक्ते ५४
सिद्धमन्त्रं पुरा जातं १६२
सिद्धाख्यवटुकञ्चैव १८२
सिद्धायां कमलायान्तु ६९
सिद्धायां गोधिकायाञ्च ६८
सिद्धावधि श्रीगिरिराजकन्या. ६५
सिद्धिर्भविष्यति तदा ८२
सिन्दूरतिलकोद्दीप्ताम् १६१
सिन्दूरार्कप्रसङ्काशां १८२
सीमन्तोन्नयने चैव २२०
सुकथा नैमिषारण्ये ४७
सुकुमारो महावीरो १००
सुकुगारो हनू पातु ९३
सुगन्धिकुसुमामोद. १८०
सुगन्धि दुर्गमं नान्यं १७१
सुचारुदशनां तद्वत् १७८
सुतप्तकनकप्रेक्षं १५७
सुदर्शन महाचक्र १६८
सुदर्शन महाज्वाल २५७
सुन्दर्याः पटले सम्यक् २३०
सुप्रभा पाण्डरा श्वेत. २११
सुप्रभा मोदकविधौ २१७
सुप्रभा विजया सर्व. १८१
सुभक्ताय सुशिष्याय १०३
सुभगः सुमुखः शान्तः १००
सुभद्रे भद्रदा भव्या ४९
सुमानः कीर्तनादेव २२६
सुरयज्ञमिदं प्रोक्तं २३८
सुशीला सुन्दरी सौम्या १९०
सुशुक्लमाल्यवसनाः ९२
सुषुम्नान्तः स्थितां देवी ८३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सुषुम्नां मध्यतो ध्यात्वा	२१४
सुसिद्धिमिच्छता गोप्या	१३४
सुस्थितं विपुलोदार.	९०
सूचिता मे पुरा शम्भो	११६
सूपं शाकं पिष्टकञ्च	२६९
सूर्पहस्तातिरुक्षाक्षी	१२२
सूर्यकान्तादिसम्भूतं	२०६
सूर्यकोटिप्रतीकाशां	१८२
सूर्यमण्डलमध्यस्थं	५
सूर्यमण्डलमध्यस्थां	१८१
सूर्यस्याग्रे गुरोरिन्दोः	३४
सूर्योदयं समारभ्य	१५
सूर्योदयात्समारभ्य	१६
सेनामध्ये च सर्वेषां	१२४
सैरिभस्य शतानाञ्च	१९८
संक्रान्तिषु च सर्वासु	२३
संक्षेपात् कथिता देव	२६६
संवत्सरात्परं छागं	१९५
संवित्प्रधाननैवेद्यं	२७१
संसारक्लेशदग्धस्य	२५१
संस्कुर्यात्तं यथान्यायं	२०७
संहाराख्य ऊर्ध्वदन्ते	४१
संहारो भीषणश्चैव	८२
संहिताख्याञ्च पुण्याख्यां	२३३
सांवत्सरा दुर्निवार्या	९७
सिंहवाहिनि चामुण्डे	१७५
सिंहस्त्वं हरिरूपोऽसि	१५९
सिंहारूढां महाभीमां	१८३
सिंहे च सर्वमन्त्राणाम्	१९
स्कान्दा वैनायकाः क्रूरा	९७
स्तुतिपाठाद् दृढज्ञानात्	८३
स्त्रीणाञ्च शूद्रतुल्यं हि	१३
स्त्रीणां दृष्टिः पशोर्दृष्टिः	१४८
स्थण्डिले मण्डलं कृत्वा	११८
स्थलजेन्धनचर्मभसितं	११५
स्थाणुनाम्नी च सावित्री	४१
स्थाणुसंज्ञे शिवस्था श्री.	५१
स्थापयेत्प्रथमं वृक्षं	२५८
स्थाप्य प्राणानस्मिन्	११२
स्थावरं जङ्गमञ्चैव	११७
स्थावरा जङ्गमाश्चैव	९८
स्थित्वा कुशासने ज्ञानी	८३
स्थूलाभिहरते लक्ष्मीं	२२१
स्नानमावाहनं कुर्यात्	२४८
स्नानस्थाने नीयमाने	१४०
स्नानं होमं समुद्दिश्य	१६४
स्नाने प्रेतकथायाश्च	२३३
स्पृष्ट्वा जपेद्दश दश	२६३
स्फाटिकैर्मोक्षलाभः स्याद्	२८
स्फ्रेङ्कारं पूर्वमुद्धृत्य	७७
स्मृतिमात्रेण देवेशि	७४
स्मृतिमात्रेण वै मन्त्री	१३४
स्मृत्वा सहस्रमपि	११५
स्त्रुवेण दक्षिणाद्भागाद्	२१५
स्वकरोद्धृतनिर्भिन्नान्	९५
स्वगृहे निर्जनेऽरण्ये	३५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स्वगृहे पुण्यनिलये ३६
स्वयं धृत्वाऽभ्यर्च्य बन्धून् २५५
स्वर्गदा स्वर्गमार्गे च ४७
स्वर्गोच्छेदे महावारि ४७
स्वर्णपात्रे तथा रौप्ये २५५
स्वस्वदिक्षु स्थिताः पान्तु ९२
स्वस्वनामसमाभाः स्युः २०९
स्वस्वस्थानोचितं कर्म १३८
स्वागतं कुशलप्रश्नम् १५१
स्वात्यां सर्वार्थसिद्धिः स्याद् २२
स्वाहान्ता कथिता विद्या ६६
हकारः शिववाची स्याद् ७
हरप्रीतिकरो वृक्षो १६२
हरबीजेन सम्मार्ज्य ८१
हरं महेशं विजयं २५०
हरिते हरिणाक्षी च ४८
हरिद्रे वरदे देवि १६१
हरिनाम्नः परं नास्ति १८६
हविष्याशी तदा देवि २०
हविष्याशी निशाभागे ७०
हविष्याशी भवेद्रात्रौ २४१
ह शिवः कथितो देवि ७
हस्तमात्रं समुत्सेधं १४२
हस्तं दत्त्वा वृक्षमूले १४३
हस्तायाञ्च जपेद्देवि २१
हस्तिकर्णे तदा तेन ७२
हस्तो मित्रस्तथा पुष्यो २४२
हारपातो नन्दिपुरे ४२
हिताय सर्वभूतानां २२७
हिरण्यवर्णां प्रथमां २११
हीनाङ्गं स्फुटितं भग्नं ५७
हुताशन नमस्तुभ्यं २१३
हुताशन महाबाहो २१२
हुत्वा व्याहृतिभिः पश्चात् २१९
हुमेद् यावत्तावदस्य १२९
हृदयञ्च ततोऽर्द्धेन १२७
हृदयोदरकण्ठेषु ११३
हृदि शूलेन निर्भिन्नं १५२
हृदि शूलेन निर्भिन्नं १७८
हृन्मन्त्रेण स्रुवेणाज्यं २१५
हेतिं सम्पादयेद्भागे २१५
होमञ्च तर्पणञ्चैव ८६
होमयेद्धविषाज्येन ५९
होमान्ते प्रददेदर्घ्यं २५०
होमान्ते विधिवत्कृत्याम् १२८
होमार्थं तद्द्विगुणं २७
हंसेश्वरी महातीर्थे ४९
हं हङ्कारं समुच्चार्य ७७
हुं लक्ष्मीनारायणाभ्यां च २००

भक्तिकाण्डस्य

अकलौ तु गवां मांसं ५८४
अकस्मात्सिद्धिमाप्नोति ५६२
अकालमृत्युहरणं ४५६
अक्षमालाकृतिः पृष्ठे ४३३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अक्षय्यं यदि संसिद्धं ३२५
अग्निहोत्रं हुतं तेन ४०२
अग्निहोत्रास्त्रिवेदाश्च ३४३
अग्न्यादिदलमूलेषु ४६७
अग्राह्यं तत्तु निर्माल्यं ३७०
अग्राह्यं शिवनिर्माल्यम् ३७१
अग्रे दधिफले यात्रा ५८१
अग्रे संस्थाप्य ताः सर्वा ५६२
अङ्गन्यासकरन्यासौ ३८९
अङ्गभोगावेकवक्त्रे ४३८
अङ्गानि षट्कोणेषु ३०४
अङ्गारेशञ्च सिद्धेशं ५८२
अङ्गुलीव्यापकन्यासौ ५३१
अङ्गुलीषु च साग्रेषु २८७
अङ्गुष्ठमानं हृत्पद्मं २९८
अङ्गुष्ठान्तं कनिष्ठादिं २८७
अचिरेणैव कालेन ४८०
अच्छिद्रचक्रा सा पूज्या ४४८
अच्छिन्नमूलं तत्पत्रं ३८४
अजो निरञ्जनः काम. ४७१
अज्ञानात् परमेशानि ३६०
अज्ञानेन्धनदीप्ताग्नेः ३९२
अट्टहासामट्टहास. ५३९
अट्टाट्टहासनिरतां ५४४
अणिमादिविभूतीनां ३४४
अण्डजाः स्वेदजाश्चैव ५९१
अत ऊर्ध्वं परात्माऽसौ ४५०
अत ऊर्ध्वं महामाया ५५०
अत एव महादेवि ३७२
अत एव महेशानि ५२७
अत एव स पापिष्ठः ३६५
अतसीकुसुमप्रख्यं ४११
अतसीपुष्पसङ्काशो ४११
अतसीपुष्पसङ्काशो ४३०
अतस्तच्चन्दनं देवि ३८०
अतस्तं वृक्षमाश्रित्य ३८०
अतस्तु कारणाद्देवि ३८०
अतस्ते कथितं भद्रे ५२२
अतस्त्वं कुरु चोद्वाहं ३५०
अतस्त्वां प्रार्थये भक्ष्यं ५०८
अतोऽविद्यं सविद्यं वा ५७७
अतो गौरीमुखं नाम ५८९
अतो विश्वेश्वरत्वं मे ५९०
अतः काशी भवेत्काली ५८९
अतः परतरा विद्या ५३७
अतः परं महेशानि ३६७
अतिकृष्णो रक्तरेखा. ४३०
अतिक्षुद्रं द्विचक्रञ्च ४११
अतिक्षुद्रं द्विचक्रञ्च ४२५
अतिगह्वरसंयुक्तं ४१५
अतिगुह्यमतिगुह्यम् ३४७
अतिरुद्रप्रयोगादौ ३७६
अतिसारोपशमनी ३९३
अतीतानागतञ्चैव ३००
अतीवविकृतास्यञ्च ४०७
अत्युच्चचक्रं मध्यस्थं ४१०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अत्युन्नतविलाग्रे तु	३२३	अथ श्रीभुवनां वक्ष्ये	५२१
अत्र ते च प्रदास्यामि	५०८	अथातः सम्प्रवक्ष्यामि	२८४
अत्रागस्त्ये महाक्षेत्रे	५८३	अथातः सम्प्रवक्ष्यामि	३०२
अथ कालीमनुं वक्ष्ये	५२४	अथातः सम्प्रवक्ष्यामि	३०३
अथ काले कदाचित्तु	३५१	अथातः सम्प्रवक्ष्यामि	३४६
अथ काले कदाचित्तु	५०२	अथातः सम्प्रवक्ष्यामि	३९१
अथ काले कदाचित्तु	५०८	अथातः सम्प्रवक्ष्यामि	५७२
अथ काले व्यतीते तु	४९९	अथोच्छिष्टचाण्डालिनीं	५१७
अथ दीर्घेण कालेन	३९८	अदेया परमा विद्या	५२३
अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि	२८८	अधर्मादिचतुष्कञ्च	२९१
अथ नित्यविधिं कुर्वन्	२९६	अधुना गच्छ भद्रं ते	५१४
अथ पूजां प्रवक्ष्यामि	५५३	अधुना पार्वतीतुल्यां	५१५
अथ बाणं समाख्यातं	३२१	अधुनैव जगद्धात्रि	५०५
अथ मातङ्गिनीं वक्ष्ये	५२०	अधुनैव तदर्द्धाङ्गं	५०७
अथ वक्ष्यामि ते विप्र	३१९	अधोक्षज इति ख्यातः	४३०
अथ वक्ष्यामि देवेशि	५२०	अधोमुखनृसिंहश्च	४१०
अथ वक्ष्यामि संक्षेपात्	३००	अध्यापकाय यो वृत्तिं	५७७
अथ वक्ष्ये महादेव्याः	५६१	अनन्तकान्तिसम्पन्न.	३७७
अथवाऽभ्यर्चयेद्विष्णुं	४६६	अनन्तचक्रो बहुभिः	४३२
अथवा कुण्डलीभूत	४३७	अनन्तरूपिणी मूर्त्तिः	५०६
अथवानेन मन्त्रेण	३९०	अनन्तरूपिणी श्यामा	५२३
अथवान्यप्रकारेण	३९५	अनन्ताख्यञ्च विज्ञेयं	४३२
अथवान्यप्रकारेण	३९६	अनन्ताद्यैश्च बीजैश्च	४६०
अथवा परमेशानि	३५९	अनन्तो नागभोगाङ्को	४३१
अथवा प्रणवेनापि	५६१	अनर्हं मम नैवेद्यं	३७२
अथवा मूलमन्त्रेण	२८२	अनाकुलमना मन्त्री	२८४
अथवा श्वेतपुष्पैश्च	५६२	अनादिनिधनं दिव्यं	२८९
अथवा स्वीयमूलञ्च	५६०	अनायासेन संसार.	५९२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अनाराध्य च मां देवि ३५१
अनावृतोज्ज्वलद्रत्न ४६४
अनावृष्टौ भये घोरे २८३
अनिरुद्ध इति प्रोक्तः ४२९
अनिरुद्धन्तु पीताभं ४२९
अनिरुद्धस्तु नीलाभो ४२९
अनुगृह्य च मेनायां ४९५
अनुज्ञाता महेशेन ५१२
अनुज्ञां देहि मे नाथ ५१२
अनुपद्रवदुःखघ्नं ४७२
अनेकगुणसम्पन्ना ५१८
अनेकजन्मसाहस्रं ३४३
अनेकरससंयुक्तं ५१७
अनेकवर्णा गन्तव्या ५०६
अनेन च क्रमाद्देवि ३५७
अनेकचक्रो बहुभिः ४३२
अनेन मनुनाऽसाध्यं ३०४
अनेन विधिना कन्या ३१०
अनेनैव हि मन्त्रेण ३११
अन्तर्जलगतो जप्त्वा ४७३
अन्तर्द्धानं गता देवी ५०२
अन्तर्द्धानं गतः शम्भुः ४९६
अन्ते तु कृष्णस्मरणं ४७२
अन्नं चतुर्विधञ्चैव ४६३
अन्नं दद्यादन्नपूर्णा ५९२
अन्नं न क्षालयेत्क्वापि ५८६
अन्नं पञ्चविधं देव ४६२
अन्नं वस्त्रं तथा नीरं ५५०
अन्यथानुष्ठितं सर्वं ५२६
अन्यथा मूत्रवत्सर्वं ३६५
अन्यद्धि परमेशानि ३७०
अन्यसन्निहिते देवि ५२८
अन्यानि यानि पुष्पाणि ३६५
अन्यान्यपि यथास्थानं २७८
अन्यासु सर्वविद्यासु ४९४
अन्यूनमनुनानेन ३९६
अन्यैर्द्वारसमोपेता ४३१
अपमृत्युहरां नृणां ३९४
अपि चेत् त्वत्समा नारी ५९१
अपि पापसमाचाराः ४०२
अपीठे पीठमाविश्य ४५०
अपुत्रं हीरकं ज्ञेयं ३३५
अब्जपाशोपलर्व्रीहिं. २८९
अभक्तेषु च पुत्रेषु ४९२
अभवच्च तयोः प्रीतिः ५१६
अभावे गन्धपुष्पाभ्यां ५३२
अभिन्नमतुलच्छायं ३९८
अभिवाद्य जगद्धात्री ५१३
अभिवाद्य ह्यनुज्ञाता ५१७
अभिषिच्य सुरश्रेष्ठं २९८
अभ्यन्तरे शङ्खचक्रे ४३६
अभ्यर्च्य वादयन् घण्टां २९६
अमा भौमे सङ्क्रमश्च ४९५
अमावास्यां चतुर्दश्यां ३६६
अमुकं मे ततो ब्रूयाद् ३९०
अमृताहरणो देवो ४३५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अमृते अमृतोद्भवे	३९०	अशोकं वह्निदिक् स्थाप्यं	३८३
अयस्कान्तं चतुर्द्धा तु	३३४	अश्वत्थबिल्वमूले वा	३८२
अयात्रिके तु नक्षत्रे	५८०	अश्वत्थस्य च्छदे देवि	५८६
अयोज्यैवं सुसम्पूर्णं	३२५	अश्वत्थं स्थापयेत्प्राचि	३८२
अरुणं नित्यकीलालम्	३१७	अश्वत्थोडुम्बरप्लक्ष	२९९
अरोगी जितमृत्युश्च	३०३	अश्वत्थो बिल्ववृक्षश्च	३८२
अर्चयित्वा लिङ्गमूर्त्तिं	३५५	अश्वमेधसहस्राणि	३४२
अर्थदं कपिलं लिङ्गं	३२३	अश्वाकृति मुखं यस्य	४१८
अर्थः कामश्च देवेशि	३६०	अष्टद्रव्यैस्त्रिमध्वक्तैः	३०१
अर्द्धचन्द्राकृतिर्देवो	४२६	अष्टद्रव्यैस्त्रिमध्वक्तैः	३०८
अर्द्धचन्द्रात्मिका देवि	५८९	अष्टमुष्टिप्रमाणेन	५८६
अर्द्धचन्द्राकृतिर्या च	४४८	अष्टमूर्त्तीस्ततो देवि	३६४
अर्द्धनारीश्वरा पातु	५७४	अष्टम्याञ्च नवम्याञ्च	५८०
अर्घ्यं दत्त्वा तु शङ्खेन	४७६	अष्टवर्षा तु सा कन्या	५५०
अर्घ्यं दत्त्वा तु शङ्खेन	४७८	अष्टवर्षां समारभ्य	५५०
अर्घ्यं दत्त्वा नमस्कृत्य	४८२	अष्टहस्तमितं कुर्याद्	३८२
अर्घ्यं पुमान् यजुःष्वेव	४५४	अष्टहस्तं भवेद्दैर्घ्यं	३८१
अर्घ्यं सन्धार्य शिरसि	५३०	अष्टादशभुजं देवं	३०६
अलिवर्णं सूक्ष्मबीजं	४१५	अष्टादशभुजां कालीं	५५९
अल्पायुः स भवेत्सद्यो	३९५	अष्टाधिकसहस्रन्तु	३७५
अवटं विपुलं ध्यात्वा	३०१	अष्टाष्टकं वा देवेशि	३५६
अवताराश्च द्विभुजा	५५४	अष्टोत्तरञ्च लक्षञ्च	३०२
अवमन्ये च कामाख्यां	५००	अष्टोत्तरसहस्रन्तु	३५५
अवशिष्टौ तु यौ भागौ	५०७	अष्टोत्तरसहस्रं वा	३६३
अवष्टभ्य गिरिं नीलं	४९९	असाध्यं साधयेद्विद्वान्	५७४
अवष्टभ्य तदा विष्णुम्	४९९	असारे खलु संसारे	३४३
अविनयमपनय विष्णो	४५४	असिवर्णश्चलः स्थूलः	४१७
अशेषकुलसम्पन्नां	५५२	असुरं घोरनामानम्	४८१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

अस्मिंस्तन्त्रे हविष्यान्नं ३४५
अस्य मन्त्रस्य माहात्म्यम् ३६२
अस्य योगेश्वरो नाम ४३२
अस्याश्चाराधनं कृत्वा ५४८
अहञ्च भगवान् विष्णुः ३९८
अहञ्च शैलरूपेण ३९९
अहो! अनन्तदासानां ४८८
अहो किमवलेपोऽयं ४८०
अहो! वैष्णवसङ्गश्च ४८९
आकाशगामिनीं देवीं ५७०
आकांशं लिङ्गमित्याहुः ३४१
आगतास्ता महादेवं ५०१
आगमोक्तपूजने तु ५२६
आगमोक्तानि पुष्पाणि २९४
आगस्त्ये तत्फलञ्चैव २७९
आघ्रातैरङ्गसंस्पृष्टैः २९४
आचक्रञ्च विचक्रञ्च ४५८
आचम्य द्वारदेशे तु ५३२
आचार्यमुनये स्वैरं ३३१
आचार्यः प्रयतो भूत्वा ३००
आज्याक्तैरयुतं हुत्वा ४६८
आज्यैर्लक्षं हुमेद्रक्त. ४६८
आत्मसमर्पणं कृत्वा ५३१
आत्मनो हितकामेन ५७७
आत्मानमन्तरात्मानम् २९१
आत्मानं देवतां भाव्य ४६०
आत्मानं ब्रह्मणो रूपं ४५८
आदाय हृदि सन्धानं ४५१
आदित्याभिमुखस्तिष्ठन् ३०२
आदेष्टृत्वरया न काण्डमतुलं २८०
आदौ पञ्चाक्षरं मन्त्रम् ३४५
आदौ पुरस्क्रियां कुर्यान् ५३२
आदौ प्रणवमुद्धृत्य ५५८
आदौ वह्निपुरद्वन्द्व. ४६७
आदौ वाग्भवमुच्चार्य ५५७
आदौ शिवं पूजयित्वा ३६५
आदौ सुदर्शनो मूर्त्तिः ४०३
आद्यामाद्यगुरोराद्याम् ५३९
आधाय निजमूर्द्धानं ५०९
आधारशक्तिरासीना २९०
आनन्दकदलीं वन्दे ३९२
आनन्दकाननं तस्माद् ५८९
आनन्दभैरवस्यायम् ३९१
आनन्दभैरवानन्द. ३९१
आनीय जीवयो रक्तम् ३०५
आनीय सुन्दरीं नारीं ५५६
आयुषे चार्थसम्पत्त्यै २९८
आरक्तवर्णं मातुलुङ्ग. २८८
आरक्तं पद्मनाभाख्यं ४२६
आराधिता मया सर्वे ४९७
आराधिता महेशानि ५४७
आराधिता येन काली ५४६
आलापं यत्र संस्पर्शं ४८८
आलीढपादा सा देवी ५२३
आलीढं कीदृशं नाथ ५२२
आलीढं वामपादन्तु ५२२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

आशीर्वादो द्विजातीनां	४८०	इत्यनेन च पीत्वा तु	३९०
आषाढे शुक्लनवमी	४९०	इत्यनेन तु मन्त्रेण	४८४
आहृत्य पत्राण्येतासां	३८८	इत्यनेनैव मन्त्रेण	३१२
इडा च पिङ्गला पातु	५४१	इत्यादिमपरिच्छेद.	२७४
इति चक्राङ्कितशिला:	४५०	इत्युक्तास्तु सुरा: सर्वे	३५०
इति चिन्तापरा लक्ष्मी:	३७९	इत्युक्त्वा जग्मतुस्तौ तु	५००
इति छेदोद्वितीयस्य	२७५	इत्युक्त्वा तत्पुरं रम्यं	५०२
इति ते कथितं नाथ	५७४	इत्यक्त्वात्मनखेनैव	५०७
इति ते कथितं पुत्र	५०१	इत्युक्त्वा पतिमादाय	५१९
इति दत्त्वा वरं तस्यै	५१७	इत्युक्त्वा सा जगामाशु	५१२
इति ध्यात्वा महादेवीं	५४४	इत्युक्त्वा हस्तमादाय	५१६
इति भागवतं चक्रं	४१२	इत्येतत्कवचं दिव्यं	५४५
इति मन्त्रं जपित्वा वै	३६०	इत्येतद्रुद्रकवचं	३७८
इति मन्त्रं समुच्चार्य	३६०	इत्येतल्लक्षणं प्रोक्तं	३२०
इति मन्त्रेण सन्नम्य	५६०	इत्येवं कथितं देवि	५४२
इति श्रुत्वा प्रियावाक्यं	५१८	इत्येवं कृष्णदेवस्य	४७२
इति श्रुत्वा महादेव:	५०४	इत्येवं वचनं तस्य	३२४
इति श्रुत्वा महेशानी	५०८	इत्येवं वचनं श्रुत्वा	५०१
इति श्रुत्वा वचस्तस्य	५०३	इदं गुरुकृतं स्तोत्रं	४८४
इति श्रुत्वा वचस्तस्या	५९०	इदं लम्बोदरस्तोत्रं	३१५
इति श्रुत्वा वच: पत्यु:	५१०	इदं लिङ्गवरं स्थाप्य	३१७
इति श्रुत्वा वच: श्लक्ष्णं	५०८	इदं सप्तभिर्विस्तृतं भक्तिकाण्डं	२८०
इति श्रुत्वा वचो विष्णो:	५०१	इदं सत्यमिदं सत्यम्	५४६
इति सञ्चिन्त्य मनसा	५०३	इदानीं देवेदेवेशि	३८५
इति सप्तावृतिवृतम्	४६७	इन्दुविन्दुसमायुक्तं	५२४
इत्थं जपे तु सम्पूर्णे	२९७	इन्द्रनीलमयं लिङ्गं	३३७
इत्थं सिद्धमनुर्मन्त्री	२९७	इन्द्रलिङ्गानि तान्याहु:	३१७
इत्थं सुधामयजलै:	२८३	इन्द्रश्च प्रेषयामास	५०१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

इन्द्रादिपूजितान्यत्र	३१७	उत्तमं लिङ्गमाख्यातं	३२९
इन्द्राद्यैः सकलैर्देवैः	४८३	उत्तमाङ्गात्तमानीय	२८५
इन्द्रियै रहितो देवः	३३८	उत्तरात्रयं त्रयोदश्यां	५८०
इमां विना तथा लक्ष्मीः	४८१	उत्तरे च गते शुक्रे	५७८
इयं पञ्चवटी प्रोक्ता	३८३	उत्तरे तस्य शैलस्य	५८१
इयं वाराणसी देवि	५९१	उत्तरे दक्षिणामुखो	५८०
इयं हि वृक्षरूपेण	४८१	उत्तरे वक्त्रमुद्धृत्य	५५९
इष्टदेवं विनाऽन्यंत्र	२७८	उत्थानाय मनश्चक्रे	३५१
इष्टपूजादिकं सर्वं	५२८	उत्थाप्य कुण्डलीशक्तिम्	२८५
इष्टमन्त्रञ्च सञ्जप्य	३९०	उद्घातपञ्चकेनाथ	२८५
इह सन्निहितो रुद्र	३६२	उद्धारश्चोद्धृतिः प्रोक्ता	४५१
इहैव च सुखं भुक्त्वा	३१६	उद्धृतनगनगभिद.	४५५
ईशानस्य महेशानि	३७०	उद्यतस्तु गयां गन्तुं	५८३
ईशानं तन्मुखं देवि	३७०	उद्योगं परमं चक्रे	५०३
ईशाने सूत्रपातः स्याद्	३८२	उद्वर्तनस्नानफलं	२७७
ईषद्रक्तमयं कान्तं	३१९	उद्वास्यास्य स्वहृदये	४६८
उक्तप्रतिपदमारभ्य	३०२	उद्वाहिता वयं सर्वे	३४७
उक्ताङ्कं श्रेयसे योज्यं	३२०	उन्मत्तैः शत्रुभिश्चौरैः	४५१
उक्तैर्दोषादिभिर्दुष्टं	४५२	उपचारविशेषेण	५७५
उग्रा तेजवती सत्या	३०८	उपचारं स्थापयित्वा	३७०
उग्रापत्तारिणी यस्माद्	४९७	उपचारैः षोडशैस्तु	५३२
उच्चाटनवशश्चैव	३५७	उपर्यधश्च चक्रे द्वे	४२७
उच्चाटने तु पाशाप्तं	३३३	उपर्युपरि सम्पूज्य	२९०
उच्चार्य मातृकामन्त्रं	३६०	उपर्युपरि सम्पूज्यम्	२९१
उच्छिष्टचाण्डाली ख्याता	५१६	उपविष्टं गणेशानं	२८२
उच्छिष्टभोजनं तस्य	४५७	उपविष्टा महादेवी	५१०
उज्जटे पर्वते वापि	३८२	उपस्पृश्य समाश्वास्य	५०२
उत्तमं मध्यममधमं	३२९	उपायं चिन्तय विभो	३४७

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

उपेन्द्रो मणिवर्णश्च ४३१
उभाभ्यां दत्तमुच्छिष्टं ५१८
उमादेवीं तर्पयामि ५६९
उवाच कालीं भगवान् ५०२
उवाच दीनया वाचा ३५१
उवाच परमेशानं ५०४
उवाच परया प्रीत्या ३१२
उवाच प्रेमभावेण ५१०
उवाच श्लक्ष्णया वाचा ५११
उवाच स प्रियां साध्वीं ५०४
उवाच सादरं वाक्यं ५०२
उवास कतिचिन्मासान् ५१३
उषित्वा कतिचिन्मासान् ५११
उषित्वा स महर्लोके ४४३
ऊचतुस्तौ पुनस्तां वै ५०८
ऊर्ध्वमुखं विजानीयात् ४३१
ऊर्ध्वं वितस्तिमानं हि ३८२
ऊर्मीं दद्यात्पीतवर्णां ३४६
ॐ हराय नमस्कारं ३६१
ऋग्यजु:साममन्त्रेण ४६३
ऋग्यजु:सामवेदाद्या: ४८१
ऋग्यजु:सामसदृशं ३७९
ऋग्वेदादिषु मन्त्रेण ४६१
ऋजुकायशिरोग्रीव: २८५
ऋजुतममपि पुण्ड्रं ४८६
ऋषिर्ब्रह्माऽस्य गायत्री ४६५
ऋष्यादीन् न्यस्य सर्वत्र ४५८
एककालं द्विकालं वा ३९४
एकचक्रविशेषोऽस्ति ४५०
एकचक्रशिला पूज्या ४४९
एकचक्रश्चतुश्चक्रो ४२२
एकचक्रस्तु वदने ४१४
एकचक्रं शिरोदेशे ४२७
एकजातीयपात्रे तु ५८६
एकत: सर्वदानानि ३४२
एकदन्तं चतुर्हस्तं ३१४
एकदन्ताय विद्महे ३१४
एकदा पार्वती देवी ३१२
एकदा पार्वती देवी ५०७
एकदा वसमानस्तु ५१८
एकदा हरिरैशान्यां ४९८
एकद्वारे चतुश्चक्रं ४२२
एकद्वारे चतुश्चक्रं ४३१
एकद्वित्र्यादिबीजानां ५५२
एकपार्श्वश्रिते धेनु. ३२३
एकया दूर्वया वापि ३६८
एकया वा ऋचा देवि ४७३
एकलिङ्गध्वजे क्षिप्तं ३०५
एकवक्त्र: शिव: साक्षाद् ३८६
एकवर्षादिभेदेन २७८
एकवर्षा भवेत्सन्ध्या ५४९
एकस्मिन्नेव वदने ४१३
एकस्य पूजनादेवि ३५९
एकं पापहरं प्रोक्तं ३५७
एकं पूजयते यस्तु ५२८
एकं ब्रह्मैवाद्वितीयं ५२८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एकाक्षरी महाविद्या	४९६	एतन्मन्त्रद्वयं देवि	५२५
एकादशेऽनिरुद्धः स्याद्	४०३	एतन्मन्त्रप्रभावेण	५५५
एकान्ते च कृते होमे	३००	एतन्मन्त्राक्षरान्नाथ	५५९
एकान्ते विजनेऽरण्ये	२८१	एतया रमते तेन	४९३
एकावृत्त्या तु कृष्णस्य	४७०	एतल्लक्षणसंयुक्ताः	४३९
एकीकृत्य महेशानि	३५७	एतस्मिन्नन्तरे मेना	५१०
एकेनोद्वर्त्तनं कुर्याद्	४७४	एतस्मिन्नन्तरे शम्भुः	५१५
एकैकं कुलमुद्धृत्य	५६०	एतासामपि मूर्त्तीनां	३१३
एकैकं पूजयेल्लिङ्गं	३५८	एतासां पूजनाद्देवि	४४३
एकैकं पूर्वतः कृत्वा	४५८	एतेन किं न विहितं	५८२
एकोच्चारणमात्रेण	४९३	एते मूर्त्ती तव परे	५१९
एतच्छ्रुत्वा तु वचनं	४८०	एतेषामपि सर्वेषां	३२२
एतच्छ्रुत्वा तु वचनं	४८२	एतेषां मनुवर्णानां	४६८
एतच्छ्रुत्वा वचस्तेषां	३४९	एतैर्जातियुतैरङ्गैः	२९३
एतत्तु कथितं तुभ्यं	३२०	एभिर्विना महेशानि	५२७
एतत्ते समयं भद्रे	५१०	एभिः सह महाबाहो	३४८
एतत्पाद्यं महेशानि	३६२	एवमिन्द्रादयः सर्वे	४९९
एतत्पुष्पप्रदानेन	३८४	एवमुक्त्वा महादेवो	४९६
एतत्सर्वं क्षयं याति	३९५	एवमेषा महादेवी	४८१
एतत्स्तोत्रप्रसादेन	५६८	एवं कृत्वा तु तास्तत्र	५०८
एतदन्यत्र कर्त्तव्यं	३६४	एवं कृत्वा भूतशुद्धिं	२८६
एतदन्यत्र कुर्वीत	३३९	एवं क्रमेण प्रपठेद्	५६३
एतद्गयां विजानीयाद्	५८१	एवं क्रमेण सङ्गृह्य	५४९
एतद्धरिहरं विद्यात्	४३६	एवं तद्वंशजाः सर्वे	५७८
एतद्धि परमेशानि	३७१	एवं दत्त्वा वरान् देव्यै	३९८
एतद्वै गन्धलिङ्गन्तु	३३३	एवं देवि पुरा कृत्यै	३४१
एतन्मध्यतमं क्षेत्रम्	५८१	एवं ध्यायति यो नित्यं	३१४
एतन्मध्ये महाज्ञानं	३७१	एवं नानाप्रकारेण	५१६

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

एवं न्यासं विनिर्वर्त्त्य २८८
एवं प्रतर्पणं कुर्यान् २८४
एवं बहुविधाकारं ३६३
एवं यदि वरारोहे ५४२
एवं यः कुरुते स्नानं ४७५
एवं वर्षशतं देवि ३२४
एवं वै दारुजं ज्ञेयं ३३२
एवं व्याप्तिं समाख्याय २८९
एवं सम्पूज्य विधिवद् ३११
एवं सम्प्रार्थ्य विधिवन् ४८५
एवं सिद्धाञ्जनः खड्गः ३०३
एष गच्छामि वै क्षिप्रं ५००
एष पिण्डो मया दत्तः ५८१
एषा मूर्त्तिस्तव परा ५१९
एषा हि तुलसीमाला ४८१
एषां मध्ये वसेद् ब्रह्मा ३८४
ऐशान्याञ्च तथा रात्रौ ५८०
ऐशान्यां मण्डलं कृत्वा ५३०
ऐहिके दिव्यदेहः स्यात् ५७५
ऐहिके सुखसम्पत्तिं ५५६
औन्मत्त्यं कर्बुरा दद्यात् ४४८
कटकेशरमध्यस्था ५३६
कथयामि तव स्नेहाद् ३८७
कथं योग्यशिला ग्राह्या ४५२
कथं सा विष्णुवनिता ३७९
कथिताश्च समासेन ५०५
कदम्बकुसुमाकारो ४११
कदम्बकुसुमाकारः ४२५
कदापि न मनश्चक्रे ३४७
कन्यकार्थी शुचिर्भूत्वा ३००
कन्यातीर्थे वने याने ३२५
कन्यादानसहस्रस्य ४७५
कन्यादानं समाहृत्य ५६१
कन्या भूत्वा महाशम्भुं ३४८
कन्या सर्वसमृद्धिः स्यात् ५५२
कन्यां देवकुलोद्भूतां ५५३
कपिला कर्बुरा भग्ना ४००
कपिलाक्षीरमादाय ४७५
कपिला विभ्रमावर्त्ता ४०१
कपिलो नरसिंहस्तु ४०७
कपिलो नरसिंहस्तु ४०८
कपोला च कराला च ५३५
कबन्धपूजनादेवि ४९४
कमलाया दक्षिणांशे ४९४
करद्वन्द्वाङ्गुलितले. ४६५
करपत्रसमं यस्माद् ४७९
करवीरोत्पलद्वन्द्व. २९४
करव्यापकविन्यासं ५३२
करशुद्धिञ्च तालञ्च ५२९
करसम्पुटसंस्पर्शं ३२९
करालवदना काली ५३५
करालास्या च कन्दर्प. ५३६
करालां विकटां घोरां ५३८
कर्कटे कीटमीने च ५७८
कर्कशे बाणलिङ्गे तु ३२३
कर्तव्यकर्मनिन्दा च २७३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कर्त्तुर्नृपाणां राष्ट्रस्य ४५१
कर्मभेदे वर्णभेदो २७४
कलनात्सर्वभूतानां ५२२
कलयति कवितां महतीं ३९२
कलायस्य तु चूर्णेन ४७४
कलिशेषस्य पूर्वे तु ५८१
कलौ काली कलौ काली ५२३
कलौ कृष्णत्वमासाद्य ४९१
कलौ लक्षेण देवेशि ४७५
कल्किनन्तु हयाकारं ४१५
कल्पमेकं महेशानि ५७८
कल्पवृक्षसमो बिल्वो ३७९
कल्पः सनत्कुमारोक्तो ४६५
कल्मषौघविनाशि स्याद् ४३८
कल्मषौघातुराणाञ्च ४८०
कवचञ्च तथा पाठ्यं ५६२
कवचं गणनाथस्य २७४
कवर्गादीनि गायत्र्या ३०३
कस्तूरिकाया द्वौ भागौ ३३३
का छाया हृदि दृष्टा सा ५०४
का त्वं सुभ्रु वरारोहे ५१५
कादम्बरी कालहरा ५३५
कापिलं गोमयं शुद्धं ३०३
कामक्रोधविनिर्मुक्तः ३०३
काममूर्त्तिस्तु कृष्णाभा ४१५
कामरूपा कामहरा ५३६
कामाख्या वटुकेशानी ५७२
कारणेन महामोक्षो ३७१
कारयेन्नान्यमानेन ४५२
कारागृहविमुक्त्यर्थम् ३५७
कार्यं पुष्पमयं लिङ्गं ३३३
कार्यं यष्टिक्रमं लिङ्गं ३३३
कालभैरवभार्या च ४९२
कालरात्रिदिने प्राप्ते ४९८
कालरात्रिर्महेशानि ४९५
कालसङ्कलनात्काली ५२२
कालहन्त्री कूर्ममांस. ५३६
कालिकापूजने श्रद्धा ५२३
काली करालवदना ५४०
कालीतन्त्रविदो विप्रान् ५३३
काली तारा महाविद्या ४९१
काली तारा महाविद्या ५१७
कालीनाम्नेति विख्याता ४९५
कालीनिन्दाकरा लोके ५२४
कालीबीजं वापि नाथ ५६१
कालीमन्त्रप्रशंसा च २७७
कालीमयं हि तत्तेजः ५८९
कालीयफणिमाणिक्य. ४७१
काशीपुरसमं तत्तु ३८१
काशीलग्नं हि यत्किञ्चित् ५९०
काशीवासो दिनान्यष्टौ ४४३
काशीस्थानं पुण्यचयं ५९१
काशीस्पर्शनमात्रेण ५९०
किङ्किणीमालया बद्ध. २८९
किञ्चित्कपिलसंयुक्ता ४४६
किञ्चिदुन्नतकग्रीवः २९६

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

किन्तु तद्योग्यनारीं तु	३४८	कुमारीभ्यो निवेद्यैवं	५५९
किन्त्वहं गन्तुमिच्छामि	५१०	कुमारी योगिनी साक्षात्	५५६
किमन्यत्कथयामीह	३२८	कुमुदं कोकनदञ्चैव	३६५
किमर्थमागतो वत्स	५१२	कुम्भके रेचके चैव	५४२
किमर्थं शप्तवान् विद्यां	४९६	कुर्यादामिषभुक् श्राद्धं	५८४
किमिदं कथ्यतां शीघ्रं	४९९	कुर्यान्मुद्रा गणेशस्य	३०७
किरातवेशमास्थाय	५१५	कुर्वीताङ्गुष्ठतो ह्रस्वं	३४१
किं कार्यं बहुभिर्मन्त्रैः	४६९	कुल-ऋक्षसमायुक्ता	४९५
किं दीक्षया किं तपसा	३७३	कुल-ऋक्षसमायुक्ता	५२०
कीर्त्तयन्ति च ये लोकाः	४८२	कुलज्ञा कमला पूज्या	५३५
कीर्त्तयन् हरिनामानि	४६९	कुलद्रव्यैस्तद्दशांशं	५३४
कीर्त्तिदं कांस्यजं लिङ्गं	३३५	कुलधर्मप्रिया कामा	५३५
कुक्कुटाण्डसमोपेतः	४१६	कुलनिन्दाप्रणाशाय	३२७
कुजाहे चोत्तरं देशं	५७९	कुलबालां मूलपद्म.	५६९
कुञ्चिताग्रस्य हस्तस्य	३०७	कुलभक्ताय योगाय	३२७
कुण्डली वेष्टनी तस्याः	३५९	कुलशब्दं समुच्चार्य	५५७
कुण्डिकामक्षमालाञ्च	३०६	कुलिकोदयवेलायां	३००
कुब्जाकृष्णाम्बरधरो	४७१	कुलीना कुलधर्मज्ञा	५३६
कुमारिकापूजनस्य	२७९	कुलीनानां महासौख्यं	५७४
कुमारिका ह्यहं नाथ	५५६	कुशपुष्पोदकस्नानाद्	४७४
कुमारीणां महादेव	५६२	कुशाग्रमाणं यत्तोयं	३६८
कुमारी देवता प्रोक्ता	५५४	कुसीदेनाम्बुकस्तूरी.	२९०
कुमारीपूजनफलं	५५०	कुसुमाञ्जलिपूर्णञ्च	५५३
कुमारीपूजनरता	५३६	कुसुम्भं नालिकाशाकं	५८६
कुमारीपूजनादेव	५५५	कूर्चबीजस्वरूपा सा	४९८
कुमारीपूजनस्थान.	२७८	कूपादष्टगुणा देवि	५८२
कुमारीपूजनं कुर्यात्	५५३	कूर्परे हृदयाम्भोजे	२८७
कुमारी पूज्यते यत्र	५५१	कूर्मचक्रमधोभागे	४४५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कूर्ममूर्त्तिः खगेशानि	४०६	कृष्णं हि पार्थिवं लिङ्गं	३४०
कूर्मस्तथोन्नतः पृष्ठे	४०५	कृष्णापराजिता कृष्ण.	५३५
कूर्मं कूर्माकृतिशिला.	४०५	कृष्णा मृत्युप्रदा नित्यं	४४८
कूर्माकारा च चक्राङ्का	४०५	कृष्णायतश्च पीतश्च	४३३
कूर्माकृतिरधोभागे	४४५	कृष्णाष्टम्यान्तु भाद्रस्य	४९०
कूष्माण्डस्य फलाकारं	३३०	कृष्णाष्टम्यां भाद्रपदे	५२१
कृतकृत्यमिवात्मानं	३४९	कृष्णाष्टम्यां मार्गशीर्षे	५२१
कृतघ्नस्त्वं महादेव	५०४	कृष्णोऽतिकृष्णो न स्थूलः	४१६
कृतप्रतिष्ठं तल्लिङ्गं	३२१	कृष्णो विभूषितस्तार्क्ष्य	४१५
कृताञ्जलिपुटस्तस्थौ	५०२	केतकीं कलविङ्कञ्च	५८७
कृतायां तव पूजायां	५१६	के मे गोत्रे समुत्पन्नाः	५२३
कृते च सामिषश्राद्धे	२७९	केवलं मोक्षफलदो	४३६
कृते निरामिषश्राद्धे	२८०	केवलं स्तोत्रपाठाद्धि	५४०
कृते रत्नमयी काशी	५९१	केवलानन्दवान् भूत्वा	५९०
कृत्वा लिङ्गं प्रतिष्ठाञ्च	३७७	केशप्रसाधनाभ्यङ्गो.	२९४
कृत्वा विवाहं हृदये	५०४	केशवस्य प्रिया केशा	५३६
कृपया कथय त्वं हि	३७४	केशवं वा शिवं वापि	४४२
कृष्ण कृष्ण महाबाहो!	४५६	केशवः स तु विज्ञेयः	४१७
कृष्णछागस्य मांसेन	५८४	केशं मुखं पातु चण्डी	५४०
कृष्णजन्माष्टमी देवि	४९५	केशान्ते मुखवृत्ते च	२८६
कृष्णपीतः कृशतनुं	४१५	कैलासशिखरारूढं	५४३
कृष्णमन्त्रो द्विजमुखाद्	४८८	कैलासशिखरे रम्ये	५०१
कृष्णमन्त्रोपासकानां	४८८	कैलासशिखरे रम्ये	५१०
कृष्णमन्त्रोपासकानां	४८९	कैवल्यदायिनी यस्मात्	४९७
कृष्णवर्णस्तथा विष्णुः	४२४	कैशोरी कटिदेशं मे	५७३
कृष्णवर्णो भवेद्विष्णुः	४२४	कोटिद्वादशलिङ्गैस्तु	४४३
कृष्णवर्णः समद्वारः	४२९	कोटिसूर्यप्रतीकाशा	५७४
कृष्णं धूम्रं न वा रुच्यं	३१८	कोदण्डस्थानमानीय	२९२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

कोदण्डि कुक्कुटाण्डाभं ४१३
कौमारीं कुलमालिनीं रिपुगण. ५६६
कौशिकी देवदूती च ५०५
कौषिकी केतकी कुन्ती ५३६
क्रमशो ह्यर्ष्टसिद्धिः स्याद् ५६८
क्रमेण देवदेवेशि ३४०
क्रियया च विना देवि ५३७
क्रियाभक्तिरता काम्या ५३६
क्रीडन् हेममयोदयाद्रिशिखरे २८३
क्रोधरात्रिः समाख्याता ५२१
क्लीं शूद्रायै नमः स्वाहा ३८९
क्व गता त्वां परित्यज्य ५०२
क्व गतो भगवन् ब्रह्मा ५००
खड्गं पाञ्चनखं भक्ष्यं ५८५
खड्गं मुण्डं यजेद्वामे ५३०
खण्डितं स्फुटितं भग्नं ४०१
खण्डितं स्फुटितं लग्नं ४०२
खपुष्पसंयुते वस्त्रे ३४६
खर्वां लम्बोदरीं व्याघ्र. ३४९
क्षणं प्रतीक्ष भद्रन्ते ५१२
क्षणं प्रतीक्ष भद्रं ते ५१८
क्षणात्पितृगृहं प्राप्य ५१३
क्षणादूर्ध्वं पुनः पृष्टा ५०८
क्षत्रियस्तु वरारोहे ३४०
(ऐं) क्षत्रियायै नमः स्वाहा ३८८
क्षमस्व मां महादेव ३५१
क्षालितां पञ्चगव्येन ४८४
क्षितिर्जलं तथा वह्निः ३६४
क्षितिं जलं तथा चाग्निं ३६३
क्षिप्त्वा शङ्खोदकं शङ्खे ४७८
क्षीराज्येन स दूर्वाभिः ३०२
क्षीरोदार्णवसम्भूता ५२१
क्षुधया पीड्यमानाऽस्मि ५१८
क्षेत्रज्ञां मदविह्वलां कुलवतीं ५६७
क्षोभणे मारणे पिष्ट. ३३४
क्षोभादिरहितं यस्मात् ४९३
गङ्गैव जायते सर्वं ५८९
गजवक्त्रस्ततः पश्चाद् २८८
गणादीन् पूर्वमुच्चार्य ३१४
गणेशमन्त्रो यन्त्रञ्च २७३
गणेशमावाहयामि २९२
गणेशमुद्राः सन्दर्श्य २९३
गणेश्वरप्रसादेन ३०१
गणेश्वरं समुद्वास्य ३०१
गण्डकी द्वादशं यत्र ४०३
गण्डकीद्वारकाचक्र. २७६
गण्डकीमगमन्मातः ३९७
गण्डक्यां च समुद्भूता ४०३
गताः सर्वे महेशोऽपि ३५०
गत्वा विष्णुमुखस्तत्र ५०१
गदाधरस्त्रिरेखाभिः ४२०
गदाशूलवर्त्तिकद्रु. २८९
गदितुं दुष्टभावोऽसौ ५१४
गन्धपुष्पमयं लिङ्गं ३३६
गन्धपुष्पाक्षतयव. २९३
गन्धं सौभाग्यदं लिङ्गं ३३२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

गन्धाक्षतप्रसूनैश्च ४६७
गन्धादयो नैवेद्यान्ताः २९३
गन्धाष्टकं गणेशस्य २७३
गन्धैः पुष्पैः सुगन्धैः ३५४
गयागोलेश्वरं दृष्ट्वा ५८२
गयान्तं पिण्डदानञ्च ५८२
गयाया निर्णयश्चैव २७९
गयायां पिण्डदानेन ५८२
गलदेशं महारौद्री ५७३
गलद्रत्नमयस्तम्भ. ४६४
गव्यघृतमयं लिङ्गं ३३३
गावः शतं रथं यानं ५८१
गिरिजापि तमादाय ५११
गुणत्रयात्मकं देवि ३८४
गुणांस्तु रसलिङ्गस्य ३२२
गुरवे दक्षिणां दद्याद् २९७
गुरुणा यच्छ्रुतं देवि ५२७
गुरुपत्नी महेशानि ५२७
गुरुपत्न्या कृते कर्म. २७८
गुरुर्वा गुरुपुत्रो वा ५२६
गुरुं पद्मे सहस्रारे ३९०
गुरुं सन्तोषयेत्सम्यग् ३०२
गुरोरभावे देवेशि ५२६
गुरोर्मुखान्महाविद्यां ५२३
गुरोर्मुखाल्लब्धमन्त्रं ३८९
गुरौ गुरुं समभ्यर्च्य ५४२
गुरौ दत्तं महेशानि ५२७
गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं ३६३
गृध्राः श्येनाश्च चिल्लाश्च ५८१
गृहस्यैशान्यपुरतः ४८२
गृहाच्चारत्निमात्रञ्च ५८३
गृही विवर्जयेत्तादृक् ३२३
गृहे गत्वा प्रदास्यामि ५०८
गृहे लिङ्गद्वयं नार्च्यं ४४३
गोकोटिदाने देवेशि ३६५
गोक्षीरधवलः स्निग्धो ४७७
गोधां कूर्मञ्च शल्लञ्च ५८४
गोधिकां स्वर्णखड्गञ्च ५८५
गोधूमैश्च यवैश्चैव ५८७
गोधूलिसमये चैव ५८०
गोपगोपीश्वरो योगी ४७१
गोलेश्वरं ततो दृष्ट्वा ५८२
गोविन्दः पुण्डरीकाक्षः ४२३
गोशकृद्रससंयुतैः ३०३
गौरं वा रक्तगौरं वा ५०६
गौरी मे सन्धिदेशञ्च ५४१
गौरीं गुरुप्रियां गौर. ५३८
ग्रामे युद्धे पुरे वापि २९९
ग्राह्याग्राह्यविचारोऽयं ३७३
ग्रीवामूलाद्गलद्रक्तैः ५०९
घटे च मन्मथे कुम्भे ५७८
घण्टाध्वजपताकाभिः २८४
घृताक्तैः केवलैर्वापि ५,६२
घृतेन स्नापितं लिङ्गं ३६९
घोररात्रिर्मार्गशीर्षे ४९५
घ्नन्ति विघ्नान् पूजिताश्च ५५५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चक्रतीर्थस्य चाग्नेये	५८२	चतुर्लक्षञ्च सचतु.	२९६
चक्रतीर्थं गमिष्यन्ति	५८२	चतुर्वक्त्रस्तु धाता स्याद्	३८६
चक्रपद्मसमोपेतः	४३३	चतुर्वर्गप्रदे देवि	३६०
चक्रमेकं मध्यभागे	४४५	चतुर्वर्गप्रदोऽसि त्वं	३१३
चक्रस्य वामतः शङ्खो	४३४	चतुर्वर्गं लभेन्मन्त्री	५२४
चक्रं वा केवलं तत्र	४०२	चतुर्वर्णमयं वापि	३१८
चक्राङ्कितस्य सान्निध्ये	४०४	चतुर्विंशतिसमैव या	४४१
चक्राङ्कितस्य सान्निध्ये	४४७	चतुर्वेदमयीं दिव्यां	४८०
चक्राणां विंशकतया	४३५	चतुश्चक्रो हरिहरो	४३६
चक्रे च मध्यदेशे तु.	४२५	चतुश्चक्रः सूक्ष्मद्वारो	४२२
चक्रे तु दृश्यते लिङ्गं	४४५	चतुश्चत्वारिंशताद्यं	२८३
चण्डोग्रेण विधानेन	३७६	चतुश्चत्वारिंशदाद्यं	३०९
चतस्रो यत्र दृश्यन्ते	४३३	चतुस्तोलकमानेन	४७५
चतुरशीतिलक्षेषु	३७१	चतुस्तोलकया वाऽथ	४७५
चतुर्थ्यन्तञ्च संसाध्य	४५९	चतुस्त्रयः समन्ताद्वा	४३६
चतुर्थ्यन्तं नारिकेल.	३०९	चतुःषष्टिभिर्मन्त्रैः	४७८
चतुर्थ्यां वर्जयेद्देवि	५७९	चतुःसहस्रं सचतु.	२९६
चतुर्दशद्वारप्रभृति.	४३२	चतुःसूत्रीकृतं तं तु	३८२
चतुर्दशास्यः श्रीकण्ठो	३८६	चत्वारो ब्राह्मणैः पूज्याः	४४०
चतुर्दशी भौमयुता	४९५	चन्दनागुरुकर्पूर.	२९३
चतुर्दश्यां निशाभागे	५४०	चन्दनागुरुकर्पूर.	२९४
चतुर्दश्यां समारभ्य	३७५	चन्द्रचन्दनकाश्मीर.	२८२
चतुर्द्धा पार्थिवं लिङ्गं	३४०	चन्द्रं दिक्पालदेवञ्च	५५९
चतुर्द्वारि यजेद्देवि	५३१	चन्द्राकृति हिरण्याख्यं	४२०
चतुर्धा कूर्ममूर्त्तिः स्यात्	४०६	चन्द्रापीडं मृत्युजितं	३३४
चतुर्भिश्चैव चक्रैस्तु	४३०	चन्द्रास्यां चरणद्वयाम्बुजमहा.	५६६
चतुर्भुजं चतुश्चक्रं	४२०	चरणामृतपानञ्च	२७७
चतुर्भुजां दशभुजाम्	५३९	चराचरविनाशाय	५२०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

चराचरेण सहितं ५८८
चलदलस्य छदे पूजा ४७३
चाणूरमर्दनाख्यः स्यात् ४१७
चाण्डाला ब्राह्मणाः शूद्राः ५४८
चाण्डाल्यस्मि सुरश्रेष्ठ ५१५
चातुरङ्गे तथा घोरे ५७१
चान्द्रायणसमं ज्ञेयं ३७३
चापगोकन्यकायाञ्च ५७८
चामरेण शतं वर्षं ५८४
चामुण्डा पातु मे रोम. ५४१
चारुमूलाधारपद्मे ५६९
चारुहास्यां महानन्द. ५६१
चारुहास्यां महानन्द. ५६३
चिच्चन्द्रबीजमध्यस्थं २८६
चिच्छेद निजमूर्द्धानं ५०९
चिबुकं चण्डिका देवी ५७३
चिरं तस्थौ महातेजा ५१३
चिरेण दृष्टा सुभगा ५१३
चुचुम्बे तस्य मूर्द्धानं ५११
चुचुम्बे वदनं तस्या ५१६
चैत्रशुक्लप्रतिपदि ४८९
चैत्रशुक्लनवम्यान्तु ४९५
चैत्रशुक्लनवम्यां तु ४९०
छत्राकारे भवेद्राज्यं ४००
छन्दोगानां क्लीबलिङ्गं ४५४
छित्त्वा भित्त्वा च भूतानि ३४३
छित्त्वा भित्त्वा च भूतानि ३५५
छिद्रलिङ्गेऽर्चिते बाणे ३२३
छिद्रा भग्ना विकोणा च ४४८
छिनत्ति तेषां देवेशि ५४७
छिन्नमस्तादक्षिणांशे ४९४
छिन्नमात्रन्तु तच्छीर्षं ५०८
छिन्नं तस्या यतो मुण्डं ५०८
छिन्ना धूमा च भीमा च ५४१
छिन्नोत्पत्तिं प्रवक्ष्यामि ५०९
जगद्गुरुर्जगन्नाथो ४७१
जगन्माता जगद्धात्री ४९२
जगन्माता जयं पातु ५४१
जगाम गरुडस्तेन ४९९
जगाम यत्र देवेशः ५१५
जगाम वायुवेगेन ५१३
जग्राह विटपं तस्याः ४८२
जटात्रयं महेशानि ३८४
जटामाशी अघोरा सा ४४६
जनस्य सन्निधौ पूजा. २७८
जनार्दनश्चतुश्चक्रो ४४९
जनार्दनस्य हस्ते च ५८१
जनार्दनं ततो वीक्ष्य ५८२
जन्मकुष्ठयुते पुत्रे ५८३
जन्ममासे जन्मदिने ५८०
जन्ममृत्युजराव्याधि. ३७८
जपन्नष्टशतं मन्त्रं ३०५
जपहोमादिभिस्तेषां ५१८
जपहोमार्चनैर्ध्यानैः ४६८
जपं कुरु जगन्नाथ ५१६
जपादौ सर्वमन्त्राणां २८६

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

जपान्ते जुहुयान्मन्त्री	५६२	ज्वलिताङ्गारतापेण	५४६
जपित्वा तु मन्त्रराजं	२९९	ज्वालामुखी सदा पातु	५४२
जपित्वा मूलमन्त्रञ्च	५६२	ज्ञातस्तु पौरुषं सूक्तं	४७३
जप्त्वावरणपूजान्तं	२९५	ज्ञात्वा मन्त्रं महेशानि	५२५
जय जय विजय विजय	३९०	ज्ञानविज्ञानदाक्षिण्य.	३९४
जयन्तीं वेदवेदाङ्ग.	५७०	ज्ञानं संवित् संविदा च	३८८
जया च विजया ये तु	५०८	डाकिनी काकिनी पातु	५४२
जलस्य धारणं मूर्ध्नि	३७४	तच्चित्तस्तद्गतप्राणः	२९६
जले स्थले चान्तरिक्षे	५९०	तज्जन्ममात्रात्पूतञ्च	४८८
जाज्वल्यमाना रक्ताक्षी	५०३	तज्जन्मनि महादेवि	५९०
जाता ते प्रीतये शम्भो	३५०	तञ्चोपवेशयामास	५१२
जातिप्रियकथालाप.	५५२	तडागमध्ये सञ्चिन्त्य	२८१
जातिध्वंसे कुलोच्छेदे	३७६	तत आश्वास्य भगवान्	५००
जातिभेदान्महेशानि	५५१	ततस्तस्याः कुण्डविले	५५८
जापिनं पाति सा काली	५२५	ततस्तेजसि काली सा	५८८
जामदग्न्यस्तु भगवान्	४१२	ततस्तोयं समादाय	३६३
जीर्णं चोद्धारयेज्जीर्णम्	४५३	ततो ग्रामान्तरं गत्वा	५८३
जीर्णोद्धारादिकर्माणि	२७७	ततो जपं समाप्याथ	३२६
जीवजन्तुषु देवेशि	५५०	ततो देवगणाः सर्वे	५००
जीवन्मुक्तो भवेत्तस्मात्	४०३	ततो देवी महाकाली	५०२
जीवन्यासं ततः कृत्वा	५३१	ततो देहे समुत्पन्ने	५१९
ज्येष्ठशुक्लदशम्यान्तु	५२१	ततो दृष्ट्वा महादेवः	५११
ज्येष्ठशुक्लद्वितीयायां	४८९	ततो नेत्रत्रयं ध्यात्वा	५५८
ज्योतिर्मयं महालिङ्गं	३४४	ततो बुद्बुदमध्यस्थं	२८६
ज्योतिरूपं मदीयांशं	३७९	ततो मूषिकपूजा च	२७४
ज्वरदाहो विषञ्चैव	४४७	ततो वाग्भवमायाश्री.	५५९
ज्वलज्वलप्रज्वलेति	४६७	ततो वाग्भवमुच्चार्य	५५९
ज्वलल्लिङ्गं जटाजूटं	३१९	ततो वेदोक्तविधिना	३३८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ततो हितं महामन्त्रं	५६०	तत्फलं लभते मर्त्यो	३२२
ततः करतलीकृत्य	३७०	तत्फलं लभते मर्त्यो	५६०
ततः कवचमध्ये च	५५८	तत्फलैस्तत्प्रसूनैर्वा	३८०
ततः कृष्णार्पिता माला	४८४	तत्र गत्वा महामायां	५१७
ततः परस्मिन् दिवसे	३४६	तत्र चैतन्यमापाद्य	२९२
ततः परस्मिन् दिवसे	५२६	तत्र जप्यन्तु प्रजपन्	४९८
ततः परं महेशानि	३६७	तत्र तेजः समुत्पन्नं	५२०
ततः पाशुपतास्त्रं च	२७६	तत्र पिण्डप्रदानेन	५८१
ततः प्रभृति देवेशि	३७०	तत्र बिन्दुर्महादेवि	५८९
ततः प्रवर्त्तते वाणी	३०४	तत्र मध्ये समासीनं	२८९
ततः प्रेताश्च वेताला	४५१	तत्र मृत्युच्छलेनाहं	५८८
ततः प्रसन्नो भगवान्	३९७	तत्रस्थजीवचैतन्यम्	२९२
ततः साधकमन्त्री च	५५८	तत्रस्थाश्च महात्मानः	४९८
ततः सिद्धास्तु मनवो	४६९	तत्र स्नात्वा कामबाण.	५०७
ततः स्नात्वा शुचिर्भूत्वा	४५८	तत्रादौ परमेशानि	३६६
तत्कारणञ्च पात्रस्थं	२७५	तत्राप्यामलकीतुल्या	४३९
तत्काष्ठचन्दनं भाले	३८०	तत्राभक्तिर्महादुःख.	५२८
तत्क्षणादपि राजासौ	४९७	तत्रावाह्याच्युतं भक्त्या	४६७
तत्तन्मन्त्रसमुल्लेखात्	५५५	तत्रैवानन्दभैरव्यै	३९१
तत्तल्लक्षणसंयुक्तं	४०५	तत्सर्वं सुकृतं कर्म	५९०
तत्तल्लक्षणसंसिद्ध.	३२४	तथाऽमरादितेजो हि	५८९
तत्तत्सर्वं महेशानि	५२७	तथा कुरु जगन्मातः	५०८
तत्त्वचिन्तापरो मन्त्री	५३४	तथा क्रौञ्चमयूराश्च	५८१
तत्त्वन्यासं प्रकुर्वीत	४५९	तथा च शक्तिपूजायां	३८४
तत्त्वं श्रीफलपत्रस्य	३८३	तथा चास्यासनावास्या	४०६
तत्त्वैर्धरादिविद्यान्तैः	२९०	तथा तु विजयापत्रं	३६६
तत्पुत्राद्यैः स्वयं वापि	२७८	तथा तैलस्य देवेशि	४७५
तत्पुरुषाभिधाना स्याद्	४४६	तथा दहेत्कर्मराशिं	५९१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तथापराह्णसमये	३९४	तद्वाह्ये वारुणं कूर्म	३०४
तथापि यदि नैवाभूत्	३८०	तद्भस्मकूटमखिलं	२८५
तथा व्यालमुखी भग्ना	४०१	तद्भस्म वामहस्तेन	२९९
तथा श्रीपुरुषश्रेष्ठो	५७५	तद्वच्च प्रयजेदेनं	२९९
तथासौ स्याद्धयग्रीवः	४१८	तद्वदाचमनीयञ्च	२९४
तथेत्युक्त्वा जगद्धात्री	३५०	तद्वदेव हस्तमात्रं	३८२
तदकरणनिन्दादौ	२७५	तद्वेश्म पूर्यते रत्न.	४६८
तदभावे महेशानि	५३४	तन्त्रोक्तानि स्वकल्पोक्त.	५२६
तदर्द्धञ्चान्यगोक्षीरं	४७५	तन्त्रोक्ते परमेशानि	५२७
तदर्द्धे मध्यमं ज्ञेयं	४७५	तन्निर्माल्यं महादेव	३६९
तदशक्तौ निजदेव्याः	५६२	तन्न्यूनाधिकमात्रा वा	३९४
तदा त्वेकप्रकारं स्याद्	३२५	तन्मध्ये म्रियते यस्तु	४०४
तदा नैव त्यजेत्काशीं	५९२	तन्मध्ये म्रियते यस्तु	४४७
तदा बाणं समाख्यातं	३२०	तन्मन्त्रं कोटिसूर्योग्र.	५५८
तदाभूत् क्रोधजो देवि	५०९	तन्वीं विशालनयनां	५१५
तदा सिद्धिं विजानीयाद्	५८१	तपसा तस्य सन्तुष्टा	५२१
तदा स्वदेहसम्भूते	५०९	तपोऽर्थमागता अत्र	५१६
तदूर्ध्वे तु महावेदीं	३८१	तमालदलसङ्काशः	४२३
तदेव पूर्ववत्सर्वं	३८२	तमुवाच हरिः पूर्वं	५१७
तदेव शाङ्करं क्षेत्रं	३८१	तमेव दक्षिणामूर्त्तिं	४९४
तदेवं कामभावेन	५१५	तया सार्द्धं महादेवः	५१६
तद्दशांशं तर्पणञ्च	५३४	तयोराज्ञां समासाद्य	२९०
तद्दशांशाभिषेकञ्च	५३३	तर्जनीमध्यमासन्धि.	३०७
तद्दानजं महापुण्यं	५५३	तर्पणस्य विशेषस्तु	२७३
तद्दृष्ट्वा परमेशानि	५८९	तर्पणात्मकमोक्षाख्यं	५७१
तद्देहे देहि मे स्थानं	५०७	तर्पयामि कुलानन्द.	५७०
तद्वहिश्चाष्टनिधयः	४६५	तर्पयामि महादेवीं	५७०
तद्वहिश्चेन्द्रवज्राद्या	४६७	तर्पयेत्तीर्थतोयेन	५३३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तर्पयेत् पूजयेद्भक्त्या	५५९	तस्मात्समं जपेत्तावद्	२९७
तर्पयेत्सलिलैः शुद्धैः	२८३	तस्य ध्यानं प्रवक्ष्यामि	३६१
तल्लिङ्गन्तु स्वयम्भूतम्	३३१	तस्य मध्ये महादिव्य.	२८४
तल्लिङ्गं द्विविधं ज्ञेयम्	३३०	तस्य वर्णविशेषेण	२७७
तव क्षेत्रे महापुण्ये	५०१	तस्य सम्पूजनाद्गेही	४०६
तव रूपं महाकालो	५२२	तस्य सर्वार्थहानिः स्यात्	५२७
तव स्नेहात्प्रवक्ष्यामि	३७५	तस्या मन्त्रं प्रवक्ष्यामि	५२४
तवेच्छा या महाभागे	५०६	तस्याश्वमेधादधिकं	३६८
तवैव हृदये देव	५०७	तस्यां विष्णुः शिलारूपी	३९७
तस्मात्तां पूजयेद्बालां	५५१	तस्योपरि जपेन्मन्त्रं	३४५
तस्मात्तु ब्राह्मणं देवि	५७८	तं नमामि सुरश्रेष्ठं	३१५
तस्मात्तेषु प्रदेशेषु	३२५	त्र्यम्बकेन तु मन्त्रेण	३७६
तस्मात्त्वं यदि मे तुष्टो	३२४	ता अप्यवापुः परमां	५०२
तस्मात्प्रमाणविदुषा	३९४	ताडनाद्रोगयुक्तत्वं	३४५
तस्मात्सदा पूजनीयो	३५४	ताभ्यां वै हरगौरीभ्याम्	५०७
तस्मात्सम्पूजयेल्लिङ्गं	३५५	तामसीमनिशं देवि	५८९
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन	३३८	तामादाय ततस्तूर्णं	४८०
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन	३५३	तामिस्रनरकं गच्छेत्	५८४
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन	३५४	ताम्रलिङ्गं कलौ नार्चेद्	३३५
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन	३७७	ताम्रस्फटिकशङ्खेषु	४७७
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन	४५२	ताम्री वा स्फाटिकी स्वार्णी	३२२
तस्मादपि न चावाप	४९६	ताम्रे पुष्टिं विजानीयात्	३३७
तस्मादभ्यर्चयेल्लिङ्गं	३५३	तारकत्वात्सदा तारा	४९१
तस्मादुत्तोल्य तल्लिङ्गं	३३८	तारकत्वात्सदा तारा	४९७
तस्माद्धरिहरक्षेत्रे	४४७	तारकब्रह्मशब्दञ्च	५५८
तस्माद्धूमावती जाता	५१९	तारं मायां समुच्चार्य	३८९
तस्माद्भक्त्योपचारेण	३५४	तावत्कालं हुमेदेवं	३०२
तस्मात् षोडशपर्यन्तं	५५१	तासां स्तोत्रं दिव्यनाथ	५६२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

तां कालीं शिरसाधाय	५८९	तूलराशिं यथा वह्निः	३८६
ताः सर्वास्तृप्तिमायान्ति	३६८	तृतीयचक्रादारभ्य	४०९
तिलकक्रियया सर्वान्	३१०	तृतीया माधवे शुक्ला	४९०
तीक्ष्णाग्रं वक्रशीर्षञ्च	३२३	तृतीया माधवे शुक्ला	४९५
तीर्थकोटिसहस्राणि	५६०	तेजोमयं महेशानि	३७०
तीर्थमृत्स्नां समाहृत्य	३५९	तेजोमयं यशःकान्तं	५६१
तीर्थश्राद्धं नान्दीमुखं	५८४	तेजोरूपं विधोश्चाग्नेः	५५४
तीर्थोदकं हरेर्मूर्ध्नि	४७६	ते तुष्टाः सर्वतुष्टाश्च	५५६
तीव्रा च ज्वालिनी नन्दा	२९१	तेन पूजादिकं जातं	५२८
तीव्रादिशक्तिध्यानन्तु	२७४	तेन यस्मै कृतं तस्माद्	३२१
तीव्रादिशक्तियुक्ते च	३०८	ते नराः स्वर्गता नित्यं	३८७
तुलसीकाष्ठमालाञ्च	४८६	तेन सार्द्धं महादेवी	४९३
तुलसीकाष्ठमालाभिः	४८७	तेन सार्द्धं महामाया	४९३
तुलसीकाष्ठमालां तु	४८७	तेन होमफलं जातं	५२७
तुलसीकाष्ठसम्भूतां	४८७	तेनैवानुग्रहेणैव	३८०
तुलसीकाष्ठसम्भूते	४८५	तेषाञ्च गुरवे दद्याद्	३०१
तुलसीदलजा माला	४८६	तेषामेव प्रतीकारं	५००
तुलसीदलजां मालां	४८६	तेषां पूजा भवेद्देवि	३४३
तुलसीदलजां मालां	४८७	तोयञ्च तुलसीञ्चैव	४५७
तुलसीवनज़ाताञ्च	४८०	त्यक्त्वा सुदुस्त्यजसुरेप्सित.	४५५
तुलस्याः कुसुमेनैव	४७९	त्यजेत्तत्र शिवं तेषां	४५१
तुलस्यै नम इत्युक्त्वा	४८३	त्रपुसीसायसं लिङ्गं	३३५
तुलामकरमेषेषु	४७४	त्रयोदशीं पञ्चमीञ्च	५७९
तुष्टाव वैदिकैः सूक्तैः	३९९	त्रयोदशे महालक्ष्मीः	५४९
तुष्टिकामस्तु सततं	३३५	त्रयो मत्स्यादयः श्यामा	४०४
तुष्टोऽहं तव हे बाण	३२४	त्रयोविंशैकविंशैक.	४४१
तूलकार्पासगदाकार.	३१८	त्रिकटु त्रिफला शृङ्गी	३८८
तूलराशिं दहेद्वह्निः	५९१	त्रिकोणा विषमा चैव	४०१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

त्रिगुणा च महादेवि ४९२
त्रिचक्रपादसंयुक्तं ४७९
त्रिचक्रोऽग्निः समाख्यातः ४०३
त्रिपञ्चवारं यस्यैव ३२१
त्रिपुटा जयदुर्गा च ५०५
त्रिपुरां सुन्दरीं बालाम् ५३९
त्रिलोचनसुत श्रीद ३१५
त्रिलौहसम्भवं लिङ्गं ३३६
त्रिवारं तर्पयेद्भक्त्या ३९१
त्रिविक्रमस्तथा देवः ४२४
त्रिविक्रमस्त्रिकोणाढ्यः ४२५
त्रिविधं विघ्नमुत्सार्य ५२९
त्रिशक्तिः षोडशी देवी ५७३
त्रिशूलडमरुधरं ३१९
त्रिषु लोकेषु देवेशि ५३७
त्रिषु लोकेषु विख्याता ४७९
त्रिसन्ध्यं कीर्त्तयेद्यस्तु ४६९
त्रिसूत्रस्य प्रमाणेन ३३९
त्रैलोक्यपतीनां पतये ४६१
त्रैलोक्यपतीनां पते ४६२
त्रैलोक्यमङ्गलं नाम ५७२
त्रैलोक्यमोहिनी पातु ५४२
त्रैलोक्यरक्षणं चक्रम् ४५८
त्रैलोक्यवरदां देवीं ५७०
त्रैलोक्यं पातु बगला ५४१
त्रैलोक्ये यानि तीर्थानि ४७६
त्रैलोक्ये यानि तीर्थानि ४७८
त्वञ्च सर्वगुरुः साक्षी ४९८
त्वत्प्रसादाज्जगन्नाथ ५१०
त्वत्प्रसादात्प्रपश्यामि ५१२
त्वत्प्रसादान्महादेव ३७४
त्वद्दर्शनोत्सुकाः सर्वे ५१२
त्वद्यशःप्रसवस्त्वेको ३९७
त्वमापः पृथिवी चैव ४६१
त्वमेकः प्रभुरेकात्मा ५७२
त्वयि कामश्च धर्मश्च ३६०
त्वं गतिस्त्वं मतिश्चैव ३७८
त्वं पुरा सागरोत्पन्नो ४७८
त्वां द्रष्टुमपि वाञ्छन्ति ५१२
दक्षगेहे च योत्पन्ना ४९७
दक्षगेहे समुद्भूता ४९५
दक्षप्रजापतेर्यज्ञे ५१९
दक्षवक्त्राय शब्दान्ते ५५९
दक्षहस्तं पातु तारा ५४०
दक्षं गच्छामहे सर्वे ३४८
दक्षाय कथयामासुः ३५०
दक्षाय दर्शनं दत्त्वा ३४९
दक्षिणादिप्रदानञ्च २७९
दक्षिणान्तं समाचर्य ३४५
दक्षिणावर्त्तशङ्खस्य ४७७
दक्षिणावर्त्तशङ्खेन ४७७
दक्षिणां विधिवद्दत्वा ५६०
दक्षिणे गजशैलस्य ५८१
दण्डशुद्धयुतः पार्श्वे ४१६
दण्डाकारं भवेद् याम्यम् ३१७
दण्डाङ्कं सूत्रचिह्नं वा ३२०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दण्डाधिरूढपरिपूरितमोक्षभागाम्	३९२
दत्त्वा षडङ्गमन्त्रेण	५५७
ददाति पापिनां मुक्तिं	४८६
ददाति वाञ्छितफलम्	४०८
ददामि परमं ब्रह्म	५९०
ददर्श चेष्टितं शम्भोः	५१४
ददर्श तां महाकालीं	५०३
ददर्श तां सखीभिश्च	५१५
ददर्श हृदये शम्भोः	५०३
दद्यात्पुरुषसूक्तेन	४७३
दधिदुग्धोद्भवं लिङ्गं	३३४
दधिवामनसंज्ञः स्याद्	४११
दध्ना विलोलितैर्लोलैः	३१०
दन्तपद्मगतं पाशम्	३०६
दम्पत्योर्जीवतोः कुर्याद्	५८३
दरिद्रो जायते देवि	३५८
दर्शनं वैष्णवानाञ्च	४८९
दर्शनात् स्पर्शनात्तस्य	३५३
दर्शनात् स्पर्शनात् स्नानात्	३९८
दर्शनादेव शङ्खस्य	४७६
दर्शनादेव शङ्खस्य	४७८
दलेऽर्कमण्डलं पश्चात्	२९१
दशवक्त्रः स्वयं विष्णुः	३८६
दशवर्षां समारभ्य	५५०
दशान्तरतृतीये स्यात्	४६९
दशावतारपूजा स्यात्	४५०
दशावतारो दशभिः	४४९
दहनाय नमस्तुभ्यं	३२७
दामोदर गुणमन्दिर	४५५
दामोदरस्तथा स्थूलो	४२७
दारुणं नरकं याति	५८७
दास्यामि याचितं येन	३९७
(ऐं) दाहिकाशक्तियुक्ताय	३२७
दिगम्बरं घोररूपं	५३०
दिग्बन्धनं छोटिकाभिः	३९१
दिग्विदिक्ष्वामलकञ्चैव	३८३
दिग्विशेषे च यात्रा तु	२७९
दिग्विशेषे च यात्रायां	२७९
दिनं वाप्यथवा रात्रिं	३१८
दिनेशायोत्क्षिपेत्तिष्ठन्	२८१
दिवा च पाशवं कर्म	५३४
दिवानाडीषट्कमध्ये	४९०
दिवा रात्रौ सर्वदा च	५८३
दिवा लक्षं जपेद्विद्यां	५३३
दिवा लक्षं शुचिर्भूत्वा	५३३
दिव्यतन्तुसमायुक्ता	४६३
दिव्यधुनीमकरन्द.	४५४
दिव्यबाणेन संयुक्तः	४१४
दिव्यभावस्थितः साक्षात्	५५२
दिव्यवर्णसमायुक्ता	४६१
दिव्यवस्त्रसमायुक्ते	४६३
दिव्यं मनोहरं शङ्खं	५१४
दिव्यांशुके ततः पश्चान्	२९५
दीक्षायुक्तैस्तथा शूद्रैः	४४२
दीपं त्यजेद् वस्त्रवर्त्या	५८६
दीपितं सुरभिं शुद्धं	२९४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

दीपोत्सवचतुर्दश्याम्	४९५	देवं शुक्रेश्वरं दृष्ट्वा	५८२
दीर्घद्वारयुतं त्रेधा	४०५	देवान् कृत्वा रथाङ्गानि	५८८
दीर्घश्चायुर्हरो ज्ञेयो	४४८	देवासुरमनुष्याश्च	३७१
दीर्घा काञ्चनवर्णा या	४०४	देवीञ्चाभिषिञ्चेत्तोयैः	५३३
दीर्घाकारञ्च यल्लिङ्गं	३२९	देवी प्रणवरूपा सा	५७२
दीर्घाकारं शुभ्रवर्णं	३१९	देवीबुद्ध्या महाभक्तः	५५१
दीर्घाकारः कृष्णवर्णः	४१६	देवेन्द्रादय इन्दुकोटिकिरणां	५६४
दीर्घा दक्षिणवामास्या	४०६	देशकालादिकं ज्ञात्वा	३५६
दुग्धयोगेन विजया	३९३	देशान्तरभये प्राप्ते	३२८
दुग्धं घनावृतं क्षीरं	५५९	देहि भक्ष्यं जगन्मातः	५०८
दुग्धाम्बुघृतमाध्वीक.	३९३	देहि भक्ष्यं महादेव	५१८
दुग्धेन स्नापयेद्देवि	३७५	देहे जीर्णे यथा देही	४५१
दुबुद्धे मामवज्ञाय	५०१	दैत्यारिः कमलाश्रुश्च	४२६
दुर्लभं तारिणीमार्गं	५३८	दैवे तु प्रथमं दद्यात्	५८६
दुःखिनो ज्वरिणश्चैव	५४४	द्रव्यमन्नं फलं तोयं	३७२
दुःस्वप्नं दुर्निमित्तञ्च	४८७	द्रव्यमायुः स्त्रियं पुत्रान्	३५६
दूरं दृष्ट्वा धरण्यां स	५११	द्वादशात्मा द्वादशाभिः	४४९
दूरादेव स मैनाको	५११	द्वादशादिचक्रपूजा.	२७६
दूर्वाकाण्डसमुद्भूतम्	३३४	द्वादशास्यो भवेदर्कः	३८६
दूर्वाभं द्वारसङ्कीर्णं	४२७	द्वापरे सा शिलारूपा	५९१
दृश्यते शिखरे लिङ्गं	४३२	द्वारचक्रशिला देवि	४४७
दृष्ट्वा नश्यन्ति दूरेण	४८७	द्वारचक्रो रक्तवर्णो	४३६
दृष्ट्वा लिङ्गं महेशस्य	३३१	द्वारदेशे द्विचक्रञ्च	४२८
देवकीनन्दनः श्रीशो	४७०	द्वारदेशे समे चक्रे	४२८
देवक्रोधे भये भीमे	५२५	द्वारोपरि तथा रेखा	४२४
देवदेव महादेव	३७४	द्वारोपरि तथा रेखा	४२६
देवदेव महादेव	४९६	द्वाविंशच्छाल्वकेनैव	५८५
देव! वस्त्रं समायुक्तं	४६१	द्वारद्वये चतुश्चक्रं	४३१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

द्वारमेकं चतुश्चक्रं	४२१	धान्यत्रयोदशं भुक्त्वा	५८७
द्वारयोर्वास्तुचक्रो वा	४१३	धान्यं वर्षासमुद्भूतं	५८७
द्वारं ह्रस्वमधश्चक्रं	४३३	धारयन्ति न ये मालां	४८५
द्वारावत्यां सहस्रार्क.	४६४	धारयेत्तुलसीकाष्ठ.	४८४
द्विचक्रं द्विमुखं स्थूलं	४१०	धूपदीपौ समासाद्य	४६०
द्विचक्रं विवृतास्यञ्च	४०८	धूपपक्वकदल्यादि.	२८०
द्विचक्रं स्फुटमत्यन्तं	४२७	धूमपक्वञ्च कदलं	५८५
द्विजादिसर्ववर्णाश्च	३०४	धूमावती महामाया	४९२
द्वितीयवत्सरादूर्ध्वं	५५२	धूमावती महाविद्या	४९४
द्विनाभिश्चक्ररूपा या	४४७	धूम्रवर्णं दलाग्रेषु	३०९
द्विनेत्रं शान्तवदनं	२८०	धूम्रवर्णं महाकालं	५३०
द्विपक्षाभ्यामशेषेण	४३८	धूम्राभा पुत्रनाशाय	४४८
द्विलिङ्गो वा त्रिलिङ्गो वा	४४६	धेन्वादिकं ततः प्राण.	५३०
द्विवक्त्रो हरगौरी च	३८६	ध्यात्वा पाद्यादिकं दत्त्वा	३११
द्विसप्तचक्रं स्थूलञ्च	४३२	ध्यात्वैवं परमात्मानं	४६५
द्वे चक्रे अग्रलग्ने तु	४१४	ध्यात्वैवं विजयामेताम्	३९२
द्वे चक्रे एकलग्ने च	४१४	ध्यानमिष्टस्यैव पूजा	५३२
धनवान् पुत्रवान् राजा	५६८	ध्यानं कुरु महाभागे	५०४
धनावहं दरिद्राणां	४७२	ध्यानं मानसयागञ्च	५३१
धनुराकृतिका रेखा	४१३	ध्यायेत्कालीं महामायां	५४४
धमनी यस्य संस्पर्शाद्	३३१	ध्यायेद्देवीं नवशशिमुखीं	४८३
धराहिरण्यगोरत्न.	३७३	ध्यायेन्नित्यं महेशं	३६१
धर्मं ज्ञानञ्च वैराग्यम्	२९०	ध्येयं सदा परिभवघ्नमभीष्ट.	४५५
धर्माधर्मादिकं यत्तु	५२३	ध्येयः सदा सवितृमण्डल.	४५४
धर्मार्थकाममोक्षेषु	५२६	ध्वजवज्राङ्कुशं पीनं	४२१
धर्मार्थमोक्षदा नित्यं	४९२	ध्वजवज्राङ्कुशैः पीतो	४२२
धात्रीफलकृता माला	४८६	नकारः सृष्टिकर्त्ता च	४९४
धात्रीफलकृतां मालां	४८५	न कुर्यादामिषैर्हीनं	५८४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नकुलीशं समुद्धृत्य	३६२	नरनारायणो देवः	४२३
न गच्छेद्यात्रिको यात्रां	५७९	नरमुण्डं तथा खड्गं	५४४
न गच्छेन्मन्दवारे च	५७९	नरमूर्त्तिस्तु भगवान्	४३७
न गृह्णन् तद्वचस्तेषां	४९९	नरसिंहस्त्रिबिन्दुः स्यात्	४०७
न जह्यात्तुलसीमालां	४८५	नरसिंहस्त्रिबिन्दुः स्यात्	४०८
न तस्य पापं देहेषु	३७८	नर्मदादेविकायाश्च	३१७
न तुष्याम्यर्चितोऽर्चायां	३४१	न लिङ्गाराधनादन्यत्	३४२
न त्यजेच्छाङ्करं क्षेत्रं	३८१	नलिनाक्षसमोपेत.	४३४
नत्वा नारदमार्यादीन्	३३०	नवनीते समभ्यर्च्य	३११
नदीक्षुद्रलक्षणञ्च	२७५	नवभिः कालसन्दर्भा	५४९
नदीतडागसम्भूतं	४७८	नवम्यां शुभशुक्रञ्च	५८०
नदीतीरे श्मशाने च	४८२	नववक्त्रन्तु रुद्राक्षं	३८५
नदीसमुद्भवं रौद्रम्	३२८	नवं शरावमानीय	३००
नदीसारनर्मदाया	३२८	नवीननीरदश्यामं	४२२
नद्यभावे महेशानि	३५९	न वीराणां पशूनाञ्च	५२९
नद्यां वा प्रक्षिपेद् भूयो	३२१	नागवत्कुण्डलीभूत्वा	४३७
न प्राचीमग्रतः शम्भोः	३६४	नातः परतरं क्षेत्रं	५९१
न भूमौ स्थापयेच्छङ्खं	४७८	नातः परतरं देवि	३७६
नमस्करोमि भूतेशं	३७८	नातिस्थूलः कृष्णवर्णो	४२३
नमस्कृत्य महेशानि	३६७	नातिह्रस्वो न च स्थूलो	४२२
नमस्ते कालिंके काल.	५३८	नाथ! योनिसहस्त्रेषु	४५६
नमः कामाङ्गनाशाय	३२७	नाथाय रुक्मिणीशाय	४७२
नमः स्वाहा वषट् चैव	४५९	नादबिन्दुकलातीतां	४८३
नमामि कुलकामिनीं	५६०	नानाचारं न कर्त्तव्यं	५३४
नमामि वरभैरवीं क्षितितला.	५६७	नानाच्छिद्रसुसंयुक्तं	३३१
नमो नारायणायेति	४६९	नानापापविमूढात्मा	३९९
नमो ब्रह्मण्यदेवाय	४५५	नानाफलमहाधर्मे	५५२
नरकान्निष्कृतिर्नास्ति	५७८	नानाबैल्वफलाकारं	३३०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नानाभक्ष्येण भोज्येन ५७५
नानारत्नसमुद्दीप्तं ३०६
नानारत्नसमूहनिर्मितगृहे ५६५
नानालङ्कारनम्राङ्गीं ५६३
नानावर्णसमाकीर्णं ३१९
नानावर्णो ह्यनन्तः स्यान् ४३२
नानाविद्यारताः सर्वे ५५५
नानासूनोद्भवं लिङ्गं ३३२
नाभिदेशे शङ्खपद्मे ४२४
नाभौ लिङ्गे तथाधारे ४६५
नाभौ सप्त च रुद्राक्षं ३८५
नाभौ सबिन्दुकं धूम्रं २८५
नाभ्यधस्तु भवेच्छङ्खः ४१७
नामाक्षरं गुणयुतं ४६९
नामैकं वै द्वितीयञ्च ४६९
नारायण करुणामय ४५४
नारायणं पार्श्वचक्रे ४२१
नारायणः परं ब्रह्म ४७१
नारायणः समाख्यातः ४२१
नारायणीं विष्णुपूज्यां ५३९
नारिकेलञ्च तालञ्च ५८५
नारिकेलैस्तिलैः शुद्धैः ३०८
नारिकेलैः कृतो होमः ३०९
नारीभ्यः प्रददौ शङ्खं ५१३
नार्चयेच्च तथा शङ्खं ४४३
नालस्य वा फलाकारं ३३०
नावमानञ्च कर्त्तव्यं ५७७
नावाप ब्राह्मणत्वं हि ४९५
नाहं कृतघ्नः कल्याणि ५०४
नाहं छलयितुं शक्या ५१६
निजदन्ता रत्नघण्टा २८८
निजदेव्या महास्तोत्रं ५६२
निजपूजावशेषैस्तु ५६२
नित्यपूजाविधिं वक्ष्ये ५३२
नित्यपूजाविहीनस्य ५३२
नित्यं निर्वर्त्त्य स्वगृहे ५७८
नित्यं प्रकाशते सत्यं २९८
नित्यं श्रीकुलकामिनीं कुलवतीं ५६६
निमन्त्रणापक्रान्तौ च २८०
निमन्त्रितो ब्राह्मणश्च ५८७
निम्नाकृतिः शिरःपार्श्वे ४२५
निम्बपत्रे समालिख्य २९९
निरामिषकृतं श्राद्धं ५८४
निरामिषं कृतं येन ५८४
निराशाः पितरो यान्ति ५८४
निर्गुणा च महादेवी ४९२
निर्घण्टो भक्तिकाण्डस्य २७३
निर्झरस्य च देवेशि ३५९
निर्धने कृपणे चैव ४९२
निर्भरं रमणं चक्रे ३५१
निर्भर्त्स्य बहुधा तं तु ४९६
निर्माणमन्त्रस्तत्प्रमाणं २७५
निर्माणयोग्यं तद्द्रव्यं ३४६
निर्माणं मातृकामन्त्रैः ३६०
निर्माय पार्थिवं लिङ्गं ३५९
निर्माय पार्थिवं लिङ्गं ३६०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

निर्माय मायया देहं ५८८
निर्माल्ये मम देवेशि ३७१
निवसामि सदा ब्रह्मन् ४३८
निवेश्य गोपानन्तेऽपि ४७२
निवेश्य तत्र पानीयं ३८८
निशामुखे निशायाञ्च ५४३
निषिक्तं निधनं तेन ३१७
निष्केशवद्धि चक्रस्तु ४२६
नीत्वा कुलसहस्राणि ४६९
नीलसरस्वती प्रोक्ता ४९७
नीला सन्दिशते लक्ष्मीं ४००
नीलां नीलघनश्यामां ५३८
नीलोत्पलकपालाढ्य. ३४९
नीलोत्पलदलप्रख्यां ५४४
नृणाञ्च जननी नाथा ३९२
नृत्यगीतैः कामवेशः ५१५
नृत्यं ते कामदेवाय ४६७
नृसिंहः कपिलो ज्ञेयः ४०७
नृसिंहः स्थूलवक्त्रः स्यात् ४०८
नेत्रत्रयाय शब्दान्ते ५५८
नैगमेशश्च भगवान् ३५४
नैव व्रीहिभिरिष्टं स्याद् ३०८
नैवास्याः सदृशी विद्या ५२४
नैवेद्यञ्च नरो भुक्त्वा ३७२
नैवेद्यं किञ्चित् स्वीकृत्य ५३१
नैवेद्यं विविधं रम्यं ३६५
न्यस्यैवं मातृकां पश्चान् २८६
न्यासं सर्वं प्रविन्यस्य २९२
न्यासान्तरं ततो ध्यानं २७३
न्यूनाधिकं महेशानि ३६५
पक्वजम्बूफलाकारं ३२१
पक्षिणः पशवश्चैव ५८१
पञ्चक्रोशात्मकं भूत्वा ५८८
पञ्चक्रोशात्मिका काशी ५८९
पञ्चचक्रो वासुदेवः ४०३
पञ्चतत्त्वं कुलद्रव्यं ५५९
पञ्चधा तत् स्थितं लिङ्गं ३३०
पञ्चभिर्वासुदेवः स्यात् ४४९
पञ्चमं मिथुनं प्रोक्तं २८७
पञ्चवर्षा समारभ्य ५४९
पञ्चविंशपलान्येव ४७५
पञ्चाक्षरीमुग्रताराम् ३१२
पञ्चान्तकं शशिधरं ३०६
पञ्चामृतस्य प्रत्येकं ४७५
पञ्चाशत्तत्त्वसंयुक्तं ३८३
पट्टादिसूत्रनिर्माण. ३४५
पठतां शृण्वतां चैव ४७२
पठनाद्धारणाल्लोका ५७२
पठित्वा कवचं स्तोत्रं ५४३
पठित्वा फलमाप्नोति ५७४
पठित्वा मोक्षमाप्नोति ५४०
पठित्वा सिद्धिमाप्नोति ५६२
पठेद्यः शृणुयाद्वापि ५७४
पतितामुत्तमां धत्ते ३९३
पत्रैः पुष्पैः फलैः स्वीयैः ३८०
पद्मनाभपादपद्मं ४८८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पद्मनाभश्च देवः स्यात् ४२६
पद्मयोनेः समुद्भूता ४८१
पद्मरागनिभं सर्वं ३२०
पद्मरागस्थनीराजद् ४६४
पद्मसूत्रस्य कर्त्त्या च ३६९
पद्मस्थदक्षचरण. २८९
पद्महस्तां पद्ममुखीं ४८३
पद्मं संलिख्य मतिमान् २९०
पद्माकारं बृहद्द्वारं ४२८
पद्माकारेण पङ्क्तिः सा ४२७
पद्माकारे तु पङ्क्ती द्वे ४३८
पद्माकृतिस्तथा पार्श्वे ४१८
पद्मासनस्थं देवेशं ३०६
पद्मोत्पलकरे ताभ्यां ४६८
पपात दण्डवद्भूमौ ४९९
परतत्त्वं महेशानि ३८४
परमात्मस्वरूपाय ३२७
परमान्नपिष्टकै रम्यैः ३१२
परमाराधनेनैव ३१५
परमेष्ठी च शुक्लाभः ४१९
परमेष्ठीति तत्रोक्तः ४३९
परमेष्ठी तु रक्ताभः ४१९
परमेष्ठी तु शुक्लाभः ४१९
परमेष्ठी मात्रचक्रं ४१९
परमेष्ठी लोहिताभः ४१९
परलोके प्रभो मह्यं ५८१
परहंसः खगेशान ४३४
परापरतरातीत ३७७
परिच्छेदचतुर्थस्य २७६
परित्राणाय योगीनां ३२७
पर्वतप्रभवा देवि ३५९
पर्वताग्रसमं देवि ३५१
पर्वश्राद्धं गयाश्राद्धम् ५८४
पलेन स्थापितं लिङ्गं ३५४
पशुरेव महावीरो ५६८
पश्चादन्यं महेशानि ३५२
पश्चाद् घृतं प्रभोक्तव्यं ३९६
पश्यते च पुनः शालं ३९८
पश्यन्ति मानुषान् लोके ५४८
पश्य भद्रे महाभागे ५१९
पाण्डित्यञ्च कवित्वञ्च ३९३
पाटलाशोकमदन. २९४
पातालनरसिंहो वा ४०९
पातालवासिनी देवी ४९२
पाताले भूतले स्वर्गे ३५१
पातु नित्यं भद्रकाली ५४१
पातु मां सूर्यगा नित्यं ५७२
पानं करोति योगेशः ३९५
पादपीठन्तु यो दद्यान् ४७४
पादयुग्मं जया पातु ५४१
पादं नैवेद्यदानस्य २७७
पाद्यञ्च पादयोर्देव ४६०
पाद्यं श्यामाकदूर्वाब्ज. २९३
पाद्यादीनुपचारांश्च २९३
पाद्यार्घ्यञ्च तथा धूपं ५५६
पापयुक्तोऽपि चण्डालो ३७२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पापात्समाश्रितो लिङ्गं	३५३	पीठन्यासं ततः कृत्वा	५२९
पायसैर्दधिभक्तैश्च	४८२	पीठन्यासादिकं कृत्वा	४६५
पायान्मे कालसन्दर्भा	५७२	पीठहीने तु दारिद्र्यं	३३८
पारदञ्च महाभूत्यै	३३२	पीठं प्रकल्प्य देहेषु	४५९
पारदस्य शतांशैको	३४४	पीठाग्नेयादिपादेषु	२९०
पारदं शिवबीजं हि	३४४	पीठानामधिपाधिपामसुवहां	५६७
पारदे प्रजपेन्मन्त्रम्	३४५	पीडितः कामबाणेन	५१४
पारदे वाथ गङ्गायां	३३७	पीतवर्णयुतो वापि	४१९
पारदे शिवनिर्माणे	३४४	पीतः परशुकोदण्ड.	४१२
पार्थिवे शिवपूजायाम्	३३६	पीताम्बरधरो ब्रह्मा	४४०
पार्वतीचरणद्वन्द्व.	५४७	पुण्डरीकः प्रलम्बघ्नो	४३९
पार्वती प्रणयाविष्टा	५१४	पुण्डरीकाक्षमूर्तिः स्यात्	४३२
पार्वतीं याहि शीघ्रं त्वं	५११	पुण्डरीकैस्त्रिमध्वक्तैः	३०२
पार्श्वे वामे च पृष्ठे वा	४३२	पुण्यव्रती पठेन्नित्यं	५७४
पाशवं कथितं कल्पं	५३४	पुण्यश्लोकस्तीर्थवेद्यो	४७२
पाशाङ्कुशकरा ध्येया	२९१	पुण्यात्पुण्यतरं पुण्यं	५७७
पाशाङ्कुशधरं ध्यात्वा	२९८	पुत्रपौत्रंधनैश्वर्य.	४१६
पाशाङ्कुशवराभीतं	२९८	पुत्रवृद्धिकरं ताम्रं	३३२
पाशाङ्कुशाञ्जलिकरा	३०८	पुत्रार्थी लभते पुत्रान्	३७८
पितरोऽधोमुखास्तस्य	५८४	पुत्रैर्मित्रैः सुसम्पन्नः	४६८
पितरो देवताः सर्वे	५७६	पुत्रो मातृगयां गत्वा	५८२
पितरो मुनयः सर्वे	३५४	पुनराचमनं पुष्पं	२९४
पितामहश्चतुर्वक्त्रः	४३७	पुनराचम्य विन्यस्य	२८१
पिता मे हिमवानद्रिः	५१४	पुनर्देवञ्च मूलेन	२९५
पिनाकधृगिति चोच्चार्य	३६२	पुनर्निवेद्य मुहूर्त्ता.	३०१
पितृभिः सार्धं त्रायते	५८२	पुनः पार्श्वककोणेषु	३०४
पितृणां मुक्तये लिङ्गं	३३५	पुनः प्रणम्य सा देवी	५१३
पित्रोश्च जीवतोः पुत्रो	५८३	पुनः प्रतीक्ष्य सा देवी	५१८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पुनः स्वरूपमासाद्य	५२२	पूजया लभते पूजां	५३२
पुन्नागनागचम्पानि	२९४	पूजया लभते पूजां	५५४
पुरतो वासुदेवस्य	४७६	पूजया लभते लक्ष्मीं	५५४
पुरतो वासुदेवस्य	४७८	पूजयित्वा जपित्वा च	५७५
पुरतः पृष्ठभागे तु	४३३	पूजयित्वा यथान्यायं	४८०
पुरश्चरणकाले हि	५३४	पूजयेत्ताम्रजं लिङ्गं	३३५
पुरश्चर्या गणेशस्य	२७३	पूजयेत्परमेशानि	४९४
पुरश्चर्यादिकं कर्म	५३४	पूजयेत्पार्थिवे लिङ्गे	३३७
पुरः पार्श्वे च पृष्ठे च	४१०	पूजयेन्मन्दभाग्योऽपि	५५१
पुरा कदम्बविपिने	५२०	पूजयेद्बहुयत्नेन	३४५
पुरा त्वां चञ्चलं ज्ञात्वा	३४७	पूजयेद्यः प्रमादेन	४००
पुरा बाणासुरेणाहं	३२२	पूजायाः पूर्वदिवसे	५२६
पुरा रघुकुलाधीशो	४८०	पूजासूत्रं ततः सङ्क्षेप.	२७८
पुरुषस्यातिथिर्ज्ञेयः	५०२	पूजास्थानं तत्पश्चात्	२७९
पुरुषोत्तमश्चाष्टचक्रो	४४९	पूजास्थानं महापीठं	५५३
पुष्टिमूलं महानीलं	३३४	पूजां विना न पूजास्ति	५२५
पुष्पञ्च मेरुसदृशं	३६८	पूजितव्यं गृहस्थेन	३२३
पुष्पभद्रानदीकूलं	५०९	पूजितव्यं प्रयत्नेन	३६७
पुष्पं गन्धं जलं द्रव्यं	३६९	पूजितो भक्तिभावेन	४५०
पुष्पं शिरसि सन्धार्य	३६१	पूजितः केशवस्तस्य	४४९
पुष्पैर्दशांशहवनात्	३००	पूजितः सर्वकामानाम्	४५०
पुष्पोत्थं दिव्यभोगायुः	३३४	पूजिताद्भिश्च संयुक्तं	४५३
पूजनाद्धारणाद्देवि	३४१	पूजोपकरणानीह	५५०
पूजनीयः शिवो नित्यम्	३५५	पूर्णरूपं शिवं ध्यात्वा	५६१
पूजनीयः सदा सद्भिः	४२२	पूर्णलिङ्गं महेशानि	३४४
पूजनीया प्रयत्नेन	४०१	पूर्णस्वदेहशुषिरम्	२८५
पूजयन्ति महादेवीं	५५४	पूर्णिमां सप्तमीञ्चैव	५७९
पूजया रहितं यत्तद्	४५३	पूर्वद्रव्यैस्त्रिमध्वक्तैः	३०२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

पूर्वभागैकवदनः	४३१	प्रणिपत्य स्तुतिं कृत्वा	३४७
पूर्वभागैकवर्णेन	४१७	प्रतिपत्कृत्तिकायां तु	५८०
पूर्वं पदं समुच्चार्य	५५९	प्रतिवादिमुखे ध्यायन्	२९८
पूर्वं यन्त्रं समालिख्य	३०५	प्रतिवादी भवेन्मूको	२९९
पूर्वोक्तलक्षणोपेतो	४७७	प्रतिष्ठां कारयेत्तस्याः	३८३
पूर्वोक्तविधिना देवि	३६६	प्रतीक्षणं प्रकुरुतां	५०८
पृथगद्रव्यं यथासंख्यं	३०१	प्रत्यक्षत्वमवाप्याशु	३१२
पृथिवीञ्च रथं कृत्वा	५८८	प्रत्यक्षं भगवान् तस्या	५०६
पृथिव्याञ्च गया पुण्या	५८२	प्रत्यहं परमेशानि	३६७
पृथिव्यादीनि सर्वाणि	५५६	प्रत्यहं योऽर्चयेल्लिङ्गं	३२२
पृथिव्यां यानि तीर्थानि	४५७	प्रत्युवाच महादेवः	५०२
पृथिव्यां यानि तीर्थानि	५८२	प्रत्येकेनाथवा देवि	३५८
पृष्ठभागे पञ्चरेखा	४१४	प्रथमं विष्णवे दद्याद्	३७१
पृष्ठे वा पार्श्वभागे वा	४१२	प्रदक्षिणावर्त्तकृता	४१५
प्रचण्डा साधकं मां च	५४२	प्रद्युम्नं वामनञ्चैव	४०३
प्रजपेच्चतुरावृत्त्या	२९७	प्रद्युम्नं सूक्ष्मचक्रञ्च	४२९
प्रणमामि जगत्तारां	५४०	प्रद्युम्नः सूक्ष्मचक्रस्तु	४२९
प्रणमामि जगद्धात्रीं	५३८	प्रद्युम्नः सूक्ष्मचक्रः स्यान्	४२८
प्रणमामि जगद्धात्रीं	५३९	प्रद्युम्नः सूक्ष्मवक्त्रस्तु	४२८
प्रणमामि महामायां	५३८	प्रभातसमये चैव	५४६
प्रणम्य शिरसा देवं	५०२	प्रमत्तं शक्तिसंयुक्तं	३२६
प्रणम्य शिरसा भक्त्या	५१२	प्रयच्छामि दिवं देवि	३४१
प्रणम्येष्टपदाम्भोजं	२७३	प्रयान्ति ब्रह्मनिर्वाणं	५९०
प्रणवादिर्यदा देवि	३६२	प्रयोजयेद् गणेशाय	२९३
प्रणवावयवार्णाद्यैः	२९१	प्रलम्बघ्न इति ख्यातः	४३७
प्रणवेन समालोड्य	३४६	प्रलयास्त्रसमायुक्तं	३१९
प्रणवोच्चारणाद्धोमात्	४४१	प्रवालगुटिकास्रजं	५६०
प्रणवो मे शिरः पातु	५७२	प्रशस्तं नारदं लिङ्गं	३२१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

प्रसादयत कामाख्यां	५००	प्रोक्तो मदनमन्त्रोऽयं	४६७
प्रसार्य वामहस्तञ्च	५००	प्रोच्छलत्कर्णतालेन	२९०
प्रस्थानन्तु प्रतिश्रित:	४७६	फडन्ते चान्तमुद्धृत्य	५५८
प्राकारे पतिते हर्म्ये	४५२	फलञ्च चक्रसंख्याभि:	२७६
प्रागक्षरादिकोणेषु	४६६	फलदं पञ्चसूत्रादि.	२७४
प्राचीदिशं समागच्छन्	५८०	फलमुक्तमवाप्नोति	३३९
प्राणं नियोजयेद्देवि	३६०	फलं कोटिगुणं वीर:	५५२
प्राणान्तेऽपि महादेवि	५९१	फलं नोत्पद्यते तत्र	४०१
प्राणान्ते मुक्तिदाताहं	५९२	फाल्गुने च महारात्रि:	४९४
प्राणायामत्रयं कुर्याद्	४५८	फाल्गुनैकादशीयुक्ता	५२१
प्राणायामत्रयं कृत्वा	४६०	बगला सिद्धविद्या च	४९१
प्राणायामत्रयं कृत्वा	५६२	बगला सिद्धविद्या च	५१७
प्राणायामं तत: कृत्वा	३२६	बद्धवीरासनो मन्त्री	३८९
प्राणायामं तत: कृत्वा	३६१	बभूव कृष्णा सा देवी	५०७
प्राणायामं तत: कृत्वा	५३१	बभ्राम लोकांस्त्रीन् सर्वान्	४९९
प्रातरुत्थाय यो लिङ्गं	३५५	बलभद्रशिला ज्ञेया	४१४
प्रातरुत्थाय यो लिङ्गं	३५६	बलभद्रशिला ज्ञेया	४४९
प्राप्तश्च शैलरूपेण	३९९	बलिदानं ततो होमं	५३०
प्राप्तेऽक्षयतृतीयायां	५१९	बलिदानं विना देवि	५३४
प्राप्नोति साधकश्रेष्ठो	५७४	बलिप्रियञ्च नैवेद्यं	५५२
प्रायश्चित्तं न तस्यास्ति	४८७	बहुचक्रं बहुद्वारं	४०९
प्रासादाख्यं समुद्धृत्य	३६३	बहुचक्राङ्कितोऽनेक.	४३५
प्रासादे स्थापितं लिङ्गम्	३३०	बहुचक्राथवा काचिद्	४००
प्राह मां व: किमर्थन्तु	३४८	बहुच्छिद्रं भीमवक्त्रं	४१०
प्रियं ममैतद्देवेशि	५१०	बहुनात्र किमुक्तेन	३४२
प्रीणयेद्दधिखण्डाज्य.	४६७	बहुपुत्रान्विता कान्ता	५७५
प्रेते पूजा महेशानि	३३९	बहुभिर्जन्मभि: पुण्यै:	३९९
प्रेमवाष्पप्रपूर्णाक्ष:	५११	बहुभिर्जन्मभि: पुण्यै:	५९२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

बहुभिस्तु गदाचक्रे ४२६
बहुवर्षसहस्रान्ते ५४७
बाणरूपी च चापाढ्यः ४१३
बाणरूपी वरो रामः ४१३
बाणलिङ्गमपि ख्यातम् ३२२
बाणलिङ्ग महाभाग ३२६
बाणलिङ्गस्थलं बाण. २७४
बाणलिङ्गस्य माहात्म्यं ३२८
बाणलिङ्गं तथा ज्ञेयं ३१७
बाणलिङ्गं सदाराध्यं ३२८
बाणलिङ्गात् परं नान्यत् ३२३
बाणलिङ्गानि राजेन्द्र ३२६
बाणलिङ्गार्पितं ग्राह्यं २७६
बाणलिङ्गे न चाशौचं ३७२
बाणलिङ्गे स्वयम्भूते ३७३
बाणशब्दस्य व्युत्पत्तिः २७४
बाणस्य वरदात्रे च ३२७
बाणार्चार्थं कृतं लिङ्गं ३२५
बाणासुरः पुरा भद्रे ३२४
बालभैरवब्रह्मेन्द्रा ५५४
बालरूपाञ्च त्रैलोक्य. ५६१
बालरूपाञ्च त्रैलोक्य. ५६३
बालां बालकपूजितां गुणयुतां ५६५
बालुकानिर्मिते लिङ्गे ३३७
बालुकायां काम्यसिद्धिः ३३७
बाहुपादशिरोहीनां ४५२
बाह्यपूजा राजसी च ५२९
बाह्यं बाह्येश्वरी पातु ५४१
बाह्यं मुखं गृहस्थस्य ४५९
बाह्ये वाभ्यन्तरे वापि ४३७
बाह्वोः करे च मर्त्यस्य ४८७
बिन्दुत्रयसमायुक्तं ४०५
बिन्दुत्रयान्विता शङ्क. ४०६
बिल्वपत्रञ्च देवेशि ३८३
बिल्वपत्रस्य माहात्म्यं ३८४
बिल्वपत्रं तथा पुष्पं ३७५
बिल्वपत्रं महादेवि ३६७
बिल्वपत्रं महेशानि ३८४
बिल्वपत्रं विना देवि ३६७
बिल्वमूलं महेशानि ३७९
बिल्वमूले महेशानि ३८०
बिल्वमूले श्मशाने वा ३८१
बिल्ववृक्षतले स्थित्वा ३८१
बिल्ववृक्षस्तथा देवि ३८०
बीजन्यासं ततो देवि ५२९
बीजपूरगदामिक्षु. २८९
बीजषट्कैश्चागमाद्यैः २८७
बृहद्रोहितमत्स्यञ्च ५८५
बृहन्मुखी बृहच्चक्रा ४००
बृहस्पतेरुपादेशात् ४९६
ब्रह्मक्षत्रियविट्शूद्र. ४४०
ब्रह्मलोकं नयन्तीह ५८२
ब्रह्म विट् क्षत्रियो देवि ३५२
ब्रह्मविष्णुशिवादीनां ५२३
ब्रह्मविष्णुशिवादीनि २९५
ब्रह्माणं पूजयित्वा तु ४५८
Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

ब्रह्माण्याद्यास्तथा मातृः	२८८	ब्राह्मणाः शङ्कराश्चण्डि.	५४८
(ॐ) ब्रह्माण्यै नमः स्वाहा	३८८	ब्राह्मणैर्भुज्यते यत्र	५७६
ब्रह्मा विष्णुश्च सर्वे ते	३४८	ब्राह्मणैर्वासुदेवस्तु	४३९
ब्रह्मविष्ण्वादिकानाञ्च	५९०	ब्राह्मणैः क्षत्रियैर्वैश्यैः	५४८
ब्रह्मशापप्रशप्तस्य	५७७	भक्तानुकम्पिनं देवं	३१४
ब्रह्मशापो दुराधर्षः	५७७	भक्त्या वा यदि वाऽभक्त्या	४४८
ब्रह्माणं सारथिं कृत्वा	५८८	भक्षणं देहि तच्छुत्वा	५०९
ब्रह्माणी ब्रह्मसम्भूता	३८८	भक्षणे वृद्धधान्यस्य	५८७
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च	५३६	भक्षणे श्रावणान्नस्य	५८७
ब्रह्मा सम्पूजयेन्नित्यं	३३७	भक्षयेल्लौहमास्थाय	३११
ब्रह्मास्त्रविद्या सञ्जाता	५२०	भगवन् देवदेवेश	३५०
ब्राह्मी शैवी वैष्णवी च	५४४	भगवन् सर्वदेवेश	५४३
ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय	२८०	भग्नैकबिल्वपत्रस्य	३८५
ब्राह्मे मुहूत्ते उत्थाय	३९४	भद्राक्षेऽपि सुरश्रेष्ठ	३८६
ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय	४५८	भद्रासनन्तु संस्थाप्य	२८२
ब्राह्मे मुहूर्त्ते चोत्थाय	३२६	भयं न विद्यते तत्र	३०३
ब्राह्म्यादीरसिताङ्गादीन्	५३०	भवतां प्रीतये सम्यक्	३५०
ब्राह्मणक्षत्रियविशां	४४२	भवानीप्रीतये सर्वं	५२८
ब्राह्मणक्षत्रियवैश्य.	४४१	भविष्यति न ते विघ्नं	५१६
ब्राह्मणञ्च कुमारीञ्च	५७७	भवेत्सम्भूय सचतु.	२८३
ब्राह्मणस्य प्रशंसा च	२७९	भवेद्यस्य ब्रह्मशापो	५७७
ब्राह्मणस्यैव पूज्योऽहं	४४२	भस्मोत्थं सर्वफलदं	३३४
ब्राह्मणं भोजयेद्यस्तु	५८४	भाद्रे च द्वादशी शुक्ला	४९०
ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः	३४३	भालदोःस्तनपार्श्वेषु	२८८
ब्राह्मणः पूजयेन्नित्यं	४४१	भावयेद्धृदयाम्भोजे	२९८
ब्राह्मणः सर्वदेवात्मा	५७७	भावरात्रिस्तु सम्प्रोक्ता	४९५
ब्राह्मणा जङ्गमं तीर्थं	५७६	भाव्यां देवगणैः शिवेन्द्रयतिभिः	५६५
ब्राह्मणान् भोजयेन्नित्यं	३०१	भास्करञ्च गणेशञ्च	४५९

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भिन्नश्चैवार्थनाशाय	४४८	भोजनस्य च निन्दापि	२७६
भुक्तिमुक्तितुष्टिपुष्टिं	५७४	भोजयित्वा द्विजान् सप्त	५७८
भुक्तिमुक्तिप्रदश्चैव	३२१	भो देव परमानन्द	५९०
भुक्तिमुक्तिप्रदं लिङ्गं	३४२	भ्रातरं भगिनीं कन्यां	४८८
भुक्तिमुक्तिप्रदा देवि	४७९	भ्रातृपुत्रः स्वयं क्रौञ्चो	५१४
भुक्तिमुक्तिफलं तस्य	५६०	भ्राम्यमाणे हृषीकेशे	४९९
भुजयुगमपि चिह्नैः	४८६	मकरे कर्कटे मीने	५७८
भूगृहं चतुरस्रं स्याद्	४६७	मक्षिकापादमात्रं यः	३७२
भूतप्रेतपिशाचाश्च	४४७	मघार्द्रं भरणीञ्चैव	५८०
भूतवेतालगन्धर्वा	५५६	मणिपूरस्थितां रौद्रीं	५७०
भूतशुद्धिं महेशानि	३६१	मणिपूराब्जमध्येषु	५६९
भूतशुद्धिं विधायाथ	४५८	मणिपूराम्भोजमध्ये	५७०
भूतहिंसा न कर्त्तव्या	५३४	मण्डलात्सकलाभीष्टं	२८३
भूताकारन्तु वैराग्यम्	२९१	मत्पुत्रस्य सर्वलोक.	५५४
भूत्वा तु दक्षकन्या त्वं	३४९	मत्स्यपिण्डं पराहाराः	५८१
भूबिम्बञ्च लिखेद्वाह्ये	४६६	मत्स्यरूपन्तु देवस्य	४०५
भूमध्ये राजराजेशो	५७१	मत्स्यरूपन्तु देवेशं	४०४
भूमौ शत्रून् हीनरूपान्	५४५	मत्स्याकृतिर्भवेन्मत्स्य.	४०५
भूयः शृणु मुनिश्रेष्ठ	५०१	मत्स्यादिभिरवतारैः	४५५
भूर्जपत्रे लिखित्वा च	५७५	मत्स्यांश्च शल्कहीनांश्च	५८५
भूर्जेऽक्षेमे तशपरैः	३०३	मदंशाश्चैव ये भूताः	५४७
भैरवाश्चैव भैरव्यः	५४७	मदंशोऽक्षोभ्यनामासौ	४९८
भैरवी छिन्नमस्ता च	५१७	मधुपर्कञ्च सक्षौद्रं	२९३
भैरवेण तु बीजेन	५५६	मधुपर्कं महादेव	४६३
भैरवोऽस्य ऋषिः प्रोक्तः	५२६	मधुपर्काचमनस्नान.	२९३
भैरव्या दक्षिणे भागे	४९४	मधुपिङ्गलवर्णाभं	३१९
भोगधान्यमशोकञ्च	५८७	मधुरत्रयसिक्ताभिः	३१०.
भोगयोग्यं प्रदातव्यं	३४५	मधुवर्णो मध्यचक्रः	४२३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मधुसूदन आख्यातः	४२४	मम प्रीतिर्भवेत् साक्षाद्	५५४
मध्यचक्रं नाभिह्रस्वम्	४११	ममोर्ध्ववक्त्रान्निःसृत्य	४९८
मध्यचक्रः सुवर्णश्च	४३०	मया तत्र महेशानि	५८८
मध्यन्दिनकरे प्राप्ते	३५५	मया यद्याचितं भद्रे	५१४
मध्यन्दिनकरे प्राप्ते	३५६	मरीचिरामसंवादं	४८०
मध्यमं वर्त्तुलाकारं	४१२	मर्यादार्थं हरेस्तेषां	५००
मध्यस्थानस्थितं यत्तु	३७०	मर्यादां स्थापयिष्यामि	५०६
मध्यादितर्जन्यवधि.	२८७	मलिनो निम्नशिखरः	४७७
मध्येऽपि पूजयेन्नित्यम्	४५९	मस्तकं पार्वती पातु	५४०
मध्ये च रेखा लम्बैका	४२७	मस्तके गोखुरा तावद्	४४६
मध्ये मूर्त्तिञ्च गायत्र्या	२९२	महसा दीप्यमानन्तु	५८८
मनसा कार्यमुद्दिश्य	३६७	महाकालं पूजयित्वा	५३१
मनसा गन्धपुष्पाद्यैः	३२६	महाकालेन वै सार्द्धं	४९३
मन्त्रकाण्डं समुन्नीय	२९२	महाकाशपथे पृथ्वी	५७३
मन्त्रग्रहणमात्रेण	४८८	महाकौलप्रियां सिद्धां	५७०
मन्त्रद्वयफलञ्चैव	२७८	महाजले तडागे च	५७३
मन्मना मन्त्रमस्कारो	३४१	महाज्ञानी भवेत्क्षिप्रं	५६३
मन्त्रसिद्धिं न चावाप	४९६	महातेजोमयं शुभ्रं	५५७
मन्त्रः षडक्षरः पूजा.	२७५	महात्रिपुरसुन्दर्या	४९३
मन्त्रेणाचमनं कार्यं	५२९	महादिव्याचाररतो	५६३
मन्त्रेणानेन सञ्जप्ता	३१०	महादेवोऽपि कालेन	५०२
मन्त्रेणाप्यमृतं जप्तं	३०४	महादेवोऽपि तज्ज्ञात्वा	४९७
मन्दाकिन्या जले रम्ये	५०६	महादेवोऽपि वामेन	५०२
मन्दाकिन्यास्तु ते वारि	४६१	महापदि महात्रासे	५२४
मन्दाकिन्यास्तु यद्वारि	४६२	महापर्वसु सर्वेषु	५५१
मम चक्रः समाख्यातो	४०९	महापातककोटिघ्नं	४७०
मम जिह्वाग्रे स्थिरीभव	३९१	महापातकयुक्तोऽपि	३७२
मम पूजां यः करोति	५५३	महापूजा त्रिलक्षेण	४७५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

महाभयानि दुर्भिक्षा.	५५५
महाभयेषु सर्वेषु	४६९
महाभूतिप्रदं हैमं	३३५
महामहिषमर्दिन्या	५२१
महामाया मया सार्द्धं	५०९
महामोक्षप्रदं देवं	४९४
महायज्ञेश्वरो मर्त्त्यः	३६९
महायोगी भवेन्नाथ	५७१
महाराजभये पञ्च	३५७
महारात्रिदिनेऽवन्त्यां	४९५
महारात्र्यादिनिर्णीतिः	२७७
महारुद्रेति विख्यातं	४९४
महाविद्यानिर्णयञ्च	२७७
महाविद्यापदाम्भोजं	५६९
महाविद्या महासेवा	५६३
महाशान्तिर्भवेत् क्षिप्रं	५५५
महाश्मशानं तद्विद्धि	५८८
महासिद्धिकरी पूजा	५२८
महासिद्धीश्वरो दिव्यो	५६८
महाहवे विवादे च	२८४
महिषस्य च गव्यस्य	५८५
महेशदर्शनं लब्ध्वा	४९६
महेशभक्तां माहेशीं	५३९
मातङ्गी नाम मूर्त्तिस्ते	५१७
मातरं तत्प्रसूं भार्यां	४८८
माता त्वं सर्वजगतां	५०८
माता ददाति सर्वेषां	५०८
मातामहादिकान् सप्त.	४८८
मातुलानी सिद्धिरूपा	३९३
मातृकायाः षडङ्गञ्च	५२९
माधवो मधुवर्णाभो	४२३
मानवा मुनयश्चैव	३५३
मानसीं तदभावेऽपि	५३२
मानहीने विनाशः स्याद्	३३८
मानुषास्थिमयं कीलं	३००
मामेव शरणं गत्वा	५९१
मामेवं वचनं रुक्षं	५१४
मायाबीजं तथास्त्राय	५५८
मायाबीजं बीजमस्याः	५२६
मायाबीजेन तन्नाम्ना	५५७
मायाबीजेन पुष्पाणि	५५७
मायां लक्ष्मीं वाग्भवञ्च	५५७
मार्कण्डेयेश्वरं दृष्ट्वा	५८२
मार्गशुक्लतृतीयायां	४९०
मार्जयित्वा प्रियादेहं	५०६
मालतीं यूथिकां देवि	३६५
मालाधारणमप्युक्तं	२७७
मालायुग्मञ्च यो नित्यं	४८७
मालिनीं मलचित्तस्य	५७०
माले! नाधातुरुद्दिष्टो	४८५
मासैकं ताम्रपात्रे च	५८६
माहेश्वरे च कोटिस्तु	३२५
मिथुनं षड्गणेशञ्च	२८२
मिथुनादिदिगीशान्तैः	३०१
मिथुनानां न्यसेत् स्वीयैः	२८७
मीनरूपो वराहश्च	४६०

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

मुक्तिरेव महादेव	५६९	मृतानां सर्वदेवानां	५८८
मुखमात्रं समादृष्टं	५८९	मृत्तिकातोलकं ग्राह्यम्	३३९
मुखात्प्रलम्बितं हस्तं	३०७	मृत्युकाले तु यस्यास्ये	४५७
मुखामृतेन दिव्येन	३९१	मृत्स्ना तु परमेशानि	३६०
मुखे वा पार्श्वतो वापि	४३४	मृदाहरणसङ्घट्टः	३६४
मुख्याः स्निग्धादयस्तत्र	४०२	मेरुमन्दरतुल्योऽसौ	२९९
मुख्यैकद्वित्रिषडष्टा.	४४०	मेरोः पश्चिमकूले तु	४९८
मुद्रयोदकदानेन	२९६	मोक्षं मृत्युं विवादञ्च	४५०
मुद्रां बद्ध्वा किरीटाख्यां	४६६	मोक्षार्थी कोटिगुणितं	३५७
मुनीनां योगदात्रे च	३२७	मौलिनिश्चलकण्ठौष्ठ.	२९६
मुषलायुधमालाभिः	४२३	म्लेच्छदेशे शुचौ वापि	४०४
मूर्त्तयोऽष्टौ शिवस्यैताः	३६३	म्लेच्छदेशे शुचौ वापि	४४७
मूर्त्तयोऽष्टौ शिवस्यैताः	३६४	म्लेच्छनाशी भवेत्कल्किः	४१५
मूर्त्तयो द्विविधा ज्ञेया	४३९	यजेदेकं विरूपाक्षं	३५५
मूर्त्तिवर्त्तुलरेखाभिः	४३६	यज्ञदानतपस्याभिः	५७५
मूर्त्तिं मूलेन सङ्कल्प्य	३०९	यज्ञमूर्तिस्तूभयथा	४३३
मूर्द्धास्यहृद्गुह्यपाद.	२८७	यत्किञ्चिदुपचारं हि	३६९
मूर्ध्नि जानुधनुर्बाणः	४१४	यत्नतः पूजयेत्तां तु	५५१
मूर्ध्नि नेत्रे च जिह्वायां	२८७	यत्नेन पूजयेद्देवि	३७६
मूर्ध्नि भाले भ्रुवोर्मध्ये	४६५	यत्पूजा सर्वपुरतो	३१५
मूलपङ्कजयोगाङ्गी	५६९	यत्र चण्डाधिकारोऽस्ति	३७३
मूलमन्त्रं चतुर्वार.	२८२	यत्र दक्षो महातेजाः	३४८
मूलमन्त्रं चतुर्वारं	२८३	यत्र ब्रह्मादयो देवाः	३८१
मूलमन्त्रं सप्तवारं	३९०	यत्र लिङ्गं तत्र योनिः	३५१
मूलाधारमहातेजो	५६९	यत्र वर्ज्यं भवेत् पुंभिः	५८५
मूले ब्रह्मा तथा मध्ये	३४३	यत्रास्ते भगवानीशः	५१०
मूले ब्रह्मा वसति भगवान्	३५४	यत्रास्ते भगवान् देवो	५०३
मूषिकं पूजयामास	३१२	यत्रास्ते हिमवान् राजा	५१३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यत्संख्यया समारब्धं २९६
यथाक्रमं ततोऽभ्यर्चेत् ३०९
यथा गङ्गा पवित्रा हि ४७९
यथा गङ्गा यथा गीता ४८१
यथा च भुवनेशानी ५१९
यथा नानाजलं देवि ५८९
यथान्यदेवताः सर्वाः ३१३
यथा यथा शिला सूक्ष्मा ४३९
यथावित्तानुसारेण २८२
यथा विष्णुप्रिया लक्ष्मीः ४७९
यथा सागरजातोऽम्भः ५८९
यदा नमन्ति वेदान्ता ४०२
यदिच्छसि प्रदास्यामि ४९७
यदि तुष्टोऽसि हीनाय ३२४
यदि तेऽस्ति कृपा नाथ ५११
यदि भाग्यवशाद्देवि ५५१
यदि मे वरदाऽसि त्वं ३५०
यद्दत्तं पुष्पनैवेद्यं ३५२
यद्द्रव्यं परिमाणञ्च ४५२
यद्यग्निकार्यसम्पत्तिः २९७
यद्यत्करोति तत्सर्वम् ४८५
यद्यत्प्रकारमुद्दिश्य ५५५
यद्यद्दत्तं महेशानि ३६९
यद्यद्वा मधुरं द्रव्यं ३९३
यद्यहं तुष्टिरूपा हि ५५५
यद्येकचक्रिणः स्युश्च ४५०
यद्राज्यं लिङ्गपूजायां ३५२
यद्वाष्टवारं मूलेन २८२
यन्त्रं निर्माय ताम्रे तु ४५९
यन्नास्ति त्रिषु लोकेषु ५०३
यया शुम्भो हतो दैत्यो ५४४
यवगोधूमलेपेन ४७४
यवमात्रन्तु गर्त्तं स्याद् ४४५
यवानीद्वयमेथीञ्च ३८८
यशस्विनश्च विद्वांसं ३१६
यस्माच्चण्डालवेशेन ५१६
यस्मात्कालीति कालीति ५०२
यस्मात्त्रिभुवने रूपं ५०४
यस्मात्त्वं वल्लभा विष्णोः ४८५
यस्मान्मदापलेपेन ४८०
यस्मै कस्मै न वक्तव्यं ३७६
यस्य जन्म अपूर्णन्तु ३७२
यस्य दीर्घमुखं पूर्वं ४०७
यस्य विज्ञानमात्रेण ५२४
यं यं कामयते मन्त्री ३२८
यः करोति प्रसन्नात्मा ३६७
यः करोति महेशानि ३८३
यः पठेत्परया भक्त्या ५३६
यः पठेत्प्रातरुत्थाय ५४२
यः पठेत्साधकश्रेष्ठो ३२७
यः पठेदेकभावेन ५७१
यः पुनस्तुलसीमालां ४८६
यः पुनः पूजयेद्भक्त्या ४४३
यः पूजयेद्धरिं चक्रे ४०२
यः प्रदद्याद् गवां लक्षं ३६८
यः श्राद्धं पद्मपात्रे च ५८६

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

यः स्मरेत्तस्य वशगा	२९८
या चोग्रतारिणी प्रोक्ता	५०५
यातुधानं महावीर्यं	४८२
यात्रायान्तु न दुष्येत	५८०
यादिवर्गान् धातुप्राणे.	२८६
यानि कानि च तीर्थानि	५८९
यानि चैतानि नामानि	३९३
यानि यानि च धूपानि	३६६
यानि यानि च पुष्पाणि	३६६
या प्रीतिरतिरेकाणां	४५६
या मातृत्वगता स्वर्गम्	४७९
यावत् स न विलीयेत	३०५
यावद्दिनानि वहते	४८७
यावल्लुठति कण्ठस्था	४८६
यावस्था भगवत्याश्च	५०५
याहि शीघ्रं महाभागे	५१३
यां छायां हृदये मेऽद्य	५०५
युद्धेषु व्यवहारादौ	३१०
युवतीनां यथा यूनि	४५६
ये कण्ठसक्ततुलसीनलिना.	४८५
येन काली महामाया	५०१
येन स्याज्जगतां नाथः	३४८
येन नीलवराहेण	४५७
ये नित्यं प्रपठन्ति चारु सफलं	५७१
ये वाञ्छन्ति महाभोगान्	३५५
ये व्याधयोऽतिदुःसाध्या	३७४
ये शाक्ता ब्राह्मणा देवि	५४८
योऽन्यत्र भक्तिमान् देवि	५२८
योगिनां किं सदा सेव्यं	३८७
योगिनीं कालसन्दर्भां	५७०
योगीशं भुवनेश्वरं प्रियकरं	५६६
योगे यात्रानिषेधश्च	२७९
यो गोपालः पार्श्वभागे	४१६
यो जानाति महीमध्ये	५४७
यो न कुर्यात्कुमार्यर्चां	५७१
यो यजेत्पञ्चतत्त्वेन	५७४
यो यजेत्पारदं लिङ्गं	३४४
यो यश्च पुण्यकाले तु	५६०
योषिद्वामभुजे धृत्वा	५७५
रक्तधान्यौदनं भुक्त्वा	५८७
रक्तप्रियां रक्तवर्णां	५३९
रक्तबिन्दुद्वययुतः	४१७
रक्तवर्णं कोटिकोटि.	५५८
रक्तं लम्बोदरं शूर्प.	३१४
रक्ताम्बरपरीधानं	३०६
रक्तैः पुष्पैः समभ्यर्च्य	३०५
रक्षितव्यं प्रयत्नेन	५५१
रजकस्यापि कन्याञ्च	५५३
रजोभिर्निर्मितं लिङ्गं	३३३
रणमध्ये राजलक्ष्मीः	५७३
रत्नधातुमयान्येव	३२२
रत्ननद्याः समुद्धृत्य	४६५
रत्नप्रदीपावलिभिः	४६४
रत्नालङ्कारसंयुक्तां	५५६
रत्नौघहारोल्लसित.	२८९
रत्यन्ते चोपविष्टौ तु	५१६

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

रममाणस्तया सार्द्धं	५१६	रुद्रलोके वसेन्नित्यं	५६०
रवीन्दुवह्निनयनं	२८८	रुद्राक्षमहिमा संवित्	२७६
रसनाग्रं तथा पातु	५७२	रुद्राक्षं धारयेन्नित्यं	३८६
रसलिङ्गफलञ्चैव	२७४	रुद्राणीं प्रणमामि पद्मवदनां	५६७
रसलिङ्गस्य माहात्म्यं	२७५	रुद्राभासे वृते धीमान्	४५१
रहस्यपठनात्कोटि.	५३७	रुद्रोपरि क्षिपेद्यद्यत्	३६९
रहस्यं तारिणीदेव्याः	५०१	रुद्रो मामग्रतः पातु	३७७
रहस्यं हि ततः पश्चात्	३६६	रूपिनारायणो देवो	४२३
राक्षसं खड्गसदृशं	३१८	रेखात्रयन्तु तद्द्वारि	४२९
राक्षसं निष्कृतेर्लिङ्गं	३१८	रेखा सुवर्णवर्णा हि	४१७
राक्षसाद्वायुकोणान्तं	३८१	रेफं शिवं दकारञ्च	३४४
राजराजेश्वरं ज्ञेयं	४१३	रोगघ्नं सैसकं लिङ्गम्	३३६
राजादिभयमापन्ने	५२५	रोपयित्वा निशाभागे	४८२
राजानो वशमायान्ति	३०४	रोपयित्वा यथान्यायं	४८२
राजोपचारं दत्त्वाथ	४६७	रौद्रलिङ्गं तथा ख्यातं	३२९
राज्यं मृत्युं धनञ्चैव	४३९	रौद्री तु परमेशानि	३३९
राज्यार्थिनां भवेद्राज्यं	३२७	रौप्यसोपानपङ्क्त्या तु	२८२
राज्ञां मुख्यैकद्विविंश.	४४०	लकारे पृथिवी चैवं	४९२
रात्रावपि दिवाभागे	५३७	लक्षसंख्यं जपं कृत्वा	५६१
रात्रावेकादशी चेत् स्यात्	४९५	लक्ष्मीगोपालकः ख्यातो	४१६
रात्रौ ताम्बूलपूरास्यः	५३३	लक्ष्मीनारायणञ्चैव	४०३
रात्रौ प्रकाशकाः सर्व.	३३२	लक्ष्मीनारायणानन्त.	४४०
रात्रौ बिल्वतलेऽश्वत्थ.	५३७	लक्ष्मीनारायणो देवः	४२२
राधे सितचतुर्दश्यां	४८९	लक्ष्मीनारायणो नाम	४२१
रामचन्द्रस्तथा स्निग्धो	४१२	लक्ष्मीपतिरिति ख्यातो	४३४
रामोऽनिरुद्धचक्रास्य.	४४०	लक्ष्मीपतिर्वैनतेय	४३४
रिष्टशान्तिरेकदिन.	२७५	लक्ष्मीर्धृतिः स्मृतिः प्रज्ञा	३५३
रुक्मिणी सत्यभामास्य	४६४	लग्ने ज्योतिः सुनन्दा वा	४६४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

लम्बोदरं महाकायं ३११
लवणेन च सौभाग्यं ३३३
लवणैरप्यनावृष्ट्यै २९९
लाजैस्त्रिमधुरोपेतैः ३१०
लिखित्वा धारयेद्विद्वान् ५७५
लिङ्गपीठादिकं जीर्णं ४५३
लिङ्गप्रमाणं देवेश ३३९
लिङ्गमानं द्रव्यमानम् ३७५
लिङ्गवरार्चनाद्भिर्यः ३७४
लिङ्गवेदी महादेवी ३४४
लिङ्गस्तवं महापुण्यं ३७७
लिङ्गस्य पिण्डिकायाश्च ४५१
लिङ्गस्य मस्तके देवि ३६८
लिङ्गस्य यादृग् विस्तारः ३४१
लिङ्गं गोरोचनोत्थञ्च ३३६
लिङ्गं लोलं परं तीर्थं ५८२
लिङ्गं सुलक्षणं कुर्यात् ३३८
लिङ्गादीनाञ्च बीजानां ४५१
लिङ्गानामयुतं कृत्वा ३५७
लिङ्गानां कालिकागर्त्ते ३२५
लिङ्गानां कोटिसंख्याश्च ३२४
लिङ्गे जीर्णादिदुष्टेऽपि ४५२
लिङ्गे लिङ्गेश्वरी पातु ५४१
लिङ्गे वेद्यां तथा पीठे ३४०
लिङ्गे स्वयम्भुवे बाणे ३७३
लिपिलम्बोदरस्याथ ३१२
लीलया रत्नकलसं २८९
लेखन्या हेमसूच्या वा ३०३
लोकपालास्ततः पूज्याः २९५
लोकाद्विद्वेषणञ्चापि ३०५
लोकानामतिसौख्यदं भयहरं ५७६
लोकानां पालनार्थाय ४८१
लोकानां हितकर्त्रीञ्च ५७०
वक्रतुण्डमेकदंष्ट्रं ३०९
वक्ष्यमाणक्रमेणैव २९७
वक्ष्यामि ते महादेवि ५४३
वक्ष्यामि देवि कवचं ३७७
वक्ष्यामि भूमिपालानां ३००
वक्ष्येऽक्षयधनावाप्त्यै ४६४
वज्रकीटाश्च कृमयो ३९९
वज्रकीटोद्भवा रेखा ४३८
वज्रदेही भवेत्क्षिप्रं ५७४
वज्राद्याः स्फाटिकाद्याश्च ३३२
वटपत्रशायी भगवान् ४३४
वटवृक्षं चतुष्कोणे ३८३
वटुकेशं महादेवं ५६१
वत्स तुभ्यं मया दत्तं ४५७
वत्सपालनसञ्चारी ४७०
वदनैकै मध्यदेशे ४३४
वनमालाधरो देवः ४१३
वनमालान्वितो लक्ष्मी. ४०७
वनमाली पीतवासाः ४७१
वनस्पतिरसोत्पन्नो ४६३
वनस्पतिरसो दिव्यो ४६२
वने पातु महाबाला ५७३
वरदाभयहस्ताभ्यां ४६८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वरं पूजा न कर्त्तव्या	५२८	वस्त्रैः कोटिसहस्राब्दं	५५०
वरं प्राणपरित्यागः	३५६	वहते यो नरो भक्त्या	४८७
वरं वरय राजेन्द्र	४९७	वह्निज्ञो निपुणश्चैव	३२४
वरानने सकलिकां कुलपथो.	५६५	वह्निरूपा महामाया	५२२
वराहमूर्त्तिर्द्विविधा	४०७	वह्निः शीतलतां याति	५६८
वराहरेखे दृश्येते	४३४	वंशाङ्कुरोत्थं वंशकरं	३३४
वराहः शक्तिलिङ्गस्तु	४०६	वाग्भवञ्च समुच्चार्य	५५८
वराहाकृतिराभग्न.	४०७	वाग्भवं वदयुग्मञ्च	३९०
वरीयान् परिघश्चैव	५८०	वाग्भवं हि समुच्चार्य	५५८
वरुणो देवपूज्यो हि	५७२	वाग्भवेन जलं नाथ	५५७
वर्जयेत्कूर्मकं विद्वान्	५८५	वाग्भवेन वपुःक्षोभं	५५६
वर्णसंख्या महेशानि	३६४	वाचामीशो भवेत्क्षिप्रं	५६८
वर्णान् पञ्च चवर्गाणां	२८६	वाच्छाफलमवाप्नोति	५७५
वर्त्तुलन्तु सुवदनं	४२०	वाञ्छितं वसुभिश्चक्रैः	४४९
वर्त्तुलं नीलमेघाभं	४११	वातग्रहज्वरादीनां	४७२
वर्त्तुलाङ्गस्त्रिवृत्तस्तु	४११	वामकर्णसमायुक्तं	३९१
वर्त्तुला सुबलाकारा	४०६	वामदक्षिणभेदेन	५०८
वर्त्तुलो मस्तके निम्नः	४१६	वामदेवादिषु सदा	३७१
वशिने जुहुयात्पद्मैः	२९९	वामदेवाभिधा श्रेष्ठा	४४६
वशी लक्षं मन्त्रं प्रजपति	५३५	वामनाख्यो भवेद्देवो	४११
वश्याकृष्टिविधौ रक्तं	३०६	वामनासागलद्रक्तैः	५०९
वश्यार्थं सर्वभूतानां	५२०	वामनो गृहिणां श्रेष्ठः	४११
वसन्ताद्यृतुभिः षड्भिः	२८४	वामपादाम्बुजाग्रेण	४६४
वसन्ते रोपितं धान्यं	५८७	वामपार्श्वस्थिते चक्रे	४०८
वसुदैः सेन्द्रयक्षेशैः	३२०	वाममार्गप्रभावेण	५४८
वसुन्धरे वरारोहे	४७०	वामाङ्गसंस्थया शक्त्या	२८९
वस्त्रपूतजलैर्लिङ्गं	३४२	वामावर्त्तेन वेद्याञ्च	३६४
वस्त्रालङ्कारभूषादि	३७६	वामाश्रिते पुष्कले तु	४०८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वामे प्रदृश्यते रेखा	४०५	विदिक्षु दिक्षु सर्वासु	४३०
वायव्यं ध्वजवल्लिङ्गं	३३१	विदूरेण मदीयेन	५०३
वायुबीजं चेन्दुयुतं	३४५	विद्महे धीमहियुतैः	४६६
वायुवेगरथेनैव	५१०	विद्यार्थी शतसाहस्रं	३५६
वाराणस्यां सदा देवि	५९०	विद्यासिद्धिर्मन्त्रसिद्धिः	५४३
वाराहञ्च तथा मेषं	५८४	विद्यां तामपराजितां मदनभावा.	५६६
वारिधाराञ्च निक्षिप्य	४८२	विद्युद्रूपाऽभवद्गौरी	५०६
वारुणं मुखवृत्तञ्च	३६२	विद्वान् लिङ्गायुतं कुर्यात्	३५६
वारुणं वर्त्तुलाकारं	३१८	विद्वेषकारकं कांस्यं	३३६
वारुणादिषु योगे वा	५८०	विधवासि कुरु त्यागं	५१९
वारुणीमाश्रिते सूर्ये	३५६	विधाय कर्पटीवेशं	५८३
वासुदेवमयं क्षेत्रं	४४७	विधिना पूजयेद्यस्तु	५५२
वासुदेवं तथा मत्स्यं	४०३	विधिवत्परया भक्त्या	४८४
वासुदेवः स विज्ञेयः	४२८	विना च समयां देवि	३८७
वासुदेवः सितो द्वारि	४२८	विना जपान्महाविद्या	५२५
विकृतास्ये च दारिद्र्यं	४०१	विना तीर्थैर्विना दानैः	४०२
विक्रेता चानुमन्ता च	४४४	विनापि समयां देवि	३९४
विक्रेतुकामः शङ्खानां	५१३	विना मन्त्रं विना जप्यं	४८४
विख्यातिञ्चापि लोकेषु	५२५	विनायकोऽष्टवक्त्रः स्यात्	३८६
विघ्नानुच्चाटयित्वा तु	४५८	विनायको विरूपाक्षः	२८८
विघ्नेश्वरं समभ्यर्च्य	३१०	विना लिङ्गार्चनं यस्य	३४२
विजयापत्रमाहात्म्यं	२७५	विनाशाख्येन योगेन	४४८
विजयाविधृतं लिङ्गं	३११	विनियोगश्च देवेशि	५४०
विज्ञेयं श्रीधरं देवि	४२५	विप्रत्वं केन मे देवि	४९७
वितुष्टे ब्राह्मणे देवि	५७७	विप्रादिभेदे चक्रस्य	२७६
वित्तशाठ्यं विना नित्यं	२९७	विफला तस्य पूजा स्याद्	३५२
विदारणमिति ख्यातं	४०९	विभज्य चतुरावृत्त्या	२८२
विदारणाभिधानः स्यात्	४०९	विभाव्य शिवरूपत्वं	५६१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

विभीतकसमिद्भिस्तु	२९९	विष्कम्भः प्रीतिरायुष्मान्	५७९
विभूतिपञ्जरन्यासं	४५९	विष्ठागर्त्तसमं देवि	३५२
विमर्षा श्वेतवद्वैद्या	३९३	विष्णुपादोदकात्पूर्वं	४५७
विरजे सुमुखे चक्रे	५२१	विष्णुनामानि पुण्यानि	४६९
विलमध्ये तथा चक्रे	४३४	विष्णुभक्तैर्वैष्णवैश्च	४४२
विलिखेत् स्मरगायत्रीं	४६६	विष्णुमन्त्रं यो लभेच्च	४८९
विलिप्य गन्धपङ्केन	४६६	विष्णुमन्त्रेण देवेशि	४७५
विवरैके चतुश्चक्रं	४२२	विष्वक्सेनमतिस्थूलं	४२७
विवर्णां तान्तु दृष्ट्वाहं	५०९	विष्णोरतिप्रिया नित्यं	३७९
विवादे व्यवहारे च	५७४	विष्णोः पादोदकं पीतं	४५७
विवाहे न मनश्चक्रे	३४७	विसर्जनं ततः पूजा	२७५
विवृतास्यं रामचक्रं	४०८	विहितावश्यकं शौचम्	२८१
विशेषकर्म गोप्तव्यं	५२८	विंशत्यन्तोक्तयज्जल.	४६८
विशेषतः कलियुगे	३५२	वीरनादोद्धतोद्गीतैः	२९०
विशेषतः शत्रुनाश.	५४३	वृत्तोपेता कूर्ममूर्त्तिः	४०६
विशेषाच्छैलजं मुक्त्यै	३३२	वृथा न रौति सा देवी	५५४
विशेषार्घ्यं पीठपूजां	५३०	वृथैव मूर्खलोकेन	५९२
विश्रामं कुरुते तत्र	३९९	वृद्धिश्राद्धे पङ्कजञ्च	५८६
विश्वञ्च सकलं कृत्वा	५८८	वृन्दावनान्तसञ्चारी	४७१
विश्वरूपोऽपि भगवान्	४३५	वृषभासुरविध्वंसी	४७१
विश्वरूपो ह्यनन्तो वा	४३५	वेणुधमनं धृतं दोर्भ्यां	४६९
विश्वामित्रो मुनिश्रेष्ठ	४९५	वेतालसिद्धकुलिकान्	३०३
विश्वेदेवाः समहतः	३५४	वेदज्ञानां वेदपाठे	३२८
विश्वेश्वर इति ब्रह्मन्	४५०	वेदलक्षं जपेन्मन्त्रं	३०७
विश्वेश्वरः स एव स्यान्	५९०	वेदिकां रचयित्वा तु	३८१
विश्वेश्वरीं सुरकुले वरबालिके त्वां	५६८	वेदिकोत्तरतः कुण्डं	३०१
विषवृक्षोद्भवेनापि	३०६	वेश्यागेहे लतास्थाने	३८२
विषुवश्राद्धकरणे	२७९	वैकुण्ठवासिनः सर्वे	५०७

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

वैकुण्ठं मणिवर्णाभं ४२५
वैरिणः प्रलयं यान्ति ५४५
वैरिनाशकरं प्रोक्तं ५४६
वैरिवृद्धौ व्याधिवृद्धौ ५२४
वैशाखमासद्वादश्यां ३९९
वैष्णवं नाम तत्प्रोक्तं ३१८
वैष्णवानां दर्शनेन ४८९
व्यादिशेत्तु भयं तस्य ४०९
व्याधितो मुच्यते रोगी ३७८
शकारं बिन्दुसंयुक्तं ३६१
शक्तित्रयं तथा नार्च्यं ४४३
शक्तिमन्त्रप्रदां रौद्रीं ५७०
शक्तिसंयोगमात्रेण ३३९
शक्तिः श्रीपूर्वकोष्ठा. ४६५
शक्यते नैव विधिवत् ३५३
शक्रो देवाधिपः श्रीमान् ५७२
शङ्करं प्राह सा साध्वी ३१२
शङ्खचक्रगदाशार्ङ्ग. ४३०
शङ्खलग्नं तथा तोयं ४७६
शङ्खश्च सागरोत्पन्नो ४७६
शङ्खस्थापनकञ्चापि ४५९
शङ्खस्थितेन तोयेन ४७५
शङ्खं चक्रं गदां पद्मं ४६७
शङ्खः शुद्धो भवेत्तत्र ४७७
शङ्खाभमस्तकं लिङ्गं ३३१
शङ्खे कृत्वा तु पानीयं ४७६
शङ्खे तीर्थानि देवेशि ४७८
शततोलकमानेन ३७५
शततोलकमृत्स्नायाः ३७५
शतधा मूलमन्त्रेण ५६९
शतनामप्रसादेन ५३७
शतनामस्तुतिश्चैव २७८
शतबाधाविनिर्मुक्तो ४४७
शतमष्टोत्तरां वापि ५५६
शतवारप्रपठनान् ५३७
शताब्दं चामरेणैव ५८५
शताष्टमन्त्रजापेन ३००
शतेन स्थापनं कुर्यात् ४५३
शत्रुनाशकरे देवि ५४६
शत्रुमारणकामस्तु ३३५
शत्रुरुच्चाटनं याति ५४६
शत्रूणां येन नाशः स्याद् ५४३
शत्रोः प्राणप्रतिष्ठान्तु ५४५
शनिमङ्गलवारे च ५७५
शनिवारे तथैशान्यां ५७९
शपन्ति पितरस्तस्य ५८३
शपन्तीं तां ततो दृष्ट्वा ४८१
शम्भुतुल्यः पुमान्नास्ति ३४९
शम्भुना गोपितं तन्त्रे ३४७
शम्भुरद्यतनो बालः ३४९
शम्भुः सर्वगुरुर्देवो ३४९
शरीरं ते लेपयामि ४६१
शर्वो भवश्च रुद्रश्च ३६४
शर्वो भवस्तथा रुद्र ३६३
शर्वो रक्षतु भूतेशः ३७८
शल्कहीनस्य मध्ये तु ५८५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शवसिद्धिश्चितासिद्धिः	५४३	शिरोभ्रूमध्ययोः श्रोत्रे	२८७
शवासनगता चण्डा	५७३	शिरोमध्ये रक्तवर्णा	४४६
शाकम्भर्यमला सूक्ष्मा	५०६	शिरोयुग्मं तदाग्नेयं	३३१
शाक्तप्रशंसा विप्राणां	२७८	शिरोललाटदृग्वक्त्र.	२८७
शाक्तस्तु शङ्करो ज्ञेयः	५४७	शिलादौ च महेशानि	३४०
शाक्ता एव द्विजाः सर्वे	५४८	शिला द्वादशतो वैश्य	४४३
शाक्तानाञ्चैव निन्दां ये	५४७	शिलापट्टे लिखेद्यन्त्रं	३०५
शाक्तान् हिंसन्ति गर्जन्ति	५४७	शिलामृत्स्नादिसम्भूत.	२७४
शाक्तो वा वैष्णवो वापि	३५१	शिशुपालशिरश्छेत्ता	४७१
शाक्तो वा वैष्णवो वापि	३५२	शिशुमारो दीर्घकायो	४३३
शान्तिकार्येषु सर्वत्र	५२५	शिवदूतीं शिवाराध्यां	५३९
शान्त्यादावपि सा काली	५२३	शिवनाभिमयं लिङ्गं	३२९
शालग्रामशिलातोयम्	४५७	शिवनाभियुतः पार्श्वे	४३७
शालग्रामशिलातोयं	४५६	शिवनाभिरिति ख्याता	४४५
शालग्रामशिलापूजां	४४३	शिवनाभिरिति ख्याता	४४७
शालग्रामशिलायां यो	४४४	शिवभक्तैर्विष्णुभक्तैः	५५४
शालग्रामशिला येन	४४४	शिवलिङ्गस्य यन्मानं	३४१
शालग्रामशिलासंज्ञे	४४४	शिवलोके परे याति	५७५
शालग्रामशिलोत्पत्ति.	२७६	शिवशक्तिसमुद्भूतैः	२८५
शालग्रामादिसंस्थन्तु	३१८	शिवस्य पूजनाद्देवि	३४३
शालग्रामोद्भवे लिङ्गे	३७३	शिवं गणेशं सम्पूज्य	५६०
शालग्रामोद्भवो देवो	४४४	शिवः शिरसि मे पातु	३७८
शाल्यग्रपाशचक्रेक्षु.	२८९	शिवेन कथितं पूर्वं	३०४
शास्त्रोक्तेनैव मार्गेण	२९७	शिवोऽहमिति सञ्चिन्त्य	५३०
शिखामध्ये कृष्णवर्णं	५५७	शिवोऽहं देवदेवेशि	५१५
शिखाया बन्धनञ्चैव	४५८	शिष्टैस्तं सप्तदशभिः	४६६
शिखायां दशनं धार्यं	३८५	शीघ्रं गच्छ वरारोहे	५१२
शिखायां हस्तयोः कण्ठे	३८५	शीघ्रं रूपं यथाकामं	३४९

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

शीतलं जलमानीय	५५९	शूलाख्यमणिजं शत्रु.	३३४
शुक्रेण स्थापितं लिङ्गं	५८२	शूलीकर्म दहेत्काशी	५९१
शुक्रे निशि गते स्तोत्रं	५४०	शृङ्गारादिरसोल्लासं	३२६
शुक्लन्तु ब्राह्मणे शस्तं	३४०	शृणु चार्वङ्गि सुभगे	४९३
शुक्लप्रतिपदि प्रातः	३०२	शृणु तत्त्वेन मे देवि	३९८
शुक्लवर्णं गणेशानं	२९८	शृणु देवि प्रवक्ष्यामि	३६१
शुक्लवर्णं सर्वमयं	५५७	शृणु देवि प्रवक्ष्यामि	३७९
शुक्लवर्णा शुभा ज्ञेया	४४८	शृणु देवि प्रवक्ष्यामि	४७०
शुक्लवस्त्रपरीधानः	३०२	शृणु देवि प्रवक्ष्यामि	५२५
शुक्लं हि पार्थिवं लिङ्गं	३४०	शृणु देवि वरारोहे	५४६
शुक्लादिवर्णसंयुक्तो	४२८	शृणु नाथ कुलार्थं मे	५५५
शुक्लादिवस्त्रलाभाय	४६८	शृणु नाथ प्रवक्ष्यामि	५६९
शुक्लाभं शुक्लकेशञ्च	३१९	शृणु शक्र महाभाग	३८७
शुक्लायां सप्तमी माघे	४८९	शेषं कुर्याद्यथाशोभं	४७९
शुक्लालङ्कारसम्पन्नं	२९७	शोभितं सर्वफलदं	२८४
शुक्लो रक्तस्तथा कृष्णो	४३८	श्मशानकर्पटे यन्त्रं	३०५
शुद्धाशुद्धविचारो हि	३६७	श्मशानसाधनं योनि.	५३८
शुभकृत्पुष्कलं तीर्थे	३३५	श्मशानाङ्गारमादाय	५४५
शुभ्राभं पिङ्गलजटं	३१९	श्मशानाङ्गारसंयुक्तं	३०५
शुषिरं छिद्रबहुलं	४२९	श्यामलं रूपमास्थाय	५२०
शूकरस्य निभाकारा	४२६	श्यामस्त्रिविक्रमो दक्षे	४२४
शूद्रकन्यां वैद्यकन्यां	५५३	श्यामं दूर्वादलाकारं	४१२
शूद्रश्च परमेशानि	३५२	श्यामं नारायणं विद्यान्	४२१
शूद्रैर्निमन्त्रिते विप्रे	५८४	श्रद्धावतां स्वभक्तानाम्	३७४
शूद्रो वानुपनीतो वा	४४२	श्राद्धे देयं तथा मांसं	२८०
शून्यागारे पञ्चमुद्रा	५७३	श्रीकरं श्रीफलाकारं	४१२
शून्यां सर्वां पुरीं दृष्ट्वा	४९९	श्रीकामो गोशकृल्लिङ्गं	३३३
शूलपाणे इहोच्चार्य	३६१	श्रीकृष्णं तर्पयामीति	४५८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

श्रीकृष्णं तर्पयामीति ४६०
श्रीकृष्णः कमलानाथो ४७०
श्रीदेशिकोक्तमार्गेण २९२
श्रीधरस्तु तथा देवः ४२५
श्रीधरः स तु विज्ञेयः ४४५
श्रीपर्णीसम्भवे वाथ २९०
श्रीप्रदं वज्रजं लिङ्गं ३३६
श्रीप्रदो रिपुहन्ता च ४४९
श्रीबीजेन तर्पयामि ५६९
श्रीमद्भुवनसुन्दर्या ४९३
श्रीरामदेवता वज्र. ५०५
श्रीवत्सकौस्तुभधरो ४७०
श्रीवत्सं कौस्तुभाङ्कञ्च ३१८
श्रीविद्यासम्भवं तेजो ५२०
श्रीविष्णुनाममाहात्म्यं २७७
श्रीशैले कालिकागर्त्ते ३२५
श्रीं ह्रीं ऐं रूपिणी देवी ५४४
श्रुत्वा वाक्यं नृपस्याशु ४९७
श्रुत्वा वाक्यं पितुः शीघ्रम् ३१२
श्रुत्वेदं वचनं क्रौञ्चः ५११
श्वेतपुष्पा ब्राह्मणी सा ३८८
श्वेतागुरुसमुद्भूतं ३३६
श्वेतार्कतरुमूलेन ३१०
श्वेतेन वस्त्रयुग्मेन ३६९
षट्चक्रश्चैव प्रद्युम्नः ४४९
षडक्षरं सन्धिषु च ४६६
षड्दीर्घभाजः बीजेन ३०७
षड्भिश्चक्रैश्च प्रद्युम्नो ४४९
षड्वक्त्रो यो गुहः साक्षाद् ३८६
षड्वर्षाञ्च समारभ्य ५५०
षण्डवर्ज्यैर्विसर्गाद्यैः २८६
षण्मासञ्च वरारोहे ५८४
षष्टिधान्यं राजधान्यं ५८७
षोडशस्त्रीसहस्त्रेशः ४७०
षोडशस्वरसंसिद्धं ५७०
षोडशीं विजयां भीमां ५३९
षोडशेणोपचारेण ३३८
षोडशैरुपचारैश्च ३११
षोडशैरुपचारैश्च ३६६
षोढा न्यासं ततो देवि ५२९
स एव तस्य भर्त्ता च ४९४
स एव धन्यो देवेशि ३४४
स एव पण्डितो ज्ञानी ५९१
स एव परमाराध्यं ३७१
स एव परमो मूर्खः ५९२
स एव मर्त्यः स्वर्गस्थः ३९५
सकण्ठांशेषु तेष्वेव २८८
स कापिलः स्निग्धवर्णो ४२४
सकृच्छिरः शिखावर्म. ४६७
स कृती सर्वशास्त्रज्ञः ५३७
सखीभ्यां सह देवेशि ५०९
स गच्छति च वैकुण्ठे ५६८
स गच्छेत्खलु यत्नेन ५९२
सगुणां निर्गुणां ध्येयाम् ५३९
सङ्कल्पतः पठेद्यो हि ३१६
सङ्कल्प्य पूर्ववन्मन्त्री २९५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सङ्क्रान्त्याञ्चैव पक्षान्ते	४८३	सप्तधा तर्पयेद् ब्रह्म.	३९१
सञ्चिन्त्य मन्त्री तन्मध्ये	२८१	सप्तधा प्रोक्षणं कुर्यान्	२८१
सञ्चिन्त्योपघनं मूल्यम्	२८५	सप्तधामन्त्रितं कृत्वा	३८९
सतिलैस्तण्डुलैर्होमो	३०९	सप्तधामन्त्रितं कृत्वा	३९०
सत्यं लक्षपुरश्चर्या!	५४२	सप्ताहान्म्रियते शत्रुः	३०६
सत्यं वच्मि महेशानि	५३७	स बाह्याभ्यन्तरं देहं	२८६
सत्यं सत्यं पुनः सत्यं	५९१	स भ्रष्टो जायते देवि	३७०
सत्यं सत्यं महादेवि	५९१	समकदलमध्वाज्य.	२९४
सत्त्वं रजस्तमश्चैव	२९१	समचक्रे द्वारदेशे	४१५
सत्यपि भेदापगमे नाथ	४५४	समञ्जरीदलैर्येन	४७९
सदाशिव ऋषिर्देवि	५४०	समया गोपनीयानां	३८७
सदाशिवसमो भूत्वा	३८४	समयाञ्च विना देवि	३९५
सदाशिवेन पुटितं	५६१	समयानिलसंसेव्यं	२८४
सद्योजाताभिधा श्रेष्ठा	४४६	समया पालिता येन	३९५
स नृपः सह देशेन	३५३	समर्थप्राणवायूनां	५६०
सनैवेद्यं गृहाणान्ते	२९६	समर्पयित्वा भूपालो	३०२
सन्तुष्टा देवता तस्य	५५०	समाधिवरदाऽज्ञान.	३८८
सन्तुष्टे ब्राह्मणे देवि	५७७	समाप्तिपीठं तन्मध्ये	२९२
सन्धानयोग्यं सन्धाय	४५१	समासीनोऽच्युतो ध्येयो	४६४
सन्ध्यारुणकपर्दान्त.	२८९	समासु द्वितयं नार्च्यं	४४३
सन्निवेद्यैव हरये	४८४	समीरणं प्रतिष्ठाप्य	३०५
सप्तकृत्वस्तुलारूढं	३२०	समुत्थाय समाचान्तः	२८१
सप्तकृत्वोऽभिषिच्याथ	२८१	समुद्रमथने देवि	४९३
सप्तकोटिर्महाविद्या	४९८	समुन्नतं सुगन्धाढ्यं	२८१
सप्तचक्रञ्च छत्रञ्च	४१३	सम्पत्प्रदा भैरवी च	५४२
सप्तचक्रं बहुमुखं	४०९	सम्पूज्य पार्थिवं लिङ्गं	३६५
सप्तजन्मकृतं पापं	४७७	सम्पूज्य बाणः सद्भावं	३२५
सप्तजन्मार्जितं पापं	४७७	सम्पूर्णविधिवन्मुखीं कमल.	५६८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सम्पूर्णां वसतिं तत्र ४९९
सम्प्रदानं समानीय ५६१
सम्प्रदायविधानेन ५२४
सम्मन्त्र्य मातृकामन्त्रैः ३६०
सम्यक्तेजोमयो वह्निः ५७२
सम्यग्ध्यात्वा गणेशानं ३००
स यात्यचिरकालेन ५४७
सरित्प्रवाहसंस्थानं ३२८
सर्गादौ विविधाः सर्गा ३४७
सर्पास्यान् पीवरांश्चैव ५८५
सर्वकर्त्तासि देवेश ५०६
सर्वकल्मषनाशी स्याद् ४१६
सर्वकामप्रदा देवी ४७९
सर्वग्रहानुग्रहभाक् ४७२
सर्वजातिषु निर्वाणं ३७२
सर्वज्ञ! ज्ञानविज्ञान. ३७६
सर्वज्ञाता च हृदये २९३
सर्वतः संस्तुता देवी ५४४
सर्वतीर्थमयो देवि ३८०
सर्वत्र ङेयुतं कृत्वा ३६३
सर्वत्र जयमाप्नोति ५६८
सर्वत्र पूज्य सर्वेण ३१५
सर्वत्र लोहिताकारा ४५०
सर्वदेवमयीं देवीं ४८३
सर्वदेवमयो विप्रो ५७६
सर्वदोषक्षयकरी ५२९
सर्वपापविनिर्युक्ताः ४६९
सर्वपूजासु देवेशि ३५२
सर्वफलप्रदा भूमिः ३३२
सर्वमन्त्रस्वरूपा मे ५७३
सर्वमन्यत्परित्यज्य ३४२
सर्वलक्षणयुक्ताय ४९२
सर्वशक्तिपदं चोक्त्वा २९१
सर्वशास्त्रैकनिपुणः ४९७
सर्वसिद्धियुतो भूत्वा ३६८
सर्वहर्त्ता महावायुः ५७२
सर्वं ज्योतिर्मयं देवि ३८४
सर्वं न च भवं श्रेष्ठं ३३४
सर्वाग्रतो लिङ्गपूजा. २७५
सर्वाङ्गमम्बिका देवी ५७३
सर्वाङ्गसुन्दरः सौम्यः ४६४
सर्वादिशक्तिकमला. ३०८
सर्वाधारः स विज्ञेयः ४३३
सर्वापत्तारिणी देवी ४९२
सर्वाभावे महेशानि ३५९
सर्वाभीष्टतमं प्रार्थ्य २८३
सर्वार्थनिर्मलाभोग ३७७
सर्वार्थसाधनं चान्यद् ३०६
सर्वा विद्याः प्रसीदन्ति ५६८
सर्वासां चरणद्वयाम्बुजतनुं ५७१
सर्वेऽतिपापिनो ज्ञेया ४४४
सर्वे ते प्रलयं यान्ति ४४७
सर्वेभ्यः पत्रपुष्पेभ्यो ४७९
सर्वे लिङ्गार्चनादेव ३५५
सर्वेश्वराय शर्वाय ३२७
सर्वेषाञ्च हितार्थाय ३२४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सर्वेषामादिभूतेयं ४९८
सर्वेषां देवि मन्त्राणां ५२३
सर्वे स्त्रीवशगाः श्रेष्ठा ३४७
सर्वैर्वा मधुसंयुक्ता ३९४
सर्वोपचारैराराध्य २९२
सर्वौषधिप्रदानेन ४७४
सवाहपरिवारान्ताः २९५
सव्यापसव्यरेखाभ्यां ४१७
सशक्तिकलिङ्गपूजा. २७४
सशक्तिभिः कुशवाद्यैः ४५९
स सम्यक् फलमाप्नोति ३९५
सस्त्रीकाः परमात्मानम् ३५०
स स्नातः सर्वतीर्थेषु ४५६
स स्नातः सर्वतीर्थेषु ४८८
स स्याद्विजयरामाख्यः ४१४
सह तैर्गरुडारूढं ३४८
सहस्रकलसैरद्भिः ३६८
सहस्रधारया स्नानं ४७५
सहस्रपठनात्सिद्धिः ५४५
सहस्रशीर्षा पुरुषः ४५३
सहस्राणाञ्च पञ्चाशद् ३५७
संक्षेपपूजामथवा ५३१
संख्या पार्थिवलिङ्गस्य ३५६
संयुक्ता शुभदा तु स्यात् ४३८
संवत्सरन्तु यत्पापं ४०४
संवत्सरन्तु यत्पापं ४४७
संवत्सरन्तु यः कुर्यात् ४४८
संवत्सरं भवेत्तावद् ५८६
संवर्त्तयुक् चन्द्रवह्नि. ३९५
संवादं कुरुते तद्वद् ३१०
संविदया त्रिः सकृद्वा ३९१
संविदासवयोर्मध्ये ३९२
संविदासवयोर्मध्ये ३९४
संविदे ब्रह्मसम्भूते ३९२
संवेष्ट्य पीतवस्त्रेण ३०५
संशोध्य विधिवद्देवि ३६७
संसारकारिणे तुभ्यं ३२६
संसारवर्त्मना देवि ५९१
संसारवैरी कंसारिः ४७१
संसारसागरे घोरे ४८०
संस्कारञ्च प्रवक्ष्यामि ३३८
संस्थाप्य श्रीबाणलिङ्गं ३२२
संहारसृष्टिमार्गेण ४६५
संहारेण महादेव ३६३
साकारापि निराकारा ५२२
सा काली जगतां माता ५०५
साक्षादहं त्रिभुवनामृतपूर्णदेहां ५६८
साक्षाद्बभूव सा काली ४९६
साङ्गा भविष्यति शिवे ५१७
साधितं धारयेद्यो वै ४६६
साधु पृष्टं महादेवि ३७५
साध्यमूर्द्धनि नासाग्रे २८२
सान्त्वयित्वा निजं कान्तं ५०६
सान्द्रसिन्दूरपङ्केण २८४
सा पुनर्जलयोगेन ३९३
सामान्यतोयमानीय ३६८

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सामिषञ्च कृतं श्राद्धं ५८४
साम्राज्यं प्रददाति या भगवती ५६७
साराङ्गारविनिक्षिप्तै: २९४
सार्द्धत्रिवलयाकारै: ३३९
सालङ्कायनकोऽप्याशु ३९८
सालङ्कायनको नाम ३९८
सा शिला प्रेतभावेन ५८२
साश्रुकण्ठो हृषीकेशो ५०१
साहङ्कारमनोजीव. २८५
सिताखण्डमयं लिङ्गं ३३३
सितारुणासिताभश्च ४३३
सिद्धमन्त्र: प्रकुर्वीत ३०९
सिद्धयो ह्यणिमाद्याश्च ३९५
सिद्धविद्या महाविद्या ५१७
सिद्धसूत्रेण संवेष्ट्य ४९९
सिद्धान्नं मांसपिण्डञ्च ५८१
सिद्धाविमौ मनू सम्पत् ४६८
सिद्धां सिद्धेश्वरीं सिद्ध. ५३८
सिद्धिमुक्तिप्रदं लिङ्गं ३२३
सिद्धिमूलीक्रिये देवि ३९२
सिद्धिं देहि ततो ब्रूयाद् ३८९
सिन्दूराभं त्रिनेत्रं पृथुतरजठरं ३०७
सिंहतुण्डं रोहितञ्च ५८५
सिंहे मीने कर्कटे च ५७९
सिंहासनञ्च तन्मध्ये २८४
सुकर्मा च धृतिश्चैव ५७९
सुकुमारा च सा प्रोक्ता ५५०
सुकृतं भावनायोग्यं ३५३
सुखदं भोगदञ्चैव ५४४
सुखदा समचक्रा च ४४८
सुखप्रदं गृहस्थानां ४२९
सुगन्धलोहितैस्तीर्थ. २९५
सुगन्धामलकीगन्ध: २९५
सुगन्धिचन्दनरसै: ३४२
सुदर्शनञ्चैकचक्रं ४२१
सुदर्शनस्तथा देव: ४२७
सुदर्शनस्त्वेकचक्रे ४४८
सुदर्शनं जगच्चक्रं ४५८
सुदर्शनं द्विधा ज्ञेयं ४२७
सुदर्शन: स विज्ञेय: ४२८
सुन्दरी पञ्चमी श्रीश्च ५०४
सुन्दरीं परमानन्द. ५५३
सुपक्वफलतोयैश्च ३०१
सुपाद्यं पादयोर्देव ४६२
सुप्रकाशेति मन्त्रेण २९६
सुप्रसीद महाराज ४८१
सुभगा पञ्चवर्षा तु ५४९
सुमेरुसदृशं चान्नं ३५२
सुमेरोरुत्तरे पार्श्वे ५०३
सुमेरो: पादपीठान्ते ४६२
सुरासुरविशेषज्ञां ४८३
सुरेशस्य पादपीठे ४६०
सुरेश्वरी घोररूपा ५४५
सुलक्षणं सुलावण्यं ५१३
सुवर्णं चम्पकाकारं ३४६
सुवर्त्तुलो ह्रस्वचक्र: ४३५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सुशीतलेन तोयेन	४७४
सुश्रोणः पांशुशिखरः	४७७
सुसमे भूतले शुद्धे	३०३
सुसंवित् शूलिनी देवी	३९२
सुस्थितं दुःस्थितं वापि	४५३
सुहृत्कामः सहस्रन्तु	३५७
सुहृद्वर्गस्य कन्याञ्च	५५३
सूक्ष्ममूर्त्तिरमूर्त्तिश्च	४०१
सूक्ष्मरन्ध्रं द्विचक्रञ्च	४१०
सूक्ष्मवक्त्रे बहुच्छिद्रः	४२८
सूत्राकारेण देवशि	५२९
सूर्यगां शीर्षमधुना	५६९
सूर्यविद्युत्तमनिभा	४४६
सूर्यश्चन्द्रश्च विद्युच्च	४६२
सूर्याचन्द्रमसोर्ज्योतिः	४६३
सूर्याह्लादवलाकिनीं कलिमहा.	५६५
सृष्टा मया सुरश्रेष्ठ	३४८
सृष्टिस्थितिकरी देवी	४९१
सृष्टिस्थितिं षडङ्गञ्च	४६७
सृष्टिस्थिती च विन्यस्य	४६६
सैन्धवेन महावह्निं	३९३
सोऽच्युतः कथितो नाम्ना	४३०
सोऽहंधियात्मचैतन्यं	२८६
सौभाग्यं केशवो दद्यात्	४१७
सौराणां गाणपत्यानां	५४६
स्तम्भने मोहने चैव	३७५
स्तम्भीभूतस्तदा विष्णुः	४९९
स्तवपाठाद्वरारोहे	५३७
स्तवप्रसादाद्देवेशि	५३८
स्तुतिञ्च कवचं स्मृत्वा	५३०
स्तुतिञ्च कवचं स्मृत्वा	५३१
स्तुत्वा कुमारीकवचं	५७५
स्तोत्रं कृष्णप्रियकरं	४७२
स्त्रिया गोस्तु स्तनाकारः	४३५
स्त्रियो वा यदि वा शूद्रो	४४१
स्त्रीणामनुपनीतानां	४४२
स्त्रीणां प्रतिकृतिं कृत्वा	२९९
स्त्रीशूद्रकरसंस्पर्शो	४४२
स्त्रीशूद्रपतितानाञ्च	४४२
स्थापनं सन्निधानञ्च	२९२
स्थापितं विधिवद्भक्त्या	३५३
स्थास्यामि तव पुत्रत्वे	३९७
स्थितिर्हृदादिनासान्ता	४६६
स्थिरलक्ष्मीप्रदं हैमं	३३६
स्थूलचक्रद्वयं मध्ये	४०७
स्थूलचक्रोऽसितो विष्णुः	४२४
स्थूलचक्रो भवेद्विष्णुः	४२३
स्थूला निहन्ति चैवायुः	४००
स्थूलो दामोदरो ज्ञेयः	४२६
स्थूलो दामोदरो ज्ञेयः	४२७
स्नानीयञ्च पशुपतिं	३६२
स्नापयित्वा विधानेन	३७४
स्निग्धा कृष्णा पाण्डुरा च	४००
स्निग्धादिगुणदोषाश्च	२७६
स्निग्धा सिद्धिकरी देवी	४००
स्निग्धा श्यामा तथा युक्ता	४०१

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

स्पर्शने नाधिकारोऽस्ति ४४२
स्पृशेच्च यानि लोमानि ४८६
स्पृष्ट्वा पादौ महाबाहुः ५११
स्फाटिकं निर्मलं लिङ्गं ३३७
स्फ़ाटिके सर्वसिद्धिः स्यात् ३३७
स्फुटितं विषमं चक्रं ४०७
स्यमन्तहारी विज्ञेयः ४१७
स्रोतसापहृते लिङ्गे ४५२
स्वच्छाया हृदये शम्भोः ५०७
स्वभावात्कृष्णवर्णं वा ३२९
स्वयमेव महालक्ष्मीः ३०४
स्वयम्भूलिङ्गमाख्यातं ३३१
स्वयम्भूलिङ्गवद्वाण. ३२५
स्वयं देवस्य वहनं ४७३
स्वयं नारायणः प्रोक्तो ३४३
स्वयं पूजादिकं कृत्वा ५२७
स्वरवर्गं कलापत्रे ३०४
स्वरान्तं वह्निसंयुक्तं ५२५
स्वर्णपात्रे तथा ताम्रे ४७३
स्वर्णपुष्पसहस्रेण ३८५
स्वर्णलिङ्गे च पूजायां ३३७
स्वर्णशृङ्गधरः सौम्यो ४३४
स्वर्णादिपात्रे पुरतः ३८८
स्वर्णादिपात्रे पूजाति. २७७
स्वर्णाभं धनदं विद्यात् ३०६
स्वर्णार्थी मधुना नित्यं २९८
स्वस्वबीजान्विताः सर्वे २९५
स्वहस्ते तु वृषोत्सर्गं ५८३
स्वाङ्गुष्ठपर्वमात्रन्तु ३३९
स्वाधिष्ठानकुलोल्लास. ५६९
स्वाधिष्ठानाख्यपद्मस्थां ५६९
स्वाधिष्ठाने महापद्मे ५६९
स्वायम्भुवे च पीठे च ४५२
स्वाहागौरीति श्यामा च ५०६
स्वाहान्तेनैव मनुना ३९०
हकारं वाग्भवाद्यञ्च ५५७
हयग्रीवश्च स ज्ञेयो ४१८
हयग्रीवं चक्रचिह्नं ४१९
हयग्रीवा यथा लम्बा ४१८
हयग्रीवेऽङ्कुशाकारे ४१८
हयग्रीवोऽङ्कुशाकारो ४१८
हयग्रीवोऽपि भगवान् ४१८
हरये नार्पयेद्यस्तु ४८४
हरितं पार्थिवं देवि ३४०
हरिद्राख्यं सरो दृष्ट्वा ५२०
हरिद्रागणनाथेति ३१३
हरेः षोडशसाहस्र. ४६५
हरो महेश्वरश्चैव ३६३
हरो महेश्वरश्चैव ३६४
हविष्याशी भवेदादौ ३९६
हस्तद्वये महेशानि ३४६
हस्ताभ्यामपि चालिङ्ग्य ४९७
हस्ताभ्यां पिण्डवत्कृत्वा ५०७
हस्ते च वदने कांस्ये ४७३
हंसडिम्बाकृति पुनः ३२१
हंसस्तु धनुराकारो ४३३

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

हंसेन कुम्भकोद्घात.	२८५
हितार्थं सर्वलोकानां	४७९
हित्वा हि सकलं कर्म	५९०
हिमवानपि शैलेन्द्रः	५१३
हिमवान् गिरिराजश्च	५१२
हिरण्यगर्भदेवञ्च	४२०
हिरण्यगर्भो भगवान्	४२०
हिरण्यगर्भो विख्यातः	४२०
हीनं व्याप्याधिकं मानम्	४५३
हीनेन्द्रियञ्च छगलम्	५८४
हृत्पद्मं कालिका पातु	५४१
हृदयं षोडशी विद्या	५७३
हृदयादिकवचान्तैस्तु	२९५
हृदयाय नमः प्रोच्य	५५७
हृदि रूपं मुखे नाम	४५६
हृदये च महादेव	३७८
हृन्मन्त्राङ्कुशमन्त्राभ्या	२८१
हे गणेश सुरश्रेष्ठ	३१५
हेमवर्णजटायुक्ता	४४६
हैहयस्तु स विज्ञेयः	४३८
होमस्य दक्षिणा कार्या	३४५
होमीयद्रव्यमानीय	५२७
हृदस्य चोत्तरे भागे	४९८
हृदे चोले निपत्यैव	४९८
ह्रीं वैश्यायै नमः स्वाहा	३८९
ह्रीं ह्रां क्षौं क्षौं स्वरूपा सा	५४४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

द्वितीयं परिशिष्टम्

ग्रन्थग्रन्थकारनामानुक्रमणिका

❋❋❋

काम्यकाण्डस्य

अथर्ववेदः २५७

अन्नदाकल्पः ३६

आगमप्रकाशः ५५,५६

आगमसारः ५५

उड्डामरेश्वरतन्त्रम् १०४

उत्पत्तितन्त्रम् ३२,३३

कङ्कालमालिनीतन्त्रम् १५

कपिलपञ्चरात्रम् १४५

कात्यायनः २१०

कालीतन्त्रम् २७,६१

कालीविलासतन्त्रम् १५६

कुब्जिकातन्त्रम् ४,३७

कुलार्णवतन्त्रम् ५८

कृकलासदीपिका ६३

गणेशविमर्शिनी २०६

गान्धर्वः २६

गायत्रीतन्त्रम् २५,६१,१९३

गुप्तसाधनतन्त्रम् ५४,५६

तन्त्रचूडामणिः ३८

तन्त्रसारः १५,१४१

तिथितत्त्वम् २५४

दुर्गाभक्तितरङ्गिणी १३६

देवीपुराणम् १३५

नन्दिकेश्वरतन्त्रम् ५५,५६

नारदपञ्चरात्रम् २३४,२४७

नित्यातन्त्रम् २८,३०,३५,१४६

निरुत्तरतन्त्रम् ५६,५७

पिच्छिलातन्त्रम् १८५

पुरश्चरणरसोल्लासः ३६

फेत्कारिणीतन्त्रम् १०५,
१२२,१३४

बीजचिन्तामणिः १५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

बीजार्णवतन्त्रम् २५

बृहन्नीलतन्त्रम् ३५,१९६,२३०, २३७,२४६,२५२

बृहन्मुण्डमालातन्त्रम् ५५

ब्रह्मयामलम् ६१

मत्स्यसूक्तम् ५४,१२१,१३५, १४६,१६१,१७७,१७९,१९३, १९४,१९६,१९७,२०१,२०२, २०४,२१०,२१५,२१७,२२०, २२१,२२३,२२४,२२५,२२८, २३०,२३४,२३७,२३८,२३९, २४०,२४६,२४७,२५३,२५८

मन्त्रमहोदधिः ८७,८९

मन्त्रमुक्तावली २०७

महानिर्वाणतन्त्रम् ५७

महानीलतन्त्रम् ४३

मातृकाभेदतन्त्रम् २३,१७०,१७१

मुण्डमालातन्त्रम् २८,२९,३१, ३४,५६,८०,१८३,१८९,१९१

मेरुतन्त्रम् १४६

यामलम् २७,१८६

योगिनीतन्त्रम् ३१,३२,३३, ५४,८४,१९४,१९५,२००, २०१,२०४,२२१,२२२

राघवभट्टः ३४,३७,१४५, १४६,२०५,२०६, २०७,२०८,२०९,२२०

रामार्चनचन्द्रिका २५४,२५६, २५७,२६०

रुद्रयामलम् ५८,६१,१८३

लक्ष्मणाचार्यः १४४

लिङ्गागमः ५८

वरदातन्त्रम् ६,२६१

वसिष्ठसंहिता २०६

वामकेश्वरतन्त्रम् २६५

वायवीयसंहिता ३४

वीरमित्रोदयः २२२

शाक्तानन्दतरङ्गिणी २५

शारदातिलकम् ३४,१४४, १४६,२०४,२०६, २११,२१३,२१५

श्यामारहस्यम् ३५,५८

समयाचारतन्त्रम् २८,३१, ३५,५३,१९२

सनत्कुमारीयम् २७

सरस्वतीतन्त्रम् ६,९,१०

सामवेदः २५६

सोमशम्भुः २०५

सौत्रामणीतन्त्रम् २०५

स्मार्त्तभट्टाचार्यः १३५,१७१

स्मृतिसारः २०६

स्वतन्त्रतन्त्रम् १७,१९

हस्तिहृदयप्रबन्धः २२२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

भक्तिकाण्डस्य

अग्निपुराणम् ४०१,४०८,४१८,४१९,४२४,४२५,४२८,४३१,४४८,४५३
अथर्ववेदः ४५३
अथर्वशीर्षम् ३१४
आचारसारः ३८७,३९०,३९३
उत्तरगार्ग्यः ३०७
उत्पत्तितन्त्रम् ३५१
ऋग्वेदः ४५३,४५४
कर्पूरादिस्तवः ५३५
कल्पतरुः ४७७
कल्पसूत्रम् २८०,२९०
कल्पोत्तरः ३३२
कार्त्तिकमाहात्म्यम् ३९७,४४५
कालीतन्त्रम् ५३२,५३४,५५३
कालीविलासतन्त्रम् ३७६
कालोत्तरः ३१७,३२०,३३५,३३६,३४०,३४३
काशीखण्डः ३७४,४४४
कुक्कुटेश्वरतन्त्रम् ३७४
कुब्जिकातन्त्रम् ३९५,४९१,५२३,५४९
कुलमूलावतारकल्पसूत्रम् २८०
कृष्णानन्दागमवागीशः ३८७
केदारखण्डः ३२२
क्रमदीपिका ४९७
क्रियासारः ४७६,४७७
गणेशविमर्शिनी २८०,३०८
गन्धर्वतन्त्रम् ५४८
गरुडपुराणम् ३३३,४४९,४८५,४८७
गायत्रीतन्त्रम् ३११
गुप्तसाधनसन्त्रम् ५२२,५२५,५२७
गौतमः ३९९
चामुण्डातन्त्रम् ४९१
ज्ञानामृतसारः ३१६
तन्त्रसारः ३८७,४५७,४५९,४९०,५३३,५३५,५४३
तोडलतन्त्रम् ३६१,३६४,४९३,५२९,५३१
त्रिविक्रमसंहिता ३८४
दीपिका ३३१
धर्मसंहिता ४१६
नारदपञ्चरात्रम् ३१२,३१५,३४७,४६४,४७०,४७२,४८८,४९५,४९७,४९८,५०१,५१०,५१८
नारदीयः ४८५

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

नारायणीयः ३०९
निरुत्तरतन्त्रम् ५३०,५३३
निर्वाणतन्त्रम् ५४८
नृसिंहपुराणम् ४२८,४४५
पञ्चपुरुषार्थप्रबोधः ३७३
पद्मपुराणम् ३३२,३७२,३८७, ४०२,४०४,४०५,४०६,४०७, ४१४,४१७,४१८,४२३,४२६, ४२८,४३२,४३३,४३७,४३८, ४३९,४४२,४४३,४४४, ४४८,४७६
पशुकल्पः ५३४
पाराशरः ३६८
पिच्छिलातन्त्रम् ५२३,५२४,५३२
पुरश्चरणरसोल्लासः ३८०
पुराणसङ्ग्रहः ३७२,४०५,४०८, ४१८,४१९,४२१,४२३,४२४, ४२५,४२८,४३०,४३२,४३३,४४२
पुराणसारः ४४५
पुष्पदन्तः ३६४
प्रकृतिखण्डः ३९९,४००,४०८, ४११,४१२,४१४,४२२, ४२७,४२८,४३१,४३२
प्रयोगपारिजातः ४४७,४५०
प्रयोगसारः ३०७,३०९
बाणेश्वरोपाख्यानम् ३७४
बृहन्नारदीयः ४४२,४५६
बृहन्नीलतन्त्रम् ५४९,५५५,५७७
ब्रह्मपुराणम् ४०१,४०४,४०५, ४०६,४०७,४०८,४११, ४१५,४१९,४२०,४२१,४२४, ४२५,४२६,४२७,४२८,४२९, ४३०,४३१,४३२,४३३
ब्रह्मवैवर्त्तपुराणम् ३९९,४२१, ४२२,४२५,४२९,४३१
ब्रह्माण्डपुराणम् ४०५,४०६, ४०८,४०९,४१०,४११, ४१२,४१३,४१४,४१५,४१७,४१८, ४२०,४२१,४२२,४२३,४२५,४२६, ४२७,४२८,४२९,४३०,४३१,४३२, ४३३,४३४,४३५,४३६,४३७, ४३८,४३९,४४५,४४६,४५०
भगवद्भक्तिविलासः ४०२,४८४
भद्राचार्यः ३०८
भविष्यपुराणम् ३२६,३७७
मत्स्यसूक्तम् ३३१,३३५,३४२, ३५५,३५९,३६९,३८३, ४०१,४०३,४०५,४०७,४१२,४१५, ४१९,४२१,४२२,४२७,४६९,४७३, ४७८,४७९,४८४,५७६,५८४
मन्त्रतन्त्रप्रकाशः ३६४
महागणपत्युपनिषत् ३१३,३१५
महानिर्वाणतन्त्रम् ३८९,५२२

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

महिम्नः स्तोत्रम् ३६१
मातृकातन्त्रम् ३३९
मातृकाभेदतन्त्रम् ३३६,३३७, ३३८,३४०,३४३,३४४, ३६७,३६८,३६९,३७१,३८५
माधवीयः ३६८
मार्कण्डेयः ४८७
मुण्डमालातन्त्रम् ३८९,५२८, ५३७,५४०,५४३,५४६
मेरुतन्त्रम् ४४४
यजुर्वेदः ४५३,४५४
यमः ४५५
याज्ञवल्क्यसंहिता ३२१
यामलः ५५१
योगपारिजातः ४४८
योगसारः ३२६,३२८, ३८५,३९५,३९६
योगिनीतन्त्रम् ३७९,३८४,५५०, ५७६,५७७,५७८,५८८,५९२
योगिनीपटलः ४६०
राघवभट्टः ३०७,३०८, ३०९,३१०
रुद्रयामलम् ३७७,३७८,३८२, ५४६,५४९,५५३, ५५५,५७१,५७६
लक्षणसमुच्चयः ३३२,३३६
लिङ्गपुराणम् ३३६,३४१, ३४२,३४३,४४२
लिङ्गार्चनतन्त्रम् ३३८,३४०, ३५२,३५७,३६०, ३६१,३६५,३६९,३८५
वरदातन्त्रम् ५२६,५२८
वराहपुराणम् ३९८,४४३
वसिष्ठसंहिता ४५७
विश्वसारः ४९१,५५०
विश्वसारतन्त्रम् ३३९
विष्णुधर्मोत्तरम् ३९८,४४१,४८६
वीरकल्पः ५३४,५३५
वीरमित्रोदयः ३१७,३२०,३२१, ३२३,३२८,३२९,३३२, ३४१,३४३,३५३,३५५,३५६, ३६८,३९७,४०२,४०४,४०६, ४०८,४०९,४१०,४१४,४१५, ४१६,४१८,४२२,४२५,४५६,४७८
वृद्धगौतमः ४४०
वैश्वानरसंहिता ४०८,४१७,४१९, ४२२,४२३,४२४, ४२५,४२६,४२७,४२८
शारदातिलकम् २८३,३०७,३०८
शिवधर्मः ३३७
श्यामारहस्यम् ५३३
श्रीतत्त्वचिन्तामणिः ३८४

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

श्रीविश्वनाथतीर्थः ३७४
षट्कर्मदीपिका ३३७, ३३९, ३४३, ३५६
सनत्कुमारतन्त्रम् ४५८
समयाचारतन्त्रम् ३८७, ३९१, ३९४
सामवेदः ४५३, ४५४
सारसङ्ग्रहः ३३४
सिद्धान्तशेखरः ३२५, ३२९, ३३०, ३३१, ३७३, ४५१, ४७८
सूतसंहिता ३२०, ३२२, ३२४
संवित्कल्पः ३८७
स्कन्दपुराणम् ३४१, ३४३, ३५३, ३५६, ३७४, ३८२, ३८७, ३९७, ४००, ४०२, ४०४, ४३९, ४४१, ४४४, ४४५, ४४७, ४७७, ४८४, ४८५, ४८६
स्वतन्त्रतन्त्रम् ४८९, ४९४, ४९५, ४९८, ५०९, ५१७, ५१९, ५२०, ५२१, ५३३
हेमाद्रिः ३१९, ३२०, ३२१, ३२३, ३८३, ४०४, ४३९

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji

CC.0 Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri

सम्पूर्णानन्द-संस्कृत-विश्वविद्यालयः

श्रुतम् मे गोपाय

श्रीजी कम्प्यूटर प्रिण्टर्स

Vidya Niwas Mishra Collection, Varanasi. Courtesy. Dayanidhi Mishra ji